

AŞIQ SƏLCUQ ŞƏHBAZININ

ÖZÜ

VƏ

USTADI HAQDA MƏLUMAT

Mənım bır neçə saz – söz ustadım olub . Bırı Aşıq (ƏVƏZ) idi 1903 – 1985 . mən əsgər getməmişdən əvvəl Tehranın imamz-ada Həsən məhəlləsində saz bənd Əvəzin yanına saz bağlamağa və saz çalmağa bu sənətin sirrilərindən agah olmağa iki il o ustaddan dərs almışam. O ustaddan çoxlu dastanlar və havacatların yaranmasından yazılar almışam.mən övümüzə saz apara bilməzdım. nə çalıb öyrəşseydım elə o ustadin yanında olardi. Və ustada demişdımki mənım atam bilsə mən saz bağlamaq və ya saz çalmaq öyrənirəm daha mənı övə qoymaz. oda mənə güldü. Mənə dedi bu öv və bu mağaza sənundu. nə vaxt istiyirsən gəl get qorxma. indidəndə mən sənun aduvu qoyuram Aşıq şəhbazi . o ustadin yanına çox Aşıqlar gəlirdi .mən orda çox sənətkarları-nan tanış oldum.hər Aşıqdan bir söz bir tarixi hadisə öyrənirdim . Mən əsgərliyə gedib gələndən sonra bir gün getdim gördüm ustadin qapısı bağlıdı.qonşudan soruşdum dedilər ustadun bir neçə ay bundan əvvəl dünyasın dəyişdi. o zaman mənım əlim o ustadin ətəgindən üzüldü. amma mənə çox dərslər verdi .və mənə diyərdi sənun gələcəguva mən çox inanıram . sən mənım sənətimin ləyaqətli davamçısı olacaqsan. Mənə bir gün dedi sən hansı yerlisen?dedim mıyananın " AĞCAQIŞLAQ" kəndindənəm.Aşıq əvəz bir durdu dayandı , mənə heyretlə diqqətlə tamaşa elədi: o kəndə Aşıq var ya yox?dedim xeyir o kəndə indiyənəqədər adlı

sanlı bir Aşıq olmayıb.dedi niyə olub sən görmüyübsən.iranın ən qudrətli və səslı Aşıqı və gözəl saz çalanı çox şəxsiyyətli bir Aşıqı olub. və onu mən lap cavan çağında 20 yaşımda görmüşəm. onda onun 80 yaşı varıdı . bir xanın oğlunun toyunda tanış olduq.adıda “ƏSƏD”ıdı.sən necə onu eşitmıyıbsən?dedım ay ustad yadıma gəlir deyərdilər bu kətdə bir ustad Aşıq varıymış amma deyərdilər o orusuyətdən (rusiye)gəlmişimiş. Dedi: yox onu mən yaxşı tanırdım o “Ağknd”də bir neçə il qalmışdı .bir neçə şeyirdinən bütün "Qızılüzən" nin gün batan və gün çıxan kəndlərində olan xanların və bəylərin toyunu Əsəd aparardı . o ustad Aşıq Aşıq Ələsgərin şeyirdi olmuşdu. Amma onun övladı yoxuydu. Hər şəhəri mahalı kəndi gəzib dolanan Aşıqıdı .miyana ətrafında o Aşıqlığı . Üzə çəxartdı.1919 da " Ağcaqışlaq"a gəlib 20 il Ağcaqışlaqda sakin olub. 6 il “Kağazkunan” mahalında "QARABULAQ"da "MIRZƏ MƏHƏMƏD BAQR XƏLXALI" nin 1829-1900 əl yazmalarını şerilərini dastanlarını toplamağa məşğul olub. çox savadlı quranı əzbər bilən və ərəb fars dillərini dərin bilən Aşıqımış.Aşıq Əsəd bu mahala gəlməyincən Aşıq əlasgəri tanıyan yoxuymuş. ustadım Aşıq Əvəz danışırđı deyirdi hər zaman əlim boş olurdu Aşıq Əsədin ziyarətnə gedirdim.və mənə bütün Aşıqlardan danışırđı və havaların yaranma tarixini mənə söhbət edirdi . mən Aşıq əvəzdən bir neçə Aşıq havası eşitmişdim mənə deyirdi onada Aşıq Əsəd söhbət eləmişdi. ki bir neçə havaları Aşıq Hüseyn şəmkrli yaradıb.olardan biri (1- sallama Kərəmi) (2-məmməd baqırı)dı . Bu məmməd baqırını "kağız kunan" mahalında

Qarabulaq kəndində dostu "məhəmməd baqır xəlخالı"nın adına bağlıyb. və bir şerində belə deyir.....

Şəmkırlı Hüseynin soruşdu halın

Gəzdirdi obasın elin - mahalın

Mırzə məhəmədi vardı xəlخالın

əcayib hekayə dastanları var.

(3- əhmədi Kərəmi) buna hal hazırda Aşıqlar dilqəmi deyillər.

(4-dastanı) (5-qəmli muxəmməs)ya

Şəmkirli Aşıq Hüseynin muxəmməsi .

Aşıq Əsəd əvəlcə (BASMANC)lı Aşıq "KƏRƏM"ə 10 il qulluq edib. Aşıq Kərəmin rəngi biraz Qara olduğuna görə camaat ona Qara Aşıq Kərəm diyərmişlər . çox gözəl saz çalarmış və qəmli- həzın səsə malikmiş bir neçə Aşıq havasınında yaradıcısıdı . olardan dördü yadımda qalıb biri (Qara Kərəmi) buna ceyranı Kərəmi də deyilər (Qara kəhəri)di. Biri (Kərəm gözəlləməsi)di biri (Kərəm köşdü)dü. və bir neçə dastanıda Aşıq Qara Kərəm danışib olardan biri " biriminci Şah İsmail"dı , mən o dastani ustaddan eşitdigim kimidə "Aşıq dastanları" kitabımdada vermişəm. və bir neçə dastanda sinəmdə var pulun çatdırı bilsəm olarıda bir kitabda nəşr edərdəm . Aşıq Əsəd 2 il də Aşıq Ələsgərə şəyirdlik edib .Aşıq Əsəd Aşıq Hüseyn Şəmkirinin oğlu Aşıq Çobannan bir 10 yaş böyük olub. Aşıq Aşıq Ələsgər Aşıq Hüseyn şəmkırlının yaxın dost və gəl - getləri varıymış.və onların görüşməsinı və xəlخالının görüşməsinı mən ustadımnan necə eşitmişəm onu bir kitab etmişəm. Amma kım baxseydi diyərdıkı bu Aşıqın 50 yaşı var. 2 metırdən uzun boyu varıdı . Mənən onun tanışlıqımız AÇAÇI kəndində oldu .Aşıq Çoban Aşıq Ələsgərə əmi diyərmiş. və Aşıq Ələsgərin yanına tez - tez gələrmiş.

Birgün Aşiq Çoban Əsədı Aşiq Ələsgərin yanında çalib oxumağını görür və onun səsinə sazına valeh olur. Aşiq Çoban Əsədı sənətdə belə kamıl gördüyünə görə ona çox hörmətlə yaxınlaşır. Bir gündə Aşiq Əsəd Aşiq Ələsgərdən soruşur ay ustad bu Aşiq kimdi sənə əmi deyir? Aşiq Ələsgər deyir buda mənim ustadım Aşiq Hüseyn Şəmkirlinin oğlu Aşiq Çobandı. Aşiq Əsəd deyir ustad olar bir xahiş edəm . bu Aşiq Çobanda bir neçə bənd oxuya? Aşiq Ələsgər bir az dayanır durur. deyir Aşiq Əsəd özün necə Aşıqsan buda sənə tay bir Aşıqdı. bular Aşiq Ələsgərin yanında bir şayırd kimi qalırlar ta o zamana qədərki Aşiq Ələsgərin ailəsindən biri bir hökumət adamın gülləlir. və dövlət bu işə qarışır. və belə olanda göyçə mahalında nə Aşiq varıymış pərəm-pərəmə düşür və adlı-sanlı Aşıqlar hərəsi bir mahala gedir . Aşiq Əsəddə yenidən Ağcaqışlaqa gəlir . Aşiq Əsədin məndə bir neçə qoşma və garaylısı var. Oların birində belə deyir.

Bundan əvvəl ucalarda gəzərdim
Yaylaqlar başından qar alan canım
Havalanıb nə havalı gəzirsən
Şikarın əlindən sar alan canım

Nə deyim fələgə bu kəc mədara
Vereb ürəgimə sağalmaz yara
Dərüb gızıl gülü yol verib xara
Qonçası əlində saralan canım

Dərdi qəm Aşıqı bıyçarə Əsəd
 Yatan Qara baxtun oyanar həlbəd
 Çalib çağırmışam etmişəm adət
 Indidə əlinə saz alan canım
 bax belədi mənim ustadlarımın əhvalatı . ruqları şad olsun
amin.....

ustadım Aşıq Əvəz diyərdi Aşıq Sazi ilahi tərəfindən Türk millətinə gəlmiş bir müqəddəs alatdi. Sazi köynəksiz heç bir yerə aparmaq olmaz. Və ya sazi otduq yerdə çalmaq olmaz saz gərək aşığın sinəsindən asılı olsun. Və ya zazi yerdə qoymaq olmaz. Saz aşığın sinəsində bir millətin bayrağıdı ona görə saz həmişə bir qarış insanların başından uca yerdə qərar tapmalıdır.

Hər zaman ustad məqamın
 Hörmətinən yad eylədim
 Olara rəhmət diləyib
 Öz könlümü şad eylədim

Gələn qalmır gedər hamı
 Bəz gedış sıxır adamı
 Sönəndə ustadın şamı
 Ah çəkib fəryad eylədim

Ay şəhbazi budur hayat
 Nə xam qalar nədə ustad
 Sənət ölməz qalar əsnad
 Ustadla isbat eylədim.

Ulu tanrım mənədə imkan verdi məndə öz yaradıcılığında bu tarixə qədər beş kitab və dörd Aşığ havası bu ədəbiyata artırma bildim.

Kitablarımin adları :

1 - el səsi

2 - tərədən dırnağa azərbaycanam .

3 - Aşığ dastanları .

4- Aşığ gördüyün çağırar.

5- İran Aşığıqları və ədəbiyatı

Havalarımin adları :

1 - Aşığ səlcuq (şəhbazinin Haq dıvanisi)

2 - Aşığ səlcuq (şəhbazi garaylısı)

3 - Aşığ səlcuq (şəhbazi dubeytisi)

4 - Aşığ səlcuq (şəhbazi Bayatısı)

**“DƏDƏ QORQUD”
QAZAN XANIN DASTANI.
SÖYLÜYƏNİ AŞIQ SƏLCUQ
ŞƏHBAZİ.**

Həqiqət namə

Aşıqlığın keşigində durmuşam
Alışib oduna yanan oğluyam
qoruğuma təpiləni talaram
Halay pozan top dağıdan oğluyam

Mən Aşıqam saz atamdi söz anam
Saz sinəmdə söz dilimdə nişanam
Təpədən dırnağa azərbaycanam
Fəxr eylərəm azərbaycan oğluyam

Dədə qurqud şöhrətimdi şanımdı
Duaları təskinim dərmanımdı
Qoruyaram dastanların canımdı
Danışiq oğluyam dastan oğluyam

Sinə gərəm laf eyliyən sözünə
 Ölümdüsə dik baxaram gözüne
 Ayaq qoydum babaların izinə
 Bu karvanda bir bəzırqan oğluyam

Şəhbaziyəm qopuzların himiyəm
 Mizrabiya pərdəsiyəm simiyəm
 Mən ağAşıq allah verdi kimiyəm
 Şah yuxu havasın çalan oğluyam

Bəli əzizlərimiz gələk əsl mətləb üstünə sizə hardan xəbər verəcəyəm (kıtabı dədə qurqud)dan. İndiki biz yaşadığımız böyük türk dünyası deyilən ərazidə bir neçə yüz il bundan əvvəl bizim babalarımız oğuz türkləri yaşıyırmış.oğuz türklərinin qurqud adlı bir nuranı və tanrı kəlməli bir şəxsiyəti varmış.bu nuranı qurqud həmişə ağ geyinərmiş və əlindədə bir (qopuz)saz oğuz ellərinin yaşadığı əraziləri qarış-qarış dolanarmış.bu xeyir xah qurqud ellərin bütün xeyirində və şərində hazır olarmış.və gözəl məsləhətlər verərmiş.və ona görədə bu üzü nurlu kəlməsi tanrı kəlməsi olan qurqud bütün oğuz türklərinin qəlbində özünə yurd yapıb yuva salmışdı.və bütün ellərin məhəbətini qazanmış qurquda oğuz türkləri (dədə) adı vermişdilər. (dədəqurqud) oğuz ellərini qarış-qarış dolandığına görə bu ərazidə baş vermiş hə bir əhvalatdan xəbərdar olarmış.və ona görə oğuz ellərində baş verm-ış hər bir qəhramanlıqları ıgıdlıqlar itib batmasın deyib oları məktub eliyib topluyub olardan bir kıtab bağliyib adında qoyub (kıtabı dədə qurqud).bu kıtabda 12 dastan var. hər 12 dastanda Aşıq dastanıdı .və Hər 12 sıdə qəhramanlıq dastanıdı . mən o

dastanlardan birini müasir Aşıq şerinə və dastanına çevirmişəm.onu sizin qulluğuzə çatdıracı-yam .o hansı dastandı.(ulaş oğlu salur qazanın övünün talanması) bu dasta-na Qaracüq Çobanın dastanıda deyrlər.dədə qurqud belə yazıb. oğuz türklərinin xanlarının xanı bayındur xanıdır . bayındırxanın təkçə bir qızı varıdı.(uzun boylu burla xatun)adlı .burla xatun həddi buluğa gəlmişdi.

və bu tərəfdəndə oğuz elində bir oğlan varıdı ıgıdlığına görə ağıl kamalına görə gözəllığına görə bütün oğuz türkləri onu barmağınan göstərərdilər.o kimıdı (Ulaş oğlu salur Qazan) o zaman oğuz türklərinin adət ən-ənəsindən qazan xan burla xatunla hayat qurdular. Aşıq dılı yurək olar .bu vəslətdən bir il ötəndən sonra bu ailədə bir oğlan uşağı dünyaya göz açdı.ataların bir sözü var deyblər ((dövlətdə dəvə övləddə nəvə)) şirin olar.oyuduku bayındır xanın dərısınə sığmırdı. Tez xəbər verdi bütün xanlar xaqanlar gəldilər.məclis quruldu yemək içmək çal- çağır səsi aləmi bürümüşdü. xanlardan biri qalxdı dedi xan sağ olsun hər məclisin munasibətin olduğunu diyədin ama bu məclisin nə munasibətə qurulmasını demədun. bayındırxan dedi mənım nəvəmln ad qoyma məclisıdı. Xanlar dedilə xan adı nə olacaq. Bayındırxan dedi adını dədəqurqud gəlib qoyacaq. Və bu zaman dədəqurqud qopuz əldə məclisə girdi. Hamısı ayağa qalxdı. Dədəqurqud dedi oturun camaat.camaat oturandan sonra dədəqurqud götürüb görək oğlabın adını nə qoyur . tərəfindən bız diyək sizə can sağlığı.....

Ulu tanrım elimizə
ıgıd bir evlad verıbdı
bayındıra şırın nəvə
Qazana qanad verıbdı

tural dedım köz eşqinə
 Halal çörək duz eşqinə
 Yaradanım öz eşqinə
 Ağzımıza dad verıbdı

Dədə qurqud qopuz əldə
 Söz söyləyb bizim dıldə
 Boy boylayıb bütün eldə
 İğıdlərə ad verıbdı.

.bəli dədə qurqud oğlanın adını tural qoydu tural böyüməkdə olsun bayundurxan qocalmaqda. Bayudurxan baxdıkı kürəkəni salur qazan ığıdlıkdə ədalətdə uzaq görən siyasətinə görə oğuz elində hamıdan üstündü.qazan xanı öz yerinə qoydu .qazanxanın ağılının kamalının gücünə görə oğuz türklərinin günü – gündən ilı - ildən gözəl keçirdi. Qazan xan əmir vermişdi hər il bütün oğuz- xanları bir yerə yığışardılar. Və qazan xanı hər əhvalatdan xəbərdar olardı.qazan xan əmir verdi bu il xanlar gələndə özünən hərə öz mahalının qəhramanlıq göstərən ığıdlərinədə gətirsin olara mal və mülk bağışliyacıyam. Bu adətə görə Qazan xan əmir verdi bir düzdə 90 dənə ucu bucağı görünməyən ipək çadırlar qurdular.oğuz xanları bir-bir gəldilər hamı cəm oldü.yemək içmək çal çağır səsi aləmi bürümüşdü. bu çal-çağır 3 üçgün davam etdi. buzaman qazan xan bir hay saldı xanlar bir yığışın.yığışdılar qazan xan Dedı xanlar yeyib yatmaqdan bövrümüz durmaqdan belımız ağrıdı .Durun atlanın bir neçə gündə (ala dağa)

şıkara çıxacıyıq. Xanlar atlandı. Bu zaman 6 ərkək dərisindən kürkü olan yenə topuğuna çatmıyan 3 qoç dərisindən tıklən papağı genə qulağını örtməyən. Qazan xanın dayısı (Oruz qoca) qazan xanın qabağını kəsdi. Dedi bütün xanları götürüb şıkara çıxırsan orduya düşməən gəsə kım qabağında dayanacaq?

qazan xan dedi oğlum oğlum başında ığıdlərinən. Uzun boylu Burla xatun başında kənizlərinən .bular aladağa şıkara çıxdılar. sizə xəbər verim çuğuldan. Oğuz türklərinin yağı düşməni olan (şovkəlli məlikə) xəbər apardı kı ay evin yıxılsın nə oturubsan. oğuz xanları hamısı birlikdə şıkara çıxıblar. Şovkəlli məlik bu firsəti əldən verməyib. 12 min silahlı kafirinən gecəni arıya salıblar oğuzların ordusuna hucum elədilər.Yuxuda Qazan xanın oğlu turali başında ığıdlərinən.qollarını bağladılar burla xatunu başında kənizlərinən. Qazan xanın qoca anasını bütün qızları gəlirləri qolu bağlı əsir apardılar .sürü – sürü qızıl dəvələrin dəstə-dəstə laçın atların. Nə kı qızıl ləl-cəvahir qiymətdə ağır çəkiddə yüngül nəki varıdı qənıymət götürüb qalan çar-çadırada od çəkib getdilər. bular getməkdə olsunlar . sizə xəbər verim Qazan xandan. Yatmışdı dəhşətli bir yuxu gördb. dik qalxdı. Gecənin aləmində qaçıb qardaşı (Qaragünə)ni oyatdı. qardaş nə yatıbsan. Qaragünə dedi qardaş nə olub Qazan xan dedi yuxuda gördüm oğuz ellərinin üstünü Qara bulud alıb o buluddan alov yağır. əlim biləgimə qədər qızıl qan içindədi.ovcumun içindən tər lan quşumu alıb aparılar. saçlarımı boynuma doluyub mənə boğullar. Qardaş.Qazan xan dedi qardaş bu yuxunu mənə yoz. Qaragünə başını buladı.Qazan xan dedi nə var qardaş bu yuxuda? Qaragünə qopuzunu götürüb

görək Qazan xanın yuxusunu necə yozur.

Dövlətun gedəcək qazan qardaşım
Mən demirəm yuxun belə yozulur
Belə yazıb yazı yazan qardaşım
Mən demirəm yuxun belə yozulur

Yazıq qardaş talehunda nələr var
orduya Zavaldı göydən yağnar
Qadadı baladı dedygun qanlar
Mən demirəm yuxun belə yozulur

Qazanxan dedi qardaş nə deyirsə belə olmaz. Ama götürüb son bəndi görək qazanxanın qardaşı Qaragünə necə deyir.

Saç qadadı dönək yurda qayıdaq
Qalmıyacaq nə bir çadır ağ otaq
Qalanini tanrim özü yozacaq
Mən demirəm yuxun belə yozulur

Qaragününün bu sözlərindən sonra Qazanxan daha dözənməyib. Qızıl quş kimi atıldı (qonar)atının üstünə.dedi qardaş mə getdim. Sabah gün çıxmamış gəldim ki heç gəlmədim başuza çarə qılun.mənə köməgə gəldiz gəlmədiz özüz bilərsiz. ata bir qamçı .at maqqarə kimi ağzını açıb yeldən qanad alıb . çox keçmədən çatdı orduya.baxdıkı yurd – yuvasından heç nə qalmıyib. Hərdən bir Qarğa Quzğun qalxır qonur. atdan düşüb düşməmiş bihuş oldu. Bir qədər bıyhuş olandan sonra qazanxan huşa gəlib.heç bilmir nə eləsın. Sağa getsın sola getsın. Elını- obasını

oğlunu – qızını qoca qabağına kim gəlir ondan soruşur.
Yerdən göydən ağaşdan daşdan .qurtdan quşdan. Soruşa-
soruşa gəlirdiki çatdı göz yaşı kimi axıb gedə bir suva.
Burda götürüb görək bu sudan nə soruşur. Tərəfindən
diyək sizə can sağlığı.

Sənə gəlir mən yazıqın gümanı
Asta axan sular elə nə gəldi.
Gəmilər yolusan bağ- bostan canı
Asta axan sular elə nə gəldi.

Qızıl dəvə atlar səndən keçdimi
Qız - gəlinlər əyləndimi içdimi
Gözəllərdən yaxşı yaman seçdinmi
Asta axan sular elə nə gəldi.

Kimin kəbirisən kimin dəyəri
Aydınlığda sənsən dillər əzbəri
Səndən soruşuram mən muxtəsəri
Asta axan sular elə nə gəldi.

Qazan xan sözlərini qutarıb genə düşüb dağınan daşınan
yolunan gəlməkdə olsun. Sizə xəbər verim Şovkəlli
Məlikdən.oğuz türklərinin ordusunun talanmasını görən
.bütün qız gəlini –igidləri qarşısında əsir görən .bütün qızıl
ləl cəvahiratı görən Şovkəlli Məlik qəh-qəh çəkib
gülümsədi.dedi görəsən bu dünyada məndəndə igid var?
Görəsən Qazan xanın daha nəyi var . daha nəyinə
güvənəcək .

biri dedi Şovkəlli məlik Qazan xanın Dəmir qapı Dərbəndidə 12 min qoyunu var .Şovkəlli məlik dedi bəs niyə gedib oları gətirmisiz? Şovkəlli məlikin əmir axuru dedi xan sağ olsun Qazan xanın bir Çobanı var onun qorxusundan quşlar göydə qanad çala bilmir. Şovkəlli məlik dedi o necə adamdı ondan bir belə qorxusuz? Şovkəlli məlikin əmir axuru dedi ağa qulaq as mən o Çobanı sənə tanıtıdım. O Çobanın kürkü 7 öküz dərisindən genədə topuğuna çatmır. Onun papağını 3 qoyun dərisində tıkillər genədə qulağını örtmür. onun bir sopandı var hər qolu 5 addım uzunluğundadı.sopandinın içi bir öküz dərisindəndi. Hər atdığı daşın ağırlığı 15 batmandı . o atdığı daş düşən yerdə 3 il ot bitmir .Şovkəlli məlik dedi kimdə cürət var gedə o Çobanın ölüsün ya dırsın mənə gətirə? hər kim gedə Çobanı və onun davarlarını gətirə o nə istəsə verəciyəm. ağıllı adamlar geri çəkildilər bir başı bədəninə ağırlıq eliyən dedi Şovkəlli məlik mən gedib o Çobanı və qoyunların gətirərəm amma bir şərti var. Dedi şərti nədi.dedi 6 yüz silahlı adam ver saysız hesabsız silah mən gedim gətirim. Şovkəlli məlik qəbul elyib . bu kafirlər gəlməkdə olsunlar. Sizə xəbər verim Qaracüq Çobandan. Qaracüq Çobanın 2 qardaşı varıdı birinin adı (Qaban güc)birinin adı (Dəmir güc)bu Çobanda yuxuda hərnəyi bilmışdı. Qardaşlarına dedi .bu kafərlər gələcəklər aparmağa bız gərək bir qoyunda o kafirlərə vermİYƏk. yığun bu ətrafda hərnə daş var .3 təpə düzəldun . kafərlər gələndə oları sopandinan həlak eliyək. elədə elədilər. Çoban qoyunu verdi dağa .oturub gözlüyüdü gördü kafərlər gəlirlər. bular gəlib çatdılar .əvəl Çobanı dilə tutdular kİ bəlkə davasız –şavasız Çobanı tutub aparsınlar.

Olmadı . bu vaxt istədilər Çobanı hər-bə-zorbeynən
qorxudsunlar. Burda kafərlər nə deyirlər və Çoban nə
cavab verir biz tərəfindən diyək sizə can
sağlığı.....

Ay elsiz obasız ay yalnız Çoban
Qazanın yurdunu talamışیق biz
Təkcə sən qalıbsan böyük oğuzdan
Qazanın yurdunu talamışیق biz

Çoban heç özün onda qoymur kafirlər bürəzdə
havalanırlar.götürüb daha nə deyirlər.

Aparmışیق dəvələrin atların
Bütün xəzanəsin dövlətin malın
tural adli oğlun cah-cəlalın
Qazanın yurdunu talamışیق biz

Bu zaman dəmir güc dedi qardaş bu düşmənləri bağlıym
sopanda? Çoban dedi dayan

Sənunda ağılun var yaxınlaş bizə
Sürünü dağlardan tök gəlsin düzə
Şovkəlli məlikdən rəhm olsun sizə
Qazanın yurdunu talamışیق biz

Bu sözləri eşidən Çoban cəhənnəmkimi zəbanə çəkdi. Dedi
ey kafərlər nə sizin rəhmınızı istiyirəm nədə sizə rəhm
edəsiyəm. qulaq asın görün mən sizə nə deyirəm. sabah
bürgündə özünü tutub boğazından asacıyam. Bu zaman

kafirlərdən..

Yalaqlarda yal axtaran
Kafər ləri qıracıyam
Mənə yar olsa yaradan
Kafər ləri qıracıyam

Bu zaman Çobanın qırdaşı dəmir güc dedi
qardaş bəs bu daşları bızə nəyə toplatdırdun?
Idazə ver bu kafirləri sopandinan bağliyım
daşa hamısını həlak eliyımş Çoban dedi yox
qardaş sözün cavabı sözdü qulaq as gör bu
kafirlərə nə deyirəm.

Çobannan gırdız savaşa
Gözuzu doldurram yaşa
Sopandinan tutub daşa
Kafər ləri qıracıyam

Sopandin adı gələndə ağılı başı üstündə olan kafirlər
atlarının başını getməkdədilər.amma ağılsızlar yaxınlaşır
Çobana. Çoban buların hamısını görür. Bu zaman götürüb

görək daha nə diyəcək.
Yaxın gəlsəz leşiz qalar
Qaçanuzu itim tutar
Dılım qədər dılçəgim var
Kafər ləri qıracıyam

Bu sözlər qutarıb qutarmamış düşmənlərin qoşun başçısı əmir verdi Çobanı oxa tutdular.hər atanda 3 yüz ox Çobana tərəf gəlirdi.bu tərəfdəndə Çoban qardaş larınan düşməni daşa tutdular. Çoban hər bir daş atanda bir neçə düşməni həlak edirdi. Oqədərki daş varıdı bu düşmənlərin başına tökdülər daş qutardı Çoban başladı qoyunları sopanda qoyub bu kafirlərin başına yağdırdı.Çoban kafirlərin 300 nu həlak elədi. Kafərlər baxdılarkı Çobana kar kəsə bilmədilər qalanı yaralı paralı sınıq – salxaq məcbur qalıblar qaçmağa başladılar. Çoban kafirlərə bir qoyunda vermədi. Bular qaçmaqda olsnlar.2 düşməni ikımcı daşı atanda 3 düşməni həlak edirdi. Çoban kafərlərdən 300 nu həlak elədi kafərlər baxdılarkı Çobana kar kəsə bilmədilər .qalanı yaralı - paralı məcbur qalıblar qaçmağa başladılar. Çoban kafərlərə bir qoyunda vermədi. Bular qaçmaqda olsunlar.Çoban belə baxanda gördükü 2 qardaşı şəhıd olub .özüdə 9 yerdən yaralanıb. Çoban qardaşlarına qəbir qazıb quyladı. Dağdan əndi gəldi kafərlərin həlak olanlarını topladı bir yerə olara od vırıb yandılar külə döndülər . Çoban kafərlərin külündən götürüb yaralarının üstünə toküb yaralarını bağladı gəldi oturdu dağın üstündə Qazan xanın yolunu gözlədi. Bılırdı kı Qazan xan gec - tez gələcək.Çoban Qazan xanın yolunu gözləyirdi gördü iti getdi. Qazanxan bildi Çoban bu yaxınlardadı. Qazanxan gəldi Çobanın yaxınlığında Çoban altdan- altdan baxırdı.qazanxan gördü Çoban bunu heç saya salmır. Dedi görəsən Çoban yatıb ya mənim baxtım yatıb? Burda götürüb qazanxan görək Çobandan nə soruşur.

Bir bəri çön a qeyrətli igidim

Elimdən obamdan xəbər ver Çoban
Dağ ürəkli əzəmətli Çobanım
Elimdən obamdan xəbər ver Çoban

Çoban cavab vermədi Qazan xanın gözündə dünya
zulumata döndü. Dedı gör nə günə qalmışamkı Çobanda
hayıma hay vermır.götürüb daha nə dıyəcək.

Zülmət gedər sübh açılar dan gələr
Oğuza nə gəlsə yuxudan gələr
Ağlaram gözümdən lala qan gələr
Elimdən obamdan xəbər ver Çoban

Çoban hiss edırkı qazanxan nə haldadı amma heç özünə
almır.Amma qazanxan götürüb daha nə deyır.

Hansi vaxt yağılər yurduma doldu
Kımlə əsır getdı kım şəhıd oldu
Kım düşməndən qorxdu saraldı soldu
Elimdən obamdan xəbər ver Çoban

Bu sözlər qutaran kimi Çoban yerindən dık qalxdı .dedı nə
elim- elim salıbsan el əgər qız – gəlinəndı arvad uşağınandı
oğulunan igidinəndı onların hamısını Şovkəlli Məlik əsır
apardı mal- dövlətinəndı bütün sürü – sürü qızıldəvələri
dəsdə - dəsdə laçın atları üstlərində qızıl ləl – cəvahrət
hətda bir para cecımdə qoymuyublar qala özlərinən
qənıymət aparıblar. nə el- el deyırsən? busözləri eşıdən
Qazan xan dedı lal olasan Çoban harda ölmüşdun niyə
qoydun aparalar.Qaracıq Çoban dedı xan üstümə 6 yüz

selahlı kafər gəldi 3 yüzünü həlak eləmişəm bir qoyunda verməmişəm aparalar 2 qardaşım şəhıd oldü özüm 9 yerdən yaralanmışam budur mənım əlımın zəhmətinın bəhrəsi? Qazan xan gördü Çoban öz işını görüb. Qazan xan düşməninı tanıdı .daha dözə bilmıyb . Qazan xan hər vaxt qəzəblənəndə (Qonar) atı onnanda artıq qəzabnak olardı .qonarın üzünü dolandırdı Şovkəlli Məlikın sərhəddinə doğru.ata bir qamçı Qonar elə bılkı yeldən qanad aldı .ayağı yerə dəymır qazanxan getməkdə olsun . bu tərəfdən Çoban qalxdı dağın başında iki tonqal qaladı və qazan xanın arxasica yola düşdü . qazan xan çox getməmişdi gördü arxadan bir səs gəlir çönəndə gördüku Çobandı .gəlib çatdı. Qazan xan dedı Çoban sən nəyə gəldin. Çoban dedı xan sağ olsun sən gedırsən oğlunu – qızuvu azad edəsən məndə gedirəm qardaşlarımın qisasın alam.Qazanxan gördü Çobanı aparsa bütün oğuz elləri diyəcək Qazanxan Çobanı aparmaseydi bir iş görə bilmıyəcəgıdı. Yaxcısı budurku gəl bir hıylə işdət bu Çobanı aparma. Dedı Çoban yaman acıxmışam nə yıyək?Çoban dedı xan gecə 2qoyun kəsıb qovurtmuşam dağarçığımdadı gəl gedək o ağacın kölgəsində oturaq onu bir – iki tıkə eliyək . Gəldilər oturdular .Çoban dağarçığını açdı Qazanxannan Çoban bu 2 qoyunu bir andda yedilər .Qazanxan dəstmalını çıxartdı buğlarını sıldı,dedı Çoban dur dayan bu ağaca. Çoban işı bildi . dedı qoy kışının sözü yerə düşməsin .durdu dayandı ağaca. Qazanxan tez Çobanı bağladı ağaca dedı Çoban gün batıncan öz başuva bir çarə qıldın kı heç qılmason bunu bıl kı sənı qurd-quş gəlib yıyək.

Qazanxan düşdü yola bir çox getməmişdi gördü arxasınca bir səs gəlir.çönüb baxanda gördü Çobanı küreğində ağac budu gəldi çatdı.Qazanxan dedi Çoban gəldün dedi bəli ağa .Qazan dedi bəs bu ağacı nəyə gətirdün ? Çoban dedi xan sən inşallah düşməne qalib gələcəksən onda acığacaqsan .məndə bunun oduynan sənə kabab pıdırəcəyəm.xanın bu zərəfatdan xoşu gəldi. Dedi Çoban sənı aparmağa mıylım yoxuydu amma xoşum gəldi . gəl ağacı aç at yerə gedək .Çoban dedi yox ağa .elə bu ağacınan gedəciyə kafərlər görsünlər Qazan xanın necə igidləri var.bular düşüb yola gəlməkdə olsunlar. Sizə xəbər verim Şovkəlli Məlikdən.bunun qoşununun yarısını Çoban həlak etmişdi yarısında sınıq-salxaq yaralı-paralı qayıtmışdılar. Şovkəlli Məlik belə görəndə dedi buların hamısının acığını Qazan xanın arvadından çıxaram. əmir verdi bütün adamları yığışdılar. əmir verdi böyük bir içgi məclisi qurdular .hamı içib sərxoş oldular. əmir verdi gedün Qazan xanın arvadını gətirün mənım pıyaləmə şərab töksün və mənə zovq versin. Bu xəbər Qazanxanın arvadı Burla xatuna çatdı. Burla xatun bütün kənizlərinə dedi qızlar bu kafərlər istıyrlər gəlib mənı aparsınlar .hər bırıvuzdan soruşsalar cavab verməyin .hər bırızə əl atsalar qalanız desin o deyil mənəm . bəlkə kor peşman qaydib getsınlər.bu tərəfdən kafərlər gəldilər. Burla xatun diyəndə heçkim cavab vermədi. Hər hansına əl atdılar obırilər dedilər o deyil mənəm. Qayıtdılar Şovkəlli Məlikin yanına.xəbər verdilər iş belə olanda . Şovkəlli Məlik dedi onda gedin parun verun deyun bu Burla xatunun oğlunun ətidı kım yeməsə onu həlak edəcəyik.hamısı qorxusundan yıyəcək . bir nəfəri yeməz onda bılərsızkı Burlaxatun kımdı

onda gətirərsuz mənım yanıma. Bu xəbərdə çatdı Burla xatuna. Tez özünü çatdırdı oğluna görüm Oruzun bu işdən xəbəri var ya yox. Oğlan anasına baxdı gördü anası çox pırışan haldadı .dedi ana sənə nə olub?ana götürüb görək oğluna nə deyir.

Başına mən dönüm gülüzlü oğl
Oğul yağılərdən nə eşitmisən
Parlaq oğul günəş oğul ay oğul
Oğul yağılərdən nə eşitmisən

Ay ana mən bir söz eşitməmişəm.ana baxıb oğlunun camalına belə deyib.

Qaza bənzər qızlarımın bəzəyi
Oğuzların xanı ellərin bəyi
Burlanın qazanın gözəl göyçəyi
Oğul yağılərdən nə eşitmisən

Oğul deyib çox dayandım keşikdə
Lay-lay çaldım sənəm üstə beşikdə
Nə baş verib içəridə eşikdə
Oğul yağılərdən nə eşitmisən

Qazanın oğlunu kəsın doğruyun ətindən qovrtma pıdırın Burla xatun gördü oğlunun heç nədən xəbəri yoxdu.oğlunu hər bir əhvalatdan aqah elədi .tural işı bıləndə sonra dedi ana anam olmaseydun sənə bir qılinc vıradım.ana dedi bəs mən nə eliyim .oruz dedi qulaq as gör nə deyirəm. Götürüb görək anasına nə deyir.

Sən tanınma qoy bu kafər yağılər
 Məni çəngəlinə çalsın incimə
 Qorxma ölümündən namuslu yaşa
 Mənə nə olacaq olsun incimə

oğul bılırsən bu kafərlər sənı kəsib ətundan qızlara
 qovurtma yedirdəcəklər. Bəs onda qulaq as ana.

Ağ ətimdən gətirsələr qovurma
 Özuvu tapdama özuvu vurma
 Qızlar bırın yesə üçün ye durma
 Arzısı gözündə qalsın incimə

ay oğul axı dünyada bir oğlum var? Evladsız
 qalacıyam.qulaq as ana gör nə deyirəm.

Atamdan anamdan törər turallar
 Qoy mən ölüm lək salmasın namus ar
 Anam burla atam qazan oğuzlar
 Gərək dıki mərd yaşasın incimə

Bu sözlər qurtaran kimi ana bala bərbirinin köysünə elə
 sığındılarkı .sonra tural xan dedı ana sən tez burdan get kı
 gəlib sənı burda görməsınlə .ana bala bir-bırındən
 ayrıldılar. Butərəfdən cəlladlar gəldilər. Oruxxanı apardılar
 qan meydanına. Camaata xəbər çatdırılarkı hamı gəlsın
 oğuz türklərinin bırını bu gün dara çəkəciyk. Camaat beş-
 beş on-on bu qanlı meydana . yığışmaqdadı.ama tural
 gətirdilər dar ağacının yanına. tural ağacı görəndə bir ah

çəkdi .dedi ey ağac səndən nələr olmuyub.bu gündə dar ağacına çövrülübsən.calladlar dedilə niyə ah çəkdi ?tural xan dedi qollarımı açın bu ağaca bir neçə kəlmə sözüm var oları deym sonra nə istəsəz eləyn.qollarını açıblar götürüb görək bu dar ağacına nə diyəcək.

Məni səndən asacaqlar
Mənə kömək olma ağac
Qanım gedsə rəngim solsa
Sən saralıb solma ağac

Ağac varkı işı qandı
Gah əsadı gah ilandı
Qopuzlarda ağacdandı
Sən özuva alma ağac

Bu zaman oruz xan baxdı kı görüm tural igidlərindən gələ var ya yox .gördüku gələnlər hamisi düşmənləridi .götürüb daha nə diyəcək.

Aşkar dedim niyətimi
Xoşlamıram himi - cimi
Sən kəsilmə mənim kimi
Yaşa - yaşa ölmə ağac

tural burda qalmaqda olsun camat bu qan meydanına yığışmaqda.sızə xəbr verim qazan xanan Çobandan. Qazan xan qonar atın üstündə Çobanda pyadə.elə bılkı bular yeldən qanad alıb göyünən glirlər. Buların ayağının altından çıxan toz duman aləmi bürümüşdü. Şəhərə biraz

qalanda qazan xan dayandı. Dedi Çoban bu kafər qoca anamıda gətirib. Davaya başdasaq anam ayaq altda qalar Bir hılə ilə gırək şəhərə. Hansı yolunan olur olsun .anamı alağ çıxardağ şəhərdən kanara sonra qaydağ davaya başlıyaq. Amma bir şərt var. Mən deməyincən heç bir iş görmüyəsən. Çoban dedi baş üstə xan. Buların gəlişini şovkəlli məlikə xəbər verdilərki fir atlı gəlib yanındada bir cəhənnəm cöngəsi . Hərəsi 10 adam qədərindədilər. Deyillər qasıdık. Şovkəlli məlik əmir verdi yol verun gəlsinlər. Bular saraya daxil oldular. Şovkəlli məlikinən qazan xan bir – bürinən üz bə üz olanda qazan xanı tanıdı Dedi tutun buları .mən buları göydə axtarırdım yerdə əlimə düşüblər. Çoban istədi əl qaldırsın qazan xan işarə elədi Çoban dedığım yadundan çıxmasın. Qazan xan dedi şovkəlli məlik izn icazə ver bir neçə sözüm var deyim sonra hərnə elirsən eylə. Şovkəlli məlik dedi .düş ayağıma görüm. Nə deyirsən . hötürüb görək qazan xan nə deyir və şovkəlli məlik nə cavab verir.....

Yalvarıram sənə şovkəlli məlik
O qoca anamı ver çıxım gedim
O mənə anadı mən ona çəlik
O qoca anamı ver çıxım gedim

Şovkəlli məlik dedi hə elə bu günüvu istəyirdim amma qulaq as gör mən nə deyirəm.

Yalvarırsan yalvar ağlısan ağla
Qoca cavan qadin verən deyilm
İstər özuvu as özuvu dağla

Qoca cavan qadin verən deyilm

Qazanxan dedı gəl bu kafəri imtahanada çek denən ki
qonar atimida gətirmişəm sənə gör nə diyəcək.

Qızıl dövələrım laçın atlarım
Nekı gətiribse dövlətım malım
turalım səndədi buda qonarım
O qoca anamı ver çıxım gedim

Şovkəlli məlik dedı bəli – bəli olarda mənımdı amma
qulaq as gör mən nə deyrəm

Gətirmişəm dediklərun mənımdı
Belə asıb belə kəsmək şənımdı
Bugün məlik oğuzlara qənımdı
Qoca cavan qadin verən deyilm

Qazanxan dedı indı gəl bunu qandır kı ay evın yıxılsın cəng
olsa qazan ədaha olacaq bunuda bilirsən?

Inanson sözümə çəkməzsən ziyan
Cəng olsa əjdaha olacaq qazan
Orduvu verəzan qoymamış Çoban
O qoca anamı ver çıxım gedim

Şovkəlli məlik dedı qazan elə bıl bilmırsən hardasan .
qazan dedı çox yaxşı bılırəm.dedı bilseydin belə nəre
çəkməzdin. qulaq as gör mən nə deyrəm.

Ağladaram qan qataram tərüva

Samanınan duz basaram dərüva
 Nalon gedər oğuzda ellərüva
 Qoca cavan qadin verən deyilm

Çoban hırsındən dıl dodağını gəmirir. Deyir əyə bu qazan xan icazə vermır mən bu kafəri dırı – dırı gəmirəm götürüb daha nə deyir.

Gəl ay zalım şər atından ənginən
 Üzbə-üzsən qazannan nəhənginən
 Verməsənda alacıyam cənginən
 O qoca anamı ver çıxım gedim

söz qutarıb qutarmamış nə qazan dözə bılıb nə Qaracuç Çoban. Çobana işarə elədi Qazan xan dedi Çoban tez eşığə çıx . Çoban macal verməyib əl atdı şövkəlli məlikın sarayının dırəklərini - atmalarını üçünü dördünü bırdən çəkdi saray o dəyqə xarabaya çövrüldü kafərlərin bir çoxu həlak oldu . qaçanları baxdılarkı şəhər oğuz ıgıdlərinin tərəfindən mahasirə olub . kafərlərin ordusunu mahasirəyə alanlar hay vırdılar kı qazanxan burdayıq qəm yemə. Qazan belə baxanda gördü Qara buğa dərisindən beşığı döşəgi olan . buğlarını başının dalında yeddi düğün verən. Acığı tutanda Qara daşı yumuruğuyınan vırıb kül eliyən.qazan xanın qardaşı (Qara günə) başında ıgıdlərinən .dedi qardaş çal qılincını mən burdayam. Dəmir qapı dərbədidə dəmir qapın ovçunun içində kündüyə döndərən 60 ərəş cdasının uzunluğu olan. Yağı düşmənlərə qan utduran.Səlcoq oğlu dəli Döndər. Başında ıgıdlərinən.Bu tərəfə baxanda gördülər Gəflət qoca. Bamsi Beyrəg. Belə

baxanda gördülər Qazan xanın dayısı Oruz qoca. Qazlıq qoca. Alp ərən.oğuz ıgıdlərını saymağınan qutarmaz. Oğuz türklərının ıgıdlərı hərəsı bir tərəfdən cəngə başladılar bir anın içində şovkəlli məlikı və onun əmrində olan kafərlərı hlak elədilər .bəd əməldən pəşman olan düşmənlərə aman verib azadlıqə buraxdılar. həbs xanaların ağızlarını açdılar gəldilər turalxanı dardan xəlas etdilər.oğuz türklərının bırınındə burnu qanamadan öz torpaqlarına qayıtdılar.şadlıq məclısı quruldu yemək- içmək çal-çağır oldu .və dədə qurqud gəldi belə bir xeyir duva verdi.....

Uca - uca qarlı dağlar
yıxılmasın qalsın tarı

Oğuz elı oğuz dılı
günə bir ucalsın tarı

ərazı sərhəd lərını
pənahına alsın tarı

Qopuz əldə ozanları
toy dügündə olsun tarı

Bu dünyadan gedənlərın
cənnətinə salsın tarı

Olsa əgər günahları
bağışlasın sılsın tarı

dədə qorqud dastanının sonu.

ƏKBƏR HƏMİDİ ƏLYAR

Əkbər Səmədoğlu Həmid Əlyar 1973-cü ildə Qaradağın Dizmar mahalının Əlyar kəndində anadan olub. Yeniyetmə çağlarından şeir yazmağa başlayıb və Aşıq sənətinə maraq göstərib. Universitetdə təhsil alan vaxtlar Əlyar Aşıq Qurbandan Aşıq havalarının adlarını öyrənib. Tehrana köçdükdən sonra ustad Aşıq Heydər Məhmudi ilə tanış olur. Bir ildən sonra 1377-ci ildə Aşıq Heydər Məhmudi Əkbər Həmidiyə deyir ki, mən məsləhət görürəm sən ustad Aşıq Şəhbazinin məktəbinə gedəsən.

Orda cox geniş və gözəl məlumat toplayarsan. Həmid 1377-ci ildə mənimlə tanış oldu. Şeirlərində “Əlyar” və “Həmid” təxəllüsü qoyan mühəndis Həmid indiyə qədər beş-altı cild kitabın müəllifi olub və Tehranda bir çox sazlı-sözlü məclislərin qurulmasında ustadı Aşıq Səlcuqla birgə fəaliyyət göstərüb. Bildiyiniz kimi, Aşıqlar məclisi divanı ilə başlayar, dalınca təcnis və onun dalınca dübeyti oxuyub, sonra keçərlər danışığa, dastana və başqa havalara. Məncə, rəhmətlik ustad Kamandar birinci Aşıq idi ki, bu qaydanı bütün məclislərdə gözləyirdi və Aşıq sənətinin bu ənənəsinə öz möhrünü vuraraq dünyadan getdi. Biz 2000-ci ildə ustadın dünyadan köçməsi münasibəti ilə qurduğumuz təntənəli məclisdə mühəndis Əlyar onun bu adətini nəzərə alaraq mənə dedi: "Ustad! İndiki məclislərin vaxt hesabına görə bu qaydanı qorumaq mümkün olmayacaq. Çünki bu üç havanın hərəsi üç bənd şeir ilə 20 dəqiqədən artıq vaxt aparır. Mənə belə gəlir ki, əgər qafiyə rədifcə vahid, amma hər bəndi müxtəlif formada olan bir şeir yazılsa (ilk

bənd divanı, ikinci bənd qoşma-təcnis və üçüncü bənd isə gəraylı) onda həm Aşıq, həm də dinləyici yorulmaz və eyni halda Aşıqlığın bu əski və gözəl qaydası da pozulmaz. Əgər indi bu şeirin son bəndi də müxəmməs olsa, daha gözəl olar. Çünki məclisin sonunda oxunar. Mən də bu gün ustad Kamandarın şərəfinə belə bir şeir yazıb gəlmişəm. O gün Əlyarın o şeiri mənim və məclis iştirakçıları üçün çox maraqlı idi. O, bu şeirin adını «açar-bağlayar» qoyub. İndi mən də o şeiri burda qeyd edirəm ki, həm mənim ustadım ulu Kamandar yad olunsun, həm də siz oxucular bu sayaq şeir ilə tanış olub qiymət verəsiniz :

Ustad Kamandarın dünyadan köçməsi münasibəti ilə

Divanı

Zalım fələk bir od saldı şirin canə, ağlaram,
Ah çəkibən alovlanıb yana-yanə ağlaram.
Köçmüş durnam hey dayanar gözlərimin önündə,
Gözüm yaşı axıb gedər, dönər qanə, ağlaram.

Təcnis

Bir ömür sazı ilə ellər oyandı,

Yurdunun qəmini çəkdi, o yandı.
Aşıq deyər, o yandı,
O alışdı, o yandı.
Ayrılığın dırnağı
Ürəkləri oyandı.
İndi daha ona vətən oyandı,
Dönüb baxmaz bir bu yanə, ağlaram.

Gəraylı

Düşsəm vaxtın axarına,
Gedib çıxsam diyarına,
Döşənərəm məzarına,
Gəlib fəğanə, ağlaram.

Müəxəmməs

Dünya qəribə dünyadır, o açıb bu oyunları,
Qatıbdı qarə toprağa hökmdarı, sənətkarı.
Dünən dədə Aşıq Ələsgəri, bu gün ustad Kamandarı,
Bizə də rəhm etməyəcək bu allı hiyləgər qarı.

Koroğlunun dastanlarını FOLKLOR ŞÜNAS

Əkbər Həmidi(ƏLYAR) dan almışam.

Kor oğlunu öz adı rovsən iydi atasını adı əli kişi. əli var dövlətilə məşhur olan həsən xanın ilxıçısıdı. əli neçə il həsən xanın ilxısını otarmışdı. Və onun qapısında ömrünü gününü keçirmişdi və saqqalını ağartmışdı. əli bir gün ilxını dəryanın qırağına aparmışdı atlar dəryanın qırağında bir otlağda otlayırdılar. əli birdən gördü dəryadan iki at çıxdı atlar gəldilər ilxıda iki madyan atınan cütləşib sonra qayıtdılar dəryaya girdilər. Bundan üç ay keçdi bu madyan atlar hərəsi bir qulan doğdular və bular böyüyüb bir yaşa

çatdılar. Bir gün həsənxanın evinə bir xan dostu qonaq gəlmişdi . həsən xan bu gələn qonağdan yaxşı qonaqlıq elədi yemək- içmək hərnə öz yerindəydi qonaq çox razı qaldı . qonaq dedi həsənxan eşitmişəm sənün çox böyün ilxun və dəyərlı atların var. Həsən xan dedi bəli əziz dostum çox atların var gedəndə iki at sənə peşkaş edəcəyəm. Elə bu zaman həsənxan ilxıcısını çağırıb dedi: sabah ilxıdan iki at seçəcəyəm ilxını çölə aparmazsan. əli kişi gecə öz aləmində dedi həsənxankı istəyir bu qonağına iki yaxşı at versin mən elə o dərya atlarından döl qalan qulanları seçəcəyəm saxlıyam çünkü əli kişi bilirdi bu iki qulanın gələcəyi necə atlar olacax.əli kişi o iki qulanı tövlədə bağladı qalan atları həmişəki kimi sübh açılmamış yığb çölə apardı. Sabah açıldı həsənxan qonağıynan gəldi ilxının olduğu yerə qonaq baxdı iki qulandan başqa bir at yoxdu. Qonax bildiki həsən xan buna peşkaş gəldiyi bu iki qulan olacax qonaq çox narahat oldu. Qonax dedi həsən xan demişdilə sənün çox gözəl atların var bəs mənə bu atları layiq bilibsen. Mənim belə atlardan nə çox varımdı istirsən sabah adam göndər bir ilxı bu ölü-mölülərdən qatıb qabağına gətirsin. Qonağın bu sözü həsənxana bir bütöv dəydi bir para. Xan adam göndərđi əli kişini çağırıb gətirdilər həsənxan dedi:mən gecə sənə demədim sabah ilxıdan at tutacam sən ilxını niyə apardun çölə? əli dedi: xan mən atları otdan qoymaq istəmədim. Qonaqa layiq iki at bağlamışam tövlədə axı mən qoca ilxıcıyam bilirəm yaxşı at hansılardı sənün ilxunda bu iki atın üstünə at olmuyacax. əlinin yekə-yekə danışmağından həsənxanın qəzəbi tutdu. Heç nəyi yoxlamadan əmir verdi callad gəlsin calladlar gəldilər xan dedi aparun əli kişini gözlərin

çıxardun və bundan sonrada buna ehtiyacım yoxdu mənim qapımdan itsin getsin birdə daha bu itin üzünü görmək istəmirəm. Xanın əmri yerinə yetirildi ama əli kişi calladlara dedi sizi and verirəm allaha mənimki daha gözlərim görmür məni aparun xanın yanına ona bir sözüm var. əli kişini gətirdilər xanın yanına. əli kişi dedi xan insana hər nədən və hər nazu- nemətdən əziz gözdü. Səndəki məni ondan elədin. Ömrümün cavan vaxtlarından ta qocalığıma kimi sənün qulluğunda oldum. Ama sən mənə qədir – qiymət vermədin. Bir qonağa görə mənim gözlərimi çıxartdın indi heç olmasa o iki arıq qulanı ver mən çıxım gedim. Həsən xan qulanları verdi əli kişiye dedi çiburdan get. əli kişi qulanları götürüb gəldi evinə oğlu rovsəni çağırırdı oğlu gəldi atasın belə lala qan içində görəndə dedi ata sənün başuva nə gəlib sənə kim nahaxlıq edib de gedim gözlərini çıxardım. Atası əli kişi oğlu rovsəni hər bir əhvalatdan agah elədi. Dedi oğl indi biz burda qala bilmərik mənim əlimdən tut və atları çək burdan gedək. Rovşən atının əlininən tutub atları çəkib getdilər. Axşama qədər yol gəldilər çatdılar bi çay qırağına və oğlundan gəldikləri soruşdu. Oğlu dedi ata hardakeçdik – hardan güzar etdik və əlan hardıyıq. Və bura bir çay qırağındayıq. əli kişi dedi oğul burda qalmaq olmaz. Həsən xan bilər gələr burdada bizi ayağ altına salar.ata bala o gecəsi orda qaldılar sabah açıldı durub genə yolbaşladılar getməyə.gəldilər bir düzəngaha çatdılar qoca əli kişi oğlundan soruşdu oğul bura necə bir yerdi mənə de. Oğlu rovsən dedi: ata bura ucu – bucağı bilinmiyən bir düzəngahdı. əli kişi dedi oğul burdada qalmağ olmaz , orda at minən burda düşər elə at ayağının altında qalarix . ata

bala o gecənidə burda qaldılar sabah açıldı bular yoladüşdülər getməyə. Getdilər- getdilər bir uca dağın belinə çatdılar. Ata dedi oğul bura necə bir yerdi? Oğlu Rovşən dedi ata bura hərtərəfi sıldırım qayalıq, çənli- çisginli bir dağ belidir. Əli dedi oğul mən axtaran yer elə buradı. Əsil yurd salmalı elə bu (çənli beldir) indi evimiz üçün bir ev və atlara bir töylə tik. Rovşən özləri üçün bir ev və atlar üçün tövlə tikdi. Evlər başa gələn kimi Əli kişi dedi oğul atları çək töylüyə çək bağla və qapı- bacanı bağla kı heç bir yerdən üstlərinə bir işıq düşməsin. Rovşən atları tövlüyə çəkdi atası dedi ki kimi atlara qulluq etməyə başladı. Bundan bir xeyli keçdi bir gün atası rovşənə dedi: oğul rovşən məni atların yanına apar . oğlan atasının alindən tutub atların yanına apardı. Qoca ilxıçı əlikişi əvvəl özünü verdi bu atların birinin ya nına atı başdan ayağa tumarladı atda bir noqqsan tapmadı. Dedi oğul bu atın adını qoydum (DÜRR AT) qoca Əli özünü verdi obiri atı tumarlasın at qabağ ayaqlarınıqaldırdı yerə döyməyə başladı ağzını açıb Əli kişinin üstünə yünəlmək istədi qoca ilxıçı bunu hiss elədi qoca ilxıçı həmişəki səsinən dedi ay at neyləyirsən məni tanımırsan? Əli kişi dedi oğul rovşən bu atında adını qoydum QIR AT genə başladı qır atı tumarlamağa Əli kişinin Əli qır atı yəhər yerində bir findıq qədəri bir yatıq hiss elədi. Dedi oğul rovşən gör bir yerdən atın üstünə bir işıq düşən yer var? Və bir iynə qədərdə bir külək gələn deşik bir bax gör. Rovşən baxanda dedi ata vardı ata dedi qaç oları basır. Bir gün ata rovşənə dedi oğul atlar necədilər? Rovşən dedi ata qır at vaxtında yeyir içir nə məşq verirəm sözümə baxır ama qır at yerdə göydə durmur yemək- içməyində yetirə bilmirəm. Qızmış

bir nər kimi olub heç dinc qalmağınan işi yoxdu. Qoca ilxıçı dedi oğul məni apar bir atları yoxluyum. Əli kişi atları yoxladı dedi oğul atlar minilməlidilər . və oları bərkə-boşa salıb yoxlamaq lazımdı. Lazımdı əvvəl qır atı ondan sonra dür atı min təzə sulanmış şoxumluğa sal, sonra Qara tikanlığa, ondan sonra sıldırım daşlıqda çap gəl mən baxım. Rovşən atadsının dedikləri yerlərdən keçirib gəldi qoca ilxıçı qır atın burnunu tutdu əlini qoydu atın qəlbinə bir artıq təpinti hiss etməni , əlini çəkdi qır atın dırnaqlarına heç bir dırnağında bir palçıq hissi etmədi. Rovşən bu dəfə dür atı mindi dolandı gəldi qoca ilxıçı dürr atıda yoxladı ama bunun dırnağında bir balaca palçıx əlinə dəydi. Qoca əli kişi dedi oğul bu atların ikisində yoxladım ikisində taysız və bərabərsizdilər ama qır atın üstünə bir at gəlməyəcək. Bundan sonra qorxulu səfərlərə düşməni üstünə , qalalar almağa qır atı min . get. Qır at səni çox dardan olümdən qurtaracaq. Qır atın adı dünyaya yayılacaq qır atdan yaxşı muraat ol onu candan artıq əziz saxla. Bundan bir çox vaxt keçdi əli kişi oğlu rovşəni çağırıb dedi. Qır atda – dür atda sınaqdan çıxdılar . çək atları yəhərlə həsənxanın üstünə qisas almağa getməliyik. Rovşən qılinc götürüb qalxan asıb şeşpər bağlayıb atrarı yəhərləyib gəldi atasının yanına . ata dür atı və rovşəndə qır atı minib gəldilər həsənxanın imaratının qarşısına. Qovşən bir tərəfdə durub əli kişi gəldi imaratın qapısında dayandı başladı həsənxanı çağırmağa. Həsən xan baxanda hündür bir atın üstündə gözlərini çıxartdırdığı əli kişini gördü, və ondan bir az aralı enli döşlü, geniş sağırli, dolu ortalı,nər biçimli bir atın üstündə rovşəni gördü. Dedi həsənxan bu o sən bəyənmiyəni arıq atlardı ki bulaein

üstündə mənim gözlərimi çıxartdin. Indi elə o atların gücünə səndən qisas almağa gəlmişəm əlindən gələnə əsirgəsən səndən əskig adam yoxdu. Bu sözləri eşidən həsənxan qəzəblənin istədi əli kişinin üstünə yönəlsin rovsən qılıncını çıxardıb qıratı sürdü həsənxanın üstünə qılınıcı elə həsənxanın boynundan əndirdi ki o dəyqə baş bədəndən ayrılıb yerdə dığrlandı. Bu səs bu küy aləmi bürüdü ki rovsən həsənxanı öldürüb. Həsənxanın qoşunu yeridə rovsənin üstünə ama rovsən heç özünə almadı ki heç bu həsənxanın qoşununun qarşısında bir igitlik göstərdiki qoşun tamam pərəm-pərəmə düşmüşdü bir yandan qır at biryandan dür at bir yandan rovsən özü rıləncıyla şəşpəriylə qoşunun dəstəsini əldən-ayaxdan saldı qırdı dağıtdı. Bu zaman ikinci dəstə gəld

Bir azdan üçüncü, dördüncü, beşinci dəstələr yetişdilər bütün gələn qoşunlar rovsənə hucum elədilər . bu dəstələrin hücumündən agah olan əli kişi dedi oğul bu qədər qoşuna sən tək cavab verə bilməzsən axırda səni öldürərlə gəl buların ləlindən qutarmağa yol tap ama rovsən düşmənin qabağından qaçamağı özünə ar bilirdi. Rovşən lüv qılınıcınan qoşuna hucum elədi . başlar qırdı qollar kəsdi bədənələr yerə saldı mərə- mərədana meydanda dayandı. çox igitlik göstərdi. Axırda gördü atasının sözünə baxmalıdı bu dəfə bir tərəfənd işlətdi ki qoşun özünü bir balaca arxaya çəkib bu zaman rovsən atasını götürüb öz məkanlarına gəldilər. Buzaman rovsən qır atın başını çövdü gördü bir dəstə atlı het- ha yetirdədi. Bunu rovsən atasına dedi. Atası dedi oğul atlarının başını çövr təzə sulanmış şuma və şoxuma. Rovşən elə elədi belə olanda buları yetirən bir dəstə gəhət atlılat bu sulu şoxumda batıb qaldılar. Bir az

getmişdilər rovsən dedi ata bir dəstə Qara atlı çata- çatdadı. Qoca əlikişi dedi oğul atları çövür Qara tikanlığa rovsən elə elədi bu atlılarda bu Qara tikanlıxdan can qurtara bilmədilər, ama ata-bala burdanda qurtarıb getdilər, bir az getmişdilər rovsən dedi ata bir dəstə ağ atlı gəlir. qoca əli kişi dedi oğul bularıda sal sıldırım daşlığa . rovsən bularıda saldı sıldırım daşlığa bularda burda batıb qaldılar. Və amma rovsənən atası əli kiş çox rahatcılığınan gəlib çatdılar çənli belə.

HƏMİD ƏHMƏDZADƏ

həməd əhməd zadə « tilim xanlı» 1332 –də Urmu şəhərində dünyaya gəlib , fəq lısans rüznamə nəgarı , lısans ədəbiyat farsı , o durdışına dulan zaman , xanüadə si ilə birlikdə , Təbriz şəhrinə köçdü , otuz ıl Təbriz şəhərində qalandan sonra Kərəc şəhrinə gəlməg məcburiyyətində qaldı. o 1357 inci ildə , şah qaçan günü ,

iranda olun özgür rüznamə ni , Türkü və ana dilində yaymağa müfəq oldu . « ulduz» rüznaməsi o günlərdə millətin tərəfindən alqışlanıb və 50000 min tıraj ilə iran ərazisində yayıldı. olduz rüznamə sindən sonra , koroğlu və dədə qorqud məcəlləsin yaymağında , doktor Hüseyn feyzəli ilə yaymağı başardı. Həmid Əhmədzadənin yayılmış əsərlərindən: Təbriz gözəli , Aşıqlar , Seçilmiş Türkü şerlər , tülkü qucalmış ıdı , uşaq nəğmələri , həkkayələri , Əsli ilə Kərəm , Tahir ilə Zöhrə , İbrahim ədhəm Türkü rəvayətdə , çap altında ki əsərləri: qüşçülü kazım xan , iki qərn səki , cənub həsrətləri , bayzıd bəsdamı. Mən burada Həmid Əhmədzadənin bir bayraq haqda yazdığı “Bayrağım” rədifli şerini sizin qulluquza çatdırıram.

məhəbbət kanının səndə özü var,
şəhidlər getəndə səndə gözü var ,
kənüllər mülkünü alan bayrağım.
ay mənim olduzlu aylı bayrağım. ,

doğransa qollarım min bir kərə də ,
sümüyüm kəsilsə qədər ərə də ,
vücüdüm dağılsa dağıda dərə də ,
quymaram dağılsın qalan bayrağım ,
ay mənim olduzlu aylı bayrağım. ,

bırzaman zülm ilə bölünmüşük biz ,
illərcə həsrətdən döyünmüşük biz ,
yənə də bir məllət bilinmişik biz ,
bır damar qanından coşan bayrağım ,
ay mənim olduzlu aylı bayrağım. ,

« tilim»in bürcüdür ocunda canı
 qurumaq yadlardan azərbaycanı ,
 dili bal pətgi , türkü dür şan y ,
 sınırdan , sınıra aşan bayrzağım ,
 ay mənim olduzlu nişan bayrağım

TAHİR MİRZƏ VƏ ZÖHRƏ XANIM

HƏMİD ƏHMƏDZADƏ YAZAN KİTANDAN
YAZMIŞAM

Qədim zamanlar tarım məhalında , günümüzə qədər türk şəhri sayılan məncil şəhrinin yaxınlarında bir şəhr varaymış ki o şəhrə gəncə deyirmişlər. gəncə indi ki qarqa kəndinin yaxın lığında vəqə olmuşumuş. bu dastan o yerlərdə öz verib. o şəhərdə bir hətm adlı varlı kişi var idi ki o kişi yə tacır hətm deyirmişlər. tacır hətm , ocaqı kür və sünsüz idi. tacır hətmnin mal dülti oqdr həddən aşdı ki ona , səltanlıq ləqbi verildi və olduğu yerlərin səltanı oldu. tacır , dünyanın dürd bir yanına , tacır malı daşıyarmış. o bir dünyə də öz malını , təbriz şəhrinin ətrafında yerləşən , qəhrmanlı şəhrinə apardı. qəhrmanlı obasında bir başqa tacır var idi , oda tacır hətm kimi dayımın dünyanın obaş bu

başına , tacır malı daşıyardı. hatm səltan bu dəfə , tacır malın , qəhrmanlı obasına gətirib və tacır əhmədin karuansra sında yəndirdi. qəhrmanlı obasında , tacır əhməd , hətm səltana çoxlu yardım lar yetirdi. eylə ki hətm səltan , tacır əhməddən çox razı qaldı və tacır əhmədə süylə di : qardaş görünür ki səndə mənim kimi sünsüz san , əgr orə gin istə sə gəl birlikdə qardaşlaşaq qanı , qana və malı mala qataq. bu fikirə , tacır əhməd də qol qüydü. iki tacır təbriz – həştri mahalında yerləşn mallacıq , tilim xan kəndinin həndə vərində , babagurgur adında bir məqds ocaqa gedib , orada sağ əllərinin damarların , bir xəncərlə qanadıb , qanların bir birinə qatmışlar. onlar o pak türbə də and içmişlər olən günə qədər , bir birinin malında və namusunda güzləri olmasın. hətm səltan tacır əhməd , baba guravcağına çoxlu nəzir niaz deyillər və əllə haşkərlər eylə yirlər . iki tacır bir lizə ayduğmuş çayının yaxın lığında , tacır əhmədə dedi : qardaş güürəm sənin malın mülkən burada həddən aşib vətk başıan bu mülk vəmalı quruya bilmir sən . səndə mənim kimi dayma səfərdə oldu qundan , buradan malıvın qıdinhqalır san . məndə eyna sənin kimi . ındı ki biz qan bir vəcan bir qardaş olduq gəl bir yerə yeğışaq o zaman birimiz ticirtə əl qatar kən obırısı , qardaşının süzlərin haxladı ozaman dedi :əqardaş ya sən məncil dən küç qəhrmanlıya ya mən qəhrman lıdan küçüm məncilə . hətm səltan dedi : qarzaş gəl püş <əqrə >ataq , püş hər hansı mıza çıxarsan , obırı qardaş kuçmağa qərar versin . püş atırlar , qərar yer olurki tacır əhməd , yerindən təzpsnsin . sununda tacır əhməd , yer yurdun satıb süvüb qardaşı eylə bir lidə , məncil şəhrinə yü la düşdü . gün ludandı , ay geçdhi , əmür süvü şədü , buaykı qardaşın mal dülti yerə güyə sığmadı .

günlərin bir günündə , bir ləlk tacır mahmud vən sarayına gəlib , tacırın baş saqqalın qır xəməğa ızın aldı . bu zaman tacır mahmudun güzü f güzgüdə gürünn ağar miş ağ saqqalına düşü . ozaman oz – özünə dedi: dağakı qar düşdü f qışanə qaldı ! saçakı də n düşdü , yaşanə qalzı ! dəllk ışın qurtarandan sonra dürüb getdi . amma tacır mahmudun halı püzülmüş ıdı . sankı gəmiləri batlaqa batmışdı . o zaman fikirdən qurtamadan oturu , xanımının əlindən yapışın qardaşı evinə tərəf yollandı . tacır əhməd , oz sərayında Aşıq ları bir arayan yığib şənlilik iləncə si qürmüşdü . tacır əhmədin gözü hətm sultan düşərkən şadlığı başdan aşdı.ammaqardaşını pozqun halda görərkən onunda halı soldu. Sazı basıb bağına üz tutub oturanlara belə dedi.

Mən Aşıqam öncədə

Qızıl gülüm qonçada

SarmAşıqlar gül acid

Mən olmadım onca da

Bu zaman bir dərviş yahu yah u diyədiyə gəldi.

Hətəmilə əhməd öz arzılarını dərvişilə bir araya qoydular.

Dər viş hal qəziyəni biləndən sonar cibindən bir alma

çıxarib verdi o iki qardaşa və söylədi allah tala sizə

istədiniz qədər mal-dövlət verib olardan bir qədər

yoxsullara verin və bu alamanıda bölüb xanımızınan veyin

allahda sizə bir evlad ferər inşallah.dərviş bu sözləri deyib

yola düşdü getdi. Hətəm sultan və tacir əhməd almanı

dərvişdən alıb böldülər . hətəm sultan almanın yarısını

gətirdi Verdi xanımına dedi xanım bu almanı bir dərviş

Verdi dedi bunu xanumuvunan meyl edin allahatala sizə bir

evlad verər. hətəm sultanin xanımı dedi bəs almanın yarisi

hani? Dedi yarisinda Verdi tacir əhmədə . xanım dedi ay

kişi ağlun olsun bir para almailə analar uşaq doğseydilər
 onda bağımızın ağaclarının yandövrəsi indi tamam uşağıdı.
 Kişi dedi xanım küfr danışma. Bu alma o almalarından deyil.
 Bu dərvişdə o dərvişlərdən deyil. Hətəm sultanın xanımı
 dedı nədeyirəm ki bəlkə elə oldu bundan sonra bular süfrə
 açdılar . qazanlar asdılar hərnə yetim- yesir vardı öz
 himayələrinə göyükdülər. ətrafda hərnə ac olsaydı gəlib o
 qapıdan tox qayıdardılar. Qarı-qocaları öz himayəsinə
 götürmüşdülər. Qizilüzən çayınınyanında bir xəstəxana
 saldırbılar. Bir neçə kətlərdə məktəbxanalar saldılar .
 məxləs əllərindən gələn yaxşılıqları əsirgəmədilər. Və bu
 ehsnları yeyib-içənlər dualar etdilər. Amma butərəfdəndə
 məncil şəhəri günə bir artr , yekəlik. Belə olanda camaat
 Hətəm taciri Tarım muhitinə sultan seçdilər və Hətəm tacir
 bundan sonra Hətəm Sultan oldu və adı dillərdə əzbər oldu.
 Bu iki tacirin bu xeyir əməlləri allahtalanında xoşuna gəlib
 və bu iki tacirik xanımları uşağa qaldılar. Bu iki
 qanqardaşlar bu qərara gəldilər ki əyər birinin qızı və
 birinin oğlu olsa bir-birlərinə versinlər. Bu əqidəilə
 yaşamaxda buların xanımlarının doqquz ay doqquz günləri
 başa çatıb. Allahtala hətəm sultana bir ay parçasıkimi bir
 qız verdi və Əhməd tacirədə bir oğlan. Bular qızın adını
 Zöhrə və oğlanın adını Thir qoydular.

Genə bu iki ailədə xeyr işlər görünmədəydi qazanlar asılıb
 qurbanlar kəsilib. Sevinclərinin həddi- hududu yoxudu
 amma bu tərəfdəndə uşaxlar günə bir böyüməkdədilər.
 Uşaqların məktən zamanı gəlib çatmışdı. Bu iki uşaxların
 ataları şəhərin lap gözəl məktəbində buları bir güclü savad
 sahəbi olan mirzəyə tapşırdılar.

İndi bu iki əmiqızı və əmoğlu hərgün süb məktəbə gedirlər və günorta məktəbdən qayıdanda nişan üzüklərini yol kanarında bir ağacın bıcağında gizlədirlər ki sabah hər biri tez gələndə baxırdı ki o biri üzük yerindədi bilirdi ki hələ üzük sahabı gəlməyib ona görə dayanıb onu gözlüyərdi ta oda gəlsin barabar məktəbə getsinlər.

Bir neçə il belə keçdi amma uşaxlar həddi buluğa çatmışdılar. Və zöhrənin gözlliyi dillərə düşmüşdü. Bir gün məktəbin mirzəsi zöhrəxanıma diqqət edəndə gözü düşdü və mirzənin aləmi dəyişildi. Dedi necə molmalı olsada mən gərək bu zöhrəni özümə həmdəm edəm. Amma neçəki Tahir var bu iş olmaz. Bəs mən əvvəl gərək buları bir – birində ayıram sonra bu işinən məşğul olam. Mirzə gəldi Zöhrənin atası Hətəm sultanın yanına dedi Hətəm sultan sən bu şəhərin tanınmış bir alimi və ağsaqqalısan. Bəz adamlar sənün rəhmdilliyindən su istifadə edib və sənün abır- heysiyyətuvunan oynuyurlar. Sən axı kiçik adam deyilsən. Bir Çobanan bir şəhərin böyüğunün fərqlini camaat bilir. Bir atalar sözü var deyiblər “şəhərin dərvasasını bağlamağ olar amma camaatın ağzını bağlamağ olmaz” Hətəm sultan dedi nə olub bəyə mənim xəbərim yoxdu? Mirza dedi sultan sağ olsun bir oğlanan sənün qızun yoldaş olublar bilmirəm bacıoğlundu, qardaş oğlundu. Özü ku dərs oxumur sənün qızuvuda dərsdən qoyub. Hətəm sultan narahat oldu dedi mən bilmirdim sən bunu indiyənə qədər nədən dedməmişən. Mən qızımın ixtiyarın verdim sənə bundan sonra bular bir gəlib getməyə və bir yerdə oturmağa ixtiyarları yoxdu. Bu zaman mirza dedi sultan sağ olsun indiki belə məsləhət bildin məndə sabahdan məktəbin qız və oğlan dərslərini ayıracağam. Sən

sabah qızuvu qoyma gəlsin məktəbə mən sabah oğlanlara
dərs verim bürgündə qızlara. Sultan dedı əhsən sənə ağıllı
mirzə . mirzə sabah məktəb qızlarına xəbər verdi ki siz
qayıdın sabah gəlin . yəni bir gün qızlar və birgün oğlanlar
məktəbə gəlməlidilər.

Sabah tahir gəldi ağacın yanına öz üzügün götürdü
hagözlədi Zöhrədən bir xəbər olmadı. Mirza məktəbi açıb
uşaqlar hamısı gəldilər amma Tahirdən bir xəbər olmadı.
Mirzə belə bildi ki Tahir gedib Zöhrənin yanına . mirza
məktəbin uşaxlarında dördünü çağırıb dedı gedim Tahiri
götürün gəlin məktəbə. bular gələndə gördülər. Tahir
durub bir ağacın yanında məlul müşgül. Dedilər ay Tahir
niyə burda durubsan niyə belə pozqunsan. Hamı gəlib bir
səndən başaq mirza səni gözləyir. Tahir bir əlindəki
üzüklərə baxdı bir məktəb yoldaşlarına bu zaman sazını
çıxardıb basdı sinəsinə görək necə gəlir sözün binəsinə.

Başuza dolanım yaro yoldaşlar
Nədən oldu zohrə yarım gəlmədi.
Ağ üzündə qələm qaşlı ceyranım
Nəd ən oldu vəfadarım gəlmədi.

İçib içib yar əlindən badələr
Könül salıb dost bağından cadələr
Məktub uşaqları nəcibzadələr
Nədən oldu zohrə yarım gəlmədi.

Birdə görməm zöhrə kimi cananı
Yandırdı oduna mən biynəvanı
Zöhrəsiz neynirəm məktəbxananı

Nədən oldu zohrə yarım gəlmədi.

Yandı keçdi tahir mirzə çıraq
Dağıldı çöllərə məktəb uşağı
Görüm yansın Govur mirzə tifaqı
Nədən oldu zohrə yarım gəlmədi.

ərzimi eylərəm xana sultana
alışam tutuşam çəkəm zuvana
görüm xarab qalsın o məktəbxana
Nədən oldu zohrə yarım gəlmədi.

Bizə bir daş dəydi govur mirzadan

.....
.....

Nədən oldu zohrə yarım gəlmədi.
Bu uşaqlar dedilər oğlan biz sənə deyirik sən məktəbə niyə
gəlmirsən sən bizə deyirsən yarım gəlmədi yar nədi
gəlmədi kimdi? Tahir dedı qulaq asın görün mən nə
deyirəm.

Üzük burda özü harda
Gözüm qaldı intizarda
Yarım qaldı uzaqlarda
Nədən oldu yar gəlmədi?

Uşaqlar dedilər sən öl bu Tahirin başına hava gəlib bu nə
danışır bu eləbil ki quş dili danışır. Tahir dedı uşaqlar
qulaq asın.

Yara qurban mənim canım
 Nahaqq gedər mənim qanım
 Tapılmaz dərdə dərmanım
 Dərdimə dərman gəlmədi.

Zöhrə yarım qələm qaşlı
 Qələm qaşlı qarğı saşlı
 Məktəbindən nədən qaşdı
 Nədən oldu yar gəlmədi.

Uşaqlar dedilər Tahir biz səndən soruşuruq sən Zöhrəni
 bizdən sorursan?
 Tahir dedı qulaq asın.
 Tahir deyir qan ağlaram
 Xub ciyərlər dağlaram
 Hicrində matəm bağlaram
 Ayaq salan yar gəlmədi.

Bu sözlərdən sonra məktəb uşaqları bildilər ki Tahirin
 başında yar sevdası var.
 Uşaxlar gəldilər bütün əhvalati müəllimə dedilər. Mirza
 dedı gedırsiz o yaramazı döyə- döyə sürüyüm gətirərsiz
 məktəbə. Talar sözü var deyiblə “dəliyə yel ver əlinə bel
 ver.

Bu uşaxlar mirza dediyini yerbə -yer əncam verdilər. Tahiri
 gətirdilər bu mirzanın yanına.
 Mirza uşaxları göndərib çubuq hazırladılar bu mirza o
 çubuqlarınan oqədər tahiri döydü ki gəl görəsən. Dedi
 birdə sən olasan birinin namusuna kəc baxmıyan. Sən
 haranı uşağısan sənün hələ ağzundan süd iyi gəlir. Tahirin r

ki tahir ayaqlarını yerə qoya bilmirdi. Məktəb tətıl oldu hamı durub getdilər amma təhidə can qamamışdı tərپənsin. Tahir məktəbdə qalsın sizə xəbər verim tahirin atası tacir əhməddən. Dedi ay xanım gün batdı amma bu uşaxdan bir xəbər olmadı görəsən bu harda qadi?. Ana dedi mən nə bilim vallah elə düzünü axtarsan mənimdə ürəyim şur vurur. Adedi ay kişi bu günlərdə şəhərdə çu düşüb ki təhirinən zöhrə biri biriynən adaxlıbazlıx çıxarırlar. Ata dedi nə olar bir qız bir oğlanındı. Birdəki bular anadan olma göbək kəsmə bir- birlərinə adaxlıdılar əyər həqiqətən elədirsə dahada gözəl.

Tacir əhməd bu sözü deyib tələsik çıxdı eşiyə.yolda ağlına hər xayal gəlirdi.gəldi məktənxanaya yaxınlaşanda tahirin naləsi taciri çəkdi özünə sarı. Baxdı ki tahirə can qalmıyıb. Dedi oğul kim səni bu günə saldı tahir atasın bütün əhvalatdan xəbərdar etdi. Tacir əhməd oğlun qucaqlıyıb gətirdi hətəm sultanın sarayına. Dedi bax oğlanın əhvalatına. Dedi hətəm sultan biz nə sözdənmişdix. Dedi danışmışdix bir ticarət edək bir al-ver edəm. əhməd dedi onu demirəm. Dedi bəs nə deyirsən əhməd dedi bizə allah tala buları pay verib niyə bu iki əli bir bədəndən kəsirsən. Bu nə işdi görübsən? əhməd dedi o mənim ağ arxalığıma ləkə salıb. Sənin nəqədər üzündə var hələ mənim evimədə gəlibsən. Bir tərbiyəsiz oğlun var əvəzi bu ki ona tərbiyə verəsən mənim üstümə çomaxınan gəlıbsən.hətəm sultan öz qolu çomağılılarına əmr verdi tacir əhmədi var- yoxunu taladırlar və arvadınıda öldürdülər. Bu hadisəni görən tahir qaçıb tayada gizlənmişdi. Bilirdi ki zöhrənin atasının əlinə düşsə böyük tikəsi qulağı olacax. Bu bir anın içində bir belə cinayəti eşidən zöhrə xanımın

aləm başına dar gəldi. Zöhrə kənizlərinə dedı qızlar görün
 tahirdən mənə bir xəbər gətirə bilərsiz ki görəm o yazıx
 harda gizlənib. Kənizlərdən biri dedı xanım mən axtardım
 yerini öyrəndim istirsən aparım tahirin gizləndiyi yeri
 göstərim. Bular gəldilər tahirin gizləndiyi yerə. Tahir bir
 tayada gizlənmişdi. Zöhrə tahirin başının üstünə gələndə
 gördü ey baba tahir huşdan gedib. zöhrə əl atıb tahirin
 sazını götürüb basıb sinəsinin üstünə görək nə deyir.

Atanı çəkдилər dara
 Günahkarsan tahi mirza.

Indi callad yolluyarlar
 Qollaruvu bağlıyarlar
 Məhkəmədə saxlıyarlar
 Nə deyirsən tahir mirza.

Başına döndüyüm mirza
 Oyan mirza oyan mirza
 Sözlərimdir tamam doğru
 Oyan mirza oyan mirza.

Qızıl gülü dərdirdilər
 Güllər üstə sərdirdilər
 Xan atanı öldürdülər
 Oyan mirza oyan mirza

Bulud kişnər dağ üstündə
 Bülbül əsər bağ üstündə

Cigər yanar dağ üstündə
Oyan mirza oyan mirza.

Zöhrə diyər mən neylərəm
İpək şaltami peylərəm
Dərdiməçarə eylərəm
Oyan mirza oyan mirza

Bu zaman tahir huşa gəldi amma elə bu anda calladlar
yetişdilər tahirin əllərini bağlayıb apardılar hətəm sultanın
yanına. Sultan heç nəyi yoxlamadan çağırdı cəllad!
Cəlladlar hazır oldular. İstədi tahirə dara çəksin şəhərin
ağsaqqalları dedilər sultan sən bu yazığın ata- anasını öz
yurd-yuvalarından gətirdin bulara bu şəhər qəribə bir
şəhəridi onların malların pulların taladin özlərində
öldürtdürdün heç olmasa bu yazığı öldürmə. Amma tahirin
dizləri titrəyirdi ayağı üstə dura bilmirdi. Tahirin əl-ayağı
əsə-əsə dedi sultan indiki sən məni bigünah öldürürsən heç
olmasa bir imkan ver bir neçə kəlmə söz deyim sonra məni
dara çəkdir. Buzaman tahir sazını götürüb görək nə dediyir.

Nədən məni öldürürsüz qazilər
Yox təqsirim yox günahım xan əmi.
Yaradandan başqa yoxdur pənahım
Zülm evini yıxar ahım xan əmi.

Mən qurbanam bağçasının mövünə
Heç olmadı gəmlü köyanıma
Bir od düşsün şeytan molla evinə
Kəsilib həryandan rahım xan əmi.

Ellər gəlib yığışıbdır yanıma
 Aləm dua edir mənim canıma
 Namərd mirza nahaq girib qanıma
 Arxasızam yox pənahım xan əmi.

Dövrəmizi alıb bir böyük nadan
 İmdadıma yetiş ya şah mərdan
 Tahir Zöhrə nakam gedir dünyadan
 Yetiməm yox dadıxahım xan əmi.

Hətəm sultan dedı camaat baxdınız görün bu hayazızı
 mənim yanımda belə deyir gör daldalarda nə diyər. Mən
 gərək bu yaramazı camaatın gözünün qabağında dara
 çəkəm ta bəlkə bir neçəsində göz ola.
 Butərəfdəndə mirza mərəkəni qızıışdırırdı. Amma Zöhrə
 bilmir canını hara qoysun. Zöhrə gördü əl-əllin üstə qoysa
 iş-işdən keçəcək. Tez qayıtdı kənizlərindən bir dəstəsini
 kişi paltarında əllərində şıkar silahları özünü yetirdi
 meydana. Cəlladlar Tahiri dar ağacına gətirən zaman Zöhrə
 bir cəllad dayan deyib özünü yetirdi hətəm sultanın taxtının
 yanına dedı sultan sağ olsun mən qonşu padşahının
 oğluyam. Bu ətrafda şıkarda oldux qulağıımıza təbl səsi
 gəldi bizdə dedik gələk görək sizin məhkəməsiz necə
 ədalətli keçir.

Sultan dedı bəli bu yaramaz mənim qızıma məktub yazıb
 və mənim ədalətimdə belə bir iş olmaz.
 Zöhrə dedı sultan sağ olsun eşq bir tərəfli olmaz bəlkə elə
 sənun qızında bu işdə əli ola gələsən bu cavanın günahıda

olsa bağışlıyan. Məndə gedib öz məmləkətimdə diyərəm
 mənim xahişiminən bir sultan bir cavanı dardan buraxdı.
 Bəlkə birgündə sənün bizim məmləkətdə bir adamun zadun
 olsa bizdə sənə kömək edərik. Mirza dedi sultan gələsən
 bunu dara çəkmiyək bunu salax zindanda qala acından
 üzül . sultan dedi mirza bu ağıla sığan bir sözdü elə edək.
 Tahiri saldılar zindana. Bu zindanda qalmaxda olsun sizə
 xəbər verim Zöhrə xanımdan.

Zöhrə kənizlərinə əmr verdi saraydan zindana bir tünül
 verdilər. Butünüldən Tahirə hər bir yemək içmək aparırlar
 vaxtı vaxtında Zöhrə xanım gedir Tahirin yanına hər bir
 xəbərləri Zöhrə xanım Tahirə çatdırı ki çöldə nə var nə
 ediram nə edəciyəm Tahir bu adı zindan olan sarayda kefə
 baxır. Bir gün sultan dedi gedin zindanan mənə bir xəbər
 gətirun görüm o yaramaz ölüb ya hələ diri dir?
 Gəldilər gördülər Tahir əvvəlkinəndə diri başladı. Bu
 zaman sultan dedi bir neçə qazı hazır olsun Tahiri
 danışdırandan sonra dara asdıracıyam. Qazilər dedilər
 Tahir bu neçə müddəti sənə zindanda necə baxdılar və
 zindan haxda və orda nə baş verdi bizə de . burda Tahir nə
 diyəcək biz diyək sizə can sağlığı.

əllər hənalıydı bayram günündə
 gözüm bir sonanı gördü qazılar.
 Alma yanağından gül buxağından
 Verdi bizə bir cüt busa qazılar.

Dedim zöhrə bizim elə gələsən
 İpək şəttə incə belə dola sən
 Mən öləndə qəbrim qstə gələsən

Ağlıyiban qan yaş töktü qazilər.

Dedim zöhrə sənın Qara qaşın var
Dedı oğlan mægər müşkül işın var
Dedım yeməyə yemişin var?
Dərdi verdi bircüt narın qazılar.

Dedim zöhrəm gör nə yaxşı xanımsan
Dedi tahir camalımsan canımsan
Dedim xanım yeri kimə salırsan?
İkimizə bir yer saldı qazılar.

Bu sözlər qutaran kimi Tahirin qollarını bağliyıb gətirdilər hətəm sultanın məqamına. Sultan baxdı gördü ay baba bu yaramaz ölmüyüb ki heç bir azda kökəlib. Dedi bax gör nə arsız adamdı hərkas bunun yerinə olseydi indi ajdıxdan və qəm-qussədən o zindanda məhv olmuşdu. Dedi tez götürün bi namussuz oğlu namussuzu aparun mənım gözlərimin qabağından bir çöldə biyabanda tikə-tikə edin atın bu murdarın ətin çölün qurd-quşu yesin və palltlarların mənə gətirin.

Calladlar tahirı şəhərdən bi çox çıxardandan sonra biri dedi bilirsiz bu yaramazı öldürüb qayıdandan sonra mirzə bu tahirin evin mənə verəcək? Biri dedi mənədə bir at , biri dedi mənə bir kisə qızıl. ək. Biri dedi sazını mənə verəcək. Biri dedi zöhrənı mənə verəcəBelə diyəndə tahirin ürəyi dərdə gəlib götürüb burda görək nə deyir.

Asta gedin xan yoldaşlar
Dərd mənı alacaq oldu.

Malım mülküm bağım bağçam
Yadlara qalacaq oldu.

Fələk sındırdı yazımı
Atam yox çəksin nazımı
Üstü sədəflı sazımı
Gör kimlər çalacaq oldu.

Fələk sındırdı gəmimi
Anam yox yesin gəmimi
Zöhrə kimi həmdəmimi
Gör kimilər alacaq oldu.

Tahir diyər məcnun oldum
Saraldım gül kimi soldum
Nə şirin nə fərhad oldum
Dərd məni alacaq oldu.

Bu sözlərdən bu calladlar bir az özlərinə gəldilər bulardan biri dedi olmuya bu Aşıq haqq aşığı ola biz günaha batırıx ha. Dedilər oğlan sənün günahun nədir sultan sənə belə bir ağır cəza yazıb. Tahir bu cəlladları hər bir əhvalatdan agah eliyəndən sonar bu cəlladların üçü dedilər biz bu xeyirdən əlçəkdik. Amma o iki cəllad dedilər biz bunu öldürməsək onda bu qayıdacaq gələcək zöhrənin dalıncax və bunu sultan biləcək onda bilirsiniz ki sultan bizim dərimizə saman təpər? calladler dedilər bəs onda burda bunun başını kəsək və paltarların aparax sultana verək . Bizə nəvar bu cəhənnəmə gedəcək ya behişdə. Bu sözü eşidən tahir daha heç bir ümüdü qalmadı ki bu calladların əlindən qurtarsın. Bu zaman sazını basıb sinəsinə görək necə gəlir sözün binəsinə.

Bu çöllərdə nahaqq ölüb yatanlar

Fələk saldı yaman məni azara
 Ürək dostub qol boynuma salanlar
 Ölməmişdən gərək gedəm məzara.

Sitəmkarlar zülmü göyə qaldırır
 əcəl gəlib peymanamı doldurur
 yalvarıram callad məni öldürür
 al qanımlı tökür mənim diyara.

Ümüdüm kəsilibyoxdur qərarım
 Payıza çevrürür mənə novbahar
 Qardaşlarım məndə yoxdur ixtiyar
 Yoxumdu əlacım yoxumdur çara.

Bu sözləri eşidən calladların ürəklərinə allahın nəzəri yer saldı.
 Calladlar dedilər təhər bizə söz versən şəhərə gəlməyəsən səni
 buraxarıq. Belə anda təhərin köynəyin çıxartdılar bir dəvəşan
 verdilər onun qanıynan bu köynəyi qanladılar . calladlar qayıtmağda
 olsunlar amma TahirMirza göynəksiz yoladüşüb gəldi Həştəri
 mahalında Ağə soyuldu dərəsində baxıb öz əhvalına gərək burda nə
 deyir.

Gecə gündüz qan ağlaram
 Yetişmədim yara fələk.
 İki dağın arasında
 Mən oldum avara fələk.

Kimi gəmgin kimi dilşad
 Çoxlar çəkir əlindən dad
 Hər kim istər səndən imdad
 Çəkdi onu dara fələk.

Dövrəmizi xar alıbdı
 Cavan ömrüm saralıbdı
 Hər kim gəldi yar alıbdı

Həsərət qaldım yara fələk.

Qızıl gülümü dərdilər
Zinaxdan üstə sərdilər
Bəy atamı öldürdülər
Nə baxırsan vara fələk.

Tahir Mirza qan ağladı
Sinəsin çarpaz dağladı
Qollarını daraxladı
Heç etmədin çara fələk.

Bu sözlərdən sonra tahirmirzanı yuxu apardı bu tərəfdən Xanverdi sevdagərin karvanı Ağasoydu dərəsindən keçəcəydi. Xan verdi Qara qullarına dedi gedin yolları yoxlayın gəlin birdən bu dərədə qırxhəramilər qabağımızı kəsməsinlər.

Qara qullar gəldilər gördülər burda bir zıbırax bir cavan yatıb dedilər bu yəqin qırxhəramilərin çuğulu alacax. Tahiri xuxuda oqədər əzdilər ki anasından əmdiği süd burnunan gəldi. Bunu döyə-döyə gətirdilər Xanverdi Sevdagərin yanına. Xanverdi baxdı gördü bu oğlan həramilərə bənzəmir bu bir xan-bəy evladına bənziyir. Xanverdi sevdagər dedi oğul sən kimsən kimin oğlusan burda nə gəzirsən? Tahimirza belə cavab verir.

Gecə gündüz yol getmədən
Çox incidib cada məni.
Baş çıxartmam yollarından
Hey çövürür qada məni.

Dost bağında bar olmasın
Heyva olsun nar olmasın
Mən ölsəmdə yar ölməsin
Bəlkə salsın yada məni.

Ağac atdım havasına

Yaman qaldım davasına
 Quşda gedər yuvasına
 Fələk verdi bada məni.

Tahir mirzə qan ağladı
 Sinəsin çarpaz dağladı
 Hər kəs sevdi yar sağladı
 Hətəm gətirdi dada məni.

Xanverdi sevdagər dedi oğlan sənün yarın kimdi? Tahir mirzə belə cavab verir.

Tahi mirza deyir özü
 Aləmə şəms olub sözü
 Zöhrə Hatəm Sultan qızı
 Salıb çöldən – çölə məni.

Xanverdi dedi: bəs o Tarım, Məncil də deyilən Qəhrəmanlı Mahmud Tacirin oğlu Tahirmirzə sənsən?

Oranın hiləgər Mirzası sənün sevdicəyində gözü olduğundan sənün ata- anovu öldürtdürüb , mal-dövlətini talatdırıb, sənün başuva bəlalər gətirtirib,sən onun əlindən bu çöllərə düşübsən.

Xanverdi sevdagər Tahiri götürüb gətirdi dedi yaxşı oldu bu dədə-babadan tacir oğludu bunun ağı-kamalı çox olar bunu sağaldaram və qızım Bulqar xanımıda verərəm buna .

Bular düşüb yola şəhərə yaxınlaşırlar.tahiri qoymuşdular dəvənin üstünə bunuda yuxu tutmuşdu bir onda gözünü açdı gördü az qalır şəhrə camatın gözünü yacalıyıb dəvədən düşdü özünü verdi bağa. Amma karvan gəldi çatdı karvansaraya. Xanverdi dedi oğlanı gətirin mənim otağıma dedilər oğlan harda dəvədən ənib qaçıb yoxdu oğlan.əlir bu macəranı evində danışır. Bunun qızı Bulqar xanım Tahiri görmədən bilmədən ona Aşıq olur. Bulqarxanım daha dözübilmiş cürə sazını götürüb gəlir bağına. Bağda Tahirmirzanın eşşində gəzəndə birdən gözü sataşır çal hovuzun başında bir oğlana yaxınlaşanda görür elə atası diyən oğlan olacaq. Bulqar xanı deyir

oğlan sən kimin icazəsilə mənim bağuma giribsən. Mənim bağımın meyvələrin niyə dərib dağıdıbsan? Tahir deyir xanım meyvə yox amma çoxlu ağac kötüyü yemişəm.

Bulqar xanım oğlana diqqət edib dedi oğlan səni kim vırıb bu hala salıb. Tahir sazını alıb sinəsinə görək nə deyir.

Nə bağbandan sual etdim
Öümü bu bağa saldım.
Əlimdə ki düyünümü
dişimlə dırnağa saldım.

Əcəb yerd bir gülüydüm
Süsən iydim sünbülüydüm
Mən yarıma bülbülüydüm
Özümü uzağa saldım.

Qız dedi oğlan Zöhrə kimdi? Tahir qızın cavabında belə deyir.

Səhər çıxar dan ulduzu
Gecə aydı, gündür üzü
Zöhrə mənim əmim qızı
Özümü bu bağa saldım.

Ovçulardı gəzir dağda
Bülüllər seyr edər bağda
Neçə filtə yanar yağda
Özümü dağ yağa saldım.

Tahiri saldı araya
Düşdüm bu şum sitaraya
Bir baxın mən biçaraya
Özümü irağa saldım.

Bu sözlərdən sonra bulqarxanım dedi tahir mirza atam sənün həxdə evdə çox danışdı sən onun ürəyinə çox yatıbsan əgər getsək evə o səni görsə sevinər. Bular gəldilər evə çatanda bu iki cavanı görən Xanverdi sevdagər çox şad olub dedi ay bala mən səni gətirirdim sənün yaralarını sağaldam, bu evə səni yeznə elyəm bəs sən hara getdin. Bu sözləri eşidən tahir götürüb görək nə cavab verir.

Baş götürüb ayağına gəlmişəm
Hər yandan üzülüb əlacım mənim.
Asnanı səcdə gahım bilmişəm
Həqq qəbul eyləsin meracım mənim.

Zalım olan zalimliyin bildirdi
Dəstmal aldı göz yaşımı sildirdi
Govur mirza fəy atamı öldürdü
Üzülüb əlimdən əlacım mənim.

Hər barına yetirmədim barını
Siddiqilə çağırdım xaliq tarını
Kimlər çalır sevgilimin tarını
Dağıldı çapıldı taracım mənim.

Tanrı bilir dünyünlüyəm dağlıyam
Aləm bilir düz ilQara bağlıyam
Tahir mirza Əhməd Vəzir oğluyam
Misirdən gəlirdi xəracım mənim.

Xanverdi sevdagər dedi oğul mən malımı təbrizə aparıb və orda satmalıyam. Sənə gör nə deyirəm . mənim qırx dənə bağımvar onların açarların vermişəm Bulqar xanıma o açarları al və hər gün bir baği göz həm yaraların sağalsın həmdə darıxmazsan amma qırxıncı bağa girmə ta mən gəlincən. Tacır bu fikirdəydi ki bu qırx gün burda qalsa bu qıza alışar və hər nəyi unudar elə burda qalar.
Bular burda qalsın tacir təbrizə sarı yollandı.

Amma tahir mirza hər gün bir bağı gəzib qırxımındı gün dedi bulqar xanım o bağında açarını ver gedim gəzim görüm nəvar. Bulqar xanım dedi yox o bağın icazəsi məndə deyil o bağı tam özünə saldırıb. Bu zaman tahir dedi onda man burda qala bilmərəm mən gedirəm. Bulqar xanım gördü ayağını yerə bərk dayasa bu gedəcək və atası gəlb narahat olacax məc bur qalıb onunda açarını verdi tahirə.

Sabah tahir gəldi bağı açdı gördü bağ nə bağ . bubağda bütün güllər bir birini səsləyir bülüllərin cəhcəhi bu bağa bir sənfuni gətirib tahir heyran qaldı. amma dərdi tuğyan eylədi. Bu zaman gözü düşdü gördü bir qarğa gəldi bir gülün budağını qırdı və onun gülünədə pərpər edib saldı yerə. Amma butərəfdən bunu görən bülbul başladı qarğanı dimdigiyənən dalamağa . amma qarğda bülbulü lala qan etmişdi sən nəticədə bülbulün dimdiyi dəydi qarğanın başına qağa həlak oldu düşdü yürə. Bülbul başladı bu sına budağı apardı qoydu yerinə amma budağ gənə düşdü yerə. Bu işi bülbul təkrarladı amma bir xeyir olmadı axırda bülbulün sinəsi ilişdi bir tikana bülbuldə öldü. Tahir bu hədsəni görüb Zöhrəsi yadına düşdü burda götürüb nə deyir.

əzizinəm yaz bağda
gül döşənər yaz bağda
bülbulün hicran gəmin
al qələmin yaz bağda.

Aşiq başına bağlar
Zülfün başına bağlar
Bülbul öldü gül soldu
Qaldı başına bağlar.

Bu sözlərdən sonra tahir dedi bax mən bir bülbul kimidə öz istədiyimin qeydinə qalabilmədim bax bülbul özünü bir güldən ötrü gör necə həlak elədi amma mənim sevgilim qalım yaqının əlində mən özüm bağda baxçada arsız- arsız gəzirəm. Burda daha qərarı gəlməyib götürüb nə deyir.

Səhəri sübhün çağında
 Dur dolanağ bağı bülbül.
 Qızıl gülün budağında
 Parçaladun zağı bülbül.

Bülbül sən nə saralıbsan
 Nədən ötrü Qaralıbsan
 Bağa vəl – vələ salıbsan
 Bu səhərin zağı bülbül.

Bülbülüm geyibdi yaşıl
 Baxıram gözümlə qamaşır
 Aşıqlıq sənə yaraşır
 Parçaladin zağı bülbül.

Tahir deyir zarı- zarı
 Dada çatsın o haq tarı
 Sən cəh- cəh sal həmdə zarı
 Məndə çalım tarı bülbül.

Bülbül sən bağda əsərsən
 Gülün qədrini bilərsən
 Onbir ay cəfa çəkərsən
 Bir ayda zarı bülbül.

Bülbül səni kim uçurtdu
 Yurddan- yurda kim köçürtdü
 Kim sənə badə içirtmədi
 Kimlər oldu saqi bülbül.

Bülbül sənün işun zardı
 Omidin pərvərdiqardı
 Xoş haluva gücün vardı
 Parçaladun zağı bülbül.

Tahir mirza bu çağında
Sinəsi zöhrə dağında
Çar hovuzun qırağında
Dur dolanax bağı bülbül.

Tahirin dərdi özünü yandırır. Bülbülündə yaralanması bunun
qərarın kəsmişdi . dayana bilməyib götürüb daha nə deyir.

Nə yatıbsan bağ içində
Dur bir dolan bağı bülbül.
Qızıl gül yarpağı içində
Axdı gözun ağı bülbül.

Bülbül sənı kim uçurtdu
Güldən gülə kim köçürtdü
Kim sənə badə içirtdi
Kimlər oldu saqi bülbül.

Gül dibində yatan xardı
Bülbül işin ah o zardı
Xeyrin olsun gücün vardı
Parçaladin zağı bülbül.

Bülbül necoldu qəfəsin
Qızıl gülə var həvəsin
Gedib gəlmirdi nəfəsin
Dur dolanax bağı bülbül

Bülbül oxur qəfəsində
Qızıl gülün həvəsində
Tahir mirza sinəsində
Çoxdur zöhrə dağı bülbül.

Zöhrə gördü tahir gəlmədi durub gəldi bağa kanardan daxdı gördü
tahir bir ölü bülbülü öz cebinin ipək dəstmalına bükün bir uşağı

kəfən eliyən kimi kəfən elədi bir qəbir qazdı bu bülbülü bir təmtə -
 tarağınan dəfn elədi və oturdu baş daşının üstündə zar- zar ağlamağa
 başladı. Bulqar xanım döyüdü başına dedı evim yıxıldı elə buna görə
 atam bu bağın açarın buna vermirdi. dha tahir burda qalmaz. Tahir
 bülbülün başının üstündən durub bağdan eşiyə çıxanda bulqa xanım
 kəsdi tahirin qabağın dedı hara gedirsən dedı xanım yan ol mən
 gedim . hara gedirsən kim sənə nə dedı kim səni narahat elədi. Dedı
 xanım mənim könümə dəyən olmayıb vəli bülbül mənə yaxşı bir
 dərs verdi bulqar xanım dedı tahir sən nə deyirsən nə bülbülüdü. Nə
 dərsidi. Bu zaman tahir sazı alıb sinəs görək nə deyir.

Başına döndüyüm həbibə xuda
 Məni tez yetirin yar ayağına.
 Hamı yandan xəzab oldu xınalar
 Xına tək yaxıllam yar ayağına.

Qonağıdım sayğılandım burada
 Fələk məni buraxıbdı arada
 əl açdım göylərə qadir allaha
 yetirsinlə bizi sar ayağına.

Gəbələr bağlandı yollara düşdü
 Mayalar yükləndi tarlaya düşdü
 Karvan getdi qarlara düşdü
 Məni yetirsinlər qar ayağına.

Tahir diyər neyləmişəm neylərəm
 Xəncər alıb bağrım başın teylərəm
 Bulqa xanım sənə bir ərz eyləyəm
 Məni basdırsınlar yar ayağına.

Bu sözlərdən sonra tahir bağdan çıxıb başladı yolunan, dağınan
 daşınan yeri ha yüvür gedirdi birdən xanverdi sevdagərin karvanı
 çıxdı tahirin qabağına. Dedı ay oğul gənə hara gedirsən mən gəlirdim
 sənən bulqarın toyunu edəm. Tahir Xanverdin başasaldı kı mən niyə

qalamam. Amma Xanverdi əl çəkmir israr eliyəndə Tahir belə cavab verdi.

Çoxdandı mən sənə ata demişəm
Gəl indi mən sənə Xanverdi deyim.
Halal elə mənə duz-çörəyini
Qızın öz yerində nan verdi deyim.

Burda mənəm hər bir günüm yüz oldu
Ağ üzümdən göz yaşlarım süzüldü
Zaxca vırdı gül yarpağdan üzüldü
Bülbül gül yolunda can verdi dedim.

Bir şah yoxdu duram gedəm divana
ərzimi yetirəm sultana xana
zərəfşan telləri od vırıb cana
kiprigi sinəmdə san verdi dedim.

Tahir gəlib qəhrəmanlı düzündən
Doymamışam kəlamından sözündən
Bir öpüş almadım ala gözündən
Zöhrə xanım qan verdi dedim.

Tahir dedi Xanverdi tacir sən mənə duz- çörəğini halal elə bulqar xanımda mənəm bacımdı amma mən bilmədiyimlə bülbül mənə öyrətdi. Xanverdi dedi tahir sən qırxıncı bağda girdin? Dedi bəli xanverdi dedi onda sən daha qala bilməzsən get yolun açıq olsun. Bu zaman tahiri qəm basdı götürüb belə dedi.

Başına döndüyüm xanverdi tacir
Xudam mənə yaxşı gün verdi desin.
Könül həvəsləndi vətən istədi
Nə zaman könlümü xəlas etdi sən.

Qıl zgülü bülbül niyə saxladı
 Qarğanı öldürdü dizın daraxladı
 Gəldi tahir gülləri qucaqladı
 Qızın öz əliynən nun verdi desin.

Gecə-gündüz ah çəkərəm ağlaram
 Ürək başım çarlı- çarpaz dağlaram
 Veran qalsın şum sitara dağ laram
 Könül həvəs etdi yar sevdi desin.

Tahiri yaradb yaradan tarı
 Rəbdən gedirəm vətənə sarı
 Sıdıqlə əalrram qadir allahı
 İstədim diləgim al verdi desin.

Tahir ordan çıxıb gəldi Tarım mahalında bir yaşıl çəmənliyə o
 mahalın xanı Tilim idi. Onun bir qızı vardı adı Nərgiz xanım.
 Nərgiz xanımın başında qırx kəniziylə çəməndə seyrə çıxmışdılar
 buların biri dedi xanım allah yetirdi dyyəsən bir Aşıq gəlir bax
 çiyində bir saz var. Xanım dedi yaxşı oldu çoxdandı Aşıq
 çaldırmırıq . Aşıq gəldi xanım dedi Aşıq bir neçə kəlmə bizə çal oxu.
 Tahir dedi xanım mən nə halda sən nə halda fəlak qoyub ki mənim
 yadımda söz qala. Xanım dedi Aşıq sənə nə olub Tahir dedi xanım
 qulaq as deyim.

Könül şişəsin sındırma
 Qəm səməndinə mindirmə
 Sən allah məni dindirmə
 Sorma hələ belə qalsın.

Xanım dedi Aşıq oxursan ya verim bu qızlar səni dilini açsınlar?
 Burda tahir məcbur qalıb götürüb belə deyir.

Səbzəvar çəməndə seyrən edirlər,
 Bu helli , mixəkli,darçınlı qızlar.
 Birisinin özüm yatım qoynunda,
 Bu helli , mixəkli,darçınlı qızlar.

Bu sözləri eşidən Nərgiz xanım dedi bu mənə bir tərif dedədi ki heç
 hələ mənim kənizlərimədə toxunur qızlara bir işarə qızlar bunu
 saldılar arıya nə yeyibsən turş aş. Xanım dedi indi buraxın görüm
 ağılbaşına gəldi. Indi de görüm daha bu qızlardan nə diyə biləcəksən.
 Qız dedi Aşıq necəsən? Tahir belə dedi.

Birisinin sürmə getmir gözündən,
 Birisinin zər tökülür sözündən,
 Öldürsəndə Tahir dönməz sözündən,
 Bu helli , mixəkli,darçınlı qızlar.

Nərgiz dedi qızlar buna bir azda qulluq edin. Qızlar Tahiri genə
 aldılar arıya. Qızlar Tahirin suvunu çıxartdılar. Bu zaman Tahir dedi
 qızlar əl saxlayın deyim.

Birisinin bir gireydim qoynuna ,
 Timə ətləs saldıraram əyninə,
 Tahir ölsə minməz qızlar çininə
 Bu helli , mixəkli,darçınlı qızlar.

Bu zaman qızların ürəyi Yahirə yandı dedilər Aşıq sən xanımı təriflə
 elə canun qutarsn. Burda Aşıq götürüb belə deyir.

Varındı əcəb camalın
 əlin deməm hələ qalsın.
 əcəb gözəldir boğazın
 belin dedəm hələ qalsın.

Mən qurbanam şirin dilə
 Gülüstəndə qızıl gülə

O ipək şəttəli belə
Halın deməm hələ qalsın.

Mən səni görcəgin canan
Gözüm düşdü dil damağdan
Belə dodaq belə dəndan
Dilin deməm hələ qalsın.

Yada salır qaş mehrabı
Hərkəs görsə qamaz tabı
Məmələrin könül babı
Alıb yeməm hələ qalsın.

Qızlar dedilər Aşıq sən bizim xanımı təriflə. tahir mirzə dedi. Qulaq
asın.

Nagahandan gözüm düşdü
Ağ üzündə xala nərgiz.
Uçdu şeyda bülbul uçdu
Güllü çəmənlərə nərgiz.

Qızlar dedilər ay sağ ol bax indi oldu. Tahir dedi.

Ağac attdım gülə düşdü
Güldən bir cüt sona uşdu
Haray saldım bağa düşdü
Dodaq batdı bala nərgiz.

Xanım dedi qızlar məni istiyənlər aşşıqa xələt. Bu zaman puludu ki
Aşıqın başından yağırdılar. Aşıq burda götürüb belə dedi.

Ağ əlləri boyayıbsan
Gürcüstanı talayıbsan
Zər üstə ipək şəltə
Dolayıbsan ziyba nərgiz.

Sənə qurban mənim canım
 Nahaq gedər burda qanım
 Ağac altda çıxdı canım
 Bir rəhm eylə mənə nərgiz.

Tahir mirza haray-haray
 Kimdən gələr mənə haray
 Dur dağa sal haray- haray
 Anam nərgiz bacım nərgiz.

Aşıqın bu sözündən xanımın genə acığı tutdu dedı qəzlar Aşıq mənə
 ana bacı dedı diyəsən gənə bunun ağlı başından çıxdı gənə Aşıqı bir
 alın arıya. Qızlar Aşıqı oqədər əzdlər ki Aşıq bir tuluğa döndü.
 Amma Aşıq üzdən gedəsi deyildi. Aşıq dedı buraxun dilə gəldim.
 Dedı xanım bu mınım qabırğalarını əzənə bir neçə kəlmə deyım sora
 görək nə olacax. Aşıq burda belə dedı.

Gəvən kimi birçəkləri
 Adin batsın belə gəlin.
 Küzə baldır qaban basan
 Adin batsın belə gəlin.

Gəvən kimi birçəkləri
 Tazı çöllü birçəkləri
 Tuluq kimi əmcəkləri
 Adin batsın belə gəlin.

Zəhərdən acı sözlərin
 Qurutdan ağır gözlərin
 Dalaq kimi bənizlərin
 Adin batsın belə gəlin.

Başıdır gəvən tayası
 Dişləri qama payası

Üzünün getsin hayası
Adin batsın belə gəlin.

Qız demə bənzər qatıra
Dodaqları küt fətirə
Yolladin ağac gətirə
Adin batsın belə gəlin.

Tahir deyir nə oleydi
Görüm peymanə doleydi
Ağ gözlərun kor oleydi
Adin batsın belə gəlin.

Genə istədilər Aşıqı alsınlar arıya bir qulluq eləsinlər dedı ay amandı
dinnməyin deyirə.

Yola baxdım yol uzaqdı
Gözlərimin yaşı axdı
Nağafıldan qızlar baxdı
Yaman qaldım günə nərgiz.

Geymisən zəri ətləsi
Eşitmirsən məzlum səsi
Gəl bir burax mən bikəsi
Vermə getsin bada nərgiz.

Birdən birə gözüm düşdü
Ağ üzündə xala nərgiz.
Ağac altda canım çıxdı
Qol boynuma dola nərgiz.

O gözlərin qan ələyir
Könlümü şan şan eyləyir
Çıxıb taxta divan eyılır

Istir canım ala nərgiz.

Nərgiz gözlərin aladır
Mən yazıqa mübtələrır
Yanaqların al laladır
Saçı töküb dala nərgiz.

Uca dağlar başı qardı
Ümüdüm pərvərdqardı
Zöhrə yarım intizardı
Dur sal məni yola nərgiz.

Nərgiz dedı ay Aşıq diyəsən sənün ürəyun başqayerdədi. Amma səhv edirsən sən gəl bu daşı ətəyundan at . gəlmənən evlən bütün mal dövlət olsun sənün bax bu kənizlərdə hmısı sənün qulluqunda olacax. Heç olmasa bu qızlardan birini seç götür məndə sizin toyuzu tutum. Tahir dedı xanım icazə ver gör nə deyirəm.

Oğlanlar eşqindən çökər
Gözün çeşməsindən içər
Belin ənbərçədən keçər
İncə belin nərgiz xanım.

Sizin ölkə oymaq oymaq
Çətindi vəsfindən doymaq
Ağzın süddür dilin qaymaq
Ləbin baldır nərgiz xanım.

Eşq oduna düşsüm məndə
Zülfündən düşdüm kəməndə
Gəl halıma bir yan səndə
Göylümü al nərgiz xanım.

Tahir mirza tutubdur yas

Saza söhbətə qulaq as
Kərəm eylə bir qədəm bas
Bir dəfə gül nərgiz xanım.

Bu sözlərdən sora nərgiz xanım dedi Aşıq sənün mərazun nədir sən nə axtarırsan sən nə gəzirsən? Niyə mənən evlənmirsən? Tahir başının əhvalatın nərgiz xanıma danışdı və nərgiz xanım Aşıqı yola salıb Tahir mirzə yola düşüb gəldi mənəcin dağlarında Murad Çobanını gördü ki bunun sürüsünü otarır. Amma Çoban Tahir Mirzanı tanımadı. Çənkü şəhərdə demişdilər ki Tahi mirza ölüb və Zöhrə Xanımıda tədərək görürlərki verələr Zöhrənin müəllimi Mirza müəllimə. Tahir gördü Çoban bunu tanımadı dedi lap gözəl tahir dedi salam ayÇoban qardaş əleyk alan tahir dedi bir az danış görüm bura haradı bu sürü kimindi bu şəhərin sərdarı kimdi? Necə adamdı. Çoban dedi Aşıq yoldan gəlib yorulubsan bilirəm acıxıbsanda sən bir sazını çal qoy qoyunlar südə gəlsinlər məndə sənə bir Qara qoyun südündən bir qovurtmac pışırım sonra danışaram. Bu zaman tahir sazını çıxardıb görək Çobana nə deyir.

Başına döndüyüm gülüzlü Çoban
Kimin ölüb səndə Qara geyibsən?
Yağıbdı başuva bərf biyaban
Kimin ölüb səndə Qara geyibsən?

Bu zaman Çoban gəldi dedi Aşıq ulaq as gör mən necə deyirəm.

Çoban:
Başına döndüyüm gül üzlü Aşıq
Ağam ölüm olur Qara geymişəm.
Geyrət ola bilməz hər bir adamda
Ağam ölüm olur Qara geymişəm.

Tahir:
əlifi oxudum nə cimdə nə mimdə
yaradan buları söylə bəs kimdir

söylə görüm sənin ağan bəs kimdir
Kimin ölüb səndə Qara geyibsən?

Çoban:

Bu sözləri xəbər alma amandır
Dağlar başın çəm bürüdür dumandır
Təxti dönmüş düşmənimiz Sultandır
Ağam ölüm olur Qara geymişəm.

Tahir:

Qızıl gülü dəstə- dəstə dəreydim
Dərib dərib zinəxdanda səreydim
Hətəm xanın nəşin yerə səreydim
Kimin ölüb səndə Qara geyibsən?

Çoban:

Murad deyir xudam səni saxlasın
Qoy dolansın fələk səni yoxlasın
Ola bilməz bi kas səni oxlasın
Tahir ölüb məndə Qara geymişəm.

Aşıq dedı tahir kimdi: Çoban dedı Tahir mənim ağamdı. Aşıq dedı
yəni sənin dədəndi: Çoban dedı yox o bütün bu qoyun-quzunun
sahabıdı. Hətəm sultan onun ata-anasın öldürdü və özündə şəhərdən
didərgin saldı deyirlər çollərdə itib batıb. O şəhərdən gedəndən
məndə şəhərə getmirəm.

Aşıq dedı Çoban o bəxti yatmış tahir mirzə elə mənəm.

Bu zaman çonan düşdü ağasının ayaxlarına dedı ağa gəl burdan qayıt
get o hiləgər Mirzə müəllim bu yaxınlıqlarda Zöhrə xanımınan toy
edəcəklər mirzə bilə sən qayıdıb gəlıbsan səni tutarlar dəruva saman
təpərlər.

Tahir dedı murad ölsəmdə bu yoldan dönən deyiləm. Çoban dedı
onda sən bu qılıqsa şəhərə döson səni tanıyarlar. Gəl bu Çoban
kürkünü sal çiynuva hər kimdə soruşsa sən kimsən denən mən Çoban

muradım əmisi oğluyam. Belə qərara gəldilər davarları saldılar bir mağara ağzınıda bağladılar ikisi gəldilər Çoban muradin evinə. Çobanın anası dedi oğul bu qonaq kimdi? Çoban dedi ana bu qonaq TahirMirzədi tacir Əhmədin oğlu. Ana dedi ay oğul o mirzə müəllimin Qara xəbəri gəlsin. Hətəm sultanın vay xəbəri gəlsin bəs olar şəhərə çu salmışdılar ki TahirMirzə ölüb! Nə yaxşı ki sən sağsan. Tahir dedi qarı nənə mən bir məktub yazıram sən onu Zöhrəxanıma çatdırı bilərsən? Qarı nənə dedi oğul ölsəmdə bu işi görüb öləciyəm. Tahir bir namə yazdı qarınənə o dəyqə naməni çatdırdı ZöhrəXanıma. ZöhrəXanım hər bir əhvalatdan xəbərdar olub sazını aldı sinəsinə belə dedi:

Eşqin odu tökülübdür sərimə
Nazlı yardan namə gəlib şük olsun.
Ola bilməz heçkim mənim yerimə
Nazlı yardan namə gəlib şük olsun.

Gecə gündüz mən eylərəm ah-zar
Bu muştuluq məni etdi biqərar
Bala tutu özü gedər oxuyar
Nazlı yardan namə gəlib şük olsun.

Ayrılığı düşmən saldı araya
Allah bilir mən dözmüşəm cəfaya
Rəhm dilədim duz səpdilər yaraya
Nazlı yardan namə gəlib şük olsun.

Gələn bazırgandır gedən xocadır
Yarsız mənə gündüzümdə gecədir
Zöhrə deyir Tahir halın necədir
Nazlı yardan namə gəlib şük olsun.

Sabah günü ZöhrəXanım sağında Ağcaqın, solunda Mələk
sima, otuzsəkkiz qızıylə qarı nənənin qapısından keçəndə Tahirin

gözü sataşdı ZöhrəXanıma daha dayana bilməyib burda görək nə deyir.

Ağlaram-ağlaram fəğan eylərəm
Fələk şal başıma sal indən belə
Keçən günü yada salıb ağlaram
Dərdi-ğəmi məndən al indən belə.

Gedən yoxdu namə yazam yara mən
Geyinmişəm Qara şala ağa mən
Fələk qoydu həsrət qaldım yara mən
Ağla-ağla indi gəmindən belə.

Bülbül olub qızıl gülə qonanda
Sarıliban heyva kimi solanda
Qırx incə qızıyla bağda olandabaşuva salgınan şal indən belə.

Tahir mirzə deyir doğru bu sözü
Aləmi yandırır kababı közü
Görüm Qara olsun mirzanın üzü
Qırx incə qızıyla göz indən belə.

Bu zaman Tahir bir qız paltarı geyinib qoşuldu qızlara gəldilər toy hamamına. Qızlar Tahiri bir-bir itələdilər arxıya Tahir lam gəldi hamamın qapısını yanına. Qızlar hamamda çıxdılar bir-bir çıxdılar. ZöhrəXanımda çıxıb geyinəndə bu qızların biri dedi ay Zöhrə xanım nə olardı indi burda bir Aşıq olaydı bir az oxudaydıx. Bu zaman Tahir dedi qızlar mənim atam aşığıdı məndə bir az ondan öyrəşmişəm istəsəz oxuyaram. Dedilər oxu . buzaman Tahir sazı basıb sinəsinə götürüb görək nə deyir.

Məktəb mirzəsinin əlində xəət var
Hər könüldə bir mətləb var
Səkkiz qapılı cənnət var
Qız sənun qoynun içində.

Mirzənin əlində kalam
Salam verdim əleyk alam
Gündüz gəldim gecə qalam
Yar sənün qoynun içində.

Hamama gətirib rəşti
saçların doldurub təşti
tahirin xoş günü keşti
yar sənün qoynun içində.

Tahirin belə oxumağına qızların ağızları açılı qalmışdı. Amma hamamdan çıxmaq vaxtı çatmışdı. Bu zaman Tahir firsəti əldən vermiyib bu qızların ön sırasında gəlib girdi Zöhrəxanımın otağında pərdənin dalında gizləndi. Qızlar gəldilər dedilər güldülər gün batdı qaş Qaraldı hərə getdi öz otağına amma ağca qızınan Mələk sima xanım qaldılar Zöhrə xanımın yanında. Amma Zöhrə xanım yata bilmir. Deyir bəs mənim əmim oğlu nə oldu elə bir gün kimi çıxdı ay kimi batdı. Görəsən indi harda qalıb ey allah. Zöhrəxanım bu fikirdəydi ki yavaş-yavaş yuxuya getdi və bu qızlarda çəkilib hərəsi otağın bir quşəsində yatdılar. Bu zaman Tahir gördü vaxtıdı pərdəni vırdı kanara baxdı gördü Zöhrə xanım yatıb Tahir bu zaman sazını götürüb yavaş-yavaş necə zəməzəmə edirki Zöhrə eşitsin amma qızlar bilməsin. Burda buları deyir.

Baş götürüb ayağına gəlmişəm
Oyan oyan yar başına döndüyüm.
Yoxdur sənə lay-lay çalan a zöhrə
Lay-lay çallam yar başına döndüyüm.

Bu səsə qızlarda oyandı zöhrəxanımda. Qızlar dedilər xanım nə səs gəldi? Xanım dedi o hamamda oxuyan Aşıqın səsiydi qulağımızda qalıb gedin yatın. Tahir yenə başladı mıçillamağa. Görək nə deyir.

Çıxırsız qapıya yada baciya
 Dan ulduzu gəldi çıxdı ucuya
 Sarılmışam zöhrə yarım buruya
 Oyan mənim Zöhrə yarım sən oyan.

Bu səs genə qızları yuxudan oyatdı qızlar dedilər vallah elə bil burda
 Cinən ya Al arvadınna zatdan var belə ki iş olmaz. Bular səslərini
 oğurladılar görələr səs genə gəlir ya yox burda Tahir bir az dayandı
 bular yuxuya gedəndən sonra götqrqb belə deyir.

Indi məndə kəmənd atdım
 Atıb məqsuduma çatdım
 Oxuyub yarı oyatdım
 Oyan zöhrə yarım oyan.

Pərdə dalında yatmışam
 Toza-torpağa batmışam
 Yuxudakən oyatmışam
 Oyan zöhrə yarım oyan.

Bu sözləri oxuyanda Ağcaqız dedi ay xanım bax pərdənin dalından
 səs gəlir pərdəni çəkдилər Tahir mirzə göründü qızların və
 Zöhrəxanımın sevincinin həddi –hududu yoxudu bu iki əmıqızı-əmi
 oğlu bir yerdə olmaqlarına görə qızlarda dedilər Zöhrəxanım siz
 burda deyın-danışın biz gedək o biri otaxların birinə bular gedəndən
 sonra tahir baxdə Zöhrənin üzünə burda görək necə deyir.

Gəlib çıxdım yar bağına
 Yarı gördüm ayaq üstə.
 Bir güldü ətrin dağıdır
 Dodaqlardan yanaq üstə.

Bizim yerin bağə budur
 Hər yanı süsən-sünböldü
 Yanaqları qızıl güldü

Tel tökülüb buxaq üstə.

Hər kəs adın qoyur adam
Yar təşnəyəm ləbin dadam
Dişlər inci dilin badam
Bal tökülür dodaq üstə.

Tahir diyər aho zarım
Bu zülmü götürməz tarım
Qismət oldu nazlı yarım
Dodaq qoyaq dodaq üstə.

Bular iki sevgi bir biriynən sabah açılınca dedilər güldülər
danışdılar sabah açıldı ağca qızının mələk sima xanımda gəldilər
xanıma göz aydınlığı verdilər. Bu zaman Zöhrə xanım dedi Tahir
atam gəlsə və ya bu əhvalatı eşitsə bilirsən başımıza nə bəla gətirər.
Burda Tahir dedi onda mən durum gedim amma getməmişdən əvvəl
icazə ver bir neçə kəlmə deyim sonra ayrılacaq. Burda belə deyir.

Könül necə tab eyləsin
Mən səndən ayrılıım gedim.
Otur başına dolanım
Qol boynuna salım gedim.

Gözəl nə baxırsan yandan
Öluncən dönmərəm səndən
Bekef olsan əgər məndən
Qalım könlün alım gedim.

Hətəmdir Tahirə yağı
Keçsin rəğibin çırağı
Dodağların gül budağı
Şan dodaqdan alım gedim.

Zöhrə dedi Tahir sən burdan çıxan kimi biləcəklər . genə aramıza ayrılıq düşəcək. Mən baxıram bu biz olan qalanın dörd dövrəsin qoruyurlar. Ağca qız dedi xanım mən bir yaxşı yol bilirəm . dedi nədi o yol ? dedi: xanım bu qalanın arxa tərəfi Qızıl Üzən çayıdı Tahir qoyax bir sandığa atax çaya inan ki Tahirin sandığın çay aparıb bir yerdə atacax kanara və ona sahib çıxan çox olar və bu işində biz ölümdən qurtararıx bu zaman Tahir baxdı Zöhrəyə,Zöhrədə baxdı Tahirə. Zöhrə dedi ürəyimə bir neçə xanə söz gəldi qoy onu deyim sonra görək alla bizə nə yol göstərəcək. Burda Zöhrə xanım belə deyir.

Daha zöhrə doydu cana
Sağ gedəsən tahir mirzə.
Ürəyim dönübdür qana
Sağ gedəsən tahir mirzə.

Elə keçsən öldürərlər
Bildiklərin bildirərlər
Qanlı yaşım sildirərlər
Sağ gedəsən tahir mirzə.

Düşmənin qalsın avara
Ürəyim olubdur yara
Qorxuram çəkələr dara
Sağ gedəsən tahir mirzə.

Qohum qardaşlar gələrlər
Yaxşı yamanı dilərlər
Düşmən çoxdur öldürərlər
Sağ gedəsən tahir mirzə.

Necə səni atım çaya
Zöhrə yalvarır allaha

Birdə gəlsən sən buraya
Sağ gedəsən tahir mirzə.

Bu zaman bura gəlha-gəlin vaxtıdı xanım dedı Ağca Qız ayrı bil
yolumuz qalmayıb tez bir sandıq hazırladılar istədilər tahirı
qoysunlar sandığa atsinlar Qızılüzən çəyina bu zaman Tahir dedı
Zöhrə icazə ver bir neçə kəlmə ürəyimə söz gəldi məndə oları deyim
sonra nə iş görürsən gör. Burda belə deyir.

Bilmirəm gedirəm hara
Zöhrə mən doymadım səndən.
Qəlbimi qəm edib yara
Zöhrə mən doymadım səndən.

Gör bir mənə nələr oldu
Saraldı gül rəngim soldu
Adaxlılıq haram oldu
Zöhrə mən doymadım səndən.

Tahir diyər addan-sandan
Şamama gedər bostanan
Yar yolunda keçdim candan
Zöhrə mən doymadım səndən.

Bu zaman Tahirı qoydular sandığa zöhrə dedı sandığın ağzını
bağlamıyın mən bir ətrafı yoxluyum. Zöhrəxanım baxdı dörd-dövrə
niğəhbandı. Dedı Tahir ürəyim səndən ayrılı bilmir gör nədeyirəm.

əmim oğlu iki gözüm kor olsun
necə səni bu dənizə atım mən.
Görüm sənsiz mənim yerim gor olsun
necə səni bu dənizə atım mən.

Tahir görürdü çarəsi yox getməli buda belə dedi.

Qavvas ollam dəryaları üzərəm
Yar qoynunda mərcan kimi gəzərəm
Yar yolunda hər mohnətə dözərəm
At dəryaya görüm sel məənə neylər.

Zöhrə cavab verir.
Qələm alıb namə yaza bilmərəm
Rəqiblər içində gəzə bilmərəm
Sən getsən mən sənsiz dözə bilmərəm
necə səni bu dənizə atım mən.

Tahir zöhrəyə sandığın bağlanmağ yollarını dedi və Zöhrənin cavabında belə dedi.

əzəl gündən zöhrə deyib yandığım
təşnə ikən ləbin əmib qandığım
mumla sonra dəryaya at sandığım
At dəryaya görüm sel məənə neylər.

Yenə Zöhrə deyir:
Sandığına özüm qoydum sazını
Özüm çəkim sənin işvə-nazını
Zöhrə diyər daha grməm üzünü
necə səni bu dənizə atım mən.

Tahir baxdı Zöhrəyə belə dedi.

Qaşların oxşatdım oxun yayına
Baxanmıram bədirlənmiş ayına
Haqqdan gəlib Zöhrə- Tahir payına
At dəryaya görüm sel məənə neylər.

Tahirin sandığının ağzını bağliyyanda Zöhrəxanım huşdan getdi. Ağca qız tez gedib “şahispərən” şərbətini gətirdi verdilər Zöhrəxanım huşa gəldi buları görən Tahir götürüb belə deyir.

Ayıl qoyma arta qəlbim təşvişi
Görüm tərsə gəlsin əmimin işi
Yusif zindandan qurtaran kişi
At dəryaya görüm sel məənə neylər.

Daha vax yoxudu sandığı atdılar su yavaş yavaş apardı Zörəxanımın gözündən uzaklaşsı. Qızlar hamısı bu zulma qan ağırdılar. Zöhrəxanım burda belə dedi.

Mən səni səslərəm şahların şahı
Yetirginən bir sahilə sandığı.
Rəhmin-kəramətin yoxdur ilahi?
Yetirginən bir sahilə sandığı.

Yandırılıb yaxacaq məni bu fəraq
əmoğlum edildi vətəndən iraq
olgunan köməyi ya Şah çıraq
Yetirginən bir sahilə sandığı.

Qəst edilib Tahirmirza canına
Gözüm dolub ürəgimin qanına
Çatdırılan adil şahın yurduna
Yetirginən bir sahilə sandığı.

Qızlar burda qalsınlar mən tahirdən danışım. Su sandığı çox gətirəndən sonra bir Burruğanda dayandırdı. Tahir bilir suvun üstündə sandıq dayanıb getmir. Burda sandığın içində Tahir belə deyir.

Fələk sən bağlatdin qolum

Xar etdin dünyada məni.
Bağlandı hər yandan yolum
Saxlatdin dəryada məni.

Heç kəs mənimtək olmasın
Gülü saralıb solmasın
Qoy mən ölüm yar ölməsin
Bəlkə sala yada məni.

Baxaram heç yan görünməz
Bu dərdə çarə bilinməz
Daha bir kəs görə bilməz
Yaman tytdu qada məni.

Tahir diyər axır sözü
Lala kimi yanar üzü
Zöhrəxanım əmim qızı
əcəb verdi bada məni.

Bu sandıq bu su üstündə qalmaqda olsun sizə deyimZöhrəxanımdan .
dedi qızlar mənim sazımı gətirun mən bir çayınan baş aşağı gedim
görüm nəxəbər var. Zöreyə Tahir bir cürə saz vermişdi o sazı götürüb
bir çox gələndən sonra gördü sandx bir burluğanda dayanıb heç bir
yana yol tapa bilmir burda Zöhrə görək kimə yalvarır ki sandıx yola
düşsün.

Qadir allah budur səndən diləyəm
əsməlisən bad səba əs indi.
Yansın mənə qadır allah ürəyin
Yetirginən bir sahilə sandığı.

Bülbül uçdu gül bəhrini görmədi
Bağa girdi gonça gülün dərmədi
Gəlmişidi hayıf qala bilmədi

Yetirginən bir sahilə sandığı.

əmim oğlu mələk deyil canandı
fələk demə buna göz ört, amandı
birdə görüş zöhrəyə, nagümandı
Yetirginən bir sahilə sandığı.

Buzaman bir yel əsdi bir tufan qopdu yel su sandığı tərpətdi bu
burluğanlıxdan çıxartı sandığı su apardı və sandıx Zöhrəxanımınan
ağcaxanımın gözlərindən itdi. Buzaman Zöhrəxanım aldı
Ağcaxanıma nə dedi.

Mənə lay-lay çalan yoxdu
İngillər canım ingillər.
Daha sazı çalan yoxdu
İngillər canım ingillər.

Sazı gərək kimlər çala
Kimlər onun tozun ala
Məlum deyil ölə-qala
İngillər canım ingillər.

Yardan mənə var nişana
Yandı bağrım döndü qana
Tağdan gedibdir şamama
İngillər canım ingillər.

Zöhrə adlı qız olmasın
Kabab yansın köz olmasın
Belə gəzək söz olmasın

İngillər canım ingillər.

Zöhrə xanım sandığın dalıyca baxırdı dedı Ağca zənım
mən sandığı görürəm səndə görürsən. Dedı ay xanım
sandıx çoxdan göz önündən itib sənün aləmində elə
görünür dedı yox Ağcaxanım mən elə hiss edirəm sandıx
dəyir daşlara Tahiri incidir. Zöhrə dedı Ağcaxanım qulaq
as gör nə deyirəm.

Sandığından gəlir bir səs
Tahir ingildər ingildər.
Qurusun zülmün rüşəsi
Tahir ingildər ingildər.

Fələk işim yaman oldu
Zülmüdən bağrım qan oldu
Yarsız evim verən oldu
Tahir ingildər ingildər.

Tərsə dolandı zamana
Xəzan yetişdi gülşana
Hara gedim mən divana
Tahir ingildər ingildər.

Şamama zülfün içində
Tayı yox çində-maçində
Tahirmirza çay içində
Tahir ingildər ingildər.

Ayrı düşdü qalasından
 Allah saxla balasından
 Tahir Tahir ingildər ingildər.
 Tahir ingildər ingildər.

Zöhrəxanım ağca xanımınan qayıdın gəlsinlər . sizə
 danışım ta hirmirzadan su Tahir mirzanın qayıqində olan
 sandığı bir neçə gecə və günüz gətirir. Amma Tahir mirza
 sandığın içində yaradanından necə kömək istəyir tərəfindən
 biz diyək.

Barilahi çoxdu mənim günahım
 Ölsəm bu dəryada bağışla məni.
 Sənin dərgahına şəfi gətirrəm
 Dostun mustafayə bağışla məni.

Mələklər əlində gəzən buqcası
 könlümün Zıkr edimpası
 Imam həsən imam hüseyin ağası
 Həzrət zəhrayə bağışla məni.

Bir adı heydərdir bir adı səfər
 Zülfüqar yiyəsi kovsər ağası
 Süd üstə oxlanan süd mən əsgər
 O məsum balaya bağışla məni.

Kərbəla çölündə qanlı kəfənlər
 Torpağ üstə düşən o gül bədənələr
 Cavan əkbər gəmi bağrın didənlər

Anası leylayə bağışla məni.

Ağalar ağası xasların xası
Yolunu gözləyən qoca anası
Tahir deyir şəfi gətdim abbası
O qolsuz səqqayə bağışla məni.

Su yavaşayıb Tahir bilirdi su astagedir. Dedı gəl gənə bir
kişini çağırkı onun adını çəkən peşman qayıtmaz.burda
belə deyir.

Axar çaylar kimi səndə axarsan
Çək sandığı bundan uzax getməsin.
Axdıxca canımı oda yaxırsan
Çək sandığı bundan uzax getməsin.

Görmürəm inancım gümbazlər hanı
Sən olasan məhəmədin quranı
Dolandım məncili Azərbaycanı
Çək sandığı bundan uzax getməsin.

Tahir diyər yenə Zöhrə ğəmindən
Sandığım islanıb gözlər nəmindən
Qırağa çıxartdun bu sərzəmindən
Çək sandığı bundan uzax getməsin.

Sandıx o yerə qədər gəlir ki Qızıl üzən çayından bir qol ayrılırdı bir tərəfə ki ora Ədil xanın ədalət adlı bağıydı o bağın su gələn yolunu sandıx tutur.

ədil xanın oğlu yoxudu amma dörd qızı varıdı birinin adı ballı, birinin adı dona biri sona və biri ulduz. Bu qızlar xanımlardan bir böyük qoşun saxlamışdılar bu qoşunun qorxusundan heç bir xan, bəy millətinə zor diyə bilməzidi. Ballı xanım başında bir dəstə qız bağda gəzirdi gördülə bağın suyu kəsildi. Ballı xanım dedı qızlar gedun görün su nədən kəsildi . qızlar gəlib sandığı görüb qayıtdılar xanıma dedilər. Ballıxanı gəldı sandığa baxanda dedı görəsən bu sandıxda nəvər qızlar hərəsi bir söz dedilər . ballıxanım dedı qızlar busandıxda dünya malı olsa sizin amma uşağ olsa mənım. Sandığı açdılar gördülər burda bir cavan oğlan yatıb ki günə deyir sən çıxma mən çıxım, aya deyir sən çıxma mən çıxım. Amma hərnə səslıyirlər oğlan ayınmır. Ballıxanım cibindən bir huş dərmanı çıxartdı tutdu oğlanın burnunun qabağına oğlan asqırıb ayıxdı. Amma durub yerimır burda ballı xanım götürüb bu oğlana nə deyir.

Dərya coşub verıb muca gəlıbdı
İgid oğlan sandığından dur yerı.
Qaynayıbdı dərya coşa gəlıbdı
İgid oğlan sandığından dur yerı.

Bu ballı dünyda vəfa görmədi
Cəfə çəkdi amma cəfa görmədi
Xəstə oldu yazı şəfa görmədi
İgid oğlan sandığından dur yerı.

Bilmirəm sən nəməkanlı kanlısan
 Atıblar dəryaya olma qanlısan
 Söylə görüm axır nə məkanlısan
 İgid oğlan sandığından dur yeri.

Barmağında qızıl üzük nişandı
 İpək parça incə belə qurşandı
 Səhər dəyil gün ortadı axşamdı
 İgid oğlan sandığından dur yeri.

Məndə billəm yaxşı yaman kanını
 Sərraf olan gohərindən tanını
 Dur ayağa al balının canını
 İgid oğlan sandığından dur yeri.

Bu sözləri oxuyan ballı xanım bir isməzəm oxudu və şəyatınlərdən gəldilər dedilə oğlanın barmağındakı üzükdə tilisim var üzügü barmağından çıxarın . üzügü çıxardandan sonra Ballı xanım dedi oğlan mənim atamın oğlu yoxdu sən gəl məni al və bütün bu mal- dövlətdə sahib ol. Tahir dedi mənim nişanlım var bütün əhvalatı ballıxanıma danışır . ballıxanım görür bu oğlan qəbul edəndəyil acığından deyir ay bağban gəl bunu verirəm sənə bunu bağda oqədər işdəd ki qabırqalarının sümükləri sayılsın.

Ballıxanımın bağbanı bu oğlanı bağa aparanda buna deyir oğlan gəl gedək mənim evimə mənim 4 qızım var birini al və mən sənə bağa aparmıyım. Bunu gətirir evinə və qızların çağırır qızlarına bütün əhvalatı danışır. Amma qızlarına

deyir bir bir gəlın bu oğlan sizi görsün hansinizi bəyənsə
onan toy eləsin bəlkə qalanızında baxı aşılısın. Amma
hərəniz əlızdə bir şey gətirin oğlana. əvəl böyük qız gəlir
əlindədə bir dana gətirir. Bunu görən Tahirmirza götürüb
belə deyir.

Yanında gətirir dana
Məni qoyub yana yana
Ağzı sulu burnu jhkh
Ay baba bağbanın qızı.
Sən yandırır yaxdin bizi.

O biri qız bir inəyinən gəlir onada belə cavab verir.

Yanında gətirir inək
Söz danışır biz bilmiyək
Qıçı çolaq əyri bilək
Ay baba bağbanın qızı.
Sən yandırır yaxdin bizi.

Nobə çatır üçüncü qıza oda bir quzu gətirir. Tahir onada
belə deyir.

Yanında gətirir quzu
Zəhərdən acıdır sözü
Şıplaxlıdı iki gözü
Ay baba bağbanın qızı.
Sən yandırır yaxdin bizi.

Dördüncü qız əlində bir qoyun gəlir. Onada belə deyir.

Yanında gətirir qoyun
Hər bir işi olub oyun
Qıçı topal əyri boyun
Ay baba bağbanın qızı.
Sən yandırıb yaxdin bizi.

Nobə çatır obiri qıza . tahir bunu görəndə belə deyir.

əyri əyri tikişləri
ağızda qazma dişləri
kömürdən Qara dişləri
Ay baba bağbanın qızı.

Başı keçəl yoxdu tükü
Arxasının yox örtükü
Qoşalanıbdı kiprigi
Ay baba bağbanın qızı.

Tahir burda qalan deyil
Heç vaxt sənı alan deyil
Allah bilir yalan deyil
Ay baba bağbanın qızı.

Bağban dedı oğlan sən ki bu qızların hərəsinə bir irad
tapdin indi özuva bir söz de görək özuva nə deyirsən. Tahir
özxünə munasib belə deyir.

Tahir mirza deyir özü

Aləmə şəms olub sözü
 Heç kimsədə yoxdur sözü
 Zöhrə HatəmSultan qızı
 Yandırdın yaxdin sən bizi.

Bu zaman bağban deyir oğlan nə səndən evlənən çıxar
 nədə işliyənlər gəl gedək. Bağban Tahiri gətirir xanımın
 yanına deyir: ay Ballıxanım gəl bunan nə işləyənlər olar nədə
 sənə bir ər. Bu Zöhrə-Zöhrə deməkdən ağzından alov
 qalxır mənnlik olsa bunu burax qoy cəhənnəm olsun.
 Ballıxanı tahiri oturdur yerə deyir oğlan gəl bu dünyanı
 başuvar dar eləmə məni al burda evlən bizədə başçılıq elə.
 Burda Tahir belə deyir.

Ballıxanım mən sənə bir qonağam
 Hesab eyləməni biygünah kimi.
 Dilim gəlmir mən sən ilə danışam
 Olubdur ürəyəm gəmxanə kimi.

Həsərət qaldım mən bağımın barına
 Almasına, heyvasına, narına
 Hər kəs ki əli çatmaz yarına
 Dolanar dünyanı divana kimi.

Gecə-gündüz ağ yar ilə danışar
 Dərd əlindən şövlə çəkər alışar
 Cismi-canı torpaqlara qarışar
 Məni dərd yandırar divanə kimi.

Adil şah istirəm gedəm divana

Az qalıbdı naləm ərşə dayana
Hətəmin zülmündən gəldim amana
Etdilər qəddimi kamana kimi.

Ballı xanımın bacılarıda gəldilər hərnə israr etdilər ki Tahir
Zöhrədən əl çəksin qalsın burda olmadı. Buzaman Ballı
xanım dedı oğlan sən bu zöhrədən əl çəkmirsən o necə bir
kimdiki bizə de bizdə onan bir şey bilək.burda Tahir belə
deyir.

Başına döndüyüm ay ballı xanım
Mən yarı vermərəm göydə mələyə.
Mənim yarım gözəllərin gözəli
Göydə huri, yerdə bənzər mələyə.

Maral ağlar dağda nəsi gözləyər
Səyyad gəzər onu necə izləyər
Yarı gedən gecə gündüz mələyər
Məni fələk əcəb saldı cələyə.

Qaradır qaşları aladır gözü
Ömürlər tükədıb əfsanə gözü
Vllili züflfləri, vilzuva üzü
Vəşəms saçları kimdə niliyə.

Tahir mirza gedər burada qalmaz
Eşqinin meylini bir kasa salmaz
Xanım Zöhrə yerin huridə almaz
Sənə belə ərz halın eyliyə.

ballıXanım dedı qızlar görduz buna diyərlər haqq aşığı.
 Sinəinə geybidən nəşözlər gəlir . mən istirəm buna kim
 zülm edib qisasın alam və bunun öz sevgilisi Zöhrə
 Xanımıda alam verəm buna . ona görə mən bu oğlanı
 aparıram Ədil şahın yanına . bular gəldilər Ədil Şahın
 yanına. Burda görək tahir mirzə nə deyir.

ədil paşa sənı deyib gəlmişəm
 sən təbib ol yetir dərmana mənı.
 Hətəm sultan mənə gəzəb eyləyib
 Salıbdır çaylara ummana mənı.

Səndən başqa kimə gedim divana
 Bağrım başı yanırçəkir zəbanə
 Zülm əlindən bağrım dönübdür qana
 Yanar oddan çıxart bir yana mənı.

Çərx fələk cövrün mənə bildirdi
 Bağrım qanın gözlərimdən sildirdi
 Atamı anamı Hətəm öldürdü
 Həsərət qoydu mənı nazlı canana.

ədil paşa tahirin sözlərini eşidəndən sonra buna ürəyi yandı
 çağırdı ballıxanımı dedı analar qoşununu götür get bu
 zülmə son qoy. Ballıxanı tahirı çağırıb dedı tahir mən bir
 böyük qoşun götürüb gedirəm Hətəm Sultanin taxtı tacına
 od salam və sənün dediyin Zöhrənidə sənə alam və
 toyunuda edəm amma bir şərtı var baxacıyam əyər zöhrə
 məndən gözəl olsa dediyimi edəciyəm amma elə olmasa
 sədi tikə tikə edəciyəm və nişanlın Zöhrənidə gətirəciyəm

qatambu analar qoşununa. Bu şərtinə ballıxanımın analar qoşunu hamısı başlarına börk qoydular hər bir silaha yaraqlandılar Məncilə sarı yola düşdü. Bu qoşun bir çox yolğələndən sonra çatdılar Nərgiz xanımın şəhrinə. Nərgiz xanım işdən xəbərdar olub bir dəstə qoşunan bulara qoşulub Tahirə kömət üçün Hətəm Sultanın qızı Zöhrəni gətirməyə Hətəm Sultanın cənginə gedirlər. Bular neçə gün yol gələndən sonra çatdılar Bulqar xanımın şəhrinə Bulqar xanımda bu işdən xəbərdar olun çox şad oldu buda qoşulub Ballı xanımın Analar qoşununa bu qoşun nəhayət gəldi çatdı Tarım mahalında Məncil şəhrinin kanarında çadır qurdular. Ballı xanım qoşunu çadırlarda yerləşdirəndən sonra dedi qızlar 5 nəfər kim hazırdı mənə bir Zöhrə xanımın qalasına gedə? Buzaman Nərgiz xan altıdan geyinib üstən qıfıllandı dedi mən hazıram , bulqar xanım dedi Tahir mirza sazını ver mənə mənə sazınan gedəciyəm buda sazınan, Durna ,Sona və Səhər xanım gəldilər qalanın qapısını çaldılar. Zöhrə xanım dedi Ağca qız bu qapını döyənlər yəqin lənətə gəlmiş xain mirzə olacax mən özümü xəstəliyə verib başımı çəkib yatıram get gör nə deyir.

Ağca qız gəlib qapını açdı ağca qızı görən xanımların ağızlarının suvu axdı bunun gözəlliyinə. Ballıxanım dedi: Zöhrə xanım icazə ver gələk içəriyə sənən bir neçə kəlmə sözüümüz var. Ağcaqız dedi mən Zöhrə xanın kəniziyəm icazə verin gedim icazə alım gəlım sizə xəbər verim. Bu kəniz qayıtdı amma bu qızlar pıçıltıya düşdülər. Dedilər kəniz belə gözəl olanda gör xanım nə gözəllikdədi. Nə olacax ağca qız icazə gətirdi bular daxil oldular içəriyə. Zöhrə xanım yaramaz mirzənin qorxusundan başını bərk-

bərk yörqanan çəkmişdi. Bunu belə görənBallı xanım
görək burda nə deyir.

Nə yatıbsan zöhrə xanım
Oyan Zöhrə yarun gəldi.
Sənə qurban şirin canım
Oyan Zöhrə yarun gəldi.

Yar gedəli oldun xəstə
Daha olma dil şikəstə
Başun allam dizi ustə
Oyan Zöhrə yarun gəldi.

Bağçada açılib güllər
Sənə qurban şirin dillər
dağılib hər yana tellər
Oyan Zöhrə yarun gəldi.

Mən qurbanam gül camala
Dodaq qaymaq dili bala
Yanağında qoşa xala
Oyan Zöhrə yarun gəldi.

Zöhrə sən sözümə inan
Nəyatıbsan daha olan
Ballı xanım sənə qurban
Oyan Zöhrə yarun gəldi.

Bu zaman Zöhrə xanım başını yorqandan bir az eşiyə
çıxartdı və Zöhrənin camalını görən Nərgiz xanım nə dedi.

Nə Qaradır qaşın sənin
Inci mərcan dişin sənin.
Neçə olub yaşın sənin
Təzə çıxır döşün Zöhrə.

Mən Nərgizəm sözüm çoxdur
Sözlərim peykandi oxdu
Heç yerində eybin yoxdur
İlla sənün qaşın Zöhrə.

Bu zaman Zöhrə xanım yerindən qalxıb için-için ağladı.
Bulqar xanım dedi Zöhrə xanım niyə ağlırsan biz qızlar
qoşun çəkib gəlmişik sənin dediyini edək . Bulqar xanım
götürüb görək nə deyir.

Nə yatmısan xab içində
Şuluğlaşıb başın Zöhrə.
Heç yerində eybin yoxdur
Qələm kimi qaşın Zöhrə.

Sazın səsinə eşdən Zöhrə Xanım daha dözə bilməyib
götürüb görək nə deyir.

Bugörünən başı bulqa
Ürək olub qabar-qabar
Mənım yarımdan nə xəbər?
Saz yiyəsi yar necolar?

Bulqar xanım belə cavab verir.

Söylə görüm hanı yarın
Aparıb səbr qərarın
Hara getmiş Tahir yarın
Axır gözdən yaşın Zöhrə.

Ballı xanım:
Biz gəlmişik sənə yoldaş
Toyunda verərik şabaş
Sənə yardıq bizə qardaş
Saz yiyəsin gətirmişik.

Buzaman Zöhrə xanım dedı mənə köməyə nəyinən gəlİbsiz
və Tahir hardadı.

Taniyin Hatəm sultanı
İlQara yöxdur imanı
Sındırır əhd peymanı
Saz yiyəsi yar necoldu.

Ballı xanım:
Mən ballıyamadlı sanlı
Qoşunumun yoxdu sanı
Öldürrəm Hətəm Sultanı
Saz yiyəsin gətirmişəm.

Ballı xanım istir Zöhrə xanıma bilindirsin ki bizim
Tahirmirzədə gözümüz yoxdu biz sənə kömək gəlmişik.
Ona görə belə deyir.

Sənə deyim Zöhrə Xanım
Tahir sənə yar olubdur.
Sənə qurban mənim canım
Tahir sənə yar olubdur.

Mömünlər olarlar hacı
Tapılıb dərdin əlacı
Sən mənə mən sənə bacı
Tahir sənə yar olubdur.

Daha qurtar ah- zarın
Getməsin səbri qərarın
Tahir mirzə sənın yarın
Tahir sənə yar olubdur.

Uca dağlar maralıdır
Ürəgi çox yaralıdır
Atmaz səni vəfalıdı
Tahir sənə yar olubdur.

Ballı xanım sözün söylər
Düşmənin bağrını teylər

Tahir sən ilə toy eylər
Tahir sənə yar olubdur.

Bular burda söhbətdə olsunlar amma Tahir mirzənin səbr
qərarı qutarmışdı. Dedı daha mən dözə bilmərəm görə bu
qızlar niyə gəlmirlər durub özüm gedəciyəm ölmək
ölməkdi xırılamax da nədi. Durub gəldi sazı alıb görək
Tahirmirza nə deyir.

Yenə düşdü dan yerinənişana
Budur gəldim yar başına döndüyüm.
Könlüm quşu uçdu qondu gülşənə
Budur gəldim yar başına döndüyüm.

Bir kəsəydim yasdığının bəndini
Bir əmeydim ləblərinin qəndini
Hardan tapdin nazlanmaqınfəndini
Budur gəldim yar başına döndüyüm.

Dörd dövrəni ördək qazlar alıbdı
Qoynunda ki narlar maya salıbdır
Tahir mirzə sağ qayıdıb gəlirdi
Budur gəldim yar başına döndüyüm.

Burda nələr oldu axırda Zöhrəxanım belə soruşur.

Qızıl güllər dərdirməyə

Zinaxdana sərdirməyə
govurMirzə öldürməyə
kimi kömək gətirmisiz?

Ballı xanım cavab verir.

Qızıl güləm adım Ballı
Qoşunum var başı şallı
Govur mirza öldülaqlı
Qırx min qoşun gətirmişəm.

Bu zaman xəbər hardan çatmışdı govur mirzıya buda xəbər
aparır HətımSultana ki ay evi talanmış nə yatıbsan qırxmin
ana qoşun Ballı xanımın başçılığınan üstümüzü kəsib.
Hətəm sultan əmir verdi qoşun bir – biriynən cəngə
baladılar. Hər bir silahınan Anaqoşun bir anın içində
Hətəm sultanın qoşununu ayaxdan saldılar ölən öldü qaçan
qaçdı. Tahir mirzənin gözü Hətəm sultandaydı gördü istir
qaçıb aradan çıxmaq istiyir burda bir döşəmə korpğlusu
havasınan görək Tahirmirzə necə qışqırır Hatəm sultanin
üstünə.

Tahir mirzə gir meydana
Baxma gınan bu dövrəyə
Qara gün döndü bayrama
Qoyma qaça-qoyma qaça.

Zöhrə xanım rəvan oldu
əcəb hök divan oldu
qoy desinlər bir qan oldu

Qoyma qaça-qoyma qaça.

Tahirmirza qoy haxlasın
Düşmanını qucaxlasın
O kalasın ayaxlasın
Qoyma qaça-qoyma qaça.

Buzaman Tahir mirza əl atdı Hətəm sultanın boğazından saldı ayağının altına bunu Ballı xanım gördü dedı Tahir mirzə sən onu vermənə gəl bunu boğazda Tahir baxanda gördü Govur mirzanın gırğırasınan tutan Ballı xanım az qalır bunun boğazınüzə bular burda hər iki xaini cəzalarına yetirdilər və Ballı xanım Tahirinən Zöhrə xanıma qırx gün toy eliyib və Tahir mirzanıda bu şəhərə başçı qoyub hərə qayıtdı öz vətəninə. Burda dastan başa çatdı. Amma göydən üç alma gəldi biri dastan kitab edən lərin biri qulaq asanların biridə düşdü itdi bir aydan sora Aşıq şəhbazi tapdı apardı qoydu Tahirinən Zöhrə xanımın məzarlarının üstünə bəlkə göydən keçən ac quşlar hərəsi ondabir dimdik qoparsınlar və onun savabı çatsıs bu iki məhəbbətin sahablarının ruhu şad olsun.

KOROĞLUNUN İSTANBUL SƏFƏRİ

Koroğlunun cavan vaxdıydı təzəcə çənlibeldə yurd yapıb yuva salmışdı atasıda yanındaydı başında dəliləridə azıdı uzaq səfərlərdə azgetmişdi. İstanbul Xudkarının NİGARxanəm adlı bir qızı varydı.Koroğlu nigarxanımın gözəlliyinin sorağını almışdı. Və dəlilər bilirdilər ki

koroğlu nigar xanıma vırılıb. Dəlilər dedilər ay qoç koroğlu
ğəm çəkmə icazə ver ya qırılaq yada nigar xanımı səniniçin
gətirək. Dəlilərin cavabında aldı görək koroğlu nə diyəcək.

Igit gərək yar sevməyə
Özü tək gedə tək gedə.
Muxənəs qəddin əyməyə
Özü tək gedə tək gedə.

Nigarın şirin dilləri
Bağrıma sancıb milləri
Uzax uzax mənzilləri
Özü tək gedə tək gedə.

Qəniminə qılınc çala
Ölkəsinə talan sala
Düşmənlər üstə baş ala
Özü tək gedə tək gedə.

Dola polad yarağına
Düşə igid sorağına
Yüz tülkünün qabağına
Özü tək gedə tək gedə.

Koroğluyam haşa haşa
Girrəm xuddarla savaşa
Qır atı görməyə paşa
Özü tək gedə tək gedə.

Koroğlu sazınan dediyi kimidə sözü nədedi və dedi
 dəlilərim nigar xanımı gətirməyə özüm tək gedəciyəm.
 Koroğlu qılımcı qurşadı, qalxan taxıb, əmud asıb, neyzə
 götürüb və bir çiyindəndə sazını asıb qır atını minib
 dəlilərinən salamatlaşıb qır atı ildırım kimi sürüb
 osmanlıların torpağına çatdı. Hər yandan atladı gəlib
 istanbula yetişdi. Axşamıdı atı sürüb bir dəyirmançının
 qapısında saxladı dedi: ay dəyirmançı mən qəribəm mənə
 bu gecə qonaq saxlarsan? Dəyirmançı dedi niyə ki yox
 buyur gəl. Koroğlu qır atı çəkib töylədə bağladı özudə
 gəlib dəyirmançının evinin bir tərəfində oturdu.
 Dəyirmançının arvadı yemək-icmək gətirib bular yeyib-
 içəndən sonra qoca dəyirmançı dedi: ay qonaq adın nədi?
 Haralısan bura neyiçin gəlibsən? Qoca dəyirmançının
 cavabında görək koroğlu nə cavab verir.

Qoca baba ölkənizə üz tutub
 Bir qız sorağına gəldim ha gəldim
 Osman gözəlinin düşdüm eşqinə
 Açıq qabağına gəldim ha gəldim.

Qır atı çapdırıb yollarda yordum
 Düşməni qarşısında mərdanə durdum
 Adım igit rovsən çənli bel yurdum
 Laçın oylağına gəldim ha gəldim

əskik olmaz koroğlunun gövğası
 düşər paşalarla cəngi davası
 isyanbul şəhərində xudkar balası
 nigar fərağına gəldim ha gəldim.

Koroğlu sazınan dediği kimidə sözünəndedi və dedi ay qoca xodkarın qızı nigar xanımı aparmağa gəlmişəm. Onu necə ələ keçirə bilərəm? Qoca dedi ay oğul sən tək bir oğlansan nigar xanımı bir qoşun qoruyur. osmanlı qoşununa bata bilməzsən və nigarxanımı apara bilməzsən. Kor oğlu dedi qoca sən nigar xanımı mənə göstər aparmağıynan işin olmasın. Dəyirmançının arvadı dedi ay oğul mən nigarxanımı sənə göstərə bilərəm ama xodkar eşidər bilər adam göndərər gələr bizim bu dəxməmizidə başımıza uçurdu sən nigarı görmək istəsən sabah cümədi nigar xanım hər cümə başında qırx kəninən gəlir gülşən bağına get orda gör apara bilsəndə bilməsəndə uzun bil. Koroğlu gecəni dəyirmançının evində yatıb sabah açıldı , sabah dəyirmançının arvadı gülşən bağını Koroğluna göstərdi Koroğlu qıratı gülşən bağına sarı sürüb gəldi çatdı bağa . bağbanı çağırıb dedi ay bağban xotkarın qızı nigarxanımın gülşən bağını mənə nişan ver. Bağban gördü bu oğlanın boyu- buxunu enli kürəyi atı əynində geyimi yaraqlanıb – yasaqlandığı silahı bu bağbanın çox xoşuna gəldi. Bağban dedi: güllü bağı sənə nişan verəbilərəm əvvəl de görüm sən kimsən? Bu boyun bu buxaq bu geyim və bu atın üstündə belə durub əmir verdiyinən sənə səltənət sahabı olmağ yaraşır de görüm sən kimsən? Burda Koroğlu

bağbanın cavabında belə deyir.
 Uca dağ başında tutaram cəngi
 Nigarı xodkardan allam inşallah
 Qırram osmanlını hindi firəngi
 Istanbulda qılinc çallam inşallah.

Qır atımı bəsləmişəm qəhrində
 Heç at görməmişəm onun təhrində
 Cümə günü istanbulun şəhrində
 Xodkarı təxdindən sallam inşallah

Qarışmayın koroğlunun işinə
 Qalib gəlləm yüzünə yüz beşinə
 Quzğun qonar cəmdəyinə leşinə
 Səltənət sahibi ollam innşallah.

Bağban dedi oğul sən gəzdigin nigar xanımın bağı elə bu bağdı məndə bağbanıyam. Və nigar xanım bugün bağa gəzməyə gələcək. Koroğlu dedi a bağban mən bağa girib nigarxanımı bağda gözlüyə bilərəm? Bağban dedi: xodkar bilə mən səni bağa yol vermişəm mənə doğram-doğram etdirər. Amma səndən çox xoşum gəldi qıymıram sən əli boş qayıdasan çək atını bir yanda bağla bir kas görməsin get gir bağa indi nigarxanım gələcək orda nigarı görəbilərsən. Koroğlu elədə elədi bağda oturub nigarın yolunu gözləyirdi ki gördü nigarxanım başında qırx incə qızənan daxil oldu bağa. Koroğlu qıza yaxınlaşıb salam verdi, nigarxanım baxdı bir cavan oğlan yaraqlı-yasaqlı ucaboyle bir çiyindədə bir saz heç bunu saymadı bu Koroğluya çox ağır gəldi burda Koroğlu götürüb görək nə deyir.

Salam verrəm salam almaz
 Görüm kəssin salam səni
 Ağçasız pulsuz aşığam

Pulum yoxdu alam səni.

Xəzinəm yox ağzın açam
Dövlətim yox tökəm saçam
əlac budur alam qaçam
çənli belə salam səni.

Hansı dağların qarısan
Hansı bağların barısan
Nigar koroğlu yarısan
Bilir küllü aləm səni.

Nigar bu sözləri Koroğludan eşidən kimi qəhqəhə çəkin
güldü. Dedi ay Aşıq sən bir Aşıq mən bir xodkar qızı axı
səndə bir pul varki məni alasan? Koroğlu nigarın cavabında

götürüb görək nə deyir.
Uca-uca dağlar başı
Çənli olar çənsiz olar
Cəhd eylə bir işdə tapıl
Sənli olar sənsiz olar.

Ağ üzdə busa tək gərək
ərənlər isa tək gərək
gözəllər nessa tək gərək
təlidə olar təlsizdə olar.

Koroğlunun atı gərək
Dəmir polad qıtı gərək
Bir igidin zətı gərək

Pulluda olar pulsuzda olar.

Nigər xanım dedi ay oğlan tutağki mən sənün
pulsuzduğunada dözdüm sən məni xodkarın əlindən decə
alib apara bilərsən? Nigarxanımın cavabında Koroğlu
götürüb görək nə cavab verir.

Ala gözlü nigar səni
Mən çənli belə aparram.
ÇəKərəm qır at belinə
Dönərəm yelə aparram.

Mayiləm qələm qaşına
Uğrayaram savaşına
Durub dolannam başına
Tutaram dilə aparram.

Türək tərlam qorxma sardan
Səni zorunan xodkardan
Könül ayrılmaz nigardan
Alaram belə aparram.

Saymaram xodkarı xanı
Qoşuna verməm amanı
Meydan içində al qanı
Döndərrəm selə aparram.

Koroğlu gəlib damağa
Rəhm etməz siltana ağa
Qıratı saldırram dağa

Çərdaxlı elə aparram.

Nigar xanım dedi çox yekə-yekə danışırısan sən mənə
çərdaxlı çənli belə nəyinən apararsan? Koroğlu dedi sənə
qırata mindirib aparacam. Nigarxanım dedi: sənə qırata
necə bir atır? Koroğlu dedi: ay nigarxanım qulaq as mən
deyim mənə atım qırata necə bir atdı.

Uca dağ başında yel kimi əsər
Bu günəmdə mənə kömək qıatım.
Bir aylıq yolları bir gündə kəsər
Köhlən bəsləmişəm gərək qıratım.

Yolların tozunu göyə qaldırar
Muxənnəs üstünü birdən aldirar
Meydənin içində nüsmən aldirar
Olar yiyəsindədirək qıratım.

Qoç koroğlu qonar olsa yəhərə
Yağı düşmənləri salar qəhərə
Obaşdan aparram qoymam səhərə
Dara düşsəm mənə kömək qıratım.

Nigarxanım dedi: ay oğlan sənki bir belə qırata tərifi dedin
gedək görək doğurdanda o at sən diyən tərifi deyir ya yox.
Koroğlu dedi: nigarxanım gedək baxın əyər mən diyən
olmasa onda mənə gəzəb eyləyin. Nigarxanım başında qırax
incə qızınan Koroğluda yanlarında bağdan çıxıb gəldilər
qırata yanına. Bu zaman koroğlu gördü məqamını firsəti
fota ferməyib tez atıldı mindi qırata üstünə və əl atdı

nigarxanımda çəkdi qəratın tərkinə qızlar biz getdik deyib çənli belə yola düşdülər. Butərəfdən nigarxanımın qaçırılmasını qızlar qaçıb xəbərini xodkara verdilər. Xodkar o dəyqə fərman verdi qoşun atlandı düşdülər koroğlunun dalıycan. Koroğlu şəhərdən bir az aralanmışdı gördu qoşun yetirha yetirdədi. Koroğlu atın başını çövdü qoşunan daviya başlasın , nigarxanım dedi nə iş görürsən? Koroğlu dedi istirəm dava eliyəm bir az atanın qoşunundan qıram sonra gedək. Nigarxanım dedi ay koroğlu gərək mənı gətirmiyeydin, indiki gətirmisən götür mənı get çənlibelə sənın gücün mənı atamın qoşununa çatmaz sən bir nəfərsən atamın saysız hesabsız qoşunu var tutub səni həlak edərlər. Koroğlu dedi nigarxanım mənsəni bucur apara bilmərəm. Nigar dedi niya? Koroğlu dedi mən səni belə aparsam dəlilərim diyərlər Koroğlu getdi xodkarın qızını qaçırdı gətđi. Mən gərək burda bir yaxşı dava edəm qoşundan qıram, qan tökəm, paşa öldürəm sonra səni aparam mən belə sədəcə səni aparmacıyam. Koroğlu bunu deyib qılincını çəkib nigarxanımda tərkində qoşuna bir vəlvələ düşdü ku eləbil bir sürü Çobansız qoyuna bir ağgöz canavar girən kimi, Koroğlu sağdan verib soldan çıxır, soldan verib sağdan çıxmağda olsun sizə xəbər verim çənli beldən. Dəlilər bu fikrə düşdülər ki Koroğlu nigar xanımı gətirməyə tək getdi birdən tutular elər başsız qalarix Koroğlunun dalıycan getmək lazımdı. Dəlilərin bir neçəsi çənli beldəqaldı qalanı Koroğlunun dalıycan yoladüşdülər. Dəlilər ozaman Koroğlunun yanına çatdılar ki Koroğlu qoşunun içində sağa sola qılinc vırmağdaydı ama qoşun Koroğlunu atıya alıb tut ha tutdaydı. Bu zaman dəlilər nəre çəkər özlərini qoşuna vırdılar . qoşun dəliləri belə görəndə

Koroğlunun başında aralandılar. Bu zaman Koroğlu baxdı ki dəlilər qoşuna qan uddurmaxdadı ama nigar xanım ürəyi dolub aölamağdadı. Burda Koroğlu nigarxanıma nə deyir tərəfindən diyək sizdə qulaq asın.

Ağlama telli nigarım
Gəldi dəlilərim gəldi
Xodkar qızı gözəl yarım
Gəldi dəlilərim gəldi

Qurbanam mərdin adına
Dostunu salar yadına
Bu gün bir ər imdadına
Gəldi dəlilərim gəldi

Igidin gərək gövğası
Həmişə olar davas
Koroğlunun qoç arxası
Gəldi dəlilərim gəldi.

Bu sözlərdən sonra koroğlu bir dəli nara çəkib bəlilər dahada gücə gəldilər. Koroğlu özü bir yandan dəliləridə bir tərəfdən xodkarın qoşununu yarıdan keçirdilər qoşunun öləni öldü qalanı qaçıb koroğlunun əlindən canlarını qurtardılar. Koroğlunun tərkində nigar xanım dəlilərdə ətrafında başladılar çənli belə doğru gəlməyə . çox dağlar-dərələr , düzlərdən keçib gəldilər çənli belə çatdılar. Nigarxanım baxdiki bir güllü-çiçəkli bir ə

Razidə bir əl çatmaz ün yetməz bir dağın belində
dayandılar. Nigarxanım dedi: koroğlu çənli bel buradı:
burda götürüb görək nə cavab verir.

Çiskinli dağların başı
Nigar çənlibel budur bu.
İgitlər açar savaşı
Nigar çənlibel budur bu.

Çəkib bazirgan soyduğum
Qafilələr boş qoyduğum
Paşalar gəzdi oyduğum
Nigar çənlibel budur bu.

Ohıardan oha dağı
Hərgiz gələ bilməz yağı
Koroğlunun tək oylağı
Nigar çənlibel budur bu.

ĞƏDİR XOM DASTANI
SÖYLÜYƏNİ AŞIQ SƏLCUQ
ŞƏHBAZİ

Ustad larımızdan eşitdiyimizə görə dastanı başlamadan
əvvəl üç ustad namə deməliyik. Mən burda Aşıq Abbas
Tufarqanlıdan bir şirin kalam sizin qulluğunuza çatdırıram.

Ay həzarət, bir zamana gəlibdir
Ala qarğa şux tərlanı bəyənəmiz
Oğullar atanı, qızlar ananı
Gəlinlər də qaynananı bəyənəmiz

Adam var, çox işlər eylər irada
Adam var ki, yetə bilməz murada
Adam var ki, çörək tapmaz dünyada
Adam var yağ yeyər, balı bəyənəmiz

Adam var ki, adamların naxşıdı
Adam var ki, anlamazdı, naşıdı
Adam var ki, heyvan ondan yaxşıdı
Dindirərsən, heç insanı bəyənəmiz
Ustadlar ustadnaməni bir yox iki deyiblər bizdə diyək iki
olsun.

Dəli könlüm məndən sənə əmanət
Demə bu dünyada qalım yaxşıdı.
Bir gün olar qohum qardaş yad olar
Demə ulusum var elim yaxşıdı.

Məclisə varanda özünü öymə
Şeytana bac verib kimsəyə söymə
Quvvətli olsanda yoxsulu döymə
Demə var quvvətim qolum yaxşıdı.

Xəstə qasım kimə qılsın dadını
Canı çıxsınözü çəksin odunu
Yaxşı igid yaman etməə adını
Çün ki yaman addan ölüm yaxşıdı.

Ustadlar ustadnaməni iki yox üç deyiblər bizdə diyək üç
olsun düşməninizin ömrü puç olsun.

əzizim güləllər
ağ biləklər gül əllər
dərya tək ağlun olsa
yoxsul olson güllər.

əzizim gül ənbarı
gül əkdim, gül ənbarı
nə güləndi nə güldürən
nədə qoyur güləmbarı.

əzizim kasa dolmaz

mərd əli kasad olmaz
yüz namərdin çörəyin
doğrasan kasa dolmaz.

Bəli əziz dostlar necəki bizim dastanlarımızda “Qəhrəmanlıq dastanı”mız var. Va “məhəbbət dastanı” mız var, “Həqiqət dastanı”mızda var. O həqiqət dastanlardan birini mən sizin qulluğunuza çatdıracam. Bu Həqiqət dastana keçmişdə bizim ustadlar “HƏQİQƏT NAMƏ” də deyiblər. Bu Həqiqət namə dastanın adı.

“Ğədir xom”

Mən sizin qulluğuza çatdıracam (ğədir xom) hadisəsini. Və o muqəddəs məkanda nə baş verib və o itifaqı bizim ustad Aşıqlar çox gözəl qələmə alıblar. Və bu bir böyük dastan kimi sinədən siniyə keçib və Aşıq ədəbiyatında özünə məxsus yer salıb. Və hal hazırda bu əhvalatı və bu hadisəni bizim toy və bayram günlərində xusussən ĞƏDİR BAYRAMI günü əyər bir məclisdə Aşıq olsa o Aşıqdan istərlər və Aşıq ğədir dastanını “BAŞ DİVANI”havasınan və “DİVANI” şerinən məclisi açar və başlayar dastanı söyləməyə. İndi bizdə bu dastanan bağlı Aşıq Səlcuq Şəhbazinin bir divani şerilə bu dastanı söyləməyə başlayaq.

Əmr olubdu həqtaladan kəlamı qurandi bu
Bax sureyə “maediyyə” bir böyük nişandi bu
Altmış yeddinci ayədə hokm eyliyib ləm yəzəl
Cəbrail də vəh gətirib fərmani subhandi bu.

Bir dəryadan işarədi, qətrədən az muxtəəər
Un səkkizi zihəccədə nitq eylədi peyambər

Ali,ni canışın qoydu eydi allahu əkbər
Qədyre xom vaqiəsi dəlil o,borhandi bu

Peyambər özü buyurub deyin mənə təhniyə
Bu günü bayram eləyin,ey müsəlman,ey ummet
Ali yə mövla buyurdu ol mustəfa muhəmməd
Şəhbazi iman gətirib,tərəzi mizandı bu.

(Tarix var insan yaşadır, tarixdə var insan yaşadır)

İslam dininin insana dəyər verən, yadda qalan günlərindən biridə “ğədir xom” həqiqətidir. Mən bu həqiqət dastadı və bu həqiqət tarixi təkrar-təkrar öz ustadımdan eşitmişəm və ustadım deyirdi , bu və belə olmuşlara bizim keçmiş ustad Aşıqlarımız “həqiqət namə” deyirdilər.

Ğədir xom və bu tarix 18 zihəccədə və həzirət rəsulun hicrətindən 10 il sonra baş verib. İndi mən bu həqiqət naməni yəni ğədir xom nə deməkdir və harda baş verib onu Aşıqlarımız necə sinədən siniyə gözəl qoruyub saxlıyıblar mən bugün bir Aşıq olaraq sizin qulluğunuza çatdırıram.

Məkkə ilə mədiynənin arasında ğədir xom deyilən yağış suyundan yaranmış bir göl var və o gölün ətrafındada bir neçə ağac ki o yolunan gəlib-gedənlər o məkanda istirahət edirmişlər.

“həccətöl vida” ili yəni meygəmbərin allahın evinin son ziyarəti ili. Həzirət rəsul məkkədə bütün hacılara üz tutub deyir ki:

Ay hacılar hamınız mənimlə gəlin sizə bir şad xəbərim var. Həzirət meyambər məkkədən yola düşür bütün hacılarda rəsulallahın arxası ilə gedirlər. Meyambər gəlir çatır ğədir

xoma və orda dayanır və hacılar bir-bir gəlb hamı cəm
olandan sonra həzirət çıxır bir uca yerə başlayır “xutbə irad
etməyə” yəni danışmağa.

Ozaman islam dinini necə qorumağ lazım idi, halal nədi
haram nədi bütün vacibatdan söhbət edəndən sonra buyurur
ku hacılar indi sizə bir şad xəbər verəciyəm.

İndi burda həzirət rəsul öz ümmətinə nə deyib onu bir
garaylı şeyrilə diyək.

Mən hər kimin molasıyam
əli onun molasıdır.
Peyəmbər belə buyurub
əli aləm ağasıdır.

əkməltə ləkom deynəkom
rəzi to bel islamokom.
Aqah olsun ərəblə rom
əli elmin dəryasıdır.

Cəbrail gətirdi peyam
Ümətə eylərəm salam
Mənən sonra əli imam
Bir ayənin mənasıdır.

Eləki həzirət rəsulun ağzından “mən kimin molasıyam
bundan sonra əli onun molasıdır” sözü çıxdı o cəmdə olan
munafıqlar bir –birlərinə dəydilər. Hər tərəfdən bir səs
ucaldı. Beş bir üç bir hacılar danışığa – pıçiltıya başladılar.
Həzirət peyambərin sözlərinə inanmıyanlar aranı qatmağa

başladılar orda nə baş verdi biz oları üç bənd qoşmailə
diyək.

Peyğəmbərin xutbəsini eşidib,
Münafıqlər yenə qovğa saldılar.
İğtişaş yaradıb tüğyan etdilər,
Həccətil-vidada bəlvə saldılar.

Etiraz eylədi bir iddə nadan,
Sahibi- risalət oldu nigaran.
Beyətə üz tutdu haqqa inanan,
Bəzi hurra çəkib lağa saldılar.

Dandılar hökmünü tək bir Allahın,
Kəsdilər sözünü Rəsulullahın.
Qəmgin eylədilər o şahlar şahın,
Nahaqdan bir sərin dava saldılar.

Munafıqlər peyambərin sözlərini tez-tez kəsirdilər. Həzirət çox nigaraniydi. Həzirət muhəmməd slamullah əleyh bilirdi ki bi munafıqlər istirlər aranı qatsınlar və qoymasınlar bu allahn tərəfindən gələn əmri yerinə yetirsin. Butərəfdəndə əyər bu hax tərəfindən gələn “vəh”yi deməsə və bu işi yerinə yetirməsə işi natəmam qalacax dedi: ay hacılar siz inanın ki allahtalanın tərəfindən həzirət Cəbrail mənə vəh gətirib mənim borcumdu mən o allahın əmrini yerinə yetirm elə etməsəm peyğəmbərliyim

natamam qalar. Amma munafıqlər dahada səslərin ucaltdılar.

Bu zaman munafıqlərdən biri “Hases ibn mehr” adında ayağa qalxıb görək həzirət muhəmmədə ne deyir.

Haris bu məqamda qalxdı ayaqa
Başladı iğtişaş , saldı qeylo-qal.
Dedi: yamuhəmməd doğrudur əyər
Suala cavab ver bizi başa sal.

Bu zaman peyambər durub dayanır o mehriban və təbəsumlu üzünən baxır Hars ibni mehrin üzünə. Deyir: inanın mənə. Mənə allah talanın tərəfindən vəh gətiriblər. Bu gün həzirət Əli mənim yerimdə canışın olmalıdı. Ama haris həzirətin sözlərini uca səsinən kəsir və görək peyambərə nə deyir.

əlini eyləsən bizlərə vəli
olaram divana olaram dəli
əyər düz deyirsən göylərdən cəli
tökülsün başıma mən olum dəli.

Bu zaman munafıqlər hura çəkib gülüşdülər. Dedilər : haris düz deyir. Haris bu zaman əyilib yerdən bir balaca daş götürdü və dedi: ey muhəmməd sən əyər düz deyirsən və ondan sənə kömək olur və sənün sözuva baxır və sən ona inanırsan , o sənə vəh gətirən bax elə bu boyda daş göydən salsın mənim başıma və camaat onu görsün və bizdə ona inanax. Bunu diyən kimi Haris daşı atdı göyəki camaat daşı görsün. Həzirət muhəmməd Harisin bu işinə görə çox

nigəran durub dayanmışdı. Bu halda həzirət rəbilə öz arasında nə danışdı onu bir özü bilirdi birdə yaradanı. Amma öz göndərdiyi pəyambərini heç vaxt tək qoymuyan böyük yaradan pərvərdiyar öz Kərəmində böyük bir mövcüzə göstərdi o nə mövcüzəydi onu belə diyək.

Bu zaman möcüzə nişan verdi yar
Harisin başına bir daş oldu car
Məlunu dərəkə eylədi düçar
Daha bir kimsiyə qalmadı suval.

Bu zaman həzirət peyambər üz tutdu həqqin barqahına öz rəbiylə nə danışdı haq tərəfindən haris göyə atan o balaca daş bir böyük daşa çövrüldü düşdü bu munafiqin başına və o dəyqə cəhənnəmə vasil oldu.

Bu hadisəni görən və şahidi olan hacılar Əli(ə) imamətini qəbul elədilər və Əli Mevla dedilər və o həzirətinən beyət bağladılar.

Və bu zaman həzirət rəsul dedi : ay camaat, bax indi mənim resalətim tamam kamil oldu. Və mən bu günü çox şadoldum ona görə mən bu günü bundan sonra müsəlmanların və islam dünyasının bayramı elan edirəm və siz bu günü mənə təhniyə deyiniz . və bu günü mən sizə bayram təbriki deyirəm. Burda bu həqiqət dastan başa çatdı və bildiyiniz kimi dastanın sonunda dastanan bağlı bir muxəmməs olmalıdı. Bizdə burda bir muxəmməsinən dastana yekun vurduq.

Mömünlərə sənsən ağa, Mövla Əli, Mövla Əli,
Gözəl adına can fəda, Mövla Əli, Mövla Əli,
Sənsən bütün dərdə dəva, Mövla Əli, Mövla Əli,
Bizdən xəta, səndən əta, Mövla Əli, Mövla Əli.

Adin olubdur əzbərim, daru-nədarımsan Əli,
Hər iki dünya rəhbərim, sən mənim yarımsan Əli.
Sənə qurban canım-başım, dövlətim varımsam Əli,
Ey höccəti, şiri xuda, Mövla Əli, Mövla Əli.

Ey Mürtəza, ey Qəzənfər, ey zadeyi-qibləgahım,
Ey varisi peyğəmbərim, ədalətli şahən-şahım
Dar günümdə, çətin anda sənsən ümüdüm, pənahım.
Yalvarıram yetiş dada, Mövla Əli, Mövla Əli.

HİDAYƏT MEHRİ

Aşiq Hidayət Aşiq Musa oğlu 1957-ci ildə Qoşaçayın Yazdan kəndində dünyaya göz açıb. Ustadlardan belə bir söz var ki, deyiblər: Ustad oğlu şagird olmaz. Ustad Aşiq Musa oğlu Aşiq Hidayət gənc çağlarında bir neçə il Aşiq Dehqanın və urmiyalı Aşiq Muxtarın şagirdi olub. Mən bir neçə dəfə Aşiq Hidayətin məclisində olmuşam, həqiqətən, Urmiya Aşiq məktəbinin ən ləyaqətli Aşıqlarındandır. Bütün dastanları çox yerli-yataqlı danışan Aşıqdır. Gözəl şeir yazmaq və şairlik istedadı var. Çox mənalı qoşma, gəraylı və

divaniləri var. Heç yersiz deyil əgər desəm ki, Urmu məktəbinin hal-hazırda əgər 3 ustad aşığı varsa, o ustadlardan biri Aşiq Hidayət Musa oğludur. Bu sənətin və bu məktəbin klassik Aşiq havalarının biri də bu ustadın əlindən qurtarıb qaça bilməz. Ləyaqətli sənət cəfəkeşlərinin haqqında bir kitab yazsam, yenə də o ustadların haqqı boynumuzda qalacaq. Nəhayət, Dədə Qorqudun bir duası ilə keçək ustad danışan bir dastana. Dədə Qorqud deyir: Heç vaxt dağlarınızdan qar üzülməsin. Mən də deyirəm: Aşiq sənətindən belə sənətkarlar heç azalmasın.

**ABBAS TUFARQANLI VƏ GÜLGƏZ PƏRİ
URUMİYƏ VARYANTI
SÖYLÜYƏNİ AŞIQ HEDAYƏT MEHRİ**

Mən sizə danışacam tufarqan şəhərindən. Tufarqanda iki qardaş varı dibirinin adı saleh sovdayar və birinin adı Zərif tacir başı. Bu iki qardaşın malı- dövlətinin sayı hesabı bilinməziydi. Bu iki qardaşı bütüt varlı-karlı tacirlər tanıyardılar. Çox bilən və çox gəzib-dolanan tacirlər olublar. Amma buların heçbirinin evladı yoxudu. Yaşlarıda yarıdan bir neçə qarış keçmişdi. Bir gün saleh sevdayar çox narahat-nigəran . və məlul-müşgül durub-dayanmışdı bunu qardaşı görüb çox narahat oldu. Dedi qardaş nə olub nələ məlul müşgüloturubsan? Saleh sevdayar dedi qardaş ömrümüzün çoxu gedib azı qalıb bizim gələcəyimiz nə olacax? Axı bizim bir evladımız yoxduku öləndə qəbrimizin üstündə bir şəm yandırсын və ya bu malodövlətə sahib çıxsın . bundan artıx bir dərd olarmı? Qardaşı dedi: saleh mən heçdə naumid deyiləm . obaşımızın üstündəki yaradan nə istəsə edər . gələsən bir neçə allah bəndəsinin dadına çatax . olmuyana puldan-paradan verək mədirƏsədən-məktəbdən salax bir neçə xəstəxanalar saldırax bəlkə o yaradanın nəzərini qazanax mən fikəlirəm biz bu işləri görsək allahtala bizi naümid qaytarmaz. Onun qapısı həmişə və hamının üzünə açıxdı.bu qardaşlar elədə elədilər və bir neçə il bunun üstündən keçmişdi ki birgün saleh sevdagərin qapısını bir şəxs çaldı. Saleh nökrə dedi: get gör kimdi qapını çalır. Gəldi qapını açdı gördü bir dərvişdi. Dedi saleh sevdayər bir dərvişdi. Dedi: o dərvişi içəri gətir. Dərviş içəri gələnkimi baxdı hərnəyi göz altında keçirdi. Baxdı bu evdə

diyəsən uşax səsi gəlmir bir yaşlı qadından və bir neçə
 nökr qulamdanbaşa gözə dəyən yoxdu ev bir boş kalaviya
 bənzir. Saleh sevdayar nökrə dedi: dur bir az dərviş
 babaya yemək gətir bir çay gətir. Çay çörək gəldi yedilə-
 içdilər bir xeyli söhbətdən sonra dərviş getmək isdədi.
 Saleh əlini saldı cibinə bir xeyli puldan-paradan çıxardıb
 dərvişə verəndə dərviş dedi: nə iş görürsən? Dedi bir az
 xərclik və sənə pay verirəm.dərviş dedimən pay alan
 dərvişlərdən deyiləm . mən özüm pay verən
 dərvişlərdənəm. Siz iki qardaş bir neçə ildi tam xeyir
 işlərinən məşğulsuz ona görə mənə göndəriblər siz nə
 isdəsəz sizə verəm. İndi də görüm sizə nə lazımidi?. Dedi
 baba vallah səni görənən eləbilki mənim dil-ağzım quruyub
 danışmağada aqlım kəsmir bilmirəm də diyəm. Dərviş dedi
 mən bilirəm siz iki qardaş evlad arzısndasız . gəl sizə mən
 dütfə bağlatısı bir behişt meyvəsi gətirmişəm . dərviş
 torbasından bir alma çıxartdı öz əlinən almanı yarı böldü.
 Yarisını verdi salehsevdalara və dedi bunu xanımuvarın
 meyledərsiz. Və yarsınıda verdi dedi bunuda ver qardaşın
 xanımiynan yesin . və bu bütvə almasından allah tala sizin
 hərənizə bir evlad verər ama unutmayın birinizin qızınız
 olacaq birinizində oğlu mütləq oları bir-birinə verməlisiniz.
 Deyən kimi dərviş yola düşüb getdi.bu dərviş gedən kimi
 saleh durub gəldi qardaşının yanına bütün əhvalatı
 qardaşına danışdı. Qardaşı dedi bəlkə bir allah dərvişi olar
 ver almanı . almanın yarisını qardaş alıb öz xanımiynan
 bularda yedilə. Nə olacaq vədə başa gəldi allah tala saleh
 sevdəyara bir oğlan və qardaşınada bir qız. Bu uşaqlar olan
 kimi camat hamı bir birinə xəbər verdilər ki ay baba elə
 deyirdilər filankəslərin evladı olmur buda allahın Kərəmi .

camaatın sevicinin həddi –hududu yoxudu. Bu iki qardaş bir ad qoyma məclisi təşkil elədilər. Camaat yedilər-içdilər və elə oməclisdə oğlanın adını Abbas və qızın adını Güllgəz pəri qoydular. Bu iki uşağ böyüyüb 6 yaşa çatdılar , buların ikisininə bir məktəbə qoydular bular dərş oxuyub və savada, ağıla ,kamala və həddi buluğa çatdılar bular 18 yaşa çatmışdılar bir gün saleh sevdayar gəldi qardaşının yanına dedi: qardaş mən yuxu görmüşəm mən diyəsən mən Abbasın toyunu görmüyəciyəm sənə vəsiyət edirəm Abbasınan gülgəzi bir-birindən ayırma.qayıdıb bir neçə gündən sonra saleh sevdayar dünyasını dayışdı. Üçü, yeddisi, qırxıda çıxandan sonra abbas gördü bu vardövləti tək başına yığışdıra bilməyəcək başladı bütüm mal-davarı satdı. Və başladı bütün nökerləri – qulları yolasalmağa tamam qulları razı edib kimnə istəyirdi verdi yola saldı qaldı bir qul abbdulla. Ama buna nəqədər mal- pul verdi bu qul abbdulla razı olmadı ki- olmadı. Abbas dedi bəs sən nə istəyirsən? Qul Abbdulla dedi: mən sənən qardaşam nə varsa yarıyır. Abbas dedi? Baba mənim atam başqa sənin atan başqa biz axı hardan oldux qardaş . gəl mənim evimdən çıx get indiyənə qədərdə nə işləyibsan muzdunuda ki alıbsa nədə lazımdı verim səndə başa qullar kimi çıx get. Qul Abbdulla xox dedi bir yolu var ! Abbas dedinə yoldu o yol? Dedi gedək atanın məzarına orda sənə bir söz diyərəm qəbul eləsə heç qəbul eləməsən mən çıxıb gedərəm. Bular gəldilər məzarın üstündə buların sözləri düz gəlmədi . belə olanda Qul Abbdullanın ağzından bir namərbut bir söz çəxan kimi Abbas bir yumurux , Qul Abbdullanın ağzının-burnunun qanı qarışdı bir-birinə. Daha orda qala bilməyib Qul Abbdulla dedi Abbas mən daha burda qalmam amma

vaxtında gəlib səndən əvəzini çıxaram deyib gəldi nəyi vardı yeğışdirib getdi isfahan şəhrinə bilirdi ki isfəhanda qula al sat olur. Və bu fikidə başıneydi ki isfəhanda olsam bir gün yol taparam şah Abbasın sarayına və orda öz şikayətimi Şaha diyərəm və acığımı Abbasdan aıaram. Qul Abdulla isfəhana getməkdə olsun sizə xəbər verim Abbasdan. Abbasın əmisi Zərif tacirbaşı bir gün abbsı çağırdı yanına dedi oğul atan mənə vəsiyyəət eliyib məsənnun toyuvu eliyəm sənən gülgəz GÖBƏK KƏSMƏ bir birinizə nişanlısınız . gəl get toya nə lazımdı al gətir 40 gündən sonra sizin toyunuzu başlayaq. Abbas dedi: əmi atam öləndən sonra təbrizə gedə bilməmişəm orda çox mənə borcu olan var sən toy tədərəkini gör mən gedim təbrizdən borclarımı yığım gəlim. Abbas gəldi təbrizə bir neçəgün lazım olan işlərini yerinə qoydu . bir dostu vardı onan şəhəri dolanırdı yolları düşdü SABİR ƏMİR məscidinin yanına Abbas dedi yoldaş bi az mənə icazə ver mən gedim bir neçə rükət namaz qılım bir rəza-niyaz eliyim gəlim gedək. Abbas gəldi namazını qıldı qayıtdı gördü dostuyoxdu hərnə gözlədi xəbər olmadı məcbur oldu birdə qayıtdı məscidə ki bəlkə dostu gələ məsciddə bunu tapa . Abbas məscidin mənbərinə dayanıb gözləməkdəydi ki Abbası yuxu apardı . Abbas məsciddə yuxlamaxda qalsın sizə danışım Qul abdulladan. Bu nəhilə işlətmişdi özünü qatmışdı Şah Abbasın Qullarına Şahın sarayında yeyib – içib lap qəssab pişiyinə dönmüşdü. Bir gün Şah Abbasın bir cəşni vardı ki bütün vəzir- vəkil , hamı o məclisdəydilər. Camaat yeyib – içməkdə kefdə damağdaydı ki şahda Allaverdi vəziriyə əl-ələ dolanırdılar , birdən Şah dedi: vəzir görəsən mənim bu hərəm xanamda olan

gözəllərdən başqa bir yerdədə gözəl varmı? Qul Abdulla bunu eşidən kimi dedi : hə ! indi burda işimi görəbilərəm . tez bir addım atdı irəli dedi: Şah sağ olsun VACIB ƏRZƏM. Şah dedi nədi sözün? Dedi Şah sağ olsun bu hərəmxanada olan gözəllərdən baş bir gözəl bilirəm özüdə ölür səndən ötrü. Bunu diyən kimi Şah ğmr elədi ! cəllad. Cəllad odəyqə qılıncı dayadı Qul Abdullanın boynuna. Vəzir dedi: Şah sağ olsun niyə cəllad çağrdun o yazıx bəlkə düz deyir bir yoxla görək olmasa öldürtdür. Şah dedi Qul adun dədi sən hardansan və o gözəl hardadı? Dedi: adım Qul abbdulladı Azərbaycanlıyam Tufarqanda Saleh sevdəyarın quluydum o öləndən sonra gəlmişəm sənün qulun olmuşam o gözəldəki deyirəm Zərif tacirin qızıdı. Inanmasan adam göndər gətirsinlə bu gözəllərin hamısından baş olmasa mənəm boynumu verdir. Şah Abbas əmr verdi 500 atlı , vəziri sarı xoca və Qul Abdulla tufarqana gülgəz pərinə isfəhana gətirməyə yola düşdülər. Şahın adamları gec gəlib – tez gəlib ancaq çatdılar tifarqana. Hamıya xəbər çatdıki ŞahAbbasın adamlarıdı gəliblər gülgəz pərinə aparalar Şah Abbasa. Tifarqan camaatına pıçağ vırsan qanları şıxmaz. Belə bir ədalətsizliyə millət dözə bilmir ama əllərindəndə bir iş gəlmir şah hökmüdür gərəg Gülgəz pərinə aparsınlar. Məxləs Şahın adamları gülgəzin gözlərindən qanyaş axa-axa götürüb qoydular bir kəcaviyə yola düşdülər isfahana sarı. Bular isfəhana getməkdə olsunlar sizə xəbər verim baxtı yatmış Abbasdan. Abbas Sabir əmir məscidində dostunun yolunu gözlədi-gözlədi bunu yuxu apardı bir zaman rovyada gördü bir nurani şəxs əlində bir bada durub başının üstündə deyir oğul qalx ayağa bu bədəni iç sənün

çətin bir səfərin var , ama qorxma sən mətləbinə
 çatacaxsan. Bu badəni Abbas ağasının əlindən alıb içən
 kimi yuxudan ayıldı. Ama qalxa bilmirdi . məscidin xadimi
 sübh namazına gələndə gördü burda bir cavan yatıb ama
 ağzında köpük kəkir . əliynən Abbası tərptdi Abbas ayıldı .
 dedı oğul niyə bu hala düşübsən sən nəvaxtdan burda
 yatmışdın sən kimsən sənə nə olub. Burda götürüb görək
 Abbas nə deyir.

Ağamın dəstindən ab kovsərdə
 İçmişəm əlindən bir cam əziz.
 Iskəndər axtardı bulub işmədi
 Xızr içibən oldu cavan ol əziz.

Peyğəmbər meraca mindi bir burağ
 Sənə qurban olum ey şah çirağ
 Balaca şərabdan sərinçə bulağ
 Suyu sütdən ağır xoşnam əziz.

İlahi Abbası eyləmə zəlil
 Həqqin əda etdi İbrahim xəlil
 Quranı göndərdi insana dəlil
 Onan öyrəşmişik iman əziz.

Abbas bu sözləri diyəndən sonra məscidin xadimi dedi nala
 sən nədeyirsən danışırısan mən bilmirəm durçux eşiyə bular
 bir birləriynən danışmaxdeydilər süb namazına gələnlər
 gördülər məscidin xadimi bir cavan oğlanan cəl-bəs eləyir.
 Bularda sözlərin qoydular xadimin sözünün üstünə istədilər
 Abbası atsinlər məsciddən eşiyə bu zaman ağalar ağası

heçkimin gözünə görünmədən Abbasın gözünə göründü.
 Abbas Ağasını görən kimi dedi ay ağalar bax budu gəldi.
 Camaat bir birinə dedilər bu yazx dəlidi bizdən başqa bir
 kimsə burda yoxduku bu deyir gəldi . burda Abbas deyir
 yox siz görmürsünüz qulaq asın görün kim gəlib.

Ay ağalar səlli əla məhəmməd
 ərənlər sərvəri gəldi ha gəldi
 hünər fəttahidi özü tacisər
 aləmin rəhbəri gəldi ha gəldi.

Səhər səhər açar cənnətin gülü
 Həsən Hüseyn o cənnətin bülbülü
 Daş yarıldı çıxdı şahın düldülü
 Yanında qənbəri gəldi ha gəldi.

Qurani oxular ayat üzündən
 Nur tökülür Şah heydərini sözündən
 Muxənəslər düşər həqqin gözündən
 Abbasın heydəri gəldi ha gəldi.

Bu sözlərdən sonra camat bir birinə dıyırdı ki vallah bu
 oğlan dəli olu. Abbasa buların sözləri çox gülünc gəlir .
 butərəfdəndə ağası Abbasa qandırır ki tufarqanda aləm bir-
 birinə dəyib. Ama Abbas ağasına soruşa bilmədi ki
 tufarqanda nə var ancaq Abbas nigarandı burda dedi ağalar
 dayanın görün mən nə deyirəm.

Dindirməyin, qan ağlaram,
 Artıbdı fəraqım mənim.

Başımı alıb gedərəm,
Dönübdü varağım mənim.

Fələk məni saldı təngə,
Düşmüşəm qovqaya, cəngə.
Gedərəm Hində, Firəngə,
Heç gəlməz sorağım mənim.

Abbas qurbət elə varsa,
Müxənnəsdən, kamin alsa
Deyilənlər doğru çıxsə,
Sönübdür çırağım mənim.

Bu zaman camatın arasında Abbas bir yol tapıb dəli bir adamkimi başladı qaçmağa şəhərdən çıxdı ama elə gedir ki ayağının atını görmür . birdən ayağı bir daşa ilişib başınan gəldi yerə . qan üz-gözünü bürüdü. Qalxdı çox nigaran nəbir suvar uzun yusun nə bir başının qanın bağlamağa dəstmal . birdən yadına düşdükü ey dədi bidad axı mənə ağam demişdi darda qalanda məni çağır mən niyə onu çağırmayım elə bu fikirdəydi gördü ağası dayanıb başının üstündə. Ağası əl çəkdi Abbasın başına qan dayandı. Abbas dahada iman gətirdi ki mən daha bundan sonra heç vaxt tək deyiləm. Abbas dedi ağa mən nigaranam bir mənə agah elə görüm tufarqanda nə xəbər var. Ağası dedi oğul bax barmağımın arasından gör nə görürsən. Abbas gördü bir ləşgər gəlib nişanlısı Gülgəz pərini aparır. Burda Abbas dözə bilməyib götürüb ağasından nə soruşur.

Aman mulam səndən imdad istərəm
Nədən ləşgər gəlib o tufarqana?
o gülgəz pərimdi gedir əlimdən
yə gəl canımı al ya yetir cana.

Bir adun əsdulahdı ya şahmərdan
Babullah ismini eylərəm bəyan
Bir adun yədulla aduva qurban

Alimlər dərş alar həqqin özündən
 Cəbrail dərş aldı onun sözündən
 Abbas nur tökülür şahın üzündən
 Belində zülfüqar gəldi meydanə.

Bu sözlər qutaran kimi Abbas dedı ağa mən indi nə iş görməliyəm?
 Ağası dedi oğul get tufarqana . Abbas dedi ağa mənım nişanlımı
 aparırlar mən tufarqana nəyə gedim. Mən burdan tufarqana
 gedibçatana on gün olar onda gülgəzdən əlim çıxar . ağa sən mənə
 bir kömək elə ağası dedi oğul gözləruvu yum bir səlavət çövür.
 Abbas gözünü yumdu bir sələvat çövärdü gözünü açdı gördü
 tufarqanın dərvasasındaı ama bunun qulu qəmmbər dayanıb
 qarşısında. Ama gözləri yaşdı. Dedi qənbər bir de görüm tufarqanda
 nə baş verib. Qul belə bilirdi ki Abbasın heç nədən xəbəri yoxdu.
 Abbas dedi Qənbər sənənəm de danış. Burda Abbasın qulu nə deyir
 və Abbas ona nə deyir .

Canım ağa eşidəsən biləsən
 Hökm olundu apardılar gülgəzi.
 Dəstmal ola gözyaşımı siləsən
 Hökm olundu apardılar gülgəzi.

Bir ərzim var qulum sənə söyləyim
 Niyə qoydun apardılar gülgəzi.
 ərzi halı dürüst bəyan eyləyin
 Niyə qoydun apardılar gülgəzi.

Dan ulduzu hər ulduzdan ucadı
 Bilmirəm ki indi günüz gecədi
 Aparan Abbdulla Sarı Xocadı
 Niyə qoydun apardılar gülgəzi.

Səndə mənə bu xəbəri yetirdin
 Sinəm üstə qəm xərmənin bitirdin
 Cəsadimi qəbr evinə götürdün
 Niyə qoydun apardılar gülgəzi.

Bilirsən ki Qənbər danışmaz yalan
 Tufarqan elinə saldılar talan
 Şah Abbasdan gəldi bu hökmü fərman
 Niyə qoydun apardılar gülgəzi.

Abbası eylədin dəli divanə
 Bir od saldın sən bu şirin canə
 Yandırır bağrımı döndərdin qanə
 Niyə qoydun apardılar gülgəzi.

Bu sözlərdən sonra bular ikisi gəldilər tufarqana çatan kimi anası çıxdı abbasın qabağına ana abbası nə danışdırdı abbas cavab vermədi. Ana belə bilirdi abbası işdən xəbəri yoxdu. Abbas gəlir gülgəzin otağına anada düşün oğlunun arxasınca gəldilər abbas gülgəzin otağının qapısını açdı gördü gülgəz yoxdu. Abbas otağı boş görüb götürüb burda nə deyir.

Qədəm qoydum otağına
 Görünməz gülgəz görünməz.
 Gərək düşəm sorağına
 Görünməz gülgəz görünməz.

Bulud ayı saldı tara
 Ürəgimə vırdı yara
 Yar gedib qurbət diyara

Görünməz gülgəz görünməz.

Abbas qaldı yana yana
Yandı bağrım döndü qana
Yar gedibdi isfəhana
Görünməz gülgəz görünməz.

Anası gördü abbas az qalır dəli olsun . anası dedi ay bala narahat olma gülgəzdən gözəl qız alaram sənə. Abbas dedi ana sən nə deyirsən ? mən gərək gedəm isfahana gülgəzin dalıycan.anası özün öldürür kı vay evim yıxıldı abbas gedəcək isfahana orda şah abbas bunun oğlun tuturacax. Burda abbas götürüb anasına də deyir.

Anacan yara kağız yazmağa
Nə kağız tapılır nə qalam indi.
Məndə oldum qəm yükünün barkeşi
İstirəm bir neçə nəqalam indi.

Mənim əhvalıma ağır xalq hamı
Yarın dərdi sızıldadır yaramı
Dərd əlindən qurtarırdım yaxamı
Çətindi bu dərddən sağalam indi.

ərşin payəsində yazıldı adım
bu xak zəmində mən necə yatım
həqiqəttəd yetdi mənim baratım
yarsız bu dünyada nə qalam indi.

Şirin canı bəsləmişəm şah ala
 Leşgər çəkib gəlir onu şah ala
 İnsaf deyil onu məndən şah ala
 Nə tabı-tavan var nə qalam indi.

Ruzuqar həqiqətdən cumada getdi
 Peyğəmbər meraca cumada getdi
 Abbas ağlar gülgəz çü bada getdi
 Gülgəsiz bu yerdə nə qalam indi.

Bu sözlər qutarıb abbas daha dura bilmədi istədi çıxsın
 getsin isfahana bu zaman abbasın əmisi gəldi abbası bu
 halda gördü istədi abbasa ürək versin amma abbas götürüb
 burda əmisinə nə deyir.

əmican mənə təskinlik vermə
 mənəm ərzim gedər şahə yetişi.
 Xalları ləl olsa qimətə gəlməz
 Min tükənə bəzircana yetişi.

Yeğib yığib qəm yükünü bağlaram
 Sənəm başın çallı- çarpaz dağlaram
 Illər boyu yar-yar deyib ağlaram
 Bir dərdim var min dərmana yetişi.

Doğru söyləyəm yalan gəlməz dilimə
 Özgə quşu qoymam qona gülümə
 Hərəkəs yarın əlin versə əlimə
 Mehdi divanında sala yetişi.

Abbas diyər gülgəz ləqabin atdı
 Gül üzün görsədib günü yubatdı
 Hər kəs öz yarının gəncinə batdı
 Səkkiz cənnət o rizvana yetişdi.

Abbas evdən çıxıb getsin yolun saldı əmisi qızının gülşan
 bağına bağdan keçəndə gözü sataşdı ağacən butağında bir
 bülbülə. Gördü bir bülbül bir güldə
 N ötrü özünü həlak eləyir. Dedı bax mənə mən bir bülbül
 kimi də yoxam. Burda götürüb görək nədedı.

Səhər tezdən əzmi gülşan eylədim
 Gül gördüm camalı yadıma düşdü.
 Hər yana baxıram qonçan görünməz
 Ləbi şəkər balın yadıma düşdü.

Nəsim təkan verir gülə -gülşanə
 Həsərin çəkirəm mən yana-yana
 Güzarəmi saldım nərgizistana
 Çəşm caduların yadıma düşdü.

Öluncə bu yolda gəlməyəm dilə
 Allah kömək olsun peyğəmbər belə
 Bülbül nisar edır canını gülə
 Abbasam misalın yadıma düşdü.

Abbas gülgəzin gülşan bağından çıxıb düşdü yola ama
 kecaə iki gündü yol gerib tufarqanda çox aralanıb. Abbas
 yürüyə-yürüyə gəlir ama birdən şəhərin knarında gözü

sataşdı məzaristana dedı gedım atamında qəbrinə bir dəyim
gedim. Gəldi məzarın üstünə görək atasına də deyir.

əsəblənıb yar yar deyib dıranda
diskinim yuxudan ayılan canım.
Kimsə yoxdu mən dərdimi söylüyəm
Qaleydin yanımda aynan canım.

Yatmışdım quşuma səda gələndə
Saqinin dəstində badə gələndə
əmim qızı gülgəz yada gələndə
huş başımnan çıxar ayınan canım.

Abbasam çəkmərəm heçkəsdən minnət
Peyğəmbər fərzinən sünnət
Çox əziz saxladun vermədən zillət
Ya əgrəb yiyəcək ya ilan canım.

Abbas burdan yola düşüb gedir ama bir dəli adam kimi
gah yolunan gah kolunan gah dağınad gah daşınan. Gəlib
çatıb(sərdəruda) soyux suva bu zaman bir karvan yolunan
keçəndə gözləri sataşdı abbası uzaxdan görən bilərdi ki
bunun bir narahatçılığı var. Abbasadan soruşdular oğlan
sən niyə bugündəsən sənə nəolub. Abbas dedı icazə verin
görun mən sizdən nə soruşuram.

Ay ağalar sərdərduddan
Burdan bir cüt mayə keşdi?
Dərsin alıb əlif beydən

əlif qalib mayə keşdi.

Bu karvanda olanlar dedilər vay o iki gün bundan qabax o
kecavəki kdirdi isfahana deyirdilər bir qızı zorunan
aparırlar şah abbasa bax bu yazığın nişanlısımiş ha. Abbas
götürüb ikinci bəndin necə soruşur.

Biri qabaxda peş atar
Biri kamandar ox atar
Biri eşvə qəmzə satar
Həftə qaldı ayə keşdi.

Ucada düşüb köçləri
Dabanın döyər saçları
Huri – pəri yoldaşları
Mənim ömrüm zayə keçdi.

əyninə geyib qırmızı
çırağban eyləyib düzü
gözləri şövlə nərgizi
günü qoyub ayə keçdi.

Abbasdiyə əmizadə
Sinəm üstə saldı caddə
Naməhrəm var haram zadə
Abır qaldı hayə keçdi.

Bu karvanın başçısı dedi oğul abbas sən bizi hər bir
əhvalatdan agah elədin allah sənün köməgin olsun bizim
əlimizdən bir kömək gəlməz sənə edək amma sənə bir şad

xəbər verərik ki iki gün bundan əvvəl o karvan bax o övün
 sahabı hacı Bağırın evində bir gecə yatıblar get o Hacı
 Bağırdan soruş gör sənün nişanuvun əhvalatı neceymiş.
 Abbas gəldi Hacı bağırdan suval etdi ki gülgəzin kecavəsi
 bir gecə burda qalıb bir de görün mənim yarım neceydi.
 Ev sahabı istədi ki abbası allatsın ki bura kecavə kəlməyib.
 Abbas dedi Hacı yalan danışdın mənim gülgəzimin iyi
 hələdə burdan getməyib yalan danışdın. Ama qulaq as gör
 mən nədeyirəm.

Müstəhəqqəm dilbər sənün yolunda
 Dünya cəvhəsindən xasıambarı.
 Sən məni salıbsan əyyub dərdinə
 Özun təbab eylə xalis ənbarı.

Sən məni salınsan oda gedəsən
 Yandırıb cismimi oda gedəsən
 Dedim bir bəri bax oda gedəsən
 Od məni yandırar xalis anbarı.

Bir xana saldırdım yar ayağına
 Bülbüllər döşənib xar ayağına
 Abbas əlin çatmır yar ayağına
 Döşən təvaf eylə xalsam barı.

Bu sözlərdən sonra hacı bağər dedi oğlun sən haralısan
 kimin oğlusan o gülgəz sənün nəyində. Abbas hər bir
 əhvalatdan bunu agah elədi. Hacı bağır dedi oğul mən
 sənün atanın qardaşı kimi bir dostudum . indidə mən sənı
 tək buraxa bilmərəm sənki gedirsən o kecavənin dalıyca

olar sənı tutum öldürərlər olardan gülgəzi almağ olmaz olar şah Abbas hökmüylə gülgəzi aparırlar. Indiki belə oldu məndə sənən gəlim gedək oları bir yerdə tapax və mən kecavənin başçısı Sarı Xocailə danışım görək nə eləmək olar. Abbas dedı əmı allah səndən razı olsun bu daha yaxşı yoldu. Bular gəlməkdə olsunlar sizə xəbər verim gülgəzin kecavəsindən. Bularda xeyli yol gəlib yorulmuşdular Qaraçimənin bir yaşıllığında otraq eləmişdilər ki Hacı Bağırınan Abbas bulara çatdılar. Hacı dedı abbas sən burda dayan mən gedim Sarı Xoceylə danışım əlim. Gəldı bütün əhvalatı Sarı Xocuya danışdı. Sarı xoca Qul abbdullanı çağırdı dedı bəs sənün evini allah yxsın sən mənə demədin bunun nişanlısı yoxdu. Indiki bunun nişanlısı var bunu şah abbas bilsə həm sənı öldürər həm mənı. Axı şah Abbas sarı xocula demişdi ki gedirsiz tufarqanda soruşun əgər qızın nişanlısı olsa gətirmiyiz. Qul Abdulla dedı sarı xoca o dedı elə səndə inandin o yalançı və bir şərr adamıdıkı onu mən tanıram. Indi gülgəzdəndə soruşson abbasın qorxusundan oda diyəcək ki bəli mən abbasa nişanlıyam. Yaxşısı budur abbası bir kecaviyə hucum gətirən bık qulldur kimi tutax öldürək və bunu şah abbasda eşitsə bizə ənamda verər. Bu zaman sarı xoca qılincını çəkdi abbası qılincınan vırsın Hacı bağır girdı arıya dedı qurban verma bunun da bir sözü var qulaq as gör bu yazıx nə deyir axı. Burda abbas belə deyir.

Intizaram heç gecələr uymaram
Yol gözlərem intizarım var mənım.
Beşi hicran, beşi möhnət, beşi qəm
Müşdəri gəl xəridarım var mənım.

Otağına lələ meylər düzməsin
 Yuxlamasın xumar gözlər süzməsin
 əmim qızı mənən əlin üzməsin
 ona küllü məhəbbətim var mənım.

Qəmin libasını giyən varm ola
 Ayrılıx loğmasın yiyən varmola
 Bu dünyada görən diyən varmıola
 Abbas kimi bircə yarım var mənım.

Bu sözləri eşidən sarı xoca dedı abbas sənı öldürmədım amma sənün sözləruvada inanmıram kecavadən əl çək bizim dalımızcan gəlmə bizimdə bir vəzifəmiz var sən get isfahana bizdə gəlirik səndə şah abbasa dərdinı de məndə sənə söz verirəm məndə diyərəm. Ama bir şərtinən ki bizə muzahim olmuyasan bizim kecavəni tərk edəsən. Ama sözümə baxmasan bu dəfə əlimə düşsən yəqin bilki sənı öldürtdürərəm. Bular ayrıldılar. Kecavə başladı getməyə amma abbas əl çəkə bilmir deyir bəlkə gülgəz bir yerdə kecavədən ənər götürüb qaçaram. Kecavə gedır abbasda dağınıan daşınan kecavəni izliyə-izliyə gəlir. Kecavə gənə bir yerdə istirahata əyləndi abbasad gəldi bir daşın dalında gizləndi bu zaman karvanda olanlarının biri abbası gördü. Dedı sarı xoca bir muşdulux ver sənə bir sözdeyim. Abbası gördüm bax gəldi o daşın dalında gizləniıb. Sarı xoca əmr verdı calladlar gedıb abbası gətirdilər.

Sarı xoca dedı abbas sənə demədım bizdən əl çək indiki əl çəkmədin bunun günahı öz boynunadır. Çağırdı cəllad . bu zaman abbas dedı qurban mən haqq aşığıyam mənı

öldürson haqqın qəzəbinə gələcəksən. Sarı xoca dedı sən
necə haqq Aşıqsan mənə bir ikidənə haqdan oxu xoşum
gəlsə bu dəfədə sənı öldürməyəm. Burda haqq Aşığı Aşığı
Abbas belə deyir.

əzzəl ki adəm yarandı
adəm sərəndıbə düşdü.
Kimi əmdi barmağını
Kimi dildən dilə düşdü.

Yığılıban dost olanlar
Bir-birinə bəst olanlar
Badə içib məst olanlar
Qırxlara bir gilə düşdü

Məcnun olub çöllə düşdü.

Yandı cəbrəyilin pəri
Dərvişlər giyələr dəri
Axdı peyambərin tərı
Gözəl qəzıl gülə düşdü.

Cəbrail göydən salındı
Huşu sərindən alındı
Tellərə şənə çalındı
O rşə zilzilə düşdü.

Abbasam neylərəm malı
 Görmüşəm üzündə xalı
 Ağam şah mərdan əli
 Qənbər onan yola düşdü.

Sarı xoca dedi oğul çox gözəl sözlər deyirsən amma mənim əlimdə bir iş gəlməz. Mənim əlimdən təkcə bu gələr ki fəqət sənün ərzi haluvu Şah Abbasa yetirəm. Belə oldu genə kecavə yola düşdü Abbasda belə gedir ki nə kecavəni yetirə, nədə elə gedir ki kecavəni yetirə. Burda Abbas öz özünə deyir daş başuva deyirdin bir gündə yarsız qala bilmərəm indi gör nə günə qalıbsan neçə vaxdı əlun Gülgəzdən üzülüb. Burda götürüb öz-özünə nə deyir.

Nə ağlarsan nə sızlarsan
 Bir dərdi beş olan könlüm.
 Axırda vərəm bağlarsan
 qəmə yoldaş olan könlüm.

Yarım köçüb obasından
 Alım dərdi balasından
 Çərx fələk badəsindən
 İçib sərxoş olan könlüm.

Doymamışam göz qaşınan
 Aləm yanır atəşinən
 Dumanlar getməz başımnan
 Baharı qış olan könlüm.

Abbas ağlar arsız-arsız

Dünya sənsən etibarsız
 Deyirdin dözərəm yarsız
 Gəz bağı daş olan könlüm.

Abbas sözlərini qurtarıb rəvaneyi rah olur. Kəcavə gedir
 Abbas gedir. Ama çox naimiddi bəzən istiyir qayıda eliyə
 bilmir deyir qayıtsam mən tufarqnda mənə nədiyərlər.
 Qayıtmasam kəcavənin dalıyca getsəm birdən mənə sarı
 xoca tudurum öldütdürər bəs mən nə eliyim . bu fikrinən
 başladı gedə gedə görək nə deyir.

Dolansın gərdişin dönsün zəmanən
 Sən mənnən düşübsən inada fələk
 Nə qoydun şad olam nə üzüm gülə
 Nə qoydun yetişəm murada fələk.

Mən oldum piyada yar oldu atlı
 Fələk mənə qəm yüküylə oyatdı
 Çərxi dönmüş qollarımı bağlatdı
 Qoymadı kam alam dünyada fələk.

Abbas deyir neyləmişəm neyliyəm
 Xəncər alıb Qara bağrım təyliyəm
 Qiyamətdə mən şikayət eyliyəm
 Axır qismət etdin xoryadə fələk.

Abbas gənə düşür kəcavənin dalıyca ama bir müddət
 yürüyə yürüyə gəldi bir dağın başına çatdı baxdiki
 kəcavəyə yaxınlaşıb. Diqqət edəndə gördü gülgəzi aparan
 karvanda 500 yüzdən artıq silahlı-silahsız Şah abbasın

adamı var. İstədi özün vırsın bu dəryay ləşgərə aranı qatsın
 gülgəzi aradan götürüb qaşsın. Birdən dedi : ay kişi mən
 bir nəfərəm mən axı tək başıma nə iş görə bilərəm. Amma
 bilirdi gülgəzdə bu narahatçılığı keçirir. Abbas dedi ey
 allah mənim başıma hər iş gəlir gəlsin ama gülgəz pərimin
 barmağınada bir daş dəyməsin. Abbas kecaviyə baxıb
 görək Gülgəzin haqqında nə deyir.

Qadir allah dərgahuva min şükür
 Görüm yarın ömrü yetsin yüz ilə.
 Başdan dağılmasın cah-cəlalı
 Beşyüz nəri bir qatara düzülə.

Yar atlandı məndə düşdüm dalıycan
 Canım çıxdı yar könlünü alıncan
 Ölüm yeydi bu sağlıqdan qalıncan
 Hər igidin əli yardım üzülə.

Abbasdiyə bu sözlərim zil qələm
 Bi ilQaram çək gözümə mil- qələm
 Ağzım davad , söz mürəkkəb, dil qələm
 Söz verirəm qulun olam yüz ilə.

Bu sözlərdən sonra abbas yenə düşüb yola gəlir ama
 karvan çatıb Qaflatıya. Bilirsiz ki orda bir çay var adı qızıl
 üzəndi . qızıl üzənin günbatan tərəfində bir qız qalasıvar . o
 qız qalasının ətrəfində bir xeyli düz yerlərdə var ama çoxu
 dağlardı və qələnin ətəyindəndə qızıl üzən çayı şır ha şır
 axmağdadı. Karvanan gələn camatın hamısına sarıxoca
 icazə verib ki bu gözəl mənzərənin və təbiyyətin qoynunda

bir istirahət eləsinlər və gülgəz pəridə başının kənizlərinən
çimən başında qəmişliklərin içində gəzib dolanmağdadı.
Ama abbas gəlib bir daşın dalından gülgəzi izləyir ama
gülgəzin Abbasdan heç bir xəbəri yoxdu. Abbas el burda
ürəyi dərdə gəlib götürüb görək nə deyir.

Mən istədim cananımı dindirəm
Bax o canan məndən o sarı gedər.
Yorğun maral kimi dönüb baxanda
Canımı odlara o sarı gedər.

Kimnən edim söhbətimi dəmimi
Kimlər çəkər möhnətimi qəmimi
Dəryalara qərq eylədi gəmimi
Gəmimi girdaba o sarı gedər.

Meyvələrdə turuş kimi dad olmaz
Seryağublar heç vaxt gülüb şad olmaz
Bafalıları yüz il qalsa yad olmaz
Qəbrimin üstündən yol Salı gedər.

Abbas diyər keçdim küllü varımdan
Heç oğlan tutmasın eşq azarından
Bir iyidin yarı getdi əlindən
Ayrılıx sevdasın o sarı gedər.

Bu sözləri qutaran abbası gözləri gülgəzdeydi gördü
gülgəzin tellərini yelər aşırır oyan-buyana amma gülgəzin
abbasdan heç xəbəri yoxdu. Abbas götürüb burda nə deyir.

Ay ağalar gedənə bax gedənə
Məni qoyub gözü yaşlı yar gedir.
Yüklənib çadırlar binə- barxana
Belə billəm küllü aləm var gedir.

Həm abbdalə , həm dərvişəm, həm sayıl
Nəmək getdi yar yolunda be zayıl
Siyah zülf gərdəndə olub həməyil
Sinəsində qoşa-qoşa nar gedir.

Neyniyirəm səntək bivəfa yarı
Məni atdin , tutdun özgə diyarı
Gülgəz, çəkir o sarıban ovsarı
Sarban ağlar, maya sızlar, nər gedir.

Dost bağında gülü nərgiz bitibdi
Mənım nalam asmana yetibdi
Kecavəsi göz evindən itibdi
Sarban ağlar, maya sızlar, nər gedir.

Qoşun gəzir alçaxları ucanı
Seyr eyləyir bu gün azərbaycanı
Yara qurban dedim peşkaş bu canı
Abbas ağlar gülgəz kimi yar gedir.

Sözlər başa çatıb . gecə düşdü – qaş Qaraldı gülgəzpəri başında gözəllərinən qayıtdılar çadıra . ama abbas çəkilib bir az karvanda kanara gözü Gülgəzin çadırında nə yemək var nə içmək nədə yatmağ. Sübh açıldı. Karvan qafləntıdan aralandı bir xeyli yol gələndən sonra bular bir üç yol ayrısına çat dılar sarban dedi sarıxoca hansı yolunan gedim.

Sarıxocadıdı hansı yolu tanırsan? Sarban dedi qurban üçündə tanıram. Bax bu yolunan getsək bir az uzaxdı ama tamam gül-çiçədi. Bu yolunan gedsək bir az onan yaxındı ama batlağı var. Bu yolunan gedsək çox yaxındı ama su yoxdu bir neçə su quyusundan başqa. Sarı xoca dedi yaxın yolunan gedək allah kərimdi su lazım olanda quyulara çatarıx quyulardan su götürürük. Bular yaxın yolunan yolandılar.

Ama Abbas baxdı gördü heç gülgəz heç dönüb arxaya baxmadı burda Abbas görək nə deyir.

Dedim könül hər gələnnən qonuşma
Sırrın bada gedər yad olar olar.
Çət olsa hesabun qalmaz ehtibar
Üstunda bir böyük ad olar olar.

Düz olsa ilqarun düzdü qanında
Artırar hörmətin insan yanında
Baş əymə namərdə getsə canında
Seryəğub eşidər şad olar olar.

Bu sözlərdə sonra abbasada düşdü kecaşının dalıycan getməgə. Karvanda camat susuzmuşdular bir quyunun başına gəldilər baxdılar bir şey başa düşmədilər daş saldılar gördülər su var amma çox dərindi hər kimə dedilər ənsin su versin kimdə enmədi.

Bu karvanda bir mirzə varıdı ki sarı xocanan müşduluq almışdı və abbası kecaşının dalıycə gəldiyini ona demişdi gənə bir göz gəzdirdi ətrafa gördü abbas dərədən boylanır. Dedı ağa bir müşdulux daha ver mən bir yol göstərim bi işə bir yol tapım. Sarı Xocadedı gəl bu bir kisə qızıl allah sənə yox eləsin tez de görüm nə yol bilisən camaat susuzdan qırılır.

Dedı qurban bax Aşıq abbas o dərədən boylanır adam göndər gətirsinlər onu salun quyudan su çıxartsın sonrada üstə çəkəndə ipini qılincınan kəsin getsin quyunun dibində ölsün. Adam göndərdilər abbası gətirdilər. Ağa dedı abbas sənə mən nənedim bizdə əl çək sənün başuva getmədi indidə gənə gəldin ama budafədə səni öldürməyəm ama ənəsən bu quyuda su verəsən bu camat içə abası qəbul elədi istədilər abbası ipinən sallasınlar quyuya gülgəz kecaşından hay saldı kı ay abbas quyuya ənmə bular sənə qəst edəcəklər. Bu səsə abbas döndü gülgəzə yaxından gözü sataşdı dedı ağalar icazə verin mənim ürəyimə bir neçə bənd söz gəldi oları deyim sonra burda abbas belədeyir.

Bir maral baxışlım xoş tamaşalım
Bu gün könlüm ilticayə düşübdü.
Sən cəddi mələksən xələqəl insan
Taq əbrulərun ayə düşübdü.

Tamaşana durub xələqəl insan
 Həzrət Yəhyelə sultan Süleymn
 Xızrı peyğəmbərdi quranda bəyan
 Incil tövrat tamaşana düşübdü.

Yeddi biz, yeddidi o şah pərvər
 Yeddi dür , beş salam o ab kovsər
 Bir camal görsətti oldum münəvvər
 Gün onun şovqundan tara düşübdü.

Nuh nəbiullahsan səxavət zat
 Gül üzünü gördüm çəkdim qəbahət
 Camalın şöyləsi xumsilə zəkat
 Fəqir abbas beynəvayə düşübdü.

Sözlər qutaran kimi dedilər yaxşı indı an quyudan su ver.
 Bu zaman gülgəz işarə elədi ki ay evi yıxılmış quyuya
 gersən ölübsan. Burda abbas gül camalına heyran olub dedi
 icazə verin birində deyim sonra abbas belə ddedi.

Hanı gözəllikdə gülgəz tay sənə
 Misir isfahanı şamı gəzmişəm.
 Hər yerdə bir adı bəlli gözəl var
 Dolanıban məəmanı görmüşəm.

Ğeybi məlahətdə sevmişəm səni
 Dışın inci dilin yaqut yəməni
 Cənnət camalından ayırma məni

Səndən ayrılıandan damı görmüşəm.

əzzəlindən yar demişəm mən sənə
ayna götür gül camalın görsən ə
gözəllikdə kimsə olmaz tay sənə
mən Bəhrəmı Gül əndamı görmüşəm.

Abbas bir qubardı sansən aftar
Gül üzün görməgə qıldım istirab
Sənə qismət olsun məscidı mehrab
Mən özüm öz müsəllamı görmüşəm.

Dedilər sözün qurtardısı düş quyudan su ver .
abbas baxdı gördü bunu SarıXocuya şeytanıq edən mirza
rahat qalmır bu muxənəsi tanıdı və işindən xəbərdardı.
Abbas dedi icazə verin o xainə bir sözüm qalıb onuda
deyim sonra burda belə deyir.

Bişuuru mən tanıram yerindən
Odun yığar öz ocağın söndürü.
El içində ar namısı nə bilir
Bir su səpər öz ocağın söndürü.

Yulğun köpük verər amma yağ olmaz
Söyüd əkmə yüz il qalsa bağ olmaz.
Zibil təpə olsa küldən dağ olmaz
Bir yel əsər alçaxlara yendiri.

Abbas bu sözləri diyər sərindən
Bağla bəndi suyu gəlsin dərindən

Söz bir olsa dağ oynadar yerindən
El bir olsa zərbi kərən sındırı.

Bu sözlərdən sonra abbası salladılar quyuya abbas dolları dal-badal doldurdu verdi adamlar heyvanlar sirab olandan sora bir birlərinə işarə edirlər ki nə iş görək mirza dedı çəkək quyunun başına çatanda mən qılincınan birdənə boynundan vırram baş bədənnən ayrılar abası çəkdilər başa bir az qalanda mirza qılincı çəkdı abbas başını bir balaca tərpeddi qılinc ipi tutdu abbas düşdü aşağı. Bunu gülgəz gördü əl atdı üzgözün diddi lala qan oldu ay namərdlər o sizi ölümdən qurtardı sir onu niyə o günə saldız. Sarı Xoca dedı kecavə yola düzülsün gülgəz dedı yox mən özümü öldürürəm gərək mən abbasadan xəbərim ola görəm abbas öldü qaldı sonra gedəm. Gülgəz gəldi quyunun başına çağırdı abbas , abbas , abbas ama abbasdan bir xəbər olmadı. Gülgəz əlləriynən yerin daşın qumun öz başına əliyəndə bu daşlardan biri düşdü quyuda abbasın başına. Bu zaman abbas belə bildi ki gülgəzdə bunun başına daş saldı abbasdan bir nalə çıxdı bunu gülgəz eşitdi. Tez özün verdi quyunun başına kı görüm nəəsədi abbas quyunun içindən baxıb belə dedı.

Duman gəl get bu dağlardan
Dağa təzə qar əylənsib.
Nə gözüüm bir yarı görsün
Nə gözüüm qubar eyləsin.

Haşa sevdicəyim haşa

Eşidilən gəlir başa
 Bir yandan özün bas daşa
 Bir yandan el car eyləsin.

Qoy abbas quyuda qalsın
 Muxənəslər kamın alsın
 Nə daşın başımı yarsın
 Nə təbib tumar eyləsin.

Abbas ağlar zarı- zarı
 Getməz könlünün qubarı
 İlqarından dönən yarı
 Xudam ba azar eyləsin.

Sarı xoca əmir verdi kecavə yola düzüldü. Bular getməkdə olsun amma sizə xəbər verim abbasadan.

Abbasın əzay bədəni sızılayır ah nalası asmana qalxıb
 birdən yadına düşdüki ay baba mən nələrə unutmuşam mənı
 bu yollara çəkən var axı mənə mövlam demişdi harda
 giriftar oldun mənı çağır mən niyə ərənlər sərvərin
 çağırıram dadıma çatsın burda abbas görək kimi yad
 edirkı bunu bu dardan qurtara.

Gecə gündüz çağırdığım ərənlər
 Gəl yetiş dadıma mevla ha mevla.
 Girdabda qalmıyıb sizi sevənlər
 Gəl yetiş dadıma mevla ha mevla

Hicran atəşindən belə qəmlərdə
 Sinəm şan-şan olub belə nəmlərdə

Sizi sevən qaydı nədi qəmlərdə
Gəl yetiş dadıma mevla ha mevla

Abbasın başına əndi bir duman
Daha sağalmağa eyləməm güman
Zülfüqar sahibi ya şah mərdan
Gəl yetiş dadıma mevla ha mevla.

Bu sözləri qutaran kimi abbas gördü qulağına bir insanın varlığını titrədin bir səs gəldi. Abba . dedi bəli ağa dedi oğul əluvu ver mənə dedi ağa əllərim yerbəyerdən sınıb əlim gəlmir. Dedi sən əlu vermənə abbas əlin qovzadı gördü əlində -qıçında bir ağrı filan hiss eləmir . əlini uzadı abbas o dəyqə özünü quyunun kənarında gördü. Dedi ağa mən yorulmuşam mən daha o qızı istəmirəm mənə özundan ayırma mənə sən lazımsən. Ağası dedi mən elə həmişə sənün yanınduyam sən sevgilinin dəliyə get bir birizə çatacaxsız. Burda abbasın gözləri dolub ammad başın qovzuyub ağasının üzünə baxmağa utanır. Dedi ağa onda icazə ver sənə bir neçə sözüm var. Burda abbas nə deyir.

Məhşər əcayibsən talib həmta
Behiştə malıksən saqi kovsər.
Natiq quransan sahibi dəftər
Vəkil kainat kəlamun aşkar.

Adinla bu yer – göy tutubdu qərar
Aləmlər xəlq olun küllü hərnə var

Sənə bağışladı bir pərvərdiqar
Fatimə zülfüqar düldül qənbər.

Yüz yirmimin nəbidən peyğəmbər ola
Haq yolunda dedı lövla kı lövla
Bir ismin yasindi bir ismin taha
Bir ismin qulkəfa , bir ismin heydər.

Abbas bu sözləri kim bilər allah
Qumbəz xizrada zıkr iləllah
Betil müqəddəsdə vallah-billah
Gəlmiyim aləmə zat pür hünər.

Oğul mənən nəistirsən ? sənə naha nə olub de dur yoluva
davam et. Abbas dedı ağa dərdim çoxdu dir dayan dərdimi
sənə deyim. Burda daha abbas nə dedı.

Ağa mənən xəbər alma
Mənım dərdim bidərmandı.
əgər sən təbib olmasan
mənım halım pərişandı.

İşlərimiz olub bica
Yatamıram günez gecə
Qul abddulla sarı xaca
Apardı yarı amandı.

əldən gedib gülgəz həmdəm
dərd əlindən çəkirəm qəm

bir ismin şah qəşəm şəm
bir ismin şir yəzdandı.

Abbasam qəhrə dolmuşam
Çox saralıb, çox solmuşam
Mənki girdabda qalmışam
Dünya başıma tufandı.

Bu sğzlər qutaran kimi ağa dedı oğul bir neçə gündü bu
quyuda qalıbsan gülgəzində kecvəsi az qalıb isfahanın
dərvazasına istisən olardan tez çatasan isfahana? Dedı ağa
olar? Dedı gözeve yum əluvu ver mənə sən bir salavat
çövrür. Abbas bir salavat çövrüdü dedı abbas gözüvü aç bir
bax sağa gör nə görürsən? Abbas gözlərini açdı sağa
çövrüldü dedı ağa bura yazılıb isfahanın dərvazası. Dedı
bax bir aya gülgəzin kecvəsi gələcək. Abbas
sevincəyindən qayıtdı ki ağasının ayaxlarında öpsün
dönəndə gördü heç kim yoxdu.

Abbas narahat olduku mən ağanın əllərin niyə opmədim.
Götürüb burda öz özün necə danlıyır.

Kor olaydin a gğzlərim
Mənım ağam hara getdi.
Altı gündə gəhvarədə
əjddər bölən hara getdi.

Zülfüqarı çaldı daşa
Bir cüt bulaq çıxdı qoşa
əjdahanı başdan başa

ikibölən hara getdi.

Qurban ollam mənbərinə
Düldülünə qəmməbərinə
Cəbrailin şəhpərinə
Zinət verən hara getdi.

Sənə qurban Kərəm kanı
Gizlin dərdlərin dərmanı
Fəğir Abbas beynavanı
Ağlar qoyan hara getdi.

Abbas gəldi çatdı isfahanın dərvazasına qərrib adamdı
bilmir yara getsin . bu dərvazanın nigəhbənindən soruşdu
dedi nigəhbən mən bu şəhəri tanımıram mən bir ay burda
qalacıyam hayana gedim. Dedı sən hardan gəlirsən abbas
dedı mən azərbaycandan. Dedı oğul bax bu azərbaycanlılar
olan çayxananın adrısidi get ora yəqin orda tanışunda olar.
Abbas gəlib oranı taqıb bir neçə nəfərinəndə tanış olub
olarada dərđinı danışdı . ama hərgün gəlir o dərvazadan
xəbər bilir qayıdır.

Bir gün abbas yol gözləməkdən yorulub görürüb burda nə
deyir.

Gözlərim yorulub yol gözləməkdən
Olubsan bərsana bərsana könül.
Hicran atəşindən belə qəmlərdən

Yetirdim sindimi səsənə könül.

Dostun baxçasında qızıl alması
Yüz min eşvəsilə canım alması
Nəsiyət götürüb öyüt almassan
Bax belə olarsan verana könül.

Abbas yar yolunda bulmadım mayə
Çəkdiyin zəhmətlər xub getdi zayə
Hərdən mür kimi qalxır havayə
Hərdəndə qatışır leysanə könül.

Bunun üstündən bir neçə gün keçmişdi abbas gördü şəhəri bəziyirlər soruşdu nə xəbər var. Dedilər oğlan Şah abbasa azərbaycanda bir qız gətirirlə ona görə belə şəhərə bəzək vırıblar. Dedı o qızı nəvaxt gətirəcəklər dedilər əlan çatır şəhərin dərvasasına abbas tez özün çatdırdı dərvasıya baxdı gördü bəli qoşunun gəlir və kecavədə göründü. Abbas sevincindən dərısına sığmırdı. Elə bil ki bu gecavədə gələn qızı buna gəlin gətirirlər. Abbas burda görək nə deyir.

Dəli könlün məlul vaxtı
Budu yar gəldi yar gəldi.
Aşıqın çeşmi çirağı
Budu yar gəldi yar gəldi.

Səryaqub başımı qatdı
Sözüm ovcuna çatdı
Üzündən niqabın atdı

Budu yar gəldi yar gəldi.

Abbasam çəkmərəm ahı
Gözüm gördü gözəl mahı
Olmuşdum yarın məddahı
Budu yar gəldi yar gəldi.

Bu sözləri deyəndən sonra abbas istədi kecavənin qabağını kəssin bunun dostları abbasınan bu neçə gündə tanış olan tacir tüccar abbası çəkdiilər kanara bunu kecavənin qabağından kanara çəkəndə bunu sarı xaca gördü. Dedi vay dədə evim yixildi biz deyirdik nu evi yixilan quyuda öldü. Buku bizdən tez gəlib yəqin bunda haqqın nəzəri var bunu bura salamat gətirən bu qızıda elə buna çatdıracax nə yaxşığı mən gedəm şah abbasa həqiqəti deyəm.

Kecavə gəldi hər bir kəs yerbə yer olandan sonra şah abbas sarı xocanı çağırtdırdı. Dedi qızı gətirdiz ? dedi bəli şah sağ olsun amma. Şah dedi nə amması var. Sarı Xoca bütün əhvalatdan xəbərdar elədi. Şah dedi indi gedin Aşıq abbası gətirun görüm əgər bu gülgəzinən Aşıq abbas bir birinə nişanı olsalar onların toyunuda özüm edəcəyəm və böyük təmtə-taraqınan tufarqana göndərəciyəm və bu işin səbəbkarı Qul Abbdulanıda cəzasına çatdıracam . ama imtahan edəcəyəm elə olmasa o Aşıqı dara çəkdirəcəyəm.

Şahın adamları getdilər Aşıq abbasa dedilər ki şah sənə istiyib. Aşıq abbas dedi vay dədə şaha pis xəbər veriblər bu calladlar aparən kimi mənə asacaxlar. Burda abbas götürüb nə Deyir.

Ağlıya ağlıya düşərəm yola
 Yar yarası dərd bağrında yara yüz.
 Dərdim oldu əzzəlkindən beş betər
 Şan şan oldu Qara bağrım yara yüz.

Öpəm yar əlindən bəlkə sağalam
 Saqi məst saqi sərxoş sağ aləm
 Çətin billəm bu dərdlərdən sağalam
 Dərdim boldu dərman doxsan yara yüz.

Mən abbasam yara qurban yar üçün
 Doğra bağrım kəs cigərim yar üçün
 Yar odurku bu dünyada yar üçün
 Yaxa yırtı zülfün yola yara üz.

Bu sözlərdən sonra abbası gətirdilər şah abbasın yadına.
 Şah dedı Aşıq sən mənim göndərdiyim karvanın bura
 çatından neçə dəfə qabağın kəsibsən heç məndən qormadin
 sənı bura çağrmaxda mənə hər əhvalatı danışblar indı de
 görüm mənən nə istirsən?

Adil şahım dada gəldim qapuva
 Eşit ərz halım bəyana gəldim.
 Ah – zar eyləyib hicran əlindən
 Qula sitəm olub sultana gəldim.

Dostun baxcasında açıb qızıl gül
 Dolanar başına şad olar bülbül
 Atəş kanarında yanır mürı dil

Necə pərvanələr şövləyə gəldim.

Qaşların çəkilib səddi bismellah
əlrəhman surəsi nəsr minəllah
gül üzuvu gördüm əlhəmdulellah
xəstə könlüm sənə dərmanə gəldim.

Qəmlı könlüm bol eyliyib azarı
Eşq əhlinə sənki saldın nəzəri
İsmayıl qurbanı mina bazarı
Fəğir Abbas bugün qurbana gəldim.

Aşiq abbas gördü bunun sözlərindən şah abbasın xoşu gəldi. Şah dedi Aşiq oxu göndərdim gülgəzidə gətirsinlər məclisə. Aşiq abbas oxunaxda dı ama gözləridə pərdədədi ki görüm gülgəz gələcək. Amma gülgəzdə gəlib Aşiq abbasa qulaq asır gülgəz gördü əmoğlusı dəryakimi coşur pərdəni bir balaca kanara vırıb bular bir- birlərin üzlərini gördülər. Burda gülgəz qaşınan gözünən əmoğlusuna qandırırkı ay evin yıxılsın yalvar o sözləriki sən deyirsən şah başa düşsə sənı öldürər amma Aşiq abbas başa düşmədi gülgəzin ki qaşlarını gördü götürüb belə dedi.

Dərs almamış açdı kitab oxudu
Möhtac deyil bir ustaya qaşların.
Təzə çıxıb kamandarın əlindən
Bənzər üç gecəlik aya qaşların.

Dan ulduzu kimi elə çıxıbsan

Yandırıb bağrımı oda yaxırsan
 Günahkar üzümə niyə baxırsan
 Salıb mənı min bələyə qaşların.

Ovçu olan durar dağ damənində
 Dərdli olan durar dərdli yanında
 Sən durubsan seryağubun yanında
 Ömrümü verıbdı zayə qaşların.

Mən yarın quluyam boynumda tuqu
 Bülbülün gül üstü artırır zovqu
 Məclisi bürüyüb camalın şovqu
 Salmıəkı üstümə sayə qaşların.

Bir xalın bəzircan , bir xalın xacə
 Ləbindən bir busə mən təkin acə
 Abbas gəlməzidi şaha iltica
 Gətdi mənı ilticayə qaşların.

Bu sözləri eşidən şah abbas cəhənnəm kimi zəbanə çəkdi .
 cəllad, vəzir dedı şah nə iş görüsən? Dedı vəzir görmüsən
 mənə diyir iltica. Vəzir dedı şah bir kəlmədə ağzından
 sənun xoşun gəlmİYƏN bir kəlmədə dedi ki dediday
 günahınan keç öldürmə qoy aparsınlar salsınlar siyah
 çalların birində qalsın orda öz özünə bir neçə günə çürüyər.
 Abbası siyah çal quyunun başında aparırlar zindana . burda
 Abbasın gözləri dolur əlindən nə gələr bir sözünən ürəyini
 başaldısin . burda görək fələyin əlindən necə dad çəkir.

Ay arıflər qanlı fələk hicrindən

Qohumdan qardaşda eldən ayrıldım.
 Fərhad kimi şirin qəhrin çəkməkdən
 Cığa pərvaz etdi teldən ayrıldım.

Bir canım var yar yolunda sadağa
 Baldolanıb dilə dişə dodağa
 Bağbanıdım həsrət qaldım o bağa
 Qonçasın dərmədim güldən ayrıldım.

Abbas diyər yar ayrısı ymandı
 Allah heç bir yara vermə amandı
 Bax siz Allah qınamayın amandı
 Dodağ qaymağ dili baldan ayrıldım.

Şahın əmrinə calladlar abbası quyuya salanda abbas
 ağladı. Calladlar dedilər abbas niyə ağladın abbas dedi
 calladlar gördüz o mənim əmim qızını məndən ayrdıla.
 Calladlar dedilər bəli gördük. Abbas dedi bax o tək qaldı o
 bilmir mən harda qaldı sizi and verrəm o bir allaha mənim
 bu siyah çal quyusunda olmağımı ona deyir.

Ama Şah abbasında yanına gələn tacirlərinən oqədər başı
 qarışıb ki Abbas Gülgəz tamamilə yaddan çıxıb.

Aşıq Abbasda quyuda Gülgəzin yolunu gözlədi ama
 Gülgəzdəndə bir xəbər olmadı Aşıq Abbas nigarandı ki
 görəsən cəlladlar mənim sözümü gülgəzə dedilər ya yox.
 Bu quyuda Aşıq Abbas nə deyir.

Həsrət yollara baxmaxdan
 Bağrım qan oldu yar gəlməz
 Ağlamağdan gözüm yaşı

Sel umman oldu yar gəlməz.

Mənim yarım boyu bəstə
Dərdindən olmuşam xəstə
Yəqin çıxıbdı təxt üstə
Yəqin xan oldu yar gəlməz.

Dağların qarı söküldü
Gedib ummana töküldü
Abbas diyər bel бүküldü
Qəd kaman oldu yar gəlməz.

Abbasbu sözləri quyuda dedi genə çox gözlədi ama genə
gülgəzdən bir xəbər olmadı. Dedi ey pərvərdiqar axı bu nə
işidi mənim başıma gəldi axı mənim əlimdən gələ
yaxşılıqları camaata elədim mənim başıma niyə belə
zulumlar gəlir. Gənə Abbasın ürəyi dərdə gəlib burda
götürüb daha nə deyir.

Dəli gönlüm pərvaz edib
Dolanırdı göy altında.
Dustaq edib qoyarmış ha
Səni bir gün yer altında.

Naz nemətlər yiyərdim
Al yaşıla naz eylərdim
Hətmən məndə zor eylərdim
Məndə qaldım zor altında.

Abbas baxmır bu şah haqqa

Dəryalarda olar naqqa
Başına qoyubdu cıqqa
Özü qalar tor altında.

Sözlər qutardı ama nə gülgəzdən bir xəbər oldu nədə bir
insan evladından abbasın yadına düşdü ki mən niyə o
Kərəm sahabının özünü imdadıma çağırıram. Burda
görək Abbas kimi yad eyliyr.

Qırıqlar şahı özün yetişiş imdada
Bəlkə mən yetişəm yar ayağına.
Gözüm görə könlüm tapa təsəlli
Həna tək yaxılam yar ayağına.

Səmada ulduzlar sana gəlibdi
Yüz illik xəstələr cana gəlibdi
Mən bilirəm bəd zamana gəlibdi
Yoxsullar düşüblər var ayağına.

Abbas bu sözləri diyər özündən
Doymamışam nazlı yarın üzündən
Aələməğdən nəm quruyub gözümdən
Gülgəzim düşübdü tor ayağına.

Abbas bu quyuda qılmaq
Da olsun ama sizə xəbər verim cəlladdan. Cəllad
narahatıydı abbasın quyuda qalmasına. Bir yol axdarırdı ki
Gülgəz pərini bu işdən agah eləsin. Cəllad bir gün özünü
verdi gülgəz qalan zindanın başçısının yanına dedi ay
qardaş mənə bir ədalətsizlik yaman sıxır . dedi nə olub dedi

nə olacax biz nə vaxda qədər bu işlərinə məşğul olacıyız. Bu zindanban dedi ay cəllad vallah məndə işimdən bezmişəm. Bu zaman callad gördü bu zindanbana sözünü demək olar. Callad dedi ay qardaş gələsən bu gün bir xeyir iş görək. Dedi nə eliyək? Callad dedi sən bilirsən ki sənün zindanunda bir Azərbaycandan bir qız gətiribər salıblar və onunda heç bir günahı yoxdu. Və onun sevgilisi Aşıq Abbasıda veriblər mən aparmışam salmışam siyahçalda zindandadı. Gələsən bir şərayit yaradax bu yazıx və bigünahlar heç olmasa bir-birlərini görsünlər.

Zindanban dedi mən sabah qıza bir gün icazə yazaram ki gülgəz xəstələnib onun gəzməyə ehtiyacı var . o bahaneylə Gülgəzi bir gün sənün ixtiyarunda qoyum sən onu apar oz nişanlısı Aşıq Abbasınan görüşsün. Bular bu şərayiti yaratmağda olsunlar sizə xəbər verim Aşıq Abbasdan.

Aşıq Abbasda bu quyuda üz tutub Kərəm kanına görək bu quyuda nə deyir.

Xalıqıl ləmyəzəl vahidəl yektay
 yetiş imdadıma ay ağa haray.
 əhədsən səmədsən ey müşgül quşa
 yetiş imdadıma ay ağa haray.

Ayrılmışam vətənimdən elimdən
 Bulbul kimi gülşənimdən gülümdən
 Şahlar şahı özün yapış əlimdən
 yetiş imdadıma ay ağa haray.

Mərdlərdə qaydadı ələ yapışır
Namərdlər yapışar ayağa harah.

Məkkənin evinə get müşgülünə
Bülbül ərzi halın eylər gülünə
Kim yetər Abbasın bu müşgülünə
yetiş imdadıma ay ağa haray.

Abbas bu siyahçalda məlul müşgul qalmaxda olsun . ama
butərəfdəm zindanban çağırdı gülgəzin yanica
Azərbaycandan gələn qızlardan bir neçəsini dedi qızlar
şahın başı qarışib gəlin yapışın gülgəzin əlindən aparın bax
o siyahçalın üstünə gülgəzinən abbas orda bir biriynən
görüşsünlər. Ama sizi agah edirəm du işi kim bir yerdə
danışsa onun yeri ömür boyu bax bu zindandı. Qızlar
gülgəzi gətirdilər abbas olan siyahçalın üstünə özləri
qayıdib oyurdular bir tərəfdə. Gülgəz siyahçalın daşını
götürüb səslədi əmoğlu Abbas dirisən? Bu səsi eşidən
Abbas dedi əmiqızı gülgəz sənsən? Dedi bəli əmoğlu
mənəm. Abbas necəsən Abbas dedi gülgəz qulaq as gör nə
deyirəm.

Gözlərim qalmış yollarda
Gəlmirdin yusifin sani
əlbət salmısan nəzərdən
mən yazığı binəvanı.

Mən bir qulam sənə bəndə
Bənzir zülflərun kəməndə

O qaş o gözkü var səndə
Salar taxtdan süleymanı

Sözu demə hər düşənə
Oxuna sinəm nışanə
Bir qədəm qoy bu gülşanə
Oyatmayn bu şeydanı.

Abbası saldı zindanə
Gül – çiçək oduna yanə
Bel bağlama heç insanə
Gördüm yalançı dünyanı.

Bu sözlərdən sonra Abbas dedi Gülgəz sən bura gələndə bir kimsə səni görmədi? Gülgəz pəri dedi yox əmoğlu. Abbas dedi lap gözəl onda bir kimsə gəlməmiş dur get qoy səni burda gəlib görən olmasın. Gülgəz getdi. Gülgəz öz dərini çəkməkdə olsun sizə xəbər verim Şah Abbasdan. Şah Abbas tac –təxdində oturmuşdu bir qasid gəldi ki Şah sağ olsun 12 dövlətdən nimayəndə gəlib və bir məktub verdilər və o 12 dövlətin nimayəndələri bir nimayəndə seçiblər və o bizim danışığı belə oldu. ded bunu şah oxusun mənə cavab versin mən sabah cavab almalıyam o 12 dövlətlərin nimayəndələrinə cavab verəm. Şah dedi mirza gəl. Mirza gəldi. Şah dedi mirza o məktubu oxu görüm nə yazıblar o 12 dövlət nə istiyib və o məktubdan məni aqah elə. Mirzə məktubu açıb oxudu dedi şah sağ olsun bu məktubda yazıblarkı şah abbas bu qasid bizim tərəfimizdən gəlib o qasid dünyanın ən böyük alimidi. O

hər nədən başı çıxan adamdı ona yalan demək olmaz o nə soruşsa ona doğru-düz cavab verməlisiz. O alim sizdən tarix haqda suval edəcə, camat haqda, ədalət haqda, sənun ərazun haqda, yer-göy haqda, musiqi haqda ona tez və doğru cavab verməlisən. Verməsəniz sənün tac-təxtinə od vıracıyız. Bu məktubun məzmunundan xəbərdar olan şahın canına vəlvələ düşdü. Çağırdı vəzirı sarı xocanı dedi ay evin yıxılsın vəzir nə etməliyik. Kim bu məktuba cavab verəcək bizim əlimizə qızıl düşmüşdü qədrini bilmədik. Bax o Aşıq Abbas ki Azərbaycandan gəlmişdi və biz onu saldıx quyuda öldü o bugün bizim tac-təxdimizi xələskarı olacağıdı. Mən onu imtahan eləmişdim o bir anın içində dünlanın alt-üstündən xəbər verirdi. İndi o burda olseydi bizim nə müşkülümüz varıdı? İndi kimi tapax o nimayəndənin cavabını versin. Bunu eşidən QulAbbdulla bir az şaha xaxınlaşdı dedi: şah sağ olsun bir ərzim var. Şah dedi: lal ol allah sını məhv eləsin mənım başıma nə gəldi elə sənun tərəfundan gəldi indi sənunkun sənə verərəm . şah çağırdı . callad. Calladlar o dəyqə hazır oldular. Şah sağ olsun kimin başın bədənində üzməliyik? Şah dedi bax bu yaramazı aparun doğram-doğram edin. Bu zaman Sarı xoca dedi: şah sağ olsun bir icazə vr görək bu Qul Abbdulla nə deyir . onu eşidək sonra gənə nə əmr versən elə olacax çox tələsmə.

Şah dedi yaxşı desin görək nə deyir. Qul Abbdulla dedi şah sağ olsun mən o Aşıq Abbası sənə sağ-salamat versəm sən mənə nə verərsən. Şah cəhənəm kimi zəbanə çəkdi. Dedicalladlar doğruyun bu yaramazı. Vəzir dedi şah sağ olsun bir icazə vr görək hələ bu dədəyi axı. Şah dedi: vəzir görmüsən ağzından nə çıxır? Biz elə bu əcnəvinin öz

əliynən o yazx Aşıqı saldırdıx siyahçalda başına daşlar tökdürdük o bu qırx gündə necə salamat qalar. Bu Qul Abdulla istiyir bir daha bizim abırımızı apara.

Vəzir dedi şah sağ olsun əyər o Aşıq Abbas diri olsa sən nə iş görərsən? Şah dedi : vəzir and olsun bir allaha əgər o Aşıqı diri gətirəsiz mənim yanəma sizin ikinizidə dünya malından gəni elərəm. Qul abdulla bilirdi ki Aşıq abbas kəmə bəsdədi abbas bir ildə o quyuda qalsa ölmüyəcək. QulAbdulla dedi: şah sağ olsun sən əmr ver mənim ixtiyarımda nə lazımdı qoysunlar və mən nə əmr eləsəm hamı ona qulaq assın mən gedim o Aşıqı sənə diri gətirim. Şah çağırdı mirzəni dedi: mirzə yaz ki bu Qul Abdulla şah tərəfindən icazəsi var və hamı bunun əmrinə qatılmalıdı . məktuba şah imza qoydu verdi Qul Abdulluya. Qul Abdulla o dəyqə özünü verdi callada sarı. Dedi callad o 40 gün bundan əvvəl bir Aşıq saldırdı siyahçala o hansı siyahçaldı onun nümrəsini mənə ver gedirəm o Aşıqı ordan çıxartdıram onan işim var. Callad qəh-qəh çəkib güldü. Dedi sən nədanışırsan o siyahçalda onbeş gündən artıq meyit qalmır çürüyür indi orda adam sah qalar. Qul abdulla dedi sən o quyunu mənə göstər işin olmasın. Calladınan Qulabdulla Aşıq Abbas olan siyah çala doğru gələndə Şahın mirzəsi də istədi gəlsin Qu abdulla dedi: mirza burda mənim başıma nə gəlib sən gətirmisən get gözümün önündən kanara. Mirza get mək istəmədi Qul abdulla bir yumuruq mirzanın başında güpədi mirza nəm navaxt huşdan getdi. Callad Qul abbdulanı belə görində özünü bir az yığışdırdı. Qul abdulla dedi callad düş qabağa görüm o aşığı hansı siyahçala salıbsız? Cəllad QulAbbdulanı gətirdi siyahçalı göstərdi qayıtdı. Qul

abdulla bir ətrafa baxıb gəldi siyahçalın ağzını aşdı çağrdı Aşıq abbas? Burdasan? İçəridən aləmi titrədən bir səs gəldi! Bəli Qul abdulla burduyam. Bunu eşidəm qulabdulla əmirverdi neçənəfər ağır iş görən fəhlə gəldi. Uzun bir ip(kəndir) saldılar abbas bu ipi bağla beluva sənı çəkək eşiyə. Abbası çəkib qoydular quyunun kənarına. Qul abdulla bir adam qoydu Aşıq abbasın yanında dedi: heç bir yana çəkilməyin mən qayıdincan.

Qul abdulla tez gəldi Şah Abbasın yanına dedi: Şah sağ olsun Aşıq Abbası gətirmişəm gəlsin bir hamam eləsin sonra gəlsin sənün huzuruva. Şah Abbasa elə bil ki aləmi bağsladılar sevincindən dərisinə sığmırdı. əmir verdi bütün vəzir – vəkil hamı cəm oldu hərhanada xəbər çatdırdılar ki Azərbaycandan gələn Aşıqı ki Çah 40 gün bundan qabax siyah çala saldırmışdı diri qalıb və bunu eşidən bilən gəlir bu nadir bir səhnənin şahidi ola. Məclis qurulub hamı Aşıq Abbasın yolunu gözləməkdə olsun.

Ama bu tətərəfdən Aşıq Abbası geyindirib-keçindiriblər elə bil ki bir qızıl gül açılıb.

Aşıq Abbası gətirdilər Çahın hüzüürünə .

Şah Abbas dedi oğul sənı siyahçala saldılar? Abbasdedi: bəli şah 40 günüdü mən siyah çalda qalmışdım. Şah dedi: bəs bu 40 gündə nə yedin nə işdin necə ölmədin?

Aşıq Abbas burda qalıb iki yolun arasında. Deyir bu namərd şahı pisləsəm gənə acığı tutacax gənə mənı saldıracax quyuya, tərifiyim axı bu mənə zülm eliyib mənım gülgəzimi məndən ayrı salıb. Öz özünə dedi ay kişi sən gəl öz şahını və onun əzəmətindən de bu ağlsızda belə biləcək elə bunu deyirəm bu fikrinən Aşıq Abbas burda belə deyir.

Sənun kimi şah xuban sevənin
 Qaydı nədi qala qəmlər içində.
 Gözəl şahın üzün görən çürüməz
 Yüz il qalsa şəh- nəmlər içində.

Həsətin çəkməkdən yetişdim cana
 Yanıb Qara bağrım dönübdü qana
 Necəki şəmlərdə yanar pərvana
 Qovrulmuşam zil – bəmlər içində.

əzəldən abbasa demədin kimsən
 süleyman mülkündə sərəl nişinsən
 qırıqlar məclisində təxtə nişinsən
 mələkəsən həft asıman içində.

Bu sözlərdən şah abbasın çox xoşu gəldi tez əmir verdi
 qaçın Aşıq Abbasın əmisi qızı Gülgəzidə gətirin qoyun uda
 mənim kimi şad olsun. Bunu Aşıq Abbas eşitdi.

Aşıq Abbas məclisdə çalıb oxuyur amma elə gözü
 pərdədeydi bilirdi ki Gülgəzi gətirsələr o pərdənin dalında
 duracax və buna qulağ asacax. Ama Gülgəzi gətirdilər
 Gülgəz tab gətirə bilmədi dedı qoy bu pərdəni bir balaca
 kənar edim görüm mənim sevgilim bu 40 gündə nə hala
 düşüb. Gülgəz pərdəni kanar edəndə Aşıq Abbasın gözü
 sataşdı gülgəzə gördü Gülgəz tək deyil Gülgəzin başında
 bir xeli naməhrəmlər var. burda Aşıq Abbası götürüb daha
 nə deyir.

Sir sözümü seryəqubdan danaram
 Yarı əmsəm ləblərindən qanaram
 Günüz alışaram gecə yanaram
 Yarı görsəm naməhrəmlər içində.

Burda Şah Abbas bildi ki Aşiq Abbas elə hiss elədiki
 bunun əmisi qızı naməhrəmlər içindədi şah əmr verdi
 pərdələr çəkildi.

əzəldən demədin Abbasa kimsən
 süleyman milkində səndəl nişinsən
 qırxlar məclisində sədir nişinsən
 mələiksən məşşatələr içində.

Bəli bu sözlər qutaran kimi Şah Abbas dedi Aşiq Abbas bə
 indi sənün haq Aşiq olmağuvə inandım. Sən mənən narahat
 deyisən? Aşiq Abbas dedi: desəm narahatam iş burda xatab
 olar öz aləmində dedi qoy mənim Şaha Abasın ki qalsın
 haq divanına. Aşiq Abbas dedi yox şah sağ olsun. Şah
 Abbas dedi: onda oğul mənim sənən işim yoxdu sən bir
 neçəgün bu şəhərdə göz dolan mənim bir qonaxlığım var o
 qonaxlıxdə sənədə çağıracıyam və bir neçə dövlətlərdən
 nimayəndələr var onların bir neçə sualları olacax elmədən,
 tarıxdən, sənətdən sənı mən ağıllı kamallı bir cavan
 gördüm və sənün haq aşığı olmağuvada inanıram istirəm o
 nimayəndələrin yanında başımız uca ola . olar nə soruşsalar
 cavab verə bilərsən? Aşiq Abbas dedi şah sağ olsun
 şahımın sayəsində heç bir çətinlik çəkməm sən narahat
 olma olar nə soruşurlar soruşsunlar. Bu sözlərdən şahın çox

xoşu gəldi. Dedi vəzir bu oğlana yaxşı yetişin və mən diyəndə və qonaxlar gələndə bunuda gətirin. Bunu deyib ayrıldılar. Bir neçə günən sonra şahın qonaxları gəldilər 400 qonax yer bə yer oyurdular o 12 dövlətin nimayəndələrində gəlib oyurdular butərəfdən Aşıq Abbasıda gətirdilər məclisə. Şah abbas Aşıq Abbası lap gətirtirdi öz taxtının yanında bir taxt üstündə oturtdu.

Bu tərəfdəndə bu nimayəndələr bu məclisə gələndə bir türk ku isfəhanda yaşıyırdı bilmişdi bu nimayəndələrə bu şahın ədalətsizdiyin desələr bu nimayəndələr gedib öz məmləkətlərində diyəcəklər və bu şah abbasın abırı gedəcə nə yaxşı ki elə Aşıq Abbasın başına gələn zülmü bu nimayəndiyə desin və gülgəzin zorunan gətirilməsini bilsələr bu zalım şahın əlindən alarlar heç olmasa yazıx gülgəz qayıdar öz vilayəti Tufarqana. Buların hamısını nimayəndələr bilirdilər.

İndi məclis quruldu birinci bir nimayəndə dedi şah Abbas səndən bir sualəm var şah abbas dedi buyurun! Dedi de görüm Azərbaycanın Tufarqan şəhrindən bir Aşıq Abbas adlı haq aşığın nə günahı varıdı onu salıbsan siyahçalda öldürübsən? Şah lap mat qaldı! Dedi sizi alladıblar mənim məmləkətimdə bir nəfərdə belə bir zülm olmuyub. Bax sən diyən o haq aşığı bu mənim yanımda oturandı. Nimayəndə Aşıq Abbasdan soruşdu şah düz deyir? Səni tutdurmamışdı? Abbas gördü desə yox şah yalan deyir bular gedəndən sonra bununkun buna verəcək. Aşıq Abbas dedi xeyir məni tutan olmuyub.

Nimayəndələrin biri qalxdı dedi Şah Abbas sən o Aşıqın əmisi qızı Gülgəz pərinə zorunan gətirtiribsen? Dedi yox o özü məktub yazıb və deyib ki mən Şah Abbası gətirmək

istəyirəm ata-anası vermək istəmiyib məndə adam göndərmişəm gətiriblər. Və bu əmisi oğluda yanımdadı. Gülgəz deyib mən Şah Abbasa getmək istiyirəm ama Aşıq Abbas əl çəkmiyib oda qoşulub kecaveynən gəlib məndə cavan Aşıq olduğuna görə xatırına dəyməmişəm demişəm qalar-qalar peşman olar qayıdar öz məmləkətinə . indi baxın mənim məmləkətimdə ədalətə.bu nimayəndə dedi qız hardadı? Biz istirik qızdanda soruşax?

Şah Abbas dedi vəzir bir tədbir tök nə etməliyik? Vəzir dedi istiyirsiniz həqiqəti biləsiz o əmisi oğlundan utanar, gəlin gezi belə imtahan eliyin. İki alma yazın birinin üstündə yazın Şah Abbas , birinin üstündədə yazın Aşıq Abbas o almaları pərdənin o üzündə verək Gülgəz pəriyə diyək hansı Abbasa getmək istəyirsən o almanı götür gəl məclisə. O bir alma əlində gələcək kimi istəsə bax elə edirik. Elə elədilər elə pərdənin o üzünə gedən kimi Aşıq Abbasın almasını göturdülər yerinə bir cam zəhr verdilər Gülgəz. Dedilər Gülgəz şah abbas sənə elçilik alması göndərib almanı gotürüb məclisə gəlirsən ya zəhri içirsən? Tez qərar ver məclis sənı gözlüyür.

Gülgəz pəri həm zəhrı götürdü həm almanı. Elə burda xəyanət Aşıq Abbasa əyan oldu. Aşıq Abbas gördü gülgəz əlində Şah Abbasın alması içəriyi girsə daha heç kimi inandıra bilmiyəcə. Bu zaman Aşıq Abbas saz əlində tez durdu ayağa . dedi ağalar icazə verin sinəmə bir neçə söz gəldi gülgəz içəri gəlincən mən o sözlərimi deyim. Burda görək haq Aşıqı Aşıq Abbas dədeyir.

Qadır allah bəd zəmanə gəlirdi
Kəs kəs Qara bağrım közə tutarlar.

Dünyanın işləri məkr zənandı
Qiyamət pərdəsin üzə tutarlar.

Şeydabülbül gül üstündə oxuyar
Beş barmağı yüz rəkli pər toxuyar
Yoxsul gedib loğman dərsi oxuyar
Varlının sözünü sözə tutarlar.

Abbas xain deyil onu əmin bil
Qiyamət günündə olarsan zəlil
Nuh kimi yaşasan min doqquz yüz il
Axırda beş ərşin bezə tutarlar.

Bu nimayəndələrdən biri dedi oğul Abbas gənə sözün var?
Amma bu tərəfdədə Gülgəz pəri hirsindən almanı elə
sıxırkı az qalır barmaxların doğrasın. Amma bu tərəfdə
Abbas deyir bəli ağalar qulağ asın görün nə deyirəm.

Məclisə varanda motrıb xoş xan
əlində badəsi nəsaqim eylər.
Zovq alır əlindən gərdişi dövrən
Firsət azalıbdı nə saqimeylər

dostun baxçasında qızıl almala
yüz min eşvə ilə canım al mala
necə gəlsin zəhər canım almasın
doğram doğram oldu nə saqimeylər

bülbül oxur güldə ötəndə

canım o cananda canım o təndə
 bu fəğir Abbasn canı ötəndə
 təbib yox çarəsiz nə saqım eylər.

Bu sözlər qutaran kimi Aşıq Abbas dedı ay aqalar icazə verin mən sizdən bir xahişim var siz razi olmayın gülgəz bu məclisə gəlsin mən heçnədən gileyli və ya narahat deyiləm və mənədə bir kimsə nə zülm flıyib nədə bir kəsdən şikayətim var. Çah Abbas bu sözləri eşidəndə lap mat qaldı özü – özündən xıcalat çəkdi dedı bax bu Aşıqın güzəştinə məni bu nimayəndələrin yanında gör nəqədər başımı uca elədi . çah daha dözə bilmıyib durdu haq Aşıqı Aşıq Abbasın boynunu qucaxladı dedı oğul mən belə bilmirdim həqiqətən sən haq aşığısıan sənə söz verirəm və sabahdan sənün əmi qızun Gülgəz pərininəlini verəciyəm sənün əluva və elə burdada toyuvu özüm edəciyəm və səni böyük bir karvanan Tufarqana yola salacıyam getməsəndə burda qala bilərsə. Bu zaman Aşıq Abbas dedı şah sağ olsun onda icazə ver mən bir neçə kəlmədə deyim sözlərimi bu üzaxdan gələn qonaxların eşıdsin. Burda görək abbas daha nə deyir.

Bar ilahim qismət eylə
 Yaxşı yoldaşınan məni.
 Mən ona can qıyan olsam
 Obilsin başınan məni.

Ağladırısan güldürürsə
 Eynim yaşın sildirirsə
 Gündə yüz yol öldürürsən

O gözü qaşınan mənı.

Abbasam bax budur ahım
Dada yetər qıblə gahım
Qəzəb edər gözəl şahım
El döyər daşınan mənı

Bu dastan burda başa çatdı. Şah Abbas haq aşığı Aşıq Abbasın yerdən – göydən xəbər verməyini öz gözüynən görəndən sonra öz çirkin işlərindən əl götürüb başladı xeyr əməllər düz yola getməyə. Və haq aşığı Abbasın əlini verdi gülgəzin əlinə və gülgəzində əlin verdi Aşıq Abbasın əlinə özü o iki sevgiyə xeyir duva verib yolladı bax evinə . bizdə burda bir arzı edək ki bütün istiyənlər bir-birilərinə qovuşsunlar və cavanlərimiz xoşbəxt olsunlar. Ammin.

ŞAH İSMAYİL DASTANI SÖYLƏYƏNİ AĞCAQIŞLAQLI AŞIQ ŞƏHBAZİ

Bəli əzizlərimiz ustadlar deyiblər nastanı başlamamış
ustadnamə deməlisən indi biz burda Xəstəqasımdan bir
ustadnamə diyək.

Bu dünyaya milyon-milyon şah gəlib, sultan gedib,
Əllərində olan qüdrət, şöhrət gedib, şan gedib.
Neçə İsgəndər əylənib, mənəm deyib dünyada,
Cəmşid kimi padişahlar, xeyli Süleyman gedib.

Çox olubdu bu dünyanın Nəmrudu, Firovnları,
 Yaradana ox atıblar, üstün vurmayıb Tanrı.
 Bir dəfə də mat olmayıb, kiş verib şahmatları,
 Son mənzilə çala- çala lüt gedib, üryan gedib.

Hökümdarlar gəlib-gedib, kəllədən minarəsi,
 Günçixandan günbatana qoşunu, sərkərdəsi,
 Veran olub tacı-taxtı, yoxdu bir nişanəsi,
 Şəhbazi də belə görüb, yazıb bir divan, gedib.

Ustadlar ustadnaməni bir yox iki deyiblər bizdə diyək iki
 olsun.

ər odur ku el başını saxlaya
 əlbətdə öz başın saxlar hər kişi.
 Düşmən barışdıra qannar bağlıya
 Bax ona deyərlət mötəbər kişi.

Namərdin çörəyi qarın doyurmaz
 İki qanlı bir biriynən ayırmaz
 Yüz namərd yığışsa bir iş qayırmaz
 əlbətdə ki iş düzəldər nər kişi.

Mən Xəstə qasımam həm kəmə bəstə

Kişilər yaranıb bir neçə dəstə
 Kişi var ki dağı qoyar dağ üstə
 Söylə beləsinə por hünər kişi.

Ustadlar ustadnaməni iki yox üç deyiblər bizdə diyək üç
 olsun düşməninizin ömrü puç olsun.

Ay ağalar müsəlmanlar
 Mən düşdüm astanasına.
 Dolandım səri kuyinə
 Mən düşdüm astanasına.

Ahular otlar çəməndə
 Könlümdür ərşi zəmində
 Dərvişəm qırxlar cəmində
 Mən düşdüm astanasına.

Xəstə qasım etmə fəğan
 Ürəyin olmasın al qan
 Mənim molam şah mərdan
 Mən düşdüm astanasına.

Bəli, əzizlərim! Gələk əs mətləb üstünə. Mən sizə “Şeyx Səfiəddin Ərdəbili”nin nəticəsi, birinci “Şah İsmayılın dastanını” danışağam. Qayıdaq 500 il bun-dan əvvələ. Təbəristan başlanan torpaqdan ta Van dəryasına qədər Ağqoyunlular hökmranlıq edirdilər. Bu tayfanın da başçısı Uzun Həsən idi. Bu tərəfdən də Xəzər dənizindən tutmuş Dərbəndi də keçmiş və Qızıl Yola qədər böyük Şirvanşahlar hökmranlıq edirdilər. Şirvanşahların da

hökmdarı Fərrux Yasər idi. Fərrux Yasər Uzun Həsənin bacısı Xədicə Bəguma bir elçi göndərdi. Uzun Həsən də bunlara dedi: Mənə bir neçə ay imkan verin, mən bir məsləhət və məşvərət edim və sizə cavab verim. Fərrux Yasər yol gözləməkdə olsun, sizə xəbər verim Ərdəbil şəhərindən. Ərdəbil şəhərində də Şeyx Səfiəddin Ərdəbili, üstdə adları çəkilən ərazilərdə bütün müsəlman camaatının qəlbinə hökmranlıq edirdi. Bu Şeyx müsəlman camaatının qəlbində özünə yurd qurub, yuva salmışdı. Bunu eşidənbilən dünyanın hər bir guşəsindən Şeyxin ziyarətinə gəlir və ona nəzir-niyaz verirdilər. Ağqoyunluların hökmdarı Uzun Həsən də bütün ailəsi ilə tez-tez şeyxin ziyarətinə gedirdi. Bir gün Uzun Həsən Şeyxin ziyarətinə gələndə şeyx dedi: Hökmdar! Gələsən bir qohumluq münasibəti quraq. Sənin bacın Xədicə bəyimlə mənim oğlum Şeyx Cüneyd ailə qursunlar. Əgər mənim dediyimə baxsan mənim müridlərim sənin ordunla birləşər və bu birlikdən həm sən və həm də xalq xeyir görər. Bundan sonra bu torpaq və bu xalq heç vaxt tapdalanmaz. Bu məsləhəti Uzun Həsən qəbul elədi. Bir neçə aydan sonra Xədicə Bəgum və Şeyx Cüneyd ailə həyatı qurdular. Bu xəbəri eşidən Fərrux Yasər ürəyində böyük bir kin bağladı. Dedi gərək mən bu Şeyxlərə bir toy tutam ki, həmişəlik qulaqlarında sırğa olsun. Fərrux Yasər bəhanə axtarırdı. Ölinə fürsət düşəndə Şeyxlərin üstünə qoşun çəkirdi. Fərrux Yasər öz işində olmaqda olsun, sizə xəbər verim Şeyx Səfilərdən. Şeyx Cüneydlə Xədicə Bəgumun evliliyindən bir oğlan dünyaya gəldi. Adını Şeyx Heydər qoydular. Şeyx Heydər 16 yaşına çatmamışdı ki, atası

Cüneyd dünyadan köçdü. Şeyx Səfi çox qocalmışdı. Dedi nə olar mən bu nəvəmin

toyunu görəm dünyadan gedəm. Şeyx çox düşündükdən sonra qərara gəldi ki, Uzun Həsənin qızı Aləmşahbəyimi nəvəsi Şeyx Heydərə alsın. Elə düşündüyü kimi də etdi. Dünyada arzusu qalmayan Şeyx Səfi və Uzun Həsən bu məsələdən 2 il sonra dünyadan köçüb getdilər. İllər bir-birinin dalınca ötüb getməkdə idi. Şeyx Heydər həm ağqoyunluların, həm də babasının müridlərinin sevimlisinə çevrilmişdi. Qılının dalı da kəsirdi qabağı da. Amma onu bir şey həmişə narahat edirdi. 7 il idi ki, övladları olmurdu. Bir gün evə çox qəmli qayıdan Şeyx Heydər yatağa uzandı və tez bir zamanda yuxuya getdi. Yuxuda gördü ki, oturub bir qızıl taxtın üstündə və taxtın da hər tərəfi gül-çiçəkdir. Bu gözəl təbiətin eşqinə dünyanın qanadlı quşlarının çoxu gəlib burada cəm olublar. Bu da bütün burada cəm olan quşların dilini bilir. Yuxunun davamında şeyx gördü ki, köynəyinin sağ qolundan bir quş, sol qolundan isə bir

quş çıxdı. Onlar burda cəm olan quşların üstündə bir xeyli qanad çalıb dövrə vurandan sonra gəlib oturdular Şeyxin sağ qolunun üstündə. Bu quşlardan biri dedi İbrahim, çağır qoy o biri qardaşımız da gəlsin. O biri quş dedi ki, Sultanəli qardaş, sən məndən böyüksən ona görə sən çağır gəlsin. Bu zaman quşların qardaşlarını çağırmağa başladılar. İkisi də qanad çala-çala qardaş! Gəl, gəl saldılar. Bu zaman Şeyx Heydər yaxasından başqa bir quş da çıxıb göydə qanad çala-çala bütün quşları topladı bir yerə və gəlib oturdu Şeyx Heydər çəliyinin üstündə. Bu quş dedi: Hökmdar! Bu quşların hamısı gəlib sən qulluğunda

və əmrində ola, bunlara nə əmr edirsən? Şeyx Heydər dedi: Əvvəl de görüm sənın adın nədir? Bu sonra gələn quş dedi: Hökmdar! Mənim atam, anam nəzir eləyiblər ki, məni 5 adınan çağırırsınlar. Bir il Məhəmməd, bir il Əli, bir il Həsən, bir il Hüseyn. Şeyx Heydər dedi: Bəs biri nədir? Bu quş dedi: O birisini “Haqq aşığı Qurbani deyəcək. Dedi ki, hökmdar, məni o aşığa tapşır. Bunu deyib deməmiş göy üzünü bir dəstə quşa oxşar heyvanlar aldılar. Bunların quyruqlarından, qanadlarından od-alov yağa-yağa gəldilər bütün bu gözəl quşları vurdular qırdılar. Bu quşların qaçanı qaçdı, öləni öldü qan su yerinə axdı. Bu üç quşu da qovalayıb saldılar bir qəfəsə və bir azdan sonra başladılar bunları da öldürməyə. Amma şeyxin yaxasından çıxan quş onların əllərindən

qurtarıb qaçdı. Bu zaman şeyx Heydər yuxudan ayıldı. Bir neçə gün bu yuxunun fikri ilə dolandı. Amma bir yerə çatdıra bilmədi. Naçar qalıb gəldi anasının yanına. Yuxunu anasına deyən kimi anası dedi: Oğul! Mən bu yuxunu bilirəm. Amma sənə bir sözüm var. Yuxuda adı çəkilən haqq aşığı Qurbanini tap. O bu yuxunu məndən yaxşı yozacaq və onun sənə çox köməyi çatacaq. Amma bir şərt var ki, o deyənə baxasan. Şeyx Heydər macal verməyib adamlar göndərib bütün eli, mahalı kəndbəkənd, şəhərbəşəhər gəzdilər. Nəhayət, Qurbanini tapıb gətirdilər Şeyx Heydərın yanına. Qurbani saraya girən kimi Şeyx Heydər aşığın pişvazına çıxıb onu çox böyük ehtiramla saraya gətirdi. Qurbani ilə bir xeyli söhbətdən sonra Şeyx Heydərə bəlli oldu ki, bu Aşıq həqiqətən haqq aşığıdır. Bunun üzündən, gözündən, danışığından nur tökülür. Şeyx

Heydər öz aləmində fikirləşdi ki, yaxşısı budur mən bunun
ustadını və
doğulduğu yeri də bundan soruşum, sonra əsl mətləbi buna
deyərəm. Şeyx Heydər dedi: Aşıq! Olar deyəsən görək sən
haralısan, sənin ustadın kimdir? Görək burda Qurbani
özünü Şeyxə necə təqdim edir:

Sazımın, sözümün, haqq kalamımın,
Nıtqımın muradı Əlidir, Əli.
Gözümün didəsi, quşumun səsi,
Dilimin fəryadı Əlidir, Əli

Üz tutub asimana çağırdım Heydər,
Yol açıb gəl dedi saqi-yi-kövsər.
Yeddi qat göyləri gəzdim sərbəsər,
Ruhumun qanadı Əlidir, Əli.

Otuz cüzv Quranı, elmi-nihani
Mənə bəxş edibdi Kərəmin kanı.
Yerim Dirilidi, adım Qurbani,
Ustadlar ustadı Əlidir, Əli.

Bu şeiri deyib qurtarandan sonra Qurbani dedi: Şeyx sağ
olsun, məni bura çağırmaqda mətləb-muradin nədir, məni
bura nəyə görə çağırısan? Şeyx Heydər gördüyü yuxunun
bir qismətin açıb Qurbaniyə deyəndə, haqq Aşıqı Qurbani
dedi: Hökmdar, dayan, o yuxunun qalanını da mən deyim!
Qurbani yuxunun qalanını açıb
deyəndə hökmdar lap mat qaldı. Dedi: Qurbani, bu yuxunu
sənə kim dedi? Qurbani dedi: Hökmdar, 5 gün bundan

əvvəl o yuxunu sənə göstərən mənə də göstərdi. Bu zaman Şeyx Heydər qalxıb haqq Aşığı Qurbaninin əllərini öpüb oturdu taxtında. Dedi: Qurbani, indi ki, sən də o yuxunu görübsən, onda bu yuxunu yoz, görüm bu yuxunun mənası nədir. Qurbani dedi: Şeyx sağ olsun, o üç quş sənin oğlanlarıdır. Allah sənə üç oğlan verəcək. Böyüyünün adını Sultanəli, ondan kiçiyinin adını İbrahim qoyarsınız. Ancaq üçüncünün adını bir il Məhəmməd, bir il Əli, bir il Həsən, bir il də Hüseyn çağırırsan. Beşinci ilə keçəndə onun adını mən qoyacam. Amma bu sözləri bir sən, bir mən, bir də Yaradan bilməlidir. Şeyx Heydər dedi: Bəs yuxunun qalanı nə oldu? Qurbani dedi: Birini də deyirəm. Yaxşı yadında saxla, o quş ki yaxandan çıxıb bütün quşları topladı bir yerə, o oğlun bir misilsiz igid olacaq, bütün ölkədə birlik yaradacaq və böyük bir dövlət quracaq. Heydər dedi: Qurbani, yuxunun qalanı nə olacaq? Dedi: Qalanını, Allah xeyirliyə gətirsin, bir neçə ildən sonra deyərəm. Bu zaman Şeyx Heydər əmr verdi, bütün vəzir, vəkil cəm oldular. Dedi: Camaat! Mən bundan sonra Qurbanini özümə birinci məsləhətçi götürürəm, bundan sonra Qurbani nə desə, onun əmri mənim əmrimdir. Qurbani bundan sonra sarayda qalmaqda olsun, Şeyx də əmr verdi ki, bir Saz məktəbi açılsın. Məktəb açıldı və Qurbani başladı orda şagird yetişdirməyə. Bütün sarayda olan oğlan və qız uşaqları Qurbaninin məktəbinə gəlirdilər və Qurbanidən saz-söz dərsi alırdılar. Aylar, illər bir-birinin dalınca ötüşməkdə idi. Bir gün xəbər gətirildilər ki, Şeyx Heydər bir oğlu olub. Onun adını Sultanəli qoydular. 3 ildən sonra bir oğlu da dünyaya göz açdı. Bunun da adını qoydular İbrahim. 2 ildən sonra üçüncü

oğlu dünyaya gəldi. Bunun adını bir il Məhəmməd, bir il Əli, bir il Həsən və bir il də Hüseyn çağırdılar. Şeyx Heydər oğlanlarının üçü də zamanında Qurbaninin məktəbinə gəlirdilər və Qurbanidən saz, söz dərsi alırdılar. Amma Heydər kiçik oğlu Qurbaninin ağzından çıxanı, barmağından qopanı bir-bir və yerbəyer götürürdü. Bunun bu istedadına Qurbani heyran qalmışdı. Bəzən Qurbanidən gözəl şeirlər deyib və saz çalırdı. Bu uşaq çox ayıq-sayıq idi. Bir gün o, atasına sual verir ki, ata, nəyə görə mənə hər il bir adın çağırırsınız. Bunun sirri nədir? Atası deyir: Oğul, o sirri saz-söz ustadın Dədə Qurbanidən soruş. Oğlan gəlir Qurbanidən cavab almağa. Qurbani deyir oğul, bir aydan sonra sənə ad qoyma mərasimin olacaq, ondan sonra sənə adın dəyişilməyəcək. Mən onun səbəbini və sirrini sənə vaxtı gələndə deyəcəyəm. Bir aydan sonra Şeyx Heydər əmr verdi. Bütün vəzir-vəkil, xanlar-xaqanlar cəm oldular bir yerə. Məclis quruldu, yemək-içmək, çal-çağır idi. Gecə yarından keçən vaxtı bir nəfər qalxıb dedi ki, hökmdar, bu məclis nə munasibətlə qurulub? Bunun səbəbi nədir? Şeyx Heydər dedi: Camaat siz, bilirsiniz ki, mənim kiçik oğlumun adı rəsmən bəlli deyil. Onu hər il bir adla çağırırdıq. Amma bu gün onun rəsmi adını siz biləcəksiniz. Dedilər oğlanın adı nə olacaq və adını kim qoyacaq? Şeyx Heydər dedi: Baxın görün kim gəlir. Bu zaman Dədə Qurbani ağ geyimdə, əlində də saz içəriyə daxil oldu. Qurbani camaatı ayaq üstə görüb dedi oturun. Hamı oturdu. Məclisə bir sükut hakim olmuşdu ki, elə bil məclisdə bir nəfərdən artıq adam yox idi. Hamının gözü, qulağı Dədə Qurbanidə idi ki, görək oğlanın adını nə

qoyacaq. Qurbani sazının zilini zil, bəmini bəm edib görək
oğlanın adını nə qoyacaq:
Şeyx Heydərin, Aləm Şahın
Oğlu gərək oyaq olsun.
Zəfər çalsın, murad alsın,
Qada-bala iraq olsun.

Kimdə varsa belə kamal,
Nütfə pakdı, loqma halal.
Tapacaqdır cahü-cəlal,
Bəd nəzərdən uzaq olsun.

Burda Dədə Qurbani havanı dəyişir və götürüb görək
oğlanın adını nə havası ilə deyir:

Qurbaniyəm, haqqa sail,
Nə veribsə, ona qail.
Adin qoydum Şah İsmayıl,
Şahlar şahı dayaq olsun.

Bu sözlər qurtarıb-qutarmamış Şah İsmayıl Qızıl taxtın
üstündən dik qalxıb dedi: Ustad! Son çaldığın havanın adı
nədir? İndiyə qədər belə
bir gözəl və ürəyə yatan hava eşitməmişdim. Qurbani dedi:
Bir havanı k1, Şah sevə, elə o havanın adı olar ”**Şahsevəni**”
Bu ad qoyma məclisindən bir neçə ay sonra şeyx heydəre
xəbər gəldi ozbəklər şərq tərəfdən şəhərlərə hucum
gətiriblər və millətin olub qalanın talayıb aparıllar. Bunun
muriydlərinə gün vürilər işiq vermillər. Hər gün bir dəstə
adam gəlir şeyx heydərdən kömək istəyir. şeyx heydər

naçar qalıb əmir verdi bütün yaxın məsləkdaşları ağıllı kamallı muridləri və bütün məsləhətçiləri, qoşun başçıları təbriz şəhərinin hökmüdarı "atabəg xan" gilən xanı şeyx cuneydin dayısı oğlu "əbulfəttah ishaqi" zəncan və xalxal şeyxləri şeyx heydər xanımı aləmşah xanım və mədəni işlərinin başçısı dədə qurbani bular yığıldılar bir məsləhət məşvərət məclisi təşkil elədilər. Və bu qərara gəldilərki atabəg xanı 7 min qoşununan göndə- sinlər ozbəkləri geri qaytarsın. Atabəgin qoşununun gəlim xəbərini eşidən ozbəklər qorxudan sərhədlərdən geri oturmuşdular. Amma atabəgin və qoşununun təbrizdən çıxma xıbrını eşidən daxili muxaliflər təbriz və ətraf şəhərlərdə usyana başlamışdılar. Və bu tərəfdəndə osmanlılar hərdən bir gərb tərəfidən şəhərlərə hucum Gətirirdilər. Bu ixtişaşları görən şirvanşahlar bu fikirə düşdülərki şeyx heydəri məğlub eləmək çox çətin olmayacaq. Bu zaman şirvanşahların patişahı "fərrux yasar" bir məktub göndərdi bu məzmunanki şeyx heydər ya mənə tabeh olacaqsan mənə hər il baco xərac verəcəksən ya yurduvu talan və özuvu həlak görəcəksən. Buların hansına razı san mənə cavab göndər. Bu məktubu oxuyan heydərin əndamına lərzə oturmuşdu. şeyx heydər məktubun cavabını göndərmədi. Və bu məktubun nə olduğunuda məsləhətçilərinədə demədi. amma şirvanşahlar hərdən bir şəhərə hucum çəkirdilər, milləti qırıb talayıb var yoxunu qəniymət aparırdılar. Bir gün şeyx heç bir kəsə məsləhət eləmədən əmir verdi 12 min qoşun hazırlandı şirvan şahların üstünə hucum etməyə. Bu cəngə heçkim etiraz etmədi. Amma bu xəbəri eşidən dədə qurbani özünü verdi saraya , şeyx heydəre xəbər verdilər dədə qurbani səni görmək

istəyir.gəlsin dedı,qurbani gəldı ,şeyx dedı qurbani xeyir olsun nədı mətləb murad ?qurbani dedı şeix heydər şirvanşahların üstünə qoşun çəkmək istəyirsən ? dedı qurbani mən istəmırməm fərrux yasər belə istəyir.qurbani dedı şeyx mən bu cəngidə heç bir xeyir görmürəm. Burda qardaş qırğını var. Bu işi danışığınan həll edək. Qurbani bilirdi fərrux yasər torpaq ya mal dövlət tamahında deyıl .heydər-in anası xədiyyə bəgumu fərrux yasərdə istəmişdi ona verməmişdilər onun acığın çıxmaq niyyətindəydi .bunu qurbani bilirdi amma heydərə diyə bilm-irdi.qurbani iki yolun arasında qalmışdı .qurbani hərnə üstü örtülü dedı Şeyx razı olmadı , qurbani dedı şeyx dayan sənə bir neçə sözüm var onu deyim qəbul eləməsən özün bilərsən. Burda götürüb görək qurbani nə deyir..

Şeyxim bu döyüşdə fəth deyilik
Öldürəndə bizik öləndə bizik
Üz – üzə tənbatən gəlsək təkbətək
Öldürəndə bizik öləndə bizik

Cəngə çağırırsada o fərrux yasər
ona tay olmasın bizim hökmüdar
qarşı – qarşı gilib qılınc vıranlar
Öldürəndə bizik öləndə bizik

Qurbaniyəm həq qapısın çalmışam
İstəgimi dərgahından almışam
İki yolun arasında qalmışam
Öldürəndə bizik öləndə bizik

Bu sözləri şeyx heydər eşitdi amma fikrindən dönmədi.əmir verdi 12 min qoşun şirvan şahların üstünə hücum elədilə bu cəng 6 ay davam etdi. 40 min şirvan şahlardan qırıldı neçə min şeyx heydərın qoşunundan qırıldı. şirvan şahların şahı fərox yasər dərbənd və dağıstan türklərinin ox atanlarına əmir verdi uzaxdan şeyx heydərı oxunan vırdılar və şeyx heydər həlak oldü. Bu xəbəri eşidən aləm şah tez əmir verdi bir məsləhət məşvərət məclisi quruldu. Bu məclisdə hərə bir məsləhət verdi. Dədə qurbani dedi mənim bir məsləhətim var.ismaili göndərək gilanda "lahycan" şəhərinə şeyx cüneydin dayısı uşaxlarının yanına ismail orda gizlində qalsın cün ismail sağ qalsa sonra onun əlinən genə səfəvilərin dövləti qurular. Və fərox yasara da bir məktub göndərək bu məzmunadakı şeyx heydər və oğlanları sultanəli və ibrahim ölüblər və ismail da itgin düşüb. Cəng dayandırılın və danışıklara üstünlük verilsin. Elə elədilər bir məktub yazdılar və əlvənd mırza bu məktubu gətirib fərox yasara verdi. Fərox yasər gəlib gördü məktubda yazılanların həqiqəti var heydər ölüb, sevindiyindən heydərın oğlanlarının sorasını tutmadı. İstədiyi baco xəracı alıb qayıtdı. Bundan sonra genə iranda hərco - mərcilik başlandı. Genə güclü – gücsüzləri basıb kəsirdi.qəddarlar quldurlar meydanda at oynadırdılar. Amma bu tərəfdəndə aləmşah xanım ,dədə qurbani ,atabəg bəy, Hüseyn bəy, əlvənd mirza, şeyx əbulfətah ishaqi tez – tez ismailə baş .Çəkirdilər və lazımı olan tapşırımları məsləhətləri öyrətmələri bir birlərindən əsirgəmirdilər. Bu ayrılıq 5 il davam etdi. Bu fasilədə daxili düşmənlər sultanəlini zəhrinən həlak etdilər. İbrahimdə bir çarəsiz xəstəliğə

düçar olub buda dünyadan getdi. Məmmlekət veraniyə çevrilmüşdü hamının əli duadeydi, bəlkə genə səfəvilərin sülaləsindən biri gəlib bu hərci-mərcilığə son qoysun. Amma ismailda 13 yaşa ayaq qoymuşdu. Lazimə qədərdə haqq Aşıqi dədə qurbanidən öyrənməliyə öyrənmişdi, ədəb, ərkan, saz, söz, və allah təalada igidligidə özü ona bəxş etmişdi. Qəddo-qamət misal gətirməli, 2 metirdən uzun boy çatma qaşlar qılinc vırmağı, at oynatmağı, həqqə ədalətə inanmağı, və ona əməl etməsi, hamını heyran qoyurdu. Amma hər zaman bir arzusu varıydı, bütün bölgəni birləşdirsən.və böyük bir türk dövləti yaradsın. Və atasında qisasını şirvan şahlardan alsın. Dədə qurbani bir gün. gəldi ismailə baş çəksin,yaxınlaşanda gördü, içəridən insanı sarsıdan qəmli bir saz səsi gəlir. İçəriyə daxil olanda gördü ismaildi saz çalır,amma gözlərindən yaş süzülür. Ismail dədə qurbanini görüb ayağına durdu,salam verdi dədə qurbani dedi nədən belə qəmli çalıb ağlıyırsan? ismail dedi dədə qardaşım sultanəlini yuxumda gördüm, onu məzlum öldürdülər, o yadıma düşdü gözlərim doldu, dədə sən allah sultanəliyə görə götür bir saz çal və bir şerinən onu Xatırla qoy könlüm açılsın. Dədə qurbani burda bir"sultani" havası yaratdı və bu şerinən ismailin könlün açdı.

Çoxda çox qəm yemə sərkərdə igid
 Budur son məqamda sözü dünyanın
 Zəhər bahanađı öyməsın özün
 Yaranmışda doymur gözü dünyanın

Çəkib aparacaq getmiyənləri
 Nəmrud feronə tək mən diyənləri
 Abe - həyat içib nuş edənləri
 Milyonlarcə olub azı dünyanın

Nə sultan var nə xan qalib nə xaqan
 Hər kim gəlib bir gün köçüb dünyadan
 Qurbanidə gedəcəkdı bir zaman
 Qalan bir özüdü özü dünyanın

Busözlərdən sora dədə qurbani bir xeyli ismailə dəlil dəlalət deyib ürək verib ismailin könlün aldı. İsmail dedı dədə camaat çətin vəziyyətdədi özbaşınalıx məmləkəti götürüb,fağır-fuğara-nın haqları taptalanır,güclü gücsüzləri verib döyür,cinayətlər yaradırlar. Torpağlımıza hərtərəfdən hucumlar gəlir.məbu ədalətsizliyə ,bu basqılıqa dözə bilmirəm.mən deyirəm atamın sərkərdələri muridləri bilsələr kı mən sağam mənim arxamı boş qoymazlar.bir xəbər verib yaxın adamlarımız muridlərimiz qoşun başçılarıamız yığılsınlar mən oları-nan bir söhbətım olsun. gənə qayıdax ərdəbilə hökumət quraq. Bu dəfə pozulmaz dağıl-maz basılmazbir ordu yaradaram,bütün türkləri birləşdirərəm. Dədə nə məsləhət bilirsən?buzaman şeyx heydərin yuxusu qur-baninin yadına düşdü.dedı oğul sənə bir həqiqəti bildirməliyəm. ismail dedı dədə nə həqiqəti məndən indiyənəcən gizlə dıbsi-zkı indı istıyırsən bəyan edəsən?qurbani dedı, ismail səndən bir söz gizlətməmişik, sən dünyaya gəlməmişdən,sənün aton bir yuxu görmüşdü,o yuxunu bir o bilirdı bir mən birdə anon aləm şah.biz and içm-ışdıq bu yuxunu heç bir kimə demiyək,ta o

zamana k1 vaxtı çatı.bax ind1 o yuxunun vaxtı çatıb. İsmail ded1 d1d1 o yuxu n1d1?qurbani şeyx heyd1r g1r1n yuxunu tamam kamal a1ıb ismail1 d1nıřdı.v1 ded1 oğul bax o şeyxin yaxasın-dan 1ıxan g1y1r1n s1ns1n yuxuda qanad 1alıb quřları bir yer1 toplayıbsan oquřlarda camaatdı. Mill1t hamısı s1n1n arxonda duracaq,1ox g1z1l fikir 11k1ıbs1n. M1nd1 h1miř1k1 kimin s1n1n yanunda olacıyam,v1 b1y1k yaradanda s1n1 k1m1k olacaq. amma s1n1 bir tapřırığım var.İsmail ded1 n1 tapřırırsan m1n1 d1d1.ded1 İsmail nec1 bu sirr1 indiy1n1q1d1r biz bir sirr kimi s1n1m-ızd1 saxlamıřıq bundan bel1 s1nd1 o yuxunu bir kimsiy1 demiy1c1ks1n. İsmail ded1 bař 1st1. İsmail ded1,d1d1 b1s ind1 bir x1b1r 1atdı qoy m1n1 istiy1n s1rk1rd1l1r qořun bař1ıları m1nım yanıma g1lsınl1r. bux1b1r1 eřıd1n s1rk1rd1l1r g1ldıl1r,v1 qurbani buları h1r bir 1hvalatdan aqah ed1nd1 sora ,birımcı şeyx 1bulf1tah ishaqı ded1 İsmail m1n 3 min qořunan hazıram.bu t1r1fd1n atab1g b1y ded1 İsmail m1nımd1 2 min atlım var.1lv1nd mirza bir t1r1fd1n,H1seyın b1y bir t1r1fd1, 1rd1bıl,z1nc1n,t1brız,xalxal b1yl1rın1 x1b1r 1atdırdıl1r olarda h1r1sı ne11 min qořunan hazır oldular.bir gec1nı i1ind1 b1t1n 1cn1vil1r1 ř1h1rl1rd1n 1ıxartdılar.d1nyanın h1r yanına x1b1r 1atdı- k1,s1f1vil1rın sulal1rınd1n bir İsmail adlı 13 yařında 1rd1bil1 g1lib v1 b1t1n ř1h1rl1r1 1lın1 ke1irib, v1 1z1n1 řah elan edib.bu x1b1r1 eřıd1b dindarlar m1s1lmanlar ,yazı1ılar, řarılr1 ,Ařıqlar,şeyx heyd1rın zamanında v1zif1d1 olanlar,b1t1n 1kın1ıl1r ,d1hqanlar, k1ndlıl1r,ř1h1rlıl1r,řadlıq ř1nlık el1dıl1r b1y1k bir bayram oldu. Birne11g1nd1n sonra řah İsmail 1mır verd1 b1t1n iranda se1ıgı sandıqları qoydular ded1 řıyy1 dınnı q1bul

edənlər sandıqlara öz raylarını saldılar. Bilindikı millətin yüzə doxsanı şiyyə dinini qəbul edrlər. Ona görə şiyyə dinini iranlıların dinı elan etdı. Və əmir verdı dövlətin rəsmı dilı "türk" dilı və paytəxt təbriz oldu. Və əmir verdı bütün urupa və asiya dövlətlərinə səfir göndərıldı.və o dövlətlərdə irana səfirlər gəldi.və Şah İsmail dəvət verdı kim bu dövləti istiyir pulsuz parasız gəlsin və silah götürsün. Və iranın sərhədlərini qorumaq üçün böyük bir ordu yaratdı. Və adını qoydu qızılbaşlar ordusu.və qızılbaşların hə bir dəstəsinə bir Aşıq verdı və dedı o Aşıq çalıb oxusun qızılbaşların könlün açsın.və sərhədlərdə şəhərlərdə hər bir yerdəki bir dəstə qızılbaş varıydı ordada bir Aşıq qızılbaşların paltarında,papaq başında çəkmə ayaqında,saz sınısında olmalıydı. Və Şah İsmailində öz Aşıqı dədə qurbanıydı. Və həmişə Şah İsmailin yanında olardı.Şah İsmail dövlət yaradan- dan bir il sonra əmir verdı bir məsləhət və məşvərət məclisi quruldu. O məclisdə Şah İsmail dedı mən istirəm şirvan şahları taxdan salam və atamın qisasını fərrux yasardan alam. Siz nə məsləhət bilirsiniz?bu məclisdə olanların biri atabəgbəyiydı , biri Hüseyn bəyi , biri əlvən-dmirzayıd , biridə dədə qurbanıd . Və biridə qızılbaşların başçısı şe-yx əbulfətah ishaqıydı,aləmşah xanımidı. Bular hərəsi baxdılar bir birlərinin üzünə.Bular bir məsləhət verməmişdən qabaq dədə qurbanı durdu ayaqa dedı Şah İsmail 7 il bundan əvvəl şeyx həydər şirvanş-ahların üstünə qoşun çəkəndə bu adamların hamısı cəngi məsləhət bildilər mən yox dedim. Amma indi qulaq as gör bir "şah xətai" hava sıynan mən nə deyirəm. Şah xətai havasını dədə qurbanı burda yaradıb.

Xalqı sıtəmkardan xəlas etməgə
 Ümüdlər sənədi xəlaskar şahım
 zalımdən bu xalqın haqqın almağa
 Bəlkə sən olasan səbəbkar şahım

Qoşunun boranda qalmasını çəndə
 Arandan keçəndə dağdan keçəndə
 Qəzəbun tutanda kəsib biçəndə
 Genahsız gözlə a şahlar şahım

Yazıx şirvanlılar tora düşüblər
 Atəşə düşüblər qora düşüblər
 Qəddarlar əlində gora düşüblər
 Qəm yemə qurbanı qurtarar şahım

Qurbaninin bu sözlərindən sonra hamı bir səsənən məsləhət gördülər şirvan şahlarının cəng olmalıdı.şah əmır verdi 12 min qoşun hazır oldu, şirvan-şahların üstünə hucum aparmağa. Qızı-lbaşlar könüllü ordu olduğuna görə hər bir qızılbaş şirvanşahlar-ın bir dəstəsinə bərabəriydi.ona görəki ölməgi şəhid bılıb və bu ölümə fəxr edirdilər.cəng başlandı bu 6 gün cəngdə qızılbaşlar bir qəhrəmanlıx göstərdilərki ruzugarın gözü belə bir cəng gör-məmişdi. Və Şah İsmailin özünün qılınc vırmağını qızıl başlar görüb heyretə gəlmişdilər.Şah İsmail bu cəngidə gəmi suvu yar-ıb küçün kimi şirvan şahların qoşununu yara yara gedib fərrux yasarı çadırında tutub qılıncın başını üzdü . və beləliklə şirv-an şahlar məğlub

oldular.və Şah İsmail əlvənd mirzanı şamaxıya başçı qoyub qayıtdılar.Şah İsmailin şirvan şahlara qalib gəlməsi xəbəri bütün dünyaya yayıldı. Amma şeyx heydərin ölümündən sonra ozbəklər iranın şərq tərəfini genə ələ keçirmişdilər. Şah İsmail 12 min qızıl başınan həmlə edib ozbəkləri iranın sərhədlərindən geri qaytardılar və şebani xanı həlak edib Hüseyn bəyi ora başçı qoydular.və bir neçə aydan sonra Şah İsmail bir məktub göndərdi osmanlıların paşası səlim paşiyakı siz gəlün bun-dan sonra, dılimiz kimin hər bir al verim-iz və dinimizdə bir olsun.yəni Şah İsmail osmanlıları şiyəliyə dəvət etmişdi. amma sultan səlim heç bir cavab verməmişdi. Bunu urupa dövlətləri bilməmişdilər .bu dövlətlərin canına üşütmə düşmüşdü. Ona görəki daha bir böyük türk dövlətində baş qaldırmışdı. Bir tərəfdə böyük osmanlı dövləti varıydı bir tərəfdə Şah İsmail səfəvilər dövləti. Urupa dövlətləri başda ingilis ,fəranisə olmağınan belə bir fikirə düşdüləki nə iş görək bu dövlətlər baş qaldıra bilmə-sinlər. ona görəki məntəqədə çorəkləri kəsiləcəydi.bular çox sal çıxdan sonra altdan altdan başladılar bu iki dövləti bir birin-in canına salmağa neçəki sultan süleyman osmanlıların paşasıydı bir iş görə bilmədilər,eləki sultan süleyman dünyadan getdi,sultan səlim cavan bir hökmüdarıdı. iş başına gəldi bu dövlətlər qarğa quzğun kimi töküldülər bu sultan səlimi yoldan çıxartmağa.əsas sözləridə buyudu .ay sultan səlim görürsən bu Şah İsmaili şah olandan sora şirvan şahları taxtdan saldı.,fərrux yazarı öldürdü, və o tərəfdə ozbəkləri taxtdan salıb şebani xanı həlak elədi. sabah bürgündə sizin məmləkəndə həmlə edib sizdə taxdan salacaqlar. amma Şah İsmailin heç bir nədən xəbəri yoxudu. Şah İsmail bir

neçə il ozbəkləri irandançıxardandan sonra,sultan səlim tərəfindən bir məktub aldı. Şah İsmail məktubu oxudu gördü bu məktubda sultan səlim bunu cəngə çağırır.Şah İsmail bu məktubdan heç kimi xəbərdar eləmədi. Bir il bu məktubun üstünnən keçdi.sonra bir məktub daha gəldi. cavab vermədi bir məktub daha gəldi. və bu məktubda şahı cəngə çağırırdı. Şah İsmail bu məktubuda cavabsız qoydu. Şah İsmail dedi o kimdi mən kiməm iki qardaş bir biriynən cəng edər? biz gərək bir olaq bizim üstümüzə gələnlərin qabağında dayanaq nəki bir birimizi cəngə çağraq. görəsən kəm nə deyib,nədən narahatdı cavab vermərəm hırsı sovuyar.amma iş tamam tərsinəydi.dördümüncü məktub gəldi nə gəldi. Sultan səlimin tərəfində hər bir sılaha geyinmiş dörd atlı bir məktub verdilər şah ismayıla. amma qasidlər bu dəfə qayıtmadılar.dedilər səlim paşa əmir verib məktubun cavabını versin qaydax. Şah İsmail məktubu açıb oxudu ,gördü məktubda bu yazılıb (bunan əvvəl 3 məktub göndərmişəm və səni cəngə çağırmişəm səndən xəbər olmuyub,bu dəfə sənə 5 gün vaxt verirəm ya cənginə gəl,ya şahlıq adını üstünən götür və başuva bir leçək sal bunuda bıl ki mənım əskərlərim sərhədlərdə dayanıblar, sənün taco – taxtuvu dağıtmağa mənım əmrımı gözluyurlər. Şah İsmail bir dəli nəre məkdı,dedi gedun o ağılsız sultanuza deyun hazıram cəngə. bu xəbəri eşidən saray adamları bir birlərinə dedilər bu nə işdi? Qurbani dedi şah nə xəbər var belə gəzəbnak oldun? Şah İsmail saray adamların hər bir əhvalatdan xəbrdar elədi. qurbani dedi şah o məktublardan bizı nədən agah etmədin? şah qəzəbdən heç bir cavab vermədi qurbani dedi şah indiki iş bu yerə çatıb izn icazə ver mə bir elçi kimi gedım sultan

səlımın yanına və Onan danışım,və bu işə bir çarə tapım.
 Şah İsmail dedi yox ancan (cəng- cəng- cəng) Dədə
 qurbani dedi şah onda dayan sənə bir sözüm var onu deyim
 qəbul etməsun məndə bu dəqiqqə saraydan çıxıb
 gedəsiyəm. Şah İsmail dedi dədə mənımdə cavabım var
 məndə deyim səndə qəbul etməsən nə istəsən elə. burda
 görək dədə qurbani nə deyir və Şah İsmail nə cavab verir.

Dədə qurbani

Yalvarıram şah xətai bir dayan
 Qeyrət qolu dağ veqarlı hökmüdar
 Bu döyüşdə şər xeyirdən baş gəlir
 Xalqı qoyma ahı – zarlı hökmüdar

Şah İsmail

Vaxtında durmuşam dayanmışam mən
 Yolumda səd olub durma ay dədə
 Bu döyüşdə öləm qalam fərqi yox
 Çoxda səbəbını sorma ay dədə

Dədə qurbani

Qəzəb vaxtı əmir versən şər çıxar
 Xata əməl el dağıdar el yıxar
 Sən baxmason sözlərimə kım baxar
 Xalq içində ehtıbarlı hökmüdar

Şah İsmail

Doğru deyib yaradırsan düz mısəl

Bılırsənmi paşa salıb qalm aqal
 Məktub yazıb hər bə gəlir dalba dal
 Sən günahı məndə görmə ay dədə

Dədə qurbani
 Qurbanini şahım yada salmasa
 Nə deyirsə bir qeydinə qalmasa
 Ey murşıdım sözüm yerin almasa
 Qalacıyx əzadarlı hökmüdar

Şah İsmail

Xətəidən eşitsinlər paşalar
 Hər bir sözün hududu var həddi var
 qoşun çəkib sərhədləri aşırılar
 Dözə bilməm bu duruma ay dədə

Bu sözlər qutaran kimi əmir verdi 40 min qoşun atlandı, şah özüdə altdan geyinib üstün qıfıllandı , üstən geyinib altdan qıfılandı.qızıl quşkimi qondu atının üstünə.40 min qoşunun qabağıycan yola düşdülər.Şah İsmail 40 min qoşunan və sultan səlim 10 min qoşunan bular bir il cəng etdilər.osmanlılar Şah İsmailin hər bir cəngi fıkırlə-rını bilib oxuyandan sonra gördülər qızılbaşlarının başara bilmıyəcəklər.bu zaman urupa dövlətləri başladılar osmanlılarından danışığa. Sultan səlimə dedilər heç qorxma, biz dedığımızın üstündə dayanmı-şix. Sənə odlu silah verəcəyik , heç bir addımda dalı oturma. Bu kor şeytanlar bu iki türk dövlətini ,otaylı butaylı bir böyük türk millətinin canına salandan sonra rahatlaşdılar. Bu zaman urupalıların odlu sela-hı topu , tufəngi axındı osmanlıların əsgərlərinin

əlinə. Və olarda başladılar butayda dili bir , dini bir , və bütün tarixi mədəniyyəti bir olan türk qardaşlarını qırmağa. Osmanlıların bir topunun gülləsi gəlib yerə düşəndə qızıl başların yüzü birdə həlak olurdu. Osmanlılar gördülər qızıl başlara yaxın düşmədən bu topu- nanb buları qırıb qutarmaq olar . başl-adılar top - topun dalına bağladılar. Kəndləri şəhərləri obal-arı bir neçə günün ərzində xarabıya çövdülər . bu tərəfdə-ndə qizilbaşlarib içinə vəlvələ düşmüşdü ku bu nə bələdi göydən gəlir düşür buları yüz – yüz həlak edir osm-anlılar Şah İsmailin qşununu yarıdan keçirm-işdilər . çaldar-an düzündə leş – leşin üstünə qalanmışdı . Şah İsmail gördü millət çox qırılır . və osmanlılarda günə bir qızıl başlar-in üstünə irəliyiirlər . Şah İsmail heç kimin xəbəri olmadan mən gərək gedəm görəmbu nə bələdi düşüb osmanlıların əlinə milləti belə qırır. Gecənin birində özünü osmanlıların topxanasına çatdırdı . bir dalda yerdə dayanıb ,baxdı gördü dörd əsgərdi uzun bir şeyi bir bir gətir-irlər salırlar bir lülə-in içinə yanındakı kəndiri (ipi) çəkirlər və bu lülədən bir alov və qulağı partladan bir səs çıxır . daha dözə bilməyib yaxınlaşdı bu əsgərlərin qollarını bağladıbir birlərinə , dedi deyun görüm bu nədi və hardan gəlib ?bu əsgərlər şah ismaili hər bir əhv-alatdan agah edindən sonra , Şah İsmail qə-zəbindən qılıncını çəkib . topun lüləsini qılıncıynan yaral-adı . dedi bax bilun mən Şah İsmail-am sizi bu qılıncınan doğram doğram edərdim, amma sizi öld-ürmürəm sabah gəlib sizin qolunuzu açanda sizdə kişi olun sultan səlīmə deyun bu topun lüləsini kim və nəyinən belə vəziyyətə saldı . əl atdı topu yerindən götürüb dığırılatdı dəriyə və qayıtdı . Şah İsmailə yəqin oldu daha bundan

sonra osmanlılar qalib gələcəklər .şah islail qayınandan sonra əmir verdi bir məşvərət iclası təşkil etdilər Və bu iclasda Şah İsmail bütün əhvalatdan buları xəbərdar elədi . o iclasda qurbanidə varıdı . şah dedi nə iş görməliyik? Çox sal çıxdan sonra bu qərara gəldilər ki , qurnani şahın tərəfindən bir elçi kimin sultan səlimin yanına getsin . və bu iki qardaş qırğınına son qoysun-nar . oyudu ku qurbaninən əbul fəttah ishaqi yola düşüblər çox gəli-blə az gəliblə gəldilər çatdılar . Sultan səlimə xəbər çatdırdılarkı iki elçi gəlib biri Aşıqdı . dediyinə görə Şah İsmailin Aşığı və elçisid Sültnan səlim əmir verdi gətirun o Aşığı . qurbani saz əlində məclisə daxil olur.bunu görən sultan səlim,və onun vəzirləri bütün qoşun başçıları hamısı bir nəfər kimi ayağa qalxırlar. bu səhnəni belə görən qurbani heyrətlə camaata baxır. heç kim oturmur, qurbani deyir nədən otrmusuz? paşa deyir bizdə belə bir adət ənənə varkı bir məclis-də kı ozan olsa o ozan izni icazə verməyincə heçkimin oturmağa hqqı yoxdu.belə bir rəvayət varkı deyrlər dədə qurbaninin gözlərin-dən ixtiyarsız yaş axırdı. Dədə qurbani oturandan sonra hamı oturdu. Sultan səlim deyir Aşıq söz sənundu. Buyur görək Şah İsmailin tərəfindən nə sözün var? qurbani deyir paşam sağ olsun bir məktubum var. məktubu paşıya verir sultan səlim məktuba baxan kimi qəhqəh çəkib gülür. Qurbani bilirdi bu məktubda nə var amma camaat xəbər-sızıdı. Paşa deyir Aşıq bu nə məktubudu mənə verıbsən ? heç bu məktuba baxıbsan? sultan səlim deyir camaat baxun görün bu məktubda nə yazılıb? baxılarkı bu məktubda əyrı buruq 4 xətt çəkilib hamı bir birinin üzünə baxdı .paşa dedi genə görəsən Şah İsmailin nə hiyləsi var kı belə bir məktub

göndərib? Qurbani deyir paşam sağ olsun orda heç bir hilə yoxdu.ancan Şah İsmailin dilində yazılmış bir məktubdu.və Şah İsmailində ondan heç bir xəbəri yoxdu. məktubda mənım bir xahişım var. sultan səlim dedi Aşıq sənün sözundan söhbətundan dolanışundan xoşum gəldi, nə istəsən yox demiyəciyəm.de görüm nə istəyirsən? Qurbani dedi paşam sağ olsun icazə ver nə istəyirəm mən onu sazınan deyim. Dedi buyur Aşıq , qurbani götürüb burda görək nə deyir.

Sən osmanlı sultanımsan
Xətayıda şahım mənım
əgər çıxsan həqq sözümdən
tutacaxdı ahım mənım

Bu iş şeytan şər işıdı
Çuğul kəzzab pişmişıdı
İkı qardaş döyuşudu
Qardaş padşahım mənım

Qurbanidi gələn şahad

Kənd yurd olub şəhər bərbad

Bu döyüşdən qazanır yad

Ey arxa pənahım mənım

Qurbaninin sözləri qutaran kimi paşa əmir verdi cəng dayandır- ılsın . və danışıklar başlansın.bundan artıq iki qardaş bir millət bir birinin qəsdinə girməsin.sultan səlīm dedə Aşıq bu dəqiqqədən sən diyən olacaq. qurbani dedi paşam sağ olsun sənki mənım xahışımı qbul elədun , mənımdə sinəmə bir neçə söz gəldi sevi-ncimində həddi hududu yoxdu icazə ver sən-un eşqunda saza bir pərdə artırım və bir hava yaradım və ürəgimin sözünü o haveynan qulluğuva çatdırım dədə qurbani o məclisdə saza bir pərdə artırır adını qoyur "osmanlı pə-rdəsi" və bir " osmanli dıvanisi "nən götürüb görək nə deyir.

Ey sultanim qəbul etdun cəng meydan olmasın

İki qardaş arasında daha bir qan olmasın

Götürülsün həddi – sədlər gəl - get olsun arada

Çuğul – kəzzab ara vıran şərrı – şeytan olmasın

Bir əldəki olabilməz iki əlin qudrəti

İki dövlət birlik edin qoruyun bu milləti

Belə olsa Kərəm eylər öznurundan rəhməti

Yoxdan tutub var yaradan kimsə giryan olmasın

Qurbaniyam saz sinəmdə aləmə car eylərəm

Bir osmanli divanisi yaradıb var eylərəm

Üz tutaram patişaha həran didar eylərəm

Istiyərəm dərgahından cəng cəhan olmasın

bu sözlərdən sora qurbani getmək istəyir, sultan səlīm əmir verir dədə qurbani-ni böyük bir karvanınan təbriz şəhərinə yola salırlar.və dədə qayıdan kimi Şah İsmailin yanına getmək istəyir, amma qurbaniyə xəbər verilərki 3 gündükü Şah İsmail-dən heç bir xəbər yoxdu.dədə qurbani Şah İsmailin igit-liginə inanmışdı , bilirdi onun qeyrətini. Kİ əgər bu cə-ngidə şikəst yesə başgötürüb gedəcək .dünya dədə qurba-ninin gözündə zulmata çövrüldü.bu zaman sazını götürüb bir " baş dıvanı" havası yaratdı və elə o yerdə bu şərəynən öz murşının haqqında nə deyir.

Mən getmişdim sülh yaradam gəldim gördüm şah gedib

Məğlubiyət götürmüyüb çəkməyib məzah gedib

Barilahım gəl rəhm eylə gedib cahu cəlalım

Görüb qardaş qırğını var çəkib yüz min ah gedib

Yar yoldaşı Qara gıyib gözlərinə qanlı yaş
Ellər düşüb müsüybətə matəm tutub qızılbaş
Bir sultanın fəraqında yaş tökür bacı qardaş
Inanmışam hara gedib mürşüdüm aqah gedib

Istəməzdım mən ağamdan ağam məndən ayrıla
quru cismim nəyə gərək ruh bədəndən ayrıla
Heç inanma qurbaniyə şahım səndən ayrıla
"Inna ileyhe raceun" dildə "qulhu allah" gedib

Dədə qurbani Şah İsmailə muşıdım deyib,və Şah İsmailin
xatırınə 6 Aşiq havası bağlayıb.

- 1-baş dvanı
- 2-sultanı
- 3-şah xətai
- 4-şah sevəni
- 5-heydəri
- 6-osmanlı dıvanısı,

Və bildiyiniz kimi Aşıq hər dastanı k1 danışdı qutardı bir muxəmməs şeyrinən və havasıynan yekun nuqtəsini vurar indi bizdə burda bir muxəmməs şeyrinən bu dastanı bağladım.

Niyə belə sevinməyim axar bizim baxar bizim
Təbi duru iqlimi xoş o bir cənnət diyar bizim
Əl çatmayan ün yetməyən möhtəşəm qalalar bizim
Ədəbiyyat sahəsində Nizami , Şəhriyar bizim
Sazda Ədalət -Kamandar - Çəngiz-Hüseyn-Səttar bizim.

İmtahandan düz çıxacaq yüz sınıya min sınıya
İgid gəlib qoç Koroğlu Qaçaq Nəbi bu dünyaya
Səməd suda boğulmazdı öldürüb atdılar suya
Qalx ayağa azərbaycan şükr eylə ulu tanrıya
Məşrutənin başçıları sərdar bizim salar bizim.

Xalqın qəhrəmanlarına sözlərim var qatar–Qatar
Cavanşirin şex şamilin nişanidi qız qalalar
Xətəisi çaldaranda qılincınan top yaralar
Bir misaldi atalardan Aşıq gördüğün çağırar
Aşıq Səlcuq Şəhbazidə yazdığı dastanlar bizim

AŞIQ ƏBULFƏZ SAİDİ

Aşiq Əbulfəzl Saidi Davud oğlu 1969-cu ildə Əhərin Xudaverdi kəndində dünyaya göz açıb. 14 yaşında saza meyl eyləyən Aşiq Saidinin 2 ustadı olub. Biri Aşiq İlyas Yusifi, biri də Aşiq Hüseyn Bulqədər Çırşanlı. Aşiq Saididən bir divani şeir:

Aləmləri xəlq eyləyən pərvərdigara bəh-bəh,
Yaranmışa ruzu verən o ruzügara bəh-bəh.
Hər sirridən aşikardı, hər bir işdən xəbərdar,
Dayanıbdı başım üstə edir nizara bəh-bəh.

Bax, onun bir qüdrətidir göydə şəms ilə qəmər,
Dəryalara hökm eləyər, ulduza fərman verər.
Daşsız, kərpicəşiz yaradıb yeri, göyü mütəbər,
Yoxdu heç aləmdə tayı, belə memara bəh-bəh.

Saidiyəm, aciz qaldım bu xudanın sirrinə,
Qıya baxdı Cəbrayıla, bir od düşdü pərinə.
Ya xan olsun, ya da Çoban, fərq qoymaz birinə,

Belə adil padşaha bəh-bəh, dübara bəh-bəh

AŞIQ HÜSEYN CAVANIN DASTANI SÖYLƏYƏNİ AŞIQ ƏBULFƏZ SAİDİ

Mən sizə Ütülü Aşiq Hüseyn Cavanın iranda olan zaman başına nələr gəlib o dastanı danışacam ta Aşiq irandan məcbur halda qaçmasına qədər danışacam. əhvalatı belə başlayaq. Sizə xəbər verim ikinci beynəlxalq maharibəsi zamandan onda iranda millətin dərдинə çatan bir qüdrətli qanun yoxuydu. Millət xususan güney azərbaycanda millət sahabsız qalmışdı. Güclü – gücsüzləri basıb tapdalayırdı. Aclıq ayaq tutub gedirdi. Az – çox əyər kəndlərdə buğdadan unnan qalmışdırsada olarıda şahın quldurları azərbaycandan yığışdırıb fars şəhərlərinə aparırdılar və buna etiraz edən ağıllı və savadlı Azərbaycanlılarıda öldürdülürdülər. Və azərbaycanlıları heç adam hesab edən yoxudu bəlkə əksinə azərbaycanlılara təhqiramiz baxırdılar. Ama bu ədalətsizliyə dözə bilməyən azərbaycanlılar hər gün böyük şəhərlərdə etirazlar və mitinglər təşkil edirdilər və belə etirazları sığışdıra bilməyən şah hökuməti əlindən gələn zülmü azərbaycanlılardan əsirgəmirdi. Hətta belə bir baş vermiş həqiqət var ki bir azərbaycanlı şahın başçılığıynan təşkil olmuş bir şah və nazirlər və qoşun başçılarıynan qurulmuş bir iclasda şah deyir: kimin əlindən gələr azərbaycanlıları yerində oturma kim bu işi görə bilsə onu azərbaycana başçı qoyacam sonra onu baş nazir

qoyacam. O iclasda (qəvaməsəltənə) durur deyir şahj sağ olsun mənə icazə versən mən azərbaycanlıları bir günə sallam ki birdə birində təpər olmasın ki birdə xiyananlara gəlsin. Şahın əmriynən qəvam təbrizə bir başçı qoyur və o başçının ixtiyarında lazimə qədər budcə qoyur. O başçı bütün camaata xəbər çatdırır ki mən bundan sonra sizin təminatınızı və güzaranınızı günə bir yaxşılaşdıracam . inanmırsınız sizə istirəm isbat edəm. Siz deyin görüm hal hazırda iranda buğdanın batmanı neçədi camat deyir bir tümən bu başçı deyir mən azərbaycanda kimin buğdası var alıram batmanı üç tümənə burda satın gedin başqa şəhərlərdən alın bir tümənə. Bax mən belə işlərinən istiyirəm azərbaycanda iş- güc yola düşsün. Bunu eşidən camat nəki evində buğdası və həttə kəndilərindən unnlarında götürüb apardılar satdılar şahın məmurlarına bu iş bir ayda azərbaycanı tam buğdadan undan boşaltdı . butərəfdəndə əmir verdi bunda sonra başqa fars şəhərlərində bir batmanda azərbaycana buğda gəlməsin ta mən icazə verməyincən. Bu iş bais oldu ku azərbaycanda bir böyük qəhdi üzə çıxdı. İndi camaat acıxıb ama heç bir yerdə nə buğda var nədə un. İndə camat razıdı bir batman buğduya on tümən versin ki uşağlalı tələf olmasın ama buğda hardadı. Bu tərəfdəndə şahın atları şumalda saxlanırdı mehtər şaha xəbər çatdırır ki şah sağ olsun bu il atların arpalarının üstünə yağış yağıb və arpalar kifsiyib atlar yemirlər sabah əyər atlar acından tələf olsalar məndən incimə. Bunu eşidən təbrizin valisi şaha məktub yazır ki şah sağ olsun eşitmişəm ki diyəsən şumalda atlar kifsimiş arpaları yemirlər. əyər icazə versən mən atlaruva təzə buğda göndərim və o kifsimiş və atlar yemiyən arpaları

verim azərbaycanın eşşəkləri tamlıtamlı yesinlər və bir xeylidə pul artıx alım və elədə edirlər. Bu zülmüləri qanan-canan his edən azərbaycanın qeyrətli oğulları əl-ələ verdilər ki bundan sonra biz daha iranın şahına və onun azərbaycana ögey baxmasını sığışdırma bilmərik və bundan sonra ya öləciyik yada özümüz bir azərbaycan dövləto quracıyıx. O gündən azərbaycanın savadlı alımləri şairləri müəllimləri həkimləri Aşıqları əl-ələ verdilər və başladılar camaatı ayıxdırmağa ki ay azərbaycan milləti qalxın ayağa bu milləti ayıxdıranlardan biri Aşıq Hüseyn cavanıydı. Və siz bilirsiniz ki millət inqilab elədi və azərbaycan seyid cəfər pişəvərinin rəhbərliyiynən 1324 cü ildə bir azərbaycan dövləti qurdu. Ama bu dövlət bir ildən artıq davam edə bilmədi və 1325 ci ildə yenədə pozuldu və o azərbaycan dövlətinin başçılarını başladılar tutub edam eləməyə. O adamları ki azərbaycan dövlətinin qurulmasında bir qədəm götürmüşdülər olardan böyük bir siyayı hazırladılarkı bu adamlar tutulun edam olmalıdırlar. Aşıq Hüseynində adı o siyayıda qeyd olmuşdu.

Şahın dərbarında Aşıq Hüseyn cavanın bir duz çörək qədri bilən dostu varıdı , sərvan nasiri adnda. Sərvan Nasiri xəbərdar oldu ki, Şah tərəfindən siyahı gəlib ki, Azərbaycanın bir neçə igidləri tutulub dar ağacından asılmalıdır. Onlardan biri də Aşıq Hüseyn Cavandır. Bu sirdən xəbərdar olandan sonra Sərvan Nasiri dayanmadan Tehrandan durub Ütü kəndinə gəldi. Sərvan gecəni yol gəldi. Sübh açılmamış çatdı aşığın evinə və qapısını döydü. Bu səsə içəridən aşığın xanımı cavab verdi: Kimdir qapını döyən? Sərvan cavab verib dedi: Ay bacı, mənəm, Sərvan Nasiri. Aşıq evdədir, ya yox? Xanım dedi ki, qardaş, Aşıq

evdə yoxdur, qonşu kəndlərin birində toydadır. Siz buyurun içəri, Aşıq da indi harada olsa gəlib çıxar. Sərvan dedi: Qapını açma, bir sözüm var, onu deyib qayıdıram. Qulaq as, gör sənə nə deyirəm. Aşıq evə çatan kimi ona deyərsən ki, İrandan qaçsın. Bir gün gec çıxsə, şah onu tutdurub dar ağacından asdıracaq. Sərvan Nasiri sözünü deyib tez də ordan getdi. Bir azdan sonra Aşıq Hüseyn gəlib çatdı. İçəri girəndə gördü həyat yoldaşının əl-ayağı tir-tir əsir. Soruşdu ki, sənə nə olub, əl-ayağın niyə belə əsir? Xanımı dedi ki, nə olacaq. Dostun Sərvan Tehrandan gəlmişdi. Dedi ki, bu gün İrandan qaçmasa, şahın adamları gəlib onu tutub öldürəcəklər. Mənə de görüm, sən gedib toylarda nə danışırısan ki, şah sənı dalınca adam salıb səni öldürtdürmək istəyir. Aşıq bildi ki, iş nə həddə çatıb. Xanımına dedi ki, uzun sözdən bir iş çıxmaz. Mən qacmalıyam. İranda qalsam, məni tutub öldürəcəklər. Sən indi qulaq as, gör mən nə deyirəm. Mənim kimdən alacağım var, bu, onların adlarıdır, al, kimə verəcəyim var, bu da onların adlarıdır, alıb verərsən, deyərsən, camaat məni halal edər. Mən gedirəm o tay Azərbaycana. Sərhədi keçəndə rus əsgərləri məni öldürməsələr, bir neçə aydan sonra gəlib sizi də apararam. Əgər ölsəm, balamı sənə tapşırıram. Aşıq bu sözləri deyib qapıdan çıxanda 6 yaşlı qızı o biri otaqdan çıxıb atasının qabağın kəsdi. Dedi: Ata! Hara gedirsən? Aşıq elə bilirdi bu qızı yuxudadır, heç nədən xəbəri yoxdur. Dedi: Qızım, gedirəm toya. Qız dedi: Yox ata, sən yalan danışdin, sən məni aldadırsan. Sən istəyirsən

İrandan gedəsən. Elə bilirdin mən yatmışdım, yox, ata, mən oyaq idim və hər işdən xəbərdaram. Sən bizi kimə tapşırıb

gedirsən? Dedi: Qızım, indi ki, hər şeyi bilirsən, daha lap gözəl, siz qalın, mən gedim. Qız dedi: Yox, ata, ya getmə, ya bizi də apar. Aşıq tələsir ki, evdən tez çıxıb getsin, düşmən gəlib onu yaxalamasın, amma qız ağlaya-ağlaya kəsir qapının ağzını, qoymur atası getsin. Aşıq nə deyir, qızı qəbul etmir. Aşıq dedi: Qızım, ağlama, qulaq as gör sənə mən nə deyirəm, əgər sözlərimə baxdin, qalarsan, baxmadın, ya mən də getməyəm, ya da sizi özümlə apararam. Burda Aşıq götürüb görək qızına nə deyir:

Mən gedirəm səadətə dalıncan,
Körpə qızım, məndən sonra ağlama.
Nəfəsim gəlincən, ta yoruluncan
Mən çataram düz diyara, ağlama.

Qaşun körgə salıb axmasın yaşın
Tikilməsin yerə o qılı başın
O mehriban ana- bacı qardaşım
Dərdini de sən aşkara ağlama.

Unutma arzını gələcəyini
Təzə hayat xoş gün görəcəyini
Tellərini çin-çin hörəcəyini
Nifrət elə zülmükara ağlama.

Bağrı qandı çox körpalər iranda
Çəkillər insanlar nələr iranda
Atasız uşağlar mələr iranda
Sən ümid ver bir olara ağlama.

İnsan bir ağacdı, kəsərlər onu,
Baş verib törəyər dibindən onu.
Yetişib düşmənin ömrünün sonu,
Vursalar Hüseyinə yara, ağlama.

Bu sözlərdən sonra aşığın qızı atasının sözlərini qəbul edib qalsın, amma Hüseyin qızına söz verdi ki, əgər o taya salamat keçdim, 7 gündən sonra gəlib Araz çayının kənarında görüşərik. Aşıq evdən çıxıb Azərbaycana gedəsi idi, amma üzünü tutub məzarıstana sarı gəlir. Aşığın balabançalan dostu da bununla idi. Balabançı dostu deyir: Hüseyin! Sən bu tərəfə getməlisən, bəs o tərəfə niyə gedirsən? Aşıq deyir: Arxamca gəlsən, görüb bilərsən. Aşıq gəlib çatdı bir məzarın üstünə. Balabançı dedi: Nədən dayandın? Hüseyin dedi: Bax gör, bura haradı, mən dayandım? Dedi: Bura sənin 4 yaşında dünyadan getmiş qızının məzarıdır. Dedi: Yaxşı, mən daha ayaq götürüb gedə bilmirəm. Dedi: Niyə? Aşıq dedi: Balabançı qardaş! And olsun səni, məni yaradan Allaha, elə hiss edirəm ki, bu balaca balam məzardan qalxıb yapışib mənim yaxamdan, mənə deyir: Ata! Məni burda tək qoyub hara gedirsən. Sən Allah, balabanı çıxart, bu balamı da bu dağlara, bu torpağa, bu məzara tapşırım, sonra gedərik. Aşıq burda belə deyir:

Se səngi bəradər piri həqiqət,
Bu vətən, bu torpaq, el amanatın.
Bir nişanəm qaldı burda yadigar,
Qiymətsiz dürdanəm bil amanatın.

Ellər gəlib başın üstə gəzərlər,
 Köçhaköçdə nər mayanı bəzərlər,
 Gözəllər tellərə şənə düzərlər,
 Şənə amanatın, tel amanatın.

Hüseyn Cavanıdı el arasında,
 Dodaq arasında, dil arasında,
 Bülbül həsrət öldü gül arasında,
 Bülbül amanatın, gül amanatın.

Bu sözlərdən sonra Aşıq İrandan çıxdı getdi. 7 gündən sonra verdiyi sözə görə bir neçə dostu ilə gəldilər Arazın o tayında çox dayandılar ki, bəlkə, bunun ailəsi də gəlib Arazın bu tayında bir-birini görüb arxayın olsunlar Amma aşığın xanımı və qızı günləri qarışdırıb bir gün tez gəlib və aşığı da görə bilməmişdilər. Ana-bala ağlaya-ağlaya qayıtmışdılar. Amma Aşıq vaxtında gəldi, səhərdən axşama qədər dayandı, amma ki, bunun ailəsindən bir xəbər olmadı. Aşıq Hüseyn elə bildi bunun ailəsini şah adamları yaxalayıblar ki, bunlardan bir xəbər olmadı. Burda ürəyi yana-yana görək bu taydakı dağlardan nə xəbər alır:

Bir xəbər ver, danış mənənən,
 Sənə qurban özüm, dağlar!
 Harda qaldı anasıynan
 Altı yaşlı qızım, dağlar!

Mən dərdimi kimə açım?
 Beş gündə ağardı saçım.
 İntizardı anam, bacım,

Hansı dərdə dözümlər, dağlar!

Hüseyn Araz qırağında,
Ailəsinin sorağında,
Qaldı vətən torpağında,
Əbədilik gözümlər, dağlar!

.

YƏDULLA NOVZÜHURİ

Aşıq Yədulla Novzühuri 1928-ci ildə Bəxşayısdə dünyaya göz açıb, və 1994-cü ildə Tehranın Nemətabad məhəlləsində ruhu əbədiyyətə qovuşub. Balacaboy bir Aşıq idi. Mən 1974-cü ildə Tehranın Nemətabad məhəlləsində o ustadla tanış oldum, onda mənim 14 yaşımla var idi və onun da bir xalı mağazası var idi. Hər gün günbatan zaman camaat işdən gələndə onun mağazası yığnaqlı olurdu. Bir neçə balabançalan, qavalçalan, şeir, musiqi və Aşıq sənətini sevənlər o ustadin mağazasına toplaşardılar və o da onlarla söhbət edərdi. Çox gözəl səsi var idi. Hansı dastanı danışırıdıda, yerli-yataqlı danışır. Mən Aşıqlığa başlayandan bir il sonra məni çağırır dedi: Ay bala, sən gözəl Aşıq olarsan, Aşıq sənətində çox sirlər var. Bu sənət böyük elmdir. Mən istəyirəm bu barədə sənə kömək eləyəm, sən hər gün gəl mənim yanıma, mənim sinəmdə çox sözlər var, mən onları verim sənə və o sözləri özümlə aparmayım. Doğrudan da, elə dediyi kimi, sinəsinin bütün xəzinəsini pulsuz-parasız mənə bağışladı. Mən Tufarqanlı Aşıq Abbas və Gülgəzin dastanını o ustaddan öyrəndim. Allah ona qəni-qəni rəhmət eləsin (amin).

ŞƏMKİRLİ AŞIQ HÜSEYNİN İRAN SƏFƏRİ SÖYLÜYƏNİ YƏDULLA NOVZÜHURİ

Bəli əzizlərimiz mən ustadlarımda eşiddığıməgörə şəmkırlı Aşıq Hüsenilə dədə Aşıq Ələsgərin görüşü belə olub.təxminən 1791 cı ildə şəmkırlı Aşıq hüsen dünyaya göz açıb.dünya ömürünə baxnda bir göz qıpım anında özünü bütün şəmkır mahalında özünü böyük bir ustad kimi tanıddırır.Aşıq hüsen Şəmkirlinin ustadı kalbay baqır olub.şəmkırlı Aşıq hüsen öz zamanının bir neçə ustad Aşıqlarının xeyir duasını alıb və bütün azərbaycan torpaqlarını gəzib dolaşmışdı.bugünkü iran deyılən ərazının xəritəsində yerləşən şəhərlərdə o cümlədən təbriz zəncan qəzvin miyana xalxal kağız kunan mahallarında 23 il böyük xanların bəylərin toyunda olub. Bəzən şəmhırdə çıxıb birdə şəmkırə qayıtması bir ilə çatırdı. Aşıq hüsenin çox gözəl və yatımlı səsi varıymış.və yaxşı bəstəkar Aşıq olub.bir neçə saz havalarının müəlifıdı.bir gün Aşıq hüsen şəmkırlı öz qohumu və yaxınlarının birinin toyunda çalib oxuyurdu.məclis başa çatdı .bəy bəzəmə məqamı qızlar gəlinlər hamı yığılıb gəldilər.sən demə Aşıqında hayat yoldaşı" GÜLNİGAR "xanımda bu qərara gəlirki məndə bu toya gedəciyəm. Durur buda toy övünə gəlir. Deyir görüm mənım ərim Aşıq Hüseyin qız gəlinə necə tərif deyir. Və mən onu yaxından yoxluyacıyam. Geyinib kecinib buda gəldi bəy bəzənən məkana. Aşıq hüsen oxuyub tərif deyib şabaş almaqdeydi. Gözü sataşdı gördü öz hayat yoldaşıda bu məclisdə. Amma istəmır özünü Aşıq Hüseyinə və

camaata tanıtdırsın. Amma bunu Aşiq Hüseyin gözəl
 bılmışdı. Aşiq Hüseyin dedi bəlkə bununda oynamağa və bu
 qız gəlinə qatılıb süzməgə gəlib bəlkə utanır. Qoy bu elə
 bilsinki heç mən bunu tanımadım. Qoy bunada bir tərəf
 deyim amma üstü örtülü. Bılaə bılıb bilməsə məndə
 özümü vıracıyam bilməməmzliyə. Bu iş elə belə qalacaq.
 Orda Aşiq Hüseyin götürüb belə deyir
 Eltimas eylərəm toy adamları
 Sızdə deyın toya gələn oynasın
 Adını demırım eldən ayıbdı
 Fıllankəsın qızı filan oynasın.

Bır ala gözlüdü züfləri dəstə
 Dərdini çəkməkdən düşmüşəm xəstə
 İltimas eylərəm anlıyan dostu
 Dostunun qədrini bilən oynasın.

Bəyin qohumudu gəlinə nəzdik
 Dostlar arasında qoy olsun düzdük
 Hər əlinə alıb bır ala yüzdük
 Yüzdüğü əlinə alan oynasın.

Şəmkırlı hüsiynəm eylərəm fəğan
 Yaş yerinə didələrım tökər qan
 Özü novrəstədi eşqi novcavan
 Yaşmağın altından gülən oynasın.

Buzaman Aşiq Hüseyinin yoldaşı "GÜLNİGAR" xanımın
 qız gəlinə qatılıb pə qohumlarının toyunda bəy gəlinin
 toyunda oynadılar .Aşıqda çox şabaş qazandı. Bular hər

ıksııdə toıdan sora övə qayıtdılar. Heç bırı sözün üstünü açmadı.bir neçə gün Aşıq Hüseyn pıvdə ıstrahət etməkdə qalandan sora genə toya gedəsiıdı.Aşıqında toya gedıb qayıtması bılınməzdı bi aya gələcək bir ilə gələcək heç bılınməzdı. Bu zaman bunun hayat yoldaşı dedı Hüseyn bu toylara gedısən hərə bırı yüzdük verir ona gözəl – gözəl tərıflər deyırsən məndə sənün uşaqıaruvu böyüdürem və bu öyde nəqədər zəhmət çəkırem nə olar mənədə bırı tərıf yaz qoy mənımdə adım dastanlarda qalsın. Aşıq Hüseyn dedı xanıım sənə bırı dəfə tərıf demışəm. Xanıımı dedı bəs mən nıya bılınırem. Hüseyn dedı nıyə yadundan mənə ıkı ala yüzdükdə verdun. Bəs mən orda demədıə (dostluq arasında qoy olsun düzdük) bu zaman yoldaşı dedı Hüseyn sən bılırdun o qıraqda duran mənəm. Dedıbəs nıya bılınırdım. Dedı sən hardan bıldun o üzü gözü bağılı mənəm. Paltarlarıda özgədən alıb geymişdım bəlkə sən mənı tanıımııasan. Sən mənı necə tanudun. Hüseyn dedı bəs sən demırsən mənə nıyə haqq Aşıqı deyırlər. Yoldaşı dedı bəs yaxşı sora mənə nıyə deməduıku sən mənı tanıımıısan. Hüseyn dedı Aşıq gərək sırdar ola.Aşıq toıun sözün eşıkdə danışmamalıdı. Toıda camaatın qızı gəlını çalıır oynuyur şabaş verir bırı söz danışır toıda hərənə oldu toı övündə qalmalıdı. Bu zaman buların bırı – bırlərınə məhəbbətı artdı . gülnııar xanıım durub bırı qayqanax pışırııb gətırdı Aşıq Hüseynə.bular dedılə güldülər genə Aşıq Hüseyn sazını götürüb dastanları havaları çalııb oxumaxda və məşq eləməkdeıdı xəbər gətırdılə ıkı atlı gəlır.atlılər gəldılər dedılər Aşıq Hüseyn Şəmkırlının övü buradı ? Hüseyn dedı bəlı məndə Aşıq Hüseynəm.bu gələnın bırı cıbınən bırı məktüb çııardıb Aşıq Hüseynə verdi .Aşıq Hüseyn

məktubu oxudu gördü bu məktubda ,Aşıq Hüseyn sənı mən oğlumun toyuna dəvət edirəm . hansı gün gələbilsən o günü bizə de biz o günə camaata dəvət verək Altında yazıb (xalxal mahalının xanlarının xanı səcadi xan) .bu məktubunda arasında 30 dənə qızıl pul var .Aşıq dedi oğul atdan düşün bir az istirahət edin məndə görüm hansı günə vaxtım var sizə cavab verim sora gedin . bular gəldilər yeyib içdilər gedəndə Aşıq dedi oğul siz səcadi xanın nəyi siniz ? bunun biri dedi uatad mən səcadi xanın oğluyam adımda kamal xandı bəyde mən olacıyam .buda mənım əmim oğlu toğrul bəydi . Aşıq dedi çox gözəl gedin səcadi xana buyurun mən 15 gündən sora sizin toyuzda olacıyam ,toyçular qayıtdılar .Aşıq bu pullarınan gəldi bazardan övün bir illik azuqəsini alıb qoydu övə . və yemək içməkdən fikri azad oldu . amma bunun xanımı "gül nıgar" xanımın bir xəstəliğı varıydı hər 1 ya 2 aydan bir tutardı belə olardıkı həkim tez başının üstünə gəlməseydı gül nıgar xanımlı dünyadan gedərdı . bu əhvalatdan Aşıq həmişə nıgaran qalardı . hansı toya getseydı elə qulağı səsdə olardı . Aşıq kicik oğlunu çağırdı dedi oğul anonnan muraat ol və sözündə çıxma mən qayıdincan . övün hə bir işin sənə tapşırıram . Bir neçə gün bunun üstündən keçdı Aşıq sabah toya güdəcək və gedib qayıtmağda neçə ay çəkəcək bilinmir . belə olanda gülnıgar xanımlı dedi Hüseyn məndən incimisən ? üseyin dedi səndən niyə inciməliyəm? gülnıgar dedi övün hər işını uşağa tapşırırsan. Dedi ayxanımlı istirəm sən çox incimiyəsən .gül nıgar xanımlı dedi yənə sən mənı bu qədər istiyırsən ?Aşıq dedi istəməseydım sənə niyə bu qədər tərif yazmazdım . dedi nə tərif yazıbsan toyda hamıya tərif deyib pul alırsan məndə iki yüzdük vermişəm

mənədə ordan – burdan bir tərif deyibsən . əgər düz deyirsən indı mənə bir tərif de .Aşıq Hüseyn dedı xanım bu dəfə gedim xalxala qayıdım daha uzax toya gedəsə deyiləm qayıdandan sora sənə çox tərif diyərəm . Aşıq Hüseyn çox deyib az deyib xanım qəbul eləmiyib . odku Aşıq Hüseyn burda götürüb görək öz hayat yoldaşına necə tərif yazır .

Sənün hüsnü camaluvun
Tərifini tarı yazıb
Məşqatələr tellərinə
ənnabıyla sarı yazıb.

Şırın dılın söhbətini
Ləzzətini qudrətinə
Lap əzəldən qiymətini
könlümün bazarı yazıb.

Sənkı varsan ey şux sənəm
Nə ah bılləm nədəki qəm
Şəmkırlı Hüseynə həmdəm
Tanrı gül nıgəarı yazıb.

Bəli əzizlərimiz şəmkırlı Aşıq Hüseyn payızın əvvələrində şagirdlərinən xalxalın xanlarının xanı seyid "SƏCCADİ" xanın oğlunun "KAMAI" xanın toyuna gəlir .bu toyda Aşıq Hüseyn iki şagirdinən gəlir biri tovuzdu Aşıq ibrahim və biri öz oğlu Aşıq Çoban. Bular bir neçəgün butoyda bir neçə gün çalıb oxuyandan sora Tovuzdu Aşıq ibrahim xəstələnir .və məcbur olur şagirdini yola salır ibrahim şəmkırə qayıdır. o zaman toylar qırx gün ən kicik toy bir

həftə ya üç gün davam edirdi . şəmkırlı Aşıq Hüseyninən oğlu Aşıq Çoban bu toyu çox gözəl başa vıdılar. Bu böyük toya bütün ətraf şəhərlərin xanları – bəyləri dəvət olmuşdular. Aşıq Hüseynin bu gözəl məclis aparmağını camaat və xanlar bəylər çox bəyəndilər .və elə olurku toyu qutaran kimi obırı xanların toyuna dəvət alır. Amma bu toyda Aşıqa çox pul verilər.Hüseyn bu toyda bir xeyli şaerlər və Aşıqlar və yazıçılarınan tanış olur. Amma səcadi xanda oğlunun toyuna bütün xalxal camaatının ayılıb sayılanların və qohum əqrəbəsını və bütün ətrafin xanların bəylərini dəvət etmişdi. Və hər gələn xan – bəyde özüynən bir Aşıq gətirmişdi .və tamam ətrafin şaerlərə yazıçıları cəm olmuşdu və səcadı xan hər xanların Aşıqna bir at və bir kısıə qızıl pul verdi . və bu toya gətirilən qoyenların çoxu artıq qaldı . və səcadı xan bütün qalan qoyün – quzunu ətrafda olan yoxsullara payladı . buların şahidə olan toyun ustad Aşıqı şəmkırlı Aşıq Hüseyn bu qırx gündə bu toyda nələ görmüşdü oları qələmə almışdı . toyun axır günü şəmkırlı Aşıq Hüseyn qalxıb ayaqa dedi camaat Aşıqlarda belə bir qayda var . Aşıq toyda nələr görüb onu bir muxəmməsınən qonaqlara oxuyub çalar . və o muxəmməsınəndə elə toyu başa çatdırar . indı qulaq asın görün mən bu toyda nələr görmüşəm oları muxtəsəri olsada bir muxəmməs havasıynan sizin qulluğuza çatdırım . və bu toyun xeyir duasını verim . burda götürüb görək şəmkırlı Aşıq Hüseyn nə deyir

Toy belə olar səcadı xan seçib toya ləl qgətirib

Aşıqların barmaqları pərdələrdə xal gətirib

Hər mahal gətirə bilməz bu xanı xalxal gətirib
Açaçı xanları köç köç qaflankudan bal gətirib
Talış ərdəbil bəyləri peş gəlib mahal gətirib

Toy Düyüsün gılan xanı ətlığın gətirdi muğan
Qırx gicə gündüz toy olub hər gün bir çalib oxuyan
Aşıqlara qızıl verib bəy atası səccadı xan
Eşidib bu sər - sedanı yerli - birlili iran - turan
Səcadı xanın mərdlığın el - oba misal gətirib

Sağduş oruc solduş alı bəy bəzənən mır kamala
Tərif muxəmməs yazıram tarıxdə nişanə qala
Sankı aləmin nüfusu gəlib küyüyə xalxala
Bəy atası mır baləli əmir verib çala çala
Şəmkirdən Aşıq Hüseyini toya mır kamal gətirib

Bəli əzizlərimiz bu sözlər qutaran kimi səccadı xan gətirib Aşıq Hüseyn şəmkiirlənin xələtini verib . Aşıq yerə oturan kimi şairlər Aşıqlar ihsəd dedilər. O şairlərdə biri "MIRZƏ MƏHƏMMƏD XƏLXALI" xəlxalı olub . və o şəmkiirlə Aşıq Hüseyni övünə dəvət edib . Aşıq Hüseyn bunun dəvətinə görə durub "QARA BULAĞA" gəlir "MIRZƏ MƏHƏMMƏD XƏLXALI" bulara görə bütün mahalın Aşıqlarını şairlərini adlı – sanlı ziyalılarını dəvət edir . və bularda böyük bir məclis qurulur . və o məclisdə hamı çıxış edir . və Aşıq hüseyn öz nöbəsində durub sazını götürüb bu mahalda nələr görüb xususan səccadı xanın oğlunun toyunda nələr görüb və böyük yazıçı və şair mırzə məhəmməd baqr xəlxalının qonaq pərvərliyini və bütün bu əhvalatları bir Aşıq Hüseyni havasıynan belə deyir

səcadı xan demə xaqandı kışı
pozulmaz ordusu imkanları var
körpülər saldırıb məktəblər tıkıb
elm dünyasında ummanları var

bu xanın bağçası bağları güllü
behışt yaradıbdı sürlü–sünbüllü
Qudrətli şairi Aşıqı bəlli
Yazıb yaradıblar dvanları var

Şəmkiirlə Hüseynin soruşdu halın
Gəzdirdi obasın elin - mahalın
Mırzə məhəmədi vardı xəlxalın
əcayib hekayə dastanları var.

Şəmkırlı Aşıq Hüseyn Qarabulaqda qalmaqda olsun. Sizə xəbər verim Aşıq İbrahimdən. bu gəlib şəmkirə çatanda camaat gəldilər Aşıqın yanına. dedilər bəs siz hara getmiş? bız neçə dəfə atlı göndərdik sizdə xəbər olmadı. dedi bizim dalımızcan nəyə atlı göndərmişdiniz? dedilə siz gedən gündə 3 gün sora Aşıq Hüseynin hayat yoldaşı bilinməz bir dərdə düşüb hayatını dəyişdi. 1 həftə bundan əvvəl qrxıda çıxdı. genəsizdən xəbər olmadı. dedi bız xalxal mahalında bir toydaydız mən xəstələndim qayıtdım olar dədə bala qaldılar səcadı xanın oğlunun toyunda. Ağsaqqallar dedilər Aşıq sən bilirsən Aşıq Hüseyn hansı məkandadı bir atlı özuvunan götür get Aşıq Hüseyni tap gətir. Bular iki atlı yola düşdülər. gəldilər çatdılar Qarabulağa. Aşıq Hüseyni hər bir əhvalatdan xəbərdar elədilər. Aşıq Hüseyn daha durmayıb gəldi çatdı şəmkirə. baxdı ki iş işdən keçib xanımı "gül nıgar" ın qırxınada çatabilməyib. dərd Aşıq Hüseynin bütün vucudunu ihatə eləmişdi. Camaatın gözü Aşıq hüseydəidi ki görəsən Hüseyn nə iş görəcək . amma sanki Aşıq Hüseyn atın üstündə cansız bir heykələ çevrilmüşdü . Aşıq Hüseynin oğlu Çobandedi ata yen gəl övə camaat sənə görə qapıda dayanıb . dedi oğul bundan sora daha mənım qapım bağlandı. bu sözləri deyib atını çövdü məzarıstana. Camaatda bunun dalıcan həldilərməzarıstana . Hüseyn sazını çıxarıb görək bu məzarın üstündə nə diyəcək .

Ey şəmkırın vəfadarı
Yarı gül nıgar gül nıgar
Qalx məzardan birdə görüm
Barı gül nıgar gül nıgar

Nıgar nədən atdı bizi
 Qəm – kədərə qatdı bizi
 Yaman sızıllatdı bizi
 Tarı gül nıgar gül nıgar

Şəmkırlı Hüseyin dəri
 Bağlı qaldı inən bəri
 Qıvrım – qıvrım hörüklərə
 Sarı gül nıgar gül nıgar

Hüseyn qayıdıb əhd elədikı mən daha bundan sora heç bir toya getmiyəciyəm. Sazını salıb torbasına asladı duvardan.ağır günnər bir – birinin dalıycan ötməkdeydi.qış keşdi yaz keşdi yay gəldi Aşıq Hüseyn nə Qarasın çıxardır nədə saqqalın vırıb. Bütün üzün gözün tük basıb.toyların vaxtı gəlib toysünət dəyib qarışıb bir birinə.hərnə gəlirlər Aşıq Hüseynı toya aparalar qəbul eləmır Bir neçə ağsaqal yığılıb gəlirlər Aşıq Hüseynın Qarasını. Çıxardılar. amma deyir xanımın ilı çıxmıyınca saqalımı vırası deyiləm.bunu zorunan bir neçə toya aparılar. Amma heç könlü şad olmur.övdədə qərarı gəlmır. Bir çayxana vardı hər gün sazını götürür gölır o çayxanada sazı asır duvardan ta qaş Qaralıncan oturur.gecə Gedır sabah genə gəlir.hərgün işı bu olub.bu burda qalmaqda olsun sizə xəbər verım borçalı mahalında sarvan kəndinə.bu kətdə israfıl aqa adlı bir hişı vardı.bütün Aşıq dastanların və havaların yer – bə yer bılırdı.Aşıq Hüseyn 23 il onan əvvəl bu kətdə bir toyda olmuşdu.israfıl aqanın Aşıq Hüseynən çox xoşu gəlmişdi. Və bular dost olmuşdular.amma sora hərnə adam

göndərmişdi Aşıq Hüseyn övdə olmamışdı buların toyuna gəlsın.aradan 23 il keçmişdi. Genə bir ağır toy olduğuna görə israfil ağa iki adam çağrıb gedin bir yaxşı Aşıq tapın və onu oxudun bəyənin gətirin.bular gəliblər qazaxda bir Aşıq tapa bilmıyıblər tovuzda tapabı-lmıyıblər gəldilər şəmkirdə bir çayxanıya.baxdılar gördülər beş – on saz duvarlardan aslanıb. dedilər bızə yaxşı bir Aşıq lazımdı.kımdı bu sazların sahabları? Bir nəfər Aşıq Hüseynı çox yaxşı tanıyıdı dedı ay bala əgər yaxşı Aşıq gəzırsız bax o saqqallı Aşıqı aparun. Bunu Aşıq Hüseyn eşıtdı . amma o tərəfdə iki ərməni oturmuşdu.İşarəninən qaşınan gözünən bu toyçulara qandırıdılarkı yalan deyir onun nə Aşıqlıqı var görmürsüz meyidə oxşuyur. Gedin ayrı Aşıq aparın. burada Aşıq Hüseyn eşıtdı.bunu eşıdən Aşıq Hüseynə pıçaq vırseydun qanı çıxmazdı.Aşıq Hüseyn allah – allah edirdi bu toyçular bunu danışdırsınlar.buların biri yaxınlaşdı Aşıq Hüseynə. Dedı Aşıq bizim toyumuz var vaxt edib o toya gələ bilsən bızə bir hava çal oxu.xoşumuz gəlsə səni aparaq toya. Bunu eşıdən kimi Aşıq Hüseyn sazını köynəkdən çıxardıb zılını zıl bəmını bəm və sınısındə müstəhkəm götürüb görək burda baş verən əhvalatı bir təcnis şer formasında necə deyir.

Ey şahı zülfüqar düldülə səvar
Görmədim ömrümdə dürüst ərməni
Həqiqət bağında açılmış güləm
Dərmək istəyirsən dürüst dır mənı

Pıs işləri el ıçındə yamənəm
Baxtı Qara ya dostumdu ya mənəm

Sərraflar yanında yaqut - yamənəm
Zərgər zərə tutar dürüsdər mənı

Şəmkirli Hüseyin elm ayatdan
Yerdə xəbər verrər göydə busatdan
Nanəcıb naxələf fel – fəsaddan
Saxlıyar düz kışı dürüst ər mənı

Bəli Aşiq Hüseyin sözlərini qutaran kimi o iki ərmeni çayxanadan çıxıb getdilər. Aşiq Hüseyin dedi oğul hardan gəlibsınız ? dedilər biz borçalının sarvan kəndinə . Aşiq Hüseyin dedi mən 23 il bundan əvvəl o kətdə bir toy çalmışam . oranı çox yaxşı tanıyıram. orda bir süleyman ağa var o qalır ? bu toyçular dedilər bəli Aşiq o bizim kəndin ağ saqlıdı . Hüseyin dedi yaxşı oldu o mənı yaxşı qarşıliyar . bular yola düşüb gəldilər . gəlib çatdılar toy övünə . toyxana camaatınan yarı olmuşdu . xanlar bəylər camaat bir – bir gəldilər Aşiq çay içməkdəydi bir nəfər içəriyə girdi . camaat ayağa qalxdı . Aşiq Hüseyin diqət eliyəndə gördü bu həman süleyman ağadı . amma süleyman ağa çox qocalmışdı Aşiq Hüseyini tanımadı . bütün camaat gələndən sora süleyman ağa dedi əyə Aşiq gətrməmisiniz ? dedilə Aşiq burdadı . süleyman ağa baxanda gördü bu Aşiq heç Aşıqa bənzəmır . üz – gözünü tamam tük basıb . öz aləmində dedi əyə bu nə Aşıqıdı bu uşaq – muşaq bu toya gətirib . mən uzaq yerdən gələn qonaqların yanında xəcalət olacıyam . hırsından dözə bilməyib dek qalxdı . istədi getsin Aşiq Hüseyin işi bildi . bildiki bu çıxacaq eşiqə bir iki nəfər car – cavanlardan çağıracaq diyəcək bu Aşıqa bir – iki qırış Qara pul verin yola salın getsin . dedi yaxşısı budur özünü tanıtdırmadan

dur bu süleyman ağanı qoyma məclisdən çıxsın .bu getsə daha qayıdası deyil .tez sazını götürüb qapının ağzını kəsdi .dedi ağa bir neçə dəyqə dayan mənım sənə bir neçə kəlmə sənə sözüm var .süleyman ağa dedi ay bala mən gedım sora qayıdıb gələrəm . Aşıq Hüseyn dedi yox ağa mən sözümü deyim qəbul etməsən gedərsən .süleyman ağa çarəsiz qalıb . dedi a bala tez ol mənə gecikdirmə .bu zaman Aşıq Hüseyn dayanıb qapının ağzında götürüb görək süleyman ağya nə deyir .

O nə dosdu dosdu görüb tanımır
Yaddan salıb üç il beş il onbeş il
Heç demırkı Aşıqımdan xəbər yox
Harda qalıbl üç il beş il onbeş il

Dərya elmı gəl eyləmə ay ada
Insaf eylə dostu qatma a yada
Göz görməsə könül salmaz a yada
Olmaz talıb üç il beş il onbeş il

Hüseynə durmuşam də ayağında
Xəstə şəfa tapar tər ayağında
Kim yenib kım qalxıb dərə ayağnda
Kim ucalıb üç il beş il onbeş il

Sözləri qutaran kimi süleyman ağa dedi əyə sən hansı Aşıq Hüseynsən ? dedi ağa mən şəmkırlı Aşıq Hüseynəm .süleyman ağa qllarını doladı şəmkırlı Aşıq Hüseynın boynuna .dedi aşşiq Hüseyn mən qocalmışam bəs sən niyə özuvu bu günə salıbsan ? şəmkırlı Aşıq Hüseyn dedi ağa

sən deyirdin bir vacib işim var axı eşığə gedirdin . get işini yerbə - yer elə gəl mən sənə danışım . Süleyman ağa dedi əyənə nə iş olasıdı .o sözlər daş değırlatmasıydı . mən hər Aşıqın məclisində oturmaram . sən onu bilmirsənmi? Tez ol de görüm sən niyə bugünə düşübsən ? AşıqHüseyn dedi ağa icazə ver mənım halım əhvalım niyə belə olub mə onu sazınan quluğuza çatdırım .burda götürüb görək Aşıq Hüseyn nə deyir .

Məcnun könlüm bu dağları dolandır
Görən bu dağlarda kimim var mənım?
Sazda Kərəmiyə qoşulancanım
Kamanda sızlıyan sımım var mənım .

Kəsilib qapımdan gəlib gedənım
Yoxdu candan yanan daha həmdəmım
Dumanlar içində qalib köhlənım
Ummana qərq olmuş gəmım var mənım .

Hüseynəm saraldı qonça niyətım
Daşlara toxundu ilk məhəbətım
Elləri güldürən sözüm söhbətım
Özümü ağladan qəmım var mənım .

Aşıq Hüseyn sözləri sazda dedığı kimidə dil cavabı dedi . və camaat bütün əhvalatdan xəbərdar oldu . süleyman ağa dedi Aşıq Hüseyn olan olub keçən keçib sən bu halda qalmamalısan . dur toyu qutar sabah sennən işim var . Aşıq Hüseyn durub məclisdə gözəl – gözəl sözlərdə oxuyurdu və məclisdə öz itirdiyin tapmışdı məclisdə gözəl qulaq asırdı

.bu zaman məclisin bir tərəfindən bircavan oğlan durub bir qızıl onnluq əlində tutub dedi Aşıq Hüseyn gəl bu onluğu al mənə Aşıq Aşıq Ələsgərdən bir şer oxu . Aşıq Hüseyn heç bir məclisdə bir söz bilmirəm deməmişdi . bir oyana buyana gedib dedi bala bir – iki zakasım var oları oxuyum sizində qulluğuzda olarm . aradan bir çox keçmişib bir başqası dedi Aşıq mənə Aşıq Aşıq Ələsgərdən bir söz oxu . bu birin o birin Aşıq Hüseyn gördü olmuyacaq dedi ay bala mən Aşıq Aşıq Ələsgər adda bir Aşıq yaşair eşitməmişəm . bir mənə deyın görüm bu Aşıq Aşıq Ələsgər kimdi və harda olar? Süleyman ağa dedi Aşıq Hüseyn təzə əmələ gəlmə bir gözəl Aşıqdı . mən onun məclislərində dəfələmən olmuşam . biz onu toyada gətirmişik . o Aşıq alının şagırdıdı .göyçənin ağ kılısa kəndinənd nə olacaq məclis qutardı . hamı getdi istirahət etməgə hərə öz övündə yatdı amma Aşıq Hüseyn yata bilmir .nəvaxd olacaq mən bu Aşıq Aşıq Ələsgəri görəcəyəm sabah açıldı.Süleyman ağa dedi Aşıq Hüseyn mən kənd camaatıynan danışmışam bəz bir yüz atlı sənən gedirik şəmkirə sənün hayat yoldaşuvun məzarına bir dua veririk sora el adıt ənənəsynən səni yasdən çıxardıb qayıdacıyıq .elədə elədilər .bular gəlibqayıdandan sora Aşıq Hüseyn şəmkirli bir gün oğlu Çobanə çağırıb dedi oğul atımı yəhərlə mənım göyçə mahalına səfərim var . bu atı mınıb yola düşdü . çox gəlib az gəlib gəldi çatdı göyçə mahalına . bir kətdən soruşdu . ağ kılısa kəndi hayandadı? Bu kənd caməatı gördülər bu gələn atlının əlində bir saz var . dedilər Aşıq bir 3 saat yol getməlisən yollarda tamam dağ daşdı bu gecəni bizə qonaq ol sabah inşallah gedərsən . Aşıq Hüseyn gecəni bu kətdə qonaq qalıb və bu səfərində səbəbını bu

kənd camaatına sazınan sözünən dedi . və bu gecəni bu kətdə yatıb qaldı . amma sizə xəbər verim Aşıq Aşıq Ələsgərdən . gecə yuxuda gördü Aşıq Hüseyn şəmkişli buna qonaq gəlir . yuxudan durub oğlu bəşiri çağrdı . dedi oğul heyvanları çölə aparanda bir yaxşı kabablıq erkək ayır qalsın bu gün bir əziz qonaqım gələcək . bəşir dedi ata kimdi sənün qonaqın ? dedi gecə yuxuda görmüşəm şəmkişli ustad Aşıq Hüseyn mənə qonaq gələcək . bu söz o dəyqə kənd camaatna çatdı. Aşıq Aşıq Ələsgər sazını götürüb çıxdı durdu qapının ağzında Aşıq Ələsgərin hayat yoldaşı oğlanları qohum qonşusu gəlib cəm olmuşdular Aşıq Ələsgərin yanına . baxdılar bir atlı gəlir deqqət eliyəndə Aşıq Aşıq Ələsgər gördü gecə yuxuda gördüyüdü . tanıdı dedisalam əleykəm ustad Aşıq Hüseyn şəmkişli bir dəyqə dayan mən sənün mübarək qədəmləruva bir xoş gəldin deyim . götürüb görək Aşıq Aşıq Ələsgər necə xoşgəldin deyir.

sənətımın şahı şəmkişli Hüseyn
qədəm qoyub bizim elə xoş gəldin
həsərətın çəkirdi göyçə mahalı
yada salıb bizim iylə xoş gəldin .

keçibdi zımistan yaz vədəsıdı
toy – düğün çal – çağır saz vədəsıdı
şırın – şırın söhbət söz vədəsıdı
qəvvəs olub göldə - gölə xoş gəldin.

Elmıdə dərinsə bılıkdə dərın
Sənsən xırdarısən ləlin gövhərin

Öluncə şagirdin mən Aşiq Ələsgərin
Eynın yaşın sılə sılə xoş gəldin.

Bu sözlərdə sora Aşiq Aşiq Ələsgər ustadın atının yedəginən tutub içəriyə gətirib . və bütün bu kənd camaatın Aşiq Aşiq Ələsgər qonaq elədi . gəlib oturdular .hamı bildiği kimi göyçə camaatının hərəsi bir Aşiq qədər bilir . və hə övdə bir saz olur . bu qonaqlıqda olanların bir neçəsi çalib oxudular yemək içmək gəlki görəsən .Hüseyn baxdıki bu Aşiq Ələsgər nə səxavətli üzü güləş əli açıq həqiqətən elə qazandıqi ada layıqdi . süfrə zamanı hamı süfrənin başına topladı ama Aşiq Hüseyn kanarda dayandı . Aşiq Aşiq Ələsgər dedi ustad buyurun süfrə hazırıdı .bir tıke bizim çörəgi kəsın və duzumuzu dadın .bu camaat sızı gözləyir . Aşiq Hüseyn dedi Aşiq Aşiq Ələsgər mənım sınəmə bir neçə bənd söz gəlib icazə verin mən o sözləri deyim sora yemək yiyərik .

şiq Aşiq Ələsgər dedi ay ustad mən baxıram elə bu məclisdə çalib oxumuyan bir sən qalıbsan bir mən səndəki istiyirsən durub ürək sözüvü diyəsən qalıram bir mən səndə mənə icazə verməndə sənün yanında bir ustad və şagird kimi bir imtahan verim . bu zaman Aşiq Ələsgərin rardaşı oğlu iman özünü verdi Aşiq Ələsgərin yanına dedi Aşiq Ələsgər nə danışırısan sən durub Aşiq Hüseynin barabarında cavab diyəcəksən ? nə bilirsən bu yerdən diyəcək göydən diyəcək sən özunda bir hazırlıq hiss edirsən ?Aşiq Ələsgər dedi iman qorxma ona pay verən mənə bir ovucda artıq verib . indı bax gör axırı nə olacaq .o yerdən desə mən göydən cavab verəciyəm .burda Aşiq

Hüseyn götürüb görək nə deyir , və Aşıq Ələsgər nə cavab verir .

Aşıq Hüseyn şəmkırlı

Analar oğlan doğanda qoy doğsun oğlanı mərd
Atası kamil olanlar tez tapar dövranı mərd .
Axşamacən ajda qalsa bırı tükə yalnız yeməz
Gedəni yoldan qaytarar xub saxlar mehmanı mərd

Bu zaman Aşıq Aşıq Ələsgər gördü Aşıq Hüseyn bunun pərvərlığın və süfrəsini bunun belə qabağa çıxmasını mərd kışilər işi qiymətləndirdi . dedi səndə gəl bunu cavabsız qoyma . ama sən mərdlərin mərdindən cavab ver . dedi ay ustad icazə ver mənimdə Ürəgimə bir neçə söz gəldi məndə oları deyim . bu zaman Aşıq Ələsgər götürüb görək şəmkırlı Aşıq Hüseynin mərd rədifli dıvanısının müqabilində nə deyir .

Aşıq Aşıq Ələsgər

Altı gündə xəlq eylədi aləmi sübhani mərd
Aya günə qərar qoydu dolandı dünyanı mərd
doxsan mində ayə gəldi mohəmmədin şəninə
Osman yıgdi cəm eylədi otuz cüzv qranı mərd

Aşıq Hüseyn

mərdinən gəzən kimsələr axır bırı gün mərd olar
namərdinən yol bırı olan çöl bəyaban gərd olar

namərd ikə mühman görsə iki gözü dörd olar
mərd çəkər alar əlindən gen açar süfəni mərd

Aşıq Aşıq Ələsgər

o ibrahim xəlil ulla əhdı püyman eylədi
əziyz oğlu ismaili həqqə qurban eylədi
həcər yandı nalə çəkdi ah – fəqan eylədi
bar ilahım Kərəm qıldı göndərdi qurbanı mərd

Aşıq Hüseyn

Aşıq Hüseyn vəsf eyliyər namərd bınışan olar
məclisdəki namərd olsa məclis pərişan olar
məclisdəki mərd əyləşsə o məclis gülşan olar
hər yerdə bir xanə yapar geşt edər dünyanı mərd

Aşıq Aşıq Ələsgər

Aşıq Ələsgər adun qurbanı ya mohəmməd mostəfa
dinini isbat eylədin münkürə verdin cəfa
şəninə ayələr gəldi həl əteynan qul kəfa
adı mərd qılınıcı mərd quvəti meydanı mərd .

bu sözləri qutaran kimi camaat əl verdilər . bular oturublar
bir xeyli söhbətdən sora . dedilər bir atlı gəlir . bu atlı
kımdı Aşıq Hüseyn Şəmkiqlinin oğlu Aşıq Çoban . içəri
daxıl oldu . Aşıq Hüseyn dedi oğul sən niyə gəldin? Dedi
ata səndən nıgaran oldum . dedim tapa bilməzsən xəstə
olarsan nıgəran oldum . məndə snun daluncan düşmüşəm
yola . Aşıq Ələsgərin belə bir ata qədırı bılən oğuldan xoşu
gəldi . dedi halal olsun belə evlada . Aşıq Hüseyn dedi
Aşıq Aşıq Ələsgər mən daha bundan sora Aşıqlıq gedəsi

deyləm .bundan belə mən sənən qadaş oldum . və oğlum
 Çobanıda sənə həm bir qardaş oğlu həmdə bir şagird kəmi
 sənə tapşırıram. buların bundan sora bir – birlərinə gəl –
 getləri başladı. bəli bu iki ustad Aşıq bu sənətdə
 yaratdılar və bu sənəti yaşatdılar . və Aşıq sənəti bucur
 nəhəng Aşıqların zəhmətinin bəhrəsinə ölməzdik qazanıb .
 ama olar özləri bu fanı dünyadan köçüb gediblər . bütün
 ustadların ruhu şad olsun . amin.

AĞ AŞIQ VƏ HÜSEYİN XAN PƏNAH

SÖYLÜYƏNİ AŞIQ SƏLCUQ ŞƏHBAZİ

ağ Aşıq : 1836 - 1760

osmanlı paşalarından biri "
 hüseyin pənaə paşa " camaatın

yanında özünü dinə bağlı və özünü bir din qolluqcusu kimi tanıtmada böyük bir səhvə yol vermişdi əmr vermişdi ətrafında olan Aşıqları və sənət adamların hökkmətdən uzaq saldırmışdı və özünün saza- sözə hədsiz bağlılığı olmağa baxmıaraq özünü də , allhın bu bəndəsinə bəxş etdiyi nemətindən məhrum etmişdi . sazdan sözdən guya kı acığı gəlir kanar qalmışdı . bir neçə ildən sonra paşa ağır bir xəstə ligə duçar olur. nə yeyir , nə ıçır , nə yatır , nə dinir , nə danışır .

baxar körkimi qızıl taxtda uzanır. dünyada nə həkim loqman varıdı gətirdilər paşıya çarə bulunmadı .bir gün paşanın bütün vəzir- vəkili xanlar- xaqanlar, qoşun başçıları hamısı ətrafında idilər, paşanın dərdinə çarə axtarırdılar nə ıış görməliiyk . paşıya bir dərman yuxdü . bu məclisdə dünya görmüş bir qoca varıdı . dedi camaat bir sakt olun mən paşanın dərdinin dərmanını tapdım . dedilər qoca nədi paşanın dərdinin dərmanı ? dedi mən keçmiş babalardan eşitmişəm belə xəstələrin dərdinin dərmanı şırmayı xəşilidi. dedilər şırmay xəşili daha nədi ? bu quca dedi hındıstanda fil var o fillərin sümügləri şırmaydandı , gedin o fil lərdən birini tapın öldürün onun sümügünü çıxardın gətirin o sümüğü dartın unu çıxsın o ondan xəşil pişirin verin paşa yesin . paşanın dərdinin dərmanı бүдү .camaat hərə bir söz dedi . kimi dedi bu qoca aqlını əldən verib kimi dedi həzyan deyir kimi dedi götürün atın eşigə bu ağılsızı .

məclis dərya kimi təlatuma gəldi. Bu yandan bir nəfər yerdən qalxdı dedi camaat dayanın. Bu qca doğru söyləyir. O diyən sümüklər şırmayıdı. Amma bız gedib hındıstandan fil sümüğü gətirənə qədər paşada paşalıq qalmaz. Yəqın

paşa əlimizdən gedər. Neçə ayydı yeyib içmır. Boğazından bir qurtumda su açmır. Gəlin bir iş görün. O qoca diyən sümüğü ələ gətirməgə yaxınları axtaraq. Dedilə nə iş görək . burdakı fil olmaz. Dedı məndə bılırəm burda fil olmaz. Amma siz bılırsızkı adam var anadan olma dümağapağım ağ olur.bax o adamlarında sümüğü şırmayıdı. Gəlin o adamlardan birini tapın və onu öldürün sümüğünü çıxardun sümügündən un unundan xəşil və o xəşili verin paşa yesin .sədr əzəm dedı həqiqətən əgər belədirsə onda görün bu ətrafda anadan olmuş ağ addam tanıyırsız birini tapın gətirin. Paşanın adamları fikirə getdilərki .bular bir adam tanıyırlarki o anadan ağ doğulmuş ola. Bu zaman bir nəfə dedı sədrəzəm sağ olsun mən bir nəfər tanıyıram mütləq o anadan ağ doğulub. İstiyirsən bir cəllad göndər gedib onu gətirsinlər. Və onu kəsın semügünnən dərman hazırlayın.sədrəzəm dedı o kimdi və hardadı ?bu adam dedı o göyçədə kərkı baş kəndində ağ Aşıqdı . mən onu tanıram adı" Aşıq allah verdi"anadan ağ olduğuna görə ona ağ Aşıq deyirlə .çağırdılar,cəllad . iki cəllad o dəqiqə hazır oldu.sədr əzəm əmır verdi cəlladlara bu dəqiqə gedirsiz göyçədən o ağ Aşıqın ölüsün ya dirisin gətirirsiz. əli boş gəlsəniz özünüzü dar ağacında görməlisiniz. Ya allah calladlar yola düşdülər.calladlar getməkdə olsunlar.amma sizə danışım o məclisdə ağ Aşıqın övündə duz çörək kəsmiş bir nəfərdən. ((deyir keçmiş zamanlarda bir oğru varıymış haranı istəseymiş çapib taliyarmış.bir gün deyir məndək bu qədər bu işdə bılık var mən niyə gedib şahın xəzanəsin vırıb. talamıram. Sabah gedib şahın xəzanəsin vıracıyam.getdi və xəzanədə nə varıydı boşaltdı yıgdi bir torbuya atdı dalına eşigə çıxanda gördü qapının

üstündən bir ağ bir şey aslanıb dedı bu nədırsə ən qyməti şeydı bunuda götürəciyəm. əl uzatdı onuda götürdü. Açıb içinə baxanda bılənmədi nədi.dedi bəlkə diliminən bıləm barmağını vırıb dilinə vrandə gördü duzdu . nəki qızıl ləl cəvahirat götürüb özüynən aparırdı yerə qoyub getdi. Sabah açıldı xəzanədar gəldi baxdıki xəzanəni vırıblar amma aparmıyıblar.Şaha xəbər verdilə şah əmir verdi bu məmləkətdə nə oğru var tutun gətirun.oğruları tutub gətirdilər. Şah dedi bu oğrulara oqədə şikəncə verun ta kım mənım xəzanəni vırıb dilə gəlsin desin görüm kındı mənım xəzanəni vıran oğru. Buları calladlar tapdamağdeydilə bulardan biri dedi a calladlar bu camaatı niyə qırırsız ?sızın xəzanəni talayan oğru mənəm. Bunu tutub əlin qolun bağliyıb apardılar şahın qulluğuna. Şah dedi xəzanəni vıran oğru sənsən?oğru dedi bəli .şah dedi buxəzanəni sən necə vırdun və necə içəriyə daxil oldun olar öz yerində. De görüm niyə aparmadun?oğru dedi şah xəzanəni vırıb eşgə çıxanda qapının üstündə bir torba gördüm ona allandım. Şah dedi nətorbasıydı o torba?dedi məndə bilmədim açıb içini yoxluyanda gördüm o torbada olan duzdu. Duzu dilimə vırdım. Şah dedi yaxşı mən səndən soruşuramki sən niyə aparmadun?oğru deyir şah elə iş burdadı. Şah deyir nə işi?oğru deyir şah aparseydım o duz mənı tutardı.))ağ Aşıqın belə bir duz çörək qədri bilə dostu vardı. Və o dost o məclisdəıydı.bu adam ağ Aşıqın övündə qonaq qalmışdı. Bilirdi ağ Aşıqın 7 qızı var. Heç biridə ərə getmiyb. Qoca anasıda var xanımda dünyadan gedib. Bu zalım calladlar gedib ağ Aşıqı gətirəcəklər. Və Aşıqı kəsəcəklər və bütün ailəsi də sərgərdan qalacaq. Bu dost dedi bəs mən nə eləməliyəm . mən durub kəsə bir

yolunan özümü yeterim ağ Aşıq və bu xəbəri ona çatdırım. O ağıllı adamdı o özünün başına çarə qılar.bu duz-çörək bılən dost yola düşdü.calladlardan qabaq özünü çatdırdı ağ Aşıq. Ağ Aşıqı hər bir əhvalatdan aqah eləyib qayıtdı.ağ Aşıq dedi mən harda gızlənım?dedi həryerdə yaxşı övdə təndirdi.təndirin ağzını götürüb gırdı təndirə kürsünüdə qoydurdu təndirin üstünə.qızlarına dedi calladlar gələndə mənım yerımı olara demıyın.oqədən axtarallar yorularlar qayıdıb gedərlər sonra mən çıxaram. Heç nıgaran olmayın. Amma qızlar ağacda yarpaq əsən kimi əsməgə başladılar. Bu tərəfdən calladlar kəndə daxil oldular. Kəndi alt-üst elədilər amma Aşıqı tapabilmədilər. əli boş paşanın yanına qayıtdılar.sədrəzəm cəhənnəmkimi zəbanə çəkdi.dedi cəlladlar bu dəfə əli boş qayıtmağa ixtıyarınız yoxdu. Cəlladlar genə qayıtdılar. Bu dəfə cəlladlar kəndə gırəndə çuğul qaşınan gözüynən calladlara bilddirdi kı ağ Aşıq harda gizlənib. Gəldilər təndirin ağzını açıb ağ Aşıqı çıxartdılar. Bunun qollarını bağliyb eşigə çıxanda qızların yeddisidə düşdülər calladların ayaqlarına. Hənə yalvardılar calladlar baxmadılar. Ağ Aşıq dedi calladlar sizdən bir xahişım var.Olarsa izn verin mənım bir şagırdım var onu özümünən aparım. Mənım ölüm dırım xəbərimı bu qızlarıma gətirsın.xəbər verdilər Aşıq alı gəldi. Dedi Aşıq alı bu calladlar mənı aparıllar gəl mənnən gedək mən özümə güvənirəm inşallah mən paşanın dərdinə dərman taparam.çoxda pulunan parıynən qayıdarıq. Yox elə olmaz sənədə heç zaval olmaz sən gəl mənım xəbərimı bu qızlara çatdır. Gözəldə qızdılar bırını seç al götür. Aşıq alı dedi yox baba nə danışırsan deyıblər cəhənnəmə gedən yoldaşını çox istər. Mən gedirəm türküyəyə orda

Aşıq yaxşı pul para verirlər çalam çağıram özümünən çoxlu pul götürəm. Bəsti xanımda alam. ağ Aşıq dedi alı axı mən sənə usdadlıq eləmişəm mənım şagırdım olubsan .Aşıq alı cavab vermədən başını salıb aşağı getdi. ağ Aşıq dedi Aşıq alı indiki sən mənım sözümə baxmadın get sənı gözlərundan kor olasan. callaldılar ağ Aşıqı apardılar çatan kimi əmir verdilər kəsın Aşıqı. Ağ Aşıq dedi camaat bir dayanın. Məni niyə kəsırsız? dedilər sümügün şırmayıdı. Paşıya dərman deyiblər. Ağ Aşıq dedi mən paşanın dərdinə dərman eləsəm genə məni kəsəcəksınız? Dedilər yox. amma sən paşaya nə çarə edə bilərsən? Sən Aşıq babanın birisən. Biz dünyanın həkimin lqmanın gətirmişik bir çarə olmayıb. ağ Aşıq dedi nə olar bir saatda mənə izn icazə verin. Dedilər olsun bir saatda sənə icazə verdik. əgər sən paşaya bir çarə etdin paşa yuxladı onda sənün başuva qızıl gümüş əliyərik yox bir çarə etməsən onda ozunan küsməlisən. dedi baş üstə onda mənə bir boş otaq verun. Mən paşanı o boş otaqda müalicə edim. Amma heç bir kım bu ətrafda olmasın. dedilər baş üstə. paşanı ağ Aşıqı saldılar bir boş otağa qapısını örtədilər. bu zaman ağ Aşıq sazını götürüb sazın zılını zıl bəminı bəm gözlərini yumdu. ağ Aşıq inandıqlarına üz tutdu ey məni yaradan burda sənsən hər bir kimsəsizlərin dadırəsi. mənım balalarım kimsəsiz qalırlar. sənün qudrətuvunan bu sazın səsınə paşanın yuxusunu ver. ağ Aşıq tanrıya yalvarır. ağ Aşıq üzünü qoydu tavar sazının üstünə barmaqlar pərdiyə əl mızraba gedən kimi sazdan bir hava eşidinildi az qaldı ağ Aşıq özüdə bu səsə yuxlasın. çox çalib azçalıb bir zaman gözünü açdı gördü paşa ondörd yuxunun içindədi. ağ Aşıq bu havanın adını qoydu "şah yuxusu" qapını açdı dedi buyuruz baxuz

deyirdiz paşa üç aydı yatmır.camaat gəldi paşanı yuxuda
 görən Aşıq xələt verdi. Ağ Aşıq dedi otaqı boş qoyun paşa
 bir gün yatacaq. Sabah açıldı hamı gəldi hərnə paşanı
 çağırılar paşa yuxudan ayımadı.dedilər tutun Aşıqı bu nə
 ismizəm oxuyub ölür .dedi ay qardaş icazə verin siz
 deyirdiz yatmır mən yatdirdim indi deyirsiniz durmur.mən
 onun dərmanını bilirəm.otaqı boşaldun hamıda burdan
 getsin.elə elədilər. ağ Aşıq sazını götürüb genə üzünü tutdu
 dərddə dərman verənə.bu zaman bir hava çaldı adınıda
 qoydu"şah urquzanı"və bu şeridə paşanın başının üstündə
 oxudu.....

Səndə olan xəstəliyə
 agaham əyanam paşa
 Xəşilldə dərman nə gəzir
 Sazimla dərmanam paşa

Kəsdırırsən ağ insanı
 Dərmandısa ustuxanı
 Artmasın koxanı xanı
 Dur qoyma doğranam paşa

Allah verdi ağ saşlıdı
 Bağrı haqqa badaşlıdı
 Üç gündü gözü yaşlıdı
 Balalarım anam paşa

AğAşıq bızaman gözünü açdı gördü paşa ayılıb.tez qapını
 açdı dedi gəlin baxın camaat gəldilər paşa yuxudan
 ayılıb.genə Aşıqın əl ayaqına düşdülər.ay Aşıq sən nə

dəman edirsə paşa yatır durur?dedi onu paşanın özündən soruşun.gəldilər hərnə danışdırdılar paşa danışmır. dedilər Aşıqı kəsın paşa danışmır.ağ Aşıq dedi mən paşanı-daişdıraram.amma bir hamam lazımdı.bir hamam hazırladılar paşanı saldılar hamama.ağ Aşıq dedi mndən başqa bir kimsə olmasın.hamı eşiğə çıxdı .ağ Aşıq istı suvu aşdı paşanın başından paşa tamamilə yumuşadı.bir yulğun çubuğu götürüb düşdü paşanın canına çubuğunun vırır ağzına gələnıdə paşıya deyır.bu zaman paşa çubuğun ağrısında acısından dılə gəlib hay saldı camaat gəlin qoymayın busəsə camaam içəri daxil oldu.Aşıq istədi qaçsın ,axı ağzına gələnı paşıya demişdi onagörə döyüb söyürdükü dılı açılısın axı dıl üç ayıdı kılıddəmişdi. Paşa dedi qoymuyun Aşıqı getsın. Aşıqı ədlədilər.Paşa əmir verdi vəzir vəkil sədrəzəm və qoşun başçıları xanlar xaqanlar hamı yığıldılar gəldilər. Paşa dedi camaat mənıə dərdimin çarəsi heç bir həkimin dərmanında və ya bitgilərdə deyldi mənım dərmanım yalnız bu sazin üstündə olan şırmayılərdə sədəflərdə bu sazin sımlərində və bu Aşıqın barmaqlarıdaımuş.mə musıqı xəstəliğinə düşərimişəm. Mən musıqını sazi qadağa etdığimə görə bu dərdə gırıftar olmuşdum. Məni istiyən Aşıqa xələt. Buzaman paşa dedi Aşıq dünyada nəyin var? Ağ Aşıq dedi paşam sağ olsun 7 qızım var hamısıda ərlik.paşa əmir verdi tamam vəzir vəkillərə hərkasın oğlu var və övləndirməlidı Aşıqın qızını alsın oğluna toy. xərcinıdə özüm verəciyəm. Bu saatdanda Aşıq mənım birımcı məsləhət çımdır. Gəlib Aşıqın qızlarını apardılar . bu səs bütün aləmə yayıldı .bu tərəfdə Aşıq alı türkuyədən qayıtdı gəldi. əlidə boş bu xəbəri eşidən Aşıq alı dedi nə olar məndə gedərəm

ustadımın yanına diyərəm mənı bağışlar məndə onun yanında bir pula parıya çataram. Gəldi salam verdi amakı xəcalətindən başını qaldıramır .dedi usta mənı bağışla izn ver məndə sənın yanında dolanım .ağ Aşıq dedi yox sənı qırğamışam get sənı gözlərunda kor olacaqsan və axırdada elə oldu.

HİDAYƏT MEHRİ

Aşıq Hidayət Aşıq Musa oğlu 1957-ci ildə Qoşaçayın Yazdan kəndində dünyaya göz açıb. Ustadlardan belə bir söz var ki, deyiblər: Ustad oğlu şagird olmaz. Ustad Aşıq Musa oğlu Aşıq Hidayət gənc çağlarında bir neçə il Aşıq Dehqanın və urmiyalı Aşıq Muxtarın şagirdi olub. Mən bir neçə dəfə Aşıq Hidayətin məclisində olmuşam, həqiqətən, Urmiya Aşıq məktəbinin ən ləyaqətli Aşıqlarındandır. Bütün dastanları çox yerli-yataqlı danışan Aşıqdır. Gözəl şeir yazmaq və şairlik istedadı var. Çox

mənali qoşma, gəraylı və divaniləri var. Heç yersiz deyil əgər desəm ki, Urmu məktəbinin hal-hazırda əgər 3 ustad aşığı varsa, o ustadlardan biri Aşıq Hidayət Musa oğludur. Bu sənətin və bu məktəbin klassik Aşıq havalarının biri də bu ustadın əlindən qurtarıb qaça bilməz. Ləyaqətli sənət cəfakeşlərinin haqqında bir kitab

yazsam, yenə də o ustadların haqqı boynumuzda qalacaq. Nəhayət, Dədə Qorqudun bir duası ilə keçək ustad danışan bir dastana. Dədə Qorqud deyir: Heç vaxt dağlarınızdan qar üzülməsin. Mən də deyirəm: Aşıq sənətindən belə sənətkarlar heç azalmasın.

ƏHMƏD VƏ İBRAHİM DASTANI SÖYLÜYƏNİ AŞIQ HEDAYƏT MEHRİ

Bəli əzizlərimiz Aşıq dastanı başlamamış bir ustad namə diyər bizdə keçmiş uluların saldıği izdən çıxsaq yolumuzdan azarix bəs usdad nəmə belə başlanır

Sazımın sözümin haq kalamımın
Nıtqımın muradı əlidir əli
Gözümün didəsi quşumun səsi
Dilimin fəryadı əlidir əli

üz tutub asmana Çağırdım heydər
Yol açıb gəl dedi saqiylə kövsər
Yeddi qat göyləri gəzdim sərbə sə
Ruhumun qanadı əlidir əli

Otuz cüzv quranı elmi nihanı
Mənə bəxş edibdi Kərəmin kanı
Yerim dirilidi adım qurbanı
Ustadlar ustadı əlidir əli

Ustadlar uetad naməni bir yox iki deyib bizdə diyək iki olsun.

İnsan oğlu yalançıya inanma
Yalançılar sədaqəti nə bilir.
Ya dost olma yada dostu unutma
Dostu satan şərəfəti nə bilir.

Aqıl insan gördüyündən qazanar
Bu günün düşünər sabahın qanar
Həya manı olar insan utanar
Həyasızlar qəbahəti nə bilir.

Gəl ey katib dərdə dərmandan danış
Bir dərd bilən birdə loğmandan danış
Sən ədalət pişə sultandan danış
Yırtıcı qurd ədaləti nə qanır.

Ustadlar ustad naməni iki yox, üç deyib bizdə diyək üç olsun , düşmən ömrü puç olsun.

İnsan oğlu, bu dünyanın var – dövləti boşdu boş.
Ölənə tək çalışırıq, əziyyəti boşdu boş.
Gedənlər nə apardı ki, bizlər də nə aparaq?
Gedəni çılpaq göndərir, səxavəti boşdu boş!

Kim imandan danışarsa, imanını satmasın,
Allah yolu müqəddəsdir, özünü allatmasın,

Əldə Quran, içdə şeytan, aralığı qatmasın,
İmanı şeytana versə, ibadəti boşdu boş.

Misal var ki, uzaq görən kişi imiş atalar,
Halal əkmış, halal biçmiş, halal yemiş atalar,
Əl tutmaq Əlidən qalıb, belə demiş atalar,
Əl tutub, başa qaxırsa kəraməti boşdu boş.

Ağır otur, batman gəl ki, bərəkallah desinlər,
Elə hərəkət etmə ki, küssünlər, incisinlər,
Bir məclisdə zəhlə töküb, baş aparan kişilər,
Gəvəzəlik eyliyirsə, mərhəməti boşdu boş.

Bel bağlama bu dünyaya, dünya sənə yar olmaz,
Hər kəsin bir taleyi var, hər kəs bəxtiyar olmaz,
Qocalıb əldən düşərsən, əldə ixtiyar olmaz,
Salman, dünyaya bağlanma, sədaqəti boşdu boş.

Bəli əzizlərimiz sizə xəbər verəciyəm Toqat şəhərindən.

Toqat şəhərində Zülal Şahdan.

Zülal şahın yaşı yarıdan çox keçmişdi allah buna iki oğlan
evlad verdi böyügünün adını qoydu Əhməd və iki yaş
Əhməddən kiçiyinində adını qoydu İbrahim.

İbahim 5 yaşa çatmışdı buların anası dünyadan getdi.
Zülal şah məcbur qalıb uşaxlarına bir dayə yutdu. Ama bu
dayə bu uşaxlara oqədər məhəbbət yetirdi ki bu uşaxlar heç
anasızdix kiss etmədilər. Bu uşaxlar dayiyə və dayə

uşaxlara oqədəb məhəbbətləri dərinidiki bir birlərin 5 dəyqə görməseydilər aram – qərarları gəlməzidi. Əhmədinən İbrahim du dayənin hemayəsində böyüməkdə olsunlar, ama vəzir – vəkil qohum qardaş yığıldılar Zülal Şaha məsləhət verdilər ki sən bir xanım tapıb yenidən evlənəməlisən . və məcburən Zülal aşahı bir orta yaşlı xanımınan evləndi. Zülal şahın devran sürməkdə olsun. Ama uşaxlarda böyüyüb on- oniki yaşa çatmış Zülal şah vəzirini çağırdı dedı : vəzir mənim ömrümə heç ehtibar yoxdu. Birdən mən başımı yerə qoydum sən bu tac təxdə oturmaısan o zamana qədər ki oğlum Əhməd həddibuluğa çatınca. Ondan sonra Əhməd şahlıx tac-təxtində oturmaı və Əhmən bu tac-təxtə sahib olmalıdı. Şah bunu vəzirə dedı və bir kağız götürüb yazdı və imzaladı verdi vəzirə.

Bir neçə ildən sonra Zülal şah dünyasını dəyişdi. Vəzir bütün vəzir-vəkili cəm eliyib dedı: bax Zülal şahın vəsiyəti belədə bundan sonra mənim əmrimdə olmalısız. Vəzir tac-təxtə oturub qılincının dalıda kəsir qabağıda. Bu vəzir şahlıxda olsun və Zulal şahın oğlanlarıda böyüməkdə. Ama sizə xəbər verim Zulal şahın ikinci arvadından. Bi nə oyun oynadı özün verdi vəzirin yanına kı ay vəzir indi ki şah öldü məndə ərsizəm səndə şah olubsan elə ikimiz bir hayat qursax nə gözəl olar məndə bu saraydan getmərəm və sənədə bilmədiklərini diyərəm. Çox dastanı uzatmıyax vəzir Zülal şahın arvadınıda aldı. Və bulardan bir oğlan uşağıda dünyaya gəldi.

Bular yeyib- içib kefdə- damağda olsunlar. Bir gün dayə uşaxlarabaş vermağa saraya gələndə gördü şahınan arvadin səsi ucalır. İstədi içəri girsin dedı qoy görüm bu şah

arvadinan nə danışirlar. Diqqət edəndə gördü arvad şaha deyir ki ay şah sən nə fikirsiz şahlığa davam edirsən? Şah dedi: nə etməliyəm ki mən bilmirəm? Arvad dedi ay yazıx Zülal şahın oğlanları böyüyün sabah hərəsi bir Zülal şah olacax. Olar cavan səndə ki qocalırsan sabah onların biri şah olacax və sənı heç vəzirliyədə götürmüyəcəklər nədə sənən mənim oğlumuza bu tac-tətdə bir yer qalmıyacax.

Şah dedi xanım neyləməliyəm? Xanım dedi sən Əhmədinən İbrahimi öldürməlisən ki gələcəkdə tac-təxt bizim oğlumuza yetişsin. Şah dedi ay xanım mən Zülal şahın duz-çörəyin yemişəm mən necə onun oğlanların öldürüm. Camaat bilər mən biyabır olaram. Xanımı dedi onun yolun mən bilirəm sən bir şikar tədarıki gör oğlanlarada de ki şikara gəlsinlər bir-iki dəfə apar bir neçə şikar vırsınlar gəlsinlər aəğzlarında tamları qasın sonra birgün tək yollarsan və bir şikarçıya diyərik gedər hər ikisinidə çöldəgüllələr. Və buna heç bir kəs şəkk eləməz. Və çox rahatçılığınan tac-təxt düşər öz oğlumuzun əlinə. Bular yazdılar-pozdular ama bunu yaxından eşidən Əhmədinən İbrahimin dayəsinin canına qor düşdü. Dayə dedi vay evim yıxıldı bu yazıx dədəsiz uşaxların nə günləri var ki nular bu fitnəylə həlak olalar. Bu yazx lələnin əlləri əsə-əsə kor-peşman qayıdıb gələndə Əhmədinən İbrahim çıxdı dayənin qarşısına. Bular dayəni görəni kimi ozlərini bir quş yuvada anasının köysünə siğinan kimi siğndılar dayənin köysünə. Bu uşaxlar diqqət edəndə gördülər dayələrinin gözlərindən yaş gəlir. Oğlanlar dedilə anacan niyə ağlırsan sənə nə olub?kimsənə nədeyib. Dayədedi ay balalarım dayanın görün sizə nə deyirəm ama

dediklərimi yazın yanuzda qalsın və heç vaxt unutmuyuz.
Burda dayə görək nə deyir və Əhmədilə İbrahim nə eşidir.

Bu gün seryəğubdan bir söz eşitdim
Gedin balalarım qalmayın burda.
Nə ölmədülər- nə bişdilər bilirəm
Əhməd İbrahimim qalmayın burda.

əhməd dedi ana nə eşidinsan kim nə deyib sənün sözəndan
bir söz ayrılır açıq-aydin de görək nə deyirsən. Lələ dedi
balaları deyirəm əgər başa düşməsəz diyəcəm götürüb lələ
ikinci bəndini necə deyir.

Şum sitarəniz olubdu Qara
Tükənməz bir dərdi sağalmaz yara
Sabah vəzir sizi yollar şikara
Gedun balalarım qalmayun burda.

əhməd dedi ana haramız var kimimiz var hara gedək. Lələ
dedi indi diyiciyəm br dayanın. Burda dayə götürüb üçüncü
bəndini necə deyir .

tərk eyləyin bu gün xanmanızı
buradan qurtarın şirin canızı
vəzir əmr eyliyə təkər qanızı
Gedun balalarım qalmayun burda.

əhmədinən ibrahim dedilər ay ana axı bizim günahımız
nədi ki vəzir əmr verəcək bizim qanımızı təkələr? Dayə
dedi indi deyirəm ay balalarım bir qulaq asın.

Firuzə də sözlərini bildirir
 Dostlar ağlar düşmənləri güldürür
 Sabah vəzir hətmən sizi öldürür
 Gedun balalarım qalmayun burda.

Bəli firuzə dayə vəzirinən arvadının danışxlarını və olar nə qərara gəlirlər buların nəzərlərinə çatdırdı buları tam başa salandan sonra bu şahzadələr dayənin dediklərinə inandılar. Dedilər ana biz nə vaxt gedək və hara gedək? Dayə dedi balalarım qoyun gün batsın camaatın gəl-gedı bir az azalandan sonra mən gəlləm bir azda yemək gətirəm sizi yolasalaram şəhərdən çıxardaram ondan sonrasını özünüz bilərsiniz. Hələlik gedin heç yanada çıxmayın mən gəlincən.

Gecədən bir az keçmişdi dayə əlində bir az yemək gəldi buları götürüb gətirdi şəhərin dərvazasından yola saldı dedi balalarım bax belə düz getsəz gedər çin vilayətinə. Çinin padşahı sənün atovunan dostdu özünüzü ona çatdırsaz və ona dərdinizi desəz o bir çarə tapar. Dayə tapşırımlarını tapşırıb bu balaca balalar öz torpaxlarından qaçax düşüb qaça-qaça getdilər ama dayə buların arxasınca ta göz evində gedincə baxıb gözlərinin suvu süzülə-süzülə buda qayıtdı evinə.

Bu tərəfdəndə əhmadinən ibrahim durmadan dayanmadan yeri-ha yürü gəldilər çatdılar bir arxın kənarına. İbrahim balaca uşaxdı nə heç biri piyada yol getmiyiblər ama burda sübh açılınca qaçıblar . bular gəlib çatdılar bir arxın kənarına . ibrahim dedi qardaş mən daha qaçamıram, yorulmuşam . bu iki şahzadə bu arxın üstündə oturan kimi

acba susuz buları yuxu apardı. Bu iki şahzadə burda yatıb qalmaxda olsunlar sizə xəbər verim başı bat mış vəzirdən. Sabah açıldı vəzir çağırdı mavinin dedı gedirik şikara qaçın əhmədinən ibrahimi gətirin. Bu gəldi gördü dedi feruzə dayə uşaxlara de gəlsinlər şah deyir şikara çıxmalıyıx. Dayə dedı gedin şaha deyın ki əhmədinən ibrahim dünən məktəbdən gəlmıyiblar. Bu mavin gəldi şaha xəbər verdi şah dedı gedin o yaramaz dayəni gətirin görüm şahzadələrin başına nə bəla gəlib ki dünənnən olar məktəbdən gəlmıyiblar. Bular gəldilər dayəni gətirdilər şahın huzuruna. Dayə gələn kimi şah dedı dayə de görüm o uşaxların başına nə bəla gətiribsən. Olar əgər dünənən gəlmıyiblər bəs sən niyə dərdəyə xəbər vermiyibsən? Dayədedı şah sağ olsun məndə heç gecəni sübəhə qədər yatmamıçam. Elə istiyirdim geyinəm gələm sənə xəbər verəm ki bu şikara gedən adamın gəldi. Bunu şahın arvadı eşidən kimi şaha dedı şah sağ olsun bu dayənin bu uşaxlardan xəbəri var yalan deyir bu dayə uşaxları qaşırdıb sın atlı sal şəhəri kəndi axtarsınlar və ta uşaxlar uzaxlaşmamış tapsınlar gətirsinlər. Elə olmasa bu uşaxlar bir gün tapılıb gələcəklər və tac-təxtə sahib çıxacaxlar. Şah əmr verdi calladlar bütün calladlar at üstündə hazır oldular. Şahdedı gedin o iki şahzadəni hardandı tapın gətirin. Caladlar büüyün şəhəri gəzdilər bularda bir xəbər olmadı. Şəhərdən çıxdılar gördülər bir yol var o yolunan iki şuşağın ayaxlarının rəddıqalıb. Düşdülər o ayax izinə gəldilər gördülər bəli bu iki balaca balalar arxın qırağında yatıblar. Dalladlar yapışdılar bu iki körpə şahzadənin qollarından qaldırdılar ayağa. Oğlanlar bu calladları görəndə ibrahimin gözləri doldu başladı ağlamağa.

Calladlar istədilər ibrahımı çəksinlər atın tərkinə ibrahım qaçdı sığındı əhmədin qucağına . bular bilirdilər əgər buları aparıb vəzirə versələr buları öldürtdürəcəkdı. Ammacalladlar ibrahımı əhməddən araladılar buzaman ibrahım dedi ay calladlar siz bizim atamızın duzun yeyibsiz niyə bizi aparırsız vəzirə . vəzir bizi istiyir öldürə. Amma calladlar dedilər biz bilmirik sizin aranızda nə var . şah bizə fərman verib biz məcburux sizi aparax şahıb huzuruna. Burda ibrahım dedi cəlladlar onda icazə verin mən sizə bir neçə kəlmə deyim baxmasanız bizim qolumuzu bağlayıb aparın burda görək ibrahım nədeyir.

Bir sözüm var sənə a cəllad başı
Aman cəllad müsəlmanlıx günüdü.
Ağlaram gözlərim tökər qanlı yaş
Aman cəllad müsəlmanlıx günüdü.

Siz mərd olun budur mərdin diləgi
Mərdin olsun imam Hüseyn köməgi
Sizi tutar Zülal şahın çörəgi
Aman cəllad müsəlmanlıx günüdü.

Callad dedı ay oğlan siz niyə bir belə vəzirdən qorxusuz
ibrahım dedi icazə verin bir kəlmədə deyim bəlkə siz qəbul edəsiz qəbul eləməsəz elə özuz burda bizə öldürün aparmıyun vəzirin yanına.burda götək üçüncü bəndı necə deyir.

Qurban olum gözləruzun məstinə
Nə düşübsuz iki uşax qəsdinə

Kim dedi ki çıxdız yollar üstünə
Aman cəllad müsəlmanlıx günüdü.

Cəlladların biri dedi oğlan siz niyə bir belə vəzirdən qaçırsız axı siz Zülal şahın oğlusuz sizin əlizdən nə xata çıxıb ki vəzir sizi öldürmək qərarına gəlib. İbrahim bu cəlladları hər bir əhvalatdan aqah edəndən sonra düz-çörəyin qədrini bilən cəlladların biri dedi mən mən bu günaha bata bilmərəm mən bu uşaxları aparmıyacam nə olacax olacax. Ama cəlladların biri dedi yox mən buraxmam mən buları aparacam və şahdanda küllü ənam alacam. Bu zaman obiri cəllad dedi and olsun o duz çörəyə istiyəsən bu uşaxlara bir söz diyəsən ya gedib şahı diyəsən ki tapdım ama gətirmədik sənı doğram – doğram edərim. Cəllad dedi uşaxlar hara gedirsiz mənim işim yoxdu gedin ama gecə gündüz yol gedin bu sərhəddən çıxın birdən başqa cəlladlar gələr sizi tapar aparar verər o zalim vəzirə. Məndə gedəciyəm diyəm ki biz tapa bilmədik. Sizə yaxşı yol deyib cəlladlar qyıtdılar gəldilər vəzirə dedilər ki vəzir başın sağ olsun hər yanı gəzdik heç bir əsər tapa bilmədik. Vəzirinən arvadı fikirləri burdadıki bu uşaxlar hara getdilər bu işin axırı necə olacax bular bir gün tapılıb gələcəklər bular burda qalsın sizə xəbər verim əhmədinən İbrahimdən. Əhmədinən İbrahim gecə gündüz yatmadan durmadan oqədər gəldilər ki öz sərhəddərindən çıxdılar gəldilər çin torpağına çatdılar. İbrahimin həm yuxusu gəlir həmdə acıxıb. Gecədə düşün qaş qaralıb. İbrahim dedi qardaş mənim dizim daha gəlmir gəl bu gecəni burda yatax qalax. Əhməd dedi qardaş bax qabaxda görürsən çıxax işığı gəlir

gəl bir azda yol getsək bir abadlığaçatarıx birazda yeyib içərik. İbrahim dedı əhməd sən denən belə bir addım. əsala mən gedəbilmərəm istirsən sən get o görünən işıxlıxdə bir şey tapa bilsən gətir . mən yatdım vəssalam. əhmən ibrahımı bir daşın daldasında yatırdı ama tapşırdı ki gözdə birdən durub yeruvu dəyişmə ha mən gedim çörək gətirim ye dizlərun gücə gəlsin sonra yolumuza davam edək.

İbrahim yatdı qaldı ama əhməd yola düşüb gələr o işıxlığa sarı. əhməd oqədər gəldi taçatdı çinin bir şəhrinə baxdıki dərvazalar hamısı bağlanıb. Hərnə dərvazaları çaldı açan olmadı. Məcbur olub əhməd gecəni yatdı dərvazaların dalında ta ki sanah dərvazalar açıldı. əhməd gəldi bu küçə o xiyaban ancan bir çörkçi tapdı durdu səfə bir neçə çörək götürdü istədi çörəyin pulunu versin baxdı ki yanında bir pul yoxdu. Çıxartdı barmağndan üzüyu verdi çörkçiyə . çörək satan dedi oğlan mən birneçə çörəyə görə bir üzük xırdalıyacıyam. Çörəyi aldı əhmədin əlindən . bnu birnəfər səfdə olanlarda gördü. Dedı bala sən diyəsən qəribсэн? əhməd deı bəli ağa qəribəm ki heç pulumda yoxdu özümüzdə acıx acıx. Bu adam dedı narahat olma mən çörəyin pulunu verdim sən götür get. əhməd çörəkləri götürüb gəlməkdə olsun sizə xəbər verim ibrahımdan.

İbrahim bir az yatdı sovux verdi bunu yuxudan oyatdı . indi ibrahim biryanda ac, biryanda sovux, biryanda gecənin qorxusu düşüb ibrahimin canına ibrahim ağaşda yarpağ əsən kimi əsib titrəyir və həzin-həzində ağlayır ki bəs qardaşım harda qadı. Buda burda qalsın sizə xəbər verim bu şəhərdə rəhman adlı bir tacırdan ki həm tacirdi həmde çox rəhmdil bir dərviş. Bu dərviş hər gün axşam çağı bir neçə dostlarıynan dərviş paltarında şəhərdə çıxardılar

kəndlərə obalara baş vırdılar ki bəlkə bir neçə nəfərə köməkləri keçsin və bir savab qazanmış olalar. Bularda yolunan gedəndə gördülər bir uşax burda sovuxda titriyir . rəhman dərviş getdi ibrahıma sarı ki aybala sən bu gecənin aləmində tək-tənha burdə nəgəzirsən? Bunu görən kimi ibrahımbaşladı ağlamağa ki ay cəllad səni and verirəm allaha məni öldürmə.

Dərviş dedı ay bala cəllad nədı ölüm nədi sən kimsən burda nə gəzirsən. Buzaman ibrahım dedı cəllad qabağa gəlmə mən deyim mən kiməm və burda nə gəzirəm. Burda götürüb görək ibrahım nə deyir və dərviş nə eşidir.

Gedən yox- gələn yox bir xəbəalam
Gözüm yolda qadı qardaş gəlmədi.
Durub şirin canı qəmlərə salam
Gözüm yolda qadı qardaş gəlmədi.

Dizim tutmur özüm sənə yetirim
Sən abdal ol mən kəşkülün götürüm
Dedi otur burda gedim tam gətirim
Gözüm yolda qadı qardaş gəlmədi.

Sən mənim sultanım sən mınım xanım
Sənə qurban olsun bu şirin canım
Qəbrisanda qalıb qardaş ibrahım
Gözüm yolda qadı qardaş gəlmədi.

Bu sözləri eşidə Rəhman dərviş daha bundan artıx dözə bilməyib əbasını çıxardıb İbrahimi бүkdü əbasına və alıb atının tərkinə düz gəldi evinə. Rəhman dəvişin evladı

yoxudu. Həmişə evlad arzısında yaşıyırdı. Rəhman dərviş evə girən kimi dedə ay arvad gəl allah bizə bir evlad yetirib. Xanım dedı ay mişi bu körpə uşağı ardan gətirdin? Dərviş bütün əhvalatı xanımına danışib və buzaman dərviş dedı indi inandin ki allah bizə bu oğlanı qeybidən göndərib. Dedı xanım götür bu balaca balanı köynəyindən keçir . və xanım indidəndə deyirəm sabahdan nə ki var-dövlətim var yazdıracam bu oğlanın adına. Və oğul indidən mən sənün aton, səndəndə mənim oğlum. dərvişin xanımı ibrahımı köynəyindən keçirib və ibrahım gördü bu ər-arvad həddindən artıq buna əlaqə yetirirlər çox sevinib allahına şükr elədi ki hələ bundan sonra heç olmasa cəlladlardan canı qutardı. Dərviş bir müəllim gətirib , bu müəllim ibrahıma dərs verməkdə olsun ama sizə xəbər verim Əhməddən.

Əhməd çörəkləri vırıb qoltuğuna yola düşdü. Gün az qalmışdı günorta ola çatdı İbrahimdən ayrıldığı yerə. Baxdı ki qardaşında bir xəbər yoxdu. Həryanı gəzdi-dolandı ama ibrahəmdən sorag olmadığı olmadı. əhmədi qəm bürüdü. Dedi ey allah tala bu nə işdi biz yazıxların başına gətirirsən. Qardaşımnanda oldum. əhmədi qəm basıb gözlərində yaş süzülə-süzülə götürüb görək nə deyir.

Gedən yox-gələn yox yollar bağlıdı
Görəsən qardaşım hayada getdi?
Qəm ucundan bağrəm başı dağlıdı
Görəsən qardaşım hayada getdi?

İbrahimi birdə görəm köçümdə
Görən taparammı çində maçında

Gözüm ağlar qaldı daşlar içində
Görəsən qardaşım hayada getdi?

Bir ah çəkim ahım getsin havaya
Qədir molam özün yetiş haraya
əhməd deyir ibrahim gəl hərahə
Görəsən qardaşım hayada getdi?

Busözlərdən sonra əhməd gənə düdü çöl biyabanı axtamağa amam kı ibrahımdan bir sorax olmadı. Dedi bəlkə ibrahim görüb mən gec gəlmişəm durub mənim arxamla gəlib çin şəhrinə qoy mən gənə elə gedim şəhərdə qardaşımı axtarım. əhməd daxil oldü çinin şəhrinə. Bu küçəni-o küçəni, bu məhləni-o məhləni nəqədar axtardı ibrahımdan bir xəbər olmadı. Gecə oldu əhməd gecəni bir yerdə daldalanıb sabah oldu. Gənə başladı çəhəri axtarmağa. Arda bir iki uşax görür özünü verir o uşaxlara sarı olmur qayıdır . vaxt-vədə nahar olmuşdu gördü camaat bir-bir ,iki-iki, on-on, beş-beş şəhərin sağ tərəfinə yerihə yürü getməkdədilər. əhməd birinin qabağını kəsdi dedi ay qardaş mənim qardaşım itib bu camaatın nəyi itib belə qaçmaxdadılar? Bu adam dedi oğlan sənə xəbərin yoxdu? əhməd dedi nədən mənim xəbərim yoxdu? Axı mən qəribəm mən bilmirəm sən nə deyirsən. Bu adam dedi hə bala qərib olson bilməzsən. Bizim məmləkətin bir qanunu var şəhərimiz öləndə və onun yerinə bir şah seçəndə hamı gələr bax o düzəngaha və vəzir bir baxt quşumuz var onu uçurdar, o quş hərkasın çininə qonsa istər cavan olsun istər qoca onu məmləkətimizə şah qoyarız. Oduku camat o

düzəngahə yıǵışmaxdadı. əhməd öz-özünə dedi nə gözəl oldu indiki belədi bəs axşama kimi hamı gələcək o düzəngaha məndə gedim ora bəlkə ibrahimda elə gələcək ora elə orda qardaşımı taparam. əhməd də gəldi və camat hamı gəlib cəm olandan sonra vəzir çıxdı taxtın üstünə dedi aycamat kim istiyirdi gəlib gəlmiyənlər özü bilər indi mən bax quşunu uçurduram . vəzir quşu uçurtdu! Bu quş bütün camaatın başının üstünən keçib gəldi qondu əhmədin başının üstünə. Vəzir dedi gətirin oğlani tacı qoyax təzə şahın başına. Bir nəfər dedi vəzir sağ olsun o oğlanı mən tanıram o naharda mənən qardaşın soruşurdu o oğlan bu şəhərdə qərıbdı qərıbdən şah olmaz. Quşu birdə uçurdular. Quş gənə gəldi qondu əhmədin başına. Gənə o adam durdu etiraz elədi. Vəzir dedi ay camaat budəfə quşu uçurduram budəfə kimin çiyinə qonsa heç kimin bir sözü olmuyacax elə onu məmləkətimizə şah qoyacıyız. Vəzir quşu uçurdu quş gənə gəldi qondu əhmədin çininə. Vəzir əmr verdi dedi gətirin. əhmədi gətirdilər şahlıx tacın çox belə təmtə-tarağınan qoydular əhmədin başına. əhməd oldu "Əhməd Şah". Əhməd şah vəzirini çağırıb dedi vəzir bundan belə bu məmləkətdə bir biədələtsizlik eşitsəm əvəl sənün boynuvu verdiracam. Ama ədələtinən məmləkəti idarə eləsən nə desən verəciyəm. əhməd şahınan vəzir əl-ələ veriblər bu məmləkət günə bir gözəlləşir. Camaat hamı şaha duva edirki ey allah tala sənə çox şükür nə gözəl şahımız var. Millət sevincdə yaşıyır ama əhməd şahı ibrahimin tapılmamağı çox sıxırdı . əhməd şahın heç üzü gülmürdü. Bir gün vəzir dedi şah sağ olsun sən neçə aydı şah olubsan sən əvəziki şad olasan hərgün qəmuğun üstünə artır sənün nə köməkəsrün var? əhməd şah dedi vəzir mənəm ibrahim

adlı bir qardaşım itib onun narahatıyam. Vəzir dedi şah sağ olsun sən onu neçə aydı niyə demirsən? Mən indi əmr verərəm çin məmləkətimdə nəki ibrahim adlı beş yaşından ta on iki yaşına qədər varsa gətirsinlər sən olara bax . əhməd şah gördü bundan ağıllı bir iş ola bilməz vəzir əmr verdi bütüb ibrahımları gətirirlər ama altı il keçib vəli ibrahımdan hələ bir xəbər çıxmıyıb. əhmədşə şahlığında olsun sizə xəbər verim ibrahımdan.

Ibrahimın atası ibrahımı qoyub məktəbə ibrahim alı savadlı və böyuyub onyeddi-onsəgiz yaşına gəlib gözəllikdə mislibərəbərsiz. Ayadeyir sənçixma mən çıxaram. Günə deyir sən çixma mən çıxaram. Ibrahimın atasının mal-dövlətinin sayı-hesabı yoxudu. Bunun atası rəhman dərviş gəlib lap şahın imaratının üzbə-üzündə böyük bir qızıl mağazası alıb və mağğazanı kip doldurub qzılınan ibrahımda qoyub o mağazada. Ama kim gəlib mağazanın qabağından keçəndə eləki gözü sataşır ibrahıma day qızıl yaddan çıxır biixtiyar heyranlığınan mat-mat baxırlar ibrahıma.bu qızıl saran ibrahimin gözəlliyi aləmə car olub . bu xəbər gedib çatdı Əbdulla xanın qızı Səkinə pərinin qulağına. əbdula xanın evinə ibrahımın mağazasının qapıları bir xiyabana açılır. Ama hər Cuma Əbdulla xanın əmrilə bu xiyaban bağlanır və bunun qızı Səkinə pəri başında kənizlərinən bu güllü-çiçəkli xiyabanda al-verə çıxırlar. Bu Cuma Səkinə xanım əmr verdi ki gedin deyin ibrahıma Əbdulla xanın qızı səkinə pəri istiyir sabah cümə istiyir gəlsin mağazadan qızıl alsı . ona görə sən Cuma mağazada ol. Ibrahim mağazada buların yollarını gözləuyirdi ki gördü bir xanım başında onbeş silahlı xanıminan girdilər içəri. Qızlar qızıllara baxmaxda

olsunlar,ama Səkinə pəri bir diqqətinən İbrahimə baxdı qız birkönüldən min könülə İbrahimə Aşıq oldu. Dedi ey baritaala nə olardı bu oğlanı yazaydın mənim baxdım. Ama İbrahimə qıza bir diqqət nəzər yetirdi. Səkinə pəri dedi qızlar gəlin gedək. Qızlar dedilər xanım bəs bir şey almadın? Səkinə pəri dedi qızlar mən almalı mı aldım.bular qayıtdılar . gecə gəldi arayə indi qız yata bilmir. Çağırdı dayəni yanına dedi dayə mən İbrahimi görüb və ona Aşıq oldum İbrahimi necə bu evə gətirmək olar. Dayə dedi ay xanım atan bilsə bizim hamımızı doğram-doğram edər bu mənim işimdəyil. Skinə pəri dedi dayə sən qorxma sən ancan get İbrahimə xəbər verki sabah Skinə xanım səni evində görmək istəyir.dayə gəldi bu xəbəri İbrahimə verdi. Sabah İbrahim gəldi qızlar İbrahimə yol görsətdilər İbrahim qızın yanına çatan kimi Səkinə pəri dedi qızlar sizgedin işizdə olun. Qızla qayıdarsan sonra Səkinə pəri dedi oğlan sən məni sevirsən? Ama Səkinə pəri oğlan geyimində zahir olmuşdu İbrahim dedi ayxaanım icazə ver gör sənə nədeyirəm.

Hərcayi gözələ gözəl demərəm
Gözəlin başında əlatəy olu.
Zülfləri biryanə gərdən biryanə
Açıla çiyində qiyamət olu.

Mən qurbanam sənün kimi gözələ
Fələk salıb məni bu qurbət elə
Gözəl odu sözlərimdən söz ala
Qəribin başında məlamət olu.

Qədəm qoydum məndə gəldim bu bağa
 Bülbül kimi Aşıq oldum budağa
 Meylimi salmaram səndən uzağa
 Günəş camalından xəcalət olu

Bu sözlər qutaran kimi qızdedi oğlan sən mənı sevirsen?
 Oğlan dedi olarmı sənün kimi gözəli sevmiyəsən. Qız dedi
 İbrahim onda bu sirri bir sən bil birdə mən. Və sabah
 məndə öz ata-anama deyim səndə olar gəlsinlər danışiq
 eləsinlər biz toy eliyək.

İbrahim gəldi evlərinə gördü atası yatıb ama anası bunun
 yolunu gözləyir. Dedi ay bala bu nə zamandı gecə yarıdan
 keçib sən harda qaldın biz öldük dirildi axı. İbrahim dedi
 ana şeir bilirsənsə qulaq as gör nə deyirəm.

ərzi halım yetirin
 gül üzlü yara ölürəm
 bir bulunmaz dərdə düşdü
 eyliyin çarə ölürəm

uzax düşubdu ellərim
 açılmaz qonça güllərim
 mənım bu həsrət əllərim
 yetmədi yarə ölürəm.

İbrahim ayrılmaz yardan
 Qurturmaram intizardan
 Fələk mənı nazlı yardan
 Atsa kanara ölürəm.

Bu sözləri ana eşıdıb dedı bala mən bilmədim sənün sözlərun mənəsı. Dedı ana qoy sənə bir söz deyim. Dedı pğul də deyirsən ana sənə qurban? Dedı ana sən atama de ki mən budan sonra hər gecə övə gec gələciyəm bir , birdəki cümələr heç gəlmiyəciyəm qalacıyam borclarımı yığam. Bunu xənı əbbdulla xana yetirdi və əbbdulla xan dedı xanım lap gözəl oğlan təzə muştəri tapıb və əli qızışıb qoy işdəsin lap beləgec gəlsin ya heç gəlməsin yatsın qalsın mağazada. Mən oğlamdan arxayınam. Oğlan gec gəlmənin imzasını alıb qoyub cebinə. İndi ibrahım gecgəlir və ya heç gəlmir nə ata nigarandı nədə ana. Səkinə \ərıdə hərgün gələr bular bumağazada deyib gülüm danışirlar. Ama hərdəndə ibrahımı qız aparır evlərinə və anasınada deyib ki ana bax bu oğlanan mən istirəm hayat quram atama de qəbul eləsə bu oğlanın ata anası elçi gəlsinlər. Qızın anası dedı bala atovun hələ bir ongündə vacib işi var evədə gələ bilmiyəcək darıxmayın atan gələndə diyərəm nə olacax bir qız bir oğlanındı indi ki siz bir-birinizi sevirsiniz elə indidən allah mubarək eləsin.

Bular burda qalsın sizə xəbər verim CÜVÜD adlı bir tacirdən ki bu tacir rəhman xanıda tanırdı. Butacir şəhərdə dolananda gözü sataşdı bir qızıl tükənəyə gördü heç indiyənə qədər bu şəhərdə beləbir böyük qızıl tükənə yoxudu. diqqət yetirəndə gözü sataşdı bu mağazədə bir cavan oğlana. Girib içəri dedı oğul sən kimin oğlusan? Dedı mənim atam əbbdulla xandı bu nu eşıdən tacir dedı hə yaxşı oldu gedərəm əbbdulla xanı alladaram diyərəm ki bu oğlanı vermənə mənim mirzəmyoxdu bu mənə mirza olsun və bunu bütün malımda dəvar satax mənfəyətinə şərik. Əbbdulla xan bu taciri yaxşı tanıyırdı bilirdi bu tacirin

xəyanətlərin. Abbdulla xan dedı yox. Bu tacir gördü bunun
heç bir çarəsi yoxdu gərək ibrahimi oğurrasın. Cüvüd tacir
tapdı bir nəfər ona şox pul verib dedı bax bir bihuşi br
dərman səndən istirəm ki birnəfəri huşdan apara amma 5
gündən sonra ayınaş

Cüvüd tacir dərmanı hardan tapdı gətirdi bir yeməyə qatıb
bir oyunan verdilər ibrahimi huşdan apardılar qoydular bir
sandığın içinə çatdılar dəvəyə karvan şəhərdən çıxdı.

bu işin üstündən bir hftə keçmişdi hələ də nə ibrahimin ata
anasının xəbəri var nədə Səkinə pərinin. Birgün Səkinə pəri
dedı ay dayə eç ibrahimdan xəbər yoxdu ondamənə bir
xabər. Dayə gedib xabər gətirdi Səkinə dedı dayə nəxəbər
gətirdin dayə dedi Səkinə pəri diliminən desəm sinəm od
tutub yanar icazə vür xəbəri mən sazınan deyim.

Bir ərzim var xanım sənə söyləyim
əl-əldən üzüldü yar əldən getdi.
ərzı halın sənə bəyan eyliyim
əl-əldən üzüldü yar əldən getdi.

Ayaxda zəncir var boynunda kündə
Heç kimsə düşməsin o düşən gündə
Cüvüd tacir onu aparın hində
əl-əldən üzüldü yar əldən getdi.

Otağuva surahilər süzülsün
Yuxu gəlsin xumar gözlər süzülsün
Banı diyər Cüvüd bir balon ölsün
əl əldən üzüldü yar əldən getdi.

Dayə sozlərib tamam elədi Səkinə pəri dedi dayə bunu bizdən başqa kimsədə bilir ki ibrahimi cüvüd tacir oğurluyub? Dayə dedi bəli xanım ibrahimin atası atlısalıb həryadı axtarırlar. Səkinə pəri dedi dayə dur gedək ananın yanına. Bular durub gəldilər ananın yanına. Ana Səkinəni rəngi ruxunu belə solqun görüb dedi qızım nə olub sənə sən heç vax belə saralıb-solmazdun. Səkinə pəri dedi ana qulaq as gör mənə nə olub .

Dolannam başuva gülüzlü ana
Vəfalı həmdəmim yada düşübdü.
Axtarır gözlərim tapmır yarımı
Hayıf olsun yol uzağa düşübdü.

Yoluna varmağa ixtilatımdı
Müjdəsin verənə cən baratımdı
Onu görmək mənım ziyarətimdi
Hayıf olsun yol uzağa düşübdü.

əməmmədim ləblərinin balında
qutulmaram gövğasından-qalından
görət tərif edir xə-t-xalından
Hayıf olsun yol uzağa düşübdü.

Səkinəyəm yar ayrısı yamandı
 Görsənməsin heç bir yara amandı
 Bostanlarda bitmiyibdi yalandı
 İbrahim bir güldü tağa düşübdü.

Səkinə pərinin bu sözlərindən anası bir şey bilmədi. Ana dedi bala aydın aşkar ded görum sən nəistirsən. Qız dedi ana evim yıxıldı ! ana dedi bala sənə nəolub? Qız dedi ana mənim sevgilim İbrahimı bir tacir gəlib oğurluyub aparıb. Mənə icazə verin mən İbrahimin atasıynan gedək İbrahimı axtarmağa. Ana icazə verib Səkinə dayəsinən gəldilər İbrahimin atasının evinə. Qapını çaldılar Rəhmax xan gəldi qaonı aşdı bular daxil oldular otağa. Rəhman xan dedi siz kimsiniz sizə nə lazımdı . Səkinə pəri dedi xan bir sözüm var sənə deməli. Xan dedi buyur Səkinə pəri dedi xan onu istirəm sazınan diyəm burda qız görəg İbrahimin atası Rəhman xana nə deyir.

Dollannam başuva igitlər xanı
 Bu qapuva mən dərmana gəlmişəm.
 Dosta qurban dedim başilə - canı
 Dərdim vardı mən dərmana gəlmişəm.

Açılanda qızıl gülün fəsliyəm
 Danışanda qumru, tutu səsliyəm
 Camalında huri-qəlman əhliyəm.
 Dərdim vardı mən dərmana gəlmişəm.

Səkinəyəm məndə dərdə dolmuşam
 Saralmışam heyva kimi solmuşam
 İbrahimin gülcəmalın görmüşəm
 Dərdim vardı mən dərməyə gəlmişəm.

Qız Rəhman xanı başa saldı ki bura nəyə gəlmişəm. Rəhman xan dedi bəs sən İbrahimin bir-birizə söz vermişdiz bəs onu İbrahim mənə niyə deməmişdi? Qız dedi vallah heç məndə atamama deməmişəm. Bular çox danışandan sonra bu qərara gəldilər ki bular iki dəstə dərviş paltarında İbrahimi axtarsınlar. Bular İbrahimi axtarmaxda olsunlar sizə xəbər verim Cüvüd tacırdən.

Cüvüd tacirin karvanı bir xeyli yol gələndə sonra bir düzəngahda bular oturublar Cüvüd tacir dedi açın sandığın ağzın oğlanə çxardin gətirin . İbrahimi gətirdilə karvanın həkimi dərmanı tutdu İbrahimin burnuna oğlan asqırıp huşa gəldi. Baxdı bura hara mən hara! Bir azda sonra yadına gəldi ki bunu məğzasından oğurladılar. İbrahim işi bildi dedi mən dillənsəm bular mənə öldürəbilərlər hələ görüm bular mənə niyə bihuş edib özlərinə gətiriblə. Cüvüd tacir dedi İbrahim bilirsən sənə niyə gətirmişik? Deddi yox. Tacir dedi İbrahim mən Hüseyn Şhın qızı Bəyim xanımı istirəm ama onun məndən xoşu gəlmir . indi mən istirəm gedəm Hüseyn xana diyəmki nu oğlan mənim oğlumdu qızı buna istirəm sənün aduva qəzi alam gətirəm sonra sənən işim yoxdu sənə sağ-salamat aparam qoyam mağazanda. Ama bu işi eləməsən yəqin bil ki sənə doğram-doğram elətdirəm. Gənə sənə deyirəm nə daldalanıb qaçmağa özünə icazə ver, nədə ağzundan bir söz çıxsın bunan sonra

ta Hüseyn şahın qızını mən evə gətirmiyincən mən diyinə
 baxmalısən. İbrahim gördü heç bir qaçax yolu qalmıyıb.
 Biraz keçməmişdi alla görsətməsin bir yel- külək qovzandı
 həryanı toz-duman aldı göz-gözü görmədi. Bu karvanda
 olanlan adamlar dedilər bu oğlanın bu gün burda olması
 bais oldu bu toz-duman bizim malo – mətahımızı bugünə
 saldı bu qədər bizə zərər verdi bunun ayağı şumdu gələsiz
 bu yaramazı öldürək. Bunu İbrahim eşitdi, dedi ay baba
 mənim nə günahım var mənim başım çox bələlər çəkib siz
 allah məni öldürməyin. Ama baxan yoxdu .İbrahim dedi
 icazə verim mən yalvarım inandığım bir qüdrətə əyər yel
 külək açmasa onda məni öldürün bular əl görürdülər burda
 İbrahim görək nədeyir.

Kamanı dəstində dağlar maralı
 Xədəngi dəsdindən ay çıxar indi.
 Qərib vilayətdə bağrim yaralı
 Qəmər şəfəq atar ay çıxar indi.

Şeyda bülbul meylin salar o gülə
 Bu dünyada kim ağıla kim gülə
 Şah mərdan səvar ola düldülə
 Qənnbər qanağında ha çıxar indi.

İskəndər Atlandı qaldı zulmatda
 Qərq oldum qəmlərə qaldım zulmatda
 Gecə gedər günüz qalmaz zulmatda
 Göz yaşı töKərəm qalmaz zülmətdə.

İbrahim bax budu dərbəndin yolu

Qəm yemə imdada yetişən olu
 Ağlamaz şad olu dusdar əli
 Zülfüqar belində ay çıxar indi.

Sözlər qutaran kimi gpydən toz-duman çəkilib hava bir gölər şərayətə gəldi ki hamı İbrahimdən əl şəkib bular başladılar şəhərə sarı yol gəlməyə. Gəlib çıxdılar dərbənd şəhrinə. Bura çatan kimi Cüvüd Tacir məttəl olmuyub tez İbrahımı geyindirirəm bəzətdirim başında bir neçə cavan bir xon düzəltdirib gəldilər Hüseyn şahın evinə. Cüvüd Tacir dedi şah sən mənı yaxşı tanırsan dünyada ən pullu tacirlərdən biri mənəm. Buda mənım oğlumdu. Mə birdən illərinən ticarətə çıxıram bir neçə gündən sonrada ticarətə çıxacıyam bir xeyir işə gəlmişəm . şah dedi xeyir iş nədi Cüvüd Tacir dedi : şah qızuvu mənım oğlum istəyir nə deyirsən. Şah baxdı ki nə gözəl gğlandı. Dedi nədeyirəm ki qoy qızın anasına və özünə diyək əgər oğlanı bəyənsələr allah mubarək eləsin. Çağırdələr qızınan anası gəldi . qız oğlanı gğrən kimi huşbaşdan çıxdı. Bəli oğlana hə cavabı verdilər. Ama Cüvüd Tacir aman vermədi tez bir kəbin kəsən qazı çağırıb , qaziyə bir kalan pul verdi dedi o kəbin kağızında mənım adıımı yaz ama oxuma bularda imza al sən çıx get.qızın gəbinini kəsdır qazı və camaat hamı getdilər. Qaldı İbrahimınan qız . qız dedi ana sən atamdan bir icazə al mən o otaxda bir İbrahimınan bir danışım görüm o mənı görmədən bilmədən mənı necə sevib onan bir balaca danışım. Qızınan oğlanı saldılar bir otağa. Bəyim xanım dedi İbrahim salam? Bundan cavab olmadı . dedi İbrahim mənı sevmirsən. Gənə cavab olmadı qız dedi olmuya bu oğlan kar-lal ola. Birdə ucadan səslədi İbrahim !

İbrahim başını qovzadı qız gördü oğlanın görlərində yaş baharın buludu kimi süzülür. Qız dedı oğlan sənə nə olub sən niyə danışmısan? Dedı qız bir sirr var qız dedı oğlan nəsir var bir de görum . İbrahim dedı qorxuram qız dedı oğlan sən bilmirsən mən kiməm? Sən harda oturubsan sən nədən qorxusan, kimdən qorxusan? əgər sənə bir kimsə bir söz deyib de mənə verim doğram-dogram eləsinjə sən nədən qorxursan? Oğlan dedı zənim mən sənə düzün desəm mənı qoruyub saxlıya bilərsən? Qız dedı sən mənım əmniyətimdəsən de görum səndə nə söz var. Burda İbrahim başına gələn qəzov-qədəri yerli-birli açıb Bəyim Xanıma dedı.qız hirsindən dişləri dodaxların gəmirir. Daha artıq dözə bilməyib dedı Şahzadə sən otur mən indi hər işi yerinə qoyub gələciyəm sənün yanuva. Oğlan bu otaxda qalsın ama qız gəldi anasının yanına dedı ana! Ana dedı can bala sənə nə oldu niyə belə pozqunsan dedı ana qulaq as gör nə deyirəm burda Bəyim xanıma nə deyir və ana nə eşidir.

Dolannam başuva gül üzlü ana
 Ana mən bu zülmə dözə bilmərəm.
 Yanıram atəşə misli pərvana
 Ana mən bu zülmə dözə bilmərəm.

Atam zülm eyləyib özü – özünə
 O iki mil nahax vırıb gözümə
 Cüvüd Tacir mənı alıb özünə
 Ana mən bu zülmə dözə bilmərəm.

Ana qurban astananın daşına

Rəhmün gəlsin gözdən axan yaşımə
 Mən dolanım şah atamın başına
 Ana mən bu zülmə dözə bilmərəm.

Doldur piyaləni ver içim tasi
 Silinsin könlümün qalmasın pası
 Mən Bəyimən İbrahimin butası
 Ana İbrahimsiz dözə bilmərəm.

Ana dedı qızım sənə kim nə dedı bəyə İbrahim elə sənindi day sən nə fikr edirsən? Qız dedı ana iş başqa cürədı! Ana dedı qızım sən quşdili danışırsa bir aşkar elə görüm arada nə sirr var? Burda Bəyim Xanım anasın hər bir əhvalatdan agah elədi. Anası daha dözə bilməyib tez Şaha xəbər verdilər şah gəldı Bəyim Xanımın anası şahı hər bir əhvalatdan xəbərdar elədi. Bu zaman şah cəhənnəm kimi zəbanə çəkdı dedı cəllad! Cəlladlar hazır oldular. Vəzir gəldı ki şah sağ olsun sən nə iş görürsən bu tacir bütün dünyanın varlı-karlı tacirləriynən qohumdu tanışdı sən bunu dara çəkdirsən bu bizim məmmləkətə daha bir tacir qədəm basmaz bir məmmləkətdəki mal-mətah gəlib-getməsə nə olar. Şah dedı bilirsən bu yaramaz nə xianət edib?vəzir dedı şah bunu sal zindana qoy qalsın orda ömürü çürüsün. Şah əmr verdı Cüvüd Tacırı saldılar zindana bu tərəfdəndə şah bir qazı çağrtdırdı Bəyim Xanımın kəbinini kəsdilər İbrahıma. Və indı İbrahımınan Bəyim Xanım ikisi bir otaxda iki cavan bir-birinin camalınan doya bilmirlər bu zaman İbrahim Bəyim Xanıma de dı gözəl mən istirəm sənün camaluva bir neçə tərif deyəm burda görək İbrahim Bəyim Xanıma nə deyir.

Mina gərdən sərvı boylu incə bel
 Nəyiçin qayıtdin niyə qayıtdin.
 Ayda qubarlanır günəş utanır
 Nəyiçin qayıtdin niyə qayıtdin.

Uzun qollu ağ biləkli nazik əl
 Yazıram şənində oxuram qəzəl
 Yusifdən mah camal Şirindən gözəl
 Nəyiçin qayıtdin niyə qayıtdin.

Ağz sütdü dodax qaymax diş inci
 Mən olmuşam ala gözün zarıncı
 Alxatın alması cənnət turuncı
 Nəyiçin qayıtdin niyə qayıtdin.

Qırmız potun gülə batın gül ayax
 Gözəllər yanında gözəl gül ayax
 İbrahimı birdə dindir gül ayax
 Nəyiçin qayıtdin niyə qayıtdin.

İbrahimın sözləri qutaran kimi bular çıxdılar gəldilər
 Bəyim Xanımı anasının yanına qız ded ana biz bu qərara
 gəldik bir aydan sonra toy eliyək indi icazə verirsiz bir
 toydan qabax bir misir şəhrinə səfər edək? Ana gəlib
 şahdanda icazə alıb bular səfərə çıxdılar. Bular mısra
 gəlməkdə olsunlar sizə xəbər verim Cüvüd Tacirdən.
 Bunun burda zindan olmağını eşıdan tacirlə oqədər
 məktublar yazdılar ki şah məcbur qaldı bu yaramaz tacırı
 zindandan çıxartdırdı. Bu zindandan çıxan kimi bir neçə

quldura kalan pul verdi və dedi bax şahın yeznəsi
 İbrahimın yerin kim mənə versə özü ağrda ona pul
 verəciyəm. Qulldurlar düşublar şəhəri kəndi , çölləri
 dağları, yolları daha bir yer qalmadı bu iki cavanı
 axtarırlar. Bi iki cavanda gəlib azqalıblar misrə bular bir
 yorqunluqlarım almağ üçün bir dağın damənəsində
 oturdular. İbrahim dedi xanım sən burda otur mən bir
 dolanım bir şikar verim gətirim pişirək yiyək acıxmışıx.
 İbrahim şikara çıxmaxda olsun sizə xəbər verim Cüvüdün
 tərəfindən. Cüvüdün qulldurlarından biri xəbər gətirdiki ay
 tacir mən İbrahimın soragın tutdum bax felan yerdədilər.
 Cüvüd Tacir gəldi bu qulldur diyən kimi buların yerini
 tapdı gördü bəhbəh İbrahim hara gedim Bəyim Xanım tək
 oturub bir ağacın dibində. Qız Cüvüd Taciri görən kimi
 huşdan getdi. Tacir su səpib qızın üzünə qız huşa gəldi .
 tacir daha macal vermədi qızı atıb atın tərkinə yola düşdü.
 Bir xeyli yol gəlmişdilər Bəyim Xanım dedi ey namərd
 məni hara aparırsan? tacir dedi namərdin qızı sən bilmirsən
 mən hər kimi istəsəm alaram.səni aparıram özümə arvad
 eliyəm. Bu zaman qız dedi tacir mənim ki sənə gücüm
 çatan deyil bu göldədə sənün əlundan qurtarıb qaça
 bilməyəcəyəm, sən məni burax mən bir neçə kəlmə söz
 deyim sonra məni hara aparırsan apar.

Qadir allah bu nə sitəm nə işdi
 Çərxı dönmüş axr verdi zulum yar.
 Qurbət eldə ba\ırım başı alışıdı
 Bülbül uşdu xəzan oldu gülüm yar.

Bivafa yar necə getdi gəlmədi

Könül bu dünyadan kamın almadı
 Deyirdim yar gördüm arzım qalmadı
 əhdimidi safa görəm ölüm yar.

Bülbül uşdu gül dibini aldı xar
 Ruhum uçub cəsətimdə nəyim var
 Mən Bəyiməm İbrahimə intizar
 Illərinən gözü yaşlı qalım yar.

Qız sözlərini qutarıb Cüvüd Tacir qızı götürüb getməkdə olsun sizə xəbər verim İbrahimdən.

İbrahim bir neçə saat şikarın dalıycan gedəndən sonra qayıtdı gəldi gördü atlar var amma Bəyim Xanımda xəbər yoxdu. Dedı bəlkə bunan zərəfat eliyir qız bir yerdə gizləniş. Haçağırdı qızdan bir xəbər olmədi. Dağı –dərəni çayı-çəmənı nəqədər gəzdı qızdan bir sorağ olmadı. Baxanda gördü bir at ayağının yeri var atını minib bu at ayağının iziynən getha get çatdı bir karvana. Bu karvanbaşı baxdı gördü bir atlı gəldi çatdı bulara. Ama eləbil bu oğlan nigarandı. İbrahim ədəb ərkanan salam verdi. Dedı baba bir atlı görmədiş bir qız tərkindəbu ətraflarda? Bu karvan başçısı dedı oğul bir neçə sat bundan qabax bir tacır burdan kectı tərkindədə bir dünya gözəli varıydı. İbrahim dedı o taciri tanırsız? Dedilər bəli o Cüvüd Tacirdə ona nə pulda nədə gücdə heç kimin gücü çatmaz. Oğlan dedı vay evim yıxıldı. Dedilər oğlan niyə bu hala düşdün? Dedı qulaq asun görün nə deyirəm.

Bir qasıd gəleydi yar ölkəsindən
 Bir xəbər aleydim halını yarın.

Siyah zülflər qıvrım-qıvrım çinbə-çin
Qorxuram incidə belini yarın.

Dolansam dünyanı tapmaram tayın
Haqqı var boynumda deyirəm sayın
Vədə verdik olax onan qol-boyun
Oduku gözlürəm yolunu yarın.

Bu karvanın başçısı dedi oğul o sənün nişanlındı bir-
birinizə çatmamışdız? İbrahimin gözləri doldu dedi baba
qulaq as.

İbrahiməm gəlirəm yolu uzaxdan
Eşqım dara çəkir salır ayaxdan
Dərməmişəm gül qonçasın budaxdan
Arzum budur dərəm gülünü yarın.

İbrahimin sözləri qutaran kimi bu karvanın sahibı dedi oğul
sən istisən gedəsən nişanlını onun əlindən alasan? Oğlan
dedi əyər siz mənə kömək eləsəz desəz ki o tacir hansı
səmtə getdi bəli mən gedərəm o yaramaz namərdi cəzasına
yetirləm. Gördülər insaf deyil buna düzünü deməmək.
Dedilər oğul bax belə sağ tərəfə gedən yolunan getsən o
tacirə çatarsan. İbrahim atını çapıb gəlməkdə olsun ama
tacir qızda tərkində az qalmışdı misir şəhrinə qız başladı
ağlamağa qışqırmaxa. Tacir gördü bu qızı belə apara
bilmiyəcək dedi bu meşəlikdə bunu əndırım ya bunu başa
salaram səsın kəsər apararam yada bir dərman verərəm bu
huşdan gedər apararam. Atndan endirib qoyanda yerə bu
tərəfdən İbrahim yetirdi. Bu tacir istədi qılıncınan İbrahimı

versın İbrahim özünü verdi kanara oxunu qoydu kamana . tacir qaçdı çıxdı bir ağacın başına. Qız dedi İbrahim əluvu mindar qana biləmə gəl mənı götür qaçax qoybu zalım öz cəzasıynan ölsün. İbrahim qızı alıb tərkinə özlərin çatdırdılar çin şəhrinə. Bular bir az aralanmışdı tacir ağaşdan düşüb atımındı düşdü buların dalıycan. Gəldi gördü bu qızınan oğlan gəliblər o karvansarıya ki tacir orda qalırdı. Dedi mən gərək bu qızı dövlət əliynən alam. Bular bu karvan sarada gecəni qaldılar. Ama bu uşaxlar bilmirlər ki bu tacirdə bu karvansarada qalır. Sabah açılan kimi tacir özünü verdi misir şahının yanına. Dedi şah sağ olsun sənün məmləkətunda mənə bir belə zulmu necə qəbul edirsən? Şah dedi mənım məmləkətimdə inanmıram bir kimsəyə zülm olmuş ola de görüm sənə kim zülm edib. Dedi şah sağ olsun mənə öz nökrım zülm eliyib. Dedi de görün nə olub axı? Tacir dedi şah sağ olsun namuslu adamam utanıram necə deyim. Dedi şah sağ olsun mənım arvadım mənən yaşda kiçikdi və öz nökrım onu yoldan çıxardım və qaçırdıb gətirib bu şəhrə məndə dallarına düşüb gəlmişəm indı əl mənım ətək sənın gör nə iş görə bilərsən.

Şah cəhənəm kürəsi kimi zəbanə çəkdi. Dedi callad. Odəyqə cəlladlar hazır oldular. Dedi cəlladlar gedin fılan karvan saradan o iki cavanı qolları bağlı gətirun mənım yanıma. Calladlar o dəyqə gəldilər qızınan oğlanı gətirdilər şahın huzuruna. Şah dedi buların hərəsini aparun bir zindana salun mən buları ayrı ayrı danışdırıb dar ağaCından asacam. Cüvüd Tacir dedi şah sağ olsun, qızda günah yoxdu sən elə oğlanı edam elə məndə qızı görürüm gedım allahda səndən razı olsun. Şah dedi yox mən özüm billəm kimi necə danışdırıram və əvvəl kimi danışdırıram.

Şah əmr verdi dedi gedin qızı gətirin. Qız gəldi, şah dedi qızım bəyə sən bilmirsən ki birinin kəbinisi başqabir kışınən ola bilməz. Burda qız işi bildi. Buda şah qızıdı savadlı ağıllı kamallı qız bildi tacır gəlib şaha nə deyib. Burda qızın gözlərdoldu. Dedi şah baba sənə tam tərsinə çatdırıblar icazə ver mən sənə düzünü deyim. Burda götürüb görək Bəyim Xanım misrim sultanına nə deyir.

Uzax yerdən sənı deyib gəlmişəm.
Umid sənə qalib misir sultanı
Sənı mən özümə ümüd bilmişəm
Umid sənə qalib misir sultanı.

Qurban tanı mənım əsl soyumu
Naməhrəmlər görmüyübdü boyumu
Özun öz əlunan eylə toyumu
Umid sənə qalib misir sultanı.

Səhər səhər çıxan dan ulduzuyam
Aşıqların söhbətiyəm sazıyam
Xəbər alsan Hüseyn Şahın qızıyam
Umid sənə qalib misir sultanı.

Bu sözləri qzdan ağzında qutaram kimi misrin şahı ded qızım sı düz deyirsən qız dedi al bumənım kəbin kağızım və buda mənım sidillım. Baxanda tanıdı dedi callad götürün bu yalanşı taciri salın zindana. Bu tacır misir şahının zindanında qalsın ama bu oğlanan qıza şah bir torba puldan qızıldan verdi buları yola salıb bular yavaş yavaş gəzə gəzə oynuya oynuya gəldilər çatdılar çin

şəhrinə. Bu lar gəldilər çin şəhrində böyük bir qəsır aldılar və bu qəsırdə qalmaxda olsunlar sizə xəbər verim Cüvüd T acırdən.

Butacırdə gənə nə hiylə işdətdi bu zindanda xıxın düşdü bu cavanların dalıycan buda gəldi bu cavanların qaldıxları qəsır tapdı. Buların yerlərini öyrənən tacır dedi hə burda buların aşını mən yaxşı pişirəciyəm. Bilirəm çinin şahı Əhməd şah ədalətli şahdı gedəciyəm misrin şahına işdətdiyəm hiləni bu çinində şahına işlədəm burda bu İbrahımı mən dardan astrram və Bəy Xanımı alıb gedərəm. Cüvüd Tacır gəldi çatdı çinin şahı Əhməd şahın huzuruna çatan kimi başladı ağlamağa. Əhməd şah dedi tacır niyə ağlısan nədi sənün dərdün. Tacır dedi şah sağ olsun heç bilirsən mənım namusumu öz nökerim İbrahim əlimdən qaçırdıb gətirib sənün şəhrunda rahatcasına yaşayır. Şah dedi belə bir ədalətsizlik mənəm məmmmləkətimdə baş verib çağırdı vəzir eşıtdin şəhərdə nə baş verib tez tutun o İbrahımı görün o yaramaz hardadı bu tacırın arvadıynan gətirun mənım yanıma.vəzir iki callad götürüb gəldi İbrahimınan Bəyim Xanım olan qəsırə. Vəzir dedi bu adda adamlar burda kimdi İbrahimınan Bəyim Xanım dedilər vəzir sağ olsun bizik . nə əmrün var vəzir buları başa saldı. Qız verdi təpəsinə dedi vay evim yıxıldı gənə o xəyanətkar tacır bizi tapdı? Ay allah axı bizim günahımız nəyidi bizi bu xiyanətkarın əlində giriftar edırsən. Bunu vəzir eşıtdi. Dedi qızım nə xəyanətdən danışırsan? Qız dedi vəzir mən bilirəm o tacır şaha nə deyib amma olar hamısı saxta sözlərdi sözün həqiqəti bizdədi . sən bizim qolumuzu bağlama icazə ver mən bir neçə kəlmə deyim qəbul eləməsən bizim qollarımızı bağla apar. Burda qız nə deyir .

Budur səndən iltimasım sırrı sübhan ey vəzir.
 Bu çərx devranın əlindən yandı bu can ey vəzir.
 qəbul etsə baş qoyaram rikabına yarımın
 Bu yerlərdə budur sənə sırrı pınhan ey vəzir

Sağ salamat bu yarımı apar şahın yanına
 İlahidən bir od düşsün cüvüd xanımına
 Vəzir sənı and verirəm Əhməd şahın canına
 Bir ədalət devran eylə gəldin cana ey vəzir.

Rizə-rizə doğrasalar mən onan irazıyam
 İbrahimin yolunda mən ölməyədə razıyam
 Adım Bəyim dağstanlı Hüseyn şahın qızıyam
 Bir ədalət devran eylə sənı quran ey vəzir.

Bu sözlər qutaran kimi İbrahiminin Bəyim Xanımı bir-birindən ayırıblar hər birinin əlinə bir zəncir buları aordılar hərəsini saldılar bir zindana gəldilər Əhməd şahə xəbər verdilər ki şah sağ olsun o iki yaramazları tutub gətirdik saldıx zindana.

Şah dedı elan verin sabah edam meydanı sulansın dar ağacı qurulsun. Mənım məmləkətimdə belə bir vicdansızlığa yol verilməz. Sabah açıldı eşidəb bilən dəstə-dəstə camaat o meydana gəlməkdə olsun sizə xəbər verim Rəhman dərvişdən. Buda İbrahimı axtara-axtara gəlib çıxıb bu şəhərə. Rəhman dərviş baxdı ki hamı bir tərəfə getməkdədi. Dedı görəsən camaat niyə o tərəfə qaça-qaçdadılar? Budagəldı bu edam meydanına. Bu meydana gəlincən dar ağacını hazırlamışdılar ki bu cavanları dara çəksinlər.

Rəhman dərvışdə dərviş paltarında əlmas təbər əlində gerdi
 bu camaatın içinə görüm bu oğlanın adı nədi ki bu gün
 isirirlər dara çəksinlər. Bir iki adamdan sual elədi ki ay bala
 kimdi dara çəkilən adı nədi. Ama İbrahimı yavaş-yavaş
 gətirirlər dar ağacına. Dedilər bax o oğlandı adıda
 İbrahimdi. Rəhman dərviş diqqət yetirəndə oğlu İbrahimı
 tanıdı. Tez gəldi Əhməd şahın yanına dedi şah sağ olsun
 sən nə edirsən? Əhməd şah dedi: sən kimsən dərviş sən nə
 deyirsən? Dərviş dedi şah bir qulağ as gör mən nədeyirəm.

Bir cavanı itirmişəm
 Axtarıran biyabanı.
 Sorağın burda bilmişəm
 Veran qasın bu gülşanı.

Ovçular ov nişəstində
 Durubsan cavan qəstində
 Bir yəhudinin üstündə
 Öldürürlər müsəlmanı.

Sən bir bax Rəhman xanə
 Bir od sallam şirin canə
 Tənə verma ey divanə
 Qəbul etməm bu tənəni.

Rəhman dərvişin sözləri qutaran kimi Əhməd şah dedə
 mənə tənə verir. Tutun bunu bu ıstır aranı qatsın bəlkə bu
 gün bu edam baş tutmasın. Ama mən bu ədələtsizdiyi qəbul
 etmərəm. Mənim məmləkətimdə birinin namusun əlindən
 alalar məndə duram bu ədələtsizliyə biganə baxam. Tutun

bu dərvişi. Bunu tutmaxda olsunlar ama bu tərəfdən Səkinə Xanım başında kənizləri olarda dərviş paltarında yetişdilər. Səkinə xanəm almas təbər əlində buda girdi meydanın içinə dedi qızlar durmuyun, başının kənizləri bularda daxl oldular meydana. Vəzir gördü bu tərəfdəndə bir dəstə dərviş hazır oldu dedə şah sağ olsun bir əl saxla görüm bular kimdi? Şah dedi dərviş sən kimsən? Sən nədeyirsən? Səkinə xanım dedi şah sağ olsun mənım o Rəhman dərvişinən işim yox qulağ as gör mən nə deyirəm. Götürüb görəg Səkinə xanım Əhməd şaha Nə deyir.

Bir sözüm var sənə ədalət şahım
Eylə toyumuzu mubarək olsun.
Bu yerlərd sənə gəlir gümanım
Eylə toyumuzu mubarək olsun

Batində bir qızam zahirdə dərviş
Özun ədalət ol haqq işə yetiş
Görmürəm mən burda ədalətli iş
Eylə toyumuzu mubarək olsun.

Ağam çox adıldı o molam əli
Dərvişlər köməyim həm yarım olu
Yazaram kişmirdən ləşgərim gəli
Eylə toyumuzu mubarək olsun

Səkinə pəriyəm dusdar əli
Çağırram sıdqiə şah heydəri
İbrahim yolunda qoyaram səri
Eylə toyumuzu mubarək olsun.

Bu sözlərdən sonra Əhməd şah vəzirin çağırdı dedı vəzir bular İbrahim-İbrahim deyirlər olmuya bu İbrahim mənım qardaşım İbrahim ola gələsən bu qızınan oğlanı danışdırax görək bular kimdilər günahları nədı bəlkə bular günahsızdılar. Şah dedı qızı gətirin danışsın görək qız nə deyir Bəyim Xanım gəldı Əhməd şahın qarşısında dayanım götürüb görək nə deyir.

Ey ağalar gəlin mane olmayın
Eyləsə dərdimə bu dərman eylər
Eışqə yanannarı siz qınamayın
Yandırır atəşdə nə tufan eylər.

Ala gözlərinin mənəm mohtacı
Ləbləri doyurmaz mən təkin acı
Bir dərdə düşmüşəm yoxdu əlacı
Nə təbib,əflatun, nə loğman eylər.

Həqqı qoyub şəre qulaq asanlar
Muxənnəs sözlərə yil tək əsənlər
Təşədlıq puluynan qurban kəsənlər
Bəyim İbrahimə can qurban eylər.

Bu sözlərdən sonra Əhməd şah dedı vəzir bu qızda İbrahimdən dıfa elədə buda İbrahim İbrahim dedı gəvəsən elə bu İbrahimin özünü danışdırax görək bəlkə bu yazıxdada heç günah yoxdu. Şah ər verdi İbrahimı gətirdilər. İbrahim Əhmədşahın üzünə baxandə azqaldə

qəlbı dayana. Əhməd şahda İbrahimin üzünə yaxından gözü düşəndə İbrahimin halına düşdü buların heçbirinin dili tutmadı bir-birlərinə bir söz desinlər. bular göz-gözə durub bir-birinə heyretlə baxırlar camaatda İbrahimin Əhmədşahın belə səsiz durub dayanmaclarına baxırlar. Bu meydana sukut hökmü rənləq erir. Bir xelı bu dayanmaxdan sonra vəzir dedi İbrahim sən heç utanmadın bu kişinin kəbınlı arvadını götürüb qaçmısan? Sən nə cəsərətın sahabısan sən bilirsən bu işin cəzası nədi. Vəzirin bu sözlərinə İbrahim daha dözə bilmıyib dedi vəzir sağ olsun sizin qulluğunuza tam tərsə yetiriblər. Mən o sizdiyan deyiləm . dedi bəs sən kimsən? Burda İbrahim dedi şah icazə versə mən diyarəm mən kiməm. Burda İbrahim nə deyir və camaat nə eşidir.

Zülal şah oğluyduz biz iki qardaş
Calladlar əlində qaldım neyləyim?
Ağlar dıdələrım tökər qanlı yaş
Calladlar əlində qaldım neyləyim?

Dərin dərin dəryalarda qərq oldum
Sığındım pirimə mətləbı buldum
Altı ayda bir çəpışə qul oldum
Qəssablar əlində qaldım neyləyim?

Xoş günümü dəryalarda xoşladım
Turş günümü ada larda turşladım
Bir altayda bir çəpışə işlədim
Calladlar əlində qaldım neyləyim?

İbrahimam bu qəmlərdə qərq oldum
 Qəvvaz kimi dəryalarda dolandım
 Məğribi –məşriqə gəzdım yolandım
 Cüvüdün əlində qaldım neyləyim?

Əhməd şah İbrahimın sözlərin eşidəndən sonra daha əllərində dizində taqət qalmamışdı. Dedi vəzir vallah bax bu mənım qardaşım İbrahim olacax mən daha həyəcandan ayağa durabilmirəm. Get oğlanın sağ qoluna bax gör qolunda Zülal şah adına bazubənd var ya yox? Vəzir gəldi İbrahimin qoluna baxdı gördülər bəli İbrahimin qolunda Zülal şah adına bir qızıl bazubənd var . bunu görən Əhməd şah huşdan getdi. Əhməd şahı huşa gətirdilər şah daha dözə bilməyib özünü atdı İbrahimim üstünə qardaş İbrahim mən sənün qardaşın Əhmədəm deyib bu iki qardaş bir bala ananın köysünə sığınan kimi sığındılar bir-birinin köysünə. Bu iki qardaş neçə ilin həsrətinə son qoydular. Bu zaman vəzir fərman verdə Cüvüd Taciri tutdurl cəzasına çatdırdılar. Və İbrahimin Əhməd şa birbirinin başına gələn əhvalatı bir-birinə danışdılar və Əhməd şah fərman verdi Səkinə Xanı və Bəyim Xanımları gəlin çıxartdılar İbrahim nişanlılarının əlindən tutub getdilər bəx evinə dedilər güldülər bir yüz il bu fanı dünyada yaşadılar özlərindən oğullar-qızlar qoyub nu dünyadan köçüb getdilər. Və dastanımıza burda başa çatdı. Bu zaman göydən iki alma düşdü biri dastan danışan aşığın biridə bu dastanı dinliyənlərin. Xoşbəxt olun....

SÜLEYMAN PEYĞƏMBƏRİLƏ SƏBA ŞƏRİNİN MƏLƏKƏSİ, BİLQEYSİN DASTANI

Ustadnamə

Heç bir çıra q sübə qədər yana-yana qalmadı
Köçdü getddı ferun şəddad, bir nişanə qalmadı.
Ay bu neş günlük dünyanı qucaxlıyan can kimi
Mizbandı fanı dünya, heç mehmana qalmadı.

Adəmdən xatəmə qədər hökmüranlar, sultanlar
Xakilə yeksan olubdur milyon- milyon insanlar
Gəlib gedən biz olmuşuq neçə-neçə devranlar
Tacı-taxdı davud oğlu dsüleymana qalmadı.

Qızıl qələm aranı kəs şərrilə, şeytanilə
Ülfət bağla əhlı beytə, üns tap quranilə
Bir həqiqət dastanı yaz, bu gözəl invanilə
Deməsinlər sözyazmağa bir bahana qalmadı.

Bu doğru düzgün olan nağıl Quran kərimdə
“NƏMƏL”(Qarışqa) surəsində gözəl , şirin və eşitməli

durumda gəlirdi. Bu dastan tarixdə çox mötəbər və sənədlı bir dastandı. Mubarək nəməl surəsində “bismella irəhman irəhim” ayəsi iki dəfə təkrar olur.onların biri surəbın başlanışında biridə surənin dastanı başlanışındadı.

Dastan belə başlanır.

Süleyman peyğəmbər insanlardan əlavə bütün heyvanların , gözə görünməz “cin”lərin, devlərin, pərilərində dilini bilirdi. Və olara hökmranlıq edirdi.

Genlərin bir günü sülelman səltənət təxtində əyləşərkən bütün quşları qulluğuna çağırırdı. Quşların hamısı gəldi. Süleyman onları adlarıynan çağırırdı. Hamı süleymanın qulluğunda hazır oldular amma HOD HOD quşunun orda olmadığını hamı bildi.

Süleyman buyurdu.

O hod hod quşu gələndə niyə gəlmədi ya niyə gec gəldi gərək mənə bildirə yoxsa onu ağır cəzalarilə cəzalandıracağım. Onun başını kəsdirəciyəm.

Süleymanın sözləri başa çatıb-çatmamış hod hod özünü yetirdi. Süleyman peyğəmbər hod hodu görən kimi dedi hod hod hardaydin niyə gec gəldin?

Burda suleyman peyğəmbərin diliycə biz diyək

Söylə icazəsiz getmisən hara

Hazır ol bu saat cavaba hod hod.

Dəlilin olmasa çəkərəm dara

Salaram çox dərdə əzaba hod hod.

Neçə gündü göz önündən itibsən

Xiyal etmə muradına yetibsən

Mənə bəyan eylə hara gedıbsən
Sözümü sal saya- hesaba hod hod.

Ağlasan saymaram gözdə yaşını
Ataram sən kimin qulun daşını
Kəsdirərəm o daraxlı başını
Hələ firsətin var xətaba hod hod.

Süleyman sözünü qutarır indı hod hodun cavabını gözlüyür. hod hod quşların içindən boylanır, çox ədəb ərkanan süleymana baş əyir. Və cavab söyləməyə icazə istəyir. Süleyman ona danışmaq iznini verəndən sonra hod hod başlayır danışmağa.

Deyir ya süleyman sənə “səbə” vilayətindən bir xəbər gətirmişəm. Bu söz süleyman peyğəmbəri və orda olan quşları təccübləndirir. Və hamı bu xəbəri eşitməyə hazır olur.

Hod hod söxünün davamında dedi:

Ey süleyman necə ola süleyman hökm sürən yerdə məsələn SƏBA şəhrində başqa bir hökumətdə olsun, o hökumətin başındada bir qadıb otursun?

Bu sözü eşidən süleyman həzrətləri bir az fikirə getdi sonra bu hod hoddan soruşdu.

Hod hod əgər sözüb doğrudursa o qadin necə bir qadındı? Sən necə o şəhrə getdin, orda nələr gördün, bu xəbəri nə məqsədlə mənə gətirdin?

Hod hod dilə gəldi , nə dedi şair belə deyib və bizdə diyək sizə can sağlığı.

Sənə qurban olum ya nəbiulla

Bütün kainatı fənada gördüm.
 Sən ki yer üzünə şahlıq edirsən
 Bir özgə səltənət Səbada gördüm.

Uçdun göy üzündə getdim səbaya
 Orda diqqət etdim bir macərəyə
 Küfr əhlı BUT lara gəlir sinaya
 Bir qadın padişah orada gördüm.

Belqeys adlı arvad orda olub şah
 Bota səcdə qılır hamısı gülrəh
 Kişinin arvadın əməli təbah
 Çəkiblər Səbanı fəsada gördüm.

Süleyman hod hodun sözlərinə inanıb, və ona ənam verib
 və o gündən hod hodu özünə xəbərçi bir qasıd seçib,
 götürün səba şəhrində Birqeysə bir nalə yazıb verdi hod hod
 quşuna dedi:

Bu naməni səba şəhrində bilqeys padişahın özünə verərsən.
 Hod hod bir dən dimdiyinə götürüb səba şəhrinə doğru
 qanad çaldı.

Gec gəlib tez gəlib gəldi çatdı bilqeysin sarayına. Bu hod
 hod saraya çatanda bilqeys vəzir-vəkillərilə yeyib-içməkdə
 və kefdə -damağdaidilər. Bu zaman hod hod bir az aşağı
 əylənib süleymanın məktubunu Bilqeysin qarşısına atıb
 qanad çaldı qalzdı asmana.

Bu hadisəni göran hökmüdarın canına vəlvələ düşdü. əlləri
 əsib meyinin bardağı əlindən yerə düşüb tez özünə gəldi və
 əmr verdi mirza gəl gör bu məktubda nə yazılıb? Mirza
 məktubu açdı gördü ömründə görmədiyi bir qaydada

yazılmış bir məktub ku “Bismillahi rəhmanu rəhim” ayəsilə başlanır. Bu məktubu görən Büt pərəst mirza özündən gedib calandı padişahın üstünə. Qulluqçular gəlib mirzanın üz-gözünə su səpib çox çıpçaladılar nəysə bu mirzanı huşa gətirdilər. Padşah dedı mirza niyə bu hala düşdun ? bir ucadan oxu bizdə bilək və görək o məktubda nə yazılıb ? kim yazıb ? hardan gəlib?

Mirza dedı padşah sağ olsun bilirsən bu məktubda sənən nə istirlər dəli olarsan. Mənlık olsa bu məktubu at sular aparsın heç eşitməsən daha gözəldi.ama mirzənin sözünü padşah qəbul eləmədi. Mirza məcbur qalıb götürüb görək süleyman yazan sözləri mirza necə deyir.

İlk sözüümüz Bismillahdı ,bir allaha bəndə ol
İman gətir haqqa inan,o dərgaha bəndə ol.
Süleymanın bu yazdığı kəlamullahdı inan.
Sən əl götür şahlığından qadır şaha bəndə ol.

Eşitmişəm mələkəsən, var cəlalın şovkətin
İstəmirəm şənin sına itirəsən hörmətin
Bir allaha inanmasan işin olacax çətin
Bundan artıq salma özün sən günaha bəndə ol.

İman gətir Süleymana təxtin qalsın bərqərar
İki dünya başın uca dövlətində payıdar
Yoxsa hər iki dünyada olacaxsan xaro-zar
əyri yoldan qayıdıb düş doğru raha bəndə ol.

Bilqeeys padşah məktubun məzmunundan xəbərdar olan kimi bütün vəzir-vəkillərini , qoşun başçılarını, ağıllı-

başlıtar-tanişını yğdı hamını bu əhvalatdan agah elədi. Dedi indı kimin nə fikri var? Hərə bir söz dedi. Biri dedi Süleymanın üstünə qoşun çəkək, biri dedi yoz baba mən Süleymanın gücünü bilirəm ona batmağ olmaz. Nəysə hərə bir söz dedi axırda Bilqeys, ağıllı Bilqeys dedi yox ay camaat mən bilirəm süleymanın qoşununun sayı-hesabı yoxdu. Hətta vəhşi qurd-quşlarda Süleymanın hökmündədilər. Bizim ona gücümüz çatası deyil. Yaxşısı budu biz bir xeyli mal-Qara, pul-qızıl, ləl –cəvahirat göndərək süleyman padşaha görək nə deyir.

Biqeys padşahın bu fikrini hamı bəyandı. Tez bir neçə at-qatır, dəvə qızılınan, ləl cəvahirinən yüklənib karvan Süleyman peyğəmbərin məmləkətinin payıtəxti “Beytoll müqəddəs” şəhrinə çardılar. Bu karvanın başçısı belə hiss keçirirdi ki yəqin bu gətirən mal-mətahı görən, eşidən – görən Süleyman peyğəmbər və ya onun adamları buları yaxşı qarşılایacaxlar. Eləki bu karvan gəldi daxıl oldu şəhrə baxdılar ay baba bular nə hayda olar nə hayda. Bizim məmləkətimiz hara buların məmmmləKtləri hara . bu karvan başçısı məlul-müşgül durub dayanıb. Nə utandığından Süleyman peyğmbərin sarayına gedə bilir nə də qayıdib gələ bilir.

Süleyman peyğəmbər buların gəlməsini bilib başında bir neçə adamlarıynan özünü verdi buların yanına , bu karvanın başçısına eşıtdirmək üçün Süleyman dedi: kim Səba şəhrinin padşah Bilqeysin tac-taxtını bu dəyqə mənım yanıma gətirə bilər?

Süleymanın yanında olan Cinnlərdən biriayağa qalxıb dedi: Ya Süleyman izn-icazə versən mən iki dəyqə zamanı Bilqeysin tac-taxtını gətirim bura.

Bu zaman Süleymanın baş vəziri olan və “ism əzəm” bilən, Süleyman peyğəmbərdən çoxlu Tilisimlər bilən “ASIT BƏRXIYA” Süleyman padşaha üz tutub dedi:

Ya Süleyman izn-icazə ver sən mən bir göz açıb- yumma zamanı Bilqeysin tac-taxtını gətirim bura.

Süleyman padşah razılıq verib Asif Bərxiy bir anın içində Bilqeysin sarayın, tac-taxdin yerinən götürüb gətirdilər Süleyman peyğəmbərin qarşısında qoydular yerə. Bunu öz gözlərinən görən bu karvanda olan Səba şəhrindən gələn adamlar gözlərinən gördüklərinə inana bilmirdilər bu necə bir elmıdı. Bu nu bu səhnəni görənlər heç inanmırlar ki yuxudada belə bir iş görmək ola.

Bu həqiqəti görən adamlar Asif Bərxiyanı alqışladılar. Və dedilər vəzir bir de görək sən nə elmin gücünə bu işi gördün? Kim sənə kömək olur , kimsənə bu elmı öyrədi?

Mən asıfəm həqqə bəndə
Rəbbim özü barat verib.
Məni hər bir çətinlikdən
İsm əzəm nicat verib.

Vəzirəm Süleyman şaha
Yaxın düşmərim günaha
Səccdə qıllam bir allaha
Mənə əla sifət verib.

“yahu” dedim gətdim imian
Ustadım olmuş Süleyman
Mutiyəm versə hər fərman.

Asıf borxuya vəzirin bu sözlərindən sonra vəzirin Süleymana inamını alqışınan camaat cavab verib və bular burda qalsın sizə xəbər verim səba şəhrinin padşahı Belqis xanımdan. Belqis padşah karvanı yola salandan bir gün sonra əmirverdi bir kecavə bəzədilər Belqeys dedi mənı istiyən bizə qoşulsun. Böyük bir karvan Belqeysı müşaiyəət ediblər və karvan yola düzülüb gəlməkdə olsun bunu Süleyman peyğəmbər bildi. Çağırdı cinləri dedi Bilqeys düşüb yola gəlir o gəlincən şişədən bir qəsır düzəldun ku o qəsırdə oturan belə bilsin ki bu qəsırın altından bir dürü çay axır. Və hamını heyratə gətirsın.

Süleymanın hökmündə olan cinlər bir anın içində Süleyman bəyənən şişədən – bulurdan bir qəsır yaratdılar. Süleyman peyğəmbərə uzaxdan uzağa ürəkdən vırılan Bilqeys çatdı Süleyman patışahın şəhrinə.

Bilqeysı göturdülər Süleymanın sarayına. Süleymanı belə qudrətli görən Bilqeys tamamilə öz tac-təxtini yaddan çıxartdı. Məxləs Bilqeysı qəsırə daxlı edəndə belə bildi bu qəsırın altından su gedir Bilqeys ayağın paltarın çırmadı ki islanmasın. Onda barmaxlarının tükü göründü. Axı Bilqeysin cinlərdən qarışığı varıydı. Bilqeys ki qəsırə daxil olanda gözləri sataşdı öz tac-taxdinə! Süleymanın qudrətinə, malına-dövlətinə heyran qalan Bilqeys bir getdi özünə! Bunə sirridə mən görürəm? Mənnən qabax mənım tac-taxdım bu qəsırdə nə gəzir?! Bilqeysin nə dili tutur danışa nədə göz çalır bir qurumuş ağac kimi durub dayanıb. Amma Süleyman hökmüdarın gözü bundadı. Nəhayət Bilqeys dilə gəlib görək burda nə deyir.

Qurban olum belə cah-cələla

Bu mənim taxtımdır ya ona bənzər.
 Çox təccüb elədim düşdüm mələla
 Heyrətdə qalmışam çaşıbdır gözlər.

Bu sözlərdən sonra hökmüdar birdə soruşdu ay səbə
 şəhrinin padşahı Bilqeys bu tac-təxt sənindi ya yox?
 Bilqeys hər bir işə mat qalmışdı Bilqeys daha gözlərinədə
 inana bilmirdi. Ama ürəkdən Süleyman peyğəmbərə vırılan
 Bilqeys hökmüdarıda cavabsız qoya bilmirdi. Ancan
 hökmüdarə cavab götürüb görək Bilqeys daha nə deyir.

Məni heyran etdi bu qəsrin nuru
 Neçə min mələk var neçə min huru
 Mənim öz təxtimin burda huzuru
 Məndən qabax necə o necə gələr.

Bilqeys istədi yaxınlaşsın tac-taxtına ayax getmədi.
 Hökmüdar dedı ey Bilqeys mənə iman gətirsən sən öz tac-
 təxdinə çata bilərsən. Belə olanda Bilqeys dedı hökmüdar
 icazə ver gör mən nə deyirəm.

Bilqeys iman gətirdi o bir allaha
 Burda təslim oldu Süleyman şaha
 Razi olmagınan düşəm günaha
 Bu mənim taxtımdır şah dadgər.

Bilqeys bundan belə Süleyman peyğəmbərə iyman gətirdi
 və Süleyman peyğəmbərdə Belqeysı dua elədi və belqeys
 hökmüdarə vırıldığıbi dilinə gətirdi və Süleyman
 peyğəmbərdə qəbul edib belqeysinən Süleyman

peyğəmbərlə evləndilər. Və bulur qəsridə mötəşəm bir məclis quruldu. Ağ qanadlı quşlar hər tərəfə qanad çalaraq gözəl səslərinən məclisə artıq şənlik bağışladılar. Saray adamları cinlər, pərilərdə şadlığa başladılar. Hər tərəfdən bu vəslətə təbriklər gəldi. Bu vəsləti gözü götürməyən ƏKVAD DEV cinlərdən mayəsi tutulduğuna görə boy-buxunu güclü və özündən çox razı, kimsəni bəyənmiyən, nəqədər desən bəd heybət və çoxda dar gözidi. O Süleyman peyğəmbərin cah-cəlalınışığışdıra bilmirdi və ona paxıllığı gəlirdi. Dev bir gün Süleyman peyğəmbərə dedi : mən sənə güləşmək istiyirəm. Hökmüdar bu yaramazı nəqədər nəsihət elədi baxmadı. Burda dev dedi Süleyman güləşməkdən qorxusan gəl deyişək. Süleyman peyğəmbərə gördü bu dev əl çəkən deyil dedi ay dev nə demək istiyirsən. Dev dedi qulaq as gör nə deyirəm.

Ya süleyman sənı nakam eylərəm
Mənlə gərək güləşsən yoxsa bəd nam eylərəm.
Sənün gücün mənə çatsa gəlginən öldür mənı
Yoxsa sənı öldürərəm ömrün tamam eylərəm.

Süleyman peyğəmbərə gördü bu devı cavabsız buraxsan
dahada atlanacax dedi gəl bunun öz dilində buna cavab ver
burda Süleyman peyğəmbərə gərək nədeyir.

Süleymanam bu dünyanı əlimdə ram eylərəm
Hər işə allah adıyla girib iqdam eylərəm
Neçə min əkvən devləri salmışam tilsimlərə
Bu dünyada yaşamağı sənə haram eylərəm.

Ekvan dev cavab verir.

Biləklərim quvvəlidi buynuzum xəncər kimi
Pəncəm qaflan pəncəsidi nərəm şir nər kimi
Meydanımda doğruyaram mən istəsəm hər kimi
Bir küp zəhər şərabinı əldə bir cam eylərəm.

Süleyman peyğəmbərə

Atam davud əldə xəmir eyləyibdi ahəni
Məndə onun varisiyəm əldə əzərəm sənı
Qorxutma sən buynuzunan qudrətınən sən mənı
Sənün işıq gündüzüvü gözdə axşam eylərəm.

Süleyman peyğəmbərin bu sözləri devı dahada acxlandırır
görək daha nə deyir.

əkvan devin əllərindən qurtaranmaz bir nəfər
gərək süleyman təxdinı verən edəm sər bəsər
sənı tutub bu meydanda yaradaram fitnə şər
mən dünyanı çalxalaram burda qiyam eylərəm.

Süleyman peyğəmbər genə istədi bu devı getdiyi yoldan
tutduğu işdən pəşman eyləsin xeyir vermədi. Süleyman
peyğəmbər dedi sənı tilisimə salaram devlər içində xar zəlil
olarsan. Dev gənədə razı olmadı. Burda görək devin
cavabında höknüdar daha nə deyir.

Eşit Süleymanın sözün olma belə xirə sər
Bir allaha iman gətir qurtar sözü salma şər

Səni salaram tilsimə eyliyərəm can be sər
Həm özünü el tayfanı tutub aram eylərəm.

Bu sözləri qutaran kimi dev burnunu yerə sürtə-sürtə gəldi hökmüdarın qaşısında dayandı gəlmişəm sənən güləşməyə mənə süleyman , hökmüdar və ya padşah heç fərqi yoxdu çıx qabağıma. Hökmüdar gördü dev əl çəkən deyil bu tərəfdəndə Süleyman padşahın fərmanında olan bütün inscın hökmüdarın üzünə baxırdılar ki peyğəmbər niyə bu devə buqədər imkan verir və oda bu cəsarəti edir hökmüdarə meydan oxur? Bu hamıya təcüb və bir sualıydı. Amma hökmüdar istirdi allahn izniynən devı yola gətirsın və gələcəkdə dev sifət adamlarda ibrət olsun ku yaradanı yaddan çıxarmasınlar. Süleyman Peyğəmbər də ona görə bu devə imkan verirdi ki ona iman gətirsın ama olmadı dev gənə peyğəmbərə dedi çıx meydana mənən güləşək və kim-kimi yexsa onun başın kəssin. Bu zaman Süleyman peyğəmbər dilində yaradanın yad eləyib əl atdı bu devin belindən tutub atdı göyə devin aləmində belə bil ki bu yeddi qat göyə atılıb tez səhvini başa düşən dev başladı ya peyğəmbər mən sənə inanmamışdım. Mən səndə olan qudrəti indi bildim mənı bağşla mən sənı mənı yaradana iman gətirdim mənı tut qoyma düşəm tikə-tikə olam bu zaman hamı bu əhvalatı görüb birdahada Süleymanın allahına inandılar. Və süleyman peyğəmbər əl atıb devı tutdu qoydu yerə. Və dastanda burda başa çatdı. Siz sağ mən salamat. Bu dastana qulağ asanlar və bu dastanı muasır Aşıq ədəbiyatına çövrən Əkbər sətari olub. Və hazırlıyanı Aşıq Səlcuq Şəhbəzi.

KƏLBİ VƏ İNSAF DASTANI

SÖYLUYƏNİ ƏHMƏD ƏSƏDİ URMUYƏ VARYANTI

qəhrəmanlar vətəni gözəl
Azərbaycanımız qədim
zaman

dan türk ellərinin yatağı
olub. Türkün qəhrəmanları
iyidlik göstərsələr də türkün

Aşıqları o qəhrəmanlıqları
canlandırıb öz qopuzları və

öz sazları ilə sənədən – sinəyə və dildən - dilə salıb onları
eldən - elə yayıblar və Azərbaycanın səhəndinə. Savalanına
dastanlar və əfsanələr qoşulsada yurdumuzun ayrı dağları
Aşıqların bu səxavtindən paysız qalmayıblar. Bu dağlardan
iki nümunəsi də təbrizin üstündə salam və zsalam
dağlarıdır. Bizim dastanımızda elə bu dağlara bağlıdır.

Demək salam baba və zsalam baba iki qardaş və iki ağ saqqalıymışlər.

onlar peyğəmbər övladı olduqlarına görə xalqın arasında çoxlu hörmətləri olmuşdur. Onların özəlrinə görə bollu dövətləri - sərvətləri var idi ama allah təala tərəfindən övladdan paysız idilər.

Bir gün iki qardaş bir yerdə oturub danışır və dərdəlsirdilər. Sonsuzluq onları çox sıxırdı. Biri - birinin üzünə baxdılar. İkisinin də gözləri dolub ağladılar bir vaxtdan sonra qardaşların biri dedi: qardaş gəl gedək bir böyük kişinin qapısına.

O biri qardaş dedi : kimin ?

Dedi allahın qapısın çalaq! O bizi əli boş qaytarmaz .

Bəli dostlar, düzüdə budur.

Hər iki qardaş bir miqdar pul kənara qoyub fağır - fuğaraya payladılar məscidə - mədərəsəyə xərclədilər .Sonrada dəstəmaz alıb iki rəkət hacət namazı qıldılar.

Namazın salamın verəndən sonra o qədər ağladılar ki ikisidə huşdan getdilər.

Bir zaman eynal baba uş almındə bir səs eşitdi, səs deyirdi: eynal baba adınız allah dəfəterində yazıldı. Allah təala sizə övlad kəramt elədi və allahın əmri ilə başınızın üstünə bir

alma qoyuldu. O almanın yarısını sən yarısında qardaşın öz xanımlarınızla birlikdə yeyin. Eynal baba sözü eşitməkdə dıskınıb yoxudan ayıldı gördü otağı ətir qoxusu doldurub elə bildi ki bir nuranı şəxs bu otağa gəlib ama heç kəsi görmədi. Belə baxanda gördü bir alma. Almanı görən kimi qışqırdı. onun səsinə qardaşı yuxudan ayıldı səsləndi: qardaş, nə xəbərdir?

Dedi: mən belə bir yuxu gördüm. Bu da alma.

Almanı ortadan bölüb yarısını qardaşına verib yarısını özü götürdü. Və öz aralarında ilqarlaşdılar ki hər birinin qızı ola ya oğlu, biri - birindən ayrılmasınlar elimizdə göbək kəsmə və beşik kəsmə kimi dəb var ama bunlar elə indidən biri - birinə verildilər.

9 ay 9 gün 9 saat keçib allahın qudrətindən həməz zaman zeynal babaya bir qız eynal babaya bir oğlan verilir. Hamı sevinir. 10 gündən sonra el rəsmi olaraq bir yerə toplaşib uşaqlara ad qoyulur. Qızın adın qoydular insaf çünki xüdəvənd əhədiyyət insafa gəlib bu butanı veribdir. Oğlanın adın qoydular kəlbi və onu allahın qapısında it həəsabladılar və buna iftixar elədilər.

Uşaqları dayələrə verdilər böyüyərkən dayədən alıb lələyə verdilər. Lələdən sonra məktəbə getdilər. İki əm oğlu - əm qızı bir gedib gəlib bir dolanardılar. Hər gün məktəbə

gedəndə yolda bir nişan qoyub orada durub bir - birin
gözləyərdilər ta o biri də gəlib qoşa getsinlər .

Beləcə yavaş - yavaş böyüyüb oğlanlar - qızlar bulağından
su içdilər. Onlar günü - gündən artıq gözəlləşirdilər .

Bir gün insaf məriz oldu o həddə ki məktəbə getəməyə
ixtiyarı olmadı. Kəlbi gəlir yolda nə qədər gözələyir görür
əm qızı gəlmədi. Labud - naçar qalıb özü tək gedir məktəbə
axır vaxt içəri girib öz yerində oturur.

Ama gözü qapıdan çəkilmir. Dərsə qulaq vermir. Bu
tərəfdən insafın rəngi pörtüb qıp - qırmızı alma kimi
qızarıb o vəzə ilə yenə yavaş - yavaş durub gəlir məktəbə
ki əm oğlusu naraht olmasın o zaman qapıya çatır ki molla
uşaqlardan dərs soruşur və növbət kəlbinindir. insaf qapını
açıb içəri girir. Kəlbi düz qapıya baxırdı gözü sataşdı əm
qızıya. Güldü. Qız utanıb qapını örtədi bu yandan molla
səslənədi kəlbi dərsi oxu.

Kəlbi dərs əvəzinə aldı bu sözləri dedi mollaya:

mollalar mollası mollalar xası
yarın gül cəmalı göründü dərdən
bir mina gərdən ağlimi apardı sərdən
xubluqda ziyadə bir məlk zadə

məni məst eylədi du çəşm cadu ,,

molla səsləndi kəlbi bu necə dərsdir ki sən oxudun?

Dedi: molla əmi! Bu günə qədər sən deyibəsn mən qulaq
asmışam indi də sən qulaq as gör mən nə deyirəm ?

Aldı dübarə :

cəmalı bir güldü özü bülbüldü

güftarı şirindi ağıl kamildi

minadi gərdəni saçı sünbüldü

ğəməzəsi qan edər hökəm edə hər su

molla dedi: kəlbi yenə düşünmədim
dedi: qulaq ver.

Kəlbinin cananı, dini - imanı

gözəllər gözəli mələklər xanı

cənnətin beheştin huri - qılmanı
yusf kənanı qulam edər bu

elə ki söz qurtardı molla belə baxanda gördü kəlbi əslən
qapıdan göz götürmür. Molla qapını açanda gözü insafa
sataşdı. Bir kəlbiyə baxdı bir insafa baxdı gördü bunlar
böyüyüblər və bir - birlərinə aşiq olublar. Bir söz demədi.

Dərsi qurtarandan sonra gəldi eynal baba ilə zeynal
babanın yanına və dedi : qurban! Bunları sabahdan
məktəbə yollamayın! Hal - həkayt belədir,

bu oldu ki o gündən ataları oğlan ilə qızı ayırdılar və
bunların toylarına fikir verib toy tədarükü gördülər. Ama
uşaqların bundan xəbərləri yox. Kəlbi və insaf bir yer
axtarırdılar gedib bir - biri ilə danışalar kəlbi isə nigaran idi
ki əm qızısı o məktəbə gec gəldiyi gün hara gedib və öz -
özünə deyirdi: olmaya bir ayrı sözlər var ki mənim xəbərim
yoxdur .

Həyətlərinin bir tərəfi bir - birinə yapışiq bağ - bağça idi.
Kəlbi bağda dolanırdı birdən gözü sataşdı əm qızıya. "Əm
qızı sən də bi vəfa oldun" dedi, əm qızı dedi: yox əm oğlu
sən bi vəfa oldun .

Kəlbi bu sözləri əm qızısına deyib sonra ürək sözlərin belə
dedi :

Cadugər gözlərin aldatdı məni
qoymadı dolanam qeyrisi ilə də

əcəb bəsləmişdi zülfün tağını
yoxsa dil vermiş qeyrisinədə

həsrətin çəkərdim çək sinən görüm
cüt halal qaşların çək sinən görüm
bir xəlvət otaqda çək sinən görüm
görsətdin sinəni qeyrisinə də

kəlbi qərq olubdu dəryada gəzər
qəmin bəhrindədir dəryada gəzər
sonanın gəməsi dəryada gəzər
yel əsər göndərər qeyrisinədə

qız ağladı "əmoğlu vallah ayri fikir eləmə. O gündən
mərizəm hələ yaxşı olmamışam" dedi.
Kəlbi dedi: bəs əm qızı! O gün niyə gec gəldin?
insaf dedi: əm oğlu yatmışdım
kəlbi inanmadı aldı görək qız onu necə inandırır:

qurbanın kəsilib öz əmim oğlu
yatmış idim o səbəbdən gəlmədim

lalə tək bağrımı eləmə dağlı

yatmış idim o səbəbdən gəlmədim

qurtar məni bu möhnətdən bu qəmdən

aç alımı şalı salım sinəmdən

ağlaram qan yaşlar axar didəmdən

yatmış idim o səbəbdən gəlmədim

yarı olan əl götürməz yarından

Aşıq olan keçər can -u sərindən

insafam öluncə dönməyəm səndən

yatmış idim o səbəbdən gəlmədim .

insaf sözünü qurtaran kimi gördülər bir səs gəlir: ahay
kəlbi! Hayandasən ?

Kəlbinin bir dostu var idi seydi adında ona qardaşdan
qabaq idi. Bir rəvayətə görə bunlar siğə qardaşıydılar. Çox
məhəbbətli idilər bir - birinə .

Seydi səsləndi: kəlbi muştuluq ver ki sənə əm qızın insafın
toyu sabahdan başlanır .

Kəlbi dedi: necə ?

Seydi dedi: bəli indi eynal baba mənə dedi ki toya adam çağırım .

Bunu eşidən kimi hər üçü sevinib güldülər.

Hər yana dəvət paylandı qonaqlar çağırıldı o mahalın xanı mürəttib xan idi onu da çağırıldı .

O zaman insafın gözəlliyinin tərifı hər yana yayılmışdı sən demə mürəttib xan görməz - bilməz qıza Aşıq olub .

Mürəttib xan bu toy xəbərin eşidən kimi elə narahat oldu ki az qaldı bağı çatdasın bir mübaşiri var idi gördü mürəttib xan özün yeyir .

Dedi: qurban! Mən bilirəm sən niyə narahatsan ?

Dedi: hardan bilirən ?

Dedi: qurban! Sən o qızı sevirən, indi də onun toyu başlanıb. Mən də o qızı o oğlandan ayırıb sənə almağı bacarıram .

Dedi: necə!!!?

Dedi :qurban! Narahat olma, hazırlaş get toya qalanın mən bilirəm neyləyim. Hər ikisi atlanıb toy məclisinə gəldilər.

Yolda mürəttib xan öz mübaşiri simuna "ey simon! Sən bu işi görsən səni dünya malından qəni elərəm" dedi .

Dedi : qurban! Sən narahat olma arxayın otur, qız sənindir .

Gəlib toy evinə çatdılar. Kəbigil onları təhvil alıb xoş gəldin dedilər və məclisin lap yuxarı başında əyləşdirdilər . Bir vaxtdan sonra simon kəlbini yanına çağırıb mürəttib xanın yanında əyləşdirdi və ona dedi: kəlbi, xanın şamına məxsüs ğəza nə varindir ?

Dedi: qurban! Gözəl şişliklər kəsmişik, neçə cöngə kəsilib, hər nə yerindən xoşlasaz deyim kabab çəkəsinlər ya pışırsınlər.

Simon gülüb dedi : kəlbi ! Məgər sən bilmirsən xan ov ətin çox sevər?

Kəlbi dedi : qurban ! Əgər bir az qabaqdan xəbərim olsaydı hər nə cur ov istəsəydi hazırlayıb saxlardım .

Simon səslənədi: kəlbi! Bu gün hər nə istəsələr gərək hazırlayasan biz səndən elə ağır bir ov istəmirik. Bir kıçık kəklik ya dovşan ya hər nə tapa bilsən tap gətir.

Dedi: əgər xan bir onunla şad olacaq mənim gözüm üstə kəlbi məclisdən çıxıb düz getdi sər tövələyə atı yəhərləyib

oxun - yayın götürdü simon mürəttib xana baxıb güldü .

Xan dedi: niyə güldün ?

Dedi: qurban! Kəlbi gedər - gəlməzə gedir.

Dedi: necə!!!?

Dedi : mişov dağı qar - boıandır. Düşəcək boıana.Sabah gedib cənazəsin gətirərlər. Qırx gün yasına oturandan sonra sənin tərəfindən insafa elçi gedərik, toy tutarıq .

Mürəttib xan dedi : əlhəq, simon! Sən şeytana dərs verirsən .

Amma bu tərəfdə sizə xəbər verim insafdan, insaf qız-gəlinlərin içində çal - çağırda idi. kəlbini getməyin görən kimi ürəyi qırılıb düşdü ayağının altına dayanmadı, çıxdı eşiyə, qaçıb tutdu atın cilovundan, dedi : əm oğlu! Hara gedirsən ?

Dedi : əm qızı! Bir saat çəkməz gəlirəm .

Dedi : axı hara gedirsən ?

Dedi : əm qızı mürəttib xan məndən ov əti istəyib gedirəm ona bir ov əti gətirm, qız ağladı dedi : əm oğlu! Mişov dağların qar alıb, allah eləməmiş başuva bir qəza gələr.

Kəlbi dedi : əm qızı narahat olma indi qayıdaram .

insaf dedi : pəs əm oğlu indi ki gedirsən sinəmə bir neçə söz gəlib qoy onları deyim sonra get !

Aldı qız bu sözləri dedi :

başına dolanım xan əmim oğlu

qayıt bu sövdadan əm oğlu getmə !

Eləmə bağrımı düyünlü - dağlı

Qayıt bu sövdadan əm oğlu getmə !

El içində dilə düşər sözlərim

kor olaydı görməyə idi gözələrim

dərdli keçər hər gecə - gündüzlərim

qayıt bu sövdadan əm oğlu getmə !

insaf deyər görmə nadan işini

seyrəqiblər pişiriblər aşını

duman alıb bax mişovun başını

qayıt bu sövdadan əm oğlu getmə !

Söz qurtardı. Qız nə qədər yalvardısa oğlan qəbul eləmədi.

O idi ki insaf ağlaya- ağlaya dalı qayıtdı .Kəlbi gördü:
oğlan mən gedirəm dağa və az qalır gün bata o yandan
mişov dağın duman alıb, bu yandan əm qızım məndən
küsdü.

Allah eləməmiş bir qəza düşər nisgil olar mənə. o dur ki

çağırdı: əm qızı getmə !

insaf qayıtmadı, aldı kəlbi insafın dalıca bu sözləri dedi :

gedən gemə bir nisgilli sözüm var

ala gözlü mehribanım sarı qız
 bir bəy olub qulluğunda durmadım
 bir kəlmə mən lə danış, barı qız

qova- qova bir tərlanı gətirdim
 gətiribən sər mənzilə yetirdim
 zəhmət çəkib şamamanı bitirdim
 verməsin seyrəqibə barı qız!

Mən nə dedim sənə kəc baxdin mənə
 ayna götür gül camalın görünə
 mən gedirəm vəsiyətim var sənə
 seyrqiblər dərməsinlər narı qız

fəqir kəlbi dedi beş xanə türkü
 səni sevən neylər dövəlti - mülkü ?
 Mən ölsəm də vəsiyətim budur ki
 tellərini cənazəmə sarı qız !

Söz qurtardı. Əm oğlu - əm qızı həlallaşib qız oğlana xeyr
 dua verdi. Kəlbi at sürüb dağa sarı getdi insaf da ağlaya -
 ağlaya otağına gəldi
 kəlbi gördü dağın aşağısında heç nə yoxdur. Yavaş - yavaş
 dağı üstə çıxdı. Bir də baxanda gördü qaş Qaralib göz -

gözü görmür. Qar - boran başladı külək elədi. Bir zaman kəlbinin atı düz qarnının altınaca getdi şəpəyə)bəhmənə(at nə qədər çalışdı çıxanmadı.Kəlbi indi bildi əm qızı nə deyirmiş? Amma iş işdən keçib "əm qızının sözünə baxmayıb yaman yerə özümü ölümə verdim" dedi .Öz - özünə ürəyi doldu. O halda aldı bu sözləri dedi :

qar - Qaranlıq bir gecədə

xoş azdırdı cadə məni
içdim eşqin şərbətindən
məst elədi badə məni

namərdin üzü gülməsin
yurdunda kimsə qalmasın
mən ölüm yarım ölməsin

əlbət salar yada məni

budur xan kəlbinin sözü
duman alıb dağı - düzü
kor olsun simonun gözü
əcəb verdi bada məni .

Elə ki söz qurtardı. İstədi çıxsa ya xud qayıda, bir iş görənmedi. Sən demə şepə şumlayır)bəhmən axır(.

Kəlbi də atı da şepə ilə getdilər. Bir zaman kəlbi gördü ayaqları bir yerdə dayandı. Yerindən tərpendi gördü daliya gedənmir. Qabaq da qap - Qara Qaranlıqdır. Bir az dayandı bir zaman gördü altı (6) dana fanıs yanır. Bir az diqqət elədi gördü bir ayı iki balası ilə kəlbiyə sarı gəlirlər.

Sən demə kəlbinin bu düşdüüyü yer zağa imiş. Bu heyvanlar da burada qış yuxusuna gediblər. Bu hay - küyə yoxudan oyanıblar. Kəlbini görən kimi ona həmlə etmək istəyiblər. Kəlbi gördü yalvarmaqdan sevey bir iş əlindən gəlmir. Allahın dilsiz- ağızsız heyvanına aldı bu sözləri dedi görək axırı nə olacaq ?

ey mehriban ayı ey gözəl heyvan!
Mənə dəymə yaradanın eşqinə
sənə məskən olub bu çöl - biyaban
mənə dəymə müstafanın eşqinə

kəlbi gördü heyvan yenə gəlir. Öz ürəyində dedi: çün allah heyvanı yaradıb ruzisin verəcək qışın bu çilləsində zağanın içində allah bunlara gəza göndərüb .

ona görə kəlbi aldı dübarə :

sən heyvansan hər qudrətin beldədir

mən insanam məhəbbətim dildədir

tutulubdur indi tuoyum eldədir

mənə dəymə sən mövlanın eşqinə

kəlbi gördü heyvan yenə gəlir. O dur ki pənah apardı
şəhidlər şahına. Aldı son sözün belə dedi :

mən kəlbiim işım uyundur uyun

bu fəna dünyada kimə qol qoyum

pozuldu gərdəyim heç oldu toyum

mənə dəymə şühədanın eşqinə.

Şühədanın adı gələn kimi heyvan dayandı. Elə bil ki yerə
mıxlanıb. Sonra yavaş - yavaş gəlib kəlbinin qıçın - qulun
yaladı. Sonrada onu apardı zağanın dibinə, kəlbi gördü
zağanın dibində hər nə yeməlidən vardır: pənir, ət,
qəylə. Bal demək ayılar öz azuqələrin yığıb zəxirə eləyiblər.
Kəlbi burada qalmalı oldu. Çün heç bir yana çıxma bilməzədi

Ama gəlin gedək kəndə görək orda nə xəbərdir? Bəli, toy pozuldu. Qonaqlar dağıldılar camaat tamam töküldü çölə - dağa gecə Qaranlıqda pölkələri yandırılar. Hər yana səs salıblar hər tərəfdən axtarıblar ama səhərə kimi heç bir şey tapanmadılar. Bir əsər görmədilər hamı narahatdır.

Uzaq adamlar dağıldı getdi. Fəqət yaxın adamlar qaldılar. insafın az qalır bağı çatdasın. Bir dönüb dağlara baxdı, qar - boğana baxdı kəlbi nəzərindən keçdi. Toy nəzərindən keçdi. Ürəyi doldu. Qız - gəlinlər, el- qohumlar ürəyin aldılar ama insafın ürəyi boşalmadı bir daha gözləri doldu. Aldı görək bu halda nə dedi ?

Gəl gəl dağlar sizdən xəbər alayım
başı uca sinə səfalı dağlar
uç ay səndə seyr -ü səfa edərlər
doqquz ay başını Qaralı dağlar

öldük bu dünyada qussə çəkməkdən
hicran zəmisinə qəmlər əkməkdən
gecə - gündüz yar yolun gözəlməkdən
onunçun gül rəngim saralı dağlar

insaf deyər özgəsinə getməmə
bir yel olub qapısını örtməmə
heç namərdin ətəyindən tutmaram
əfsus ovum düşdü aralı dağlar .

Söz qurtardı. O qədər ağladı huşdan getdi götürüb
apardılar. Bu yandan kəlbini anası bir insafa baxdı bir
dağlara baxdı bir öz sərniviştinə baxdı. Aldı bu sözləri dedi
:

həsərət qoyduz yetişmədi kamına
dağlar balam sizdə qaldı növcavan
bir od saldız ürəyimin yağına
dağlar balam sizdə qaldı növcavan

baş - başa çatılıb uca qayalar
həsərət qalıb bir - birini görələr
vurduz bu sinəmə odlu güllələr
dağlar balam, sizdə qaldı növcavan

oduna yanıbdı bu zöhrə ana
o kəlbidən xəbər vermədik mənə
görüm o döşləriz od tuta yana

dağlar balam, sizdə qaldı növcavan

kəlbinin anasınında ürəyin alıb götürdülər .Ama oyandan
eynal baba bir dağlara baxdı, bir el- tayfaya baxdı, bir Qara
- borana baxdı. Ürəyi doldu aldı o da bu sözləri dedi:

çöl qalasan mişov dağı
nə əsir yellərin sən

bəlli deyil yayın - qışın
fətnəli fellərin sən

sən axan suyun dursun
coşqun bulağın qurusun
başından ildırım vursun
qoy sınısın bellərin sən

sən ki məni inandırдың
səhraları dolandırдың
qoca eynali yandırдың
yanaydı çöllərin sən .

Söz qurtardı hərə getdi öz evinə ama kəlbinin bir qardaşlığı
var idi. insaf gəldi onun yanına ki əm oğlu! Heç olmasa sən

get bəlkə bir salıq tapasan. O dur ki gündə seydi atı minir
gedir dağları dolanır gün batanda qayıdır heç bir xəbər
olmur. Yenə də sabah seydinin gündəki işi təkrar olur.

Ama fayda vermir ki vermir . Bu işin üstündən üç ay on
gün keçir .

Bunlar burda qalmaqda. Eşit kəlbidən, kəlbi bir saldı çıxdı
gördü 100 gündür buradadır. ürəyi doldu aldı görək ürəyin
necə boşaldır və kimləri köməyə çağırır?

Gecə - gündüz çağırdığım ərənlər

bir yol olsun, bu virandan gedim mən
müşgüldə qalmayıb sizi sevənlər

bir yol olsun, bu virandan gedim mən

məni saldı bura qar ilə buran
kimdi bu virandan sorağım verən
ərənlər sərvəri ya şah-i mərdan

bir yol olsun, bu virandan gedim mən

kimlər edər söhbətimi - dəmimi

kimlər çəkər möhnətimi - qəmimi

könlüm istər sevəgili - həmdəmimi

bir yol olsun, bu virandan gedim mən.

Söz qurtardı. Kəlbi yavaş - yavaş gəldi qabağa. Zağanın ağzına bir təkan verdi. Demə qar əriyib elə bir pərdə qalıb zağanın qabağı açıldı. Kəlbi çıxdı eşiyə gördü gün çıxıb hər yanda qar əriyib. Yavaş - yavaş göy - göyərnəti mövc verir. Gül - güləb iyi gəlir. Ama kəlbi belə baxanda gördü əynindəki paltarları çürüyüb. Hər yanın tük basıb bir vəhşi heyvana oxşayır. Çıxdı bir uca daşın üstünə. Öz - özünə dedi: xudaya görəsən insaf necə oldu? Ata - anam nə edirlər? Və həman halda bu sözləri dedi :

nə ağlırsan? Nə gülürsən ?

Nə yatıbsan oyan könlüm

axırında pas bağlırsan

saralıban solan könlüm

dağlar başın qar alanda

gül dibini xar alanda

yarı özgə yar alanda

mərd oğlansan dayan könlüm

kəlbini gör nə haldadır?

Peymanam dol ha doldadır

insafın gözü yoldadır

döz bağı qan olan könlüm.

Bu sözləri deyəndən sonra kəlbi həmin daşın üstündə oturdu. Kəlbi burada oturmaqda olsun sizə deyim insafdan : insaf gəldi seydidin yanına. Seydi kəlbiyə qardaşdan qabaqıydı.

Dedi: seydi qardaş indi dağların qarı gedib qarıda qalsa çox azdır. Dur get bu dağları dolan bəlkə bir salıq gətirəsən !

Seydi durub oxun - yayın götürüb mişov dağına sarı yola düşdü gəldi gəldi həman yerə yetişdi ki kəlbi daş üstündə oturmuşdu.

Bir baxıb gördü daşın üstündə bir şey oturub bəlli deyil insandır yoxsa heyvan? Öz özünə dedi: bu hər nə olsa qardaşımı yeyən budur. Bunu gərək vuram yayın endirib oxu yeddinci xanədə qoyub necə vurdu vurmağı ilə kəlbi haray çəkib yerə dəydi. Seydi yaxına gələndə gördü ey vay! Evi yıxılan mənəm bu mənim öz qardaşım kəlbidir .

İki əlli öz başına çaldı ağladı ama kəlbi üzün tutub qardaşına dedi: qardaş səndə günah yoxdur sonra da aldı bu sözləri dedi :

başına dolanım ay seydi qardaş
 kitab açdım yaman gəldi fal indi
 əzəldən dünyanın işi bu imiş
 özü yalan, sözü yalan, al indi

mən də oldum qızıl gülün xərməni
 şukur, qismət oldu gördüm mən səni
 qarğayıbdı yeddi yerdən göy səni
 mən ölürəm yaman günə qal indi

şəms - qəmər göydə gərdiş vuranda
 günahkarlar qiyamətdə duranda
 bar ilahim ədl divan quranda
 fəqir kəlbi necə olar hal indi ?

Kəlbi bu sözləri deyən kimi huşdan getdi seydi özün yıxdı
 qardaşının üstünə elə bu halda bu sözləri dedi :

başına döndüyüm, qurban olduğum
 amandı sən ölmə, mən ölüm qardaş
 alışıb oduna büryan olduğum
 amandı sən ölmə, mən ölüm qardaş

ay ağalar kimin bağı bütündü

aman fələk cövr -i cəfan göründü
qardaş dərdi hamı dərddən çətindi
amandı sən ölmə mən ölüm qardaş

biçarə seydiyəm oldum beynava
kaşkı bu dərdinə biləydim duva
kor oldu gözlərim oxşatdım ova
amandı sən ölmə mən ölüm qardaş.

Seydinin sözü qurtulan kimi kəlbinin qulağı səs aldı bir
gözün açdı seyдини yaman halda gördü üzün tutub seydiyə
dübarə bu sözləri dedi:

nə ağlırsan seydi qardaş
nisgildi dillərin sənin
tökər didələrin qan yaş
xəzandı güllərin sənin

yaxşı yerdə torun qurdun
ömrümün dostağın burdun
xub gözlədin yaxşı vurdun

var olsun əllərin sənin

qurtuldu kəlbinin sözü

yollardadır insaf gözü

əcəb qada tutdu bizi

var olsun ellərin sənin .

Kəlbinin sözü qurtulan kimi bir daha nəfəsi getdi gəlmədi.

Seydi bunu görüncə o qədər ağladı ki taqəti qalmadı dedi ay allahım, tanrım! Mən bunun ata - anasına nə cavab verim? Bura kimi onu allah saxlamışdı indi mən öz əllərimlə öldürdüm. O qədər ağladı ki bu da huşdan getdi

yıxıldı yerə. Ama gərək qafil olmayaq ki kəlbiyə buta verən var. Bunların bu halında ərənlər sərvəri. Mərdlərin dizinin taqəti, namərdin gözünün xəncəri şah-i mərdan əli mürtiza gəlib əlin çəkdi kəlbinin yarasına yarası sağaldı

buyurdu: kəlbi dur ayağa! Kəlbi gözün açdı bir nurani şəxsi gördü dedi: ağa sən kiməsn? Dedi: kəlbi ürəyin çaşmasın, atın ayağının altından bir az torpaq götür. Ata - anavın gözləri ağlamaqdan kor olub torpağı onların gözəlrinə çək işıqlansın kəlbi əyildi torpağı götürə qalxanda gördü ağa qeyb olub ama oxun yarası sağalıb yer bütün qandır.

Kəlbi belə baxanda gördü seydi qardaşı bihuş yıxılıb yerə.
onu huşa gətirdi seydi gözün açdı durdu ayağa, bir yerə
baxdı bir kəlbiyə baxdı bir özünə baxdı dedi:

qardaş məgər sənə ox dəyməyib ?

kəlbi dedi: qardaş! Dəymişdi, ama yaxşı oldum .

- Necə yaxşı oldun ?

Dedi: qulaq as !

Başına dolanım ay seydi qardaş
bir ağa yetişdi dadıma mənim
dolanım başına olum sadağa
bir ağa yetişdi dadıma mənim

ərşədədir mələklərin dilində
düldülü minmişdi qılınc əlində
xatəmi almışdı merac yolunda
bir ağa yetişdi dadıma mənim

kəlbiyəm çağırdım ya sahib zəman
heç kim olmaz dərgahından bi güman
bir ismin söylərlər ya şah-i mərdan
bir ağa yetişdi dadıma mənim .

Kəlbinin sözü qurtaran kimi iki qardaş bir - birin
bağrılarna basıb duz kimi yaladılar. Öpüşüb görüşdülər.

Seydi hələ bu işə heyran idi odur ki dedi: axı qardaş! Mən
yaxşı bilmədim o ağa nə cür gəldi? Hayandan gəldi .

Kəlbi dedi: qardaş! Qulaq as deyim! Aldı bu sözləri dedi
görək ağanın gəlməyin qardaşına
necə tərifləyir ?

Yatmış idim mövla gəldi üstümə
mən gördüm sən denən əlhəmdulilla
şahlar şahı badə verdi dəstimə
mən gördüm sən denən əlhəmdulilla

üstümüzə gəldi bir ərəb atlı
şəkərdən şirindi nobatdan dadlı
üzündə niqabı uca qamətli
mən gördüm sən denən əlhəmdulilla

sərraf olan dür götürər dərindən
Aşıq olan içər cami sərindən
buyurdu ey kəlbi sən dur yerindən
mən gördüm sən denən əlhəmdulilla .

Kəlbi sözün qurtarıb bir daha hər ikisi əllərin göyə
qovzayıb allaha şükr elədilər. İndi düşüblər yola gəlsinlər.
Bir zaman baxıb gördülər insaf bir neçə qız- gəlin ilə dağa
sarı gəlir ama gəlmək nə gəlmək? insafın heç yol yeriməyə
incarı yoxdur yolun gah ənin gedir gah uzunun bu səhənəni
görən kəlbinin ürəyi coşdu aldı görək nə dedi ?

Dolanım başına xan əmim qızı
əyri getmə sonam yolu düz yeri
eşqin atəşinə salmışan bizi
tuşladın sinədə yaxşı düz yeri

könül quşdur dövr eləyir havada
təbib yoxdur sinəm qaldı yarada
uç ay on gün qalmış idim zağada
tapanmırdım oturmağa düz yeri

seydi kimin əbəs - əbəs ağlama
eşq oduna bağrım başın dağlama
kamandarsan at oxların saxlama
müjganların sinəm üstən düz yeri

mən kəlbiyəm oxuduğum yazaram

həq də bilir şirin candan bezaram

talənmişəm eşq adi ilən gəzərəm

sən yaxana qızıl düymə düz yeri .

Kəlbinin sözü tamam. Deyərlər ürəkdən ürəyə yol var insaf
qızlar ilən gələn halda ürəyi doldu aldı görək ürəyin necə
boşaldır ?

Bar ilahim bədr eyləmiş camalın

o siyah tellərin sərə dağıldı

bulud parçalandı qəmər göründü

mah kimin camalın yerə dağıldı

dostun baxçasında qızıl almasan

yüz min eşvə ilən canım alma, sən

əzrayıl xəşm ilən canım almasın

tamam ağlım - huşum hara dağıldı ?

Biçara insafın bax sinəsinə

çəkilib düyünlər dağ sinəsinə

marallar yığılıb dağ sinəsinə

ovçusun görməmiş bərə dağıldı.

insaf sözün qurtardı seydi gördü insaf elə bu halda dağı üz yuxarı çıxır. Seydi öz - özünə dedi əgər insaf gəlib vəziyyəti belə görsə bağı çatdar. O dur ki fikrə getdi. Bir az fikirləşəndən sonra yavaş - yavaş aşağı gəldi insafa çatdı dedi :bacı? Sən bura nəyə gəldin? Dedi :qardaş! Ürəyim dözmədi necə oldu? Bir əsər tapdin?

Seydi dedi: yox bacı. Heç bir şey tapanmadım. Allahın qəza və qədərinə tuş gəlib ancaq ağlamaqdan fayda yoxdur gəl səni verim o daşın üstündə oturan Çobana.

Seydi bu sözü deməkdə insaf dayanmadı ağladı dedi : qardaş, qulaq as !

Dolanım başına ay seydi qardaş
kəlbi dərdi salıb azara mənə
axar didələri tökər qanlı yaş

sey rəqib gətirdi nəzərə mənə

bir gül olub gülüstanda bitməmə
ceyhun olub dəryalara ötməmə
kəlbinin yarıyam yada getməmə

yusif kimin çəkmə bazara mənə

və`dəm çatıb ömrüm yetib tamama
 zəhr-i həlayılı doldurdum cama
 insaf deyər dahı qalmam axşama
 gəl özün dəfn elə məzara məni .

Şe'r ilə dediyi kimi söz ilə də dedi ki: qardaş indi ki sən məni bazara çəkirsən bəs mən bu gecə özümü öldürürəm.

Seydi gördü insaf çox narahatdır. Səsləndi: bacı! Mən şuxluq elədim gəl gedək evə, bir yaxşı xəbərim var insaf nə qədər yalvardı ki yaxşı xəbərin nədir bir söz demədi. Gəldilər kəndə sarı bir az qalanda seydi dedi: bacı bu qız-gəlinlərə izn ver getsinlər evlərinə mənim sənə bir xüsusi sözüm var. insaf qız - gəlinləri dağıtdı dedi: indi qardaş de görüm xəbərin nədir ?

Dedi :bacı! O dağda o adamı gördün?

Dedi :bəli

dedi: bacı! O kəlbidir

dedi :necə kəlbidir? Bəs niyə bir zad demədin?

Dedi: bacı tamam paltarları çürüyüb üz - gözünü tük basıb,
və beləliklə seydi macəranın hamısın dedi insaf sevindi.

Dedi: neyləmək? İndi mən nə edirəm?

Dedi :bacı! Sən get evi sil, süpür, təmizlə, mən də gün
batandan sonra kəlbini gətirim evə, aparaq hamama, başın
qırxdıraq, paltarların dəyişək ondan sonra yavaş - yavaş el -
tayfaya xəbər verərik bir yerə yığılarlar. Seydi gəldi eynal
babanın yanına dedi: baba salam eynal babanın dediyimiz
kimi gözləri tutulmuşdu. Ama səsdən tanıdı dedi: bəli baba
!

- oğlum bugün dağa getmədin ?

Necə baba ?

Dedi :mənə agah olub kəlbini diridir.

Seydi dedi : baba qulaq as sənə bir sözüm var.

Nə sözün var baba ?

Dedi: qulaq as!

Bir ərzim var sənə ay eynal baba
gətirdim kəlbini əlhəmdulilla

görüm qismət olsun ziyarət - kə'bə
gətirdim kəlbini əlhəmdulilla

bu sözü deyəndə eynal baba ağladı seyдини bağrına basıb
üzündən öpüb dedi: bala əfsus ki kəlbi gəlir ama mənim
gözlərim onu görməyəcək ona bir doyunca

baxanmayacağam

dedi: baba, qulaq as ona da çarə var

- necə?

Dedi:

gətirmişəm gözlərinin davasın
şahlar şahı özü verdi şəfasın
üç ay on gün məskən etdi zağasın
gətirdim kəlbini əlhəmdulilla

bu sözü deyəndə az qaldı eynal babanın bağı çatdasın
seydi gördü sözü çevirməsə bir ayrı günaha batacaq odur ki

dedi: baba! Dırısın yox

dedi: bəs bala ölüsün gətirdin?

Dedi:

Seydiyəm mən yay - oxumu sındırdım
sındırıban dizim üstə mindirdim
ov yerində onu vurub öldürdüm
gətirdim kəlbini əlhəmdulilla

elə ki söz qurtardı eynal baba səsləndi bala seydi səndə günah yoxdur. Allahın yazısı olmalıdır. Allah özü verər özü alar seydi burada bir güldü dedi: eynal baba yalan dedim kəlbi diridir .

- Necə diridir oğul?

Seydi əhvalatı əvvəldən axıra dedi .

tamam el - qohum , tayfa yığılıb hamı gözələyirlər kəlbi gələ.

Seydi dedi: indi gecə çağdır heç kim eşikdə olmaz. Gedin eynal babanın evinə mən də kəlbini gətirim ora hamı bir yerli görün? Hamı eynal babanın evinə yığıldı. Bir böyük xeyr - şər evi var idi onun. Kəlbinin toyu da elə bu evdə olmuşdu. Bir tərəfinə pərdə çəkiblər oyanda xanımlar oturub bu yanda ağalar.

Seydi gəldi kəlbinin üstünə ətir - gulab səpdi içəriyə varanda hamı bir - bir kəlbini ziyarət elədilər .seydi o atın ayağı altından götürülən torpağı eynal baba ilə xanımının gözəlrinə vurdu gözləri açıldı işıqlandı. Oğulların can təkin bağırmasına basdılar .

Kəlbi bala danış görək,

kəlbi belə baxanda gördü hamı oturub ama insaf elə özün
 itirib ki həтта başı açılıb və heç nədən xəbəri yoxdur.
 Tamam el - tayfa burdadır kəlbi aldı görək nə dedi?

Bahar fəsli yaz ayları gələndə
 dağ döşündə açan güllər sevinisin

Qara zülfün dağılıbdı gərdənə
 zülfünü dağıdan yellər sevinisin

dağıldı möhnətim dağıldı qəmim
 tutulsun toyumuz tutulsun dəmim
 yazıq ata - anam biçarə əmim
 xəbər verin tamam ellər sevinisin

kəlbi deyər çox sevərəm narıncı
 həsrətində mən də oldum zarıncı
 sədr - sinə bəyaz, buxaq - dış incı
 al - yaşıl geyinən tellər sevinisin .

Kəlbinin sözü qurtaran kimi insafın ürəyi doldu aldı görək
 nə dedi?

Ay ağalar mən də belə bilmişəm

heç kiməsənin yarı əldən getməsin

saralıban heyva kimi solmuşam

çuğul simon arzusuna yetməsin

dünyada çox olar ərbabla - kasib

hərə öz yerində olar münasib

yaxşılar yamana olmasın nəsib

namərdlərin heç muradı bitməsin !

Nə müddətdir bizi salıb bəlayə

şahlar şahı özü yetdi hərayə

insaf deyər sıxılmışam xudayə

heç kiməsənin sevgilisi itməsin.

insafın bu sözlərindən sonra toy başlandı. Qırx gün - qırx gecə toy tutuldu şadlıq oldu allah hamı arzusu olanları arzularına çatdırsın. Elimiz dəm görsün qəm görməsin.

(Qoşaçay rəvayəti)

Toplayanlar :Bəhram Əsədi- Qənbər Həqiqiri

Əhməd Əsədi

Hazırlıyan Aşıq səlcuq Şəhbazi

“ĞƏDİR XOM” DASTANI SÖYLÜYƏNİ AŞIQ SƏLCUQ ŞƏHBAZİ

sizin qulluğuza çatdıracıyam (qədir xom) hadisə sini və o muqəddəs məkanda nə baş verib və o itifaqı bizim ustad Aşıqlar çox gözl danışıqlar və bu bir böyük dastan kimi sinədən- siniyə keçib və aşıq ədəbiyatında özünə yer salıb. və hal hazırda bu əhvalat və bu hadisəni bizim tük və bayram günlərində xüsusən qədir bayramı günü əgər bir məclisdə Aşıq olsa o Aşıqdan istiyərlər və Aşıqda qədir dastanını " baş dıvanı havası ilə və " dıvanı " şerinən məclisi açar. ındı bizdə bu dastanan bağlı Aşıq şəhbazinin bir dıvanı şerilə bu dastanı söyləməyə başlayaq.

əmr olubdu haq taladan , kəlam qurandı bu.
bax süreyi maediyyə , bir böyük nişandı bu.
atmış yeddi ayədə hökm eyləyib ləm yəzl
cəbraeyldə vəh gətirib , fərmanı sübhandı bu.

bir dəryadan işarə di qətrə dən az muxtəsər
onsəğızi zi hədədə nətq eyldi peyambər
əlini canışın qoydu , eyd əllahu kbr
qədir xom vəqiyyəsi , dəlil borhandı bu.

Peyğəmbər özü buyurub deyn mənə təhniyət
 bü günü bayram eylin , ey müsəlman ey ümmət
 əliyə mula büüyüdü ol mustafa məhəmməd
 " şəhbəzi " iman gətirib tərə zi mızandı bu.

tarix var ənsan yaşadr , tarixdə var ənsan yaşadr. islam
 dininin insana dəyər vern günlərindən biri qədir xəm dü
 mən bu həqiqət dastanı və bu həqiqət tarixi təkrar - təkrar
 ustadmdan əşıtmışəm və ustadm diyərdi, bu və belə vəqəə
 lərə keçmiş ustadlar həqiqət namə diyərdilər bu tarix 18
 zihəcə və hicri qəmrinin onunda baş verib. ındı mən bu
 həqiqət namə dən yəəni " qədir xəm " nə deməkdi və hardan
 qalb və hansı tarixdə baş verib və onu aşiq ədəbiyatının
 alimləri şairləri necə qoruyub saxlıyıblar mən sizin
 qolluğuza çatdıracağam. məkə ilə mədinənin arasında qədir
 xəm deyilən bir yağş suyundan yaranmış bir göl var o
 gölün ətrafındada bir neçə ağac ki o yolunan gəlib keçn o
 məkanda əstraht edrmişlər. həzrət rəsül əkrəm (s) məkə də
 allhın övin ziyarət edib qaydanda bütün hacılara büyürür
 ki:

hamı mən ilə gəlsin . və bu ziyarət həzrət peyambərin son
 ziyarəti olduğuna görə o ziyarət " həccətülvida " axrın
 ziyarət adıla da məşhür olub.

hacılar hamısı gəlib çatdılar qədir xəm məntqə sinə hamı
 cəm olandan sonra həzrət rəsül (s) başladı söhbət etməyə
 orda peyambər əslam bütün tapşrmalarını tapşırır lazım olan

vacıbatları deyr və haclarda qolaq verirlər. bu zaman
peyambər büyürür hacılar mən sizə bir şad xəbr verhciyəm.

mən hərkimin mövlasıam
əli onun mövlasıdı.
pıambr belə büyürüb
əli aləm ağasıdı.

əkməltu ləkm dinəkom
rəzi tü bəl islamu kum
agah olsun ərab lə rəm
əli elmin dəriasıdı.

cəbrayl gətirdi pəyam
ümətə eylərəm səlam
əli məndən sonra əmam
bir ayə nin mənasıdı.

mən kimin mulasıam bundan sonra əli (ə) onun mulasıdı.
bünü eşidən munafiqlər o cəmdə bir – birlərinə dəydilər.
hər tərəfdən bir səs ocaldı orda nə oldu qalann Aşıqlar
desin sizdə şad olun.

Peyğəbrin xütbəsini eşidib
mənafiqlər yenə quğa saldılar.
əxtısaş yaradb şeytan sifətlər

həctətül vidada bəlvə saldılar.

ətraz eylə di bir iddə nadan
sahıby resalt oldu nigaran
bitə oz tütdü haqqa inanan
bir iddə mənafq lağa saldılar.

dandılar hökkümünü tək bir allhın
kəsdilər sözünü o qiblə gahın
qəmgin eyldilər o şahlar şahın
axrda bir sərın dava saldılar.

bu zaman peyambər rəsül (s) bildiki bu munafiqlər
göydən gələn tanrının əmrinə inanmırlar hər nə buyurdu ki
mənə həzrət cəbraeyl vəhi gətirib mənim vəzifəmdi mən
gərək bu əmrı yerinə yetirəm əgər bu işi görməsəm
resalətim natmam olacax mənafiqlər dahada səslərin
ocaldılar.

buzaman munafiqlərdən biri (hars ibn mehr) adında
ayağa qalxıb görk həzrət peyambərə nə deyir:

hars bu məqamda qalxdı ayağa
başladı əxtşas saldı qıl və qal
dedi ya məhəmməd doğrudur əgr
suala cavab ver bizi başa sal.

bu zaman peyambər dürüb dayanır , o məhrban və
təbəssümlü üzüynən baxr hars ibn mehrin üzünə deyir :

hars lal ol inan mənə ki həzrət cəbraeyl allə tərəfindən
mənə vəhi gəlib ki əli vəli olmalı .

ama hars peyğəmbərin sözünü kəsir və görk rəsulün
cavabı necə verir.

əlini eyləsən bizlərə vəli
olaram divanə olaram dəli
əgər düz deyrsən göylərdən cəli
tökülsün başıma məndə olum lal.

bu zaman münafıqlər hura çəkib gülüşdülər. dedilər hars
düz deyir .

haris əyilib yerdən bir balaca daş götürdü və dedi:
ya məhəmməd sən əgər düz deyrsən o sənə vəhi gətir bax bu
buyda bir daş göydən salsın yerə və camaat onu görsün və
bizdə ona inanax.

bunu diyən kimi hars daşı atdı göyə ki camaat daşı görsün.
Peyğəmbər bu zaman nigaran dürüb dayanmışdı özünən
xalqının arasında nə danışdı onu bir ozu bilirdi birdə
yardan. ama rəsulünü heç vəqt darda quymuyan pərvərdgar
burda nə möcüzə nişan verdi saznan sözünə diyək.

bu zaman möcüzə nişan verdi yar
harisin başına bir daş olducar

məlunu dərkə eyldi düçar
daha bir kimsəyə qalmadı sual.

burda haqqın nəzəri oldu peyğəmbərinən
bu zaman həzzət üzünü tutdu haqqın bərgahına rəbilə nə
danşdı .

elə hars özü atan o daş böyük bir daşa çövrülüb düşdü bu
munafiqin başına və cəhənnmə rəvan oldu. və bu hadsənin
şahdı olan hacılar hamısı həzrət əli (ə) imamətini qəbul
ediblər və əli mövla - əli mövla dedilər.

və o həzrətinən beyət bağladılar və bu zaman həzrət rəsul (s)
büyürdü ki ay camaat ındı mənim resalətim kamil oldu.

və mən bu günü müsəlmanların bayramı elan edirəm. və
bu günü " eyd qədir xom " və bu zaman həzrət rəsul (s)
büyürdü ındı siz mənə təhniət deyin.

və hər ıl qədir xom gününü bir birizə təbrik deyn və
bayram edin bayramınız məbark olsun. ındı Aşıq burda sizə
bayram təbriki deyr sizin bayramınız mubarək olsun.

mominlərə sənsən ağa , mövla əli mövla əli
gözəl adına can fəda , mövla əli mövla əli
sənsən bütün dərdə dua , mövla əli mövla əli
bizdən xəta səndən əta , mövla əli mövla əli

adin olubdur əzbərim , daru nədarımsam əli
hər iki dünya rəhbrim , sən mənim yarımсан əli

sənə qurban canım başım , dövlətim varımsan əli
ey hoccəti şırı xoda , mövla əli mövla əli.

ey murtəza ey qəzənfər , ey zadeyi qiblə gahım
ey vars piğəmmərim , ədalətli şahən şahım
dar günümdə çətin anda , sənsən ümüdüm pənahım ,
yalvarıram yetiş dada, mövla əli mövla əli.

AŞIQ HÜSEYİN SAINİN BUYUGİRAFİYASI

Aşıq əziz şəhnazı nin şayırdlarından olan Aşıq hüsen saı 1345 _əci günəş ilində azərbaycanın " mavazxan " mahalının güdə lər (məhmudabad) kəndində anadan olmuş , buya _ başa çatmışdır. güdələrin gözə bir təbiəti onun sinəsini coşdurub , Aşıq dünyasına maraqlandırır:

baxıram hüsnünə , doya bilmirəm ,
nə gözə ! qürülüb bınan , güdələr.
bağlı _ bağçalısan , başdan , ayağa ,
mən üçün olmusan canan , güdələr.

Aşıq hüsen 1352 _əci ildə təbriz şəhrinə köçüb , 1360 _əci ildən Aşıq əziz şəhnazı yə şayırd olur. öz dediyinə ; Aşıq hacı ibadidən saz və Aşıq əziz şəhnazı dan isə söz öyrənib , altı il ustadlarının saz _ söz varlığından qollanaraq , 1366 _əci ildə əlinə saz alıb , Aşıqlığa başlayır. Aşıq əziz kimi azərbaycanın ustad aşığından dərs almış Aşıq hüsen , əlinə saz alan gündən çalışmanın artırıb , Aşıq ədəbiyyatımızın barlanması yorulmadan çabalar etmişdir. onun , Aşıq ədəbiyyatının çeşitli sayaq (səbk) larda yazdığı söylər: garaylı , qoşma , dıvanı , təcni , dodaq diməz , nəqtə siz , qoşa yarpaq , məstzad , ... bu sənət də bilgili olduğunu göstirir.

Aşıq hüsen , sinəsi ustadlarının öyüdlərilə doldu , dilində də öz elinin , yurdunun öyü (tərifi) əzbr olmuşdur:

şanlı dıyar , gözə vətən ,
vəfalı san , azərbaycan.
gül _ çiçkli , gülər ozlu ,
ad alı san azərbaycan.
at ostündə qəhrmanın ,
səfalı san azərbaycan.
var tarixdə oğulların ,
şəfalı san azərbaycan.
dunyaya haray salıbsan ,

sədalı san azərbaycan.

Aşıq hüsen ustadlarının yolunu davam edib , azərbaycanımızın Aşıq ədəbiyyatının barlanması , Aşıq nağıllarımızı axtarıb , toplanmasında yorulmadan çalışmışdır ,

AŞIQ ABBAS VƏ GÜLGƏZ PƏRİ TƏBRİZ VƏ MİYANA VARYANTI

söylüyənı Aşıq Hüseyn sai
hazırlıyanı Aşıq səlcuq şəhbazi

keçmiş çağlarda tufarqan (azər şəhr) şəhərində iki qardaş varıdı birinin adı xoaca səba ; birisi isə xoca nəsir. onların sirvəti aşib daşmışdı ; ama evladları olmamışdı. iki qardaş tufarqanın ən adlım tacırlərindənidilər. günlərin birində iki qardaş küçədə oturmuşdular , xoca nəsir uzun tutbu xoca səbayə , dedi: gəl bir ilqar bağlayaq ! əgr sənin qızın oldu mənım oğlum verək ; mənım qızım oldu sənun oğluva verək.

ilqar bağlandı. iki qardaş nəzir nıyaz eləyib , yoxsüllara yetişdilər , varsızların (pulsuzların) əlindən tutdular. aylar ötüb günlər keçdi. bir gün dayə lərdən birisi gəlib , muştuluqladı " müştülük verin xanımlar boyludular (hamilə dilər) " . doqqüz ay dan sonra allah xoca nəsirə bir

oğl , xoca səbaya isə bir qız verdi. el qaydası yığlaraq , qohum qardaş yığışdılar , körpələrə adquysunlar. oğlanın adın abbas , qızın da adın gülgzpri qoydular. aylar , illər ötdü iki əmioğlu , əmi qızı böyüdü. hər ykısı (dərs) öyrə nib , savadlandılar. günlərin birində ; abbasın atası dünyasın dəyişib , tanrıya qovşdü. xoca nəsirin ; qul əbdulla , sarı xoca , çuğül soma adlarında nökərdən , kənizdən varıydı , ata öləndən sonra abbas bunların muzdun verib , evdən eşigə saldı. bunların yerləri olmadığına nayrahat olub , birisi dedi " indı hara gedək ? " sarı xoca dedi: gedək isfahana ; mənim orda yaxşı duslarım var şahın sarayına yol taparıq. elə də oldu. Bunlar isfahana gedib , şahın sarayına yol tapdılar. günlər ötdü , abbas cavan bir ər oldu. Bir gün abbas anasın çağırıb , dedi " ana əmimlə danış ! toyumuzu başlıyaq " ana durub getdi xoca səbanın yanına : salam əleykim salam , məni abbas yollayb. Xeyr ola. abbas deyir " əmim icazə versə ; toyumuzu başlayaq. " əmisi dedi sözüm yoxdü. abbas , gülgzin könlunualsın , bazarlığın da eləsin toyun tutaq. ana gəlib abbasa xəbr verdi. abbas qabaqcadan allah ilə ilqar bağlamışdı " əgr gülgəzə yetişsəm ; təbrizə gedib , sahib əl əmir məscidində qırx gün qalıb , hər gün bir qurbanlıq kəsəciəym. abbas ; anası , qohum -qardaşı , sevgilisi ilə görüşüb , təbrizə gedib , " sahib əl əmir " məscidində otraq etdi. söz burda qalsın.gedk isfahana.

Bir gün şah abbas məclis qurub , rəqasə lər (dörsində) oynayırdılar. Bir andan şahın xanımisi , zəhra xanımda baxırdı. şah abbas dedi: görsən mənim bu kənizlərimdən göyçəyi də var ? heç kəs dinmə di. sarı xoca dedi : qurban var. necə !qul abdulla dedi: qurban bizim vilayətdə xoca səbanın gülgəz adlı bir qızı var onu görsən bunları yaddan çıxararsan ; amma demə di əmisi oğlu abbasa adaxlıdı. zöhrə xanım dilləndi " ay azərbaycanlı ! sənle adam göndərəcəm onu gtiresiz əgər məndən gözl olmasa verəcəm səni dara çəksinlər. qul Abdulla qəbül eləyib , şahın əmrı ilə beş yüz atlı , sarı xoca , çuğul somanı götürüb tufarqana sarı yola düşdü. abbas məsciddə , əbadt edir , atlılar təbrizdən keçib tufarqana yönəldilər. atlılar tufarqana çatıb , xoca səbanın evinə getdilər , şah abbasın naməsin xoca səbaya verdilər. xoca səba şahın buyuruğun görəndə xanımın çağırıb , dedi: gülgzi şah istəyib , hazırlayaq göndərək isfahana. gülgz bunu eşidən kimi , abbasın nökeri ; qul qənbəri çağırıb , dedi: bir namə yazıram , tez apar yetir abbasa ! gülgz belə yazır :

qəvlüm qənbr ! ərzi halı algınan !

ərzi halı , ocavana deginn !

zalim fəlk mənle yaman başladı !

dil cavabı , yana yana ; deginn !

söylə ! kəcavə si yəvla düzüldü ,

qıya baxdı , ala gözlər süzüldü ,

qismətimiz qəvrbət elə yazıldı !
yəvlüm düşdü bıabana ; deginn !

" gülgzi " atşə yandırdı fəlk !
orə yində qaldı ; arzı ilə dilk !
qəvl əbdvəllə açdı ; başıma kəlk !
yəvlüm saldı ısfahana ; deginn !

gülgzi verdilər məşatə əlinə hazırlasın. qənbr ata minib ,
çapdı təbrizə sarı. dan ağaran çağı sahib əlamr məscidinə
yetirib , gördü abbas dəstə maz alır , abbası çağır di. abbas
dönüb gördü qənbrdi. qənbr , bəvrda neylə yirsn ! ? qənbr
ağlayıb , dedi: ağa icazə versn sözmü deyim ?

o'lsun , de !

qənbr dedi:

başına dolanım gül ozlu ağam !
hökm olundu ; apardılar gülgzi !
alışıb oduna məndə bir yanam !
hökm əolundu ; apardılar gülgzi !

abbas dedi :əhara apardılar ?

ısfahana.

ısfahana !

hə , şəə abbasdan buyuruq gəlmişdi.
oğul apararmazlar.

niyə ?

qolaq as deyim !

başına dəvranım , ay qulum qənbr ! "

qadır allah " bada verməz gülqzi.

" allah " aramızda haq dıvan eylər ,

" qadır allah " bada verməz gülqzi.

qənbr dedi :

köç , köç oldu ; kəcavə lər düzüldü ,

axdı eyni yaşı ; üzə süzüldü ,

dalı baxdı ; əli səndən ozuldu ,

hökm əvlundu ; apardılar gülqzi !

abbas dedi :

silindi , könlümün qalmadı pası ,

küncü bıyabanda , tutaram yası !

kömə yə çağırram " qolsüz abbası "

" qadır allah " bada verməz gülqzi.

qənbr dedi :

mən " qənbrəm " , söylə mərəm heç yalan ,

" sarı xüacə " , " becan " , " allah verdi xan "

elinə , ölkənə saldılar alan !

hökm olundu ; apardılar gülqzi !

abbas dedi :

" abbas " deyir: baxın ! yandım əvduma !

Haq yetişsin harayıma , dadıma !

inşaallə çataram mən məradıma !

" qadır allah " bada verməz gülgzi.

abbas quöl qənbrə dedi: sən get ! mən gələ cəm.

qənbrəmsciddən çıxıb özünü tufarqana yetirdi , abbasın sözlərin gülgzə dedi. çuğul suma bir necə məşatə yilən əl qatdı gülgzi bəzə sin , gölgzin hər yandan əli ozulub , mətişatiyə dedi:

başına dəvlanım məşatə sənini !

amandı məşatə bəzə mə mənini !

yollara baxıram , heyrandı yaram !

amandı məşatə bəzə mə mən !

özüm zəlm eylə dim , inan özümə !

gəl sən sürmə çəkmə , mənim gözümə !

insaf eylə , bir qolaq ver süzümə !

amandı müşatə bəzə mə mənini !

" gülgzi " eyəlmə didə si gırıan !

sevgim yəvl gözlə yir , baxıyr nigaran !

ımdadına yetsin , " sahib əlzaman " !

amandı müşatə bəzə mə mənini !

gülgz qoymürdü bəzə sinlər ; qəvl əbdullə , gülgzə bir sill
vurub , dedi: dayan işlərin görsünlər ! gülgz daha dinənmə
yib , dayandı. onu bəzə dilər ; sabah yəvladuşsunlər.
abbasın anası gizlicə gəlib gülgzin yanına , dedi : bala bu iş
necə əvlacaq ?

gülgz dedi :

başına döndüyüm gül ozlu ana !

gəlmə sin abbasım ! " allah " kərimdi.

dərdindən olmuşam dəli _ dıvana !

gəlmə sin abbasım ! " allah " kərim di.

ana abbasa deynə mənim dalımca gəlmə sin ;
onüaöldürllər. mən ölsm heç zad ölsmaz ; amandı abbasa
heç bir şey olmasın. qalsam abbasınam ; ölsm yerim Qara
təvpraqlardı. ana qolaq as ikincinə !

fəlk məni dərdə salıb , güldürr !

ağladıban , çeşmim yaşın sildirr !

" beca n " kəm firstdi , gəlsə ; öldürr !

gəlmə sin abbasım ! " allə " kərim di.

" gülgz pəri " saralıban , səvlunca ,

qaynayıban , peymanə lər dəvlunca ,

qəvi gəlmə sin " məhəmməd bi " gəlinəcə ,

gəlmə sin abbasım ! " allə " kərim di.

söz burdada qalsın qayıdaq təbrizə. abbasın ılqarbağladığı
qırx gündən , iki gunuqalırdı , məscidə namazını qilib ,
bırbucağında uyudu. abbasın yuxusuna şahlar şahı əli
murrətəzi gəlib , " oğul al bü badə ni iç ! dedi " . abbas dedi:
ağa biz badə ıçmırık haram di. həzrət dedi: oğul bu insanlıq
badə sidi , iç ! abbas badəni alıb , içdi. ıçrısı od tütüb
yanırdı. gördü , həzrət gözü önündən yoxoldu . abbasın
ürəyi kövərilib , səslə nədi:

aman mövla ! səndən mənə bir ımdad ,
nədən qoşun gəlib o tifarqana ?
alagöz cananım gedir əlimdən !
fələ yin əlindən gəlmişəm cana !

adin " əsdullə " , ay şiri yəzdan !
bab əvllaə adını ; eylə din bıan ,
bir adın " yədvəllə " natiqi " quran " ,
gırdabda qalmışam , yetir dərmana !

dünyalar dərş alıb sənin sözündən ,
" cəbriyl " ostası , haqın özündən ,
" abbas " ! nür tökülür şahın ozundən ,
belində zualfqar , girə meydana.

abbasın səsinə , məscidə dərs oxuyan tələbələr yuxudan oyanıb , abbasın başına yığışdılar. birisi dedi: uğul sənə nə olub ? abbas dedi :

" allah " özünə yaratdı ; həft asman , kölgə siz ,
göylər uzun seyr eylədi ; şiri yəzdan , kölgə siz ,
" cəbril " də , nida gətirdi ; ərş ozundən yerlərə ,
haqqdan yerə fərman gəlib ; küllü quran , kölgə siz.

" imam hüsen " qundağında ; gedib , göyü döndürdü ,
haqqın sirri yaranmışın ; bəzisinə əyandı ,
müşkülləri həl eyləyən ; ümmət üçün hayandı ?
bizim üçün gözü yaşlı ; " sahib zaman " kölgə siz.

" tufarqanlı Aşıq abbas " ! nə yazırsan Qaradan ?
el ilə gəz , kənar olma ; el _ obada sıradan !
haqqa ümüdünü bağla ; haq qurtarsın baladan !
haqqdan bizə fərman gəlib ; hər bir zaman kölgə siz.

ustadlar , alimlər məat qaldılar ; bu oğlan bəqdr söz bilməzdi ! birisi soruşdu " bala kimi gördün ? bəsözləri kimdən öyrəndin ? abbasın öreyi qovr eylə yirdi. dedi: qolaq asın !

quranı yaz , kitabı yaz ; bir əziz duanı yaz !
cəhennəm bəddəslərində ; cənnəti rizvanı yaz !

bir savabın xeyri çoxdur ; o ərşidə əmmandan ,
 " ısmaila " qurban gələn ; qoç , qüzü , qurbanı yaz !

can nısarıq " məhmmədə " ; ona qurban canımız ,
 dörd yolunan kamıl əvlar ; dəhridə imanımız ,
 şək eylə mə ! la şerik dir ; xalıqı sübhanımız ,
 " əlst " idə bağladığın ; əhdaylə peymanı yaz !

" tifarqanlı abbas " qoldur ənbər fərüş əli yə ,
 kafr uzun lələ döşr ; ləli bənəvşə liyə ,
 qurbanam ağ ozdə xala ; xalı bənəvşə liyə ,
 gözəlligi cəm eylə yən ; xalıqı səbhanı yaz !

sözləri deyə nədən sonra hamı gördü bunün üzü ışıq kimi
 parlayır ; bildilər bu vergidir. bir ayrısı dedi: oğul allah
 haqqında nə bilirsn ? əgr bir söz bilirsn ondan da bizə danış
 ! abbas dedi: icazə versz diyərəm. ozun tütüb onlara dedi:

ibtıda " adm , həvvanı " ; yetirn pərurdıgar ,
 " yünisi " dərya üzündən ; gətirn pərurdıgar ,
 yazıq " yəqüb " , gecə _ gündüz ; dadı _ bi dad eylə di
 o " yüsifi " zındanıdən ; qurtaran pərurdıgar

" haqq təalanın " min adı ; yetmiş iki milləti ,
 bizə nurdan xəlq eylədi ; səggiz bağı , cənnəti ,
 inşaallə ki , nara yanmaz " məhəmmədin " ümməti !

zalim ləri yer üzündən ; götürn pərurdıgar.

gəl , sən olma mərdüm azar ; dünya səni aldadı !
beş içində on yeddi də ; insan üçün qaladı ,
kim ıslamdan kənar ola ; onun üzü Qaradı ,
" abbas " deyr: haqqnıdasın ; çatdıran pərvərdıgar.

alim lərin biri dedi: oğul danışa _ danışa bəs niyə
ağlayırsan ? dedi:

həqiqti yer üzündə ; nə cür subhan eylə di ?
zalimlərin cıgrını ; dayım al qan eylə di ,
iki başlı zualfqarı ; haqq yolladı " əli "yə ,
qirdi tamam kafərləri ; pak məslman eylə di.

" şimr " tökdü kərbladə ; nahaqq yerə qanları !
Müsəlmanlar yad eylə sin ; görə k novcavanları ,
şəhadətə yetirdi lər ; orda əolan canları ,
küfə lilər kərbladə ; əcəb tuğyan eylə di !

" abbas " deyr: bir baxasan ; məzlum ların ahına !
dayım özünü sürtə sən ; şahı mərdan rahına !
bir namə yaz ! sığınınan ; kərblanın şahına ,
aşığın dərdinə əlac , şahı sahan eylə di.

hamı mat _ mat baxırdı. birisi dedi: oğul görürəm həqiqət
 aşığısan ; diyə bilərsən dünyada əzl kim yarandı ? abbas
 dedi : qolaq asın deyim ! oturanlara baxıb dedi:

əzəl ki adm yarandı ;
 oda səraəndibə düşdü.
 kimi yar ləbindən əmdı ;
 kimi dildən , dilə düşdü.

yığışiban , bir olınlar ,
 cüt yaşayıb , pir oñlanlar ,
 şir doğulub , şir olanlar ,
 " qırxlara " , bir gilə düşdü.

" abbasam " , neylərəm malı ,
 sevmişəm , ağ ozdə xalı ,
 ağam şahı mərdan əli ;
 qənbr ilə yoñla düşdü.

sözlərbəşaçatdı , dedilər: bala dür yat ! səhər açılısın görə k
 neylə mə li yik. dedi: yox mən qalabilmrəm gərə k gedm.
 dedilər: ay oğul ! gecə di , şəhrin Qaravulları səni tutalar.
 abbas kədərlə nib , dedi:

başına mən dönüm , mənim öz ağam !
 yetir məni yara ! ab vətəbinan.

bir dəstə gülüydü ; çıxdı behiştədən ,
tütmüşdü əlində , ab və tabınan !

sənə qurban olum ! ay " həsən qazi "
! qoyubsan dünyaya mizan , tərəzi ,
davuda öyrədirsən ; xoş avazı avazı !
oxuyr , xoş gəlir abtabınan !

sənə qurban olum ! " ay həsən baba " !
gecə _ gündüz , hey baxarsan kitaba ,
yekşənbə günündə düzəldi kəbə ,
qoydular bınasın , ab tabınan !

" abbas " sözünü de , əzl başdan ,
" əli " nəzər saldı ; süçixdi daşdan ,
" məhəmməd mustafa " endi meracdan ,
yerə qədm qoydu , ab vətabınan !

abbas dedi : icazə versz mən gedim ? dedilər: gecə nin
buvaxtında hara gedirsən ? dedi: mən gərək gedim ; gözü
yolda qalanım var. dedilər: olsun get ! abbas məscidən
çıxıb , özünü yetirdi şəhrin ala qapısına (dərvazasına) .
qalavan (qalaban) dedi: hara ? dedi: qoy mən gedim ,
gözü yolda qalanım var ! qalavan dedi: olmaz. abbas dedi :

başına döndüyüm , qurban olduğum !

aç qapını ! intizaram qalavan.
 alagözlərinə heyran olduğum !
 aç qapını ! intizaram qalavan.

alma mənim , heyva mənim , nar mənim ,
 sinix saldin , gəl könlümü , al mənim !
 qiyamətdə əmək sənin , əl mənim ,
 aç qapını ! intizaram qalavan.

mən " abbasam " , bu sinəmdən dağlı yam !
 laçın vırıb , qol- qanadı bağlı yam !
 " tufarqanlı , xuca nəsir " oğluyam ,
 aç qapını ! intizaram qalavan.

qalavan dedi: əvlmaz.

abbas dedi:

başına dolanım xan qalavançı !
 mən saymaram zalı , rustmi , samı.
 bu günkü gün , mən ağamı görmüşəm ,
 dəst " yədullah " dən içmişəm camı.

oğul məndə okişiyə qayılm ; ama qoi səhər açlsın get !

tifl ıkn , ostünə gələndə əjdr ,
 tütüdü dəhanından , buldu sərəsr ,
 qapıdan girəndə qatılı əntr ,

oz türabə düşdü , məscidə hamı ,

vəsfinə yazıldı " anna fətəhna " ,
 şəninə gəlmişdi " löla kə löla " ,
 çekdi zualfqarı qınından mövla ,
 əlində oynatdı bir bərqi lamı.

başına qoymuşdu qızıl dan almas
 çininə salmışdı ıpk dən qotaz ,
 cəht eylə dünyada , " biçara abbas " !
 haqqdan kənar olan görəcək damı.

abbas sözlərin başaçatdırdı. qalavançı dedi oğul get , yat
 səhər gəlib , gedrsn ! abbas narahat olub dedi :

mənim ağam " şahı mərdan əli di " ,
 əlində zualfqar , ay çıxar ındı !
 gecə zülmatından , ay mehnətindən ,
 qəm cəkmə , gün batar ; ay çıxar ındı !

qızıl gülü tütüb , baxkı dəstində ,
 bülüllər oxuyar ; güllər fəslində ,
 zualfqar əlində , dül _ dül ostündə ,
 qənbr qabağına , ay çıxar ındı.

"tufarqanlı abbas " dönüb bülbülə ,

Bu dünyada kim ağlaya , kim gülə ?
 ağam əli , səar oldu dül _ dülə ,
 odur şiri yəzdan , ay çıxar ındı.

qalavan yenə yol vermə di. abbas dedi: mənim də dadıma
 yetişən var , bir qolaq as !

qurban olum haqqn min bir adina !
 dərdə düşsm ; dadaçatar , deyərlər.
 məhşər günü ədl və dıvan qurular ,
 mövla bizi verməz bada , deyərlər.

yolldan zan yanar oda , kül o ̇lar ,
 mömün kimsə ; yarpaqlanar , gül olar ,
 hər insan ki " pənc tənə " qul olar ,
 orda ona şahizadə , deyərlər. *ə

" abbas " ! bir qulündür , qapından getməz ,
 haqq tanıyanın ; zəhməti itməz ,
 " allahı " istə yən ; " qurandan " keçməz ,
 əəyri kəsə ; həraməzadə deyərlər.

qalavan dedi: oğul: niyə ağlayırsan ? dedi

gecə _ gündüz ah çəkıban ağlaram !
 bu güllü bağçasın ; xaralan canım !

ağlaram , sızlaram , çarə bilinməz !
tərən ovlağını ; sar , alan canım !

hıcran oxu ; Qarabağrım dəlmişdi !
seyrağıblar şad o'luban , gülmüşdü !
" sarı xüacə " , " qul əbdulla " gəlmişdi !
yarı , özgə lərə , yar olan canım !

bundan belə mənim günüm Qaraldı !
" abbas " ağlar ; güllü bağı , saraldı !
yo'luna baxmaqdan , gözüm Qaraldı !
cavan kən ; gözləri taralan canım !

abbas sözləri qurtarıb , qalavan dedi: oğul gecə nin buvaxtı
hara gedirsən ? dedi: ay qalavan , mənim sevgilimi
aparacaqlar qo'ni gedim ! dedi: yaxşı mənə birin də oxu ,
yo'l verim get ! abbas dedi :

bir səda eşitdim canan elindən ,
oyandım yuxudan , busabahları.
mən bir cavab aldım yarın dilindən ,
görüm açılmasın bu sabahları !

ay qalxıbdı gün ortanın yerinə ,
talib olan ; qulluq eylər pirinə ,
iki sevgi yetə biri , birinə ,

tanrıya xüş gələr busabahları !

" abbas " deyir: musəllıya varmadım !
 əl ozadıb , yar zülfünü hörmə dim !
 bir bağ saldım , güllərini dərmə dim !
 dərdilər , tökdülər , busabahları !

abbas sözlərin qurtarıb , qalavncı yoꞑl verdi ; abbas
 şəhərdən çıxıb , yoꞑla düşdü , baxdı gördü yol uzaq , necə
 gedib çatacaq ? ! ürəyi kövrəlib , mövlası yadına düşdü.
 səslə nib dedi :

qırıqlar piri , özün yetiş dadıma !
 bir də , məni yetir yar ayağına.
 uzun görəm ; könül alsın təslı ,
 xına tək yaxılım əl , ayağına.

səmadə olduzlar sana gəlibdi ,
 yüz ilin xəstə si , cana gəlibdi ,
 ay hazarat ! bir zamana gəlibdi ,
 yoxsul , üzün sürtür mal ayağına !

" abbas " bəsözləri deyir özündən ,
 doymamışam yarın , o gül üzündən !
 ağlamaqdan bir " pəri nin " gözündən ;
 düşübdü " gülgəzin " xal , ayağına !

yavaş _ yavaş yolda gəlirdi ; duydü , səbə yeli əsmə kədə
dir. dedi: gəlsn sözlərini yelə tapışırısan ; bəyə aparıb
çatdırdı onazlı yara. onun üçün əllərin açıb göylərə dedi :

badı səbə ! yeri yarın qəsrinə !
yara söylə ! sabah oldu , oyansın !
yüz min işvəə ilə dursün , otursun !
təkiyə versin əlvən fərşə , dayansın !

xoş əndamlı , nazık bədən , gül bədən ,
ətr alıb şişə dən , güldən , gül bədən ,
maral gözlüm ! dür bir salan tazə dən !
camalını ay _gün görsün , utansın !

gözl olan , yad larilə gəzmə sin !
qəməzə edib , bağrım başın ozmə sin !
xəbr verin ! özgə yoꞑla azmasın ,
ver ləb lərin " abbas " əmsin , dadansın ! *ə

daha , dan ağarmışdı ; sözlərin qurtarıb , kədərli gedirdi ,
gözü sataşdı dumanlı dağlara , yazın şəhli çağında dağları
duman bürümüş ; duyğüsü coşub , oz tütüdü dağlara:

duman gəl , get bu dağlardan !
bahargldı ; qar ılənməz.

sevgili gözl olanın ,
könlünə qubar əylənməz

gözlərin , qaşın Qaradır ,
bayqunun meyli haradır ?
budünya karvan saradır ,
hər gələn qonar , əylənməz

" abbas " diyər: həc o ̇landa ,
kəbədə merac olanda ,
doğru yoldan kəc olanda ,
namus gedr , ar əylənməz.

abbas tufarqan yolunda gəlir , qul abdulla , sarı xüacə ,
çuğul suma gülgzi zorlayırlar mindirsinlər kcavə yə.
gülgzin gözü yolda qalib , ağlayır. Bu anda abbasın anasın
gördü " ana bir nəsihətim var " ana dedi: bala ağlama
sözünü de ! gülgz gözü yaşlı , sözün başladı :

başına döndüyüm gül üzlü ana !
söylə ginən dalımızca gəlmə sin !
öldürərlər , qanı ıtr arada !
nahaqq qanı üstümüzə salmasın !

ay ana can ! büdrdməndə qalınca ,

inci yincə , saralınca , səvlunca ,
o mnimdir , mən onunam öluncə ,
məndən qeyri özgə sini almasın !

mən " gülgzəm " , əlım yarıdan üzə li ,
yazıq canım , büdrdlərə dözə li ,
yetişsin dadıma , " murtəza əli "
öz çövrüb ısfahana gəlmə sin !

gördü qul abbull əl çəkn deyil , ağlaya _ ağlaya dedi: ay
zalim sənki bilirsən abbas mənim əmim oğlu , həmdə
sevgilimdi. Qul abbdulla dedi: çox danışma. gülgz əl atdı
becanın (qul abddula nin) ətəyinə :

bircə insaf eylə ay zalim " becan "
ayırma " abbasdan " , zülüm dür mana !
sənsən bu ölkədə ədalət , dıvan ,
ayırma " abbasdan " , zülüm dür mana !

" becan ! " sən eylə mə qədimi kaman ,
Aşıqi , məşuqa çəkdirmə aman !
sən olasan o düz _ çörək , nəmək _ nan ,
ayırma " abbasdan " , zülüm dür mana !

" gülgz " dərd əlindən yetişdi cana !
oldum , yar eşqindən dəli _ dıvana !

qəflə _ qatır , ıslər o tifarqana ,
ayırma " abbasdan " , zülüm dür mana !

gülgzi zorlayıb mindirdilər kəcavə yə , ısfahana sarı yola
düşdülər. bunlar yolda olsun qayıdaq görək abbas necə
oldu ? abbas çatıb evlərinə , nəyrahət , döndü bağa , gülgzi
ilə sevgi paylaştığı yerlərə baxarkən yanıb , yaxıldı.
yanmış ürəyinin duyğusun belə gətirdi dilə

yarsız gəldim ; mən gulistan seyrinə !
gül görək ; ruxsarın yadıma düşdü !
həryana baxıram , görünür yollar !
ləbi şəkr barın , yadıma düşdü !

zərrin sığal vermiş gül əndamına ,
duyub səni , qaldım mən yana _ yana !
rah güzar düşdü nərgizistana ,
çəşmi cadukarın , yadıma düşdü !

" qul abbas " , Aşıqdi o qızıl gülə ,
Haqq köməyin o օlsun , çatdır yüz ilə ,
gül ruxsarın əhsən deyib bülbülə ,
naznın gulzarın , yadıma düşdü !

abbas baxdı gördü atlılarkı girib bağa. bağ veran qalıbdır ;
bütün gül _ çiçgi əzıblər. pozulmuş bağa baxıb dedi:

qasıd gəldi , yardan xəbr gətirdi ,
 necə çəkim bu fəraqı ? getdilər !
 Aşığı , məşuqunu qəhrə yetirdi !
 çəkdilər sinəmə dağı , getdilər !

malı _ mülkü verib , axca aldılar ,
 ılqarı verdilər , buqca aldılar ,
 barı tərək etdilər , bağça aldılar ,
 pərişan qoydular bağı , getdilər !

" abbas " ! cavan ömrü sən verdin bada !
 Günü-gündən , dərdin o'ldu zıyada !
 yedilər , ıçdılar fanı dünyada !
 aldılar beş arşın ağı , getdilər !

sözlərqurtarıb abbas döndü anasının yanına: ana mənim
 buxçamı bağla mən gedirəm !

hara ?

gülgzin dalıca.

balagetmə !

sevgilimi aparıblar mən necə dözə billm ?

oğul getmə ! o şahdi , səni öldürür mn qallam. abbas
 anasının sözlərin eşidck , ağlaya _ ağlaya dedi :

mən o'lmuşam dərdi qəmin barkeşi !

qəmdən tikdirmişəm ; nə qalam , ındı !
 istə dim ki yara bir namə yazam !
 nə mürkbə tapdım , nə qələm , ındı !

bilin ; məcnün məskənini dağ etdi ,
 sinəm ostun düyün etdi , dağ etdi !
 fəlk vurdu , ləşkrimi dağıtdı ,
 ləşkrim qalmadı , nə qalam , ındı !

bir ərzim var , mən də deyim şaə , ana ,
 ilahiyə şükr eylərəm şahana ,
 qorxuram ki nazlı yarı şah , ana !
 nə qoğayam , nədə ki qalam ındı !

kitablar oxudum cımada getdi ,
 deyirəm ki yarım çün badə getdi
 " abbas " ağlar ; " gülğz " cumada getdi ,
 " gülğz " siz dünyada nə , qalam ındı !

sözlər qurtarıb abbas durdu əl qatdı geyinmə yə. geyinib ,
 sazın çiyinə salıb , atın mindi. anası səslənib " oğul hara
 gedir sən ? " abbas dönüb anasına dedi :

saz əlimdə abdal kimi gəzirəm !
 peymanım var ; o peymana gedirəm.
 yük bağladım ləl və gövhr , yaqutdan ,

yol eyləyib , ısfahana gedirəm.

ısfahana nə yə ?

sevgilimi alam.

oğul o şah , sən rəiyət necə alacaqsan ? !

tufarqa çayından götürdüm hava ,
 aşığılar dərdinə eylərəm dava ,
 şıkarçılar təkin çıxmışam ova ,
 təbib üçün mən dərmana gedirəm.

əzəldən məndə baxtı Qaralı yam !
 uşaq kimi öz bəxtimə ağılyam !
 adım " abbas " xüacə nəsir oğluyam ,
 sığınmışam o subhana , gedirəm.

yoğla duşn zaman anadedi: oğul dayan. tezgedib əmisi
 xüacə səbanı çağırdı. əmisi gəlib dedi : oğul o şahdi , sən
 ona gücün çatmaz. dedi: əmi qolaq as !

başına doğanım gül ozlu əmi !
 mənim ərzim gedir , xana yetişir.
 o özündə xalın qımt ediblər ;
 oda mən tək , bəzırgana yetişir.

uca dağlar qucar , saxlar qarını ,

ıgıt olan ; atmaz namus _əarını ,
 könül istər " gülgz " kimi yarını ,
 mənəm dərdim , düz " loqmana " yetişr.

mən aşığam , yasaq yoxdur dilimə ,
 yarım üçün , mən gedrəm ölümə ,
 yarın əlın , kim yetirsə əlimə ;
 düz yo l tapar , o , sübhanə yetişr.

məclisimə , surahılər duzulər ,
 ala güzlər xumarlanıb , süzülər ,
 bir tükü üzölsə ; canım ozulər ,
 zələzlə si , al osmana yetişr.

" abbas " deyir: yarım nıqabın atdı ,
 cəmalın göstrdi , günü yubatdı ,
 ağ özündə xallar misli nabatdı ,
 səggiz cənnət ; bir rizvana yetişr.

abbas anasından , əmi sindən , ayrılıb , ısfahana sarı
 yo llandı. gülgzı aparan qoşun sarı dəriyə çatıb otraq
 eləmişdi. abbas da gəlib çatdı sarıdəriyə. gedib suleyman
 adlı atasının yo ldaşı evində qonaq o ldu. çıxıb ikinci
 qatda (təbəqə də) pəncrə dən baxıb qoşünün düşdüyü yer
 yaxın olduğuna gülgzın çadırdan boylanmasını gördü. abbas
 dayanabilməyib , sazı basdı bağrına :

öz qəsrindən nəzər salıb , baxanda ,
 elə bil göylərdən şəms -mah baxar.
 nəğmə oxuyanda bülbülü şeyda ,
 qonça ləblərindən çəkr ah , baxar !

atşı eşqində bağırı bıryanam !
 lələ tək dağlı yam , cigəri qanam !
 xijmınan baxanda ; elə heyranam !
 elə bil mücrümə , padişə baxar.

" abbası " öldürür o gedən dilbər !
 qamtı ər _ ərđi , sərvy süsənbər ,
 özünə verndə zinəti _ zivər ,
 gün edr hüsnünə ay vallah , baxar !

suleyman abbasın sözlərin eşidib gəldi yanına " oğul sən
 gülgzin nəyinə Aşıq san ? !

ay " suleyman " ! nə yin tərif eylə yim ?
 qələm dən artıqdı , qaşı gülgzin.
 qaşları yaqutdu , kipriği almas ,
 Aşıq öldürmək di , ışı gülgzin !

ərzmi eylərəm sultana , xana ,
 məhəbəti çoxdür ; kar eylər , cana ,

doqquz alma verdim " suleyman " xana ,
dördü onun olsun , beşi " gülgzin "

lalə təkin ; mən sinəmdən dağlı yam !
laçın vurub qəvl _ qanadı bağlı yam !
mən " abbasam " , " xoca nəsir " əvğluyam ,
axır didə sindən , yaşı gülgzin !

bu sözlər qurtarandan soñra suleyman dedi: bir az dincəl
! qoşunda dincələmkdədir sonra görək neylə məliyik. abbas
oturdu dincələməyə ; ama gördü yox , dinc deyil durub
sazın götürb başladı :

" əlif " ıbtıdadən eləmişəm qeyd ,
alagözlər qıla nizarə məni.
" b " beyt əlhəndə məlüldür məni ,
" t " tapmaz " yüsifim " dübarə məni.

" s " sabit eylərəm ; yar mujganın ox ,
" c " cəfa çəkmişəm ; " h " hesabı yox ,
" x " xalıqdan bizə ; " d " dadrs çəx ,
" z " zəlil eylədi əğyara məni !

" ə " aşığam ; bir ala göz nigara ,
" ğ " qəmginm ; üz qoymuşam duvara ,
" f " fərstim yüxdü ! ərz edm yara ,

" q " qapında qəvl et , dıldara məni.

" və " vırıbdı mənim gözümə tıkan ,
 hıcranından mənim bağrım o'ldu qan !
 " əlif , lam " " abbasam " , o'lmuşam veran !
 ya _ yarb qoyma sən avarə məni !

abas düydü bir yerdə qala bilmir durub gəldi pəncrə
 qabağına , gördü gülğz çadırın qabağındadır ; ama ayninə
 geyditdikləri paltarlar elə nazık di ; bədəni görsnir. öz _
 özünə dedi: gəl buna andır ; dörə də namhrəm var. sazını
 basıb bağrına dedi :

ay ağalar ! sədridən ,
 bir can alan , mayə keçdi.
 dərsin alıb , " əlif " _ " b " dən ,
 " əlif " qalıb , " a " ya keçdi.

ocada düşüb köçləri ,
 ozündə Qara saçları ,
 huri , pəri yoldaşları ,
 günü qoyub , aya keçdi.

" abbas " deyir: məlk zada ,
 Sinəm üstə salıb , cada ,
 namhrəm var ; bürün zada ,

abrı qaldı , həya keçdi.

gülgez abbasın səsin duydu ; amma bilənmədi hardadı. tez keçib çadıra paltarın dəyişib , çıxdı. bir daş üstə oturub əlın qoydu özünə mələl _ mələl baxarkən cumdü fikir _ xıyala. abbas gördü gülgez pozulub , dedi: gəl buna bir şer de ! eyni açılısın. sizin göhləyib dedi :

qadasın aldığım , nədən mələl san ?
 əgər lal istərsən ; dil sənə qərban.
 gümüş neşərlə tökdürdün qanıma ,
 nazık əllərinlə sil ! sənə qurban.

mal gedir , otlayar dağın içində ,
 piltə şolə verr ; yağın içində ,
 bağbanı dindirdim bağın içində ,
 dedi: süsən , sünbül , gül sənə qurban.

başına döndüyüm , gözləri xəndan !
 lumular baş verib , çıxıb yaxandan ,
 " abbas " dedi: bir bəsə ver ! oxaldan ,
 acıqlandı , dedi: al ! sənə qurban.

gəl , abbas , dərdinə eylə , sən dərman !
 bu yaralı könlüm , qan oꞑldu , qan _ qan !
 adım " abbas " olub , yerim tufarqan ,

al əlimdən gülü , gül , sənə qurban !

sözlər qurtardı abbas qaldı gülgzə baxa _ baxa. biraz sonra qoşuna hay düşdü ; gedirik. qoşun hazırlandı , gülgzı mindirdilər kəcavə yə yollandılar. abbas " görsn allah nə olacaq " deyə , qoşunun dalıca yola düşdü. biraz gedəndən sonra gördü yoğlun qırağında bir dəstə zəvvar kərbalaya gedirlər. bnların qabağın kəsib dedi:

gedən , getmə ! halal laşaq , ayrılmaq ,
şahlar şahı " murtəzayə " ərzim var.
üzümü tutmuşam haqq dərgahına ,
" hüsen " ; şahı kərblayə ərzim var.

ahu kimi mən gəzrəm çölləri ,
lal etmə sin ! şən danışan dilləri ,
fərat kənarında düşün qəvlları ;
" əbbas " kimi , o səqqayə ərzim var.

" həsən " , " hüsen " , " külsüm " babası ,
məqamının çüxdü ; zövqü _ səfası ,
" şübeyr " və " şəbbr " yən , məzlum anası ,
o " fatmey zəhraya " ərzim var.

" abbasın " dərdinə eylə sin dərman !
zəhürin eylə sin " sahibəl zəman " !

" quı əbdvlla " , burda eylə di cönölan ,
 " cəfərye al əbaya " ərzim var.

Zəvvar başı dedi : adların çəkdiklərin səni tək quymazlar.
 abbas bunlardan ayrılıb ısfahana sarı yollandı. bir az
 gedmişdi , gördü birdstə tacır glır. özün yetirib onlara
 haradan gəldiklərin soruşdü. dedilər: bız iysfahan
 tacırləryk ısfahandan gəlirik. Bu sözü eşidən kimi abbas
 dedi: ay ağalar sizdən bir söz soruşacam. dedilər: soruş.
 abbas dedi :

ısfahan mülkündən gələn xocalar ,
 bucanımda , intizarım var mənım.
 biri hıcran , biri mehnt , biri qəm !
 qəm evliyəm , xəridarım var mənım !

alagözün xumarlanıb , süzmə sin !
 ay qabağa , qızıl inci düzmə sin !
 deyin yara ! əl dua dan ozmə sin ,
 ürəyimdə ah və zarım var mənım !

mən " abbasam " , gəlsin könlüm aradan !
 oxudum dərsimi , çıxdım Qaradan ,
 sən bilirsən yeri , göyü yaradan ,
 " gülgez pəri " kimin , yarım var mənım.

tacirlərdən biri dedi: bala , başa düşmədik nə dedin. abbas
qəhərləndi. Tacir dedi bə niyə pozuldun ? abbas dilə gəldi:

fəlk , əl götürməz Qara yazmaqdan !
" şah abbasdan " , mənə zülüm o'lubdur !
dil dən düşdüm ; dağı , daşı gəzmə kədən !
" şah abbasdan " , mənə zülüm əolubdur !

gecə _əgündüz , mən eylədim iybadt ,
gözyaşıma varım ; məcnün tək adət !
ərşin məkləri ! verin şəhadət !
" şah abbasdan " , mənə zülüm olubdur !

" abbas " deyir: yar bağıdır norstə ,
içinə girmədim , tutmadım dəstə !
gedrəm nəcfə , girərəm bəstə ,
" şah abbasdan " , mənə zülüm o'lubdur !

tacirdedi: başa düşdüm , şah atlıları bu yolunan gedirdilər.
abbas būsözü eşidib tacirlərdən ayrılıb , üz qoidü yola sarı.
xeylk yol gedmişdi ; uzaqdan atlıları gördü. atlı ların
ortasında gülgzin kəcavəsi görüldükdə , atdan yənib , bir
daşın üstə oturdu. sazını basıb bağına səslənədi :

şükr eylərəm xədavndin işinə !
görsnir uzaqdan yar kəcavə si.

tasaddıqam " alı əba " beşinə ,
görsnir uzaqdan yar kəcavə si.

ağam " əli " , mənə şəfa veribdi ,
qul əbdulla , mənə zülüm edibdi ,
haqqdara , haqqa büsaətdə yetibdi ,
görsənir uzaqdan yar kəcavə si.

mən " abbasam " , sözü doğru söylərəm ,
xəncr çəkib , hər nə desm eylərəm ,
qul əbduulla gəlsə ; həlak eylərəm ,
görsənir uzaqdan yar kəcavə si.

sözlər qurtarıb abbas durdu , atı minib gülgzin kəcavə sinə
sarı yönələdi. bir anda gördü qul əbdulla adamlarla çıxıb
dağda gəzməyə , kəcavəni təkcə bir saruan (sarban) çəkir.
tez özün yetirdi saruana " ay əmi kəcavəni yendir mən
yarımı görüm ! " saruan dedi: ay oğul nə danışırısan !
bilsələr mni öldürllər. abbas çox dedi. saruan az eşitdi.
abbas oz tütüb sarvana dedi :

başına döndüyüm gül ozlu saruan !
endir kəcavəni ! yarı görmüşəm.
ala gözlərinə mən oldum heyran !
endir kəcavəni ! yarı görmüşəm.

saruan :

gəl sənə söyləyim gül ozlu oğlan !
 enməz bükcavə ; qız var içində.
 ogul cəmalına ; mən oldum heyran !
 enməz bükcavə ; qız var içində.

abbas :

görmə mişəm nazlı yarın kəndini !
 gəl itirmə bu Aşıqın zəndini !
 sən bilirsən kəcavə nin fəndini ,
 endir kəcavə ni ; yarı görmüşəm.

saruan :

keçginn kənara , ocatma səsin !
 bu nıgarın , mənlə iləmə bəhsin ,
 " qul əbdulla " gələr , kəsir nəfsin ,
 enməz bükcavə ; qız var içində.

abbas:

mən " abbasam " yo̞lar üstə duraram ,
 gah yerirəm , gah bo̞inümü buraram ,
 quca saruan ! sənə bir ox vuraram ,
 endir kəcavəni ! yarı görmüşəm.

saruan:

" salar sarvan " sənə sözün bildirər ,

dəstmal alıb , gözün yaşın sildirər ,
 " şah abbas " gər bilsə ; səni öldürər ,
 enməz bu kəcavə ; qız var içəndə .

abbas sarana yaluarmaqda , qul əbdulla daldan yetirib
 abbası tütüdü . nisgilli aşığı döyüb öz qanına bələyib , atdılar
 yoʻlün qırağına . kəcavəni çəkib iki yarı yenə ayırdılar .
 abbas kəcavnın uzaqlaşmasına baxıb səslənədi :

ay ağalar , gedənə bax gedənə !
 mənı qoyub gözü yaşlı ; yar , gedir !
 yüklənibdir qəflə _ qatır , barxana ,
 elə bilki küllü aləm , vargedir !

yoluna baxaram , zaman yay olar ,
 haray düşr , söz başlanır , hay əvlər ,
 əl vurmadım , tər şamaman zay olar ,
 yar qoyununda bir cüt , quşa nar gedir !

bizim yerin bənüşə si bitibdir ,
 hayıf , cavan ömrüm başa yetibdir !
 kəcavəsi gedib , gözdən ıtıbdı !
 dəvə bozlar , saran ağlar , nər gedir !

mən gəzmişəm alcaq ilə ucanı ,
 görüm yolda qalsın " dəli becanı " !

şahlar veran qoydü azərbaycanı !

" abbas " ağlar ; " gülgz " kimi , yar gedir !

Bu sözü deyn , hüşdən getdi... birdən bir səs eşitdi: oğul gözlərini aç ! " abbas gözlərin açıb gördü mövlası durub qabağında. " oğul sənə nə oñlub ? " abbas dedi :

ərəb ! məndən sual etmə !

mənim halım pərişandı !

sənin tək təbib olmasa ;

mənim dərdim , bedrmandı.

ərisin dağların qarı !

tökülsün çaylara sarı !

apardılar gülgz yarı !

dünya başıma tufandı !

oca dağlar başı gül _ gül ,

gülə qəhr eylədi bülbül !

ağacan sən mədd kar əvl !

axı, " abbas " müsəlmandı.

mövlası buna nəcat verib , dedi: atlılar qoşa quyusunun başındadır ; susuzdan az qalır həlak olalar. get onlara kömək eylə. abbas ıyldı mövlanın ətgın öpə , gördü mövlası yüxdü. dürüb quyuya sarı yola düşdü. yoñlları

duman bürümüşdü qabağı yaxşı görə bilmirdi. ona görə başladı dumandan gileyliq:

duman çəkil bu dağlardan !
qoy , yarım aşkar görünsün !
nə istərsən mən ağlardan ?
qoyi , yarım aşkar görünsün !

özün vurma dağdan , dağa !
əcəb düşdü məzə , bağa !
Qara kəniz get qıraqa ! qəvi ,
yarım aşkar görünsün !

bu gələn mənim ahımdı !
bilin ki qıblə gahımdı !
" abbasam " qəməm çuxümdü !
qoyi , yarım aşkar görünsün !

susuz atlılar quynü qomaralayıblar ; amma heç kəs quyuya düşə bilmir , suçıxartsın. abbas yolaşıb , gördü atlılar quyünün başında , qızlar oyanda gül _ çiçk dərilər , gölgəzdə qızlardan aralı bir daş üstə oturub , əlilə üzündə ki xalın oynadır. yavaşca özünü yetirdi gülgəzə :

başına döndüyüm ay alagöz " pəri " !
qəməzəsi al qandı ; alınan oınar.

Cəvahir matahı , dürr xəridarı ,
tütübdü əlində , ləlinn oynar.

sevdiiim ; əninə geyibdi ağı ,
çəkibdi sinəmə düyünü , dağı !
zülfü , dal gərdəndə açıb məzağı ,
ağ özündə , mənvər xalınan oynar.

ay " abbas " ! " pəri " nin bəzi işləri ,
yoŕğün maral kimi xüş baxışları ,
incidən , sədəfdən , dürrdən dişləri ,
ağzı süd ; dodağı , balınan oynar.

qul əbdulla abbasın gülgzə yaxınlaşmağın görüb , dedi:
sarı xüacə mənim qilincimi ver ! _ neylirsən ? _ abbas
qızlara yaxınlaşıb onu öldürmə liyəm. _ öldürmə ! çağır
gəlsin , sevgili sindən ötrüdə olsa o , quyudan su çəkər.
abbası çağırıdılar gəldi. sarı xoacə dedi: abbas düş quydan
sü çk ! bizdə süsüzüq , gülgz də. quyudan sü çıxardsan ;
gülgzi verik sənə. abbas inanıb , belinə ip bağlayıb ,
sallandı quyuya. abbas quyudan su çəkdi hamısı ıçıb ,
doydılar. abbası çəkdilər quyudan çıxartsınlar ; amma
quyunün başına çatanda qol əbdulla qilinci yendirdi abbası
vursün , abbas başın dalı çəkdi , qilinc ıpy kəsib abbas
düşdü quyuya. qüşün yollandı. sarı xüacə soruşdı: hanı
abbas ? qul əbdulla dedi: istə yirdim öldürəm , qilinc ipə

toxündü , düşdü quyuya. sarı xüacə dedi: gələ cək. atlılar
 uzaqlaşdılar. abbas quyuda ağlaya _ ağlaya ağası əli ni
 köməyə çağırırdı. bir onda gördü quyunun ağzından günş
 kimi bırı ay şıq quyunu bürüdü. abbas səslə nədi:

müşküldə qalmışam , çağırram səni !
 yetiş bırdadıma , ay ağa , haray !
 mən doymuşam elin tənə sözündən ,
 piltə tək qovruldüm ay yğa , haray !

başına döndüyüm ala yapışar ,
 zərbaf zər geyinib , ala yapışar ,
 mərdin qaydasıdır ələ yapışar ;
 seyrağıb əl atar ayağa , haray !

kəbə dən gələnin de ! müşkülü , nə ?
 bülbul əhvalını demiş ; gülünə ,
 " şikstə abbasın , " bu müşkülünə ,
 sən özün yet dada ay ağa , haray !

bir anda ışıq içindən mövlası əli nin üzünü gördü. abbas
 dayana bilməyib dedi :

büdü rəzim , mənim sənə ;

yetiş dada , ağam əli !
 barı , rəhmin gəlsin mənə ,
 yetiş dada , " ağam əli " !

xuda üçün qıllam namaz ,
 həqqilə eylərəm niyaz ,
 xıyankar kökünü qaz !
 yetiş dada , " ağam əli " !

yazıq " abbas " , bağırı qandı !
 ağası şahı mərdandı ,
 əhdi sındırmaq yamandı ,
 yetiş dada , " ağam əli " !

* işığın içindən əl uzanıb , bir səs gəldi " abbas əlini ver mənə ! " _ ağa əlim yetişməz. _ oğul yetişr. abbas əlini uzaldıb , mövlası abbası quyudan çəkdi eşigə , dedi: əzan vaxtıdı dayan iki rəkt namaz qilim gedə k. ağa durdu namaza. quyunün yaxınlığındakı kəndidə xacə yəqüb adlı bir kişi varıdı ; quynuda o qazdırmışdı. yuxuda gördü bir nəfr deyir: quyuya birnfr düşüb , get onu çıxart ! tələsik yuxudan atılıb , özün yetirdi quyunün başına , gördü bir

cavan oğlının başında dürüb , dedi: oğul sən burda neylə yirsn ? abbas dedi: dinmə ! ağam namaz qilir , pəri lərdə ona ıqtıda eylə yiblər. _ necə ağa ? abbas dedi :

bey zəmində gırıftaram ; əkbər subhana bax !
 iki aləmin günşi ; şökt ilə şanə bax !
 " vəslim " çaldı qələmi ; girdi dondan _ dona , bax !
 " nə " fəlkdən " dər " açılıb ; kükbi sitarə lər ,
 " səlli əli " , " alı əba " ; aləm heyrana bax !

bir şanidə üç səxavt ; mənəm qul kəmr xuda ,
 daş yarıldı çıxdı düldül ; hatıfdən gəldi səda ,
 atı düldül , qulü qənbr ; cəbbə roşənr cida ,
 yeddi min yeddi yüzdə ; səf bağlayıb pərzada ,
 çahar tərəfdə səcdə qılan ; huri qılmana bax !

yeddi yerdi , yeddi göydü ; yeddi də xak vəzmin ,
 " cəbrayıl " şəhprin çaldı ; ərş üzünə düşdü gün ,
 hatıfdən bir səda gəldi ; odur , şah firudin ,
 müşkülü həl eyləyən ; tufarqanlı abbas üçün ,

oz qoyaram xakı pakə ; həbibî rəhmana bax !

xüacə yəqüb baş tapanmadı abbas nə deyir. gördü quyuda
bir kəs yuxdü , qayıtdı evinə. mövla namazın qilib , qalxdı
abbasın əlindən yapışdı. bir göz qırpımında , abbas gördü
ısfahanın alaqaqısındanadır (dəruazasındanadır) , mövlası da
yoxdur. necə gün keçdi , birgün hay düşdü ; tufarqana
gedən qoşun gəlir. abbas eşitck gəldi dəruazaya. uzaqdan
gördü qüşün gəlir. atlı ların arasında gülgzin kəcavası
görünəndə abbas səsə gəldi:

sevdicəyim ! xumar _ xumar gəlirsn ,
döyübsn ağ ozə ; o xalı zəngi.
sağında , solunda , nucavan qızlar ,
döyürlər qabağında təbli cəngi.

könül , necə dönsün sən kimi nazdan ?
o şırın səhbtdən _ o şırın sözdən ,
yiğilib gözəllər gəlsə şirazdan ,
olmaz , sən gülgzin dangının dangı.

sevdicə yim ! sən nə xıal eylə din ?
 yixdin könlüm evin , veran eylə din !
 " biçara abbası " abdal eylə din !
 geydirdin əgninə püsti pələngi.

atlı lar dəruazadan keçib şahın sarayına yönələdilər. gülgz
 kəcavə dən abbası görüb ağladı . abbas dözə bilmə yib dedi
 :

əzəldə sən mənə yar _ yar deyrdin ,
 ındı özgə lərə bax ! aydin olsun.
 sənə can deyənədə , can _ can deyrdin ,
 canımı odlara yax ! aydin əvlsun.

ındı sən özgə yə dürüb , baxıbsan !
 cavan canı atş lərə çaxıbsan !
 görürəm , əllərə xına yaxıbsan !
 yaxgınan sevgiyim ! yax ! aydin əvlsun.

mən " abbasam " gecə _gündüz ağlaram !

sinm ostun düyünlərəm , dağlaram !

kimə gedib , kimə ümud bağlaram !

sevgilim ! gözlərin çox aydin əvlsun.

sarı xüacə abbası görüb , saymadı. sarı xüacə , qul əbdulla (dəli becan) gülgzi şa hərəm sərəsinə verib , döndülər şahın yanına. şah onları görn kimi soruşdü: qızı gətirdiz ? _ bəli gətirdik. _ ənam nə əstəyir siz verim ? sarı xüacə dedi: hec zad qurban , bir bel , birkülüng , birdə bır arşın ağ. şah dedi: necə ! sarı xüacə dedi: özgənin adaxlı sin gətirmişəm , mənə ölüm gərkdir. şah dedi: necə adaxlı sin ? dedi: gölgz əmi si oğluna adaxlıdı , qızın dalsıcada gəlib bura , üç yerdədə istə dik öldürk can qurtardı. şah dedi: get oğlanı tab gətir bura ! sarı xüacə getdi abbasın dalsıca , şah da getdi hərəm xanaya. gülgzi görn kimi onun gözəlliginə valə oldu. şah abbas buyruğıla iki qazi gəldi ; gülgzin kəbinin şah abbasa kəssinlər. gülgəzi hazırladılar qazılardən birisi gülgəzdən soruşdü: qızım şah abbasa xanım olarsan ? gülgz dedi :

bugün , iki alim gördüm ,
dilində kəlam allahı.

əgr allahı sevirsiz ;
siz tanıyın o allahı !

atamın dövlət , varıyam ,
qoymadızkı mən yarıyam !
ölsəmdə " abbas " yarıyam ,
büdür həqiqət bəllahı.

" gülğz " ağlar zarı _ zarı !
salıbsız canıma narı !
mən " abbas " yarıyam , yarı ,
yurdumuzün gözl şahı.

qazilər dedi: bünün ki sevgisi var bizi niyə gətirdiz bura ? !
qazi lər gördü gülğz qəbul eləmir , kəbini kəsəmdən dürüb ,
getdilər. sarı xüacə abbası tapıb , gətirdi şah abbasın
yanına. şah abbas dedi: abbas sən sən ?

bəli.

gülgz nə yindi ?

əmi qızım di ; həmdə adaxlım .

ısfahana nə yə gəlibsn ?

gəlmişəm adaxlı mi aparam.

necə apara bilərsn ?

mənim də dadıma çatanım var.

hələ eşitdim yold ölümdən qurtarıbsan !

mövlam qoymaz bəndə si darda qala.

mövlan kimdi ? abbas sazın köhlə yib , istə di mövlasından

oxuya , gördü gülgz sarayın o başında eyvandan bolanır.

gözü sevdyinə sataşdıqda yadından çıxdı nə oxuyacağıdı.

ona görə başladı

dərs almamış açdı , kitab oxudu ,

möhtac deyil heç ostaya qaşların.

taza çıxıb kamandarın əlindən ,

bənzr üç gecə lik aya , qaşların.

şah abbas dedi: bu kimdən deyir ? vəzir tez dedi: qurban o
snın qaşlarını tərifləyir. şah dedi: oğlan ikinci yaxşı de !

ovçuavlan , gəzr dağ damnində ,
dərdi əolan durar dərdli yanında ,
nə durmusan seyrağının dalında ?
veribdi ömrümü ; zaya , qaşların !

şah abbas geri dönüb gördü gölgz bünün dalsında eyvandan
baxır. bildi abbas bayaqdan gölgzi deyirmiş. hirsle nədi "
mənəm seyrağın ? " cəlladı səslədi. cəlladəglinə abbas dedi
:

bir xalın bəzırgan , bir xalın xuca ,
xumsu zəkətini , ver mən tək aca !
" abbas " deyir: eyləməzdim iltıca !
məni gətirdi iltıcaya , qaşların !

bu anda cəllad qılinc əldə girdi içriyə . abbas cəlladı görmə
kimi dedi:

başına döndüyüm ədalət şahı !
 şahı ləb ətşana , bağışla məni.
 təmam nəbi lərin sərüri olan ;
 sərverə cahana bağışla məni.

səndə vardır piğəmbirin nişanı ,
 aşkar eylədin dini , qəranı ,
 " ohod " , davasında sınıan dəndanı ,
 o sınıan dəndana , bağışla məni.

" abbas " deyir: sözlərinin yeksirin ,
 təriflər " əli " tək mövla sərürin ,
 yadından çıxartmaz yer — göy ləngrin ,
 o şahı mərdana bağışla məni.

şah dedi: yenə əli adı gəldi. əlidən bir şer desən səni
 öldürməyə cəm ! abbas dedi: o mənəm mövlam di qolaq as
 deyim !

" həzrət rəsul " merac üstə varanda ,
 orda gördü şahı mərdan əli ni.
 məlakə lər dörd dörsin alanda ,
 məcz gördüm məndə mənda vəli ni.

" həzrət əli " merac üstə yeridi ,
 məlakə lər dörd tərəfin bürüdü ,
 şahı mərdan şir donunda göründü ,
 orda kəsdi " mustafa " nin yolünü.

insan oğlu çox güvənmə varlığa ,
 bir gün olar işın düşr darlığa ,
 şükr edirəm , " allə " səndə varlığa !
 özün saxla " abbas " kimi qolunu !

şah abbas dedi öldür mürəm ; amma aparın salın zəhr
 quyusuna ! abbası aparıb zəhrquyusunda dustaq (zındanı)
 etdilər. neçə gün bu işdən keçdi. bir gün şah abbas məclis
 qurmuşdü bu məclisdə fars , ərəb dilli elçi varıydı. elçi lər
 aşiq istə dilər şah abbas dedi: ındı mən aşığı hardan tapım ?

vəzirdedi: Aşıq zındanda. şah abbas dedi: kim ? dedi:
 tufarqanlı abbas. şah dedi: yox , o birsöz deyər , bəis olar
 onu öldürəm. vəzirdedi: deməz. şahın əmrilə abbası
 gətirdilər. şah abbas dedi: oğul bizə bir şer oxu bunlarda
 bilsin ! abbas dedi: mənim sazımı verin oxuyum. sazı
 gətirdilər. abbas sazın basıb bağrına dedi :

hikmət məclisində əyləşən alim ,
 qal ha qal salmaynan birdən edə cüş !
 aldım ; əsul din neçə di ?
 ərəb xoms, farsı pənc, türkü beş.

düzülübdü , səf _ səf olub , yeka yek ,
 səraf gələ , qimt qoya , yeka yek ,
 iləşibdi , səf _ səf olub , yeka yek ,
 ərəb sınıan , farsı dəndan , türkü diş.

namrdılən gəl , sən olma aşına !
 bir gün olar zəhr qatar aşına ,
 " abbas " deyir: salım şahın başına ,

ərəb həcr , farsı səng türkü daş.

şah narahat oldu dedi: o zəhr quyusunda birisi bir gün
qalsaydı ölərdi ; sənə niyə bir şey olmuyub ! ? abbas dedi :

onun kimi , şahı xuban sevə nin ,
nə dərdi var ? qala qəmlər içində.
gözl şahın , üzün görən çürüməz ,
yüz ıl qalsa ; belə nəm lər içində.

ərzimi eylərəm ağa ; mən , sənə ,
zindanlar quşə si yer olub mənə ,
avara qalmışam , dada çat yenə ,
qulamın görnə həmdm lər içində !

dərdimi artırır " gülğz " havası ,
heç sağalmaz bu drdimin yarası ,
canım olsun mərd mövlanın fədası ,
pərvanə tək yandım ; şəmələr içində !

əzəldən " abbasın " sahibi sənsən ,
 hökmü süleyman san , təxti rəvansan ,
 sərdarə zəmsən , kükb nişansan ,
 məlakə sən ; məzəmlər içində.

məclis dağıldı. şah abbas dedi: sənki deyir sən haqq
 şığıyam səni sinayacam sınaqdan çıxmasan ; qayıdıb gedə
 cən. abbas dedi:gedrəm şah büyürdü ; qırx qız gülgz kimi
 geyinb bəzə nədilər , gülgzı də saldı lar qızların içrisinə
 görsünlər abbas gölgzi tanıya bilə cək ya yox. qızlar gəlib
 abbasın qabağından keçdilər , gülgz qabağından keçə nədə
 abbas tanıyb dedi: qız dayan sözüm var:

ata sından , ana sından ,
 gulgzayndı _əgulgzayndı.
 şahın dövlət xanasında ,
 gülgz ındı _ gülgz ındı.

sən məni ağlama , da gör !
 sən məni ağlamada , gör !

sən məni ağlama , da , gör !

gülgz ındı _ gülgz ındı.

yarı , ağ lıbadə gördüm ,

yarı , ağlı badə gördüm ,

yarı , ağılı badə gördüm ,

gülgz ındı _ əgülgz ındı.

bir işdə , " abbas " dayandı ,

bir işdə , " abbasa " yandı ,

bir işdə , " abbas da " yandı !

gülgz ındı _ gülgz ındı.

şah abbas gördü busınaqdan başı oca çıxdı. əmr eylədi ,
 abbası döndrtilər zındana. şa abbas vəzirini çağıraraq dedi:
 birdin xadımı tap ! dini yaxşı bilsin , salaq buabbasınan
 deyişsin , bəyə boynün əlindən qurtaraq. vəzir dedi: şirazlı
 mir hüseini var ıslam dinin yaxşı bilər. şah dedi: gətirin
 bura ! adam yolladılar mirhüsini gəldi. abbası da zındannan

çıxardıb gətirdilər. məclis quṛüldü , mirhüsini başladı şahı
təriflə məyə "

gəldim , gözl şahı tərif eyləyəm ,
salam olsun gözl şaha , şeşa şeş.
sözlərimin düzün bəyan eylə yəm ,
salam olsun gözl şaha , şeşa şeş..

abbas :

məndə gözl şahı tərif eyləyim ,
salam olsun gözl şaha , şeşa şeş.
həqiqəti burda bəyan eylə yim ,
salam olsun gözl şaha , şeşa şeş.

mirhsini :

mənim ağam , gözəllərin gözli ,
gözəllərin , yaranıbdı gözli ,
darda qoymaz gözəllərin , gözli ,
salam olsun gözl şaha , şeşa şeş.

abbas :

mənim ağam , qəni həmdə vəli di ,
bir adı yasındı , biri əli di ,
behiştin ətirli gözl gülüdü ,
salam olsun gözl şaha , şeşa şeş.

mir hüseni :

mir Hüseyini çağır o qıblə gahı !
sənin çün , daymı çəkrəm ahı !
yetişsin dadıma şahların şahı !
salam olsun gözl şaha , şeşa şeş.

abbas :

mənim ağam məslmana həmi dir ,
müşküldə qalanın ; o həmdə midir ,
" abbas " , söylə ! sözlərinin dəmidi ,
salam olsun gözl şaha , şeşa şeş.

gördülər mirHüseyni şah abbası tərifləyir ; amma Aşıq
 abbas , mövlası əli ni. mirhüsəyni tez dedi: Aşıq
 bəsözlərimin cavabın ver !

məndən salam olsun arif olana ,
 piğəmbər nə gunutacı sər oldu ?
 kim qırxdi başın ? müyin neylə di ?
 nə suval eylə di ? nə əqrar oldu ?

abbas :

o cümə günündə ; sübh zamanında ,
 piğəmbər o gunu tacı sər əvlədi.
 " səlman " qırxdi başın , müyin götürdü ,
 həqiqət , mərifət o əqrar əvlədi.

mir hüseini :

nə günü qırxildi " rəsulün " başı ?
 ona kim gətirdi ülgücü , daşı ?
 neçə ? tarixdə oxunur yaşı ,
 neçə ay , neçə il ömrü var oldu ?

abbas :

cəmədə qırxıldı rəsülün başı ,
" cəbriyl " gətirdi olgucu , daşı ,
altmış iki tarix o օxunur yaşı ,
altmış üç tarixdə ömrü var oldu.

mir hüseni :

" hüsen " deyir: gün cahanda neçə dir ?
neçə yaqut ? neçə mərcan , neçə dövr?
" rəsülün " sərində , müyüneçə dir ?
harada yerləşib bər qərar oldu ?

abbas :

" abbas " deyir: gün , cahanda iki dir ,
iki yaqut , iki mərcan , iki dövr ,
altı min altı yüz altmış iki dir ,
behişti əladə bərqərar oldu.

dedilər hamısın düz dedi. abbasa dedilər sən sorüş ! abbas başladı :

gəl sənə söylə yim ay mir hüseni !
 peyğmbr nə deyr , durağı nə dir ?
 söylə ! kim gələrdi , vəhi gətirrdi ?
 onun , söylə digi nurağı nə dir ?

mir hüseni bilmə di .
 bir neçə qəndil var , asılıb dardan ?
 neçə si heyuadan , neçə si nardan ?
 yerin , göyün qapısı deynə hardan ?
 kim açar , kim örtür , durağı nə dir ?

mən " abbasam " dərdim oldu ziyada !
 çağırram mövlanı , yetişr dada ,
 necə kimsənəyədi , getdi zülmata ,
 deynə nə yandırdı , çırağı nədir ?

mirhsini baş tapanmadı dedi: sən suruşanlar tapmacadı ,
oların cavabı yüxdü.

var.

varsa ; deginn !

abbas sazın alıb sinə sinə dedi :

gəl sənə söyləyim ay " mir hüseni " !
peyğmbr nür söylər durağı nürdür.
" cəbriyl " gələrdi , vəhi gətirrdi ,
onun söylə digi nurağı nürdür.

yetmiş min qəndil var , asılıb dardan ,
yetmiş min heyuadan , yetmiş min nardan ,
dayan xəbr verim ; göy ilə yerdən !
əli açıb , örtür durağı nürdür.

" abbasam " , ağamdan içmişəm bada ,
bada içnlərdən oldum dünyada ,
" ıskndərdı " getdi , çatdı zülmata ,
deyim ; nür yandırar , çırağı nürdür.

hamı abbasa sağ ol dedi. aşiq abbas üzün tütüb şaha , dedi:
mirhseyini bağlanıb , mən birində soruşum əgər bilsə ;
oməndən yenə soruşsün ! şah qəbül elədi. abbas sürüşdü:

gəl , sənə söyləyim ay mirhüsünü !

həqiqətin sözü nəyə bağlıdır ?

bəyan eylə , doğru söylə cavabın ,

bu dünyamız , neçə şeyə bağlıdır ?

durum , gedim bir əstadan dərs alım ,

dərs alım , öyrə nim , olsun öz malım ,

alim sən , şairsən , gəl xəbr alım !

dörd kitabda , neçə aya bağlıdır ?

" abbasam " yolumu kim etdi salıq ,

yetişsin dadıma o , rəbbim xalq ,

de görüm dəriada , kimi oddu balıq ?

namaz qılar nə qibləyə bağlıdır ?

mir hüseni cavab verənmədi. abbas busınaqdanda çıxdı. abbası qaytardılar zındana. səhər ala Qaranlıq abbas Qaravul (nıghban) dan istədi onu buraxa. Qaravul qəbül etmədi. abbas ağlaya _ ağlaya dedi: məni burax gedim " məşəhdə " ağaya şikayət elə yəm. Qaravul dedi: ındık ağanın adın çəkdin , məni öldürsə lərdə səni buraxacam. qapını açıb abbası buraxdı. abbas gördü Qaranlıqda bir ışıq saçıldı ; içindən bırı atlı çıxdı. tanıdı mövlası dir. mövla soruşdu: Aşıq haragedirsn ? abbas dedi :

atlı səndən soruşsalar ;
sən demə , buyana getdi.
aldılar yarın əlindən !
qarğaya _ qarğaya getdi !

ürək peymanəsi doldu !
" şah abbasdan " zülüm oldu !
" gülz " yarım əldən oldu !
qəlbi yana _ yana getdi !

sən _ sən atlı ların xası ,
 silindi könlümün pası ,
 xəbər alsalar " abbası "
 deynə xorasana getdi.

Mövla dedi: hara ? qayıt ! qorxma şah abbas qızı verə cək
 sənə. səhər açıldı abbası zındandan gətirdilər , şah abbas
 gülgzin əlin verdi abbasın əlinə ; hərsin bürata mindirib
 yolladı tufarqana. iki sevgi birgə yolda gəlirlər abbas dedi:
 əmi qızı səndən bir söz xəbr alım ? gülgz dedi: olsun. abbas
 sazın bağına basıb dedi :

gəzdim ısfahanı , nisfi cahanı ,
 sənin kimi gözl hanı ? əzizim.
 dodağın şəkrdi , şəhdi mat eylər ,
 ağzın ıçı gövhər kanı , əzizim.

siyah zülfün dal gərdəni döydümü ?
 ənün dərdi mənim qəddm əydi mi ?
 zalim şahın , əli sənə dəydimi ?

dağıdaram xanımanı , əzizim.

qəməzəsi bəlli di ; qaşı gözündən ,
mən ilədim ; yanağından , üzündən ,
eyləmə qapından ! çuğül sözündən ,
" abbas " kimi nov cavanı , əzizim.

abbas gördü gülüz yaman pozulub , könlün almaq üçün
dedi: bir qolaq as !

səni tanrı ; məndən olma gileyli !
incidən , bu dili vıranı sən _ sən.
neylərəm dünyanı əzizim , sən siz ,
bilirəm ; dərdimin dərmanı sən _ sən.

gözldir cəmalın , hüsnündür cəmil ,
öldüm hicranından , qalmışam xəcil ,
başın üçün , ay gül ! dolansam yüz ıl ,
könlümün mülkünün səltanı sən _ sən.

o gizli baxışın alıbdı canı ,
 cadu qəmzə lərin ; verməz amanı !
 tarı saxlasın o nuku mujganı !
 " abbasın " qatılı pənhanı sən _ sən.

gülgz gördü abbas narahatdı bir söz demə di. bunlar neçə gündən sonra gəlib tufarqana yetişdilər. xəbr çatdı ; qohum qardaş çıxdı bunların qarşına. abbas gördü tufarqan əhlı bunlara əəyri _ əəyri baxırlar. sazın köhlə yib tufarqan əhlinə dedi :

nə baxırsız gözü qanlı haramı ?
 dediyiz günahkar ha , mən deyiləm.
 hər şəhrin bir adı , bir sanı vardır ,
 mən misr şəhriyəm , yəmn deyilm.

yarın qapı sında üz qan eylə dim ,
 əl uzatdım , çəkdim , üz qan eylə dim ,
 bir könülə dəydim , yüz qan eylə dim ,
 mən ki bir kəsinn yaman deyilm.

" abbas " ağlar ; lıbasını soydular !
zülm eyləyib , qonça gülün dərdilər !
hərcayılar qaş oynadıb , güldülər !
elə bil ki , yarım haman deyilm.

hamı yiğışib abbasınan gülgzə qırx gün , qırx gecə
tufarqanda toy tutdular. gərdək gecəsi abbas gülgzi gəlin
paltarında görüb dedi:

sənki bu qaydada , belə gözl sən ,
yoxdu gözəllikdə sənə tay , gəlin.
qaşların kamandı , kipriqlərin oxdu ,
ağ üzündə qoşa xallar ay ! gəlin.

Haqq götürsün aralıqdan yamanı !
artsın seyrağının dərdi , amanı !
hər kim vurdu , talan etdi aranı !
düşsün evlərinə , görüm vay ! gəlin.

" abbasın " könlünü ələ alasan ,
insaf edib , mənə mehman qalasan ,
həm mələk sən , həm hurusan , lalasan ,
qaşların olubdu kaman , yay , gəlin.
belə liklə iki sevgi bir birinə qovuşub şən ömür sürdülər

AŞIQ XANKİŞİ HATƏMİ

Ağcaqışlaq kəndinin çox hörmətli ağsaqqalı, üzü gülər, evi bütün qəriblərin üzünə açıq olan, şər yatırdan Zeynal kişinin oğlu Aşıq Xankiş Hatəmi 1947-ci ildə Miyananın Ağcaqışlaq kəndində anadan olub. Aşıq Xankiş gənc vaxtlarında kəndə gələn Aşıqlardan və o vaxt qrammofon vallarından səhifələrindən eşitdiyi bütün Aşıq havalarını və muğamları gözəl səsi

ilə yerli-yataqlı və çox gözəl oxuyarmış. Bu istedadı oğlunda görən Zeynal kişi balaca Xankişiyə bir saz alır. Aşıq Xankiş 1973-cü ildə köçüb gəlir Tehrana. Nemətabad məhəlləsində sakin olur. Bir ildən sonra ustad Aşıq Əvəz sazbəndin yetirməsi ustad Aşıq Yədulla ilə tanış olur. O ustadla bir neçə il Tehrandə və ətraf şəhərlərdə yaşayan Azərbaycan və Şahsevən türklərinin toylarının aşığı olur. 1983-cü ildə Çəngiz Mehdiqur bu aşığın mağazasında saz bağlayıb dərs verəndə dövlət adamları gəlib mağazanı bağlayır və bütün sazları da aparırlar. Aşıq Xankişiyə də əmr verirlər ki, bundan sonra toylara getmək və saz çalmaq haqqın yoxdur, Aşıqlıq qadağandır. Aşıq Xankiş məcbur qalıb sazını satır və fəhləliyə gedir. Kaş ki bir də nəhaq şər aşığı yaxalamasın.

ŞAH İSMAYİ SÖYLÜYƏNİ AŞIQ XANKİŞİ HATƏMİ

əziz oxucularımız . azərbaycan xalqının böyük keçmişi və əftxarlı elləri və tayfaları var. keçmiş lərdə ərdebıl şəhərində . şix səfi ədin silsilə sindən , sultan heydər adlı bir böyük dahı insan varıdı . heydər çox cəsür və ıgıd bir oğlanıdı. bütün dövuşlərdə onun dava elə məyinə , hamı tanışıdı : buna görə ətibar sahbı və tərəfdarlı insanıdı . sultan heydər

neçə yol vuruşmalarda yaralanmışdır . az qalmışdı dünyadan gedsin , o üzündə həmişə qəmli və qussəli olardı . çox vaxtlar tək qalanda , aynanı əlinə alardı . özünə zint verərədi . birgün aynanı əlinə aldı aynaya baxanda üzündə aq tükləri görn qussəsi çoxaldı . ustadlar belə deyirlərki günlərin birində . dəllk çağırdı onun uzun əslah eylsin islahdan sonra usta aynanı verdi əlinə ki üzünə baxanda gördü . üzündə Qara tük çox azdı buna görə yenə də qussəli oldu . ürəgi sixldi . nəhayt günlərin birində . səhər nəməzin qildi yerində oturan zaman öz aruadı xanım sultanı öz yanında görn kimi dərindən bir ah çəkdi . xanım sultan öz ərinin ah çəkməgindən çox təcb eylədi . soruşdı . sultanım heydər nədən ah çəkdin . allaha həmd olsun hər nə istə sən varımız. dünyanın gözl nemətləri varımızdı . nə üçün bu yalançı dünyada ağ çəkirsən ? sultan heydər yenə də bir söz demədi . dərindən ah çəkdi . gözlərindən damcı – damcı yaş tökdü. sultan xanım sultan heydəri bu halda görəndə onu ovtmağa başladı . dedi sultanım nə üçün qəmli və qussəli olubsan yuxsa bir gizlin dərdin var. mənə deə mən ki sənə məhərrəməm . məndən dərdini gizlin saxlama , sultan heydər bu sözü eşidən kimi başın saldı aşağı yavaş səs ilə dedi. mən öləndən sonra məndən bir nişanə qalmayacaqdır. ondan ötru ah çəkirəm ağlayıram . sultan xanım bir az fikrə gedib , sözü anladı . sonra ərini dilə tutmağa başladı . sultan xanım özün həsənin qızıdır . (əsil adı marta) dir . dedi . budunıada heç bir dərd yuxdürki çarası olmasın , allə təalı dərd verib , dərmanı ondan qabaq verib hərks dərdin dərmanın gözə bilsə tapar bir gün sultan heydər əmr verdi . mənim vəzirimi tez buraya çağırın gəlsin . vəzir tez uzun ora yetirdi yeddi yərdə baş

vürüb ədb yerində dayandı. sultan heydərə dedi. qurban mənə görə əmrin nə dir. sultan heydər dedi . fori ged bazara iki dərvyş ləbası al gətir vəzir dalı – dalı qayıtdı. o qədər çəkmədi gəldi bazardan iki dəst dərvyş paltarı aldı qayıtdı . paltarı verdi sultan heydərə paltarı görn dedi . vəzir bu paltarların bir dəsti sənin – bir dəsti mənimdir. gey hər ikimiz gəzməyiə çıxacaqıq . görk allah qabağımıza nə gətirir bəli əzizlər sultan heydər qabaqda . vəzirdə dalınca üz atların minib yola düşdülər. günş o gün gözl nür saçırdı . yolda ağac gölgəsi yoxıdı . atlar tərləyib hərdən bir şihe çəkirdilər bir müddət yol gedəndən sonra günəş daha qızıışdı . sultan heydərlə vəziri sü dalınca gəzirdilər . yürülüb taqətdən düşmüşdülər . çox gəzdilər . takı yetişdilər . bir qaynar bulağın başına . orda oturdular . o gözl süyün başında bir – birinə dedilər azca burda dincələk atları bağladılar göy çəməndə bir yerə orda əstraht eylə dilər . durdular namaz qıldılar . namazı qilib təzə oturmuşdular . yanlarında bir nuranı quca dərvyş gördülər. bunlar heyran qaldılarkı , bu baba dərüyş hardan gəldi . sultan heydər dedi . baba dərvyş sən kimsən ? hardan gəlib hara gedirsn . dərvyş baba gülümsədi dedi . sultanım sağ olsun . mən bir səyah kimi dünyanı dulanıram . xurasandanam . sultan heydər sürüşdü. baba dərüyş sən məni hardan tanıyırsan , dərvyş gülə – gülə dedi . biz allahın inayt və Kərəm iylə bilərik . dərvyş dedi . yanındakı da sənin vəzirin olur . sultan heydər mat qaldı . sultan heydər dedi . vəzir bu görəsən kimdir. vəzirdə mat qaldı dedi . qurban sağ olsun . məndə bu kişi nin işinə mat qalmışam . vəzir dedi . bu dərüyş bilici və alimdir. sultan heydər tütüdü . dərvyş babanın əllərindən , dedi . adımlı

bildin ürək sirrimdə gərək dieəsən , dərviş gördü . sultan heydər bünü buşlamayacaq – dərviş dedi . sultan sağ olsun . dərman vern allahdır , hərnə gəlir allahdan gəlir . biz onun dərgahının fəqir bəndləriyk . bizim əlimizdən bir ıış gəlməz . sultan heydər dərvişi buşlamadı ki – buşlamadı . dedi baba dərviş gərək muradımı versn . dərviş gördü ki düzün söyləməlidir . naçar qaldı əlin saldı cibinə bir qızıl alma çıxartdı . verdi sultan heydərə sonra ona dedi . bu qızıl almanı al gecə nəməzini qılandan sonra , onun qabıqların soyüb yarı sini özün yarı sında , xanımına verrsən yeyr , allahın iznilə doqquz aydan sonra , bir oğlan gələr dünyayə unudma almanın qabıqlarda atıza verrsn ondanda bir qəmr day olar onuda oğluna verərsən minr , mən gəlməyincə uşağa ad quymayasan , sultan heydər o saat dərvişin əllərindən opdu . almanı qüydü cibinə istədi dərvişə pül verə gördüki baba dərviş yoxdur . sultan heydər mat qaldı . fikir edə edə evinə dündü gəldi namazın qıldı . sonra qızıl almanı süydü iki büldü bir hisəsini özü yedi bir hisəsini verdi xanımına . qabıqlarında ata verdi . sultan xanım o gündən hamlə oldu . doqquz aydan sonra bir oğlan uşağı dünyayə gətirdi , bu xəbri sultan heydərə verdilər . sultan heydər şad oldu yuxsullara əhsan eylə di . o saat sultan heydər münccimləri çağırırdı . dedi . oğlumun taleynə baxın münccimlər rəml atdılar . dedilər . qurban sağ olsun . rəml belə güstrdi ki bu uşaq quçaq ıgıd düşüncəli bir insan olacaq . lazmdırkı yeddi yaşına qədər ondan çox muazıb olsunlar . günlər aylar ıllər dulanır . şahzadə günü gündən yekəlir . yeddi yaşına gəldi çatdı . hələ ad quyulmayıbdı . uşaqlar bunu görndə deyrdilərki adsız şahzadə budur gəldi . şahzadə bu adı eşidəndə çox narahat olurdu. ağlaya ağlaya

bir gün gəldi anasının yanına . dedi anacan bəs mənim
 adım nədir mənim adımlı niyə qüymürsüz anası dedi .
 oğlum ged bu sözü atan sultan heydərdən xəbr al . oğlan
 gəldi atasının yanına dedi . ata mənim adımlı kim
 qoyacaqdır , bu sözü eşidən sultan heydərdən dedi . səni mənə
 baba dərvəş allahdan alıb , o gərək gələ sənə ad quya .
 dövrədə olan vəzirlər vəkillər dedilər . qurban şahzadə
 gərək ad quyaq bu qədrki adsız olmaz. sultan heydərdən
 münccimləri çağırırdı . dedi . oğlumun taleynə yaxşı baxın
 görüm . rəml atdılar dedilər , sultan heydərdən sağ olsun
 şahzadə eylə bir yerdə olsun ki pis əxlaqları görmə sin bu
 sözə sultan heydərdən bilmirdi nə cavab versin . bir az fikir
 eylə di . gördü . buna gərək xoca danyal tərbit verə onu
 bargahə çağırırdı . xoca danyal gəldi . bargahə heydərdən təzim
 eylədi . sultan heydərdən ona yer verdi . oda oturdu . yedilər
 içdilər sultan heydərdən mətləbi xoca danyala söhbət elədi .
 xoca danyal fikir edib sultan heydərdən dedi . sultanım sağ
 olsun . dəstür verin bir yaxşı səray tikilsin orda mən
 şahzadə dərs verim əlm örgədim . bu söz sultan heydərdən
 xuşuna gəldi . bir səray tikdirdi . az müddət ərzində , səhər
 tezdən hələ günəş öz gözəl parlaq nürün aləmə saçmamışdan
 yeli ətirli qızıl güllərin xoş ıyn ətrafa dağıtmamış xuruzlar
 banlamamış şahzadə durardı . bədəninə qolluq eylərdi . bu
 oğlanda bu adəti götürüb xoca danyal sevinirdi . onun
 düşüncəli olmağına inanardı . xoca həm dərs həm də qılinc
 vurmaq kəmənd atmaq . oxu atmaq oyrədrdi. xoca gördü
 boy uca qollar yoğun bel nazık üzü ağ barmaqlar uzun ırı
 gözlər gülər üzlü bir ıgıd olub şahzadə on beş yaşına
 dülmüşdür. səraydan suay bir yer görməmişdi . günlərin bir
 günü ona yemək gətirdilər şahzadə yemgi yeyib gördü

içində bir sümük var. şahzadə o zamana kimi sümük görməmişdi sümükü gördü heyran qaldı öz özünə dedi . bu nə dir bnu götürüb atdı atanda sümük şüşəni sindirdi . bu vəqt birdən birə günşin ışıqı ıçrı düşdü . şahzadə o zamana kimi günş görməmişdi . istə di günəşi tuta nəqədər çalışdı günəşi tuta bilmədi . oqdr əlləşdi yürüldü bu zaman xoca danyal girdi otağa gördü şahzadə qan tər içində dir . bildiki bu istəyib günşi tuta . tutanmayıb . xoca günşi buna şərh verdi . şahzadə dedi . mən haçana kimi azadlığa həsrət qalacağam . xoca danyal bunu gəzməyə aparmağa razı oldu . yaraq yasaq götürdülər gəzmağa hazır olub yola düşdülər . bu zaman bir ıgıd at ostündə gəlirdi . yanında tazı bu yerdə şahzadə dedi . bu atlı kimdir yanındakı nə dir ? xoca danyal dedi . bu cavan atının yanındakı tazdır . şahzadə ata hərəkət verdi . gəldi qabağa xoca şahzadədən bu rəftarı görüb ona əcazə verməyə pışıman oldu . dedi şahzadə qayıt gedk şahzadə razı olmadı . qayda . xoca dedi . niyə qaytmırsan , şahzadə dedi . qaydaram ama atama diysən məndə bu atdan birin ala birdə ki tazı ala xoca qəbul eylə di . dedi . atan sultan heydərə bütün mətləbi bəyan edrəm bu zaman ordan qayıtdılar danyal gəldi mətləbi səltan heydərə andırdı . sultan heydər sevndü . şahzadə dedigin qəbul eylədi. sonra bütün vəzirlərin yanına çağırdı. dedi daha şahzadənin ad quymaq zamanı gəldi. vəzirlər baş əgdilər onun məsləhətin qəbul eylədilər . buna görə ad quymaq tədarklərin başladılar . gün o gün oldu ad quymaq məclsi qürüldü . bütün ölkə lərdən elçilər gəlirlər. şahzadənin ad quyma gününə hamı baxırdı . görsn sultan heydər nə adı quyacaq , sultan heydər yola baxırdı . birdən gördü qapı açıldı bir dəriyş əsasın övlçə – övlçə gəlir. sultan heydər

durdu . bünün ayağına , qaxıb öz yanında yer verdi . dedi .
 sultan sən sözün üstə durdun . məndə gəldim . ındı
 şahzadənin adı olacaq ismail ismail adına görə allah
 qürüsün . atın balasınada qəmr day dieərəsn . bu sözdən
 sunra qayb oldu . nəqdr axtardılar . dərvyşi tapa bilmədilər
 . o gündən neçə gün keçdi . bir gün şikar üçün amadə
 oldular . ismail atını mindi qılinc qalxan götürdü .
 yoldaşları yanında şikarə yola düşdülər. təpədən aşıb
 dərdən çıxdılar . uca dağlardan endilər . hərks bir yana
 dağıldı şahzadə ismail yolun saldı bir bulağın başına.
 bulağın başında atından piadə oldu . birdən gözü bir dağa
 düşdü . gördü dağı yaman duman bürüyüb şahzadə atına
 səvar oldu . bir az yol gəlib gözü dağın ətgində bir gözl
 ceyrana düşdü . ıstədi cıranı tütsün ceyran aradan çıxdı
 ismail atın saldı ceyranın dalınca ceyran özün yetirdi bir
 çadra girdi çadrın içinə Şah İsmail ceyran girən çadrın
 dövrəsinə baxdı gördü . ora doludur ağ çadrınan . bir aza
 dayandı fəkir verdi gördü çadrın bir gözl qız çıxdı . gözl
 saşlı – qələm qaşlı – şahzadə təc bəylədi bir baxışda o
 gözlə Aşiq oldu. qız dönüb baxanda gördü at üstə bir ıgıd
 oğlan dayanıbdır oğlan nə oğlan qız bir könüldən min
 könülə oğlana vürüldü . dürüb dinməzdən bir birinə
 baxırlar. qızın rəngi qaçdı . şahzadənin dizləri titrdi . az
 qaldı atından yerə düşsün hər iki həsrət həsrət bir birinə
 baxdılar. qız gəldi oğlana tərəf eylə o saat çadrın bir qarı
 çıxdı . qızı bu sayaq səslə di . dedi ay qız harda qaldın gəl
 çıx görk . qız dedi . burda bir igit oğlan var ona kömək
 üçün gəlmişəm ındı səndə gəl ona yol güstrək savab dir. tez
 gəl ındı babam gələr yaxşı olmaz o yerdə quca qarı yaxına
 gəlib gördü . bu qızın gözü bu oğlandadır . nə qədər eylə di

. gördü bu qız burdan ayrılmaq istəmir . onların arasında
 elə bil gizlin sir vardı. bu zaman qarının öz cavanlığı
 yadına düşdü . gözləri sulandı daha mane olmadı . qız
 keçən gecə bu cavanı öz yuxusunda görmüşdür. ona Aşıq
 olmuşdur. o göndən gözlərinə yuxu gəlmirdi . qoca qarı
 bunların halına yandı . çün ki özudə cavanlıqda Aşıq
 olmuşdur . odurki gəldi qızın yanına dedi . mən sizə
 inandım dır oğlandan ayrıl gedk qız oğlanınan sağulaşdı .
 istədi ayrıla bu halda Şah İsmail ayıldı dedi dayan getmə
 sənə bir iki xanə sözüm var burda aldı cürə sazını əlinə
 görk qıza nələr deyir:

gözəllər gözli məlk lər xası
 birdə bir vədə ver qurbanın olum
 gər bir gün olmasan tutaram yası
 birdə bir vədə ver qurbanın olum.

belə olan aldı qız belə cavab verdi .

qadasın aldığım belə söylə mə
 qoy mən olum cavan qurbanın sənin
 xəncər alıb Qara bağrım teyilə mə
 qüy mən olum cavan qurbanın sənin

Şah İsmail :
 sənə qurban olum gözü sürmə li
 ürək istər dayım səni görmə li
 əbrişəm geyəmli gümüş düymə li
 birdə bir vədə ver qurbanın olum

qız
 gəlmişəm qapına misalı sayl
 sən dien sözlər qaylam qayl
 allahı sevürsən ol mənə hayl
 qüy mən olum cuan qurbanın sən

Şah İsmail
 atam səltan heydər şaə əsmaılam
 allə bilir təkə sənə maylam
 boynundan aslanan bir həmaylam
 birdə bir vədə ver qurbanın olum

qız
 səhərin səbhünün dan olduzuyam
 külgə də bəslənmiş əmlək quzuyam
 adım gül zar rəşid bəgin qızıam
 qüy mən olum cuan qurbanın sən

bunlar bir birinə adların dedilər . qarı girdi ortaya dedi . ay cavan ındı bu qızın atası gələr səni burda görür yaxşı olmaz oğlan qıza qızıl daraq verdi . qız oğlana qızıl ozuk verdi . qolların saldılar . bir birinn sağulaşib ayrıldılar . şaə əsmaıl ordan ıstdı uzaqlansın gedir dalıa baxa baxa şaə əsmaılın və qızın gözlərindən yaş axır ab və leysan kimi gəldi həman bulağın başına yoldaşları gördülər şaə əsmaıl gəldi yetşdi onlara səlam verdi . yoldaşları Şah İsmailin salamını aldı . şah hsmailin yoldaşları vurduqları ov ona nəşan verdilər . dedilər . ay şahzadə bəs sən ovn hanı . şah hsmailin əli büş qaytmışdı ovu yoxdur. cürə sazın aldı əlinə görk yoldaşlara nə lər deyir :

ay qardaşlar ay yoldaşlar
 ala göz yardan ayrıldım
 xeyli danışdıq onunla mən
 ləbi şəkərdən ayrıldım .

bu gün şad olub gölərəm
 desə yolunda olərəm
 xədadən mətləb dilərəm
 zülfü şahmardan ayrıldım.

şah hsmailın eylər dilk
 məni həsrət quyma fəlk
 sərüy büylü hürü məlk
 mən gölzardan ayrıldım.

bu sözü təmām eylədi . şah hsmailın gördü . yoldaşları
 yaman heyretə düşüblər . yoldaşları dedilər. şahzadə bugün
 hansı səmtə gedək bu sözü eşidən şah hsmailın aldı görk
 burda yoldaşlarına nələr dedi.

itirmişəm bu dağlarda maralı
 geri dünə bilmm dayanacağam.
 ondan ayrı bu gül rəngim saralı
 geri dünə bilmm dayanacağam .

yadıma düşəndə ala gözləri
 şərbətdən şəkərdən şirin sözləri
 bağrımı yandırdı eşqin közləri
 geri dünə bilmm dayanacağam.

itirdim bu yerdə gözl maralı
dahi düşnmrəm ondan aralı
Şah İsmail olub qəlbi yaralı
geri dünə bilmə dayanacağam .

bu sözü təmam eylə di . bütün yoldaşları ağlayrdılar . ona dıldarlıq verirdilər . deyirdilərki gərək səbr edsn yuxsa məcnün kimi çöllərə düşrsn əsli və Kərəm kimi od alıb yanarsan , ordan gəldilər şəhrə Şah İsmail gedir öz otağına , orda gölzarın gül üzü gəlir onun gözünün qabağına rəngi saralır bu söz gəldi çatdı. onun atası ilə anasının qolağına gəldilər gördülərki şahzadə payız yarpağı kimi saralıb nə qədər həkim gəldi . çarə edə bilmə di . gördülərki günü gündən saralıb sülür . birgün şah hsmailin yoldaşlarından biri gəldi sultan heydər in huzuruna dedi . sultan sağ olsun . şahzadə nin həkimlik ışı yoxdur. onun dərmanı öz məşuqəsi əlindədir . sultan heydər bu sözü eşidən kimin şad oldu. dedi . ged gör kimin qızın deyir . ona gedim alım . şah hsmailin yoldaşı gəldi . dedi . kimin qızın alacaqsan , Şah İsmail dedi . yad kimsə nin qızıdır. başladı ağlamağa ah çəkməkdə olsun şah hsmailin yoldaşı gəldi bu cərəyanı sultan heydərə dedi . sultan heydər dedi . şikara gəndə nələr oldu . dedi . qurban sağ olsun . bizlər şahzadə eylə ova gedigimiz zaman onun gözü bir səfəli dağa düşdü . şahzadə odağa tək tənha getdi . dağdan gələn zaman gördük rəngi saralıb əlində ov yoxdur. özündə ordan gəlmirdi biz onu bura zurla gətirdik . sultan heydər bu sözü eşidən dəstür verdi . bir çapar gətirdilər . dedi ged gör odağdakı şah ismail şikara getmişdi gör orda nələr var tez mənə xəbr eylə çapar atı hazır oldu . gəldi həman dağa

gördü . dağın ətəmində çadrlar qürülüb bir yaylaq var
 yaylaqda çoxlu oba var ordan qayıdıb gəldi . şəhrə sultan
 heydərən yanına gəldi , dedi . qurban mən anladığma görə
 orda bir qızı görüb . şah hsmailin ona Aşıq olubdur . sultan
 heydər dedi . ordan bura bir nəfr gətirin ondan xəbr alım
 görüm . bu nə ısdı əmir verdi bir nəfr o yaylaqdan gətirdilər
 sultan heydərən yanına , baş vürdü ədb yerində dayandı
 sultan heydər dedi . oğlum sizin eldə sənə tanıdığın bir qız
 var dedi . bəli ! mən tanıdığma görə rəşid bəyin bir qızı var
 adına da gülzar deyirlər . sultan heydər dedi onun adaxlısı
 var ya yox dedi . qurban ona layq cavan ıgıd yoxdur . bu
 sözü eşidən sultan heydər dedi . şadlıq olsun buyandan şah
 hsmailin otağı xəlvət eylədi . bilmirki nə xəbrdi sazını aldı
 əlinə görk gülzarın fərağında nələr deyir :

səndən ayrı düşün gündən
 gecə gündüzüm Qaradır .
 əllərim üzüşən gündən
 gecə gündüzüm Qaradır .

həcran dərdi yaman imiş
 aşiqin qəlbi qanımış
 məşuqə can alanmış
 gecə gündüzüm Qaradır .

ismailam talan künlüm
 qızla qan dolan könlüm
 atəşə odlanan könlüm
 gecə gündüzüm Qaradır .

Bu sözü təmam eylə di . o gecə səhər oldu gördü onun
 dərdindən bir kimsə nə xəbr tütmür. günü belə qəmli
 geçirdi məcləsdə şadlıq edənlər dağıldılar getdilər .
 buyandan sultan heydəre rəşid bəyin gəlmə gini xəbr
 verdilər. sultan heydər rəşid bəyin huzuruna qəbül eylədi .
 dəstür verdi . qonaqlıq ziyafət hazr eyləsin lər . dedilər
 güldülər heydər dedi . ay bəg sənin gülzar adlı qızın var
 bəg dedi . bəli ! var sultan heydər dedi istə yirəm sən
 qızın gülzarı oğlum şahzadə ismailə alam . bu süzü eşidən
 bəg otancaq başın saldı aşağı yavaşca dedi . fərman
 sultanımızdır . allə məbark eyləsin . sonra hər iki tərəf
 görüşdülər . bu səs getdi yetdi Şah İsmailin qolağına ,
 qolluqçulardan biri gəldi .Şah İsmailin otağına dedi .
 şahzadə sağ olsun atan səni rəşid bəg qızı gülzarla ədaxladı
 Şah İsmailin müjdəçiyə bir ovc qızıl verdi . yola saldı . öz
 cürə sazını kök eylə di aldı öz sinəsi üstə görk nələr deyir :

yarımı birdə göridim
 inanmıram bu xəbri .
 göridim zülfün hüridim
 inanmıram bu xəbri.

xıalı gözümdən getməz
 ındı ona əlım yetməz
 heç vaxt o bəg qəbül etməz
 inanmıram bu xəbri .

Şah İsmailin yara yetmə
 əli əlinə yetmə
 əgr mənim eşqim bitsə

inanmıram bu xəbri.

bu xəbr bütün həriana yayılıb hamı şad oldu . gülzar kimi sevinən yoxdur. gülzarın rəngi eylə açılıb ki qızıl gül kimi o qədər çəkmədi ki bu sevinc xəbri getdi çatdı . qoca qarının qolağına qarı bu xəbərdən şadlandı . qarı gəldi gülzarın anasından məjdə alsın ki gülzarı Şah İsmailin verdilər . qarı var oldu gülzarın anasının yanına salam kəlamdan sonra bu xəbri ona verdi . gülzarın anası az qaldı dəli olsun mən ona qız verəmrəm əmr eylə di dürün çadrları cəmələyin çadrları cəmələdilər üz quydular qəfqaz dağlarına tərəf . dağlardan – təpə lərdən keçib getdilər . buyandan rəşid bəg sultan heydərdən icazə alıb öz elinə tərəf gəlir gələndə qırx gün sultan heydərdən məhlət aldı bəg gəldi gördü çadrları yoxdur. başa düşdüki bu iş onun arvadının ışıdır . daha sakt qaldı . indi eşidk şahzadə ismaildən . bu xəbri bütün öz yoldaşlarına demişdir. əma qırx gün keçdi bəgdən xəbr olmadı . bu yandan sultan heydər əmr eylədi bir qasıd gedib ordan xəbr gətirsin qasıd getdi qayıtdı . dedi . sultan heydər sağ olsun . çadrlardan əsər yoxdur. ordan gediblər . sultan heydər bu xəbri eşidən az qaldı dəli olsun. sultan heydər vəzirə dedi . bu işə tədbir nədir . vəzir bir az fikirə getdi . sonra dedi . qurban sağ olsun bir yaxşı sözüm var əcazə versən onu ərz eyləyim . sultan heydər dedi bəyür. vəzir dedi . dəstür ver carçksınlərki şahzadə evlənək şəhərdə nəqdr qız var gəlsin onlardan birini sevinb alsın ultan heydər bir az fikirə getdi . sonra qəbul eylədi . dəstür verdi car çəkдилər . bəxbri Şah İsmailin bildi . gülzarı atası qaçırdıb . narahat oldu . gülşan bağçası doldu . hərksin bir qızı var yuxunda çıxıb ona

paltar alıb geydirib ki bəlkə şahzadə onu ala oıandan
 qulluqçular Şah İsmailin gətirdilər bağçaya qızlar bir bir
 gəlir keçir şah ismailin baxmır atası gəldi . yaxına dedi .
 oğlum hamısı gözldir . burda görk Şah İsmail nələr deyir :

bölük bölük olub bu gələn qızlar
 heç birisi o gülzarə bənəzməz .
 sinəmə çəkib lər atşlı közlər
 heç birisi o gölzarə bənəzməz

həcran atşdır yandırır bizi
 kimi gülü dərib kimi nərgizi
 qabağda yerir vəzirin qızı
 heç birisi o gölzarə bənəzməz.

kimi xatrla dir ayı günşi
 kimisi doldürmüş yeni onbeşi
 kimi nin dünyada bilinməz ışı
 heç birisi o gölzarə bənəzməz.

kimi nin quynunda narı türüncü
 kimi nin ağzında dişləri inci
 kimi si görünür dürüb birinci
 heç birisi o gölzarə bənəzməz.

kimi al geynmiş kimi şərabi
 kimi nin yoxdur dahaərbabı
 kimi parlaqlıqda cuahr qabı
 heç birisi o gölzarə bənəzmə.

kimi si əlində oınadırdı saz
 kimi si eylə yir görürsn naz
 kimi si oxuyur işvə qəmdən az
 heç birisi o gölzarə bənəzməz.

Şah İsmailin dərsin aldı ötüşdü
 qızlar eylə halal laşdı görüşdü
 gülşən bağçasına vəl vələ düşdü
 heç birisi o gölzarə bənəzməz.

bu sözdən sonra bağçadan qızlar dağıldılar getdilər .
 səltan heydər şah ismaila nəqdr məsihət verdi . Şah İsmail
 dedi . mən gərək gedn sevgülüm gülzarı tapam şah babam
 sağ olsun sultan heydər in əllərindən opdu dalı qayıtdı . Şah
 İsmaila üzündən rəngi qaçmışdır . sultan heydər bir söz tapa
 bilmə di oğlu Şah İsmaila desin axırda dedi . oğlum mən
 səndən otur deyirəm ındı ki qəbül eylə mirsn yolun açıq
 olsun . Şah İsmaila gördü atası raziliq verdi . şad oldu .
 dübarə atası sultan heydər in əllərindən opdu ordan
 uzaqlaşdı . şahzadə bargahdan təlsik halda eşigə çıxıb bir
 başa xəzanə yə tərəf gəldi . girdi xəzanə bir qədər qızıl
 götürüb yol üçün amadə oldu . qılinc əmüd – qalxan – şəş
 pər – kəmənd bütün vuruşmaq vəsaeyəllərin götürdü . gəldi
 qəmrday hazırladı . hələ yollanmamışdı ki . anası bu ısdən
 xəbrdar olub özün sultan heydər in yanına yetirdi . yalvardı
 gəl quyma gedə başladı ağlamağa səltan heydər düzə
 bilmdi . yerindən qalxıb dedi qaruvllar bütün qapıları
 bağlasınlar Şah İsmailin getməsinə imkan vermsinlər .
 şahzadə gəldi xanım sultanın yanına həlalliq istə di . anası
 dedi . ay gözümün ışıqı hara gedirsn mənə gəl gözü

yollarda quyma mənim səndən başqa bir həmdim yoxdur.
 şahzadə anasın dilə tütüdü . anacan gedirəm yenə də
 qaydaram bütün ayrılıq deyil gəl mənə südünü halal eylə
 anası ağlaya – ağlaya gözləri nin yaşın tükür ovcuna sən
 üçün bir qız yoxdur bu yerdə şahzadə sazı aldı əlinə görk
 anası səltan xanıma nə lər deyir :

gedir səmdə səni mən yad edirəm
 ana südün halal eylə gedirm
 yarsız bu dünyanı daha neylərəm
 ana südün halal eylə gedirəm .

hər kim dərdə düşüb bilər halımı
 döndərə bilmirəm ona dalımı
 fəlk Qara yazdı mənim fəlimi
 ana südün halal eylə gedirəm .

gedirəm gələrəm yenə yanına
 qanım qatışıbdı sən qanına
 qurbanam ağlama əziz canına
 ana südün halal eylə gedirəm .

ismailam dərdə kəbab oluram
 hər dəqiqə yanırım xərab oluram
 əgər qalsam burda bi tab oluram
 ana südün halal eylə gedirəm.

bu sözü təmam eylə di . anasının əllərindən opdu . yola
 düşdü. qızıl quş kimi qalxdı qəmr dayın belinə ata bir
 qəmçi vürdü . özün yetirdi dəmir qapıya gördü bağlıdır.

bütün qapılar bağlıdı . dəmir əmudu aldı əlinə iki zərbə
 vürdü qapı iki bölündü aradan çıxdı . qaruvllar gördülərki
 şahzadə getdi . bu xəbri sultan heydərə verdilər qapını
 şahzadə sindirdi aradan çıxdı . şahzadə gəldi dağlardan aşdı
 . çaylardan keçdi . gördü at yaman tərəliyb atından piadə
 oldu . onun tərini pakladı bağladı bir ağaca at ot yeyir özüdə
 bir gözl bulağın başında oturub gördü bir bülbül fəryad
 edir. ora – bura qaçır bu halda Şah İsmail dedi . ay suna
 bülbül səndə mənim kimi əsir olmusan dayan sənə bir neçə
 kəlmə sözüm var cürə sazı kök eylə di götürdü . görk nə
 dedi .

səni də qərq edib dərdə qızıl gül
 ay mənim tək yanan ay suna bulbul
 ağlama gözlərin gəl yaşını sil
 ay mənim tək yanan ay suna bülbül .

səni gül dərdinə məni gülzara
 gülzar dərdi məni gətirdi zara
 sızıldama hərdn - hərdn söz ara
 ay mənim tək yanan ay suna bülbül .

mən şah ismailam tanımır gözün
 vəli sənini mənə aydındır sözün
 aləmi yandırır eşq eylə sözün
 ay mənim tək yanan ay suna bulbul.

Şah İsmail durdu . atını mindi . gəldi çatdı . çadrlar olan
 yerə gördü çadrlar yoxdur . əma bilmir gülzara necə

çatacaq oturub bir arxa baxar güllü çiçəqli çay yən
kənarında götürüb görk nələr deyir :

mən tək yalnız qalan ağlar ağlamaz
ay dağlar dərlər gördüz gülzarı
ürəgi qan olan ağlar ağlamaz
ay dağlar dərlər gördüz gülzarı.

bilmə hində gedib yakı yəmnə
bülbul kimi mayl olub çəmnə
orgı yanmadı biyr ləhzə mənə
ay dağlar dərlər gördüz gölzarı.

hey baxıram bu dağların üzünə
Şah İsmail bağlanıbdı sözünə
od düşübdür ürəginin közünə
ay dağla dərlər gördüz gülzarı .

bu sözdən sonra ürəgi suvumadı uzun tütüdü . dübarə
dağlara aldı görk nə dedi .

qurxuram ayrılıq oduna düşəm
dağlar mənim gülzarımı gördüzmi
gəldim ki yar eylə birdə görüşəm
dağlar mənim gülzarımı gördüzmi .

gəldim ki var ıdı ona bir sözüm
haçana tək yanıb dərdinə dözüm
mən səni tapınca qan ağlar gözüm
dağlar mənim gölzarımı gördüzmi .

Şah İsmail deyir bu dağlar daşdı
 məni dərdə salan bir qələm qaşdı
 bilmirəm bu yerdən haraya köşdi
 dağlar mənim gülzarımı gördüzmi .

şahzadə bir az sakıt oturdu . sonra durdu . atına suar oldu.
 bekf yola düşdü bir əz yol gələndən sonra gördü qabaqda
 bir qələ var yaxınlaşanda gürdü qapısı bağlıdı . nə qədər
 çalışdı yol tapa bilmə di ürəgi odlandı cürə sazını basdı
 bəgrinə görk nələr deyir :

özümə bağlama qapı
 səray səndən yol istərəm
 gəl məni eylə qunağın
 səray səndən yol istərəm.

dəmirdəndi qapın sənin
 çox uzundur sapın sənin
 hərdərdə var tabın sənin
 səray səndən yol istərəm .

dıvarın göyə çəkilib
 dağ kimi qəddin biçilib
 min il ömurundan keçib
 səray səndən yol istərəm .

məni dərdə salan vardı
 geniş dünya mənə dardı
 ıxım gücüm ah zardı

səray səndən yol istərəm .

Şah İsmail dağlar keçir
dost eylə düşmanı seçir
qilincim yağını biçir
səray səndə yol istərəm.

gəzdi dulandı saraya bir yerdən yol tapa bilmə di . əmüdün
aldı əlinə dıvara iki zərbə vürdü . dıvar dağıldı girdi saraya
sərayın içində dulanırdı hərtərəfə göz gəzdirdi bir insan
görmə di öz özünə dedi . bu yekə likdə səraya adam gəlmə
miş olmaz birdən qolağına yanıqlı bir səs gəldi . şahzadə
bu səsə sarı gəldi . gördü bir gözl qız oturub qalanın
üstündə ıpkdən fərş tuxuyur. ağlayır yaxınlaşıb bu qızın
yanına salam verdi . qız dinmə di . başladı ağlamağa burda
görk Şah İsmail nələr deyir .

başına dolanım gül üzlü gözl
sən eyləyib əə və fəğan ağlama
sızıldayıb məni salma qəmlərə
könlümü qan etmə aman ağlama.

bu qızın adı pəri xanımdır . aldı görk pəri xanım şahzadə
ismailə nələr deyir:

gəl sənə söyləyim gözl şahzadə
dolubdur qəlbimə fəğan ağlaram.
dərdim çüxdür nədən sənə söyliyəm
tanrı eylə miri divan ağlaram.

Şah İsmail

gözlərin dölübdü qanlı yaş eylə
 hazram yolunda can və baş eylə
 gəl məni özünə sən sırdaş eylə
 bağrımı eyləyib al qan ağlama.

pəri xanım
 ay ıgıd duruşlu qəhraman cavan
 ay ürəki rəhimli məhrban cavan
 eyəlmə əlimdən al aman cavan
 çün bağrım olubdur al qan ağlaram .

Şah İsmail
 mən Şah İsmailam söylə gözlüm
 şayəd ki dərdinə dərman eyliyəm
 hazram sən eylə ölümə gəlim
 edirəm sən eylə peyman ağlama.

pəri xanım
 pəriyəm saraya gələn bir qızam
 dərdimə yetşn yoxdur yalqızam
 Qaranlıq gecə də yanan olduzuam
 bu halım olubdur yaman ağlaram.

bu sözlər tamam oldu . Şah İsmail dedi . nədən belə tək qalmısan və niyə ağlayırsan . pəri dedi . ıgıd şahzadə mənim qardaşlarım var dava edirlər . iki rəşid qardaşım ölüb onlara ağlayıram . Şah İsmail davanın yerin xəbr aldı qız nəşan verdi . Şah İsmail alıcı quş kimi qalxdı atın belinə ata bir qəmçi vürdü . aradan çıxdı . gəldi bir yerə çatdı . gördü dağı daşı tüz duman bürüyüb ənsan səsi güyə

ocalıb Şah İsmail anladı ki bu ra dava meydanıdı . qızın qardaşları burda olacaq özün yetirdi . atların səsi qəhrmanların nəərə si qılıncların günş ışıqında parlaması əmudların şaqıltısı düvüş meydanın cəhənəm eylə mişdi . şahzadə dayandı kənarda pəri vern əlamətlərə baxdı. onun qardaşların tanıdı . bir nəərə çəkdi dağlar dərələr səsləndi . qılinci aldı əlinə yügürdü . düşmanın üstünə dedi mənə qolaq verin sizə sözüm var . pəhləanlar hamısı dayandılar . Şah İsmail dedi . nə üçün vürüşürsüz . qızın qardaşları dedilər . ay cavan bizdə günah yoxdur . bunlar bizim qələ mizə hucum ediblər. Şah İsmail dedi . ay qardaşlar yaxşıdırki siz bunlardan əl götürüb , öz yerizə gedə siz bu müqi həman qolu göclü pəhləvan dedi. ay cavan sən kimsən . gəl burdan get sənə bir əmüd vuram tikn ələ gəlməz Şah İsmail bir dəfə də onları barışmağa dəvət eyldi . Şah İsmail gördü o pəhləvan qılınca əl atdı ona həcüm eyldi . Şah İsmail Qara quş kimi onun bilgindən tütdü . bir az fişar verdi . pəhləvanın barmaxlarından qan tökülüdü . qılinc əlindən yerə düşdü . Şah İsmail bünün kəlsindən bir yümürük vürdi . təpə si dağıldı . qalanlar qaçdı . dava qurtardı . bunlar gəldilər . bir bulağın başında üzlərin yudular . üzlərindən toz torpağı təmizlədilər . sonra bir ov ovladılar kəbab çəkdilər . Şah İsmailin çinindən sazı götürüb dedilər bizə bir oxu qolaq asağ burda görk Şah İsmail nələr deyir :

sizi barışdırdım şad oldu könlüm
barışmaq yaxşı di vuruşmaq nədir
qusədən məhnətdən dürüldü könlüm
barışmaq yaxşı di vuruşmaq nədir .

bizim ellər gərək qardaş olalar
 bütün ənsanlara yoldaş olalar
 yoldaş nədemkdir sırdaş olalar
 barışmaq yaxşı di vuruşmaq nədir .

Şah İsmail deyir anlayan kişi
 əgr anlayırsan bilərsn işi
 gərək düşman üstə edk yerışı
 barışmaq yaxşı di vuruşmaq nədir.

dürdə oturanlar dedilər . saq ol şahzadə Şah İsmail dedi . qardaşlar məni həlal edin istə di ordan ayrılı qızın qardaşları quymadılarkı gərək bizim çay çörə gimizdən götürsən . sən bizi olumdən qurtardin . Şah İsmail qəbul eylə di . səraya tərəf yollandılar gəlib yetişdilər sraya qapıda atlarından piadə oldular. böyük qardaş qabaqda qələnin tükülmüş divarın görüb təcb eylə di dedi . şah ismail baxın bizdən sunra bacımız pəriyə ətfaq düşüb dayanmadı ıçı girdi . buyan oyana göz dulandırıb bacılarını eyvanda görm kimi çox şad oldu . bacılarda şah ismaili gördü . şadlandı qardaşı dedi . pəriə bizdən sonra bura kim gəlmişdir . pəri qardaşlarına dedi sizdən sonra Şah İsmail gəlmişdi. pəri nin qardaşları Şah İsmailin üzündən opdulər . məhəbbətləri şah əsma ilə birə min çuxaldı . qardaşlar bir birinə dedilər. pərini gəlin verk şah əsma ilə o bizə çox kömək eyldi . bu sözü şahzadə dedilər şah ismail dedi mən gedirəm sevgülüm gülzarın dalınca bəlkə gələnmə dim – yeddi qardaşlar dedilər . şahzadə adaxlı ol qaydanada apararsan əslamin şəriət ilə əqd oxundu – şirini içdilər . bir gün Şah

İsmail otağı xəlvət eylədi oxuyurdi pəri xanım qolaq asır
ındı görk şah əsmail nə lər deyir :

dərlər təplər olub məkanım
ayrılıq oduna yaxıldı canım
gərkdir gölzarın eşqinə yanım
ayrılıq oduna yaxıldı canım .

yadıma düşəndə onun cəmalı
gözümdə bu geniş dünya daralı
haçandır düşmüşəm ondan aralı
ayrılıq oduna yaxıldı canım .

Şah İsmail dərdin pəri bilmə sin
pəridən suay biri bilmə sin
məni bir sevgülü yeri bilmə sin
ayrılıq oduna yaxıldı canım.

pəri Şah İsmail ın bucur oxumağına qolaq verirdi . Şah İsmail sözün qurtaran pəri gəldi içriə qolun saldı Şah İsmail ın boynuna onu qucaqladı . Şah İsmail baxanda , gördü – pəri xanımdır . pəri onun orgın ələ gətirdi Şah İsmail ın qusəsi qəmi azaldı . hər iki Aşıq dərdlşməyə başladılar. Şah İsmail bir dəqiqə gölzarı onuda bilmirdi – Şah İsmail dedi pəri mənə əcazə versn gülzarın dalınca getmə lim bu sözü pəri qardaşlarına dedi . qardaşları şah ismaila yaxşı yol dedilər . sonra pəri şah əsmailı qırağa çəkdi . dedi . ay şahzadə rəva deyil ki məni bu tezliqda tək qoyub gedsn başladı ağlamağa burda aldı görk Şah İsmail pəri xanıma nələr dedi .

ayrılıram səndən ürgüm dünməz
 ağlama – ağlama pərim ağlama.
 səndən ayrı olsam qanlar ağlaram
 ağlama – ağlama pərim ağlama .

gülzarı taparam gələr m yenə
 baxmaram deslər gözəllər mənə
 demli sözüm var nazın sənə
 ağlama – ağlama pərim ağlama .

sənə qurban olum gözəllər şahı
 şaə əsmail sənsiz çəkə cək ahı
 ağlayb elmə dahı gunahı
 ağlama – ağlama pərim ağlama.

bu söz təmam pəri dedi . qolaq as sənə sözüm var. aldı
 görk pəri Şah İsmailə nələr deyir :

gəl sənə söyləyim gözl şahzadə
 çarə ağlamaqdır ağlayam gərək
 səndən ayrı bu sinəmi dağlaram
 çarə ağlamaqdır ağlayam gərək .

gedirsn ürəgim dalınca gedir
 çəkdiyim əmgı eyəlmə hədir
 yollarına baxıb gözüm yaş ələr
 çarə ağlamaqdır ağlayam gərək .

pəriyəm gedrsən yerin görünər

orgım dalınca yerdə sürünər
qəlbim parçalanıb yeri bürünər
çarə ağlamaqdır ağlayam gərək.

bu sözü təmam eylə dilər . ayrılıq məqamı gəldi çatdı .
pəridə ayrılmağa naçar oldu . Şah İsmail yaraqlandı . atıldı
mindi qəmır atın belinə dedi pəri məni duva eylərsn ata bir
qəmçi vürdü . tüz kimi ordan uzaqlaşdı ala göz pəri bir
neçə dəqiqə baxdı orgdən sızıldadı qayıtdı qələ yə Şah
İsmail atını o qədər sürdü gözünə bir qələ göründü. gəldi
qələ yə yaxınlaşdı gördü . qələ çənin dövrəsində çadrlar var
. birdə bir səray var . dövrəsində heykəlli qaruvllar dürüb
Şah İsmail yavaş – yavaş gəlir gördü . bir əli çumaqlı
qaruvl dayanıb qaruvl dedi dayan görüm kimsn qaruvl Şah
İsmailı görmürdü - səsin eşidirdi daldan Şah İsmail qaruvlu
– vürdü yerə yixdi onu süyündürüb paltarların geydi . gəldi
qələ nin pəncrə sinin yanına ordan yol tapdı içriə girdi vəli
içərdə bir kimsə yoxdur . gördü . qazanlar dülü ət var
onlardan ıstdı yesin gördü bir səs gəldi ay cavan o
əətlərdən yemə o səni həlak eylər istə di dübarə yesin bu
dəfə çox qürxülü səs gəldi . ay cavan yemə ondan Şah
İsmail dalı döndü – o səsə baxa gördü – bir qəvi heykəl
ərəb dürüb doğrusu qurxmalı dir . şah əsmail burda cürə
sazını çıxartdı aldı görk ərəbə nə lər deyir :

ıgıd olan qonaq sevr evində
bu gecə mən sənə qunağam ərəb.
qərib oldum düşdüm sənin yerində
bu gecə mən sənə qunağam ərəb.

ərəb

bu yer o yerdi ki qüş quna bilməz
gələndən gedəndən bac alam gərək.
hər yetn gələnə qonaq deyəlməz
gələndən gedəndən bac alam gərək .

Şah İsmail

nahaqdan mən qilinc çalan deyilm
gedrəm bu yerdə qalan deyilm
mən səni zəhmətə salan deyilm
bu gecə mən sənə qunağam ərəb.

ərəb

görürsn belimdə ıtı qilinci
adam evldürmkdən paslanıb ocı
istər məzlum ısn istər yirtici
gələndən gedəndən bac alam gərək.

Şah İsmail

ındı ki sevmədin qonaq saxlamaq
qərib kəsin ürgünü yoxlamaq
gözlərinə ındı mən salaram aq
bu gecə mən sənə qunağam ərəb.

aldı ərəb

indicə di çıxardaram gözüni
mərd ıgıd eylə məz tərif ozunu
açar əllərini dier sözünü
gələndən gedəndən bac alam gərək
Şah İsmail

yaramaz ıgıdın canını alan
 gərki ki axıdam sü yerinə qan
 ıstmırəm sən versən belə can
 bu gecə mən sənə qunağam ərəb.

ərəb
 eylə bil bilmirsən hesab vəkəb
 salaram boynuna kəməndi əzab
 qan ilə eylərəm ozunu xəzab
 gələndən gedəndən bac alam gərki.

Şah İsmail
 Şah İsmail deyir bu mıdan ərəb
 ya ıgıd ol yada özün . dan ərəb
 yuxsa içə cəksən qızıl qan ərəb
 bu gecə mən sənə qunağam ərəb.

ərəb
 ərəbi zəngiyəm qılinc oynadan
 tapılmayıb hələ məni alladan
 yuxsa duyubsan sən fanı dünyadan
 gələndən gedəndən bac alam gərki .

sözlərin hər iki pəhluan təmam eylə dilər. ərəb zəngi bir neçə rəbai oxuyub mıdanı dulandı bir dəli nəre çəkib sonra belindəki qılınca əl aparıb qılinci qınından çəkib şah əsma ilə həcüm gətirdi . Şah İsmail isə qalxanı başı üstə tutdu . ərəb zəngi bütün var gücü ilə qalxanın ortasından elə bir zərbə vürdüki şah əsma ilə əmüründə belə bir zərbə görməmişdir. ərəb zəngi mıdanı dulanır gözüünün alıtından

baxırdı ki şah əsmail dahı ayağa dura bilməz. baxdı ki Şah İsmail qoç ıgıd kimi qalxdı . ikinci zərbti gözlə yir. bu dəfə ərəb zəngi var . güci ilə qılinci çaldı şah əsmailın başına , şah əsmail gördüki anadan əmdığı süd az qaldı burnundan gəlsin. çünki ərəb zəngi yaman göclü ıgıd olmuş. ərəb zəngi oçuncu zərbtidə vürdü şaə əsmail təslim olmadı . Şah İsmailı bərk tərbasmışdı əllərindən tər süzürdi . ərəb zəngi əlin atdı qılınca həmlə gətirdi . Şah İsmailı vürsün şah əsmail qalxanın altından əlin uzaltdı tütüdü ərəb zəngi nin bilgindən var qədrtilə elə fəşar verdi ərəb zəngi nin barmaxlarından qan sıçradı . qılinci əlindən düşdü yerə şah əsmail qılinci yerdən götürüb dizi üstə iki büldü ərəb zəngi başın saldı aşağı bədənindən ıstı tər başladı axmağa durduğu yerdə qürüyüb qaldı . şah əsmail gördüki ərəbdə dahı taqət yoxdur ərəb zəngi hirsindən dudaqların gəmirirdi şah əsmail gördüki ərəb zəngi yaman narahat oldu. dedi : gəl gülşk ərəbdə qəbül eylə di külş başladı əl ətdılar bir - birinin kəmrinə ərəb zəngi dəli bir nəərə çəkib Şah İsmailı dalı – dalı apardı və sonra birdə - bir dəli nəərə çəkib onu qabağa gətirdi Şah İsmail gördüki qəflət eylə onu yıxar bunlar bir neçə sat gülşdilər mərad hasıl olmadı . Şah İsmail gördüki olmayacaq bir dəli nəərə çəkib tütüdü ərəb zəngi nin əllərindən eylə fəşar verdi. onun qolları gücdən düşdü ərəb nəqdr çalışdı dahı əllərin onun əlindən qurtara bilmə di Şah İsmail onu götürüb yerə vürdi oturdu sinə si üstə istdi başın kəssin ərəb zəngi diləndi ıgıd kəsmə Şah İsmail qaxdı ayağa ərəb zəngidə durdu uzun tanıtdı şah ismail gördüki bu qız dir əgr o bünü yuxuda da görsə yədi inanmazdı . ərəb zəngiə baxdı ərəb zəngi otandı Qara telləri tüküldü gül

özünə şah əsmail ona bu halda baxır görk ərəb zəngi şah
əsmailə nə deyir:

başına dulanım göl üzlu yarım
tarix iftxarı can Şah İsmail .
bir dula boynuma ıgıd qolların
mən sənə söylə yim can Şah İsmail.

ömürümdə sən kimi ıgıd görmdim
çox ıgıdlər gördüm kişi bilmdim
namrd adamlara mən didilmdim
mən deyim sözümü qan Şah İsmail .

ərəbm dərələr dolardı qana
cəngidə ölənlər gəlməzdi sana
kim ırı baxsaydı dinə qərana
gərkdir veridi can Şah İsmail .

Şah İsmail ərəb zənginin belə oxumasına təcə edirdi . ərəb
zəngi baxdı gördüki Şah İsmail mat mətəl baxır ərəb
zəngiyə burda fürsəti qənimt bildi aldı görk Şah İsmailə
kişi ligi necə bıan edir .

hər gələn kişi yə kişi deməzlər
düz kişi eyləyər elə diqəti .
hər yetn sevgüyə sevgi deməzlər
təkcə bu deyil ki kişi səfti.

əhd elədim gedəm igid oğlana
gördüm ki doğmayıb hələ ki ana

görmədim bir kişi gələ mıdana
zərbətimə oda vura zərbti.

ərəbm əhdimdir kim yıxa yerə
o mənə sevgi dir uymaram zərə
ıgıd odur bir şəhamt göstərə
onda məndə olam onun ovrəti .

ərəb zəngi dedi ıgıd sağ olsun mən əhd eyləmişdim kim
mənə qalıb gəlsə ona ərə gedm Şah İsmail razlaşdı və
onunla evləndi bir neçə gün orda qaldı sura dedi mən
getəməliyəm bir uzaq səfrə ərəb zəngi dedi mənə apar
yolda sənə kümgim dir hər ikisi yola düşdülər gedirlər
yolda yırtıcı hıvanlara rast oldular gecə ni sabhəə kimi
hıvanlar ilə çalışdılar səhərə yaxın hevanların çəngindən
qurtarıb bir ayrı yerdə atların bağladılar bir çınar ağacının
kölgə sində istraht eyləməyə başladılar. ərəb zəngi gördü ki
Şah İsmail gizli dərdli adama oxşayır . ərəb bu işə düzə
bilmə di gəldi . durdu Şah İsmailin bərabrində aldı görk şah
əsmailə nə demək istəyir : şəə əsmail ona nə deyir :

soruşma ürəkdə olan sirrimi
məni bu çöllərə salan dərdimi
içimdə alu tək bir yanarım var
qüy qala ürəkdə yanan dərdimi .

ərəb zəngi
mənə söylə ginn dərman eyliyəm
gedim dərman tapım yanan dərdinə
kim salıbdı səni məcnün çölünə
yuxsa sən düşübsən canan dərdinə.

Şah İsmail

yaralı dərdimi nə soruşursan
sakıt ürgünü mənə qoşursan
eşidsən dərdimi dağa düşərsən
bu ürək dərdimi bu can dərdimi.

ərəb zəngi

sənin dərdlərini dana bilmrəm
geçn gönlərini sana bilmrəm
səndən ayrı günüm sana bilmrəm
gərkdir eylim dərman dərdinə.

Şah İsmail

ismailam yarın bağı nar ol
sevgü sevn Aşıq saralı süli
itirr çox zaman getdigi yolu
küy sənə söylə yim həman dərdimi .

ərəb zəngi

ərəb zəngi deyir . məhrban yarım
bir sən sən dünyada tək vəfadarım
bilmsm dərdini gəlməz qərarım
dərman edəcəkdin zaman dərdinə.

Şah İsmail dedi . ərəb zəngi mən gülzar adlı bir qıza
nəşanlıyam odur mənim aramımı alan .ərəbzəngi cərəyanı
başə düşdü birdə pərini almağını ərəbə zəngiə söylədi.
ərəb zəngi dedi :

mənə qəbüldürdür yolumuza davam verək görk başımıza nələr gələcəkdir . Şah İsmail qəmr atı mindi ərəb zəngidə öz atın mindi yola düşdülər ərəb zəngi dedi: ındı hansı tərəfə gedirik Şah İsmail dedi mənə xəbr veriblərki gül zar həndustana tərəf gedibdir vəli mənim əqlima görə onun anası şirvan şəhrinə aparıbdır ona görə gedk şirvana tərəf hər iki sevgi atlarına bir qəmçi vürüb aradan çıxdılar . şah əsmailin atası sultan heydər şirvan cuneyidin oğlunu ağ qoyunlu dövlətin padşahı uzun həsənin qızın almışdır Şah İsmail o xanımdan dünyaya gəlir sultan heydər onun qızın alandan sonra günü gündən qudrət tapırdı . həsən bəgin bacısı sultan heydər anası olubdur. belə məlum olurki səfəvilərlə ağ qoyunlu arasında bir qühdümlük varmış . Qara quyunlar bala – bala aradan gedirdi. həsən bəgin yerində oturan sultan yəqub sultan heydər qudrətlənməsindən yaman qorxuya düşmüşdür .ona görə şirvan şah ilə rabitə bağlamışdır onun vəsiləsilə sultan heydər aradan götürsün . sultan heydər öz qoşununa qızılbaş ləqəbini vermişdir . qızılbaşların börkləri oniki qat olardı . birgün rəvayt edilərki sultan heydər yuxuda görürki ona əmr edirlərki qoşun oniki xətlə qırmızı börk qoysunlar. ayrılar ilə onların fərqi bəlli olsun sultan heydər qafqazda çoxlu şəhərlərə həmlə edib onların çoxunu fəth elmişdi ona görə sultan yəqub şirvan şahı fərrux yasarilə birləşib onun qabağına çıxmışdır. dava bərbənə gəlib çatıbdır sultan heydər səfirlərin hər tərəfə göndərmişdi . sultan heydər şirvan şahlar arasında tez tez dava olurdu bu davaya ərdebil – təbriz – hamdan çox kömək gəndirirdi bir şəhər tezdən dava təbli çalındı bütün qoşun əhlilə atlarına səvar oldular qoşun dəriya kimi hərəkətə gəldi. hər iki qoşun səf çəkib

dayandılar düyüş başladı düşdülər bir birinin canına eləbil
ki tufan qüpdı göy üzünü tüz bürümüşdür. qardaş – qardaşı
tanımırdı. sultan heydərın qüşünü az olmağına görə zəfər
çalmaq çətin idi qayıtmaq təbl çaldılar hər kəs qayıtdı öz
yerinə yaralı olanları götürdülər – ölənləri dəfn etdilər yenə
də qılinc qalxanlarına baxardı pəhləvanlar bir birindən
halallıq istəyirdilər bunlar burda qalsınlar. ındı görk
ərəbzngilə Şah İsmail nə edirlər.

ərz eylə dik ki Şah İsmail ərəb zəngilə şıruana sarı gəlirlər .
yolda ona sultan yəqüb ilə atası sultan heydərın dava
eləməsin xəbr verdilər ərəb zəngi ilə Şah İsmail
dayanmadan özlərin dərbəndin yanındakı dava meydanına
yetirdilər. o zaman yetirdilərki düşman qoşunu qızıl baş
qoşununu dildən salmışdır. ərəb zəngi ilə şah ismail
vəziyyəti belə görn götürüb görk Şah İsmail ərəb zəngiə
nələr deyir :

başına dolanım ərəb
var midanə məndə gəldim.
düşmanı öldürmək hədf
var midanə məndə gəldim.

düşmanları salaq haldan
görmə çıxar qeyli qələldən
sən də məndə canı dildən
var midanə məndə gəldim .

durma Şah İsmail yarı
bu oylaqdan qovq sarı
kömək olsun sənə tanrı

var midanə məndə gəldim .

bu sözlərdən sonar qılıncı çəkdiilər düşdülər qüşünün canına sultan heydərin qüşünü gördüki iki pəhləvan girdi midanə saqa dönni – sula dönəni qirib tükürlər bu iki pəhləvanın dava eyəlmə sindən bütün duşman düşdü qurxuya sultan yəqübün qüşünün dalı qaytardılar. bu xəbri sultan yəqüb eşitdi az qaldı dəli olsun sultan yəqüb dəstür verdi ki əlli min tazə nəfs qüşün mıdana yollasınlar qüşün güci ilə dava edirdi Şah İsmailin birdən gözü sultan heydərin nəşinə düşdü atından endi börkün başından götürüb ağladı . ərəb zəngi gördüki Şah İsmail ağlayır ata vay deyir : oda gəldi atından düşdü yerə dedi: Şah İsmail bu kimdir dedi : atam sultan heydərdi ərəb zəngi onun üzündən opdü heydər bir zəman gözün açdı dedi: oğlum gəlinim quymayın ellərimiz qəm çəksinlər mən olurəm əgr şah oldun büyük təbriz şəhrində oturaq eylə oranı özünə paytxt əlan eylə o şəhərlərin gözüdür Şah İsmail atası nin əllərindən opdu əllərin qüydü gözü üstə sultan heydər oğluna sözlərin dedi canın yaradana təslim eylədi. həmişə lik bu fanı dünyadan getdi. eylə bu halda bunları duşman dövrəliyib tutdular. zəncirlə bağladılar qalan qızıl başlar ordan aralandı getdi sultan yəqüb dəstür verdi ki sultan heydərin bütün aələsin tütüb istəxr şəhrində zından eyləsinlər. o xanadanın böyük oğlu sultanəli – əbrahim – Şah İsmail – ərəb zəngi zındanda qaldılar. bir gün zındanı xəlvət görüb təkcə halda sədəfli sazı bağrına basıb görk gülzar haqqında nələr deyir:

sınıbdır qanadım qolum budağım
məni bu dərdlərə salan gülzar.

zindanlar bucağı olub yatağım
məni bu dərdlərə salan gülzar.

baxıram hər yana sildirim daşdı
gözlərimdən axan qan eylə yaşdı
orgım partladı qəsdən pişdi
məni bu dərdlərə salan gölzar.

dəmir pəncərlər dalında qaldım
günü gündən yandım oda qalandım
Şah İsmail deyir gül tək saraldım
məni bu dərdlərə salan gülzar.

ərəb zəngi Şah İsmailin belə yanıqlı oxumasın görüb
dayana bilmə di gəldi durdu Şah İsmailin yanında Şah
İsmail dalı baxanda ərəbi zəngini gördü. ondan utandı əma
ərəb zəngi ona məcal vermədi ondan artıq otansın buna
görə onu dilə tütüb aldı görk ona nələr deyir :

yanıqlı yanıqlı nə ağlayırsan
eylədin könlümü qan Şah İsmail
mənim bu qəlbimi dərdə salırsan
eylə din könlümü qan Şah İsmail.

igidlər düşəndə Qara zindana
gərkdir səbr edə ona dayana
dünya belə qalmaz dünər zamana
eylə din könlümü qan şaə əsmail.

ərəbm yolunda öluncə duram

yağı düşmanlara zərbə lər vuram
 əl atsam qılınca hamısın qıram
 eylə din könlümü qan Şah İsmail

Şah İsmail ərəb zənginin belə vəfalı olmağın görüb onu basdı bağına üzündən gözündən opdu . ıllər aylar dulandı bir gün nəhar vaxtı gördülər carçı ocadan səsi gəlir bu adamlarkı səsləyirəm yaxşı qolaq assınlar . sultanəli səfəvi – əbrahim səfəvi – ismail səfəvi birdə ailələri – zındandan azad oldular. ama Şah İsmail qəmli yanıqlı bayatılar deyirdi sultan yəqübün yerində oturan rustəm mirza onları azad eylədi. o çox məhrban rəhm dil ənsan ıdı çalışırdı ənsanların arasında bir məhəbbət yaradsın durdən rustm mirza ni saldılar sultanəlinin ostünə rustəm mirza onu təqib eylə di öldürdü şah əsmaili birdə əbrahimi Gilana apardılar bir müddət orda qaldılar əbrahim məriz oldu sonra da öldü . qardaşların ölumu şah əsmaili püzmüşdür . altı ıl Şah İsmail gizlində qaldı onun mənzurı səfəvi silsiləsin diritmək ıdı öz tərəfdarlar ilə ərdbilə getdi on min qoşun yığdı başına atası sultan heydər in qanın almaq üçün şıruana həmlə apardı dava mıdanı düzələdi bakı yaxınlığında meydanı suladılar hər iki tərəfdə qoşun amadə olub düşdülər bir birinin canına bir vurha vür düşdü qollar – qıçlar havada oynayıy Şah İsmail ərəb zəngini səslədi bir yandan ərəb zəngi bir yandan Şah İsmail düşdülər bu qüşünün içinə tarixdə belə dava olmamışdı şırvan qoşunu təslim oldu dərbəndi – bakını aldılar şırvan şah aradan çıxıb əkılmış dir şıruan şaə bir yerdə tapıb mindir mişdilər at belinə gətirdilər şaə əsmailin yanına şaə əsmail onu görn kimi onun özünə gülüb dedi : xüş gəldin : atası nin onun

əlində olmə si yadına düşdü dedi: məndə görk atamın qanın
səndən alam şaə əsmail dəstür verdi onun saldılar zindanə
şaə əsmail düşdü gölzarın fikrinə onun dalınca getmək
üçün hazır olurdu ərəb zəngi Şah İsmailin bu fikrin başa
düşüb alıb görk Şah İsmailə nə lər dedi :

tütübdür hər yanı yağı duşmanlar
dayan Şah İsmail görk nə olur .
atavn yurdunu Qarat ed nələr
dayan Şah İsmail görk nə olur .

bakını dərbəndi alandan bəri
başına yəğıbsan bütün elləri
olubsan olkə də dillər əzbri
dayan Şah İsmail görk nə olur .

götür bir namə yaz öz gölzarına
mən ərəb dərdini söylə yarına
çox çəkməz çatarsan öz diarına
dayan şaə əsmail görk nə olur.

Şah İsmail ərəb zənginin belə oxumağına qolaq verib Şah
İsmailə dedi : namə yaz göndr – Şah İsmail namə yaza –
yaza gözləri yaş tükür namə yazdı bir qızıl baş çağırdı
namə ni verdi ona dedi: bu naməni gülzara yetirrsn . qızıl
baş namə ni alıb tez aradan çıxdı o zaman əlund mirzə
tərəfindən bir qasd gəldi əcazə verdi bargahə daxil oldu
əlində mirzdən gətirdiyi naməni verdi Şah İsmailə əlund
mirza ağ qüyünlü dövlətinin başcısıdı Şah İsmail naməni
verdi bir nəfr dedi: oxuyun görüm namədə əlvənd mirza

nələr yazıb Şah İsmail dərbəndi bəşəri alandan sonra
 əlvənd mirza qurxuya düşüb ona belə yazıb əziz qardaşım
 Şah İsmail xəbəri mən otuz min qüştün ilə gəlirəm sənə
 dava edən əgər mənə təslim olub quşulsan sənə bir necə yerə
 başçı edərəm namə yazan əlvənd mirza – Şah İsmail qasdin
 üzünə baxdı sonra ocaqdan gülməyə başladı Şah İsmail
 gördüki ərəb zəngidə gülür dedi: ərəb zəngi sən niyə
 güldün ? ərəb zəngi dedi : ona güldüm ki əlvənd mirza eylə
 bilki dəli olub ərəb zəngi dedi: qasid əlvənd mirzayə
 dəginn gəlsin qasid qayıtdı bir nəçə gün sora gördülərki
 təbl cəng səsi gəlir səhər hərəni bürüyüb Şah İsmail bildi ki
 bu gələn əlvənd mirzadır şah əsmail fərman verdi öz
 qoşununa onlarda amadə oldular dava paltarların geyndilər
 silah gütürdülər Şah İsmail eylə bilirdi əlvənd mirza gecə
 həmlə edə cək səhər oldu həmlə dən xəbər olmadı buna görə
 qoşun əstraht edir birdən - birə təbl cəng səsi gəldi qızıl
 başlar amadə oldular həmlə başlandı bir dava düşdü gəl
 görsən meydanda göz - gözü görmürdi ərəb zəngi uzun
 tütüdü şah əsmailə belə dedi:

göürsüz belimdə ırı qılinci
 gərkdir sizlərdən əntqam alam.
 adam evlədirməkdən paslanıb ucu
 gərkdir sizlərdən əntqam alam .

boyaram dağları daşları qana
 yağlı düşmənləri gətirəm cana
 rəhm etməm nə səltana nə xana
 gərkdir sizlərdən əntqam alam.

hələ olmə yibdir qəhrman ərəb
sizlərə göstərm gərək mən ədb
takı bu ədbə edsiz əcəb
gərkdir sizlərdən əntqam alam.

bu sözləri eşidən cavanlar coşa gəldilər düşmana həmlə
eylədilər yeddi min qüştün Şah İsmailda – otuz min qüştün
əlvənd mirzada əlvənd mirzanın qüştünü belə görndə
qurxuya düşüb qaçmağa başladılar Şah İsmail bu döyüşdən
başı oca çıxdı gəldi dəstür verdi qüştün təbriz şəhrinə yeridi
gəlib çatdılar təbrizə Şah İsmail oranı paytəxt eylədi bir
neçə gün orda qalandan sonra qayıtdı ərədbilə orda bütün
qoçaqları başına cəm eylədi o halda ərəb zəngi zülflərin saz
barmaxların mizrab eylədi aldı görk nələr deyir:

eşidsin ölkədə obalar ellər
birləşəsin ölkə də can ellərimiz.
əgr istə sələr xüş bəxt olalar
bir birinə desin can ellərimiz .

yaşasın bu ellər yaşasın vətən
vətənin yolunda siz geyn kəfn
zalim bınasını kökündən kəsən
söylə yər bir- birə can ellərimiz.

gedsin aramızdan qız ədavət
ədavət yerinə olsun səxavt
ərəbi zəngi də deyir məhəbbət
dahı tükülməsin qan ellərimiz.

ərəb zənginin bu sözlərinə bütün qüşün əhlı əhsən - əhsən
 dedilər nəhar çəkdlər qoşun yedi şərbət ıçıldılər çalqıçılar –
 çaldılar bir el Aşıqı gəlib götürüb görk nə dedi:

bəhar ola bülbül ola göl ola
 oxuya ortada cıyran göz lələr
 saqılər mey tükə badə düzülə
 ıçıban dulana məstan göz lələr .

baxdıqca onlar açıla könül
 oxuya bülbüllər fərəhlə nə göl
 bağçalarda ola süsni sünbül
 açılan göllərə hıran gözəllər .

qızlar bağçaladan alma nar dərr
 gözl qızlar hər gün bu bağa gələr
 oca dağ başında quzular mələr
 olaram həsənüzə hıran .

oxuyan Aşıqa əhsən dedilər ərəb zəngi baxdı gördüki Şah
 İsmail eylə fikrə gedibdir . buhalı ərəb zəngi Şah İsmailda
 görndə ürgı yanır alıb görk ındı Şah İsmail nə deyir :

dünyalar qədri istərəm səni
 ay mənim oduma odlanan ərəb.
 məni bu çöllərə salan gülzardı
 ürəgim olubdur qəmdən qan ərəb.

ərəb zəngi
 başına dündügüm söylə məramın

sənə qurban olsun can Şah İsmail .
yandırır ürgü odlü kəlamın
mən deyim mətləbi qan Şah İsmail .

Şah İsmail
bu yaşlı qəlbimi yasdən silərsən
nə söal edirsən nə söylə yərsən
hamı da bilmə sə sən ki bilərsən
ay mənə istə gəli məhrban ərəb.

ərəb zəngi
sevgülüm bir dayan biraz tüt qərar
dayansan qurtarar büyük əntzar
səni onudmayıb yəqin gölzar
eylə mə bağrımı qan Şah İsmail .

Şah İsmail
ay mənim ürgüm sözüm dilə gim
ay gözümün nuri qolum bilə gim
şəə əsmaıl deyir arxam kömə gim
ay mənə məhrban qəhrman ərəb.

ərəb zəngi
ay mənim istəgəli əziz sevgülüm
yolunda raziam saralıb solüm
nəqdr çəksə mədə yolunda zulum
yenə söylə yərəm can şah ismail .

iki sevgi şad xuraman gəldilər . öz mənzillərinə əstraht
eyəlməyə o gəcni yatdılar səhər oyandılar gördülərki

həryanı allah öz nuruynan ışıqlandırıb durdular atlarına
 səvar oldurlar gəldilər təbrizə orda qalarqı oldular gönləri
 xüş geçir Şah İsmailin şırvanı – bakını – dərbndi alması
 həryana yayılmışdır təbriz əhli Şah İsmaili bağrına basıb
 saxlamışdır təbrizdə şah əsmaili məclis əhli şah əlam
 eylədilər dəftərləri imazaladılar din islam dinı. dil türk dili
 oldu Şah İsmail dedi ay cəmaat siz mənı şah eylədiz məndə
 sizə qeyrətli bir oğul olacağam. andiçirəm böyük yaradan
 allaha ki əlimdən gələni vətən yolunda edcağam. şah ismail
 dedi: gərək biz ata babalarımızın getdigi yolu gedk şah
 şahlıqa başladı paytxtı təbriz şəhri oldu bütün xanları
 bəgləri boynu yoğunları öz yerində oturdub sakıt eylədi
 birgün öz otağında ərəb zəngiləilə istraht edirdi gölzar
 yadına düşdü qəmli oldu eylə bildi ki ərəb zəngi yatıbdır
 otağın bir xəlvt yerində oturub aldı görk öz dərdinə nələr
 deyir :

sallana – sallana çıxdı çadırdan
 itirdim çöllərdə gölzarımı
 allah ayırməsın heç yarı yardım
 itirdim çöllərdə gölzarımı .

görüm bais sənin uzun gölmə sin
 bir dərdə düşə sən həkim bilmə sin
 dərdi nin dərmanı heç bilinmə sin
 itirdim çöllərdə gölzarımı .

bağçası gülşni xar olan canım
 bu geniş dünyası dar olan canım
 şəə əsmail deyir var olan canım

itirdim çöllərdə gölzarımı.

Şah İsmail öz sevgülüsü gülzarın ayrılıqından gecə göndüz
xəzan görmüş bülbül kimi danışib fəryad edirdi güzləri yol
çəkirdi bir xəbr olmurdu gülzarın cəmalı onun gözünün
qabağından getmirdi yenə əlın atdı sazına aldı görk dübarə
nələr deyir :

duymadım bir dəfə şirin sözündən
nə səndən bir xəbr gətirn vardı.
nə bir xəbr vardı sənin özündən
nə səndən bir xəbr gətirn vardı.

ürəkdən çıxımır neylə yim qəmin
bilirəm eşqini onudmaq çətin
sən siz mən olmuram heç kimdən əmin
nə səndən bir xəbr gətirn vardı.

dalınca yolladım bir odlu namə
xatm təla kimi baxdı suvayə
Şah İsmail burda baxdı kəlamə
nə səndən bir xəbr gətirn vardı .

Şah İsmail o qədər oxuyub ağladı dahı taqətdən düşüb
gülzardan xəbr gətirn yoxdur nədə onun yeri belli deyldir
bir gün öz otağında tək tənha oturmuşdur namə aparan qızıl
baş atından endi şah əsma ilə ədb əhtram eylədi qabağında
dayayndı qızıl baş əlində namə verdi Şah İsmailə. Şah
İsmail namə ni oxudu dünya başına fırlandı . qızıl baş dedi:
qurban gülzar xanım o yerdən köçüb ozgə dıara gedib Şah

İsmail dahı dinmə di göz özünə gulzarın dalıncan getmge
 qərar verdi bu süzü ərəb zəngi ilə arada qüydü oda razılaşdı
 Şah İsmail səhər tezdən ərəb zəngi ilə atlarına suar olub o
 qədər atları çapdılar dərlərdən sel kimi təpə lərdən yel kimi
 geçib gedirlər bunlarda qalsınlar görk gülzar nə edir .
 gülzar həndustana çatandan sonra atası onu həndustan
 şəhərində onu bir xanın oğluna verib tui başlamışdır az
 qalırdı onu gəlin aparsınlar gülzar hər gün bir bəhanə
 gətirir xanın oğlu otağa gələ bilmir Şah İsmailin yolun
 gözlə yir bir gün Şah İsmail ilə ərəb ərəb zəngi gəlib
 hindustan şəhərinə daxil oldular gördülərki bu şəhərdə
 şadlıq var Şah İsmailin ürgündən keçdi ki bu gülzarın tui
 olacaq şah ismail bir qəhvə xanə tapdı ora varıdoldular Şah
 İsmail bir nəfərdən sürüşdü bu toy kimi toyüdür? dedi
 gülzarın tuiyüdür Şah İsmail dedi nə vaxt gəlin ged cək
 eylə bu halda əlində saz bir aşiq girdi qəhvə xanaya dürdən
 dedilər ay Aşiq biz bir türki söylə aşiq sazı kök eylədi görk
 bürda nələr deyir :

gözüm yolda göz əntzar
 harda qaldı yar gəlmə di.
 bağrımı eylə di alqan
 harda qaldı yar gəlmə di .

uzaq yollar ona yoldı
 ağlamağdan gözüm düldi
 saraldı göl rəngim süldi
 harda qaldı yar gəlmə di.

Aşiq vəli qəmlər ıçr

yar yolunda candan keçr
 yuvalı qüş göyə uçar
 harda qaldı yar gəlmə di.

bu sözü eşidən Şah İsmail dedi : ərəb zəngi bu sözü mənə
 də tütüdü şah ismail bu cavan aşığa hörmət eylə di küllü
 ənam verdi oda Şah İsmaili dua eylədi Şah İsmail ordan
 çıxdı ərəb zəngi ilə gəldi bir qarı tapdılar (atalar bir evi
 yıxsanda bir qarı tap tıksınə bir qarı tap) onun evində
 qonaq oldular quca qarı onlara bir otaq verdi Şah İsmail
 dedi qarı ana orə gimə bir neçə xanə söz gəldi əcazə ver
 onları mən söylüyəm qarı dedi söylə görüm aldı Şah İsmail
 qarına belə dedi:

qarı ana qolaq ver sən sözümə
 bu gün sevgülümü yad aparacaq.
 yarı özgülərə yar olan canım
 bu gün sevgülümü yad aparacaq.

edüşn çöllərə yanıb odlanan
 gecə ni göndüzi dağlarda qalan
 bu eşqin odunda alışıb yanan
 bu gün sevgülümü yad aparacaq .

xəbrin yoxdürki gəlib sevgülün
 tərkin qılmağını bilib sevgülün
 şaə əsmaıl deyir: gülüb sevgülün
 bu gün sevgülümü yad aparacaq.

qarı bu sözləri eşidən kimi dedi: oğlum sən Aşıq san Şah İsmail qarıya başının macrasın dedi: qarı bünün dərdin bildən sonra güldü Şah İsmail eylə bildi ki qarı bünü ələ salıb bir az qəmləndi qarı dedi : sevgülün kimdir ? adı nə dir Şah İsmail dedi: qarı ana adı gül zardır qarı dedi : qəm eyləmə onun evində qoluxçuyam əgr sözün var mənə söylə gün ortaçağı onu mən görümlim gülzargun orta zamanı bəg evinə gəlin gedək şah ismail bu sözü qardan eşitdi az qaldı qəş eylə sin yuxuda görsə yədi inanmazdı dedi: qarı ana ona deginn sevgülün Şah İsmail gəlib ondan sura əlın saldı cibindən bir ovc qızıl çıxartdı verdi qarıa – qarı qızılları görüb güzləri ışıqlandı dedi nişanəndə var? şah ismail qızıl darağı verdi qoca qarıya o darağı da götürüb yola rəvan oldu buyandan gülzarı məşətlər beziyb hazır eylə mişdilər bütün otaqlarda çal ha çal ıdı bəg həndustanın birinci varlı cavanlarından ıdı gülzar Şah İsmailin fikrindədir gülzar öz – özünə deyir: bu niyə vəfasız çıxdı gəlmə di gülzar ağlaya – ağlaya görk nələr deyir :

əri sin dağların qarı əri sin
vəfalı sevgülüm nə gəlməz oldu
sellər sular bu dünyanı бүrüsün
vəfalı sevgülüm nə gəlməz oldu .

dərdimi söyləyəm dağ ilə daşa
ayrılıq atşı yetşə başa
orgım həsrətdən az qalır daşa
vəfalı sevgülüm nə gəlməz oldu .

sənə qurban olum ay qadr allah

gölzar yar eşqində dayım çəkir ah
 nə dir axr mənim etdigim gənah
 vəfalı sevgülüm nə gəlməz oldu .

gölzar yalqız oxuyardı ağlardı eylə bu halda qarı girdi
 qəsrə gəldi gördüki gülzar yanıqlı yanıqlı ağlayır əlində bir
 Qara şişə var onun ağzın açdı tütüdü gözlərinin qabağına
 dedi : ay böyük allah sən şahid ol ki bu zəhri Şah İsmaila
 çatmadığma görə ıdırəm məni bağşlayasan sonra şişəni istə
 di yuxarı quzasın qarı birdə girdi ıdırı şişəni onun əlindən
 aldı gülzar nəqdr yaluardı qarı qəbül eylə mədi onu otağın
 bir xəlvət bucağına çəkdi ona dedi ay mənim balam nə
 üçün zəhr ıdırsn hələ arzuna çatmamısan sənəin hələ nə
 vaxtıdır gülzar ağladı dedi : dərdimi niyə deşirsn qarı əl
 gütürmdi gülzar dedi ay qarı mənim Şah İsmail adlı
 sevgülüm var ondan xəbr yoxdur məni yada ərə veriblər nə
 qədər yol gözlüyüm qolaq as sənə bir neçə kəlmə sözüm
 var aldı görk gülzar quca qarına nə lər deyir :

qarı ana bir qolaq ver sözümə
 gəlmə di yarımndan mənə bir xəbr
 az qalırım qəsd eylim özümə
 gəlmə di yarımndan mənə bir xəbr .

qarı
 gülzar qəm eyləmə göz yaşı tökmə
 yarından bir xəbr gətirdim sənə.
 bu qədər qədini gəl gınan bükmə
 yarından bir xəbr gətirdim sənə.

gölzar

qarı nə dir xəbr düzünü danış
gəldin otağıma işimə qarış
onun nəşanə sin bir məndən sürüş
gəlmə di yarımından mənə bir xəbr.

qarı

yarından tutmuşam məndə sorağı
inində var ıdı cəngi yarağı
nəşanə göndrib qızıl darağı
yarından bir xəbr gətirdim sənə .

gölzar

amandı ürəgim od aldı yandı
eşqin atşından eylə bil qandı
amandı bu gülzar səndən otandı
gəlmə di yarımından mənə bir xəbr.

qarı

qarı deyir : gözl olar yurd adı
ləzzət verr ənsan meyli yurd
dadı şaə əsmaıl ərəb zəngi burdadı
yarından bir xəbr gətirdim sənə.

gülzar dedi ay qarı səni and verəm tək bir allaha sən Şah İsmaili harda görübsən qarı dedi : o mənim evimdə dir bu qızıl darağı nəşanə veribdir gülzar qızıl darağı görün kimi az qaldı qəş eylə sin özünə saxladı qarı nin boynun qucaqladı qocaya oda bir ovc qızıl verdi qarı dedi qolaq as gör sənə nə deyirəm səni gəlin aparmamışdan bir saat qabaq səni

Şah İsmail gəlib aparacaq təbriz ama gülzar bu sözü inanmırdı təbriz hara həndustan hara , qoca qarı gülzara dedi : saq qal mən gedirəm Şah İsmaili amadə edm. qarı ordan qayıtdı Şah İsmail qarını görmə di neylə sin qarı hələ danışmamışdı Şah İsmail bir ovç dübarə qızıl verdi dedi : Şah İsmail amadə ol – gecə vaxtı dıvarın dalından dedim ip salladılar o ipdən tütüb çıxarsan gülzar olan otağa səni gözlə yir buyandan hindustan bəgi şadlıq edir gülzar isə Şah İsmail otağında güzliyr Şah İsmail gəlminə götürüb görk burda gulzar nələr deyir :

doğrudur görsn gəlib ismail
biylmirəm sevinmək ya qussə qəmdir .
mənim bu könlümün olan əzbri
bilmirəm sevinmək ya qəsə qəmdir .

haçandır tutaram onun surağın
oprəm ozunu görsm ayağın
yollayıbdır mənə qızıl darağın
bilmirəm sevinmək ya qəsə qəmdir .

sarala – sarala aralanmışam
gölzaram həsrətdən yaralanmışam
olusı olən tək Qaralanmışam
bilmirəm sevinmək ya qəsə qəmdir.

gəlin aparma vaxtı yaxınlaşdı gülzarın ürgü başlamışdır vurmağa ki doğrudan şah ismail gəlibdir ya yox Şah İsmail əgr qol versə başı da getdsə gələr qarı buyandan Şah İsmaili gətirib qoyub dıvarın dalında özü gəldi ıçrı dedi :

yubanmayın dürün gəlini aparaq gülzarı görüb hamını
 otağından saldı eşinə gülzarı ağacların dalından çıxartdı
 qaruvllardan biri bunları görüb dedi: dür kimsn burda
 neylərsin : qoca qarı özün itirməyib dedi: mənə görmürsən
 qoca qarı (nə nə nəm) deyib onu dilə tüttdü oandan Şah
 İsmail ərəb zəngi düşdülər gülzarı otağında tapanmadılar
 gəldilər – bağa orda gülzarı görüb onu götürüb ordan
 çıxdılar gəldilər atlar olan yerə gülzarı mindirdi atın belinə
 ərəb zəngidə qarını götürüb gəldilər qarının evinə qarı dedi:
 siz aradan çıxın mən başıma çarə edirəm həriana səs düşdü
 gəlin yoxdur. bu əhvalatı oğlan adamı eşidib bildi gəlib
 nəqdr axtardılar gülzarı tapanmadılar . buyandan Şah
 İsmail ərəb zəngi gülzar qarıdan həlal himmət eliyb
 düşdülər yola. gəldilər bir bulaq başında oturub əstrahtə
 məşgül oldular bulaqda əllərin üzlərin yudular ərəb zəngi
 dedi : siz burda olun mən bir şıkar edim qaydım birdən
 gördülərki qarı nənə gəldi səlam əleyk eylə di oda oturdu
 Şah İsmail ona hürrmt edir ərəb zəngi yay ox götürüb meşə
 yə tərəf yollandı qarı nənədə çəkildi kənarda yatdı iki sevgi
 oturdular səhbt eyləmiş . bir birinə dediklərin dedilər Şah
 İsmail aldı görk nə dedi:

dulandım dağları yetişdim sənə
 oduna alşıb yanan mən oldum
 göstərdi səni bir kimsə mənə
 saralıb göl kimi sulan mən oldum.

göl zar
 sənə qurban olum qurban gecə si
 bahar bülüdü tək dulan mən oldum

çəkmişəm minlərcə həcran gecə si
yolunda saralıb sulan mən oldum.

Şah İsmail
gözlərin şuqundan edim xıalılı
bu könlüm qəmindən oldu yaralı
ıllərdi düşəmüştəm səndən aralı
orgı titriyb vuran mən oldum.

göl zar
sən eli dolandin düşdün uzağa
hər ikimiz düşdük eldən qırağa
bülbul necə həsrət qalar bu dağa
bağçası gəlşanı xəzan mən oldum.

Şah İsmail
dərdimi söylə dim dıvara daşa
əsmailam canım yandı atşa
az qaldı qəsədən orgım daşa
gizlində odlara yanan mən oldum.

gül zar
bulağa gedəndə sü duldurmağa
gözlərim baxardım səni tapmağa
əşqindən düşmüşdüm arana dağa
həndustana düşüb qalan mən oldum.

buyandan ərəb zəngi bir gözl ahu şəkər eylədi gətirdi
yedilər – ıçdılar Şah İsmail ərəb zəngidən öz təşkrini
bildirdi sazı aldı əlinə görk nə dedi :

bütün aləm dula gözəllər eylə
 gözəllikdə bizim yarə bənəzməz.
 həyada hüsənüdə bütün hür lər
 bizim nazlı bu gölzarə bənəzməz .

ürəkdən şad olub şad olaq gərək
 bizi bilmm nədən ayırır fəlk
 bundan sonra gərək şadlıq eylik
 heç nalə biz çəkn zarə bənəzməz .

gölzaram hamdan tütüm surağı
 çıxmışdı yəmnə həndə ayağı
 şaə əsmail kimi vardı dayağı
 göl vardı ki bizim barə bənəzməz.

bunlar bulaq başında olsunlar kef eylməkdə. görk pəri nə deyir. mudtdirki pəri xanımın gözləri yollarda ıdı əntzar çəkməkdən canında can qalmamışdı gəlib keçn karuanlardan Şah İsmaili xəbr alırdı ondan xəbr vern yoxdur. bir gün qızları yığdı başına alıb görk qızlara nə lər deyir :

dumanlı dağlara bənər ürgüm
 pəri nin cəgri yaralandı gəl.
 böyük yaradandan büdür
 pəri nin cəgri yaralandı gəl.

mən qurban olaydım yarın boyuna
 məni çərx fəlk saldı oyuna
 orgım istərdi gəlim tuyuna

pəri nin cəgri yaralandı gəl .

gülü budağında xar olan pəri
yarı ozəglərə yar olan pəri
bu geynş dünyası dar olan
pəri pəri nin cəgri yaralandı gəl.

pəri sözün qurtardı gördü ki aqca qız ağlayır dedi : ay aqca
sən nədən ağlayırsan aqca qız dedi: bir zamandı məndə bir
cavana Aşıq olmuşam o burda deyil dedi : gələrəm
mətdirki gedib qayıtmayıbdır və məndə onun yolun
gözlürəm pəri dedi : allah qədrdi gələr çıxar ağlama ama
pəri bünü görəndən öz dərdi yadından çıxıbdır aqca qız öz
dərdin gürk necə bəyan edir :

sənə qurban olum ay gözl pəri
dərdimə tapılmaz çarə ağlaram
bu dərdi məhnətə düşəndən bəri
vurublar qəlbimə yarə ağlaram.

ağlaram gecəni açılmaz səhər
neylə yim ki məndən əl çəkmi qəhr
haçana tək daha yanacaq cəgr
görürsən düşəmişəm darə ağlaram.

aqca qızam yarsız rəngim saralır
hərdən hərdən mənim gözüm Qaralır
bülüllü bağımı baxsan xar alır
tapılmayr bu dərde çarə ağlaram.

pəri eylə bilirdi ki oda Şah İsmailə Aşıq olub amam aqca qız həsən adlı bir cvana Aşıq olmuşdur həsən də pərinin qardaşıdı pəri ondan soruşdu deə gürk kimə Aşıq olmusan başın saldı aşığa əma pəri xanım əl götürmdı çox əsrardan sura ağca qız dedi həsən adlı bir ıgıd oğlana pəri bildiki bu onun qardaşına Aşıq olubdur onun üzündən gözündən opdu oda pəri xanıma dərd dilin dedi pəri xanım bu sözü həsənə dedi həsəndə onu qaydasıla onu aldı tüy eylədi həsən bir gün yenə atına suar olub yollandı gedə aqcaqız onun dalınca baxırdı bunlar burda qalsın görk Şah İsmail ərəb zəngi– qoca qarı gül zar nə edirlər.

Şah İsmail yolları qatıb qabağına gəlirdi təbrizə sarı yolda ona xəbr verdilərki iranda yağılar baş qovzayıblar əraqdakı hökkümət edən mərad mirza ırana həmlə etmək istəyir bu xəbri eşidən gecə göndüz qatıb yol gəldi çatdı təbriz şəhrinə. öz qəsrinə daxil oldu bir ayrı paltar ilə qəsrə girdi onu tanımadılar çoxdandı ordan gedibdir yerində bir şəxs qoymuşdur sabah olcaq dəstür verdi məclis amadə olsun. məclis qürüldi Şah İsmail o məclisdə hazır oldu mərad mirzanın ırana həmlə etməsinə görə danışdı fərman verdi . bütün qoşun amadə olsun . gəldilər həmədanın yaxınlıqlarına buyandan murad mirzanın qoşun cəngə hazır oldular hər iki qoşun döyüşə amadə oldular Şah İsmail dəstür verdi qoşun neçə qismtə bölünüb səhərə yaxın gördü düşməndən xəbr yoxdur. xiyal eylədilərki murad mirza qaçıb qoşunu dağılıb qafildan murad mirzanın qüşünü həmlə eylədilər Şah İsmail dəstür verdi qoşun düşdü – davaya bir vurha vür düşdü gəl görə sən iki qoşun düşüb bir birinin canına qır ha qırdı qızıl başlar həryandan yolları kəsdilər qaçan olmasın . bir nəfr murad mirzanın bir

sərdar gəldi şah əsmaili oldursun bunü bir qızıl baş sərdarı
 gördü o istədi Şah İsmaili vürsün qızılbaş dalı dan ona elə
 bir əmüd vürdü özüdə bilmədi necə oldu Şah İsmail tez
 qızılbaşın adın yazdı təbilçi aralanma təbli çaldı hərks
 qayıtdı öz yerinə buyandan murad mirza oxunun daşa
 deymə yinə baxıb narahat olmuşdur qoşunun belə görüb
 özüdə acz olmuşdur qoşunu amadə eylə di o biri şəhərlərə
 həmlə eylesin . şah ismail bünü başa düşdü oda hazır oldu
 bütün şəhərlərə qasıd yollandı sərab – mərnd – xüy – maku
 – ərdbıl – zəngan – şırvan – gəncə – əhlı amadə olsunlar
 dava on gündən sunraya qaldı Şah İsmail əstraht eləməyə
 başladı Şah İsmail bir gün şəkara çıxmışdı dağda
 sevgülüləri yadına düşdü oturub bir ağacın yanında aldı
 görk öz dərdinə mənasıb nələr deyir :

duyunca görmdim Qara gözlərin
 bağırimi yarıbdır bu həcran mənim
 düşəndə yadıma şirin sözləri
 qəlbimi tütürü qızıl qan mənim.

haçandır çatmayıb əlüm pəriyə
 az qalır orgım yanıb əriyə
 ərı sin dağların qarı dəriyə
 olub əzl göndən bu pıman mənim .

qurban olum yarı doğan Anaya
 onu gördüm yaman düşdüm bəlaya
 gözləri olduza – aq ozu aya
 çıxıbdır əlimdən o cıran mənim.

davaya iki gün qalırdı Şah İsmail bütün qüşünü yığdı başına onlara danışdı onlarda baş ilə can ilə amadə dir gecə keçdi səhər açıldı iki gündən sura hər iki tərəfin qüşünü səf çəkib dayandılar çölü qüşün bürümüşdür nəhayt bir azdan sonra düşüş başlandı şaə əsmail qabağda , əlində məsri qilinc gedir gəlini xıar kimi bülür şaə əsmailin qabağında bir kimsə dayana bilmir bu xəbr mərad mirzaya çatan kimi mərad mirza əmr verdiki büyük pəhluanlardan biri onun qabağın alsın o zaman ıldırım adlı bir pəhluan dəmirdən paltar geydi mıdana yollandı şaə əsmail davaya qızıışmışdı qabağına gəlini bir qılınca qurban edirdi birdən gördüki qabağına dəmir geyəmli bir pəhluan çıxdı fərn qalxanı tütüb dayandı ıldırım pəhluan əlin atdı qılınca mıdanı dulandı istə di şaə əsmail vürsün şaə əsmail onun əlin göydə tütüdü elə fəşar verdi qilinc yerə düşdü pəhluan başladı qaçmağa təbil çalındı hər kəs qayıtdı öz yerinə sabah yenə dava başlandı hər iki qüşün davaya başladı mərad mirzanın qüşünü az qalır həlak olsun mərad mirza iki üç pəhluan ilə şaə əsmail haldan salmışdılar qızıl başlar ozlərin yetirdilər onları qaçaq saldılar şaə əsmail gətirdilər – öz çadırına oda əstrahtə eyliyr bir nəfri yoladı dedi tez təbrizdən ərəb zənginə deyin bura gəlsin oda gəlib bu süzü çatdırdı oda gəldi ərəb zəngi gəlib şaə əsmail buhalda görn kimi orgı qəsə ləndi onun başı üstə oturub yavaş – yavaş ağlamağa başladı gözlərindən yaş tükülür ama səsi çıxmır . çünki istə mirdi şaə əsmail onun ağlamağın görsün şaə əsmail yuxuda gördüki hərianı fəth eylə yib o alıbdır sevgülüsü yanında gəlib atası səltan heydərin yanına atası heydərin gözü düşdü onun sevgülülərinə dedi: söylə görüm bunları hardan gətiribsn ? şaə əsmail başın aşğa salıb

dinmə di : atası yenə dedi : nə üçün cavab vermirsən ? çox yaxşı cəlad bu həraməzadənın gözlərin çıxardin şaə əsmail o zaman sazı aldı əlinə ındı görk atasına nələr deyir :

məni kür eyləyib salma quyuya
büyür gənahımı nədir şah baba
əxtiar sənddir oldursən məni
büyür gənahımı nədir şaə baba.

məni tez oldürmə azcadır yaşıım
çox bəlalər çəkib bəlalı başım
əcazə ver anamla mən həlallaşım
büyür gənahımı nədir şaə baba .

inanma dalımca deyib lər yalan
düşmanlar salıblar ortaya talan
doğrudur sözlərim gəl mənə inan
büyür günahımı nədir şaə baba .

gözlərim sənindir – canım sənindir
ismailam vuran qanım sənindir
şövküm sənindir – şanım sənindir
büyür gənahımı nədir şaə baba.

Şah İsmail atasına belə yalvarsada atası fərman verdi . cəlad onun gözlərin çıxartdı . bir quyuya saldılar . ərəb zəngi Şah İsmailin tərini silirdi gördü ki Şah İsmail bir dəli nəərə çəkdi yerindən atıldı durdu ərəb zəngini başı üstə görən kimi gözlərin silib dəqt ilə baxmağa başladı . ama eylə nəzərə gəlirdi ki ərəb zəngini tanımır Şah İsmail yavaş

– yavaş tuxdadı qızıl başlar ərəb zəngilə bir yerdə düyüşə başladılar Şah İsmail bir yandan ərəb zəngi bir tərəfdən qoşunu qırmağa başladılar çox çəkmdı murad mizənin qoşunu şikst yeyib dalı qaytdılar . qaçmağa başladılar Şah İsmail dəstür verdi ordu tərbizə qaytdı yenə məclis qurdular şadlıq etlədilər birgün yenə xəbr verdilərki yağılar xorasan – kərman – əsfhana həmlə edib Şah İsmail qüşün hazır etlə di qızıl başlardan yoladı onları aradan götürsünlər özüdə qüşün götürüb başladı yol getməyə. bu anda Şah İsmail ərəb zəngiə baxıb ürəgi coşa gəldi aldı görk nələr deyir :

Qaradır qaşların Qaradır gözün
qurbandır yolunda baş və can ərəb
şəkərdən şərbətdən şirindi sözün
sən sən bu qəlbimdə yar dayan ərəb.

baxıram gözlərin xumardı xumar
belə baxmagınan görnlər omar
hərgün məhəbbətin qəlbimə cumar
ay mənim ruhuma olan can ərəb .

Şah İsmail əlİ daym duada
şahın kimi hey süzürsn havada
görmə dim bir gözəl sən ba vəfada
gözəllər gözə li cana – can ərəb.

bu sözü təmam etlə di . ərəb zəngi sazı Şah İsmaildən aldı götürüb görk şah ismala nə lər deyir :

ay mənim sevgülüm suna bülbülüm
 ay mənim məhrban gözl sevgülüm
 sən onudursam lal olsun dilim
 ay mənim məhrban gözl sevgülüm.

bir canım var sənə qurban eylərəm
 min canım olsada bir can eylərəm
 qurban bu canımı həran eylərəm
 ay mənim məhrban gözl sevgülüm .

bürüsün aləmi adın bürüsün
 sənə kec baxanın canı çürüsün
 ərəb düşmanları bir bir sürüsün
 ay mənim məhrban gözəl sevgülüm.

Şah İsmail qoşun qabağında gedir . qoşun onlara baxır
 ləzzət alır . meşələrdən dağlardan dərələrdən təpə lərdən
 keçdilər . çatdılar . bəğdadın yaxınlığına bunları belə görən
 əhalı baxəbər oldular. buyandan qoşun yol gözləməkdə
 olsunlar . gecə gəldi . arayə bəğdad əhlisindən bir neçəsi
 gəlib gecə Şah İsmaili öldürsün. Şah İsmail xəbrdar olub
 onları tütüb öldürdü. gəldi . öz sevgilisi olan çadra. orda
 ərəbi gördüki oturub qılənca zint verir onu yağlayır ərəbi
 belə görəndə götürüb görə k Şah İsmail ona nə lər deyir :

sənə qurban nazlı nigar
 məlk sən yakı ənsan san
 şirin şirin sözüüm sən sən
 deə hüri sən yakı qılmansan .

sən maralsan yakı ceyran
ordubad həsənünə heyran
inşallah ki suraq duran
maralsan yakı cıran san .

ismail sənə pərvanə
sənin tək şəmi süzanə
orə k sən siz dünür qanə
bu canə – canı canan san.

ərəb zəngi dedi .
Şah İsmail sazı ver mənə gör mən nə deyirə m . sazı əldi
ərəb əlinə görək Şah İsmaila burda nələr deyir :

olum bu caninə qurban
ya xan san yakı səltan san
məni məhrin qüyüb hıran
mənim dərdimə dərman san .

vəfadan əl götürməz sən
vəfa hər yarə verməz sən
vəfasızlıqda görməz sən
həmişə əhd pıman san .

ərəbəm sən mənim canım
mənim istəgli cananım
yolunda gər axa qanım
həqiqi bir məslman san.

ərəb belə diyəndə . Şah İsmail bünü basdı bağrına .
 oxuyub güldülər. Şah İsmail dedi . ay böyük allah özün
 təmən mərə oğullara nəcat ver . ərəbdə amın deyir: birdən
 birə bir qürxülü səslər qolağa gəlirdi . uzaqdan hay güy səsi
 dağları bürümüşdür . bu səslə qoşun əhlı çadırlardan çölə
 çıxdılar . səlahlanıb atlarına mindilər . Şah İsmailin
 fərmanın gözlüyürdülər . Şah İsmail dayandı görsün bu
 gələn səs nədir . bala – bala nərə səsi çölləri bürümüşdür .
 atların şıha səsi dağlara səs salmışdı . çadırların qabağında
 qızıl başlar nəgran baxırdılar . bu halda ərəb zəngi atın
 ostündə gəldi . qabağa şaə əsmail dedi . sevgülüm niyə
 fərman vermirsən düşmanı tarmar edə k ancaq şaə əsmail
 onu dilə tütüb sakıt edirdi . buyandan gedə n qızıl başlar
 gəldilər . dedilər . qurban yağılar həramlar gəlir – ozlərdə
 çuxdular . şaə əsmail həmlə verdi . qüşün alıcı qüş kimi
 tüküldülər dağlara bütün çölləri tutdular . yağılar belə
 guman etmirdilər . bu qədər qüşün gösünlər . buyandan
 ərəb zəngi göl zar düşdülər qüşün canına , talan saldılar.
 qaçan qaçdı . axşam ostu hərks qayıtdı . oz çadırına şadlıq
 məclsi başlandı . qüşün əhlı çaldılar – oınadılar – şaə
 əsmailin bir yanında ərəb . bir yanında göl zar şad olub .
 şaə əsmail bir gün yuxusunda ala göz pərini görüb dahı
 yuxüsü gəlmirdi . çadırdan sazı götürüb çıxdı . çölə gəldi bir
 bulağın başına oturub orda ındı götürüb görə k xəlüt gecə
 də mətdir ayrı düşün ala göz pəri ayrılıqında nələr deyir :

gecə lər uzundur yata bilmirəm
 oduna yandığım ala göz pəri
 əlim ozulubdur çata bilmirəm
 oduna yandığım ala göz pəri.

geclər olubdur uzun gecə lər
 ozundan ozundur – ozun gecə lər
 deyib lər dərdlərə düzün gecə lər
 oduna yandığım ala göz pəri.

Şah İsmail dərdi heç gəlməz saya
 dərdimi deyirə m olduza – aya
 ozumu dündrə m tək bir xədaya
 oduna yandığım ala göz pəri.

təmam oldu sözləri.

gəldi çadırına orda bir qızıl baş mamurına bir namə verdi .
 bu naməni aparıb verəsən pəri xanıma cavabın alıb gətirə
 rəsn . qızıl baş naməni alıb bir başa gəldi . pəri xanımı
 tapdı .

namə ni verdi . pəri naməni oxudu. şad oldu . otağı xəlvət
 eylədi . göz yaşın tükə – tükə aldı görək Şah İsmailin
 naməsinin cavabın necə verir :

ala gözlü ıgıd bəsdir yaxın gəl
 çürütdi canımı cəfa bəsdi gəl
 bu ışıq aləmi məzar eylə mə
 çürütdi canımı cəfa bəsdi gəl.

bir namə yazıram can ozə – ozə
 ayrılıq gətirdi qəlbimi sözə
 gözümdə fərq yox gecə göndüz
 çürütdi canımı cəfa bəsdi gəl.

pəri yəm əzəldən xəzan olmuşam
 qanadı qirilmiş yaralı quşam
 sən siz bu dünyadan daha duymuşam
 çürütdi canımı cəfa bəsdı gəl.

namə ni verdi . qızıl başa yola saldı . mamur namə ni aldı
 gülə – gülə qayıtdı . buyandan pərinin qardaşları dedilər .
 bacı şah ismail eylə bilki dava edir. gərə k ona kömək olaq
 həsən bu sözü dedi . aqca bu sözü eşidən oturdu . balaca
 uşaq kimi ağladı . həsən aqcanın bu ağlamağın görüb içəri
 girdi . aqcanın könlün aldı . aqca dinmədi . həsən burda
 götürüb görək aqca qıza nələr deyir :

gedirəm qürbtə mənı bağşla
 ayrılıram səndən allah saxlasın
 gəldim mən sənılə səhbt eyləyim
 ayrılıram səndə n allə saxlasın.

aldı aqca
 gedirsn ürəgim dalnca qalır
 gedirsn sevgülüm gülə – gülə
 ged amandır sən qayıt bayram olunca
 gedirsn sevgülüm gülə – gülə ged.

həsən
 gedirəm gələrəm mən ağlama sən
 mən evlə m yaşasın buşanlı vətən
 buyulda geyrə m əgnimə kəfn
 ayrılıram səndə n allə saxlasın.

aqca

orəgim dünmüri bu gedmə gindən
neylə yim bu candan əzizdir vətən
gözlə rə m yolunu qaydinca mən
gedirsn sevgülüm gülə – gülə ged.

aldı həsən

səndən ayrılmağım yamandır – yaman
necə olur yarından ayrılan can
həsənm sözümü edim ərmğan
ayrılıram səndə n allə saxlasın.

Aqca

qovgunan ürəkdən kədri kini
qurugınan səndə əziz vətəni
aqcayam öluncə gözlərəm səni
gedirsn sevgülüm gülə – gülə ged.

bunlar bir birində n ayrılıb qardaşlar ilə bacısı pəri ilə görüşüb sonra atına minib Şah İsmailə köməyə gəldilər çatdılar Şah İsmailin ordusuna . Şah İsmail həsəni pışvaz eylədi . pərini ondan xəbr aldı – oda əhvalatı onlara bəyan eylədi . daha qüşün çuxaldı . nəhayt o gün gəldi . çatdı ki Şah İsmail fərman verdi . qoşun yollandı . bəğdad şəhrinə sarı bir nəfr xəbr gətirdi ki ərəq sərhədində çox ağır bir qoşun var . oyandan ərəqin qüşününün sərdarı bu xəbri eşidib dedi . kimdə cürt var . bizə həmlə edə . dedi mənim atımı qılincimi gətirin görüm . kimdə qudrət var. ərəqa həmlə edə . dörədə olan sərdarlar qılıncların aldılar . əllərinə qabağa gəldilər . sərdarı ərəq dedi . gərək səğirdən

kəbirə amadə olsunlar cəngəki vətən əldən gedir .
 buyandan Şah İsmail qoşunun bir neçə qəsmət eylədi .
 qoşunlar amadə oldular . şah ismail birinci – ikinci
 qoşunları hazırladı . həmləyə cuanlar furi qundular –
 atların belinə amadə oldular . qızıl başlar dürəsinə baxan
 gördülərki ərəq əhlı onları aldadıblar . dahı bir az
 vuruşandan düşman onları təslim etdi . öz tərəflərinə .
 apardı . şaə Əsmail oçuncu qüştünün davasını gözləyirdi .
 düşman hilə etdi . onları tütüb Bağdad şəhrinə
 yolladı . şaə Əsmail fikr qərqlənmişdir . qızıl başlar
 yaman şəkst yemişdi . şaə Əsmailin qüştünü azüqəni
 dağlardan daşlardan alırdı . bu şəkstə də nı yaman narahat
 olmuşdur . ərəb – gölzar – şaə Əsmaili belə qəmli görüb bu
 müqə ərəb görə k Şah İsmailə nələr deyir :

saralıb solmaqdan söylə nə çıxar
 ay mənim istəgəli gözəl sevgülüm
 dürüb belə baxmaq tez məni yıxar
 ay mənim istəgəli gözəl sevgülüm .

çək gınan belindən məsri qılinci
 hələ ki qolunun varındı güci
 düşməna verməyək olmağa dinci
 ay mənim istəgəli gözəl sevgülüm .

ərəbi gəl sayma naşıdır naşı
 adam evlədirməkdə nı qızıyıb başı
 yağ düşmanlara pişirəm aş
 ay mənim istəgəli gözəl sevgülüm.

ərəb sözün təmam eylədi aldı gül zar belə dedi .

gəl sənə söyləyim gözəl şahzadə
yağı düşmanla bil dalaşmaq gərək
onları gərəkədir gətirək cana
səbr ilə dayanıb atşmaq gərək .

vətən düşmanından qurxmaz ismail
yaradan allaha olubdur qayl
dostlara dar gündə ay olan hayl
yağı düşmanla vuruşmaq gərə k.

gül zar deyir : məndə yoxdur hüsülə
gərə kədir düşmana salaq vəl vələ
əl bir olsağ əgr fəth gələr ələ
məltin oğrunda çalışmaq gərək.

Şah İsmail bu sözləri xanımlardan eşidib bilmədi .
neyləsin ürəgi cuşa gəldi . aldı görək burda nələr dedi .

sizə qurban olum eşidən canlar
parlayar gözümdə n alular mənim
gizlində ürəgədən çox axar qanlar
parlayar gözümdə n alular mənim.

qılınımda mənim dama qan gərək
yuxsa qalmayacaq canda - can gərək
püzülsün bu aləm buduran gərək
parlayar gözümdə alular mənim .

and ola həqqizə - and ola sizə
 and ola verdigir əmə yə bizə
 Şah İsmail deyir çökmərəm dizə
 parlayar gözümdə n alular mənim.

şəə əsmail dedi . mən şəkarə gedirə m . ama ərəb əcazə vermə di dedi . ozum gedirə m ərəb əcazə alıb atın mindi yollandı dağlara sarı ərəb bir qədər at çapandan sonra bir böyük meşə yə çatdı . gözü birdə n bir ala cırana düşdü . cıran onu görə n kimi qaçmağa başladı . ərəb düşdü . bünün dalınca o qaçdı . ərəb qüvdi . dağı aşağı at sürürdi at birdə n oçdu . düşdü – dərə yə ərəb haldan düşmüşdür . özündə n xəbri yox ıdı . ərəbi ordugahdan çıxandan düşman adamları təqib edirdilər . onu dürə lə yib tutdular . onun əl ayağın məhəkm zəncir ilə bağladılar . ərəb özünə nəqab salıb kişi paltarı geynmişdi . düşman mamurları bilmirdilərki o qızıdır . nəhayt ərəb bir az yaxşı olub hala gələndə n sonra gözün açıb dürə yə baxan mat qaldı . bilmə di . neylə sin . gördüki düşman əlində dir . bu halda bir nəfr ıçıb onu araya çəkdi . dedi . cuan şəə əsmailin nə qədər qüşünü var . ərəb dedi . mənim adım xan oğlandır . işimdə çubanlıq dir . şəə əsmaili tanımıram reys bu sözü inanıb dedi . düzün demə sən səni evldürə m . ərəb dedi . adım xan oğlandır . şəə hara mən hara . onun mənle ışı yox mənimdə onla ışım yox . res dedi . bir xətt gətirin qüyün onun üstünə buna şallaq vürün . bu düzün demir : bəli ərəbi duyunca vurdular . ama dinmir : şallaq vurdular . bədəninə n qan çıxırdı . reys baxdı buna yüz nə dürd yüz şallaq vurublar . dedi . aparın salın bir Qaranlıq anbar qalsın orda yenə bir ayrı qızıl baş gətirdilər . dedilər . gördün yoldaşını neylə dik səndə düzün

söylə – qızıl baş dedi . mən qızıl baş də eylm xəbrimdə
 yoxdur . onuda gətirdilər . ənbara saldılar. bunlar burda
 qalsınlar görə k şaə əsmail nə edir . şaə əsmail göl zar
 ərəbin belə yubanmaqından yaman pərişan olublar . şaə
 əsmail ilə neçə nəfr qızıl baş dağlara tərəf yollandılar .
 gəlib ərəbin atın tapdılarkı evlüb şaə əsmail ərəbi
 axtarmağa başladı . bir çadr qürdü . tıkanlardan yandırdı .
 olıncı qaruvl şaə əsmaila əcazə verdi . yola düşüb gedsin .
 qaruvl gördüki bu deyir : çubanam ama danışmaqından bu
 çubana oxşamır . qaruvl şaə əsmailı yavaş – yavaş təqib
 eylə di . görsün bu kimdir . çadr qurulan yerə gəldi . səlam
 verib otudu . dedi yaxşı yerdə qürmüsüz . qonaq istə yirsiz .
 şaə əsmail dedi . büyürün . qaruvl gəldi . bir az orda oturub
 sunra dedi . alaə sizi saxlasın onlardan ayrıldı . gecə gəldi
 araya . yaman Qaranlıq olmuşdur . yoldaşlar ilə paltar əvəz
 eylə dilər . çuban paltarı geydilər . gəlirlər . birdə n bir
 qaruvl dedi . dayanın görüm siz kimsiz hadan gəlib. hara
 gedirsiz . dedi . yol adamıyx qaruvl baxdı . onları yola saldı
 . saz əlində girdi düşman odusuna gecə yarısı dedilər . ay
 Aşiq adın nə dir . şaə əsmail. dedi . həsən dedilər . ay həsən
 bir az saz çal oxu görək. burda görək şah ismail nələr deyir
 :

zalim fəlk başa saldin min kəlk
 şaxtalı təpə lər buranlı dağlar
 sizə əmanti verə n olmadı
 ay qanlı dərə lər ay qanlı dağlar .

rəva dəeyl dilim yada yaluara
 yada yalvaranı çəkdilər dara

ındı belli də eyl gedibsn hara
qədrtili cərətli amanlı dağlar .

gördülər daşlara qanın süzülüb
elindən obandan əlin ozulub
bütün ətrafına düşman düzülüb
gedişli gəlişli zamanlı dağlar.

qaruvl dedi . yaşa həsən xan yaşa – yaxşı oxudun . qaruvl dedi. sən Aşıqsan şəə əsmail dedi . yox Aşıq də eyilm ama bir ıtığım var . qaruvl dedi – allə qədrdi taparsan birgün . gözünün altı ilə şəə əsmailə baxırdı . Şah İsmail gördüki bu qaruvl bünü nəzərdə saxlayıb daldan onun tütdü. boynundan boynun sindirdi qaruvlu evldürdü . şəə əsmail girdi içrı otaqları gəzirdi . gördüki ərəbin səsi gəlir – dedi ay ağlayan kimsn . ərəbdə gördüki şəə əsmailin səsi gəlir dedi . ay ənsən sən kimsn . Şah İsmail dedi . ərəb mən şəə əsmailəm. bu səsə yaxınlaşdı . ərəbi qolu bağlı gördüki zəncir ilə bağlayıblar . ərəb dedi . ay sevgülüm əzizim xətaı sən sən . Şah İsmail dedi . bəli mənəm atların mindilər . gəlib çatdılar . öz ordularına bütün qüşün əhlı bunları salamat görüb sevündülər. ama ərəbi yaralı gördülər onun yaralarına dava quydular. Şah İsmailəraqı fəth edə nədə n sunra qayıtdı . ala göz pəri yadına düşdü . ərəbdə n göl zardan əcazə alıb istə yir . gələ pərini apara – atına suar oldu . şah ismail atını o qədər qüvb pəri nin dıarına yaxınlaşıb orə gi başladı . bir azdan sunra bulanıb baxan kimi pərinin evi uzaqdan göründü . Şah İsmailo evi görə n kimi orə gi az qaldı . partlasın . ala Qaranlıqda uzun yetirdi . pərinin qapısına . atdan düşüb yavaş – yavaş içrı

girdi . dəqt ilə baxdı gördüki pəri yatıb yuxudadır . burda alıb görək pərini necə yuxudan oıadır .

yatıbsan sən xuabı qəmdə
ayıl ala gözlü pəri
niyə ayrılımsan cəmdən
ayıl ala gözlü pəri.

uzaq yollardan gəlmişəm
qəmi qəsə ni bilmişəm
həcran qəmini görmüşəm
ayıl ala gözlü pəri.

Şah İsmail sənə hıran
eyləmə bağrını al qan
ındı gəlib sənə məhman
ayıl ala gözlü pəri.

şəə əsmail gördüki oıanmadı . dürdi gəldi . eşiyyə pəri yuxudan oıandı . gəldi həyata gözü düşdü . şəə əsmailın atına gəldi onun boynun qucaqladı . oıan buyana baxdı . yər kimsə görmə di . oz özünə təcb eylə di . dedi . bu at burda neylir . sonra xıallandı şayəd bu at şəə əsmailın atı olmasın . eylə buhalda orə gi yandı sazı basdı bağrına aldı görək nələr deyir

dad eylərəm bu fəlgin əlindən
bağrımı dündrib qana ayrılıq
söylə sə m gönlərim heç gəlməz sana
gətiribdir məni cana ayrılıq .

tikrəm gözümü uzun yollara
 gəə baxaram sağa gahı sullara
 allə heç qızlara heç oğullara
 göstərmə sin belə yaman ayrılıq .

nə gecə şad ollam nə var göndüzüm
 nə durar göz yaşım nə gülər ozum
 pəri yə m qəlbimdə dərd düzüm – düzüm
 yara üstə n yara quyan ayrılıq.

pəri belə oxudu .
 bu vaxtda Şah İsmail dıvarın dalından onu gördü . yavaşca
 sazı bağrına basıb aldı görək gizlindən pəri xanıma nələr
 dedi .

başına döndüyüm ala göz pəri
 ay məndə n inci yə n bağşla məni
 yolunda quyaram can ilə səri
 ay məndə n inci yə n bağşla məni.

pəri xanım bu səsi axtarır . aldı Şah İsmail .

otanır üzünə baxmağa üzüm
 yanında yalana dünübdür sözüm
 sənə qurban olsun bu iki gözüm
 ay məndə n inci yə n bağışla məni .

ismail qurtardı od ilə qandan
 səndə məndən otru geçdin
 görüşə gəlmişəm ərəbstandan

ay məndə n inci yə bağışla məni.

bu səsi pəri Şah İsmailin səsinə oxşatdı . oyan buyanı
gəzirdi . gözü Şah İsmaila düşün kimi az qaldı . qəş eylə sin
. şah ismailin gözü pərinin gözünə düşün kimi pəri qəş
eylədi bihüş oldu . bu bihüş olan zaman aldı görək Şah
İsmail pəri xanıma nələr deyir:

ay nazlı yar belə yatma biqərar
oyan gözlərin aç məhrban pəri
nə vaxtdan çəkirəm məndə əntzar
oyan gözlərin aç məhrban pəri .

oyan aç gözlərin gözün qurbanı
bir kəlmə söz danış sözün qurbanı
eşqinə sadqsn uzun qurbanı
oyan gözlərin aç məhrban pəri .

gəlmişəm aparam buradan səni
qurtaram bələdan cəfadan səni
əsməldir ındı ııandan səni
oyan gözlərin aç məhrban pəri.

pəri gözlərin açdı . iki aşiq bir birləraylə görüşdülər Şah
İsmail dedi . amadə ol bugün burdan getmə li olacaqıq pəri
gəlib qızlar ilə ata anası ilə görüşüb şaə əsmail ilə bahm
atlarına mindilər . düşdülər . yola gəlib çatdılar . ordularına
– ərəb – göl zar pərinə gövb şad oldular . şaə əsmail pəri
qəsrə vard oldular . ııandan ərəb getdi . onların şərfitə şəkar
eylə di . ov əti gətirdi . göl zar ərəb zəngi pəriə xüş gəldin

eylə dilər . şaə əsmail aylə si bir yerdə ədalət ilə
yaşayırdılar . təbriz şəhərndə səfəvi dülti qürülmüşdür.
nəhayt gönlərin bir gün şadlıq məclsi qürülüb . şadlığa
başladılar . bu zaman bir el Aşıqı sazı əlində Şah İsmail
qabağında dayandı . dedi . qurban əcazə versn. bir el havası
oxuyum . şaə əsmail düərə si Aşıqa afrın dedilər . şaə əsmail
dedi . ay el anası oxu görüm . aldı Aşıq burda belə dedi .

Şah İsmail yaşa qızıl baş ilə
öyrənrən bülüllər bizim dilləri
açılıb olkə də tazcə göllər
xüş geçsin ayları uzun illəri .

bizim ellər ındı verib əl ələ
düşmanın canına salıb vəl vələ
qardaşlıq dəmidir day indən belə
ocalsın səmayə bizim elləri .

ayrılmasın ellər biri birindən
ayrılsalar talar onları düşmən
ay mənim dərdimi oxuyan bilən
sulmasın bu elin açan gölləri .

Şah İsmail dedi . məni istə yin aşıqa kəli ənam versin . o
qədər Aşıqa ənam verdilər . indiə qədər heç Aşıq belə yol
aparmamışdır . Şah İsmail heç vaxt duyunca əstraht eylə
mirdi . duyunca şadlıq etmirdi . ənsanlara fikr edirdi .
gönlər – aylar – illər dulanıb , şaə əsmail bu gönlərdə
yaman uşaq arzusu edirdi . çün ki o zamana qədər əmürün
cənəglərdə sevmüşdür . heç vaxt uşaq fikrində olmamışdı .

vəli ındı orə kədə n arzu edirdi ki bir gözə l oğlu olaydı .
 onda şaə əsmailın 28 səgiz yaşı varaydı . vəli 28 ılı şad
 gönün həsrətində qalmışdı . atası düşman əlində evlmüşdür
 . ozu neçə mədt zıندانlarda qalmışdı . Şah İsmail uşaq
 arzu eylə yir . qəmli oturduğu yerdə gördüki dayə lərdə n
 biri gəldi . dili tutar – tutmaz dedi Şah İsmail saq olsun .
 allə sənə bir oğlan mərhəmət elə yəb . Şah İsmail bu xəbri
 qarı dan eşidə n bilmə di . neylə sin . əlın saldı cibinə bir
 kisə o qarı aruada qızıl verdi . bir azdan sunra gəldi . uşağın
 başı üstə gördüki göl zarın uşaqdır . göl zarın əlində n opdu
 . şaə əsmailın qəmi qəsə si bir qədər azaldı . buyandan məlt
 şadlıq edirdi . bir neçə göndə n sunra uşaq ad quymaq
 günü gəldi . çatdı . Şah İsmailın əmrinə görə şəhərlər –
 kənədlər bezə nədi qonaqlıq başlandı . Şah İsmailın
 aruadları pəri – ərəb yuxarda oturublar . ərəb uşaqı nübt ilə
 əldə n ələ verir . bir el Aşığı durdu . oxusun aldı görək
 burda nə dedi .

xüş gəlib sən bu dünyayə
 qədə min məbark olsun.
 səfa verib sən bürayə
 qədə min məbark olsun .

allah adı dildə qalsın
 adın oba əldə qalsın
 qılinc dayım bəldə qalsın
 qədə min məbark olsun.

el obadan sən ol hayl
 yüzlər elə düyür sayl

ozun gölsün şah ismail
qədə min məbark olsun.

bu sözü Aşıq təmam eylə di . ona kəli ənam verdilər . Şah İsmail dedi . bu oğlanın adın qüydüm . şaə təhmasib mirza – allə dalında dürsün . məclis əhlı bu ada razı oldular . şadlıq oldu . qaruvllardan biri gəldi . şaə əsmaılın həzuruna onun qolağına dedi . qurban bir nəfr səfir gəlib osmanlı dan sizə gizlin sözü var . şaə əsmaıl məclisi buşaltdı . səfir gəldi Şah İsmailin həzuruna şaə əsmaıla əhtram eylə di . səltan səlimdə n namə gətirmişdi . o namə ni verdi . Şah İsmaila – şaə əsmaıl namə ni alıb bir az onun böy buxununa təmaşa eylə di . sunra namə ni oxumağa başladı . səltan səlim namə də yazmışdır . mən səltan səlim böyük osmanlı padşahı ki həmişə çalışmışam türklər arasında birlik olsun . qardaşlıq olsun . ındı görürəm ki siz özgə lərə baxıb ədavət edirsiniz . amadə olun ki sizə dərs vermək lazımdır . şaə əsmaıl bilirdi ki səltan səlim acıqlı dir . məhəmməd xanın dəri sinə saman düldürüb şaə əsmaıla göndirmişdi . Şah İsmail namə nin cavabında yazdı necə səlahdır . eylə elə səfir namə ni aldı qəsərdə n çıxdı atına mindi . türkiə olkə sinə sarı yollandı . şaə əsmaıl fikr içində qərq oldu . bu göclü paşa ilə necə vürüşsün . xüy yaxınlığında olan çaldıran məhələ sində iki ordu duzangahları bürümüşdür . şaə əsmaıl qüşünü bir tərəfdə səltan səlim qüşünü bir tərəfdə iki ləşgr bir neçə gün orda qaldı . birgün səltan səlim həmlə verdi . buyandan şaə əsmaıl həmlə verdi . iki qüşün düşdülər bir – birinin canına qırha qır düşdü . neçə aylar cəng oldu . şaə əsmaıl gördüki qüşün tab gətirmə di . dalı qaydırlar . orıandan göl zar buyandan ərəb tək qalıb

onları dalı qaytardı ki namusun düşman əlinə geçmə sin .
 aşiq qurbanı həman davada əsır oldu . qoşün dalı qayıtdı .
 təbrizin yaxınlığında olan – anan xatun – məhələ sinə qədər
 səltan səlimin qoşünü gəldi . hər iki qoşün anaxatun məhələ
 sində dayandılar . o qədər çəkmə di Şah İsmailin qoşünü
 təslim olub bir qədri də evlüb bir qədri də şəhərdən
 çıxmağa başladı . azərbaycanın çox şəhərləri – kənədləri –
 türklərin əlinə düşdü . sultan səlim mamurlara dedi .
 türklərin düz rəftar eylə yin məbada onları inci də siz .
 buyandan Şah İsmail öz oğlu təhmasib mirzaya deyirdi .
 əgr qəza məni evldürsə vətəndən yaxşı mığat olarsan şah
 oğluna deyirdi oğlun bəgrinə basıb xəlüt xəzan olmuş
 bağda bir az sakit qalandan sonra sazı bəgrinə basıb görək
 qəmli qussəli halda nələr deyir :

günüm gündən Qaralandı
 düşünürsənmi təhmasib
 qəlbim yandı yaralandı
 düşünür sənmi təhmasib .

azərbaycan azərbaycan
 aralanmış bu iki can
 bu dünyaya eylə əlan
 düşünür sənmi təhamasib .

ismailam bax üzümə
 qolaq versn bu sözümə
 bir dəqətlə bax gözümə
 düşünürsənmi təhmasib.

Şah İsmail xırdaca oğlun qucaqlayıb bu cürə oxuyurdi .
 görürüdüki ərəbin göl zarın gəl rəngi sülüb gözləri yaşlar
 içində dir . belə likdə – ındı eşidə k Şah İsmailin
 oğlanlarından: gönlər – aylar – illər döndü . yenə də bir gün
 ad quymaq məclsi qürüldi . bu ad quymaq üç uşaq üçün ıdı .
 pəri və ərəb doğandan sunra . göl zar yenə də bir oğlan
 doğdu . qərar oldukı bu üç oğlana bir məcləsdə ad
 quysunlar . məcls qürülüb bütün qonaqlar gəlibdir . dedilər
 . ad quymaq başlansın .

1 - pəridən olan oğlanın adın quydular . sam mirza

2 - gül zarın oğlunun adın quydular . bəhram mirza 3 -
 ərəbdən olan oğlanın adın quydular . ilqas mirza Şah İsmail
 bu oğlanları üçün sazı aldı əlinə görək burda nələr deyir :

bu olkə mizə baxır
 qürüyün bu olkə mizi
 zülm bu dünyanı yaxır
 qürüyün bu olkə mizi .

vətəni abad eylə yin
 ürəkləri şad eylə yin
 əsırı azad eylə yin
 qürüyün bu olkə mizi .

onudmayın vətənimizi
 dayım geyn kəfnimizi
 bilin xədmət edə nizi
 qürüyün bu olkə mizi.

vətəndi bizə əftxar

saxlayın onu yadgar
əgrkı olsaz bəxtiyar
qürüyün bu olkə mizi.

Şah İsmail sözün qurtardı . orəgi yanırdı . bədəni yaralı ıdı . həkimlər – təbib lər – ona çarə edə bilmirdilər . orə gində yarası çüxdür . hərə bir dərman deyirdi . qurbanı yaxıb Şah İsmaila ded y. mən sənə gedirəm Azərbaycandan yaz fəsli ıdı . güy otlardan dava dərman gətirə m . odurkı qurbanı gəldi . dava dərman tapa bir ay qaldı dağlarda od ələfdə n yiğdi . qayıtdı . gəldi . ərdbilə . şəhrə vard olanda gördüki həriana qərə çəkiblər . sürüşdü nə xəbr di . dedilər . şəə əsmaıl vəfat eylə di . ordan bir baş gəlir onun qəbri ostünə əlində dava – dərman . oturdu onun məzarının yanında götürüb görək nələr deyir :

gizlin dərdlərinə dərman gətirdim
oyan ay mürşdüm ay Şah İsmail
edigim pımanı əhdi bitirdim
oyan ay mürşdüm ay Şah İsmail.

mən etdim – etdigim əhdimə vəfa
həkim ləqman kimi gətirdim şəfa
dür duşmanlar gəlir başlasın dava
oyan ay mürşdüm ay Şah İsmail.

Qaradağlı qurbanı dan qaçmasn
yetirə nə orə k sirrin açmasın
belə nakam bu dünyadan köçmə sən
oyan ay mürşdüm ay Şah İsmail.

onu diendən sonra ürəgi süvmür sazını alır sinəsi üstə belə deyir :

mənə bıan eylə görüm əzl ki duran hanı
ıtgın etdin ənsanları əlində fərman hanı
zal oğlu rəstmi saldın dildə dəstan eylə din
neçə ləri gırıan qaldı gəzdigi canan hanı .

əli kimi mula gəlməz söylə onu neylə din
kimi si nin yar yolunda cəgrini teylə din
ozun dedin . uzun biçdin . uzun sözü söylə din
hamı gedə r tək qalarsan sənə gələn can hanı .

gəl ı dirili qurbanı dildə dəstan olarsan
gün olarkı od alarsan alışarsan yanarsan
adin düşər tarixlərə – tarixlərdə qalarsan
bircə təmiz addan sünr şükt hanı şan hanı.

bu məqamda görürki orə gi dahı suvmadı . az qalır özün
həlak eyləsin . buna hatəfdən səs gəlir . ay həq Aşiqi biz elə
eylə dikki həriş hamıa əyan olsun burda götürüb görək Şah
İsmail haqqında dahı nələr deyir :

fəlk sən ilə əlləşmə yə bir belə mıdan ola
açıla həqin qapısı bax belə duran ola
mən getmişdim mürşdümün dərdinə dərman biləm necə
qiydin mən gəlincə xak la yəksan ola .

pirim zülfün sayə sində bir qədər yatmaq gərə k

tabutundur sərü ağacı kəfnin yarpaq gərək
tez yüyün tez götürün mənəzlə çatmaq gərək
bar ılahı necə qiydin bir belə cuan evlə.

sən bir gülü dərə nəmirsən dərib xəndan eylə mə
bir könlü tikənməz sən yixilib verən eylə mə
həq təaladan səda gəldi qurbanı qan eyləmə
yazı yazan belə yazdı çuxlar pəşıman ola.

bu sözü təmam eylədi . ordan gəldi . təhmasib mirzanın
xədmtinə səlam verib . dedi . şahım mən dahı şah ismaildən
sunra burda qala bilmərəm . təhmasib mirza dedi . ay aşiq
qurbanı atam haqqında bir dastan yaradmalı san ki tarix
olsun . dirili qurbanı (Şah İsmail ilə gül zar) adlı dastanı
yazır biz bu dastanı sizlərə ərmğan edirik .

KOROĞLUNUN ƏRZURUM DASTANI SÖYLÜYƏNİ AŞIQ YADULLA EYVƏZPUR

günlərin bir günü koroğlunun aşığı cünün ərzuruma gəlmişdi. cəfər paşanın məclisində oxuyurdu. söhbət arasında cəfər paşa dedi: – ay Aşıq , sən söylə din ki ,

çənlibellisn. yəqin ki , başında yeddi min yeddi yüz yetmiş
yeddi dəlisi olan koroğlu nü görübsn , tanıyırsan. bir ondan
oxu görk. Aşıq cünün cəfər paşanın cavabında sazı sinə
sinə basıb , aldı görhk nə dedi:

qıratın ostündə , ərler yanında ,
dağları , daşları , gəzr kürüglü.
hərdən acıqlanıb , nərə çəkəndə
yağılar bağrını əzr kürüglü.

meydana girndə hənər eylə yər ,
leş qalar bir yanda , kəllə söylə yər ,
yüz sar gəlsə , bir tərlana neylə yər
laçın tək havada süzr kürüglü.

mərd meydandan qaçmayıbdı yaşında ,
dəlilərin cəm görmüşəm başında ,
düşməni sındırar tər savaşında ,
cünün deyhr şirə bənzr kürüglü.

Aşıq cününün qüç koroğlu tərəflə məsi, onun ıyıdlığından, mərdliyindən oxuması cəfər paşaya xüş gəlmədi. ancaq o, məclisdə ki qonaqlardan keçib Aşıq cünuna bir söz demədi. Aşıq cünün cəfər paşanın məclisində oxumaqda olsun, sizə telli xanımdan danışım. cəfər paşanın telli xanım adlı gözəl bir qızı var idi. o, atasının məclisində Aşıq oxuduğunu bilən kimi cəfər paşanın yanına adam göndrib Aşıq cününün gəlib onun məclisində də oxumasına izn istədi. cəfər paşa izn verdi. Aşıq cünün qalxıb telli xanımın məclisinə gəldi. telli xanımın yanında qırx inch-bel qız əylənmişdi. telli xanım Aşıq cününü görüb dedi: – ay Aşıq, haralısan? adın nədi?

Aşıq cünün dedi:

ay xanım, çənlibelliim. adım Aşıq cünündü.

telli xanım çənli-belini adını eşitmişdi. koroğlu nün, onun qıratının tərfi qolağına çatmışdı. ona görə də cünuna öz tütüb:

ay Aşıq cünün, çənlibel nə cür yerdi ki, onun atı dəli, ıyıldı dəlidi! aşığı da dəlidi?

Aşiq cünün dedi: – ay xanım , elə mənim ata - anam
qüydüğü ad cünündü.

telli xanım dedi:

çənli beldə qüç koroğlu nü tanıyırsanmı

Aşiq cünün dedi:

çox yaxşı tanıyıram.

telli xanım dedi:

elə isə kuruğludan bir az oxu , qolaq asaq.

Aşiq cünün dedi:

ay telli xanım , sinəmə üç xana söz gəlib , ızın ver əzl onu
söylhiym , sonra da iyidlikdə mərd , dava günü cümrd
dəlilərin başı , qəhrmanlar qardaşı kuruğludan oxuyum.

telli xanım dedi:

Aşiq , ızındı , oxu.

telli xanımın cavabında aldı Aşiq cünün görək nə dedi:

bu günkü məclisdə bir gözl gördüm ,
gözəllər səfində sana yaraşır.

geyinib sallanan gözəllər çoxdü ,
tərən kimi süzmək ona yaraşır.

tutini bənd eylər şirin dilləri ,
 şumşad barmaqları , nazık əlləri ,
 guləbatın kimi Qara telləri ,
 töküləndə dal gərdənə yaraşır.

qənim üstə nəre çəkib huylamaq ,
 ərəbat döşünə qatıb quvlamaq ,
 sənin kimi bir ceyranı ovlamaq
 cünün deyər , qüç oğlana yaraşır.

telli xanım Aşıq cününün " səni ovlamaq da bir qüç oğlana
 yaraşır " deməklə kuruğluya işarə etdiyini bilib , dedi:

ay Aşıq cünün , o oğlan kimdi ki , gəlib məni ovlasın ? telli
 xanımın cavabında aldı Aşıq cünün görhk nə dedi:

əəyləşibdi çənlibelin elində ,
 deyil işlərində naşı kürüglü.

misri qilinc həmayıldı belində
 geyhr hər vaxt al - qumaşı kürüglü.

bir hay desə , ağır tuplar basılar ,
 qançırğadan qanlı başlar asılar ,
 nər iyidə yetmiş qüzü kəsilər ,
 verər aşı , ağ lavaşı kürüglü.

bir cıdası vardı , başı quşa pər ,
 meydana girndə ərə miş bir nər ,
 paşalar titrəir , şahlar tük tökr ,
 yetmiş yeddi dəli başı kürüglü.

Aşiq cünün bu məclisdə qalmasa , şirin canın eşq oduna
 salmasa , telli xanım kimi gözl almasa , çəkr , yıxar dağı -
 daşı kürüglü. telli xanım Aşiq cunundan kürüglünün tərifini
 eşitdi , əzl ona xəlt verdi , sonra əlinə qələm alıb kuruğluya
 belə bir namə yazdı: " koroğlu , sənin ıyıdlıq tərifini
 eşitdim. gəlib məni aparsan bu hənər sənə halal olsun , apara
 bilmə sən kişiliği yerə qüy , başına yaylıq ört " .

Aşiq cünün namə ni götürüb çənlibelə yol aldı. o zaman
 çənlibelə çatdı ki , koroğlu kef məclisi qürmüşdü. Aşiq
 cünün telli xanımın namə sini kuruğluya verdi. əhvalatı dil

cavabı nağıl elə di. dəlilərin hamısı kef məclisində ,
 kürüglünün yanında ıdılər. koroğlu dəliləri başsız qüyüb
 ərzuruma telli xanımı gətirmə yə gedə bilmə di. keyf ostu
 ıdı. bir badə şərab düldürüb əlinə aldı. ozunu dəlilərə tütüb
 dedi: – kim kürüglünün xatirini istə yir , alsın bu şərabı
 içsin , getsin ərzurumdan cəfər paşanın qızı telli xanımı
 gətirsin. dəlilərdən səs çıxmadı. kürüglü əlində şərab
 oçuncu dəfə təklif elə yəndə dəmirçiyavğlu irəli yeridi ,
 kürüglünün əlindən şərabı alıb içdi. aldı dəmirçiyavğlu:

götürüb belimə qilinc bağlayıb ,
 izn versn ərzuruma gedhrəm ,
 yağı düşmən qəzəbindən qurxmaram ,
 izn versn , ərzuruma gedrəm.

axtararam düşmanları seçrəm ,
 başlarını yarpız kimi biçrəm ,
 mərd yolunda başdan ,
 candan keçrəm , izn versn , ərzuruma gedrəm.

dəmirçiyavğlu , axıtsalar qanımı ,
 qüç iyidə qurban dedim canımı ,
 alıb gətirh-rəm telli xanımı
 izn versn , ərzuruma gedrəm.

dəmirçiyavğlu sözünü sazınan dedigi kimi dilinn də dedi:
 dəmirçiyavğlu nə qədər ki , koroğlu nün yanında ıdı , hələ
 bir dəfə də olsun uzaq səfrə çıxmamışdı. bərkə - buşa
 düşmə mişdi. dəlilər dedilər: ay koroğlu , dəmirçiyavğlu
 dava görmə yib , bərkə - buşa düşmə yib , xamdı. onu uzaq
 səfrə , telli xanımı gətirmə yə göndhrirsn ? kürüglü
 başındakı dəlilərə dəmirçiyavğlunun hənərli , güclü bir ıyid
 olduğunu bildirmək istə di. kürüglü bir alma götürdü.
 almanın ost tərəfinə bir ozuk taxdı. dəmirçi oğlunun
 papağını götürdü , almanı onun başına qüydü. almanı
 dəmirçiyavğlunun başına elə qüymüşdü ki , orda ozuyun
 halqası görünürdü. kürüglü qıratı yəhərlə yib mindi , əlinə
 yay - ox aldı. qıratı qızılquş kimi cövlana gətirdi. yay - oxu
 çillə yə mindirdi. bir - biri-nin dalınca qırx ox atdı. yaydan
 çıxan oxların hamısı ozuyun halqasından keçdi. heç biri

xata elmə di. yayınmadı. kürüglü oxları atanda
 dəmirçıavğlu nə yerindən qımıldanmadı , nə rəngi qaçdı ,
 nə gözləri qirpindi. canından qurxmayan qüç ıyıt kimi
 yerində mərdanə durdu. bir yana tərpənmə di. kürüglü
 bundan çox şad oldu. könlü havalandı , ürhgı cüşdü , aldı
 görk nə dedi:

dəlilər içində bəlli ıyıdsn ,
 gördüm sınıyanda mərdanə səni.
 şəst ilə dayandin meydan içində ,
 bənzhtdim alıcı tərlana səni.

çənlibel dedigin dağlar damanı ,
 müxənnəslər gəlsə çəkr amanı
 başında nişanə aldım almanı ,
 qurxutmadı hədf , nişana səni.

qırpınmadı gözün , qaçmadı rəngin ,
 aləmə yayılar savaşın , cəngin ,
 allam xəracını hindin , firngin ,

göndərrəm ırana , turana səni.

çənlibel başında məclis qürülsün ,
 xanların , bələrin boynu vürülsün.
 gəl əəylş mey içək , keflər dürülsün ,
 koroğlu çağırır dövrana səni.

kürüglü sözn dedigi kimi dilənn də dedi:
 məni istə yən dəmirçiyavğluna xəlt versin.
 dəlilər , xanımlar dəmirçi oğluna xəlt verdilər.
 dəmirçiyavğlu koroğlu nün sınağından yaxşı çıxdığından
 dəlilər onun mərdliyinə , iydliyinə heyran oldular.
 kürüglü dedi:
 oğul , ızındır , get yaraqlan.
 dəmirçiyavğlu yeddi qilinc , yeddi qalxan , yeddi cıda ,
 yeddi gürz , yeddi tüppüz götürdü. koroğlu nün yanına
 qayıtdı. koroğlu gördü mirçi - oğlu o qədər yarağ
 götürübdü ki , altında tərpnə bilmir. aldı görk nə dedi:

dəmirçiyavğlu ərzuruma varanda ,

ərzurum dedigin gölə nisbtdi.
 çox yaraq götürmək başa bələdı.
 qılinc həmayıldı , belə nisbtdi.

Söyləyim sözlərim , eylə dıl azbr ,
 şirin nəsihətim qıl sinə dəftr.
 iyidə lazımdı , gürz , qalxan , şeşpr ,
 cıda bir boynuzlu kələ nisbtdi.

koroğlu tək düşmənləri səsləmək ,
 hay deyəndə yağı üstə qəsd demək.
 arpa verib candan betr bəsləmək ,
 ərəbat dedigin yelə nisbtdi.

dəmirçioğlu elə bilirdi ki , ıyının yarağı nə qədər çox olsa
 , bir o qədər yaxşıdı. koroğlu nün bu sözündən sonra
 dəmirçioğlu yaraqların hərə sindən birini götürdü. koroğlu
 ona bu dəfə dedi: oğlum , atların hansını minmək istə yirsn
 , get min. dəmirçioğlu getdi tövlə dən ərəbatı çəkdi ,
 yəhərlə di mindi , kürüglünün qabağına çıxanda ərəbata bir

qamçı vürdü. koroğlu dəmirçi - oğlunun atı vurmağın
görhəndə götürdü görhk nə dedi:

səhərdən meydan başına
ərəbat çarxaçı gərək.
ərəbatın nəhdir sücü ?
bir ıyıd minici gərək.

ıyidin ıyıd dəstinə ,
girndə abdal pustuna ,
yoldaş yoldaşın ostünə
dar gündə dönücü gərək.

kuruğluyam , sözüm oxdu ,
paşalardan qürxüm yüxdü ,
bu dünyada ıyıd çüxdü ,
iyiddə nər gücü gərək.

dəmirçiyavğlu kürüğü ilə , dəlilər ilə salamatlaşıb yola
düşdü. bir az getmişdi birdən atının başını çəkdi , geri

qayıtdı. koroğlu gördü dəmirçıavğlu gəlir. o belə fikir elə
di ki , dəmirçıavğlu qürxüb qayıdıb. dedi:

oğul , niyə qayıtdın ?

dəmirçıavğlu dedi:

ərzurum böyük şəhərdi. bəlkə getdim telli xanımı tapa bilmə
dim , gücüm çatıb gətirə bilmə dim , bu haqqda mənə
tapşırığın nəh-di ? dəmirçi ovğlunun cavabında aldı
kürüglü , görək nə dedi:

ərzurumun bazarına varanda ,
məqamda düşmanı atmağın gərək.
gördün ki , mətləbin başa varmadı
ərəbat yalına yatmağın gərək.

ıyıld gərək meydan aç , düz dura ,
düşmən qabağında biğini bura ,
ayaqların ozhngiiə bərk. vura ,
şəşpri - şəşprə çatmağın gərək.

ıyıld olan neylər əllını , yüzü ?

namrdin davada dörd olar gözü.
 büdü koroğlu nün , oğul , bir sözü
 o telli xanımı tapmağın gərək.

dəmirçi ovğlu kuruğludan ayrılıb ərəb-atı sürüb ərzuruma
 tərəf yol başladı. hər yerdən keçib gəldi ərzurumun
 dağlarına çatdı. özü yürğün , atı da ac ıdı. düşdü atı ota
 buraxdı , özü də bir bulağın başında dirskləndi. bu
 dirsklənmkdə dəmirçi ovğlunu yuxu apardı. bir də
 qalxanda gördü ki , hər yanı duman bürüyüb , ərəbatı da
 yuxdü. götürdü görk nə dedi:

ərəb at getdi əlimnn ,
 ərəbatı mən istərəm !
 ayrı düşmüşəm elimnn
 ərəb atı mən istərəm !

bənnasız hörgü hörülməz ,
 təbib-siz xəstə dirilməz ,
 baxıram heç yan görünməz

ərəb atı mən istərəm !

dəmirçi-avğlunun bu vaxtı ,
ıyıdm istərəm baxtı ,
ətrafımda düşman çüxdü ,
ərəb atı mən istərəm !

dəmirçi ovğlu gəzdi , ərəbatı dumandan , çisgindən tapa
bilmə di. aldı yenə görhk nə dedi:

dünyada heç ıyıd yüxsül olmasın ,
yüxsüllüq iyidə yaman ad olu.
hər kəsin ki , varı - dövlti olsa ,
ləzzət çəkr , dahanında dad olu.

varlı , kasıb bu dünyadan keçərlər ,
yaxşını , yamanı arar , seçərlər ,
varın olsa gəlib yeyir , içərlər ,
yüxsül olsan qühüm , qardaş yad olu.

dəmirçi ovğlu ha oxuyar arada ,
 artdı dərdim oldu həddən ziada ,
 yaxşı at minənlər qalsa pıada
 daş düşər başına , ömrü bad olu.

dəmirçiyavğlu ərzurum dağlarında ərəbatı axtaran zaman
 bir naxırçıa rast gəldi. götürdü , görhk , naxırçıdan ərəb atı
 necə xəbr aldı:

başına döndüyüm naxırçı qardaş ,
 mənim ərəbatım gördünmü ola ?
 mərd ıyıdın atı candan əzizdi ,
 mənim ərəbatım gördünmü ola ?

naxırçı:

başına döndüyüm mərd , ıyıd oğlan ,
 sənin ərəb atın mən dağda gördüm.
 qüç ıyıdlər qalmasınlar pıada ,
 sənin ərəbatın mən dağda gördüm.

dəmirçi ovğlu:

dumandı , çisgindi günün Qarası ,
gözümə görünmür dağlar arası ,
ıyidin atıdı , ciyhr parası ,
mənim ərəbatım gördünmü ola ?

naxırçı:

adin nədi sənin , hardan gəlirsən ?
cümrdlərin könül pasın silirsən ,
gəzib ərəbatı tapa bilirsən ,
sənin ərəbatın mən dağda gördüm.

dəmirçi oğlu:

dəmirçi oğlu dulanıbdı elləri ,
məskn elə yibdi çənlibelləri ,
arada işlə yər düşman felləri ,
mənim ərəb atım gördünmü ola ?

naxırçı:

mərd ıgıd , könlünə gəlmə sin guman ,

duşmanlar əlindən çəkərlər aman ,
ayazıyar ətraf , çəkilər duman ,
sənin ərəb atın mən dağda gördüm.

naxırçı ərəb atı dəmirçi oğluna nişan verdi , getdi. bir az keçdi , yel qalxdı , dağlar başından duman çəkildi. ətraf ayazıdı , hər yan göründü. dəmirçi oğlu ərəb atı tapıb mindi , az getdi , çox getdi , axşam çağı özünü ərzuruma yetirdi , bir quca qarıya rast oldu. dedi:

ay qarı nənə , qəribm , mənə bir gecə ligə qəbul elirsənmi ?
qarı dedi:

bizlər qunağı çox sevərik , niyə eləmirəm. dəmirçi oğlu düşdü , atı töylə yə çəkdi. özü də qarının evinə gəldi. qarı nənə dəmirçi oğluna çörk gətirdi. yemkdən sonra qarı dedi:
oğul , buraya niyə gəlibsən ?

dəmirçi oğlu dedi:

ay nənə , cəfər paşanın qızı telli xanımı aparmağa gəlmişəm. söylə onu necə görə bilim ?

qarı dedi:

ay oğul , o qız çox Aşıqprst qızdı. əmartının qabağı da pəhlivan meydanıdı. sabah bir saz götür , o meydana çıx , çal oxu , onda telli xanım külfirngiə çıxar , görərsn. dəmirçiyavğlu gecə qarının evində yatdı. sabah açıldı. atını qarı - nin töylə sində qüydü. özü Aşıq paltarı geydi , altından yaraq bağlayıb çiyinə osətdən bir saz keçirib özünü pəhlivan meydanına saldı. pəhlivan meydanında cəfər paşa başının adamları ilə əəylhşmişdi. cəfər paşanın bir Qara pəhlivanı var ıdı. paşanın yanında qalırdı. güclü , heyührə bir pəhlivan ıdı. Qara pəhlivan dəmirçi oğlunu güləşn pəhlivan bildi. elə düşündü ki , başqa turpaqdan onunla güləşmə yə gəlib. ortaya çıxdı. dəmirçiyavğlunu meydanına çağırdı. dəmirçi oğlu Qara pəhlivanın meydanına girdi. aldı görhk nə dedi:

nərə çəkib mən meydana girndə ,
varmı meydanıma gələ pəhlivan ?
tütüb kəmrindən çalanda yerə ,
mənim zərbi dəstim bilə pəhlivan ?

mənm şiri nər tək meydanda gəzn ,
 xişəm ilə duşmanın bağırını əzn ,
 tülh-k tər lan kimi havada süzn ,
 sonra yaxan keçr ələ , pəhlivan !

dəmirçı oğluyam yarağa dularam ,
 ac qürd kimi düşmən üstə olaram ,
 qilinc çəksm , leş - leş üstə qalaram ,
 döndərrəm al qanı selə , pəhlivan !

Qara pəhlivan dəmirçı oğlunun bu sözündən acıqlandı. ona hücum elə di. dəmirçı oğlu Qara pəhlivana aman vermə di. götürüb yerə vürdü , basıb bir qolunu da qirdi , dedi: səni öldürmə yirəm , buraxıram get. cəfər paşaya söylə ki , pəhlivanını yixdiğim üçün mənə bir kisə qızıl göndərsin. Qara pəhlivan yerindən qalxdı. cəfər paşanın yanına gəldi. cəfər paşa dedi: Qara pəhlivan , nə oldu ? o sənə nə elə di ki , belə bikefsn ? Qara pəhlivan qirilmiş qolunu cəfər paşaya göstrib dedi: bax belə elə di , basıb qolumu qirdi. hələ öldürürdü , əlindən bir təhr qurtardım. məni yixdiği üçün

üstəlik bir kisə qızıl da istə yir. o vaxtın adətinə görə bir pəhləivan bir pəhlivani yıxanda oranın böyüyündən xərac alardı. cəfər paşa mətləbi anladı , başındakı adamların yanında bıabır olmamaq üçün üzə vurmadı , dedi: aparın ona bir kisə qızıl verin , özünü də mənim yanıma gətirin. paşanın adamları apardılar dəmirçi oğluna bir kisə qızıl verdilər. dəmirçi oğlu qızılı götürüb cəfər paşanın yanına gəldi. cəfər paşa onun çiyində olan sazı görüb dedi:

sənin Aşıqlığın da varmı ? !

gəl oxu , qolaq asaq. kefimiz açılsın. aldı dəmirçi oğlu görək nə dedi:

qalxıb çənlibəldən düşmüşəm yola ,

ərzurumun bazarına gəlmişəm.

əcl köyngini geyib əəynimə ,

cəng - cıdalın guzarına gəlmişəm.

əəylşmişdim orda , söhbəti keçdi ,

qalxdı könül qüşü , dülü mey içdi ,

telli xanım , namən gəldi yetişdi ,

bir gözə lin ılqarına gəlmişəm.

dəmirçi oğlu , yalan gəlməz dilimə ,
 müxnnnt yapışar çətin əlimə ,
 misri qilinc bağlamışam belimə ,
 tərnlənlərin tavarına gəlmişəm.

dəmirçi oğlunun səsinə telli xanım külfirngiiə çıxdı. gördü
 bir oğlan saz çalib oxuyur. telli xanım kuruğluya namə
 göndrmışdi. fikirlşdi ki , yəqin naməm çatıb. kürüglü mən
 aparmağa gəlibdi. telli xanım Qarabaşlarından birini yanına
 çağırıb dedi: ay qız , get o aşığa deyinn sabah mən bağa
 gəzmə yə çıxacağam , mənim gülşn bağına gəlsin. telli
 xanımın tapşırığını alan dəmirçi oğlu mətləbi anladı.
 qayıdıb qarının evinə getdi. elə ki , sabah açıldı dəmirçi ğlu
 qalxıb ərəbatı mindi , bırıbaş telli xanımın gülşn bağına
 sürdü. baxdı ki , telli xanım Qarabaşları ilə gülşn
 bağındadı. atı ona yaxınlaşdırdı , əlini atıb telli xanıma
 ərəbatın tərkinə çəkdi. bayax ha bağdan çıxdı. o tərəfdən
 Qarabaşlar özələrini cəfər paşaya yetirdilər , dedilər o

dünki pəhlivan Aşıq qızın telli xanımı qaçırdı. cəfər paşa hökm elə di qüşün atlanıb dəmirçi oğlunun dalından düşdü. o tərəfdən dəmirçi oğlu telli xanım da tərəkində ərəb - atı sürüb ərzurum şəhrindən aralanmışdı. baxdı gördü dalınca qüşün gəlir , atın başını çəkdi , dayandı , başladı dincəlməyə. telli xanım nə qədər yaluardı ki , bu yerdə əylənmə , sür atını gedk. ındı qüşün gəlib çatar , mənə də səni də öldürürlər. gördü yox , dəmirçi oğlu getmək istəmir. axırda götürdü görk nə dedi:

osmanlı qüşünü gəlir qürd kimi ,
var get , əcəm oğlu , qalma bu yerdə !
başın gedir , gövdən qalar yurd kimi ,
var get , əcəm oğlu , qalma bu yerdə.

dəmirçi oğlu ona cavabında dedi:

osmanlı qüşünü gəlsə qürd kimi ,
ölər əcəm oğlu , qaçmaz bu yerdən !
başım getsə , gövdəm qalsa yurd kimi

ölər əcəm oğlu , getməz bu yerdən !

telli xanım:

qüşün gəlib , indı səni tutarlar ,
qollarını dal gərdəndə çatarlar ,
qol deyibn həbşidə satarlar ,
qaç get , əcəm oğlu , qalma bu yerdə.

dəmirçi oğlu:

qüşün da gəlibn məni tutsalar ,
qollarımı dal gərdəndə çatsalar ,
qol deyibn həbşidə satsalar ,
ölər əcəm oğlu , qaçmaz bu yerdən.

telli xanım:

telli xanım ərzin sənə eylə sin ,
dili tütür beş kəlmə ni söylə sin.
bircə ıyıl min quşuna neylə sin ?
qaç get , əcəm oğlu , qalma bu yerdə.

dəmirçi oğlu: dəmirçi oğlu dərdin kimə söylə sin ?

şirin canın sənə qurban eylə sin.

yüz min tülkü bir aslana neylə sin ?

ölər əcəm oğlu , qaçmaz bu yerdən.

söz tamam oldu. dəmirçi oğlu sözn dedigi kimi dilinn də dedi: telli xanım , mən səni belə dalaşsız davasız çənli–belə aparsam kürüglü deyə cək oğurlayıb gətiribsn , bu ıyıdlıkdən deyil , gərək qayıdam quşunla dava eləim , səni elə aparam. bu tərəfdən qüşün gəlib yetişdi. dəmirçi oğlu baxdı ki , yolun qırağında bir qalaça var. telli xanımı gətirib haman qalaçada qüydü , qalaçanın ağzını da bir daş ilə möhkəmlə dib özü qilinci çəkdi quşuna cümdü. deyirlər ki , dəmirçi oğlu cəfər paşanın qüşünü ilə düz üç gün , üç gecə vürüşdü. çox adam öldürdü. qüşünü əldən - ayaqdan saldı. cəfərpəşa özü də qüşünün içində ıdı. gördü ki , bu yolla onu öldürə bilmə cəkdi. əmr elə di kəmənd atanlar gəldilər. hər tərəfdən kəmənd atıb axır ki , dəmirçi oğlunu tutdular. telli xanımı da qalaçadan çıxarıb şəhrə gətirdilər. cəfər paşa eləidi ki , acığından qüdürmüş itə dönüb zəncir

gəmirirdi. əmr elə yib dəmirçi oğlunu pəhlivan meydanında
 zəncirlətmişdi. gündə bir cəllad bıçağı enində ayaq
 tərəfindən süydürüb yerinə saman təpdirirdi. dəmirçi-avğlu
 burda qalsın , gəlin sizə çənlibəldə kuruğludan xəbr verim.
 koroğlu bir gecə yatmışdı , yuxusunda gördü ki , bir diş
 laxlayıb , ağzı qan ilə düldü. səksə nib yuxudan ayıldı. elə
 bir dəli nəərə çəkdi ki , bütün dəlilər yuxudan qalxdılar.
 kürüglü dəliləri yanına çağırırdı , görək onlara nə dedi:

at belinə , dəlilərim ,
 sizə qurban can , yerisin !
 tütülübdü dəmirçi oğlu ,
 ıyıld , pəhlivan yerisin !

yağılar çəksin amanı ,
 gözüm görmə sin yamanı ,
 leş - leşə verk düşmanı ,
 axsın , qızıl qan yerisin !

qüç kürüglü gələr cuşa ,

pulad qalxan tutar başa ,
 ıyidlər dürsün savaşa ,
 qıraq sultan , xan yerisin !

dəlilər ışı belə görəndə yaraxlanıb atlandılar. kürüglü özü də misri qilincini belinə bağladı , qalxan asdı , nizə götürdü , sıçrayıb tərən qış kimi qıratın belinə qündü. çənlibeldən ıldırım kimi endilər. oz tütüb ərzurum sənsən getdilər. dağları , daşları oz elə dilər , dərələri , təpələri düz elə dilər. özələrini ərzuruma yetirdilər. koroğlu yenə də düşmanı yuxlamaq üçün Aşıq paltarını geyinib , dəliləri ərzurumun dağlarında qüyüb özü tək şəhrə girdi. gəzə - gəzə gəlib çıxdı meydana. gördü cəfər paşa başının adamları ilə buradadı. cəfər paşa onu görck yanına çağırtdırıb dedi: –Aşıq , koroğlunun bir dəlisini tütürüb dərisini suydururam. deyirlər o dəli çox ıyıddı , bir ondan oxu qulaq asaq. koroğlu belə baxanda gördü ki , pəhlivan meydanının bir tərəfində dəmirçi oğlunu zəncirə bağlayıblar. cəlladlar ayaq tərəfindən süyüb dərisinə saman təpirlər. cəfər paşa onun yanına gedib sürüşdü: hə dəli ,

necə sən , inciyirsn ? qurxursanmı ? dəmirçi oğlu paşanın cavabında dedi: qoç koroğlunun dəlisi heç qəm çəkib qurxarmı ? kürüglü dəmirçi oğlunun bu sözünü eşidib aldı görək nə dedi:

dəmirçi oğlu , dəlilərim
qisasını alar ındı.

sultana , paşaya , xana
misri qilinc çalar ındı.

olum mən sənin qurbanın ,
mərd ıyıdsn qiydin canın ,
cümrd dəlilər düşmanın
yanar oda qalar ındı.

oımaz yağılar feline ,
gərək koroğlu bilinə ,
qızıb ərzurum elinə ,
bir vəlülə salar ındı.

koroğlu gördü dəmirçi oğlunun yarasından qan axır ,
taqətdən düşüb. məlül - məlül baxır , aldı əl ostu görək nə
dedi:

məlül - məlül nə baxırsan ,
dəmirçi oğlu , dəmirçi oğlu? !
canım odlara yaxırsan ,
dəmirçi oğlu, dəmirçi oğlu? !

dost dostdan aralı gərək ,
quvğaya varalı gərək ,
ıyıdlər yaralı gərək ,
dəmirçi oğlu, dəmirçi oğlu!

qoç koroğlu eylər savaş ,
kəsr , tökr çox qanlı baş ,
telli xanım sənə peşkaş ,
dəmirçi oğlu, dəmirçi oğlu!

kürüglü ozunu dəmirçi oğluna tütüb oxuyurdu. cəfər paşa dedi: Aşıq , onun ındı boynunu vurduracağam , onda baxarsan , oxu. deyirlər kürüglü nəərə çəkəndə nəərə sindən dağ - daş titrə yir. kürüglü kimi nəərə çəkə bilərsnmi ? kürüglü dedi: – çox yaxşı nəərə çəkə bilərəm. aldı görək nə dedi:

qol deyərlər qolun boynun burarlar ,
qollar qabağında gedən tirəm mən.
hesablııa dağ da olsam əyillm ,
bədhsaba yaman kinli girəm mən.

qırram qüşününü xakı - pay kimi ,
bir qilinc vuraram əmıray kimi.
mən cuşmuşam büz bulanıq çay kimi ,
ınanma ki , neçə ilə sönm mən.

koroglu da yatıb - yatıb oianmış ,
misri qilinc qızıl qana buyanmış ,
mən puladam , dəmirçi də dayanmış ,

şüşəimmi əl diəəndə sınam mən ?

koroğlunun nəərə sinə dəlilər dağlardan tökülüb hər yandan qüşünü qırmağa başladılar. kürüglü cəfər paşanı yerə vürüb sinə sinə çökdü. misri qilinci çəkib başını kəsmək istəyəndə telli xanım özünü atasının ostünə saldı , başından yaylığını açıb koroğlu ayağının altına atıb dedi: – kürüglü , ıyıld basdığın kəsməz. bu dəfə atamı mənə bağışla. kürüglü cəfər paşanın sinə sinin ostundən qalxdı. dedi: get , səni telli xanıma bağışladım. ancaq bir də qabaqlaşsaq əlimdən can qurtara bilmə cəksn. cəfər paşanın qüşünü qırılan qirildi , qırılmayanları qaçıb dağıldı. koroğlu davadan əl çəkib telli xanımı , dəmirçi oğlunu götürüb çənlibelə yola düşdi. koroğlu ilə eyuaz dəlilərin qabağında gedirdi. yolun çüxünü getmişdilər , azı qalmışdı. çənlibelə yaxınlaşmışdılar. bir də koroğlu ozunu eyuaza tütüb dedi: eyuaz , get gör dəmirçi oğlunun yarası necə di , sağalırmı ? eyuaz dəmirçi oğlunun yanına gəldi. gördü yarasından qan o qədər axıb ki , rəngi ağappaq ağarıb , elə ziflə yib ki , dili yüxdü danışa. nəfsi zurla gedib - gəlir. Koroğlunun yanına

qayıdıb dedi: dəmirçi oğlunun yarası çoxdu , sağlası deyil , bünü bu halda çənlibelə niyə aparırsan ? gəl buralarda bir yerdə quyaq , rahat ölsün. eyuazın cavabında aldı koroğlu görək nə dedi:

bınadan gözl olmayan
telin qədrini nə bilər ?
göydə oçan büz serçə lər
gülün qədrini nə bilər.

kəl qüşüb kutan əkmə yən ,
nanın süfrə yə tökmə yən ,
arının qəhrin çəkmə yən
balın qədrini nə bilər.

otan , eyuaz xan , bir otan ,
dağların damnın tutan ,
namrdliklə başa çatan ,
elin qədrini nə bilər.

koroğlu saz ilə dedigi kimi söz ilə də dedi: – eyuaz , mən dəlilərin hərə sini bir yerdə atıb getsin , onda başımda adam qalmaz. dəmirçi oğlunu çənlibelə aparacağam. həkim tapacağam. yarasına dərman qüyüb yağlayacağam. əgər sağalsa bir yaxşı tüy eylə yib telli xanımı ona verə cəgm. sağalmayıb ölsə , onda da çənlibeldə basdıracağam. eyuaz səhüyni başa düşüb dinmə di. gəlib çənlibelə çatdılar. nigar xanım qabağa çıxdı. dəmirçi oğlunu yaralı , rəngi qaçmış görəndə özünü saxlaya bilmə yib ağladı. nigarı ağlar görn koroğlu aldı görək nə dedi:

ağlama alagöz nigar !
 dəmirçi oğlu sağalacaq.
 bağrıma basma köz , nigar !
 dəmirçi oğlu sağalacaq.

çənlibeldi mənə pənəə ,
 köksün ötürüb çəkmə aə ,
 tapdıracam həkim , cərrah ,
 dəmirçi oğlu sağalacaq.

koroğlu heç əyməz boyun ,
tutacam telliinn tütün.
kəsəcm tüncü , qüç , qüyün ,
dəmirçi oğlu sağalacaq.

koroğlu bir həkim tapdırıb gətirdi. dedi: həkim , dəmirçi oğlunun yarasına yaxşı məlhəm eylə sağalsın. sənə xəlt verə cəgm. yaxşı baxmasan , dəmirçi oğlu sağalmasa yəqin bil ki , səni onun yerinə öldürə cəgm. həkim bilirdi ki , koroğlu nün sözü sözdür. canı dilənn dəmirçi - oğlunun yarasına əlindən gələn qədər yaxşı dava - dərman elməyə başladı. bir qədər keçdi , dəmirçi oğlu sappasağ olub ayağa qalxdı. kürüglü həkimə xəlt verib yola saldı. koroğlu çənlibəldə gözl bir məclis düzltirib bir yaxşı tütün qürdürüb , telli xanımı dəmirçi oğluna verdi.

AŞIQ SƏTTAR BƏRAZİŞ

Mən Aşıq səttar bərazeş
qoşaçay şəhərində dünyaya
1978göz aşdim uşaxlıqdan bəri
ana laylasından dayatılarla və
qoşmalarla boya daşa cadim və
bu Aşıq sənətiylə boya başa
çadim ama on yaşımdan bu
sənəti öyrənmək için ustad Aşıq
dehqan vərvişin kasetlərinnən
faydalandim və onnan sora
ustad Aşıq musa oğlu hidayət

mehrinin yanında bu sənəti örenməyə başladım və
təhsilatimi ali sahədə iliktirik sahəsində tamama yetirdim
mühəndisi iliktirik oldum ama çün Aşıq və Aşıqlığı çox
sevərim o sənətə çox sayqi göstərdim və ilərdən sora mənə
böyük bir səadət oldu ki ustad Aşıq iran Aşıq larinin daşcisi
Aşıq səlcuq şəhbazilə tanış olduq və onnanda çox faydalandım
türkiyədə çıxışım olub iranda saysız festiyvallarda çıxışım olub 25
dastanım var ki 4 -dün kitab eləmişəm bu dastanarın topasında ustad
Aşıq səfər ibrahimi Aşıq dehqan Aşıq dərviş dastanlarinnan

faydalanmışam və indi qoşa çaydan təbrizə koçmuşəm ta başqa
 ustadlardan faydalanam bunu deməliyəm ki qoşaçay mahalında bir
 başqa havalar varki nə bakıda var nə urmuda olarida rəhmətlik Aşıq
 mikail suliymanidən dərs aldim və bu havalar çün balaban və qaval
 havasidi ustad balabançı bahar nəqəvi və ustad şahbaz piykari
 qavalçıdan çox faydalandım və bu ustadların sayəsində elimizin
 quluğundayam

QULAM HEYDƏR VƏ SÜSƏNBƏR **DASTANI** **SÖYLÜYƏNİ AŞIQ SƏTTAR BƏRAZİŞ**

Dastan burdan başlanır ki, şah abbas iranin Şahiydi və İrana
 Hökmranlıq elirdi gecə yatmışdı Aləmi royada gördü
 Azərbaycanın şəhərlərinin dövrəsində alovunan tüstü
 qarışıq gedir gövə ..

bunu yuxuda görürdü.

yuxudan ayindi.

“Allah verdixan” vəzirki onun vəziriydi onu çaqirdi vəzirə
 dedi vəzir mən bir belə yuxu görmüşəm tədbir tok görək bu
 yuxunun mənası nədi?

vəzir allah verdixan o dəqyqə barmağın qoydu iki qaşının
 arasına fikirlərin elədi fikirlərin eliyənnən sonra ehtiram
 elədi ərz elədi:

qibleye aləm sağ olsun biz neçə ildən bir şəhərə gedirik
 bazdidə o adamlar ki ozaman bazdidə gedərdilər ya dərviş
 paltar ya tacir paltar olardılar. olara şeydullah deyərdilər.

şah sağolsun indi bu il biz azərbaycannan görüş və bazdid eliyəcəyk. vəx geçib gedənməmişik sənin bu yuxun bizə bunu deyir ki bu il azərbaycana bazdidə gərək gedək. orda milətin dərdinə yetişək milətin məxfi halda gizlin halda milətin dərdinə yetişək.

azərbaycanda nəvər nə yox Ta bu sözü şah abbas işidi bərəkallah afərin vəzir. vəzir allah məni bir gün sənsiz bu dünyada yaşadmasın . gəribə həq söz dedin düz deyrən bax bu dəqyqə bənaməni cümlə hərəkət edirik azərbaycana.

vəzir durub səfərə hazırlıx görür yerlərinə o xas adamlarki varidilər qoydular o adamlara ixtiyar verirdilər tapşırırdılar dəftərlərin yerərin ki o adamlar bilirdilər heç kəs bilməzidi düşdülər gizli halda səhər açılmamışdan yola tacir paltarında isfəhannan çıxdılar.

yolda adların dəyişdilər atların üstündə azərbaycana sari yol gedillər indi o ki şah abbasdı adı olub tacir abbas o ki vəzirdi adı olub tacir allahverdi əlbəttə buların ikisinin arasında əvəz olub indi bular tacir libas atın belində gedillər azərbaycana sari vaxtında çadılar azərbaycana təbrizdən geçib olur marağadan qoşaçaydan sulduzdan keçdilər gəldilər urmuya indi hara yetişiblər orda hydər abad bəndi var əlan hydər abadadılar bir zaman yavaş yavaş qar başladı o zamanında yolları at qatır dəvə yolları idi haman yerdə dağların arasında buların yolu uşnəvyyə sari gedilər bular gəldilər dağların arasında yolların itirdilər qar yağır küləh eliyirdi takeşdilər

gəldilərdəştəbəy tərəfinnən belə bu şəhər çaynin us tərəfinnən çayn qırağıynan atlari qoşalaşdırıb yaxınçilari çəkiblər başlarıba özlərin ötürüblər qar yağir boran eliyir atların başların ötürüblər dəstə cilovlari azad eliyblər ki atlar bir avadanlıx tapsınlar orda dursunlar atlar gəlib indi hara yetişib bəndin üstündə ki urmunun gərdişgahidi bəddən ustə bir kət var adina şəlməkən diyəllər dəmyəsən dağların arasında yel atlari çovirib o çayn qırağıynan atlar dönür həman şəlməkəna ytişillər şəlməkəna kəndin giriş yerində lab əvvəlinci qapinin ağzında gördülər atlar durdular bulari az qalmışdı boran boğa o əndazə boranırdı yaxınçini çəhmişdilər başlarına dürmələrin dürmələmişdilər kəmərlərin bağlamışdılar cəhmələrin bərkidmişdilər fəqət atların üstünə pənəh gətirmişdilər ki boran bulari əziyyət eləməsin atlar duranda yaxınçini qovzadələr belə baxanda ikisidə gördülər atlar bir nəfərin qapısında durublar hələ bilmirlər haradı .

tacir başı eləbir yetişmişik eləbir abadanlıxdı.

atdan pyadə olub qapini çalax tacir allahverdi atdan pyadə olub tacir abbasda onnan bərabər qapini çaldılar .

indi qapi kimin qapisidi bular qapini çaldılar bir qoca kişi gəldi eşiyyə belə bir piranə qocaydı bu qocanın demyəsən adıda elə pirandi bunun bir xanimi var bir qizi.

Salam! Bu kişi o qədər qonax dost adamıdı ki o qədər qonağ istərdi hər gün evə qonax gətirərdi .

hansi evə qonax çox getsə o evin fərhəngi ədəbi də çıx olar
 yani mutəmədin bir aylə olar xorəh pişirməxdə danişıxdə
 təmədunu çox olar o evin ona cəhət o kişinin evində qonax
 çox olaedi bukişi qonax pərəst bir adamirdi ona gurədə çox
 çətin qonaxsız çörək yiyərdipiran ki qapini aşdı salam verdi
 bu tacirlərə ağa tacir başı buyrun eçəriyə tacirlər bir birinin
 üzünə baxdı lar niyə dedilər bura bax xodaya bura biz
 bilmirix azərbaycanın kətlərində bir nəfər adandı tanimirux
 kimdi mərifətəbax əvəzinki bizdən soruşa kimsiz hardan
 gəlirsiz hara gedirsiz qapunu açın salam verib bizə deyir
 buyrun atların dəstə cilovinnan yapışib ta atların dəstə
 cilovinnan yapışib çəkə mənzilə aqa tacir başı bənya
 buyurmursuz tacir abbasınan tacir allah verdi bir birinin
 üzünə bəxdilər bura bax dağların arasında bir kətdi kişidə
 bir mərifətə bax eləbir mərifətin dəryasıdı heç soruşmur
 hardan gəlibsiz hara gedirsiz o dyqəki bizi görüb salam
 verib sora deyir tacir başı buyrun içəriyə tacir başı bəniyə
 buyurmursuz pyran yavaş yavaş atları çəhdi bularda
 gyrdilər içəri xahiş elirəm tacir başı bağışlayn mən
 qabaxdan gedirəm istirəm rahnimalix eliyəm buyrun bu
 otağa tamən atları yer bəyer eliyəm tövlədə bağliym
 qabaxlarına ym töküm zinin nizamin götürüm gidi işlərin
 əncam verib o xurcunlarki bağlamışdılar atların yəhərinə
 olarida aşdı gəddi yetidi gördu bəli əvəl otağa varid olub
 kişinin bir qonax otağı varyıdi kiçih özü kimin dərvışı
 varid olub salam verdi xurcunları qoydu qabaxlarına ağa

tacir başı geddim atları yerbəyer elədim zinlərin aldim nigəran olmayın atların yeri istidi çox məmnun əmican gəribə sən bugün xicalətdix verdin bizə kişi bunə fərmayşdı allahdan qonax istəmişdim buyun qar yağirdi qonax tapmamışdım buyrun görəx o dəyqə odun buxarisin yandirdi buların canı qızdı ta buların canı qizarax çıxdı eşiyə dəstur verdi xanımına qızına ki yaxşı qonağımızvar çox ləyaqətli mərifətli tacirdilər qəşəh xorəh duzəldin qonaxların qabağına ki sərf eləsinlər bular çox qonax pərəsirdilər ona görədə xorəh pişirmaxda çox başarılyydılar beş altı curə xorəh pişirdilər amadə elədilər ..deyir bir nəfər gddi birinə qonax ev sahəbi dedi qonax qardaş bax gorum süt aşınnan küftədən qayqanaxdan pilovdan hansı xorəhdən xoşun gəlir sənə pişirax qonax dedi həbə sizin qabivez birdənədi elə hamisinnan pişirdə bular biyol deməmişdən pişirmişdilər amadə eləmişdilər pyran özudə buları tək qoydular bular sohbət lərin eləsinlər özü qəydid oturub mənzilində qiziynan xanımının yanında eləki xorəh hazır oldu qızı bir dənə küləş sələ ya bir məcməhəyə xorəyi qoyub yetirdi qapının darına bir qapındalındadurdu qapını çaldı yani ki adam gəlir mənzilə qapını çalanda tacirlər dedilər buyrun buyrun ki dedilər qapını kəc eylədi açannan sora pərdəni ki vurdu kənərə qızın çun məcməhə əlindəydi belə narin salam verdi salam serəndə şahin üzü qapıyasarıydı allahverdixanın dali üzbəüz əyləşmişdilər otaxda onagörə şah yuxarıda əyləşmişdi vəzir aşağıda axı o

şahydi şah abbas ki qovzandi ki qizin salamin alsin göz
 sataşdı bu qizin gözünə gordü allaho əkbər əgər bu kişi ki
 bizi qonax eləyb bu kişinin qizi olsa doğurdan allah belə
 gözəl xəlq eləməmişdi o tarixdə qəribə bir qiziydi
 ..sovuxdan gəlib dağların arasında gəlib yolu azmışdılar
 təzə yetişib bura hələlix buların suvında eşmiyblər qiza
 məhəbbət yetirdi bir göyüldən min güyülə şah abbas Aşiq
 oldu o pyranin qizina ki qizin adi dilşadiydi qiz gördü bu
 tacir mənə çox baxırsalam verənnən sora neylə ki bucur
 xonu və məcməhəni xorəy qoydu yerə daldali qapidan
 çıxdı şah abbas əyağınnan başına kimin diqqət verib durust
 nəzər saldı bu qiza gördü bəh bəh bəh bəh başladı qəlbində
 aşiqanə şir dədi ki bu şirlər belədi .

Aşiqi canan olan cana yəqin cannan keçər .
 kimsənin xoş xəto xalinnan keçər .
 çeşmi məstin carini gorsə əgər əfrasyab .
 tacini başdan atib iran o turannan keçər .

ləşkəry ki xosrova bir ox at gər qaşların .
 rustəmo teymuru borzuvo kərimannan geçəe.
 halivo gorsə əgər zahid atar təsbiyhini .
 şeyxi sənən tək umurlək dyno iymannan keçər.

şah abbas ki öz özünə şer oxurdu vəzir baxdi dede canım
 nə danışirsan eləsin isti xorəh gətirib gör neçəcürədi çəkil
 yyəx görəx zəm zəmə şir demə hələ qalsın soraya kişi
 dərviş libas tacir libas oqədər çıxmışix byyolda qəsydə şir
 mir deyrən dedi elədi istədi vəzir əlin uzalda işarə elədi əl
 saxla əl saxla kişi əl saxla demyəsen bu xorəhdən vəzirə
 qismət dəylha vəzir əlin saxladı bəli qurban dedi vəzir bir
 qatar şir gəli qəlbimə o ləhzə ki istədi şiri diyə vəzir də
 bilmir ki nəvar qız əlində su yetişdi qapinin dalına gördu
 bular danışillar ondaydi tacir başı qapininarasından gördü
 qizi tacir başı dedi əl saxla bir qatar şer gəldi qəlbimə tacir
 allah verdi səsləndi nəcur şirdi dedi qulax as

bir gözöldi şoqun salib cahanə
 .tifil tək baxiram gözəl gözələ
 əzizi cahani.
 cahan qurban cahana.
 xudamin xoş bəndəsidi.

. xoş gəlibdi cahana

yaradan yaradib salib cəhan
 nə əcəb ovladım gözəl gözələ

qarşımda durub yar Aşıqini,
 ya rəb öldür məzmi yar Aşıqin,

əzizi yar aşiqin.

istər yar Aşiqini.

təbibimsən dərdu ğm.

yar Aşiqini

yaradan yaradib yar Aşiqini,

baş Qara qaş Qara gözəl gözəl.

tacir abbas sözün desin sənə yar,

tuti dillim mina boylum sinə yar,

əzizi sənə yar,

tiğ al bağrim sinə yar,

dolandim dünyanın nçəsinə yar,

görmədim sənintək gözəl gözəl.

vəzir dedi qurban mənim sənin bu şirlərinnən baş
tabadim bura bax gərüm bu şir ləri kimə deyrən tacir başi
dedi qulax ver deym kimə deyrəm dedi mənə bax dedi hə
dedi biz burda qonağıx biz isteyəx bu çprəhdən dilimizə
verax buların çorəyn yedix sözümüzü diyənmərix indi mən
nəmənə deyrəm onu eliyəcəyx tacir başi nəmənə deyrən
dedi eşidin şirləri bəli xoşun gəldi dedi qurban büüyünə
qədər belə bir şir işid məmişdim doğurdan kef elədim indi
ki soyuxdan təzə gəlmişix canımız qizib acam yorqunam
amma kef elədim dedi dura bax görüm o xorəh gətirən
kimirdi dedi indi bu xorəy gəddi mjmahaynan qoyub bizim
qabağımıza özün deyrən üş dord çörək isti pişmiyən varki

yiyəx görmədin bu xorəy gətirəni dedi vallah qurban mən
 acam özüdə yorqunam baxmadım kimirdi pəəəəh dedi
 tacir başı allahdan gizlin dəyir sənnən nə gizlin bax əgər bu
 çörəh gətirən qız olsa bunu almasam dünyada çətin mən
 yaşaram allahverdi xan vəzir fikr elədi dedi xodaya mən
 nəmənə deyim buna axi axi bu deyir ki bu giza Aşıq
 olmuşam bizdə təzə gəlmişix bura nə qızı tanirix nə dədə
 nənəsin nə əxlaqına bələdix bularin fəqət bu Aşıq olub.
 demiyəsən qəza qədər ilahi bulari bir dirinin arnına yazib
 gərək gələrdilər azardlar bura түşərdilər bu qapya gələrdilər.
 dedi qurban işkali yoxdu xorəyni sərf elə indi piran qoca
 gəlsə bura bir yolunan ona deyərix vəlida bu tezlixdə
 olmaz dedi yox yox vəzir gərək bu tezlixda biz sozümüzi
 diyax canım qurban axi bu tezlixdə olmaz..olar bax bu
 xorəhdən dilimə vurmam ta gərək bu iş düzəldəsən vəzir
 fikir eliyr nə qilix eliyax xorəh yemillər qiz demyəsən
 qapidan qulax asir gədə atasinin muqabilində ərz eliyə ata
 can qonaxlarımız xorəy yemiyiblər istirdim su aparam
 gördüm pəəəh xorəh yemiyiblər məndə istirdim su aparam
 gördüm heç xorəhdən yemiyiblər məndə utandım su
 aparamdim dedi qizim günah bizdədi qoy gədim ya indi
 olar tək yemilləe ya işdi qəzadi çün tacir dilər xürcünlari
 doludu qizilinan aparib otaxda qoymuşam yannarina
 qəlbilərinə gəlib allah eləməmişdən deyəllər bə xorəhlərdə
 işkal var qizim günah məndədi qoy gedim olarınan əyləşim

bir mənzildə olarınan ba həm xorəh yeyim ta olar bilsinlərki

Xorəhdə işkal yoxdu onnan sora qizim günah bizdədida bəlkə olar diyən xorəy biz pişir məmisix olar bizim təkin dəyrlər ki əl xorəy yiyələr bəlkə olar elə xorəh yiyəllər tacir başidilar biz o xorəhdən pişirənməmişix qoy gədim soruşum görüm gəldi qapini tiqqilladi varid oldu salam verdi baba piran buyrun piran geçib əyləşdi üzün tutub tacirlara ağay tacirlar məzərət istirəm sizi and verrəm sizi mənə yaradana mənə bağışlayn günh məndədi mən bilərəm ki sizin xorəyzi soruşmamışam ta siz deyən xorəhdən biz pişirax indi əmr eləyn hansı xorəhdən xoşoviz gəlir onnan pişirax burda allahverdi xan vəzir gördu adam utanir axi dedi əmican allah ömür versin xorəhlərin lap qəşəh xorəhdi heç da işkalları uoxdu labda yeməlidilər onda duslar piran buladan icazə istədi ki tacirbaşı məndə elə muxtəsər acam duzdu mən sizdən qocayam amma siz qonaxsiz iki tikə icazə versəz başladı yəmağiki görə əgər bulae xorəhdən şəkkili olsalar şəkidən çıxalar başladı hərəsinən bir tikə iki tikə yemağigördü xeyr bular ginədə yemədilər allahverdixan vəzir işarə eylədi üzün tündü ağay tacir başi pəs xorəh sərf olmayacax ordaydi gözinən işarə elədi vəzir sənə soz demişəm dilimizi bu xorəyə vermiyacəyx ta işimiz düzəlməsə görsəxdə düzəlmədi burdan durub çıxib gədəcəyx burda çörəh yemiyəcəyx daburda söz danışdix indi bu vəzinən buların sözu bombəstə tüşüb piran hey

işarə ilir ki niyə yemirsiz bəli şah abbas da işarə ilir
 allahverdi xan vəzirə ki vaxtidi zamanidi sözün qardaş
 bəniyə demirsə oda demirdi ta ora təkin ki işarə ilədi
 qardaş bəniyə demirsən da bə söz gəlib vaxti yetişib bu kişi
 ozü deyir bəniyə yemirsiz niyə demirsən allahverdi xan
 vəzir birdən diyə bilmirdi nəcürdeyə utanirdi mən birdən
 bu sözü desəm məsələ birdən daşar deyər olma gəldiz
 mənim çorəymi yediz olma ayrı cürə mənə baxırsız ona
 cəhət narahatirdi bəli ovaxt ki piran dedi bəniyə sərf
 eləmirsiniz ağay atcirlar sizi and verrən sizi mənə yaradan
 allaha əgər sözmöz vasa buyrun onda şah abbas işarə elədi
 vəzir vəzirə ki kişi deda bə niyə demirsən vaxti yetişib
 vəzir gördü hə indi diyə billəm dedi əmi piran allahdan
 gizli dəyl sənnən nə gizlin utanıram sənə dyəm bir söz var
 dedi mən ölüm bəniyə demirsən az qaldı bağrim çadiya
 dedi qurban tacir başi bizim tacir başımızdi lab düzü sənin
 qiziva məhəbbət yetirib qizin adaxlisi əri olmasa deyir ki
 xorəhdən yesax bu sözü diyənmərix ona cəhət qoymadı
 mən xorəhdən yyəm əgər sənin məhəbbətin olsa allahın
 əmrinə pyğəmbərin şəriynən piran gördü elə bular
 kişidilər həqqində çorəy yemirmişlər dedi ağ tacir başi iki
 üş dəyqə sənnən icazə istirəm mən bir gedim mənzilə
 gəlim buyrun piran çıxdı buların mənzilinnən gedi xanımı
 olan otağa əyləşdi üzün tutub xanimina dedi bir gəl bu
 tərəfə xususi sözüm var dedi xanim bura bax görüm bax
 lab türküsün deyirəm o tacir başi qiza məhəbbət yetirib aya

qizdan soruş gör əlaqəsi olsa qonqxdılar özləridə çorəh yemiybrər çoxda mərdanə adamdılar əlaqəsi olsa qazi çağırım bularin kəbinin oxusunlar qizi verax tacir başıya doslar dmiyəsən qiz o dəyqə ki xorəy gətirirdi gördü bu tacir mənə çox baxir dolugözünən xoşuda gəlmişdi biləsinən anasi qizdan soruşdu qizda gülə gülə səsləndi anacan mənim atam başımı ayana kəssə qanim orana axar mənim ixtiyarım atamda ta qiz cəvabin anasına dedi anada pirana piran gördü iş düzəldi gülə gülə varid oldu salam verdi yallah buyrun buyrun allah işizi düzətdi işkali yoxdu xorəyzi meyl eləyn qazi çağırım kəbinizi oxusun qizda razidi ondaydi şah abbas üzün tutub pirana didi əmi oiran sizin du qazılar ya mallalar nəçədənə dil bilillər fəqət mallalix oxuyublarda oda ərəbi dedi bəli dedi mən neçə dərs neçədənə dil bilirəm və oxumuşam mən özüm qəşəh siğə və kəbin oxümax bilirəm məgər olmaz mən özüm oxüram dedi qurban neyə olmazdedi pəs icazə versən mən özüm oxuyum siğəni ondaydi ki oiran ordan səsləndi dilşadinan anasi girdilər içəriyə salam əyləşdilər indi şah abbas özü o surəki o ayə ki oxuyullar ən kə əhdə zəvvəc təhu ..həmun ayəni oxudu cavab bəli bəli bulari tapşirdilər bir birinə bular oldular bir birinin nişanlısi ər arvad vəzir piran və arvadi burdan durub gəddilər indi bi xirəhdən vəzirə qismət dəylimiş ha olar gedilər xorəyi qizinan şah abbas yedilər bularin iki ay bərnəməsidi ki gələlər azərbaycana baz did eliyələr bir gün oldu allahverdi xan

vəzir eşikdən qapını çaldı kimsən tacir başı ərzim var çıxdı
 eşiyyə tacir başı şah abbasidi hə vəzir nə var dedi qurban
 mən u sözü yadivasalın indi iki aydan on gün çoxdu biz
 burdayxha eydadi bydad düz deyrən dedi belə tarix
 qoymuşam iki aydan çoxdu biz burdayx qərarimiz biydi iki
 aya qəydəx paytəxdə olax isfahada indi iki aydı bu
 mənzildəyx gördü çox bətər olub dünya gəlib gedib gecə
 gündüz sahatlar həftələr o əndazə ki xış gəlib bizə mən
 deydim bə hələ beş altı gündü dedi yaxşı gəl içəri hər ikisi
 yetişdilər o mənzilə ki qızda ordaydı indi piranidə
 çağirdilər piran xanımın da götürüb gəldilər qızıda həman
 otaxdadi şah abbasdi allahverdi xan vəzirdi birdə şah
 abbasın

Xanimidi birdə piran və qızın nənəsi şah ababsin oları bir
 yerə cəm eləməxdən mənzuru nəməneydi üzün tutub piranə
 sari baba piran bəli dedi baba piran sən oqədər ki bizə
 məhəbbət eləmişən adam yani utanır sənün üzüvə baxa səni
 danışdıra piran səsləndi kişi bu nə fərmayşdı bəşər gərəh
 bir birinə ehtiram eliyə bəşərə bəşər deyblər bəh bəh bəh
 bəh piran tanıdırdı ki bu şahdi dedi əmican adamin bir
 dənə toviği itsə onu axtarada bəli qurban dedi əmi piran nə
 müddəti biz bura gəlmişix mən 40 tacirbaşının böyügiyəm
 əlimin altında 40 dənə tacir var hər tacirin 40 dəvəsi var
 olur matah gedib bizim xəbərimiz yoxdu gəlmişix burda
 sənnən qohumlux eləmişix indi mən sənnən icazə istirən ta

gədəm ticarəti təqib eliyəm axtaram tapam dedi qurban
 ixtiyar səndədi məgər mən sənə bir söz deyərəm sən
 ixtiyarın var hər zaman gedsən mənim gözüüm üstə qalsan
 yerin var gedsəndə xoş gedib sən dedi əmi piran sən bizdən
 nə süt pulu istədin nə başlıx istədin heç bir zad istəmədin
 dedi qurban bu nə fərmayşdı dedi bu sozlər bu söhbətlər
 yoxdu bizdə işarə ilədi tacir başı xurcunu ver mənə
 xurcunu ki aldı bir xurcunun iki gözündə boşaddı həmun
 otağa piran pula baxdı gördü baba xalis siggə qizildi
 ehtiram elədi dedi qurban bu pulu ki sən mənə verirsən
 mən bu pulu saxliya bilmərəm niyə verirsən bu pulu mənə
 dedi əmi piran bu pulu ki mən verirəm sənəallahin yazisidi
 əcəl birdən aman verməz qəydə bilmədim laəqəl mənim bu
 xanimim bu pulu xəşləsin piran gördü bəh bəh bəh qurban
 xanimi qoyursan qala burdə bəli nə işkali var nə qədər sən
 gəlməmişən mən gözüümün üstündə sən xanimini
 saxlaram ki o qizimdi narahat olma durdular pirannan icazə
 istədilər istədilər gedələr qiz ağladı tacir başı ərzim var
 belə yapışdı tacir başının əlinnən cəhdi həyətin o başına
 ərzim var hə xanim nəvar?

ağliya ağliya dedi bəs tacir başı təşrif aparisan yolunu
 gözlüyüm inşallah axi bizim evladımız vardı .
 evladımız vardı?

bəh bəh bəh bəh əlin atdı kəmərinən bir bazubənd çıxatdı
 saxladı əlində üzün tutub xanima dedi:

bu bazu bəndi görüsən bazu bəndin qaşında yazılmışdı
 “isfahan nisfi cahan şah abbas cənnət məkan” əgər bir az
 diqqət eləsəydi bu qiz bilərdi ki mənim ərim şah abbasdı
 bunnan olan uşaxda bilirdi ki atası şah abbas iranin şahidi
 dedi bax bu bir bazu bəndidi əgər mənim oğlum olsa birdən
 işdi mən gələnmədim bu bazu bəndi bağla sağ qoluna gəlsə
 məni tapsa mən o bazu bəndi görsəm billəm mənim
 oğlumdu bu bazu bənd nəzənə malidi mən böyük tacirəm
 bu böyük tacir lərdə olallar əgər qizim olsa puluzda
 qurtulsa bazu bəndi sat 10 qizin cehizin alar ginədə mən
 yetişənmədim sat mənim qizimi sal yola gdsin qiz ağladı
 iki məşuq qol boyun olup opişiblər xahafizləşdilər şah
 abbas vəzir mindilər atların belinə xodahafiz ləşdilər
 atların başın çevirdilər isfahana sari günə by mənzil piy
 mənəzim qədi mənazil ta surullər bular vaxtında yetirdilər
 isfahana taci xətt səltənət iranda qərar tutub ki bazdid
 eliyəcəydi eliyb allah buna əmr eləyb ki gəl bazdidə bu
 sənin aniyan yazilib xanim qaldı urmuda bəndin üstündə
 dağın dalında bir kəddi adi şəlməkəan orda şah abbas taci
 xətdində qərar tutub məmləkətin sərneviştinə dəftərlərinə
 dünyanın ozasına baxir nəzərində deyr adam yolaym
 gətirsinlər de büyük de sabah bu həftə gələn ay bu il da baş
 qarışdı yadan çıxdı xanim qaldı isfahanda şah abbas
 urmuda şəlməkanda indi gəlirix xanima tərəf 9 ay 9 gün
 9sahat 9dəyqə tamam olub dayələr qizin dövrəsində dilər
 xəbər verdilər xanim bir oğlun gəldi dünyaya bəh bəh piran

7 günnən sora bir böyük qonaxliq elədi hamini yiğdi dedi ağalar ocürki bilirsiz bunun atasi tacirydi hamiza itila vermişdim o zaman qizimi vermişdim tacir başya indi o tacir başinin oğludi ki tarix qoymuşdix dünyaya gəlib o uşağa indi istirix bir ad qoyax olarki şama gəlmişdilər dəvət olmuşdular gidilər ad qoyalar adin nəmənə qoyax adin qoyax heydər hydəri kərrar bunu verib xanima adin qoydular heydər şamnan sora bir qədər adam gəldi çay işməgə həman piranin mənzilinə uşağın adin qoyax dedilər qoymuşux nəmənəheydər qoymuşux dedilər el içində gətirin bizdə ola bir bəylis verəx eliğən o evdə bir dənədə bəylis verdilər oldu heydər bəy indi heydər bəy lələyə dayəyə mədrəsə mərtəb o kətdə piran mədrəsənin bnasin qoydu atasi çox pul verdi mədrəsə tikdirdi mirza gətirdi ora mirza da bir nəçə uşağada dərş oxudurdu orda həman şəlməkanda o vəziynən uşaxlar dərş oxuyullar yavaş yavaş heydər bəy boya başa çatib təqribən 12 yaşındadi mədrƏsədən gəlir mədrƏsədən gəlir mənzilə bir qərinin oğlu vardi o küçədə uşaxlarinan bahəm söhdət elillər bahəm aşşix oynullar hudər bəy o rdan keçə keçə o qərinin oğluna şuxlux elədi əlin adi bunun qulağına dmiyəsən heydər bəy o qədər güclüdü bir pəhləvandi özünündə oz gücünnən xəbəri yoxdu ta qərinin oğlunun qukağinnan yapışdı çəhdi qulağıdibdən çirdi azqaldi qulax qopa ta qulaxdan qan tökülür qaşdı anasinin yanina ançax dedi piranin oğlu mənim qulağımim qopaddi ana gördü qulax

qopubda budu az qalair tüşə qan götürüb uşağı az qalir
oğlan əldən getsin kəssovu gotdu qaşdı heydər bəyin
dalican evlərinə az qalirdi daldan yetirdi səsləndi oğlan hoy
piranın oğlu sənnənəm heydər bəy döndü ta qərinin gözü
sataşdı heydər bəyin gözüne dedi oğul hayfım gəldi dedi
heç bura bax görüm sən heç tanırsan dədən kimdi oğlumun
qulağın qopardısan heudər bəy bu sözü işydəndə indi
dədəsinin adın eşidi gör dədəyn tanırsan ya tanımrısan
piranın oğlu dəyrsən piran babandi heydər bəy bu sözü
işidəndə gözləri çıxdı təpəsinə heydər bəy dedi qəri nəne
həbə piran mənim atam dəyr dedi oğlan o sənin babandi
heydər bəy dedi bucur olsa mən özümü öldürürəm bura bax
görüm bu ad mənim bir ömür üstümdədida hələ bu bir
qəridi əgili demədi rəhmət atasına pis söz demədi mənə
gənə bu yolunan deyib yaxşidi olan piran həm mənim
anamin dədəsidir həm mənim bu nəcür işdi narahadi o
hirsinə gəlirdi evə həmişə qapını çalardı anası gələrdi
qapiya salamaşardılar ama qapını bu dəfə çaldı ana qapını
aşdı əvəzinki salam verə danışa anaynan görüşə girəndə
içəri anası səsləndi bala heydər eləbir narahatsan belə
əlinin dəliynan itələdi ananı varid oldu həyətə gəldi otağına
anada dalbadalı gəldi görə nəvarda bu niyə narahatdı ana
öz ərinin ki tacir abbasırdı ki biz tanırıx şah abbasdı
qoxusun bu oğlunna alırdı varid oldu otağa gördü hydər
bəy birdənə xəncər alıb əlinə məni görəndə həmlə elədi
xəncəri qovzadı dedi and olsun səni məni yaradana gəl bir

söz sorü şuram düzün deməsən əvvəl səni öidürrəm sora
özümü yani ikimizində adın nişanın gərək yerüzünnən
götürəm axi oğul nə olub niyə dəli olubsan nəsorursan sor
cavab verimda nə soruşsam düzün deyərsən hə düzün
diyəcəyəm bura bax görüm dədəm kimdi birda anasi gir
elədi dedi elə mənim dədəm pirandi rəhmətliyn qizi məgər
sən öz dədəyən gedibsən ərə bu nə sözü sən danışırsan
xəncər gedi göyə pəs düzün demirsən qoy öldürüm göydən
xəncər gələndə əl saxla deym oğul əl saxla hydər göydə
əlin saxladı dedi düzün de ağıladı dedi bala əyləş deym
əyləş dedi de bu dəyqə gərəh mən biləm bax bax görüm
mənim atam kimdi dedi bala macal ver deymda eyni
cərəyani oturdular hə de görüm anasi başladı macərani
başdan dedi bala sənin atan bir taciridi ki onun tay bərabəri
yer üzündə yoxurdu belə atan yaxşı kişidi bir belədə pul
verib mədrəsənidə onun puluynan qoymuşux hələ o verən
puldan əlidən birin xəşliyən məmişix hələdə ginədə qalır
bala gedib gələ bilmirəm nə qəza v qədərə tuş gəlib pəh
rəhməddiyn qizi bular nə sözdü inşallah gələr indiyə qədən
atami mənən gizlətmişdiz mən gərəh gedəm atami
gətirəm necə necə bu qışqirdi bunun səsinəo xan nənəsinan
babasi gəlib qapinin dalinnan qulax asillar heydər bəyin
anasi ağılırdı heydər bəy anasına dildarlıx verir ana anacan
mən ölüm ağlama bir qulax ver sözlərimi bir bax şirlərimə

Dolanim başıva gül üzlü ana

mən gedərəm öz atami gətirəm
Yanıram atəşdə misli pərvana

mən gedərəm öz atami gətirəm

Xudam yaradibdi cənnəti bağı

təbibimsən dur gəl bağla yaramı

Misiri isfahani hələbi şami

arrayb axtarib tapib gətirəm

Heydərəm çağırəm şah heydəri

öldürən məlhəbi alan xeybari

Misiri kaşani hələbdən bəri

arrayb axtarib tapib

Ana elə ağlayr evin tikilsin bala heydər bu nə sözdü dedin
oğul məgər sən atanın yeryn blirsən gedisən gətirəsən atan
bir tacirydi bala bəli dəyl hansı məmləkətə gedib bax durba
babasınan xan nənəsi eşihdən qapidan baxirdilər ama
ağlırdı heydər bəy anasida bu yanda ağlırdı heydər bəy
görmürdü anası səsləndi bala sən bir nəbələt cavansan
özüdə heç yeri tanımırsan nəcürə gedirsən dedi ana qılaq
ver mənəim köməym var kimdi o movla ki şirimdə

Dedim onda babası o pıran varid oldu içəriyə qolun saldı
heydər bəyn boynuna belə üzünən gözlərinnən öpür gıl
heydər bala qurban kəsərdim oöl gedərsən bilirəm
sidqiyn o yerə bağlamisan o kişi köməlinə çatar oğul

gedərsən amma baban cani babayan möhlat ver bax sübh
gedim şəhərə bax həm biləyən yaxşı bir dərəcə yek bir at
alim həm vsayl qurbət alim bala gətirim yalasalim get
ginən dedi qəbul elirsən dedi baba piran qəbul elirəm indi
babasi gecəni yarıblar süb yola tüşüb vəxtində yetirdi
urmunun bazariba heydər bəy bir dəs yaxşı şikar libasi aldı
cəng libasi aldı nənənə ki əlinnən gəlirdi aldı qelinc qalxan
zerzh tyrkaman ox hər hansı silahdan əlinə gəlirdi ala
silahların içinnən seçdi aldı onnan sora gəldi miydana bir
dərəcə yek ərəb ati aldı ki yerin goyün arasında qışları bənd
olmurdu o ati minib vəxdində yetirdi şəlməkəna qabax
gidirdilər biləsinə atdan piyadə olub babacan alibsan dedi
oğul almışam indi o at mənzildə heydər bəy libasların
giyibki anasınan babasınan ki eldən ayrılı gedə ana gördü
aydadi bydad büüyünə qədər o kişi ki ərimirdi qoxusun bu
oğlannan alirdin allah buda istir buyun gedsin mən necə
olacıyan qəzov qəddərim sər nevişdim nəmənə olaçax ağladı
ağlırdı çəkildi daldalandı demiyəsən heydər bəy təqib elir
anasın allah eləməmişdən mən gədəne kimin anam özüzə
sədəmə yetirə yavaş yavaş anasına yaxınlaşdı qulax asırdı
gördü anası ağliya ağliya oz özünə bayatı deyir şir deyir
nədəyir fələyn əlinnən şikayət eliyir fələh bəsən niyə
mənnən düz demədin .

Dad eylərəm bu fələyn əlinnən
bir xoş gün görmədim yaşımmın fələh

Fələh məni hansı gündə yaradin

qovqalar əskilmir başımnan fələh

Gözəllər gəzən yer baxça baq olu

bağrin başi çarlı çarpaz dağ olu

Gecə gündüz işim ağlamaq olu

xəbərin olmaz peşimnən hələh

Neynədim fələh baxdin kəm mənə

günü gündən artın dərdo gəm mənə

Dilşad deyər ağam vermiş can mənə

ammaşəstinin ox vurdun döşümnən fələh

Bu sözdə heydər bəy çadı anasının başı üstə anacan anacan
ağlırsan özümü gldürrəm dedi oğul sənnən işim yoxdu bala
fələh mənnən əvalinnən düz gəlmıyb dedi oğul beləda
mənnən gözəli yoxurdu iki ay zad bir kişiye xanim
olmuşam indi biyol umudum gəlir sənə indi fələh sənide
əlimnən alır ana mən ölüm ağlama bu gözəlliği məlahəti
allah sənə verib heydər bəyin özündə ağlamaq tudu gözləri
doldu ama ginədə dildarlıx verir anasına ana sən allah bu
gözəllik bu məlahət bu ləyaqət səndə var gənə ağlırsan
bular birda ana bala dəddəşillər ana ağlır bala dildarlıx
verir bala ağlır ana dildarlıx verir istədi ki ati minsin
anasinnan babasinnan xan nənəsinən xonahafizlıx eləsin
bala ağlır ana ağlır dedi ana iki kəlmə sənə xusui sözüm

var heydər in yadına tüşdü dedi ana can atamin əslən adresi
 məndə yoxdu hara gedim soruşum kimi soruşum axi
 bilmirəm ki atam kimdianasin çəhdi bir quşəyə dedi anacan
 bəli dedi axi mənim atam sən in ərindi bura bax görüm sən in
 heç yadıqarəlamət nişanə adres hə hə hə hədedi bala
 qurban kəsdiym bala yaxşı yadima saldın getmə getmə
 birdənə yadıqar verib mənə onu gedim gəririm sənə özüdə
 deyib biləmə nə deyib ana dur burda oğul gedim gətirim
 qəytdi mənzilə yaxdani açib bazu bəndi götdü gədi verdi
 heydər bəyə dedi oğul bunu atan özü verib mənə demişdi
 oğlan olanda bağla sağ qoluna gələr mən i tapar qiz olsa sat
 ərə ver biləsin indi oğul bax bu bazu bəndi atan verib mənə
 atan böyük bir taciriydi özüdə mənə sohbət eləmişdi tacir
 başıyam özüdə isfahanda olam iran in paytəxdində heydər
 bəyn savadi varidi o bazubəndin qaşın oxudu dedi ana
 burda yazib isfahan nisfe cəhan şah abbasi cənnət məkan
 dedi oğul elə atanda döyük tacirdi xəzənə malidi şah abbas
 veribda bəlkə ordan alib birda oğulu azdirdi heydər bəy
 yaxşı tapışdı

Atasin ama anasi azdirdi biləsin dedi oğul atan tacirlarin
 böyügidi tacir başıydi adida abasiydi tacir abbas tacir
 başıydi ki isfəhanda olardi indi hydər bəy anasinnan xoda
 hafizləşib eldən tayfadan qohumnan əyağın qoydü ərəb atin
 xaneye zinində qərar tapdi atin üzün dondərdi at yolgedir
 nabelət na aşina sindi cavan kiçih yollary tanimir heç yola
 bələd dəyr özüdə təkdi həmun vəzinən yollara idamə verir

bir gün yollari soruşa soruşa geddir qabaxda çadi bir dəstə tacira o tacirin ticarətinin tacir başisin soruşdu o tacirinən bir sohbət elədi ki tacir başi mən gedirəm isfahana mənində apara bilərsiz isfahana dədi oğul əgər təhəmmol eləsən atin dəvənin ayağıynan sürməğə bizdə isfahana gedirix qoşul bizim karvana hətta darixanda mənnən bahəm ati surrux dağlardan şikar eylərix qəydərix ticarətə tüşəndə ovin ətinnən kabab pişirrik yavaş yavaşdədə bala kimin danişarix səndə darixsan biz gedərik isfahana bizinən barabar gəl gedək indi heydər bəy qatışdı o kərvana o tacirlərə gedillər isfahana ama çün yola bələt dəyrdi hey yolda o tacirlərdən soruşurdu isfahana çox qalirix deyrdi bala hələ isfəhan hani necə şəhərlər gecəcəyix bu tezlikdə isfəhana yetirənmərik bir müddət soruşmurdu bir müddətdən sora ginə soruşurdu indi yavaş yavaş yoxunluyublar isfəhana axşam gün batan zaman o saribannarin biri səsləndi cavan gündə ki soruşurdun nəqədər qalirix odana ora isfəhandi o qapi kivar orada ali qapi diyəllər ki ozaman qala qapisi deyillər heydər bəy boylandi bir baxdi dedi hə pəsmənim atam allah görəsən indin durdadi o günü görsəydim atani tabışam indi karvannan barabar çadilar darvaziya gün batmışdı varid oldular şəhərin içinə heydər bəyin fikiri oyan bu yandaydi gah sağa baxirdi gah sola bu halda demiyəsən atin dəstə cilovin çəkib bir yana bu karvannan ayrilib indi tək başına xyavanda gedir bir zaman huşu başına gəldi ay dadi bydad

döndü gördü karvan yoxdu özüdə bilmir harda qalillar ati dondərdi qəydim tapım qəydi tapa bilmədi indi olub şam vaxdi indi bu xyavan mənim o xiyavan sənin tanimirdi ati sürür ta o vaxda kimin ki nəzərində deyirdi məni bir nəfər aparar qonax eylər dabilmir ki bura paytaxdi burda musafir xana vardı ama çün bu şəlməkanda boya daşa çadmışdı nəzərində deeyirdi ki elə burada orakimindi ki bir qəribi birnəfər qonax eliyər gördü heç kəs demir buna gəl qonax ol ati xyavanda hər kəsin dalıcax sürür o yetişirdi evə açarı salırdı qapını açdı buda çatıb onun dalıca qapıya gördü girdi içəriyə qapını daldan bağladı heç bunada demədi gəl ya buyur ati dondərdi ginə birinin dalısicax oba elə qabaxki kimin çün cavanırdı bilmirdi neynəllər o adan da girdi içəriyə qapını bağladı küçədə dibi baxlı bir küçəydi heydə bəy ginədə qaldı qapıda xiyavanda heç kəs adam qalmadı dedi da hara gedəciyəm axşısı budu elə atdan tüşüm cilovın bağliym qoluma elə bu qapının qabağında bir səkkivar o səkkinin üstündə oturum həmidə yatım ta səhər olsun sabah inşallah axtarram taparam tacirləri gedərəm tacirlər olan yerə olardanda atamı soruşaram indi bu burda qalsın indi isfahannan danışax şah abbasınan allah verdixan vəzirin qərallaridi həfdədə şəhərin bir məntəqəsində keçədə dərviş libas dolanarmışlar məsələn ki ozaman şəhər 5 bölümdü hər gecə bir bölümün dolanarmışlar indi gecənin yarısı keçib o tərəfə bular dərviş qiliğində almas balta əllərində xiyavannan yavaş yavaş keçillər hər yerə baş çəkillər

buqilix şəhərin vəzinə baxıllar ki heç kəs bilməsin hər mahaldada buların bir özəl evləri vardı nəmənə gecə yarisinnan o yana tapsalar gətirəllər o evə o evlərdədə buların öz adamları varyıdı yavaş yavaş yerdə gəlillər allah verdi xan vəzir qabaxda şah abbas bubun dalıxax yetişiblər o dərbəndin ağzinaki heydər bəy o rasta dərbətdədi elə o dərbəndin ağzinnan keçəndə heydər bəyin ati dirnağın çaldı yerə bir quyruq tərpedi bir ferilladi bu səslərə allah verdixan işidi belə baxanda gördü o çiraxki küçədə yanır dibdə bir qərəlti var eıə bir ki burda burda bir at var yavacca çəkildi daldali baltanı qovzadı göyə yavacca şah abbasa işarə elədi dərviş bəli elə birki bu dərbədə oğuru var özləridə atınan oğurluğa gəlirlər gəl görək yavaş yavaş ginədə allaverdi xan qabaxda şah abbas onun dalıcan niyə ona görə ki xətər qabaxda özüdə gücədi almas balta əllərində yavaş yavaş gəlillər o yerə kimin ki gördülər ki bir nəfər adamdı bilmillər fəli halda qocadı ya cavandı bələdi ya nabelədi səkinin üstündə əyləşib yaxınçınıda çəkib başına gördü atın dəstə cilovın bağliyb qoluna oturub başın dəyb dizlərinə elə bir ki yatıbdı hər kəsdi na bələddi məgər indi belə nabelət adam tapılar ki gələ küçədə qala yavaş yavaş öskurdülər danışdılar ki at hülkümiyə atda əsil atd yetirdilər ocavanın başının üstünə belə gördülər mürəttəb yuxluyub səsləndilər biləsinə cavan cavan kimsən yaxınçını başınnan qovzadı diskindi heydər bəy yuxudan ayndı belə baxanda gördü iki dənə dərviş almas balta

ellərində dürüblər bünün qabağında biri qabaxda biri dalda
 dərvişlər qərənqulux küçədə o çirağın işığında görüblər
 biləsin soruşullar cavan cavan sən kinsən nə adamsan
 burda nə işin görürsən adın nədi hardan gəlibsən bu sozləri
 soruşanda heydər bəy doluxsundu ürəgi doldu aqliyan
 kimin elədi heydər bəy kimin oğludu budana durub başının
 üstündə tasi balta əlində bu kişinin oğludu amma bir bir
 lərin tanimiylar şah abbasın qanı coş yedi gördü bu cavan
 elə dolubdu səsləndi daldan ağlama bala dərdin de
 sözüyündə bə niyə narahat oldun onunda səsi heydər bəyə
 kar elədi yani əlaqə yeterdi dərvişə qurban siz kimsiz
 düdilər bala biz dərvişix burdan keçirdik səni gördük istirik
 görək nə adamsan gözlər doldu səsləndi baba dərviş indi ki
 siz istirsiz mən dərdimi deyəm bir qatar söz gəldi sinəmə
 icazə verin onu sizə oxuyum.

Nə meddədi tərki vətən olmuşam .
 düşmüşəm elimnən aralı dərviş
 Anamin gözlərin yolda qoymuşam .
 onun üçün gəzirəm aralı dərviş

Şiyda bülbül meyli qaldı güllərdə .
 şanə oynar siyah zeflər tellərdə
 Bəndə ana bətnində atam qurbət ellərdə .
 bağrimin başınnan yaralı dərviş

Şeyda bülbul əyləşibdi küldədi .
qafil olma dünya səni alladi
Anam ağlar babam gözü yoldadi .
elimnən gulumnən aralı dərviş

Heydər bəyəm indi qadan alim mən .
alib alib şirin cana salim mən
Saxlasan yanında qulam olum mən .
sora deyim sənə qəzani dərviş

Ay dadi bydad şah abbas gördü oğlani danışdırsan atsinnan
danışar buniyə atasinnan danışir yavacca dərviş allah
verdinin qulağına dediki dərviş bu niyə anasinnan dedi
ordan heydər bəy işidi dahada ağlamağı ykəddi üzün tuddu
baba dərvişə ərz elədi hali dərvişlər baxdilər bir birinin
üzünə nicə ana bətnindəydin didi bəli baba dərviş dedi
oğlum sən anannan sora bə bir adamin yoxdu dərvişlər
dedi oğlum elə bir ki nabelətsən o birisi dedi oğlim qulam
olursan bizə ki dərvişix isfəhanında hər yərin tanirix
[[[hər bənd sözün arasında dərvişlər soruşurdular heydər
bəy də şirinən cavab verirdi ha üstəki sözdə]]]
Oğul qol verisənki qulam olasan heydər bəy dedi bəli
dedilər qəul yapış ativin cilovinnan dalimizcax gəl indi
heydər bəy atin cilovi əlində buların dali can gedir şah
abbas hey fikr eliyir allah bu nə qilix bir cavandi bu nəyiçün

qurbətə tüşüb anasinnan sohbət elir ama atasinnan xəbəri yoxdu bu fikirlərdəydi yetirdilər oyerəki qapini çaldılar o adamki o evdəydi öz işinə bələtirdi qapidan çıxdı ehtiram elədi bir kağız verdi dərviş biləsinə birdə işarə elədi ona bu cavan burda istirahət eləsin biləsin gəllix aparrix yapışdılar dərvişlər atların cilovinnan gedilər o adam heydər bəyi çağirdi içəriyə atın yerbəyer elədi pzunə yaxşı xorəh verdi yedidi içidi dastan diyədiyə biləsin yatiddi indi ozamandi ki həman adam gün çıxannan sora ayder yuxudan heydər bəy gözün aşdı gördü hə haman adamdi üz əlinə safa verib gəlib qiynalti yeyib huşu gəlib başına o adam soruşdu cavan o gecəki dərvişləri tanidin dedi xeyr dedi qol veribsən olara qulam olasan dedi bəli dedi oğul bir söz deyim diskinmyəsən dedi xeyr qurban dedi oğul o dərvişlərin bir şah abbasidi biridə allahverdi xan vəzir oğul indi biləyin istirəcəxlər dərbara məbada diskinəsən qorxasan ya narahat olasan səni dərbara istəməxdə sənnən xoşlari gəlib çün qovl veribsən olara qulam olasan mumkundu qulam eliyələr biləyin olasan qulam qalasan dedi bəli qurban bə necə qalmaram elə bu sözlərdəydilər qapi çalindi gördülər iki adam gəlib məmurdular varid oldular dedilər cavan gecəki o dərvişlərə qovl veribsən olar səni istiyr qalx əyaqa atini min gedəx indi gəliblər o məmurlar ki bunnan gəlirdilər dərbara olarında xoşlari gəldi bu cavannan iyni cərayani bulara dedi olarda buna hərnəy örgədilər ki belə salam verəsən belə ehtiram

eliyəsən belə salam verəsən indi yetişiblər şah abbasin dərbarına örgətdilər ki hər yanda biz ehtiram eləsəx səndə ehtiram elə hansı pillədə dursax bayrax ənsə ehtiram elə o vəzeinə varid oldular dərbara sutunə siyasətin qabağında dayandılar ehtiram elədi şah abbasin gözləri sataşdı bu cavana elə əlaqə yetirdi elə məhəbbət yetirdi bu cavana axi öz oğluydu da qan coşurdu oqədər xoşu gəldi bu cavannan çağirdi yoxuna biləsin dedi cavan gecə qovl veribsən qulam olasan qovlunun üstündə varsa dedi bəli qurban bəh bəh o dəyqə bunun 40 dənə dərbarda qulami variydi bu 40 qulamin birdənə rəysi variydi o rəysi çağirdi dəstur verdi şah abbas hokm yazilsin bu cavan o 40 qulama rəys olsun o qabaxki rəys bunun mavini olsun amma buni hər gün məşq versin təmrin versin hər bəməneni örgətsin biləsinə hokm verdi biləsinə dedi oğlum o 40 dənə qulama səni rəys elədim get işə başla o örgədər sənə hər nəyi hərgün probləmiydi şah abbas çağirardi xəbər alardi bunnan oğul narahat dəyrsən işlərin necədi darixmirsən ki heydər bəydə burda ehtiram elədi dedi xeyr qurban darixmiram səsləndi adın nədi dedi heydər bəy dedi oğul indi sənin adivi mən qullar ağası heydər bəy qoydum ki olur qulam heydər indi qulam heydər 40 qulamin rəysidi bu qulamlar ki qulam heydər bulara rəys olmuşdu başladılar bunnan pəxalətlixə pəh canım şah abbasin buna niyə buqədər əlaqəsivar bu gejdə gəlib tez örgənib nə qilix oldu ki bu buqədər qabağa tuşdu o qədər pəxalətlix elədilər ki axirdə dedilər cavan biz ayda

bir dəfə şikarə gedərix indi şah abbasdan icazə al o sənin xatirini çıx istiyir ta biz gedəx şikarə qulam heydər bir məktub yazdı şah abbasa ki qibleye aləm qulammar istillər ova gedsinlə sənnən icazə istirix ki icazə izn verəsən ki gdax isfahan dağlarında şikarə məktubu vəxtində yetirdi şah abbas altında yazdı ki oğlum izin verildi amma istədi dedi oğlum dedi bəli dedi birimci dəfəndi ki dağlara gedirsən çox gözləginən at biləyn atar ağa daşa dərəyə qulamlar bələdilər amma sən nabelət sən qabaxda çox getmə avana əlaqəsi var bunnan ehtiyat elirdi bilirdi ki bu qulamlar bunun pəxalətliğin eliyllər amma bu vəzinən qulam heydər bularınan gedilər 42 qulamdi 40 qulam bir mavin yani yuz başı birdə qulam heydər ki patrondur isfahannan çıxıblar şikarə bu dağdan o dağ demiyəsən bular birləşiblər ki qoymuyalar qulam heydər qəyidə isfahana ya oxunan virsinnar ya atın ustunnən itələsinnər dərəyə ancax qoymasinnar bu diri qalsın o vəzinən qulamlar bunu bir cür dağlara gədilər olar bələtirdilər amma qulam heydər yox bular himləşiblər birləşiblər o qabaxki başkanları buları örgədib ki bular neynəyəcəxlər elə dağlara gədilər ki əslən bir şikarə yoxdu bu dağlarda kişmir tərəfinə gətirib hşzad yoxdu sildirim qəyə yanix daşdılar bir qədir dolandılar qulam heydər gördü bə canım niyə bə bir ov yoxdu qulamlardan soruşdu bə balalar bəniyə ov yoxdu dedilər biz nəbiləx hətmən sən şansinnandıda qabaxda gedirdi durbunu qoydu gözüne

gördü odana bir dağ var otlu suludu dedi balalar o dağa gedəcəyx atları döndərdilər gəldilər o dağın yanına şikar gaha yetişəndə gərdülər birdənə ceyran odana yaylır ciyranın boynunda qızıl xalta var belində məxmər cul var o vəzinən ceyran dağda yaylır bəlidı əl ceyranıdı qulam heydər dedi yaxşı oldu birimci dəfəmdi ova gəmişəm bu ciyrani ovlasam aparsam şah abbasın yanına da mənın hurmətim bir olsa olacax min səsləndi balalar bu ceyrani siz dovrələyn mən bu ceyrani diri tutacıyam indi atdılar dovrələdilər bir birinə deyilər baba bira bax bunun şansına bax bə ciyran niyə çıxdı bunun şansına olan ara yolu verin qoyun qaçaha qabaxdan qulam heydər səsləndi muğayət olun ha hərkəsin yanınnan qaşsa dovəciyəm ha dovrəliyn kəməndinən diri tutacıyam atı saldı ceyranın üstünə ceyran məşquldu yayılmağa birdən baxdı gördü bir ovçı at salıb mənım üstümə göz dolandirdi gördü dövrəni atlı alid ciyran bir dayrə bağladı firilladı ona bir qaçax yolu verdilər ceyran qaşdı dağı aşdı ceyranki dağı aşdı qalan atlılar qulam heydəri qovrələdilər o vavin işarə elədi atlılar dedilər özün dedin ki ceyran hərkəsin qabağınnan qaşsa öldürəciyəm biləsin indi biz səni öldürəcəyx neyə ceyran sənın yanınnan qaşdı vay qulam heydər gördü balam işə bax dedi balalar mən nəvax didim dedilər özün danışma öldürəcəyx vəssalam indi iş o yerə yetirdi ki qulamların əl gedi qılıca qulam heydər işi bilirdi dedi balalar mən işi bilirəm qoyun mən bir şey deyimdə dedi lər hə dedi icazə

verin mən gedirəm ceyranin dali cax əgər ceyrani tuddum
 qəydim gəlim sizinən gedəx əgər ciyrani tutanmadım da
 qəytmim ordan çıxım gedim dedilər bəh bəh sən öləsən
 əgər səni qoyax diri qəydəsən isfahana əl qılca yumuldular
 qulam heydərin üstünə ta qulam heydər gördü xeyr
 yumuldular öldü rəcəxlər ondaydi ki əli gedi qılca tuddu
 qilici elinə ildirimkimin bir ati firlladi bularin ortasında
 baxda gürdü öldürüllər əlaş yoxdu yalvardım olmadı dedim
 gedim gəlmiyim olmadı hər yannan ki qilici adılar qabağa
 qoncanı verdi qabağa qulam heydər pəhləvanirdi necə
 təpəsinən qoyurdu atın tənğinnən götürürdü buynünən
 verdi baş top gülləsi kimin gedi başınan qoydu xiyar tək
 ortadan böldü biləsən elə verdi bularin qerxində öldürdü ay
 dadı bydad iş qarışdı buları öldürənnən sora atın başın
 döndərdi o ciyranın dalisi cax amma fikir xiyalat içində
 qərq olub allahım mən atamı axtarmağa gəlmişdim indi
 oldum şah abbasa qulam onunda qerxbir qulamun
 öldürdüm necə olacax mənim işim bu fikirlərinən gedir bu
 dağdan o dağa o şikar gahdan o şikar gaha malisef ciyrani
 tapanmadı qabaxdada atda yorulmuşdu çadı bir bulagin
 başına o bulağın başında bir əli üzün yüdü onnan sora daşın
 üstündə təkியə verdi allah hş kəsə qəzov qədər verməsin
 fikir götürüb qulam heydəri belə daşın üstündə ki dayanıb
 o yerdə qulam heydəri fikir xəyal yuxusu tuddu oçur ki
 bulağın başında yatmışdı aləmi ruyada gördü bir adam ki
 üzünən nur yağır bunun üzbə üzündə durub salam verdi o

adam salamin aldi dedi oğlum qulam heudər çox fikir elirsən bala niyə belə qəm dəryasına dolubsan allaha şükür səndə bu gözəllix bu igidlix bu mərifət səndə var bura bax görüm sən niyə bir belə fikr elirsən qulam ağladı dedi sənə qurban olum ağa allah hş kəsə giriftar çilix verməsin bilmirəm bilirsən yayox mən irannan gəlmişəm özüdə azərbaycannan gəlmişəm isfahana ki iranin pay taxtidi qəzov qədər bir curduki atam mən anadan olmamışdan tacir başıymış gədib onu axtar mağa gəlmişəm ordan ras gəlib şah abbasa pənah gətirmişəm qulam olmuşam məhəbbət eliyb rəysi qulam eliyb o qulamların dağda vaqəəsin deyib indi sərgərdan qalmışam atam isfahandadi isfahannan qəydib axtaranmiyram indi bir yannan vərənnən digər gün түşdüm bir yannan isfahana qəydə bilmirəm bir yannan ata əldən gədib bir yannan dağların arasında tək qalmışam qurban mən fikir eləməym bə kim eləsin dedi oğlum igitlər qəzov qədər qabağında sinəsin sipər elər qoxma allah sənə kərimdi bir bax barmağimin arasınnan qulam heydər belə baxanda gördü ceyran budana dağın o taynda şikar gahda yaylır dedi oğul gürdün ceyrani dedi bəli o ceyrani qovalırdında dedi bəli dedi bax belə o ceyranın turşunna baxdı gördü neçə dağ o tərəfdə çadır çadırın yanınna verlib tənəb tənəbdən lam əlif la kimin rəd olub ikiyüz çadır bir çadırın bir tərəfindədi ikiyüz çadır bir tərəfində ortada bir çadırdı alatəpə ipəh dolu o çadırın qabağında bir qız durub allaho əkbər qulam heydər durus

nəzər saldı gördü ziflər yəmin yəsari tutub çiynlərinnən
tökülüb döşlərinin arasına qərribə bir qizdi boynu eləbir
bağdat durnasidi üz elə bir ondort gecəlix aydı gözlər elə
bir ahunun gözüdü ağız burun eləbir findixdi amma burda
buxax çənəni qucaxliyb az qalir itirsin qulam heydər gördu
bir belə qiz mən anadan olannan görməmişəm səsləndi ağa
sənə qurban olum bu xanim kimlərdəndi dedi oğul bu
kişmir şahinin qizidi cəmşid şahin qizidi atasinin adi
cəmşid şahdi bu qizin özünün adi süsənbərdi bunun bir
əmoğlusu var əhmət xan onu nişanlıyb oda zorunan oğul
buda getmir ona bu sənin nişanlindi allah bunu sənin
anlıyan yazdı səni onun gedəcəxsən navax onu kişmirdən
isfahana gətirsən ondada tatvi tapacaxsan sən bunun
vəsiləsinən oğlum get bunun dalisi cax bu sənin nişanninde
ceyrani qovsan ytişəcəxsən qulam heydər ki bulağın
başında bu yuxunu görürdü birdən elə diskindi gözün aşdı
gprdü baba bərəhuddu qu deyrən qulax tutulur mən vaqə
görürmüşəm amma ürək güp güp güpbüllür eləbir dənizdi
dalğalanir elə birki mənim sinəmdə şir söz bağlanir qulam
heydər durdu ati mindi bulağın başınnan qovzandı bu təllin
ustunə dürbünü qoydu gözünün üstünə belə baxanda gördü
ceyran odana yaylır ati saldı ceyranın üstünə eləbir badi sər
sərdi ceyran gedir qulam heydər gedir o qərd çəhmədi
ceyran gördü bu səvarə yetirir məni özün yetirdi çadırlara
hansi çadırin yanınan gecir verir tənəbin qirir ya çadiri
laxladir o vəzinən özün yetirdi qizin çadırına qoçu verdi

dəldi girdi çadıra ta girdi çadıra ki sahabına yetirdi ceyran
 bir parça tərini içindəydi dort qığın üzəldib dili ağzınan
 çıxıb az qalır bağıri çaddasın qızın yanında uzanıb qızda
 indi yuxu görür hansı yuxunu oğlanın yuxusun ki deyir
 əzizim üzə görsədən zülfün üzə görsədən mənə sənə
 görsəddi səni mənə görsədən orda ki qızı qulam heydərə
 görsədirdi indi qulam heydərində qıza görsədirdi indi dayə
 istir qızı yuxudan ayda gecir təxdin otərəfinə bu tərəfinə
 allah nə qılıx aydım təxtin payəsin silkələdi allah qız
 aynmır çıxım eşiyə görüm ceyrani kim qovalıyb çıxdı
 çadırın qabağına belə baxdı gördü bəli bir cavan bu ciyrani
 qovalıyrmış baxdı gördü bir cavandı sahat qızıl duymələr
 qızıl çox gözəl bir səvərdi fikirləşdi dedi xanim aynsa bu
 cavani görsə imkanı var bunu çadıra çağıra ondada axı bu
 nişannıdı bizim üçün pis olaçax pəs yaxcisi budu mən elə
 əvvəldə mayanı verim şəh zadə dəstür versin bu ovçını
 öldürsünlər bunu öldürsələr biz rahat ollux yoxsa bu
 məlahət bu igidlilik bu gözəllilik bundadı imkanı var xanim
 bunu görsə çağıra çadıra bunnan əl çəhmiyə burda biyol
 qəyddi çadıra dayə neynir təxdin payasın silkələdi susənbər
 gözün aşdı diskindi çün yuxu görürdü yuxuda yarım çilix
 qaldı dayə dayə niyə aydın mənə dedi xanim narahat olma
 hş mən səni bixud yerə aydaram bəniyə ayddin dei çün
 sənənin bu ceyranə məhəbbətin əlaqən çoxdu ona görə elə bir
 bir nəfər bu ceyrani qovalıyb gətirib az qalır ceyranın bağıri
 çaddiya xanim bura bax allah eləməmişdən ceyranə bir şey

olsa mənə qəzəbin tutmuya qiz tez qalxib görüm kim
 ceyrani qovaliyb çıxdı çadırin qabağına niqabin altinnan
 göz sataşdı qulam heydər in cəmalına gördu mən bu cavani
 görmüşəm ama bilmirəm harda allah harda görmüşəm axi
 bir dərin fikirə cumdu gördü bəli indi bu cavani yuxuda
 görmüşəm o cavandi amma elə bu rahadixda deym mən
 səni görmüşəm olmaz qəydi çadira dayə dedi bəli gəl
 içəriyə gəldi dayə bilirsən nəvar dedi xir dedi bu cavan elə
 bir cavandiki eləbir ovçidi amma çox böyük adama
 oxşuyur biz buna ayrı söz diyənmərix dayə bu elə bir igidi
 ki bərabəri yoxdu özüdə məlumdu savadli bir adamdi elmə
 varide bəlidi atin üstünnən baxmağınan çadıraki həmlə
 eləmiyb elə atin ustundə durub bəlidi ceyrani istir dayə
 dedi bə qizim neyniyəx dedi dayə biraz xurdu xurəh
 düzəldirəm sən apar o cavana ehtiram elə denən xanim
 buyrub əgər əjliği var buyursun xorəh sərf eləsin yox əgər
 pula möhtaşdı xonun bir tərəfinə qezel tökəx pul götürsün
 çun dayə mən istirdim ceyrani qovaliyani öldürəm dayə
 mən deyrdim bə məmuli ovçidi bax bu cavanin qiyafəsinə
 şah qatarina bu cavan böyük bir xanivadədəndi buna söz
 deməx olmaz ehtiram eliyəx yola salax burda dayə gicih
 elədi fikirləşdi bularin arasin vurdura davasala elə
 beymanirdi bu dayə qəydilər çadira xorəh düzüdilər dedi
 dayə apar ehtiram elə qulam heydər atin ustundə gözləye
 deyriki mən bu qizi bu çadiri yuxuda görmüşəm axi görəsən
 qiz çıxaxax çadırin qabağına bir niqabli çıxdı bilmədim odu

ya yox o qədər çəhmədi gördü bəli dayə xon əlində çıxdı
 çadirdan yavaş yavaş gəldi qulam heydərə sari qulam
 heydər atın üstündə qiçin aşırılmışdı yəhərin qaşına yanaki
 oturmuşde dayə yetişdi buna əslən salam vermədi qulam
 heydər in bərabərində durdu qiz deyən söz hara bu deyən
 söz hara elə bir sözünən buların arasın verdi səsləndi cavan
 xanim buyurdu əgər acınnan gəlibsən bura götü xorəh
 yeginən qarnvi doyuzdur yox dilənməğə gəlibsən latsan
 lutsən yoxsulsan al bu qizillardan götü get bizə mzahim
 olma ta qulam heydər bu sözü eşidi xonu dayədən aldı elə
 üzüqöylü berdi yerə qablar pərəm pərəm oldu xorəh qizil
 cəvahirat səpələndi dayə qəlbində dedi yaxşı araların
 verdim ayxşı oldu indi qəydirən çadirda deyəm bu cavan
 səni yamannadi xonuda sindirdi hirsinə dayə girdi çadira
 salam başladı ağlamağı dayə nə oldu rəhmətliyn qizi nə
 olacax əvvəlcə mən demədim du alçax adamdi xonu aldı
 istirdi təpəmə çala qaşdim çaldı dərəyə hərnə dağıldı
 dərəyə dedi dayə nə dedin dedi sən deyən sözü dedi dayə
 sən narahat olma birda bir söz var qoy çıxım görüm
 nədeyir qiz yavaş yavaş çadirdan çıxdı eşiyə amma niqabin
 üzünən biraz əyri saxladı ki allah görüm bu cavan kimdi
 yavaş yavaş ki gəldi çadirin qabağında durdu salam cavan
 salam xanim mənən əlikim salam dedi cavan bə mən
 dayədən xorəh yolamışdim sənə bəniyə narahat oldun sən
 dedi xanim mən nə acınnan gəlmişəm sizin çadirlariza ki
 sən in dayən mənə deyir nədə dilənməğə gəlmişəm

yoxsulam bə cavan sozun nəmənədi məgər dayəm ocur
dedi dedi bəli sənin dayən mənə bəzi bir yamannar dedi bə
sözün nəmənədi dedi izn ver sözümü sirinən sənə deym
gəlmişəm dedi buyur cavan qurban kəsərdim indi qulam
heydər o yerdə atin üstündə cəmşid şahin qizina nədeyr ərz
eliym sizə.

Gözəllərin səlbə nazi .
yar səni görməğə gəldim
Satma mənə eşvə nazi .
bir salam verməğə gəldim

Qiz gördü aydadi bida bu mənə yardedi səsləndi cavan dedi
bəli dedi danışdığı sözün mənasın bilirsən dedi bəli xanim
dedi axi məgər mənə tanırsan mənə yar deyrən dedi xanim
ərz eliyim bu səbəbdən dedim sənə bax

Yatib yuxuda görübdü.
müsgü ənbərlə zilfin hrübdü
Indicə movlam veribdi .
yar səni görməğə gəldim

Ta qulam heydər bu sözü deyəndə qiz gördü bəli mən indi
bu cavani yuxuda görmüşəm dedi cavan pəs sən mənə
yuxuda görmüsən ki movlan veribdi dedi bəli dedi o
movlan kimdi onu mənə bir degörüm onda mənə sabit olar
amma bu tezlixdə səni mən taniya bilmərəm gərəh səni
imtahan eliyəm dedi qoy deym kimdi.

Maman mənə etmə yaman ...
 divaniyin edsin xodam
 Mənim movlam şah mərdan ...
 dost səni görməgə gəldim.

Bəli qız gördü şah mərdan məni ki buna nişan verib bunu
 da mənə nişan veribdedi cavan o movlan sənə bir söz deyib
 dedi bəli dedi sənin adın mən deyəm ad olsa və səndə
 mənim adımı biləsən bəli onda billəm sənın mivlan şahə
 mərdandı billəm ki sən məni görübsən dedi ərz eliyim
 xanim.

ərisin dağların qarı
 tokulsun çaylarasari
 ey susənbər heydərın yarı ...
 qız səni görməgə gəldim

ta dedi ey susənbər heydərın yarı qız gördü bəli bunu tanır
 adidaki qulam heydərđi heydərđi elə movlamda mənə
 nişan verib amma gərəh bunu mən imtahan eliyəm səsləndi
 cavan bunu qəbul elədiq ki sən məni görübsən məndəki
 səni görmüşəm amma bura bax mənim bir aşiqim var xidir
 adli dedi bəli dedi o aııqi indi çadırinnan çağıriram gəlsin
 bura gətimişəm burda bu dağlarda mənim göylüm gözüm
 açıla onuda hərdən oxudaram bilirsən ki dərbar Aşıqidi

özüdə həqiqi aşıqdi çox bilici Aşıqdi sənə şuxlix gəlməsin
 əgər o Aşıqin cavabin verdin onda mən səni tanıyaram ki
 bəli sən mən həqiqqət mən deyən adamsan ama cavabin
 verməsən indi verrəm burd.

a elat içində sənin boynuvi viralar ki sən xilaf iş görübsən
 bir yannan mənim ceyranimi qovalıybsan biryannanda
 mənim Aşıqmin cavabin verənməmişən dedi xanim
 cavabin versəm necə dedi cavab versən o xidir ki Aşıqimdi
 onu qovaram səni saxlaram yanımda qulam heydər razıydi
 dedi xanim qovl verirəm əgər cavabin verənməsəm ver
 bounumu versinlar orda dedi dayə səslə Aşıq gəlsin Aşıq
 da o yaxında çadırdıydi xəbər verdilər aşıq xidira ki şəh
 zadə səni çağırır bir Aşıq gəlib istirir onnan bağlaşdır
 Aşıq xidirin elə bir sözləri varidi gün üzü görməmişdi
 sinəsində saxlamışdı sazin götürüb özün yetirdi şəh
 zadənin yanına əli sinəsində ehtiram elədi salam şəhzadə
 əlikə salam mənim Aşıqim Aşıq xidir bəli dedi elə bir söz
 deyə biləsən bu cavan musəlman oğludu sənin sözüyün
 qabağın verənmiyə verəm burda bunun boynun veralar
 dedi bəli xanim elə söz deyərəm bu cavab tapıb deyə
 bilməz aşıq xeder bəli xanim dedi birdən busənin cavabini
 versə səni mən bu eldən qovacağam ha xanim qəbulumdu
 indi aşıq xederinan qulam heydər üzbə üzdlər qulam
 heydər atdan ənib bir saz alıb əlinə.

aşiq xeder :

bir sözüm varsənə musəlman oğlu ...

nə gündə dünyanın tərhı təküldü
 kim qoydu binasin kim səpdi dənin ...
 kim suvardi suvun mərzi çəkildi

qulam heydər:
 Al sözün cavabin ey Aşiq xeder ...
 şənbə günü dünyanın tərhı tokuldu
 Adəmi səfiyollahinan mömin cəbrəyl ...
 suyun suvardilar mərzi çəkildi

:Aşiq xeder

Kimin uşaxlari danışdı yalan ...
 kimirdi quyuda daş ustə qalan
 Kimirdi cəmşidi təxt ustunnən salan ...
 o kimirdi haq soylədi darə çəkildi.

Qulam heydər:
 Həzrəti yəqubun uşaxlari danışdı yalan ...
 həzrəti yusifirdi quyuda daş ustə qalan
 Həzrəti əlidi cəmşidi təxdən salan ...
 mənsuridi həq soylədi darə çəkildi

Aşiq xeder:
 O kimirdi eşgin otuna alışdı ...
 yanib hələvənib otlara tuşdu
 Neçə il eşqinin dalica tüşdü ...

nədən onun sindi dalə çəkildi.

Qulam heydər:

Zulyxaydi eşqinin dalicax tüşdü ...

yanib həlovlandı otlara tüşdü

Yedi il yusifin dalicax tüşdü

onnan ötür sindi dalə çəkildi.

Aşıq xeder:

Xeder deyər düşmən dövrüm alibdi ...

yaxam bir callad əlində qalibdi

Okimirdi əsasin suya çalibdi ...

çaliban bukuldu neçə çəkildi.

Qulam heydər:

Qulam heydər burda gördü movlasın ...

musaydi nilə çaldı əsasin

Cəm edi qoşunun cümlə sipahın ...

allahın əmrinə iki çəkildi.

Ta qulam heydər axi sözün deyəndə susənbər yeridi qabağa yapışdı öz Aşıqının sazınan dedi xeder saziyn yerə çalmiram ki saza hurmətsizlix olmasın bu dəyqədən yazdı verdi əlinə on dəyqiycəx görünsən verrən boynuvu veralar sən layq dəyrsən şəh zadənin huzurunda oxuyasan heç kişmirədə dolanmyasan ha o gedi indi susənbərinən qulam

heydər üz bə üz durublar səsləndi dayə bəli görüsən yaxşı
 aşığıdı işimiz yoxdu gedsədə indi bizim vəziyyətimiz dunu
 çadira dəvət eləməxdə bir tikə xurdo xorəh verəx yesin
 yeyənnən sora istirahəlix elər sora gedər dedi da qizim
 mənim işim yoxdu hər nernisən elə dayə gedi susənbər
 üzün tuddu qulam heydərə sari cavan bəniyə buyurmusan
 görürəm ki yol gəlibsən at silkib dağları gəzəgəzə ov dalica
 narahat san ajsan yorqunsan buyur çadira istirahətləx elə
 qulam heydər yavaş yavaş atın orda kəmənd eliyb hərəkət
 elədi çadira sari çadirin damənin qovziyb girdi çadira o
 girməxdə olsun onda dayə qizi cəhdə bir tərəfə qizim bu
 kimdi bunu tanımirix dəvət elədin çadira bə bu çadirdə
 kiminən oturacax dedi dayə rəhmətliğin qizi bu bir Aşığıdı
 adam yiyən dəyrki çadirdə oturub indi yiyər içər
 istirahətləx elər gedərdə . da özün bilda ancax mən
 çağırmıram bunuha özüz çağırırsan demə dayənin ayrı
 ixtiyar var əlində o susənbərin əmisi oğlu vardi əhmədxan
 susənbər ona sözlüdü bu qizi əhmətxan dayəyə tapşırıb ki
 dayə susənbəri sənə tapşırıram lap balaca işinnən tudu
 hənməmənsin yazacaxsan dəftərə kişmirə qəydəndə o
 dəftəri mənə verəsən ha görəm əmqizim nəcür tərpeşib indi
 çadirin ortasinnan pərdə çəkiblər dedi qizim naməhrəmdə o
 öüzdə qalsın istirahətləx eləsin çıxsın gedsin dayə kif
 sənindi dayə pərdəni cəhdə lap yaxşı oldu o dəyqə dəstür
 verdi dayəyə dayə xorəh buzət indi dayi dedi qizim ver
 mənə aparım verim yesin dedi dayə odəfə apardin acığı

gəldi da bə necə olsun dedi özüm aparram qizim axi
naməhrəmdi pəəəəəh rəhmətliğin qizi əvvələn aşiqdə
onnan sora qonaxdida nə naməhrəmi indi çıxib
gedəcəxdida yaxşı özün bil amma dayə yazir susənbər o
xoni ki hərnə varyydi içində o çadırin qırağinnan pərdəni
çəhdi səsləndi cavan izni vardı səsləndi bəli buyur şəhzadə
qiz xon əlində varid olub qulam heydərin bəra bərinde
durub qulam heydərdə qalxib əyağa ikisi üz bəüz durublar
salam cavan əlikimə salam xanim salam mənən qiz xonu
qoydu masanın üstünə əl uzandi bir birinə sari əl verdilər
bir birinə qulam heydər gördü bəh bəh bəh həmd olsun
allahin dərgahina qabaxta narahətçilixlarim varidi amma bu
bir dəfə hər şeyi yadimnan çıxadar yanaşdilar bir birinin
kəminində otdular bir birinə məhəbbət elirdilər xorəhdən
sərf elirdilər qulam heydər deyrdi qiz qulax asirdi qiz
deyrdi qulam heydər qulax asirdi xanın belə səni yuxuda
gördün belə fikir elirdim qizinda gözlər dolub cavan lillahi
o dəyqəki səni gördüm fikir ləşdim ki səni bir yerdə
görmüşəm amma bilmirəm harda bu vəzenən bular
məşqule məhəbbədilər yavaş yavaş gün batdi oldu gecə
ondaydi qiz səsləndi dayə bəli xorəh düzlt o pərdədən
gecid buyantərəf dayə gətədi yatmax vaxti oldu səsləndi
dayə iki yatax yorqan döşəh ver burda saldilar birbiribin
yaninda niraz arali oldu səhər dayə bulari yığışdır o vəxin
idaməsi varyydi indi dayə qizi çağirdi bir yana qizim bəli
qizim bu kimdi saxlamisan neçə gündi çadırdə dedi dayə

qonaxdida dedi rəhmətliğin qizi qonax olar bir gün ikim gün üşgün dörd gün büyüün qırx gündü bu cavannan bu çadirda ikiyz qalibsiz qonax havax gedəcəx dedi dayə bə necə eliyim dedi qov getsin rəhmətliğin qizi necə qiov getsin dedi indiki qovmisan bax bir dəftərə nə daniş mişix nə demişix hamisin dayə yazib dəftərə bir yekə dəftərdi yarisin doldürub dedi əmin oğlu səni mənə tapşirib nəmənə demisən yazmışam işkali yoxdu nəqədər saxlisan çadirda saxla qiz ta dəftəri gördü narahat oldu gördü əmoğlum abirimi aparar bu dəftəri versə iş pisə çəkər dayə deyrsən neyniyim dedi mənim sözümə baxirsan bəli dedi get qov dedi necə qovim rəhmətliğin qizi dedi mənim sözümə baxirsan dedi bəli dedi mən sənə söz örgədirəm durram yanında qulağıyan deyərəm sən mən deyən sözü de o na dedi yaxşı nə deyrsən deym indi birlixdə gəldilər çadira amma susənbər niqabi salmışdı üzünə qulam heydər belə baxanda gördü qiz niqab salib üzünə özüdə dayəynən gəlib salam verdi bir qiraxda durdu başın saldı aşaqiya qulam heydər gördü elə narahadi qiz gördü neşdər kirpiklər eləbir neşdərdi niqabin aktinnan gürsənie gülümsindi xanın bə bucur niyə elə bir narahatsan indi bu sözdə dayə qizi örgədir qulağına deyr bu sözləri.

səni görəndə cavan sərəfraz oldum
 alagöz bymörvət dur sallan yeri
 Həya pərdəsini üzümə saldim

alagöz bemürvət dür sallan yeri.

Qulam heydər işarə elədi xanim bu dağlar bizim dağlardı
isfəhanındağlaridi kişmirinən sinirdi siz gəlibsiz bizim
dağlara mən öz dəğimda oturmöşamda qiz dedi dayə düz
deyrda qoy ötürsunda dayə gözün bozadi necə istirsən
getmiyə dedi dayə nədeyrsən deymda dedi belə di belə de.

Hər şəhərdə sultan ölmaz xan ölmaz

hər oğlanda gpvhər olmaz kan olmaz

Cavan yuz il qalsa mənnən sənə yar olmaz ...

alagöz be murvət dur sallan yeriş

Qulam heydər elə narahat oldu gördü arvadin bafasi elə
biymiş ha elə bir bafasiz olur gənə səsləndi xanim getsəz
mən qabağivizi almamışam dedi dayə axi düz deyr da biz
gəlmişix bularin dağlarında çadır vermişix nə işkali var
otursax dayə əlamət verdi dəftəri görsətdi dedi nə deyrəm
de.

Başı üca bu dağların qariyam ...

.yengi yetmiş baxçaların bariyam

Susənbərəm əhmət xanın yariyam

alagöz be murvət dur sallan yeri.

Dağlardan ağır gəldi qulam heydərə dedi xanim getsəz
 mənim sözüm yox mən oturmuşam pz ixtiyarımnan bəlkə
 gedəm heç kəs məni zorunan burdan qalxıza bilməz qiz
 dedi dayə getmir dedi o getmir sən dəstür ver çadırlar
 yxilsin biz bir aya çıxmışdix ova indi elə qerx gündü bu
 çadırdasan dəstür ver çadırlar yxilsin çıxax gedəx indi
 atlilar ki eşiddilər gedirix vətənə sari sevindilər indi
 çadırlar bir bir yxilillar qiz dedi dayə yavaca çadiri yeğişdir
 amma o masaynan xalçani qoy qalsin bəli xanim indi
 qoşun hərəkət eləyb qulam heydər baxdi gprdü ay dadi
 bydad qiz əldən gedir dayəynən ikisi miniblər atlara
 qoşalaşiblar gedillər amma qiz gedir amma hərdən əlin
 qoyur atin belinə çönür baxir qulam heydərə deyir dayə
 dayə odana qalib çadırin yerində tək qaldi ha qaqqa çəkir
 qiz gülür narin narin dayəynən danışir qulam heydər baxdi
 gördü aydadi bydad azqaldi o dağın qırnasin çönsələr daqiz
 gözdən itəcəx qizin o baxmağina danışmağina o gülməğinə
 qulam heydər üzün tutub qizin daliçax sazi götürüb bu
 sözləri oxuyur.

Salanib an yüz nazinan gedən yar
 asta yeri yar yerişin qurbani
 Sən xəndan olmasan güllər açılmaz.....

tuti kimin danişğin qurbani.

Qiz çöndü gördü orda oturub ay dadi bydad qulam heydər
gördü qiz dənub baxanda düymələr xirta xirtinan qırıldı
açıldı çarpazlar görsəndi sinələr

Bülbül kimin cannarin otlara yaxan ...
yeriyb yeriyb hər qiya baxan
Açilib çarpazlar görsənir yaxan
kəhlil kimin yar gülüşin qurbani.

Qiz səsləndi dayə dayə sən allah o cavan oturub orda çün
Aşıqdi bax gör necə şir deyir bizim dalimizcax dayə
qışqırdı qizim daliyan baxma əybdi qiz dalina baxmaz
baxsan durar gələrha dedi dayə kaş gələrdi yox amma
gəlməz.

Heydər bəyəm neynə mişdim yar sənə ...
ayna götü gül camalin görsənə
Asta sallan bircə sözüm var sənə
maral kimin yan baxışın qurbani.

Qiz qaqa çəhdi qulam heydər baxdi gördü da az qalir dağın
qirnasin çönələr gördü düzdü qizin qıçı getmir amma dağın
qirnasiynan gedillərda qulam heydər ta olar daği donələr

örəh dözmədi allah mənim məhbubum bunu mənə nişan verib özüdü buyrub bunu isfahana aparsan atavida bunun vəsiləsiynən tapacaxsan allah mən bu qizdan necə əl çəkim yerdən durdu cüt təpiyn verdi түşdü atın belinə ata bir taziyanə verdi at eldirim kimin dağın ətəyndə gedir gördü odubax qoşun qabaxda gedir amma qizinan dayə dalda yavaş yavaş gedillər qulam heydər ati taziyanələdi bulara bir az qalanda atın cilovin çəhdi dayə qizin sol tərəfinnən gedirdi qulam heydər sürdü ati qoşalaşdırdı düz qizin sağ tərəfiynən at ikiydi oldu üç dayə dedi qizim çox yaxşı iş gördün bax o dəftəri ki yazmışdim çirib atacıyam çaya ona görə ki burda xoşum gəldi bilənnən axi o kim biz kim çox gözəl iş gördün əmoğlun sənin yolunu gözluyr qovl vermişix qəydəx burda ik nəmənə dəftərə yazmışam qizim qoxma sənin sözüyün vermərəm əmoğluva axi o kim biz kim qulam heydərdə bu sözləri eşidirdə dayə belə baxanda gördü bay bir atın qulağı görsəndi boylandı gördü bəlida odana o tayda gəlirdə dedi qizim gənədə ki gəlir gim dedi odubax otayda gələn kimdi qiz güldü dedi dayə mən neynim dayə mən dedim gələ rəhmətliğin qizi mən dediğimi dedim da orda dağda adam yol gedir mən deyəcəiyəm getmə

Qizim insaf elə bala axi bə bu niyə bizinən gəlir dedi bəmən nə bilim denən gəlməsində dedi mənim sözümə baxmaz işarəynən dedi budana dəftər budu cibimdədi ha vallah verrəm əmoğluyan dəftəri biləyin zərrə zərrə dovrar

ha o kimdi onu elə dadandırıbsan elə bir pərvəri davarı
 arpaya dadandırıbsan hara əl çəkir sənnən dedi dayə mən
 necə eliyəm dedi qilincin var qoluyün zoru var ver biləsən
 dayə axi mənəm bunnan davam yox dedi bəli dedi
 rəhmətliğin qizi çöldə xax gedir mən nəməyə deyim buna
 dedi gedir dedi bəli dedi denən ya qabaxda getsin ya dalda
 gəlsin axi əybdi bizim yanımızda gələr bu nabelət adam
 yaxşı qoy deym cavan bəli dedi cavan hara gedirsən dedi
 biz kişmirə dedi məndə geddirəm kişmirədə dedi dayə buda
 gəlir kişmirədə nə işkali var qoy gələdə dedi qizim biz
 demirix ki getməsin yolu bağlamirix ki bir belə atlı var
 qabaxda oda olarınan getsin dedi cavan atyn sür qabaxda
 getda dedi qorxuram qabaxda gedəm xoflanam yollara
 bələt dəyləm dedi dayə axi yollaea bələt dəyrki bu dedi
 yaxşı denən dalda gəlsin dedi cavan dalda gəl dedi dala
 qalsam qorxuram qərə basa narahat zat olam dedi dayə
 doğurdan deyirdə bu tək adam niyə qalsın dala qoy gəlsin
 da dedi bəh bəh pəs sənə elə özüyün gövlin var bir yol
 denən dadandır mişam aparıram evədə dayə axi mən necə
 eliyəm yavacca qulağına dedi sən öləsən mən deyənnəri
 deməsən dəftəri gün bə gün yazıram verəm əmoğliyan
 yəqində qanivi tokəcəx öldürəcəx biləvi dedi byman nə
 diyəcəxsən de qoy deym bu cavan amma insaf dəyl de dayə
 yavaş yavaş qulağına örgədir qizin .

Susənbər.

Heydər in heydər in qullar ağasi ...
əl çəh bu sevdadan əl götür mənnən
Öldür rəm bu yrdə sənə kim tutar yasi
əl çəh bu sevdadan əl götür mənnən.

Qulam heydər gülümsəndi xanim məni öldürərsən
Qulam heydər:

Dolanım daşıyan susənbər xanın ...
əl çəhməm sənnən yar dən məm sənnən
Sənə qulban du şirin canım ...
əl çəhməm bu sevdadan yar donməm.

sənnən:

Dayə axi görürsən mən nən donmurda dedi bala
dadandır ibsan hara sənnən donəcəx.

Susənbər:

Bu diyarda sənə xələt biçərəm
şərbət diyb an al qanivi içərəm
Şəmşirinən səni iki biçərəm
əl çəh bu sevdadan əl götür mən nən.

Burda qulam heydəri gülməx tudu dedi bura bax canım
olmiya bu qiz şəmşir bazdi olmiya məni istir vura əgər
şəmşir baz olmasaydi bir belə çıxib dağlarda qalmazdi bu

sahibi şəmşirdi amma gülüş gəlirda bu mənim yanımda
şəmşir sohbəti elədi.

Qulam heydər:

Bizim yerdə ördək olyi gaz olli ...
sizin yerdə söhbət oli saz oli
Elə görsənmiyb qizdan şəmşir baz oli ...
əl çəhməm yaxannan yar donməm sən nən.

Qiz dedi dayə dayə insaf elə qoy gəlsin dedi sən öləsən
əgər buni burdan qaytarmasan yetirmişəm dəftəri əmoğliyn
qabağına qoyacağam neyniym dedi bunu de.

Susənbər :

Susənbərəm sözüüm tamam eylərəm ...
girib eşqin dəryasinnan boylaram
Cavan səni bir şəmşirə qurban eylərəm
əl çəh bu sevdadan əl götür mən nən.

Qulam heydər:

Sən qulam heydəri yetirdin canə
eşq atəşi canda çəkir zəbanə
İnşallah qəytərrəm səni isfahanə

əl çəhməm yaxannan yar donməm sən nən.

Qiz dedi dayə axi qəytmir işarə elədi dedi qizim ver biləsin dayə verim biləsin dedi bəli nəcür dedi canim şəmşiri çəh başınnan qoy iki tikə ola dayə verim dedi bəli qizim əl çəhmir biləməzdən abirimizi aparacax səsləndi cavan dedi bəli baxanda qiza çün Aşıqydı qiza ta baxanda gördü qiz niqabin açib eləbir ondört gecəlix aydi qulam heydər in qabağında ta qizi gördü hoşdan getdi qulam heydər atin üstündə bu heynidə qiz qaxdı gövə istir virsi gördü aydadi bydad oğlan difa eləməbi özünən dedi versam insaf eləməmişəm şəmşirin şabbasiynan verdi oğlanın təpəsinnən qolunun tovin aldı çün qulam heydər qolunda atmadi qabağa verdi baş parşalandı atin üstünən sallandı yavaş yavaş süründü qulam heydəri qan apardı qiz dedi dayə gördün neynədim dedi qizim əlinnən öpürəm indiyə qədər narahatırdım əlinnən bax da indi mənim başımı kəssən sözüm yoxdú onnan ötürü ki mənim örəgimnən xəbər verdin qizim bu haram zədə bizə muzahimirdi da dayə necə sevinir amma qizin örəgi qaldı qulam heydər in yanında amma o zamanki təpəni aşdılar o taya qizin ürəgi diğil diğli elədi az qaldı bağrı çadiya dedi dayə dedi bəli dedi o cavani gördün necə qilicinan verdim yxıldı dedi qizim ələriva qurban ay veribsan dedi dayə gördün o cavanın kəməri sahati duymələri qiziliydi dedi qizim neyniyəx bizə lazım dəyr ki qizim sən şəh zadəsən cəm.id

şahin qizisan dedi necə ehtiyac dəyr rəhmətliğin qizi biz qizili tökəx qalsin çöldə diyəx bizə ehtyac dəyl necə ehtiyac dəyl dayə istirdi qizi qoymiya qəydə dayə dedi qizim bax mən dayə ola ola kəniz ola ola arima gəlir qəydəm dedi dayə sən qəytmə sən yavaş yavaş yeri nən gedim o qizillari açım götürüm gəlim gedəx dayə indi yavaş yavaş gedir qiz atin daşın döndərdi buyana badi sərsər kimin təpəni aşdı o zaman yetirdi oğlanın başının üstünə ki gördü ay dadi by dad qulam heydəri qan aparib amma şansidan bunun başı bir kiçih çüxüra tüşüb qan bir az gedənnən sora laxta bağliyb da qanın qabağın alib onda tez qulam heydəri çəhdi doşunə apardi kənarda bir bilax varyydi onun qirağına bulağın suviynan dəsmalin istadi başliyb qulam heydərin başının gözünün qaşının qanın sildi amma bu halda qiz qulam heydərin yapışib qoltuxlarinnan çəkib doşunə çəkib başın tumarliyr əlin çəkir üzünə doluxsunub ağılır başliyb bayati deyir orda qulam heydəre deyir cavan sən öləsən qovl verirəm gələm sənə amma dürsən filan yerə gəl qiz indi bu sözləri qulam heydərin başının üstündə deyir.

Durub dolannam başiyan ...
 bu səhradə yatan oğlan
 Qan tükülüb göz qaşuyan ...
 əlvən qanə batan oğlan.

Qiz ki bu sözü deyir az qalir bağri çadiya mənim qolum
sinardi mən niyə bu cavani verdim axi bunun günahi
nəmənəydi movlam bunu mənə nişan veribdi gəlib
saxlamışam çadirda axi bə vurmağim nəyidi.

Qaşların qurulu yaydı ...
üzün bədirlənmiş aydı
Kaşki qolum quruyaydı ...
vurmuyaydım tatar oğlan.

Qulam heydər yarı hoş yarı behuş gördü qulağına bir səs
gəlir yavaş yavaş istir özün taapa gördü qızın səsi gəlir o
halda qulax verir.

Qurbanam qaşın təhrinə ...
dursan gəl kişmir şəhrinə
Ot saldın canımın qəhrinə....
ey xan oğlan sultan oğlan.

Amma qulam heydər yavaca gpzün aşdı gördü baba yerim
lab yaxşı yerdi baxdı qız istədi baxa tez gözün yumdu qız
gördü hə aynib amma bir az naz elirdə.

Susənbərəm zari zarəm ...
bu hillənnən xəbər darəm
Yüzil qalsam sənə yarəm ...
qalx əyağə utan oğlan.

Qolun saldı qulam heydərini boynuna cavan səni and
verrəm səni məni yaradana mənim bağrimi niyə çadadisan
mən bir işdibah elədim istirdim şəmşiri atam dayə örgətdi
mən bilirəm sənə şəmşir dəyməğinin yixilmiybsanki mən
ölüm gözüyün aç söz deyrim mən ölüm dedim axi onda
qulam heydər gözün açıb gördü bəli qız gəlib qanımı
qurudub başımı bağliyb mərhəm qoyub nə dillərinəndə
aydır qız qolların doladı qulam heydərini boynuna üzün
dayadı üzünə ağladı səsləniyə ağlırsan mənim başımın
yaralan mägina sən narahat san əgər sən düz deyrdin sənin
dövrəndə beş yüz atlı varyıdı dəstür verərdin deyərdi bu
cavani tutun əgər olar məni tutsaydı həqin varıdı onda sən
də məni virasan axisən bilisən mənim məhbubum səni
məne yetirib məni sənə mən sənin aşiqivam niqabi
götürüsən üzünən mənim gözüm sənin cəmalıva sataşanda

mən byhuş oluram nə insaf eləmiyybsən məni byhoş halda vurubsan ağladı qız bəlidə günah mənimdida amma ağliya ağliya nə nazlar eləmiyb cavan iştibah eləmişəm səni and verrəm səni məni yaradana məni bağışlaginan qulam heydər burda dinmədi yaxşı xanim sözün nədi dedi cavan mənim bir əmim oğlu var yedi qardaşdılar məni ona zoran nişanliyblar məndə onnan izn almışam çıxam kişmir dağlarına ova kişmir dağları xarab qalardı ki o cür məni çəhdi gətirdi isfahan nan əlvənd dağlarının arasına burda sənə ras gəlmişəm amma mənim nəxşəm budu atm cəmşid şahinan şah abbasın dosluxları var gedəsən isfahana ya onnan bir məktub ya da beş on nəfər adam gətirəsən atama deyələr ki atam məni sənə xoşluğunun verə əgər gördüm vermədi onda mən amadəyəm sən hər nə desən mən itaət eliyəm ama bu yaxşidi ki gedəsən isfahana bir məktub gətirəsən qulam heydər utandı deyənmədi baba mənim əhvalatım belədi gedənmərəm mən isfahana dedi yaxşı gətirəm burda bular öpüşib görüşüblər qulam heydər qəydib isfahana sari qız da qəytdi kişmirə sari qız yetişdi dayəyə dayə dedi qızım qizilləri gətdin dedi dayə mən yetişənə dağda Çobannar elə soymuşdular koynəh də qalmamışdı əynində rəhmim gəldi istədim dəfn eliyəm dedim mənim nəişim dayə dedi lap yaxşı iş görübsən ötür qoy qalsın çöldə elə onun cəzəsi oydu ki allah verdi biləsənə indi bular gedillər qulam heydər də atın minib gedir isfahana tərəf qulam heydər yolunda olsun qəydx

qıza tərəf qız dayəynən biraz getdi amma örəgi nanə
 yaprağı kimin qulam heydərdən ötür əsdi allah avanin
 günahi nəydi mən axi niyə bunu vurdu allah
 eləməmişdəm o halda gedər birdən başının yarasi açılar
 qan aparar biləsin əlimnən gedə həm bu dünyada günah kar
 olam həm o dünyada bular qızın qəlbinnən keçirdi bu
 sözlər birdən qızım örəgi coşa gəldi səslənddi dayə bəli
 dayə nitqima bir qatar söz gəldi sən allah qoy olari yə
 qələmi qoydu kağazın üstünə susənbər bu suzləri qulam
 heydərin barəsində deyir.

Ovci gəldi bu dağları dolandı
 səyyad qafil oldu maralı getdi
 Gözəmen yaşınan çaylar bulandı ...
 oxladı bağrimi yaralı gtdi.

Dayə dedi qızım yaxşı deyrən bura bax görüm məbada
 sözü bürüşdürasan o üzə olmiya gövlün qala orda dedi
 dayə sözdü gəldida sinəmə.

Dayə can yeridim yedridim ytə bilmədim ...
 dərdo qəm əlinnən yata bilmədim
 Naşi ovşıydım vallah tuta bilmədim

aşdı yolum qarlı dağları getdi.

Yaxşı oli oğlanlarda qul adi
gözüm yaşı dostun yolun suladi
əcəl quşu govdə zərgə buladi
axirisi qoydu yaralı getdi.

bunu bağladı qulam adına dayə dedi qızım yazmışam san
diyani qoy bir dəfədə oxuyum sənə oxuyanda qız gördü ay
dadi bydad dayə bilibdi qız ağladı dayə dedi bə qızım
bəniyə ağlırsan dedi dayə belə sən mənim hənəymi hər
sözümü ki danışiram istirsən ona bir püycüh qoşasan qızım
axi mən nədidim dedi bunu yazmaxda fikrin nəydi dedi
qızım dedim yadigarlıx qalsında dedi yadigarlıx yazısan hə
dedi pəs sinəmə bir qatarda söz gəldi bularıda deyrəm yaz .

bir siyr üçün bu məkəni bəhlədim ...
səyyat qafil oldu maralı getdi
ahoo kimin dağdaşı səslədim ...
amma oxladı bağrimi yaralı getdi.

şəhlay nərgizə bənzər gözləri ...

gürzulu tərədən şirin sözləri
bismillah qaşları alə gözləri
kəsdi səbrimin qərari getdi.

susənbərəm məndə gəldim elimə ...
həsərət qaldım gülşanima gülümə
tərlən tüşdü mən nədanin əlinə ...
ovlada bilmədim uçudum getdi.

dayə dedi hə qizim eləbir sən narahat san gərəh yetişsəx
kişmirə sənə bir duva yazdiram qiz narahtirdi çün dayə
bunu məsğərə elirdi o vəzinən dedi dayə yazmisan dedi
bəli yazmışam dedi görüm o kağızlari aldi biraz gedənnən
sora o boynundaki qizillardan birin qirdi bağladı bu
kağızların birinə hərdən birin yolda salirdi heç kəs bilmədi
dalda dayəynən gəlirdilər indi yetişiblər kişmirin dağlarına
dedi dayə bu dağlar bizim öz dağlarımızdi birda bir neçə
gün çadır otax verax burda bir ikiüş gün istirahətləx eliyəx
o dəyqə dayə dəstür verdi çadır lar quruldu indi susənbər
oturub çadırdə olar qalsin indi qəydəx qulam heydəre sari
indi qulam heydər yol gedir fikirləşir allah axi mən gedim
isfahana nə deym allah sən özün mənə köməh elə bu sözlər
ürəgində diğil diğil elrdi narahatirdi dedi biraz ati yerin
sürüm allaha təvəkgül dağı üz yuxari sürürdü at ki qulam

heydəri silkələdi bunun başının qanı açıldı biraz yol
gedənnən sora gədiyn başında yol oldu üşdənə dulam
heydər gördü daməni qan aparır yavaccana atın üstünnən
züvdü tüşdü gədiyn qırağında bir kənarə dedi allah indi
mən burda qu deyrən qulax tutulur bir adam yox indi məni
burda qan aparsa neceolacax indi o yerdə örək dolub
başlıyb özünə bayati deyir .

qərib vilayətdə yarəb qurbət ellərdə ...
xəbər alan yoxdu yaralicanım
husnun dəftərində qaldıx dillərdə ...
bülbul tək gülümnən aralı canım.

ağamin əlinnən mən işdim badə ...
dar günümdü movla yetiş imdadə
qabağıma çıxıb bir neçə cadə ...
bilmirəm hansiyən varalı canım.

qul heydərəm nə mürdəyəm nə zində ...
bağrın başı çarlı çarpaz dünyədə
qoca babam məni görsə bü gündə ...
ağlar deyər niyə tüşüb yaralı canım .

uöz tamam qulam heydər elə ord by huş oldu bir zaman
 gözün aşdı gördü bir dənə dərviş mənə şağırır səsləndi dedi
 oğlum kimsən yatıb san burda axdi gördü bir dənə dərvişdi
 bir dənədə arix ati var dedi salam baba dərviş əliyə salam
 oğul bə burda niyə yatıbsan kimsən nə adamsan qulam
 heydər iyni cərəyani deddi ki başıma nə sərnevişt gəlib
 dərviş dedi bala o vəzinən isfahana qəytsən olmaz sən özün
 deyrən ki o şəxs ki bilax başında o qızı görsədib sənə deyib
 ki bu qızı aparsan isfahana atavi tapacaxsan oğlum qəyit
 qızın dalıcax qızın qəyit isfahana bu halda sən gedirsən
 isfahana şah abbas tutar səni öldürər ya salar zindana
 qızında gözü yolda qalar qızda sənə qovli verib yoluvi
 gözlürəm qəyit qızın dalıcax dərvişdən xodahafizlik eliyb
 dedi axi baba dərviş axi başım yaradi gedə bilmirəm dedi
 oğul elə bir yara qalmıyb başında əlin başına veranda baxdi
 gördü belə çox az elə bir başım bir az siylib di allahın
 yardımıynan demiyəsən bu dərviş ağzının luğabinnan çəkib
 bunun başına . başının yarasi toxduyub qulam heydər
 dobarədən atın başın çevirdi kişmirə sari gəlir qızın dalıcax
 qulam heydər indi qızın dalıcax gəlir dağdan dağa yaldan
 yala təpədən təpəyə o vəzenən gəlir belə baxanda baxdi
 gördü belə yerdə bir kağız var atdan tüşüb götdü baxdi
 gördü oxudu gördü inşallah yetişərəm biraz qabaxliqagetdi
 gördu bir dənədə namə var qabaxda götdü oxudu baxdi
 gənə qız ağliyib naməni qoydu döşünə ati surdu qabaxda bir

dağ varirdi onun üstünə çadi belə baxdi gördü bəh bəh
qəlan budubax əgər qalxam gədiyə məni görəllər tez ati
qəytərdi aşağıyasari dözdü qaş qərəldi dedi qərənquluxda
gedərəm qizin çadırına sari girim bir dətələşəx görüm ki bu
qiz bu namələri yola salib ki mən götürəm indi mənnən
gəlir isfahana ya mən gəytməliyəm ya qalacax gedəm
atasinnan elçiliğin eliyəm nə cür deyir qiz ikimizin arasında
nəxşə çəkəx indi qərənqulux olub qiz səsləndi dayə öz
dağlarımızdi ha qoruxçılar narahat olmasınlar qoy getsinlər
istirahət eləsinlər indi qulam heydər yavaş yavaş gəlir
aralidan qizin çadiri bəllidi odana alatəpə ipəh dolu qizil
qubba bir çadirdi bir kafuru şəm yanir çadırdə onun
işığıynan gəldi çadırin damənin ducur əliynən qovzadi at
qovzadi baxdi gördü bura bax dayə düz gözlərin zilliyb
qizin çadırinin ağzina baxir qulam heydər dedi vay oxum
daşa dəydi da bu məni gördü da bir az diqər elədi baxdi
gördü dayə kirpik vermir nəcə dayanib qizin təxdinə elə
gözü açix yatib şükr elədi allaha cibində dava varyydi
yavacca tohdı ovcina puflədi dayənin burnuna dayə o
byhoş darudan çəhdi burnuna askirdi byhuş oldu yxildi
dayənin qollarin bağladı qışların qoydu qollarinin arasina
bir ağaş taxdi arasina çıxadi eşiyə çəhdi dərənin yanina bir
təpih verdi değrladi dərənin aşağısina qəytdi gəldi qizin
daşinin üstündə durub əlin qoydu qizin annina gördü
aynmadi qiz istəməni biləsin diskindirə götürüb bayati deyir
qiza.

neynəmişdim bir ox verdin sinəmnən ..
 daym sizillaram yaradan gözəl
 bir ah çəhdim ahim getdi göylərə
 götdüm sər rəqibi aradan gözəl.

səni gördüm göylüm tapdı təğayr ...
 ustd göti yar qaşınnan tağ ayr
 gediğin yerdən sən gərmüyəsən sən xeyir ...
 çıxmiyasən yaso Qaradan gözəl .

səndə mənim kimin zari zaridin ...
 hilləmnən işimnən xəbər daridin
 bəs deyirdin qul heydərə yaridin ...
 indi nələr keşdi aradan gözəl.

İndi qız aynib indi çadır da barabar söhbət yillər qızınan
 şərtə qərar kəsillər amma yavaş yavaş istir şəfəq ata xanim
 mən ki gedirdim isfahana məni qan az qalmışdı apara aləmi
 vəqədə bir dərvişə düş gəldim mənə duvur yol görsətdi o na
 görə mən qəytdim gəldim dedi cavan çox yaxşı iş görmüsən
 bilmirəm yolda tapdin ya yox mənimdə nitqima bir ik qatar

söz gəldi yazmışdım yolda atmışam kağızlari dedi tapışam
ona görədə gəldim dedi qışlarım kişmirə sari getmirdi
burda muntəziriydim san gələsən dedi elə mənədə allah
qəytərdi indi xanim sözün nəmənədi mənnən qəydisən
gedəx isfahana ya gənədə bahana gətirəcəxsən dedi cavan
bura bax gör mən gəlmişəm öz dağlarima olar ki mən
qəydəm sənnən məni ryzə rizə doğrallar burda qız mətəl
qalmışdı neyniyə özün tapşirdi allaha allah özün bax gör
neyniyəcəxsən ha mən bilmirəm əlimnən bir iş gəlmir bir
qız xeylağyam sənin özüvə qaldı ki məni neyniyəsən dedi
cavan sənnən qovlu qərarımız bu olur əvvələn bu xurcunda
qızıl var nəqədər sənə pul lazımdı götü ki xəşliyəsən ikimci
sən gündə bu dağın başında sahat 4 miyzanında intizarda
olacısən əlbəttə göndə deyəndə 35 günnən sora əgər bu
mütdətdən sora mın gəldim gəlmişəm sənnən burdan
gedərix gəlmədim dabilki mən sənə yetişənmədim lap
sadəsi cavan görüşümüz qaldı qıyamətə mən özümü
öldürürəm qulam heydər doluxsunde xanim gəl qəydəx
gedəx indi qovlo qərar verdilər da qulam heydərda durda
qalammazdı çun da hava işiq olannan sora bunu görərdilər
çadirdan çıxıb mindi atinin üstünə getdi təpənin dalında
gözdən itdi indi qız kim gərəh səhər tezdən yuxudan
durardi özün verdi yuxuya yalannan elə doğurdanda yuxu
tutdu biləsin ama dayə necə oldu indi qız yuxudan durub
gedib daylnin qol qıçın açıb gətirib o yerdə ki çadirda
yatmışdı qoydu ora dayə nin hələ huşu daşına gəlşənişdi

qızda yalannan özün verdi təxtə yuxuya indi dayə aynib
 gördu çadırdıyam birdən diskinde durdu əyağa duranda
 baxdı gördu baba eləbir mənı qəflər yuxusu aparıb əyağın
 atanda baxdı gördu baba həryani ağırır bu ombasi azqalır
 ağrıdan üzülə qız birdən səsləndi dayə bəli dedi yatmışdı
 dedi sən öləsən yox qızım vay dayə mən yuxuya qalmışam
 dedi olsun özüm gördüm yatıbsan da oyarmədim səni
 qızdedi dayə səhərin xeyr olsun sağol qızım amma da
 diyən mədi ki ombam ağrıyır amma öregində qızınan kinə
 bağladı dedi olsun sənə bəlləndirrəm elə bir mənım başıma
 bir iş gətiribsən o yerd ki hazırlandı lar xorəh yedilər dedi
 dayə həvəsdi bəsdi kişmirin dağları daqalxın gedəx şəhərə
 dayə dəstur verdi qoşuna qulam heydər o dağın üstünnən
 baxırdı gördü bəli çadırlar yxıldı yavaş yavaş əndilər
 şəhərə sari demiyəsən xəbər veriblər susənbərin
 əmoğlusuna diyllər ki əmqizin şıkar gahdan gəlir əhmət
 xan gördü əmqixim mənnən 20 gün izn almışdı ova gedə
 indi 20 gün olub 2 aydanda çox indi gəlir mən bunun
 peşvazına getməx vacibdi neçədənə atlı yanında gedillər
 susənbərə qabax qız gördü əhmət xan uzaxdan gəlir
 səsləndi dayəyə dayə dednən əmoğlum əybdi qoşunun
 kənariynan gəlsin dağəlib mənnən söhbət eləməsin mən
 gəlirəm kişmirə da ordan işarə elədi əhmət xana da əhmət
 xan qabağa gələnmedi qızda gəldi evlərinə keşdi getdi öz
 otağında qərar tapdı saxtimannar üz bə üzdü ordan əhmət
 xan çıxdı borquna dedi əmqizima die işarə verim

uotulmuyasan deym gördu qiz borqundadi ordan salam verdilər qiz səsləndi əmoğlu dedi bəli dedi baxgör əlimdəki nəmənədi dedi görmürəm dedi bu bir kasa zəhridi doldur muşam dedi mən bilirəm mən qəytməx an mənim toyumu eliyicisən amma mənə 40 gün möhlət verməsən indi bu kasani çəkirəm başıma ordan səsləndi əmqizi bə sən kasani niyə çəkirsən başıva özüvi niyə öldürüsən narahat olma canım 40 gündə sənə zaman verirəm sora toyumuz olar gəlin çıxasan pəs sən icazə ver bu 40 gündə toyumu başliym 41 də sən gəlin çıxda dedi olsun əhmət xan toyu başladı amma dayə qizdan kin saxlamışdı o toyun əvvəllərində düz getdi əhmət xanın yanına o dəftəri ki yazmışdı dağda o dəftəri gətirdi verdi əhmət xana dedi əhmət xan istəmirdim bu dəftəri verəm amma gördüm məni anda veribsən qizi mənə tapşırıbsan bu dəftəri oxu gör nəmənədi dəftəri aldı oxudu elə qəzəbləndi dedibə əmqizi buna bir söz zad deyib bu kin bağliyb yalannan deyir dayənin üstünə yaman qəzəbləndi dəftəri cirdi tohdı yerə bir sillədə dayənin qulağınan verdi dedi çəpəl istirsən əmqizimnan mənim aramı verasan olma sən kənizsən əmqizim sənə iş zad deyib çöldə istirsən acığın çıxasan yalansözünən onnan dayə kor peşman qəytdi qəlbində dedi xəta diydə kaş bunu elə verərdin o oğlan aparardı bir yannan mənə ənam verməxdən biryannanda qizinan sözüm çıxıb dəftəridə cirisan burda dayə əhmət xannan kin bağladı o əndazə işqalib qizada dayən mir dəftəri əhmət

xan cirib da səsin çıxardanmir qizada ağrdanmir ki əhmət xan dəftəri cirdi qizda ki əhmət xannan danışabilmir ki cərəyannan xəbəri ola toy başlanin 5 gün 10 gün 20 gün 35 gün da burda qulam heydər dayananmadi gördü qiz gərəh gələrdi amma gəlmiyb bəniyə gəlmiyb susənbərdə gedənmir əhmət xan həryana qoruxci qoyub qiz nə qizil nə gəlin paltari hşzad qəbul eləmir hər nəməməyə gəllillər qizin otağına qəbul eləmir qapini daldln bərkidib zəhr hasasi əlində dayənide qoymur otağa bu söz car olub hər yana qulan heydərdə işidib narahatdi dörd dörəyə qoruxşu qoyub dedmiyasən bu dayə deyən söz elə düzürmüş qiz eşiyə çıxanmir da burda qulam heydər özün saxliyanmadi eydadi buydad mən girim kişmirə amma dərvazalae gecələr bağlidi pəs sabah gəlləm səba 39 gündü girdi kişmirə yavacca döndü bir küçyə kasib qapisi axtarirdi belə baxdi gördü bir qapi var çox kasib qapisina bənzəyr baxdi duvarlari yxilib dərovca filan təkülüb düzəldəni yoxdu atdan түşdü qapini caldi demiyəsən bu qapi bir dənə qərinin qapisidi elə doğurdanda kasibdi çün qərinin əri oğlu yoxurmuş ona görə dam duvara baxan yoxurmuş qulam heydər girdi evə qərinin gözü sataşdi buna gördü bəh bəh bəh qərybə oğlaniymiş bu qəlbinnən keşdi allah görəsən mənim bir az pulum qizilim var versəm bu cavana məni alar cixdi o birsi otağa ki qulam heydəre hürmət eliyə gördü bu qəri vəzin dəyşib səsləndi qəri nənə dedi bəli dedi mənim qəlbimə bir qatar şer gəldi oğlum de görüm oğlum

olmiya Aşiq san xoşum gələr Aşıqdan qulam heydər bu
sözləri dedi.

Dolanim başıyan ey pinhan nənə....
nə deyilər bu şəhərin adina
Səni yetişəsən iymən ərkanə ...
nədeyəllər bu şəhərin adina.

Qərinin azqaldi sevindixdən bağıri çadiya dedi aşiq dan çox
xoşum gələrdi o qədr xoşum gələrdi aşiqə allah biləmə
Aşiq yetirdi . necə qəri nənə dedi elə biraz pəsəndazim
zadim var elə toyumuzun xərcin görərsən busözü qulam teydər
eşidəndə dedi allah əkbər ammadubarə.

Qəri nənə sən bir arix dəvəsən ...
delin əyri yavaş yavaş gələsən
Sənin nəvaxtindi oğlan sevəsən ...
nə deyilər bu şəhərin adina .

Ta bu sözü qulam heydər deyəndə səsləndi xata kun bəs
mən sənə üz verdim əlan xəbər verrəm səni öldürəllər nə
qoyubsan nə axtərisən qəri nənə bir qulax ver.

Guşunda guşvarə burnunda tanə ...
 qul heydəri qoyub o yanə yanə
 İnşallah qəytərrəm onu isfəhanə ...
 nə deiyəllər bu şəhərin adına.

Ta bu sözü işidəndə qəri çox arif adamirdi dedi hə təhvil
 aldim hə dedi bura bax görum olmiya o iranli oğlan sənsən
 düdi hansı dedi qız 38 gübdü əmoğlusına icazə vermir indi
 bildim cavan niyə icazə vermiyb onnan ötürür cavab
 vermirmiş ki səni gözlürmüş qulam heydər bu qəriyə
 başına gələnləri annatdı qərinidə pulunan aldi razi elədi ki
 buna köməhləx eliyə qızdan alan qizillari verdi bu qəriyə
 qərinin gözü ki sataşdı qızıla az qaldı dili tütülə dedi olsun
 cavan amma gərəh öz yığdıgım puluda qoyam sən verən
 pulun üstünə onnan ötürki yaxşı cavansan qız fəqət sən
 yolunu gözlür indi qulam heydər evdə qaldı qəri pulları
 gəldi gizlətdi gəldi qulam heydərini yanına dedi cavan
 namədən nişanədən əlamətdən qulam heydər əlin atdı
 üzüyün çıxadı dedi qəri nənə bu üzüyü sən görsət sən qıza
 denən oturub bizdə nəmənə sösu var mənə desin bura
 gələbilər dağa gələnmədi ya mən gəlim ora gör nəmənə
 desə gəl mənə de mən ocur eliyim oğlum baş ustə qəri
 üzüyü alib üz tutdu qızın imarətinə sari vaxtində çadı da

toyduda gidi ki deyə niyə toya gəlirsən ya bunu axtara buda
 bir qəri arvatdida heç kəsini işi yoxdu amma susənbər hç
 kəsi qoymur otağa arvatlar tökülüb gəlib əhmət xan
 yolluyub dayələr gəlib müşatələr paltar gətiriblər hçbirin
 qəbul eləmir qəri nənə girdi karadora baba bu qilix olmaz
 baba zor eləməyn siz çıxın eşiyə qoyun mən bu qizinan
 danışım görün mən buna qəbul elətirirəm ua yox bu
 qiliğinan olmaz ki qiz narahatdi qəri olarin hamisin saldi
 eşiyə qəri olara qovli verdi ki qizinan danişa olari eşiyə
 salannan sora gəldi qapinin dalinda durdu o kilit yerinnən
 səslədi qizim susənbər bir az gəl qapiya sari qapi bağlidi
 qulax ver mənim sözümə gər nədeyrəm qizim xalxi narahat
 eləmisən salmisan çöllərə özündə otumusan qapinida
 bağliysan hç kəsində sözünü baxmirsən tadedi xalxi
 salibsan çöllərə səsləndi kimsən sən dedi pinhan nənəndi
 qurban olum sənə dedi qəri nənə qapinin dalina gəldim
 sözün nəmənidi de görüm ondaydi qəri nənə o ala qora
 ziflərdən ayrib öz döşündə danışdirir bu sozləri dedi qiza.

Bir sözüm var sənə susənbər xanim ...

qizim sənini yarin bizə gəlibdi

Sənə qurdan bu pinhan canim ...

qizim sənini yarin dizə gəlibdi .

Ta bu sözü qəri ordan diyəndə susənbər orda yasəmən
ziflərdən bir dəstə ayrib ağliya ağliya qəri nənə qulax ver
mənimdə sözümə mənim dərdimi aşdırdın sən amma aya
baxgörüm doğurdan gəlibdi navax gəlib və kimdi

Susənbər:

Dolanim başıyan qəri nənə ...
yarım navax sizə gəlibdi
Slni yetişəsən iymən ərkanə ...
mənim yarım navax sizə gəlibdi.

Qəri :

Qurban ollam başında ki qarəyə ...
təbib sən sən mərhəm bağla yarəyə
Gün ki batdı məğrib gəldi arəyə ...
qizim sən yarin bizə gəlibdi.

Qizin bu sözlərdə yavaş yavaş bu sözlər xoşuna gəlirdi
dedi qəri nənə əgər mənim yarım sizə gəlsə bir nişanəsi
ələməti dedi bax bir ələməti budu ki qapının arasınan
verirəm bax qəri üzüyü vaedi amma qiz üzüyü qörəndə az
qaldı bağri çadiya.

Susənbər :

Yaxşı yerdə yaxşı ytdin dadima ...
həq yetişsin o cavanin dadina
Nədiyllər mənim yarım adına ...
mənim yarım navax sizə gəlibdi.

Qəri :

Pinhan deyər qalma başı qarəli ...
heyvakimin gülü rəngin sarəli
Elinnən gülünnən tüşüb aralı...
heydəe yarin qizim bizə gəlibdi.

Ta qəri bu sözü deyəndə qizin sevindiğinnən az qaldi bağri
çadaya qapini aşdı qərini çəhdi içəri basdı quçağına indi o
qəeinin o buzuşmuş dodaxlarinnən qəri nənə allah məni
sənə qurban eləsin bir bax bir bax.

Susənbərəm sözüm tamam eylərəm...
girib eşkin dəryasında boylaram
Canım qonağıyan qurban eylərəm ...
indi bildim yarım sizə gəlibdi hə.

Qiz qarının əlini ziyarət eliyb dedi: qəri nənə nə dedi dedi oturub bizdə gəlib bizdə görə biləsən dedi axi qəri nənə gör olan işdi heş imkani yoxdu mən sizə gələm oda bura gələnmİYƏCƏX mənİM salamİMİ yetir mənİM dilİmcax de cavan diydar qaldı qıyamətə bax sabah gecəyə kimin mənİM vaxtım var şam vaxtİnnan oyanada mənİM vaxtım qurtulur yani bucur ya əmoğlum əhmət xan ya mənİ öldürər yada görsəm zor elİye özüm özümü öldürəciyəm mənən salam yetir denən görüşümüz qaldı qıyamətə qəri ağladı dedi qızım narahat olma mənki o oğlani ocur görmüşəm o cavan qoymaz sən özüvi aradan aparasan dedi qəri nənə mənki ora gələnmİYƏciyəm həryan qoruxçudu qapİNİda ki bərkitmişəm odaki bura gələbİlməz o vəsail cəng ki ondadi o hara gələbİlər amma fəqət bir yolu var dedi nəmənə dedi arvat libasi girə əynİNə laəqəl gəlsİN bura mən onu görüm onnan sora ölüm dedi qızım o arvat libasi gİrməz mən ki o cavani tanİram narin narin doğrasan arvat paltari gİrməz dedi qəri nənə mənİM xatirİMə dedi gİrməz amma mən biyərəm hərnə cürİuğİNəndİ gələr bura gəlməsə İybi yoxdu nəmənə desən dedi qəri nənə dedi bəli dedi o İşqabda pul qızıl var nəqədər İstəsən götü ha amma o cavana yadİnnan çıxmasİN denən sabaha can vaxtı var ha İndİ sənİN xatirİva həmi qızİllari taxİram həmi paltarları gİrİrəm amma əgər əmoğlum gəlsə zəhr kasasİN İçəciyəm qız sözlərin qəriyə dedi qəri başa tüşdü qıza hələlik dedi durdu getdi xanimnara dedi ki xanimnar İndİ apardİğiz

paltarları gİYƏcƏx vƏ qizillarıda taxaçax qƏri getdi qiz gƏlin
 tƏküldü susƏnbƏr olar verƏnləri aldı dedi da heçkƏs
 gƏlmƏsin əhmƏtxana xəbər verdilər ki bir qƏri gƏldi qınnan
 danışdı ona icazə verdi girdi içəri sorada paltarları ladi
 girdi amma gənəgə hçkəsi içəriyə qoymur indi qƏri gƏlib
 qulam heydərə iyni vaqəni didi qulam heydər yol gözluyur
 sabah gecə ola indi vƏxt yƏtişib əhmət xan gördü gicədi qiz
 gƏlin cixmir hƏrkəs gedir olmur bir pinhan nənə vardı qizin
 dayəsidi ha o uqlam hiydər yoluyan dəyr ha o dəftəri yazan
 dayədi dedi dyə əl mənim ətəh sənin dedi niynim dedi mən
 arnat libasi girim sənnən gedax mən qizin qapisinin dalında
 durum çün mənim paltarım arvat libasidi sən ağla yalvar
 sizla denən qizim aş qapini qoy mən səni bir görüm axi
 mən sənin dayənən o vaxki qapini aşdı sən onu görəsən ver
 əlinnən zəhər calansin yerə onda mən tez girim otağa mən
 girdim sən qoy qaç da işin yox mən onnan danışaram
 əhmət xan bu teybiri toküb indi bular qapinin dalında
 ağıllar sizlillar hərdəndə dayə ordan səslənir qizim qapini
 aşmasan məndə burda özümü öldürəciyəm axi səni mən
 böyütmüşəm mən sənin dayə vəm bu sözləri deyir əhmət
 xannanda bir çox pul kəsib özüdə yanında saxlayb dular
 yalvarmaxda olsun qəydirix qulam heydərə sari qulam
 heydər gördü bəlidə gecədi qərənqulux qovişdi şam vatidi
 dedi qəri nənə bəli dedi dur gedax o qizin emarətin mənə
 görsət mənə dedi oğul elə yoxundu ba küçəni ki cixdin
 başa dali buyana bir saxtimandi dedi qəri nənə necə pəs

indi ki görsətmisən mənim pullarimi ver qəri gördü olmadı
dedi qəriybə qorxax cavansan dedi gəl gedəx görsədim
atıvi aparmisan dedi qəri nənə əgər mən orda ölsəm atım
sənin ki olsun amma ölməsəm qəydəcəxsən ati hazır
saxlıyasən mən qizi gətdim mindirəm atın üstünə aparam
biləsin qlbində qəri dedi səni orda rizə rizə doğrallar
oyallar qalasan birdə at qala sənə yaxşı oldu atıda
sataciyam qiri gətədi saxtimani görsətdi dedi qiz dördüminci
qatda otaxdadi gedə bilsən get gedənməsəndə mən xudafiz
qəri qəytdi qulam heydər belinnən kəməndi aşdı əlində çin
çin elədi saxladı qullablari hazırıdi kəməndi atdı əvəliminci
qatin nərdələrini de onnan ona onnan ona çıxdı damın
üstünə bati gördü bir boru yeri var qulax asdı gördü bir səs
gəlir dürüs qulax asdı gördü qəri deyr qizim axi mən sənə
sut vermişəm səni boya başa çadır mişam özümü öldürürəm
bu haramzada sənə zor eliyir aş qapini səni mən bir görüm
qulam heydər gördü qizin rəhmi gəldi elə qapini ki aşde
dayə verdi qizin əlinnən zəhər töküldü ta zəhər töküldü
əhmət xan girdi içəri bəyğidi qəri qaşdı o qaçanda əhmət
xan qapini bağladı belə baxanda gördü qiz özün
pəncərədən atır qaşdı daldan yapışdı qizin kəmərinən ata
ata qizi tutdu çəhdi içəriyə şansan pəncərə açıxqaldı amma
pərdəsi qaldı yapışdı qizin kəmərinən çəhdi gətədi otağın
bir tərəfinə başlıyb qiza dəli nəsiyət eləməğa qulam
heydərdə dürüs qulax verir görmür amma səslərin işidir
özözünə dedi əgər indi utansa əmoğlu suna getsə heç o bir

sözdü bəlkə mənən utanır amma görsəm getmir bu iştir
 zor eliyə düşəciyəm otağa ondaydiki əhmət xan qıza bir
 tərsə silləsi verdi dedi bu lar nə oyundu mənim başaima
 verirsən 3 aydı qız ağlıyb silləni yeyənnən sora ağlıyb indi
 qulam heydər yer axtarır düşə otağa ora çaxki fikirləşdi
 dedi ki kəməndi qulabların bağlaram damda bir yerə
 kəməndinən düşərəm qzümü verram şüşəyə girram otağa
 dabilirdi ki qız pəncərənin açır quymuşdu qulam heydər
 qulax verirdi ki görüm qız nədeyr yerdən qız qaxdı əyağa
 dedi haram zadə sənə kim icazə verib mənim otağıma
 girəsən sən kişi olsaydın bəniyə arvat paltarı girirdin
 əyniyvə arvat paltarı girməxtə səndə arvatsan məndə də
 mən arvada ərə gedəciyəm ondaydıdır şillədə verdi qıza
 qızın dodağıpaddadı onun ağzi qanamağa əhmət xan
 narahat oldu dedi qızdıda hətmən narahat oldu mənə bir
 söz dedi səsləndi bəs əmiqizi dayanın sözləri dəftəri
 düzümüş indi ki o cürdü qulaq ver sənəmə bir qatar söz
 gəldi sənə deym.

Həmət :

O vax ki getmişdin əlvənd daqına ...
 söylə görüm dərdi vərəm nəyindi
 Lalələr düzüldü solo saqına....
 söylə görüm dərdi vərəm nəyidi.

Ordan qız dedi əmoğlu yani sən deyirsən mən bir qətrə
qanimnan qorxaciyam yalan danişaciyam tikə tikə eləsən
sənə ki gəlmiyəcəm qulax ver gör nədeyirəm.

Susənbər:

O vax ki getmişdim əlvnd dağına ...
çəhdicəym bir cavanin dərdi di
Lalələr düzürdüm sağ soluna...
çəhdicəym dir cavanin dərdi di.

əhmət xan:

oxuduğum əlifidi beydi ...
hər kimsənəm öv işində yeyidi
o cavanki deyrən kimin nəydi ...
söylə görüm dərdi vərəm nəyndi.

:susənbər

sidqinan çağırram xasların xasi ...
silindi könlümün qalmadı pasi
adi heydər özü qullar ağası ...
çəhdicəym bir cavanin dərdi di.

burda əhmət xan elə qəzəbləndi azqaldi qizi öldürsün am
silah yoxurdu yanında arvat libasi girmişdi səsləndi indi
bildim sənin dərdin nəydi qulax ver axir sözüm deym
əmimnən izn alim o hər kəsdi sənin gozuvun qabaqında
onu tikə tikə doğruyum.

əhmət xanam yollariyin busaym ...
söylə sözün məndə qulax asaym
izn alib onu şan şan kəsəym ...
söylə görüm dərdi vərəm nayndi.

susəndər:
sıdqınan çaqırram ya şah mərdan ...
hş kəs olmaz dərgahinnan by guman
susən bərəm oldum heydərə qurban
çəhdicəym qulam heydər dərdidi.

söz tamam qulam heyidər hazır oldu özün ata içəri
saxtımının qabağına nərdə işləmişdilər bununda berində
kəmənd varyide kəməndi belinnən aşdı qullabların bağladı
saxtımının nərdələrinə o zamandı ki Qaranqulq olub dedi
sallannam pəncərədən girrəm içəriyə indi o zamandı ki

əhmət xannan qız otaxda az qalillar savaşalar o deyir
 əmqizi deməli dayənin sözləri duzudu oda dedi bəli mənki
 danmiyram düzüdü o ləhzə qulam heydər kəməndinə
 zuvdu düz gəldi pəncərənin qabağına belə baxanda gördü
 pəncərə açığırdi qığın dayadi pəncərənin herəsinə özün
 itələdi dala gələndə firiltiynan özüz atdi otağın içinə indi
 pəncərənin qabağında durub üzü əhmət xaxa tərəf
 əhmətxan gördü bir gübültü gəldi döndü üzü əhmət xana
 tərəf gördü bir oğlandı hykəli mənən kiçihdi amma bir
 pəhləvana oxşur heykəli əhmət xan baxdi gördü 17 parça
 isbab cəng bunda var olar ki yunguldu həryanada aparmax
 olar şəmşir təbər gürz şeşpər qalxan əmud hamisi bunun
 üstündədi əhmətxanda əli boş üzün tutdu qulam heydərə
 tərəf dedi cavan sən hardn gəldin bura kumnən icazə aldın
 niyə gəldin qulam heydər dedi əhmət xan bəyaxdan ki
 deyrdin əmimnən izn alacağam o cavani şən şən eliyəm o
 cavan mənəm mən qulax asirdim sözlərizə əgər əmqizin öz
 əlaqəsiynan gəlsəydi sənə mənim işim yoxudu necə
 gəlmişdim o vurma qəydəcirdim gedəm amma indi görürəm
 sən bir qıza zor eliyəsən baba göyülədə zor var qardaş bu
 sənə qəlmir məgər zorunan alacaxsan bunu da dörüsən
 gəlmir ölümünə razidida əhmət xan dedi pəs o adamsan
 dedi bəli istədi qulam heydəri vera gördü əli boşdu dedi
 hayif qulam heydər dedi nəmənəyə dedi hayif ki sən
 silahın var mən əli boşam ondaydi susənbər səsləndi
 heydər bəy öldür onu qoyma danışa o diyandə öldür əlin

atdui qilica amma sora basdi qinina üzün tutdu əhmət xana sari dedi deməli mən silahliyam sən silahsız dedi bəli əlin atdi paltarına nəmənə əsləhə silah varyıdı çəhdi atdi oyana dedi indi barabar oldux dedi bəli dedi indi bu otaxda əmqizin hakimdi biz güləşəcəyix əgər sən məni yxdin öldür mən əmqiziyan vesiyət elərəm gələr sənə amma əgər mən səni yxdim da onda ağlama nən səni öldürəcəyəm əmqiziyn alaciyam aparm bəli həman igit oğlan mənirdim indi o otaxda toptəkin dərdilər bir birinə baş başa döş döşə sinə sinəyə cinax cinağa ac aslankimin bir birinin üstündədilər bir biriynən güləşillər bir xır saldıllaraşağada bir qulamda qalmadı dedilər əmqizi əmoğlu otaxda danışillarda küşdünün idamə verillər qızda baxır onda gördü əhmət xan elə yorulub elə pixilib hündür bir adam qulam heydər gördü baba bu az qalır öz özünə yxıla amma ləngərin salmışdı qulam heydərin üstünə olur özün çəhdi dali əhmətxan üzü quylu dəydi yerə ta dəydi qulam heydər molani qəlbidən çağirdi bir əlin atdi əhmət xanın yapışdı boynunun ətlərinnən bir əlin atdi yapışdı büykusunnən bir ya mola dedi qovzadi göyə belə verdi yerə biləsin tez dizin basdi döşünə dizliyi dayandı xəncər kimin ürəynin başına at dayadı sinə sinə əhmətxanın ağlamağı başdandı gərəh qulamheydər onun başın kəsərdi o ağıliyanda qız səsləndi qulam hqydər da burda kəs başınha dedi bunu mən tanıram bunun əlinnən biz qurtulsax allah yüz yaşadar biləmizi istirdi başın kəsəha çün əmqizsi dedi başın kəs xəncəri

əлиндə saxladı üzün tudu qıza sari dedi amandı kəs başın
 sabah bu düzün demiyəcəx ha filandı bəhmandi dedi
 kəsirdim çün sən dedin kəs mən sənin sözünnən kəssəydim
 bunnan belə biz bahəm yaşıyacayx onda hər yerdə mənə
 deyəllər arvat ağız həmidə sən diyərsənbə mən həmişə
 sənin sözüvə gərəh baxam əhmət xani istirdi ötürə dedi
 hara ötürəsən bunu bunun özünnən sora alti dana da
 qardaşı vardı indi xəbər verər qoşun bizi dövrələr hara
 ötürəsən burda ötürmədi amma üzün tündü əhmət xana dedi
 əhmət xan niyə ağılırsan dedi baxgörüm həbə sən mənə
 öldürsydin mən ağıliyaçağırdım əmqizinnən ötür ağılırsan ki
 buda gəlmir sənə pəs sən özünnən ötür ağılırsan ağızin
 bağladı qolların da bağladı çəhdi otağın bir tərəfinə
 nəqədər o taxda miz səndəl komet fərş varyıdı yğdi əhmət
 xanın üstünə boğulmadı amma ölmə qərə qaldı indi bular
 nəcur burda eşiyə gedəcəxlər həryer adam di qorox olub
 həryan niynədi o kəmənd ki orda varyıdı o nu götdü
 fikirinə çadi ki qədi evlərdə duvarın içinnən buxari
 çıxardardılar bir yekədə dorusu olardı o boru yolu içi boş
 olmağa görə dovari nazıklətmişdi bir neyzəsi varyıdı
 onunun başladı qazdı bir iki kərpic çıxadı baxdı bəli küçədə
 hşkəs yoxdu qazdı bacanı yekədi kəməndi bağladı qızın
 kəmərinə ənəlcə qızı salladı sora kəməndi bağladı bir ağır
 kmuda özü də түşdü küçəyə yapışdı qızın əlinnən gəttdi o
 qərinin qapisına çadılar qəri fikirdəydi ki bu ati da sataram
 da indi o cavani tikə tikə eliyblər əhmətxan ki görsə rizə

rizə eliyəcəx biləsin qapini çaldı qəri dedi hə gedim görüm
 hç eləbir gedənmiyib gəldi qapini açanda gördu ay dadi biy
 dad oğlan gəlib özüdə yapışib qizin əlinnən gətirib qəri
 kerixdi qulam heydər dedi qəri nənə narahat olma bax gör
 gətirə billəm ya yox yadında olsaydı dedin gətirə bilməsən
 yaxşı gətirmişəm ya yox dedi oğul nənən sənə qurban atın
 hazırkı zin nizami belindədi qonax olusuz mənə dedi yox
 qəri nənə mənim atının gəti qəri atı gətirdi verdi qizi
 mindirdi ata qəridən xdaflizlix eliyblər indi kişmirdən
 çıxdılar eşiyə qiz dedi qulam elə atı surəsən ha bu şəhərdən
 uzaxlaşax sabah əhmətəxan atma yalan malın deyəcəx
 ləşkər sala bizim dalimiza qulamheydər dedi qəlbində hə
 elə sən istirsən mənə sən dəstür verəsən indidən məni arvat
 ağız eliyəsən mən gərəh öz qutrətini qiza görsədəm indi
 qulam heydər dedi yaxşı xanim qoy aradan çıxax atı elə
 surur ki daqız qorxudan gözlərin yumuşdu demiyəsən
 qulam heydər elə kişmirin dovresin dolani səhər olanda qiz
 qaxdı gördü bay bu kişmirin isfahan darvazasidi dedi
 qulam elə bir yolumuzu azmışıx dedi xanimbilmirəm dedi
 yaman özümüzü tələyə saldın indi məni tutsalar tikə tikə
 məni doğrallar qulam dedi qoy bir bəhanə gətirim gördü bir
 gədih var dedi qoy orda atı saxliym həm otay həm bu tay
 görürəm adam madam dagəlsə saxlaram orda qiza deyərəm
 ki yorulmuşam sən göz qulax ol mən bir yat dincəlim
 hər zaman mənim dalim cax qoşun gəlsə qiz məni oyadar
 atı sürdü yetişdi gədiyin başına qiz dedi bə burda niyə

saxladı dedi xanim yorulmuşam gərən istirahət eliyəm
qamazin qildi qiz dedi gəl başivi qoy dizim üstə bari qulam
heydər başın qoydu qizin dizi üstünə istir yavaş yavaş
yatsın qizda gözün zilliyb kişmirin qapirina sari indi bular
burda qalısın qəydəx kişmirə səhər oldu dayə kəniz lər
gəldilər qizin otağına ha səslədilər xanim şəhzadə xanim
gördülər xəbər yoxdu axirda xəbər verdilər əhmət xanın
qardaşlarına gəldilər qizin otağının qapısın sindir dılar
girdilər içəri gördülər baba otaxın hər yanı dəyb bir birinə
baxdılar o vəsəllarida yğıblar bir yana amma olarin
altinnan bir səs gəlir komet xalça çantaları götülər baxdılar
əhmətxanidi ölmə qərə ordadi bir xalçaya doluyublar
ağzinada bağliybilar azqalir ölə biləsin gəkiblər bir yana
açıblar biraz su veriblər biləsinə yavaş yavaş huş başına
gəlir qardaşlari səsləndi bə qardaş bucur niyə qışgirdi
başladı yalən danışmağa dedi bə siz haram zadalar bə
hardasiz bir bələn səs hay küy mən burda 40 nəfərinən
savaşımışam bə bilməmisiz bdedilər baba necə dedi bəli şah
abbasin 41 dana pəhləvani burdaydılar olarınan savaşırdım
pəhləvan başilari əyaxlarımnan çəhdi da bilmədim də oldu
hş bilmdim əmqizimi hardan aparıb lar xəbər gəldi çadi
cəmşid şaha elə qəzəbləndi dəstür verdi ordu azirlənsin
dedi dost dostu da bir belən xianət elər yolatüşün azdan az
çoxdan çox qirilar indi səvarə nizam darvazadan çıxıllar bu
anda qiz durbun əlində belə baxdi gördü qoşun dəstə dəstə
çixir eşiyə baxdi gördü qulam heydər də yatib axi

oyadanmamki indi gəlib bizi burda tutub tikə tikə eləlləe öz
başına nə gələcəxirdi sinəmə pərdəsi kimin gözüünün
qabağinnan keşdi gözləri dolub pir pir yaş tökür yavaş
yavaş sərinən bayatiynan istir qulam heydəri oyada.

qoşun gəlib səf səf olub
ələc eylər qulam heydər
yandi bağrim kabab oldu ...
ələc eylər qulam heydər.

ama elə ağırlı gözüünün yaşı tokuldu qulam heydəri üzünə
ayndı baxdı gördü qız ağırlı amma du sözləri deyir.

bu görsənən dağı daşdı ...
qoşun gəlib həddən aşdı
gələnnər 7qardaşdı ...
ələc eylər qulam heydər.

susənbərəm biryan oldum ...
sinəmnən zər nişan oldum
el içində bəd nam oldum ...
ələc eylər qulam heydər.

qoşun dəniz kimin dalğalanır bir adam tək başına bularınan
 savaşa bilər yox baba oln iş dəyir qoz qotxurdu qılam
 heydər yavaca gözünün altıynan baxdı gördü qız necə ağlır
 yavaş yavaş bir gərnəşdi durdu baxdı qızın gözlərinə gördü
 yaş elə mincixlanıb yapışdı qızı çəhdi özünə yaxın istirdi
 qızın gözlərinnən opə qız dedi niynisən qulam heydər dedi
 ağlama ağlama mə ölüm ağlama qız yavaca baxdı qoşuna
 sari yani dedi qulam heydər bilsin ki nəyə ağlıram qulam
 heydər dedi nazənin qorxu san qoşun gələ məni pldürə
 məgər mən ölmüşəm sən ağlırsan qız dodağın buzə buzə
 baxırdı qulam yavaca başın əydi dedi buya bax bunu sən
 virmisan ha onda mənim huşum başımda dəylirdi sənə
 aşıqırdım amma indi özüm səni yubatmışam özüm gecə
 şəhəri dörə verirdim yuxum gəlmirdi özüm burda yalannan
 yuxlamışdım qoşunu gözlürdüm səni mən bucur
 aparsaydım olmazdı indi sən otyr burda bax gör analar
 necə oğul doğublar indi gör sənin atayn ordusunun başına
 nə oyunlar verəciyəm indi istir qızı ovuda bu sözləri deyir.

qıza ala göz susənbərim...
 indi qör nələr eylərəm
 atan cəmşid şah başına ...
 gen dünyanı dar eylərəm.

ağlırdı qız deyrdi bilirəm istirsən mənim yanımda özüvi
sındirmiyasan amma olsun dedi ağlama mən ölüm aqlama.

ati gətirrəm covlanə ...
sixillam şahı mərdanə
indi girəm bu miydanə ...
görm qan eylərəm.

dolandırma daği daşi ...
tohmə gözünnən yaşı
heydərəm 7 qardaşi

yəqin taro mal eylərəm.

durdu atın yanında dürbünü gözünnən aşdı saldı qızın
boynuna dedi xanım sən fəqət du dürbinnən baxacəxsən bu
savaşi mütləq sənə qorə elirəm ki görəsən məndə ləyaqət
var pəhlənanlıx var qız dedi yxşıda amma bilirəm buları
məne görə deyrsən qız dedi qulam heydərə gəl bizi hələ
görmüyüblər du daşların dalında gizlənəx dedi qizlənəx
dedi olmaz səni hamisi baxa baxa istirəm aparam qız qaldı
mindi atının belinə 17 əsbab əsləhəni özünə bağladı gədiyn

üstünnən elə ilan buruğu saldı aşağına yetişəndə bir nərə çıxaddı o qoşunki durmuşdu icinə vəl vələtüşdü boylanirdilər ki görələr bu sən nə səsirdi ki adamin qəlbinə lərzə salır ati sürdü miydana sari orda bir miydan oynadı ati sürə sürə atin altinnan gecir o tayna gedə gedə cüt əyağın virir yerə düşür atin belinə habucür onnan sora silahlarının hamisiynan bir bir oyun verirdi axirda neyzəni elə verdi yerə sipərinə cax quyladı yerə durdu baxirdi miydan istirdi cəmşid xan əhmət xan 7 qardaş baxirdilər cəmşid şah səsləndi əhmət xan dedi bəli dedi sən deyrdin bular 41 nəfər gəlmişdilər dedi bəli əmi can dedi hələ bəlkədə çoxdular amma indi bularda bir nəfər gəlib meydana cün cəngi tənbə tən oldu miydanda iki nəfər yoluyanmarux cəmşid şah bu sözü deyəndə qardaşlar baxdılar bir birinin üzünə burda əhmət xan dedi əmi can icazə versən mən gedim dedi bəli oğlum gərəhdə sən gedəsənda sənin nişanlindi əhmət xan atin başın çpndərmiydana sari biraz gəlmişdi qulam heydər səsləndi əhmət xan dayan çün bilirdi əhmət xan yalan danışib bu qoşun çizib eşiyə yalan danışib cəmşid şah .

dedi əhmət xan dedi bəli dedi da bura gecəki dəyl ha ağılyasan orda da otaxda təkirdix burdada orda ağladın üstümə başivi kəsmədim amma bura da ora dəylha amma utanmiybsan gənədə mənim meydanıma gəlibsən daburda ötür miyəciyəm səni ha əhmət xan silahlarına güvənirdi əl qilinca çadılar bir birinə şəmşirlər ildirir kimin dəydilər

bir birinə ayneye hələbtəkin dağıldılar qulam heydər bir
 qiliş adi əhmətxanın təpəsin nən düz atının belində çəhdi
 şəmşirin at verdi qəytdi qıza tərəf qız baxdı gördü baba bu
 əmoğlumu öldürdü gəldi qızın yanına atdan түşdü qızınan
 əl verdi dedi xanim bax gör indi neyniyə ciyəm indi cəmşid
 şah dəstur verdi ki əhmətxanın qardaşlarına balalar indi ki
 bi cavan bizim ürəymizə dağ çəhdi bir bir gədin mydana o
 gəlməx həmin öldürün biləsin indi əhmət xannan xirda
 qardaş gəlib silahlanıb girdi miydana bir nərə çəkib bir
 ceda adi qulam heydərə sari cida түşdü yerə qulam heydər
 atın üstünnən əyrilib cidani götdü atdı əhmət xanın
 qardaşına sari atdı eləbir əti şişə çəhdin elə dəydi bu
 pəhləvanə sinəsin nən dəlib daldan çıxdı eşiyə atdan təpəsi
 ustə gəldi yerə gənədə qulam heydər ati döndərdi qıza sari
 dürbünü qoydı gözünə baxdı gördü obiri qardaşı gəldi
 söhbətdən mənzur olmaz 7 qardaşın hamisin öldürdü
 cəmşid şah gördü ki qardaşı balaları öldülər səsləndi vəzir
 vozərəyə ki mən özüm gedirəm miydana əgər bu cavan
 miydanda mənə ehtiram elədi ki işiz yox amma gödüz ki
 şəmşir çəhdi monim üstümə amana verməyn ha tez həmlə
 eləyn dedi gəldi meydana qulam heydər baxdı gördü bir
 nəfərdə gəldi meydana mindi atın belinə xaney zində otdu
 istədi gedə qız ağıladı qız baxdı görde gələn atamdi qulam
 heydər dedi canım bəniyə ağılırsan qabaxkılarda sevinirdin
 savaşa gedənin biri ölər biri qalarda bəniyə ağılırsan dedi
 qulam hara qədirsən dedi bir nəfər gəlib miydana istirəm

inşallah onuda öldürəm dedi istirsən öldürəsən dedi bəli ağladı bəniyə ağlırsan dedi axi o mənim atamdı .atandı bəli yani cəmşid şahdı dedi bəli dedi ağlama ağlama qurbanın kəsilləm yani məndə o ləyaqət yoxdú qəynatama hürmətsizlix eliyəm burdan bax gör niynirəm mindi atin dedlinə üz tütdü miydana sari biraz galanda bütün silahları ki bağlamışdı özünə hamisin atdı yerə gəldi cəmşid şaha az qalanda atdan түşdü cezmələrin çıxadı əllərin qoydü sinəsinə ehtiram eliyə eliyə gəldi cəmşid şahain üzbə üzündə dürdü şah baxdı bəh bəh bəh baba ədəb ərkan nə kəsib nə dövlətədi allah tərəfinnən verilən paydı түşdü gəldi yapışdı qulam heydərin qllarinnan ki istirdi dinin əyaxlarinnan öpə səsləndi oğlum sən kimsən dedi qulamin qulam heydər qəlbində dedi kaş elə bu olardı mən qizimi verərdim bu cavana səsləndi cavan o 41 pəhləvənki gəlmişdilər sən omarin hansı san dedi qurban mən tək gəlmişəm adimda qulam heydərdi ki inşallah ləyaqətim ola sizədə qulam olam şah yapışdı qulam heydərin anninnan öpdü dedi oğul mənə fəxriddi ki sən kimin əgər düz desən tək olsan yznəm [damadim]ola mənim qizim harda get onu gətir bir üzün görüm . tez mindi ata susənbəri yetirdi atasinin yanına cəmşid şah bir qiza baxdı bir oğlana baxdı sinə sinə bir şer gəldi bu sözləri deyir.

heşzad istəmirəm vallah çərxo fələkdən ...

bu dubuaba bir yananin olardi
açib örək sözün xərmən edərdim
ama sörlərimi bir qananim olardi.

bu sözü deyəndə qiz və qğlan doluxsundu hami orda baxir

nə vara dilxoşa vallah nədə mala
nə məqama nə sərvətə nə pula
o dünkü tüşərəm bir yaman hala
başım üstə ağliyanim olardi.

nə gecəm xoş gecir nədə gündüzüm...
nə qəlbim açilir nə gülür üzüm
nə səbrim var nə taqətim nə dözüm ...
cana yanan bir cananim olardi.

cəmşidəm gecidim ömrümün çoxun ...
çox cəkdim dünyanın varlığı yoxun
ikim üç olanda uzağım yoxun
ələrimnən yapışanim olardi.

söz tamam belə baxdı gördü həm qızı ağlır həm oğlan
 həmidə bütün vəzirlərin dəsməl gözündə indi gəlib həmi
 qulam heydərin həmi qizinin üzlərinnən gözlərinnən opib
 dedi ki ikivizdə mənim balamsız dedi qəydin kişmirə qovl
 verirəm kisən mənim vəli əhdim sən hər nəmənəm sən
 ixtiyarında dedi ki qurban icazə versən mən isfahana
 qətməliyəm inşallah sora gəllix mənimdə isfahanda işim
 çoxdu qulamin o sözünə cəmşid şah qulamin örəyn sixmadi
 indi qulam heydər vəzir lərinən cəmşid şahinan xafiləşiblər
 mindilər atlarının üstünə mən zil bə mənzil teyi mənazim
 yol gəlillər indi qizin örəyinnən gecir allah mən bir şah
 qiziyam isfahanda görən bununda bir mənim ləyaqətimdə
 dövlət xana si var görəsən orda vəz nəcür olacax birdən
 dedi qulam isfahan yaxçidi ya kişmir qulam heydərdi
 bilirdi qiz nəyə soruşur dedi xanim isfahan hara kişmir hara
 isfahan dünyanın yarisidi olmasa azərbaycan bu
 sözlərdəydilər indi neçə günlərdi ki yol gəlillər qulam
 heydər qördü yavaş yavaş isfahan görüşdü didi xanim bax
 odana isfahan bax gör kişmir qəşəhdi ya isfahan baxdı
 gördü baba bura hara kişmir hara indi qulam heydər
 fikirləşir ki əvvəldə bunu hara aparsın dedi hə aparım bunu
 dərbar baqına ki gülüstan bağı deyəllər orani görsün
 yetişdilər dərbarın qapisina dedi xanim bura dərbar qapisi
 di atdan түşdürər girdilər içəriyə yavaş yavaş xyavannan
 gəlillər atdarin cilovların bağladı kəməndə bağ nə bağ
 cənnətinən fərqi uoxdu indi bular bağda dolanıllar o da bir

dəlxəy varirdi dərbəri ki hərdə gedər dərbarda bəzi sözlər bəzi ədalar çıxardar ki orda ki şahı vəzirləri güldürər o dəlxəh beləbaxdı gördü bay olan bağda iki adam dolani axı dugün kim gələcəxdi bağa tez gəldi aşağı belə baxdı gördü baba bu həman o qulam daşidi ki 40 qulamin başcisiydi ki 40 qulami öldür müşdü indidə qatarıllar biləsin dili tutar tutmaz salam verdi qukam heydər dedi əliyə salam dedi mənə tanırsa dedi bəli ağa dedi pəs mənim salamımı şah abbasa yetirə bilərsən ki deyə sən şah sağ olsun sən qabaxki qulam başın gəlib dedi bəli elə belə baxanda gözü sataşdı qıza qızda ki gözəllixdə o zamanda tayı yoxurdu gözü ki sataşdı qıza az qaldı bağrı çadiya dili tutuldu daldalı qıçı dolaşdı bir birinə yxildi çay həvizə az qaldı doğula qulam heydər elin atdı çıxadı biləsin dili tutur tutmaz dedi qurban getdim o vəzinən qaşdı girdi dərbarda haş abbasın otağına axı dəlxəh dərbarda azadi hara getsə haş abbas baxdı bir bunun vəzinə dedi olan bu nə vəzdi buda buyunun ziyfətinin tirobləmidə dedi yox qurban sən qabaxca bir qulam başın varydı ki 40 qulami öldürmüşdü dedi hə dedi o gəlib özüdə gedib cənnətdən bir hürri gətirib indi ikisidə bağda dılar ta şah abbas bu sözü işidi dəstür verdi xanımlar qızı callatlar oğlani tutdular indi şah abbas baxır qulam heydərə qəzəbinən dedi oğlan bə sən bilmirdi ki dövlət dovşanı arabaynan tutar degörüm hara getmişdin qulamları niyə öldürdün hardaydın bu kimdi niyə gəldin

qulam heydər burda ağladi dedi qibleye aləm izn versən
ərzim var.

bir ərzim var mənim qibleye aləmə ...
şahim məni dərdə salan bir qizdi
sənin bəhsin tüşüb külü aləmə ...
şahim məni dərdə salan bir qizdi.

dedi kimin qizidi haralidi dedi ərz eliyim.

gözəl desən gözəllərin gözüdü ...
kölgədə bəslənən əmlik qözüdü
xəbər alsan bir qiralin qizidi ...
şahim məni dərdə salan bir qizdi.

qul heydəri salma sən yanar ota ...
şahlar şahı özi veribdir pita
qiyamət günündə sən mənə ata ...
şahim məni dərdə salan bir qizdi.

dəstur verdilər götürün buni qulam heydəri apardılar
 dostğa səsləndi vəzir dedi bəli dedi o qizi qətirin bura
 birdən mənim doslarımın qizi olar gedər mənim adımı
 verər qizi tovlar goturər gətirər mənim dünyadü abirim
 gedər dedi qulam heydəri aparanda dedi oğlum bu qizdan
 əl cək necə şahlar şahı mənə pita veribdi səni azad elərəm
 qulam heydərin gözləri doldu ehtiram elədi dedi əl çəhməm
 boynumuda virsaz virin apardılar dostğa indi qizi
 gətiriblər pərdənin dalında şah abbas danışdırir biləsin
 qizim de görüm kimin qizi san harda gətirib du səni bu bir
 qatildi mənim 40 qulamımı öldürüb hşzadi yoxdu mənim
 adımı verib səni tovluyub bu dir gədədi qiz ağliya ağliya
 əlib adi zülfilərinə dedi qurban ərz eliyim xidmətə.

bir ərzim var mənim iran şahına ...
 özüm sevib bu cavanə gəlmişəm
 rəhmin gəlsin örəgimin ahına ...
 özüm sevib bu cavana gəlmişəm.

şah abbas gördü ay dadi biyda qğlan deyən düz olacax ki
 deyrdi şahlar şahı özü veribdi pita dedi qizim səni cəlalınan
 ehtiramnan yoluyum atavin yanına axi sən kimsən dedi ərz
 eliyim.

səhər səhər çıxan dan ulduzuyam ...
Aşıqların söhbətiyəm saziyam
xəbər alsan cəmşid şahin qiziyam ...
özüm sevib bu cavana gəlmişəm.

aydadi biy dad gördü mən cəmşid şahinan qardaşam qizim
qurdanın kəsım səni cəlal ehtiramnan yolluyum atavin
yanına bu səni tovluyub gətirib.

igid olan düğru yollari tuta ...
kamil ovci olan bərədə yata
mən sənə qiz olum sən mənə ata...
özüm sevib bu cavana gəlmişəm.

şah abbas gördü olmadı mən istirdim o cavani öldürəm
amma bu qiz onu çox sevır razibi ona görə ölə qoy görüm o
cavanda bu qizi istiyır səsləndi vəzir dedi bəli dedui
miydanda o dar ağacının təxların qoy istirəm o cavani
öldürüm qoy bunu bir imtahan eliyəx dar ağacı quruldu
qulam heydəri gətdilər ora caladlar saği solundadi allah
verdi xan vəzir gəldi qulam heydərin yanına o gələndə
callatlar daldalı çəkildilər allah verdi xan vəzir dedi oğlum

sənnən bir iki kəlmə söz soruşuram mənə durus cavab verəsən çün biz səni istirix öldürəx öna görə ki sora sənin bir adamin gəlsə biz dəftərdə yazax ki olara diyəx ki cürmün nəydi qulam heydər dedi qurbam nə istirsiz deymda dedi bax kimsə hardan gəlibsən atan kimdi yerin haradi hamisin dəqiq deginən amma əgər bu qizdan əl cəkəsən sənədə azad elərix qulam heydər dar ağacının altında qollar bağlı üzün tudu allah verdi xan vəzirə dedi qurban qulax as deym.

çəkilin dali clladlar
mən bu miydannan qaşmaram
qəni movlam qanat versə ...
namərd dəyləm uşmaram.

burda vəzir gözün ağadi callatlara olar 7 qədəm dala gedilər dedi oğul narahat olma odu dedim callatlar lap dala gedilər indi degörüm dedi qurban nəyi dedi bu qizdan əl çək səndəki 40 qulam pldürübsən olsun əfe elərix səni 40 dənədə qulam öldürübsən olsun.

əndim gəldim daği düzdən ...
ölsəm dönməm ala gözdən

əl ətəş yansam suvuzdan
 əcəl badəsin işmərəm.

dedi oğul əcəl badəsin işmirsən pəs bu qizdan əl çək səni
 azad edək.

pay almışam ərənlərdən ...
 o damadi peyğəmbərdən
 mən heydərəm susənbərdən ...
 öldürsələrdə keşmərəm.

allah verdi xan vəzir gəldi şah abbasin yanini şah dedi vəzir
 bynullahi bida qizdan kişmir amma çün qatilde 40 qulami
 öldürüb gərəh bini öldürəx git onnan dürüs ginə bir adrs al
 ki biləsinə pərvəndə bağli yax vəzir gəldi dedi oğul sənki bu
 qizdan əl çəhmədin yaxşı amma bir iki söz soruşuram
 sənnən cavab ver dedi qurban buyur dedi bəyaxda
 soruşdum hardan gəlirsə hara gedirsən bu cavan vaxtında
 niyə tüşübsən çöllərə atan kimdi baban kimdi dürüs cavab
 ver mənə bunu deyəndə qulam heydər hay haynan aqladi
 dedi qurban qulaq as deym.

nə mutdədə yad ellərdə....
yalquz gəzirəm sər bəsər
ey ahoya zamin olan ...
özüz mənə eylə nəzər.

bu sözu qulam heydər deyəndə vəzirdə özün saxliyanmadi
dedi gözləri doldu dedi əho gör sidqin hara bağladi.

çəkilirəm darə indi ...
yetişən yox yarə indi
könül kidə karə indi...
yalvar ginan dadə yetər.

da bunu deyəndə allah verdi xan vəzir da özün
saxliyanmadi dəsməlibasdi gözünə ağladi dedi allah bi
sidqin hara bağladi da bunu dara çəkmək ola bilər?

bir dərdə oldum muhtələ ...
tanişim yox çarə qila
ey hüsen şahi kərbəla ...
sən siz sağalmaz yarələr.

sinəmnən çəkirəm ahi...
 mədəd ol şahların şahı
 ey nəcəfin padişahi ...
 səni səslir qulam heydər.

elə bu sözü deyəndə da vəzir qalanmadı dəsmal gözündə
 gəldi şah abbasın yanına şah naxdi gördü baba zəzir ağlıyır
 dedi vəzir nə olub dedi qurban getdim o oğlannan kimliğin
 soruşam elə yerlərə sidqin bağladı ki da mən özümü
 saxliyanmadım gəldim sizə deyəm əgər izn versəz onu
 gətirim bura birda bir biləsin danışdırax bir kimliyn dürüt
 çixaedax onnan sora öldürməli olsa dəstur ver öldürəx dedi
 get gəti vəzir qəytdi getdi qulam heydəri dar ağacının
 altından qolların aşdı götdü gətirdi dərbarın içinə şah abbas
 oturub pərdənin dalında qulax asir vəzir soruşur dedi
 oğlum bax yadında olsa biz səni bir kuçədə tapdix ki orda
 tək otumuşdun istədid sənənnən xəbəralax kimsən atan kimdi
 ağladın biz sənə məhəbbət yetirdix mən özüm sən
 gözlərimə baxanda utanıram sən bir dürüs bizə öz kimligivi
 annat görüm kimsən dei ax qurban siz nə dediz ki mən
 demədim dedi bax bizə denən sən kimsən atan kimdi yerin
 haradi ordanki gəlibsən ora haradi atan baban kimdi buların
 adi hamisin dürüs bizə de qulam heydər gözləri pir pir yaş

tökdü dedi qurban ərz eliyim da pərdənin dalinnan şah
abbas da qulax asir.

cunun çəkir məni çöllərə ...
salibdi cananim mənim
pərvanə tək eşq ötünə ...
salib şirin canim mənim.

dedi oğul bildixda ki sən susənbər kişmir şəhinin qızına
Aşıqsən onu bildik bəsənin öz kimliğin.

gözü yolda qalib anam ...
azqalir ot tütəm yanıam
məni burda görsə atam ...
qoymaz axa qanim mənim.

burda allah verdi xanın canı bir əsdi dedi canım allah
eləməmişdən bu birdən özümüzədən olar birdən birmərix
sora peşmançılıx yerin almaz ha dedi oğul atavin adın de
atavin.

abbasdi atamin adi
 şahi mərdandi imdadi
 tapa bilmirəm hardadi...
 qadirdi subhanım mənəm.

durda vəzir bir diskinən kimin oldu dedi oğul bura bax
 görüm bə sənə yerin hardadi onnan sora sən hansı
 məsləkdəsən.

əli damadı peyğəmbər ...
 hər məkənda mənərəhbər
 adımı qulam heydər ...
 urmudu məkənim mənəm.

bu sözi deyəndə vəzir dedi baba eləbir axtar diğimi tapıram
 elə mən diyən adamdı keşdi gəldi şah abbasın yanını dedi
 şah sağolsun baba vallah bu elə axtardıqım adamdı
 qorxuram deyəm elə bu bizim şah tez dedi vəzir tez inanma
 keç bir dəfədə təzəşdən onun kimliyini törəğəlli soruş gör o
 babasının adını o yerdən ki gəlib soruş görəx vəzir gəldi
 amma şah abbas dürüs pərdənin dalınan qulax asırdı
 vəzir dedi oğlum bə sənə nəxədə soruşdux törəğəli başlı
 mənə cavab vermədin dedi nəmənə istirsiz deyində dedi

bax babavin adi anavin adi o yerdəki qalirdin orani dəqiq
 bizə cavabver qulam heydər burda hay haynan ağladı niyə
 deyənmirdi ki mənim atam anami 2 ay toydan sonra çıxıb
 gedib amma dedi qurban qulax as.

bir ərzim var qibleyi aləmə ...
 mənim burda sizdən qeyrə kimimvar
 sənin bəhsim tuşub küli aləmə ...
 mənim sizdən qeyrə kimim var.

vəzir dedi oğlum dilirəm bizdə elə əvəldən səni görənnən
 məhəbbət yetirmişik. amma sənin bizdən sonra adamin
 kimdi?.

Sidqinən çağırram yaşahi mərdan ...
 heç kəs olmaz dərgəhinnan by guman
 vətənim urmudu yerim şəlməkan ...
 anamin atasi bir piranim var.

ta piran deyəndə elə diskindi atildi kələfcələndi firilladi
 otdu yerə hay hay nan ağladı burda şah abbas pərdəni
 xiriltiynan çəhdi göz sataşdı qulam heydər qözlərinə şah

abas dondu otdu təxdə vəzir dedi oğul dahi degörüm nəyn
var de da de şah abbasin dili tutar tutmaz dedi vəzir
soruşgör bir atasinnan əlamər nişanə varidi şah abbasin
bazu bənd tuşmuşdu yadına vazir soruşdu oğil sənün bir
atannan nişanın vardı qulam heydər hay haynan ağladı.

heydəringözünən tohdüz göz yaşın ...
yanınd bulunmur yari yoldaşı
atam isfahanda bir tacir başi ...
atamnan nişanə bir heykəlim var.

ta hykəl biyəndə allah verdi kan vazir çəhdi oğlanın
qolunun paltarin cirdi baxdi bəli bazu bənd şah abas adına
bunu qolunda döndərdi şaha sari ta sşh abbas gördü huşdan
cixdi azqaldi yxila vəzit tutdu birdən qulan heydər səsləndi
şah sağ olsun mən nə dedin ki şahin hali qarişdi
öldürəcəxsiz gəlon öldüründə vazir səsləndi yox qoxma
bala o axtardıqın atan elə bu şah abbasdi elə bunu deyndə
qulam heydər azqaldi bağlı çadiya buda huşdan getdi ata
bala diz duzu yerdə surunub lər qol keşdi bir birinin
boynuna oqədr qğladılar üş dəfə bular huşdan getilər da
oqədr ağladılar atabala şah qulamun üzünən gözünən
öpür balasin qoxluyur qulam atanın üzünən əlinnən
əyağınan öpür indi da yavaş yavaş prəklər gəlib yerinə

atanala gecədən səhərəcax danışdılar oğul bala qulam
 öləydin az qalmışdı baltanı verəm öz qıçıma səni azqaldım
 öldürəm onnansora bilsəydim da onda yaşıya bilməzdim
 qulam bala anan nan nə xəbər iki ay zindəqanlıx elədir
 yerdə sora mən gəldim isfahana tac təxt məmləkətin işi di
 ki gedib onu gətirənmədim qulam heydər ağladı dedi ata
 can qoy deyim.

anamin gözləri tokur ...
 gecə gündüz qızıl qanı
 çəğirir imdadə hərdəm ...
 ağam natiqi qurani.

firqərinən qoçalıbdı ...
 ahi ərşə dayanıbdı
 qəmlər onnan bac alıbdı ...
 qəm içində yanır canı.

dolanır di saği soluma ...
 indi göz tikib yoluna
 bağlamışdı sağ qoluma ...
 sən verdiğin zər nişanı.

heydərəm tapdim atami ...
 gedib gətirrəm anami
 burda tutax toy bayrami ...
 şad eyliyəx kulu irani.

burda şah abbas qolun Sali gənə qulamin boynuna üzünən
 gözünən opir dedi heydər oğul bala dedi bəli dedi sən
 mənim 40 qulamım başçisiyidin sənə məqam verirəm
 ixtiyar verirəm gedəsən anavi gətirəsən dəstur alib qoşunu
 götürüb üz qoyub isfahana sari necə günən sora yetişdi
 isfahana qabaxdan adam yolladı ki anasına xəbər versinlər
 anaya xəbər vedilər şəlməkəna hoy tündü ki qulam hqydər
 atasın tapıb el tayfa qoy qonşu indi gəlillər qulam heydərə
 qabax anasi babasi birdə nənəsinən öpiş görüş dənsora
 anasi dedi qulam dala atavi tapdin dedi ana qulax as qulax
 as.

müjdə olsun sənə mehriban na ...
 çox dolanıb isfahani tabışam
 həq açan qapını bağlamax olmaz ...
 ədəb ərkən din imanı tabışam.

ana dedi bay qğul işfahani tabisan tabisan daha ayri bir şey
tabamisan o mən diyəni tapib san əvəldə dayanmadi
qorxdı. anasi diskinə dedi ana qulax as.

alagözlü çatma qaşlı dilbəri
susənbər tək mən canani tabışam
anasi dedi ay bala sən getmişdin atavi tapəasan ya pzüva
yar tapasan evlənəsən ana bir qaşqabağın büzdü dedi ana
can qulağas.

heydər bəyəm hey çağirdim molani
axir tapdim atam şahi irani
aparram sən görəsən isfahani ...
atam abbas qəhrəməni tabışam.

dedi oğlum tabisan dedi bəli ana tabışəm vay qurbanin
kəsilləm qulam tapibsan dedi bəli ana hazır san ki səni
atam yoluyub səni aparam isfahana indi bir neçə gün
istirahət çadlix anani götürüb apardi isfahana həm şah
abbasınan dilşadin toyu həm qulam heydərin toyu 40 gün
toy oldu.

Bu dastan burda başa çatdı. Sizidə xoşbəxt olun.

ŞAİR SƏFƏR İBRAHİMİ

Mən şair səfər ibrahimi
1952 qoşaçay şəhrinin
hiydər abad kəndində
günyaya göz açmışam
atamin adi məci
ibrahimi ki həm söz
bilən və oxuyanıdı
uşaxlıq çağında
atamnan Aşıq məclisinə

barabar gedərdik ki o zaman rəhmətlik aşıq Həsən ali nin

məclisində çox oturmuşam o zamanki boya başa çaddım xoy şəhərinən bir aşiq gülab qoşaçaya gəldi. bu ustadın məclisində oldum və çoxlu söz söhbət və dastanı olardan dərş aldım 18 19 yaşımda urmuda rəhmətlik, adli- sanlı ustad Aşiq dərvişinən tanış oldum neçə illər bəradər oldux o ustadın dastanlar deysmələr aşıqlığın qaydasınan sözlər öyrəndim iran inqilabında ki 1977 baş verdi ustad Aşiq dehqannan tanış oldum və o ustadında dərş aldım. otayli butayli 45 dastan bilirəm bir şagirbim varki neçə dastanımi ona vermişəm mühəndis Aşiq Səttar Bərazəş ki eliktirik sahəsində ali təhsilə alib mənim ilk şagirdimdi.

DƏDƏ QURBANININ DASTANI SÖYLÜYƏNİ ŞAİR SƏFƏR İBRAHİMİ URMU VARYANTI

Qurbaninin dastanını başlayırıq dostlar üçün. Qədim zamanlardı isfəhan nisf cəhanda şah abbas hökumət eliyir. şah abbasın boyuk bir ordusu var hər məntəqədəndə o orduda bir adam o orduda Mirzaəlxan sərdar adlı bir sərdarı var o özündən oqədər ləyaqət nişan verdi ki şah abbas bunu vəzirliyəcən apardı. Şah abbas əmr verdi bir iclas quruldu o iclasda bütün böyük başlar cəmidilər. Şah

abbas dedi ağalar mən istirəm bundan sonra Mirzaəlxan sərdar Mirzaəlxan sərdar gedə bundan sonra Azərbaycanda istirahət eliyə. Və bundan sonra Mirzaəlxan sərdar Qaradağın işlərinə yetişsin.

Mirzaəlxan sərdarın bir oğlu var Qurbanı adlı. Qurbanı novcavan buluğuna yetişib. Bu burda qalsın sizə xəbər verim Şah abbasdan. Şah abbasın başı ayıxıb getdi oturdu bayıqanıdə (arxiv) bir –bir pərvəndələriə baxır. Şah abbas gördü ey dadi bidan indiyənə qədər Hindistana nəqədər mal - əşya veriblər bir qıranı qayıtmıyıb. Şah abbas gəldi əmr verdi məclis quruldu. Hamı gəlib cəm oldular Şah abbas hirsindən ağzın açmır bir gün iki gün üç gün ama bir nəfərdədə cürət yoxdu Şah abbas danışdırsın ki sən bu neçə günü bizi bura yığırsan heç nədə demirsən. Şah abbasın vəziri keçdi qabağa dedi qəblə aləm sağ olsun elə bil sən narahatsan? Şah abbas dedi niyə narahat olmuyum get hindustanın dəftərin gətirin gətirdilər Şah abbas dedi Alahverdixaz vəzi siz bu dərbarda nə işinən məşğulsuz? Vəzir dedi qibleyi aləm sağ olsun burda nəvarkı? Şah dedi nə olacaq məmləkətdə bir belə azdız var bu tərəfdəndə hindistanda bir bu qədər malyat qalıb bir tükənin almıyıbsız bəs kim bu maliyətləri alacaq? Vəzir dedi şah sağ olsun narahat olma alarız. Şah dedi kim alacaq? Vəzir dedi: qurban Mirzəlixan Sərdara diyərik o gedər alar. O hindistanın şahının dilini bilir. Şah dedi mən bilirdim elə Mirzəlixan Sardardan başqa mənim kara gələn bir sardarım

yoxdu. Şah tez çağırdı merzə! Mirzə o dəyqə şahın muqabilində hazır oldu. Mirzə dedi şah sağ olsun nə əmr edirsən? Şah dedi: bir məktub yaz Azərbaycanda Mirzəlixan sərdara ki sərdar üzuvun bir tərəfin Azərncaycanda və bir tərəfin İsfəhanda qırıxmalısən. Mirzə məktubu yazdı və şah imzasını qoyub qasid məktubu götürüb Azərncaycana yola düşdü.

Qasid tez gəlib- gec gəlib özünü çatdırdı Mirzəlixan sərdarın imaratına. Qasid məktubu verdi Sərdara. Sərdar məktubu açıb məktubun məzmunundan xəbərdar oldu. Sərdar bildi şahın çox vacib işi var. Xanımını çağırdı dedi : xanım, şah mənə nəyə çağırəb yəqin bilmirəm amma bu səfərdən çox qorxuram. Amma çarə yoxdu gərək gedəm amma getməmişdən sənə bir vəsiyətim var. sərdar xanımına dedi xanım qulağ as və gör sənə nə deyirəm. Sərdan durdu sandığın ağzını açdı və bir heykəl götürüb verdi xanımına dadı: xanım bu heykəldən İranda ancaq vəzirlərdə olar çox qimətlidir. Mən gedirəm əyər birdən öldüm elədim oğlum Qurbanı böyüyəndən sonra bu heykəli götürsün gəlsin şaha versin və şah bilər ki bu mənim oğlumdu və sizə lazım olan köməyi edər. Mirzəlixan evdən çıxıb özünü yetirdi İdsfahanda Şah abbasın huzuruna. Sərdar dedi şah sağ olsun mənə görə nə əmrin var? Şah dedi: Mirzəlixan bu məktubu kötür və get Hindistanda qalan bac-xəracımızı al qayıt. Mizəlixan Sərdar Hindistana

yola düşdü bu getməkdə olsun sizə xəbər verim Mirzəlixn Sərdarın oğlu Qurbanidən.

Qurbani günə bir böyüməkdə olsun məktəbə gedib –gəlir. Qurbani bir gün məktəbdən gələndə yoldaşlarının biriynən sözə gəlib və yoldaşının ağzından bir yumurux verdi bu oğlanın ağzı-burnu qanlı gəldi anasının yanına ana işdən xəbərdar olub durmadan dayanmadan özünü yetirdi Qurbaninin anasının yanına. Bu xanım eç bir nəyi yoxlamadan başladı ey atasından bi xəbər mənim oğlumu niyə bu günə salıbsan. Bu zaman qorum-qonşu yığılıb bu şəri yatırtədər. Hamı dağılıb gedəndən sonra Qurbani dedi: ana mənim atam hardadı. De görüm mənə niyə dedilər atasından bi xəbər! Ana Qurbanini hər bir əhvalatdan xəbərdar elədi Qurbani getdi fikirə. Bir neçə gün məktəbədə getmədi. Anası nə illah edir Qurbani nə yeyir-nə içir və nədə danışır.

Qurbani qəm dəryasında qərq olmuşdu. Bir gün bir dəstamaz alıb gəldi bir neçə rükət namaz qılıb və oturub allahına yallvarır ki mən niyə atamdan bi xəbər olam. Dedi ey bir allah ya mənə bir ölüm yadfa mənim atamı mənə yetir. Bu halda Qurbanini yuxu apardı.

Bu zaman yuxusuna kim gəldi ərənlər sərvəri. Dedi oğul niyə ah-zar edirsən? Qurbani ağasına dərini dedi: ağa dedi: Qurbani sənün başuvun qəza- və

Qədəri bundan sonra başqadı . Qurbani dedi ağa nədi mənim gələcəyim? Ağa dedi bax barmağımın arasından

gör nəgörürsən? Qurbani gördü bir şəhərdi orda bağlar dağlar bulağlarelə bil ki bura bir cənnətdi. Bu şəhərin içində bir bağ var o bağın içində nır imarat başı buludlardan keçmiş, böyük bir həyəət və ortada bir çal hovuz, və o hovuzun yanında bir dünya gözəli.

Diqqət edəndə gördü qızın gözləri ahu gözü, yanaxlar alma kimi qızarıb. ağız püstə yanaxlar lalə kimi qızarıb. Qaşlar hərdən bir açılır bağlanır qaşların arasından elə bil ki bir bərq vırır. Qurbani bir könüldəm min könülə qıza Aşıq oldu.

Ağa dedı oğul bu qız gəncə şəhərinin başçısı Məhəmməd xanın bacısıdı. Oğul o dünya gözəlinin adı pəri xanımdı bu dəyqədən o qız səni gözlüyür. Qurbani dedı ağa o mənı harda görüb mənimdə yolumu gözlüyə? Ağası dedı: oğul sənə o qızı necə göstərdim , sənədə ona göstərdim.

Ağa didı oğul bir yaxşı bax gör orda neçə qız var Qurbani Pərixanıma baxdı çönüb ağasına baxanda gördü heç kim yoxdu. Buzaman Qurbani bir dəli səs çıxardıb yuxudan ayıldı. Qurbaninin anası oğlunu bu halda görüb soruşdu oğul sənə nə oldu? Niyə danışmırsan? Niyə bu hala düşdün? Burda qurbani götürüb görək anasına nə deyir.

Hakim hökmətsən sədr əl qəmər

İlahi yaradıb kəmal zilfin.

Onun ucun tutan gedər behiştə

Mominlərin poştu-pənəhin zilfin.

Sidqilə çağırram sahib əl zaman
 Heç kim olmaz o dərğahdan bigüman
 Çal hovuz başında o şah mərđan
 Nurdan bürünmüşdü küləhi zülfün.
 Aləmi tutubdu hüsnünün şovqu
 Dünyanı yandırır qəmərin zovqu
 Kəbənin örtüyü behiştin tuqu
 Oxullar katiblər pəyam zülfün.

Qurbani yatıbsan qəfləttədən oyan
 ərənlər sirrini eyləmə bəyan
 surədə yasindi ayədə quran
 Oxullar katiblər pəyam zülfün.

Bu sözlər qutaran kimi Qurbani dedi ana mən getməliyəm.
 Ana dedi oğul hara gedirsən sən nəd deyirsən Qurbani dedi
 ana mənim başımın sərquzəşti tam başqadı. Ana
 Qurbaninin sözlərindən bir şey bilmədiyinə görə ana qaçıb
 Qurbaninin əmisini və müəllimlərini çağırdı ki gəlun görün
 Qurbani nə dildə danışır mən bilmirəm. Qurbaninin əmisi
 və müəllimləri gəldilər Qurbanini sözə tuturlar ki görək
 Qurbani nə deyir.

Yatmışıdım xəb qəflət içində
Onda gördüm oyan-oyan dedilər.
Əlində tutmuşdu bulurdan cami
qafil nə yatıbsan iç qan dedilər.

Dağların dabanın tutubdur ellər
Moc verir adalar bulanır sellər
Gözümün yaşıynan bulanar sellər
Qəlbi pak olana umman dedilər.

Yatmışıdım özüm gördüm özümü
Həqqin dəftərinə sürtdüm üzümü
Dindirdilər həq söylədim sözümü
Doxsan min kəlməyə bəyan dedilər.

Birdən mey alıbsan birdən mey nuş ol
Birdən od alıbsan birdən xamuş ol
Ötür budünyanı könül dərviş ol
O elə dərvişə sultan dedilər.

Qurbanini atdılar qəm dəryasına
Atıban çəkdilər dağ səhrasına
Bir badə verdilər könlüm pasinə
Məğribdən məşriqə rövşən dedilər.

Bu sözlər qutaran kimi Qurbaninin müəllimləri Qurbaninin əmisi Fəramərz xanı çəkdilər bir tərəfə dedilər qurban biz bu oğlanın dərđini bir eşqidən başaqa bir şeydə bilmirik. Biz bunu bir imtahanda edək . icazə ver biz gedək bie on iki burcdan bir şərayət yaradax və hər burcada bir ad yazax və hər burcada bir şey qoyax. Birinə Qılınc, birinə gül , birinə ox, birinə saz görək Qurbani hansın götürəcək və nə diyəcək.

Bular durub getdilər Qurbaninin əmisi əmr verdi müəllimlərin dediklərini yer- bə yer gördülər bir neçə vaxtdan sonra Qurbani gördü bir adam gəldi buna dedi ki səni əmun çağırır Qurbani gəldi gördü əmisinin evində hər şey dəyişilib. On iki burc var , hər burcun bir adı və hərəsinində yanında nır şey, birinin yanındada bir saz var. Qurbani bildi bular bunu imtahan ayağına gətiriblər.

Qurbani əl atdı sazı götürdü özünü verdi Əsəd yazılan burcun yanına dedi: əmi bəs siz məni imtahan edirsiniz ? bəli. Qurbani dedi? Bəs qulaq asın görün nə deyirəm.

Yatmışıdım xab qəflət içində
Gözüm açdım mayıl oldum o burca.
Kamil oldum haq kalamın oxudum
əlif qəddim dal yazılmış o burca.

Göydə gedən cəbraildi? Pəridi?
Qızıl güllər məhəmmədin təridi

Rəsul allah merac üstə yeridi
 ərş üstündə mayıl oldu o burca.

Bəh- bəh qalasından atdı kəməndi
 Çəkib zülfüqari bağladı bəndi
 əmir ərəbir onbir fərzəndi
 cəm olublar bir gedərlər o burca.

Qurbaniyəm arayibən tapmışam
 Sınıx könül olsa yəqin yapmışam
 Kəbə evin doğru yolun tapmışam
 Min könüldə biri gedər o burca.

Qurbani bu sözləri deyib quttardı amma nə əmisi və nədə anası və ya müəllimlər heçbiri bu sözlərdən bir mətləb ala bilmədilər. Qurbaninin əmisi üz tutdu Qurbaninin anasına dedı bu Aşıq olub. Bu şəhərdə və ətrafda nəki gözəl qızlar var xəbər verin geyinib –kecinib gəlsinlər gülşan bağına hamı gözəllər gələndən sonra Qurbaninidə gətirin o bağa görək bu şəhərin gözəllərinin hansını gözü tutub. Bütün qızlar gəldilər butərəfdəndə Qurbaninin heç bir nədən xəbəri yox bunuda anası danışdıra- danışdıra gətirdi gülşan bağına.

Qurbani bağa girən kimi işi bildi. Və üztutub anasına belə dedi.

Könül durub bərdə sarı yeridi
 Orda bir şəhər var adı gəncə hey.
 Bəzənıbdı məhbubları xubları
 Xublar batıb mal-mülkə gəncə hey.

Qızıl gülün yaşılıvar- alı var
 əmmək üçün ləblərinin balı var
 hər bir kəsin tayı- tuşu babı var
 vırmağ olmaz hər yetənən pəncə hey.

Gözəl kəklik balaların ayırdı
 Ayırıban səhralarda doyurdu
 Fələk vırdı mənı səndən ayırdı
 Hərədüşdü bir diyara küncə hey.

Qurbanıydım gül dibində xar oldum
 Eşq əlindən dərdə giriftar oldum
 Haq görsətdi bir pəriyə yar oldum
 Mən keçirəm oda keçə mənə hey.

Bəli Qurbani sözlərini qutardı daha heç bir nəyi
 yoxlamadan çıxdı yoluna davam, anası qabağını kəsdi.

Dedı oğul hara gedirsən? Qurbani dedi ana sən niyə mənim qabağımı kəsirsən? Sən niyə mənim getməyimə mane olursan. Axı mən getməliyəm. Anası dedi: oğul onda dayan mən sənən bir qədər gəlim. Bular bu xiyabandan keçdilər- o xiyabandan keçdilər bir anda Qurbaninin gözü sataşdı bir iddə adama ki hamısı bir səmtəgedirlər və gedənlərdə qayıdım gəlirlər.

Qurbani dedi? Ana bu camaat hara gedir orda nə var? Ana dedi oğul orda bir ziyarətqah var hər bir müşkülü olanlar ora gedir . Qurbani dedi ana məndə o ziyarətqaha gedirəm. Gəldi və ziyarətdən sonra Qurbani görək nə deyir.

Baş götürüb ayağına gəlmişəm
Verəsən mətləbi haçan evliya.
Mən səni özümə gəmxar bilmişəm
Cəmi müşgülləri açan evliya.

Sizi bilmiyənlər həqqidə bilməz
Qəlbidən şad olub üzündən gülməz
Davudu bilmiyən cənnəti görməz
Çətindi sizlərdən qaçan evliya.

Dəryalar üzündə o mehr – mahı
Sidqilə çağırram ey şahlar şahı
Fəğir qurbaninin çoxdu günahı

Cəmi günahlardan keçən evliya.

Bəli Qurbani bu ziyarətqahdan çıxıb düz gəldi evlərinə. Baxdı ki sandıxda çəkiddən yüngül qimətdən ağır bir xeyli əşya götürüb eşiyə çıxanda anası bir heykəl çıxarıb verdi Qurbaniyə. Dedi oğul bu sənin atanan qalan yadgardı bunu bağla biləyinə bunu atan vəsiyyət edib. Qurbani eşiyə çıxanda gördü anasıda bunan gedir. Dedi ana bəs sən hara? Ana dedi bala mən sənsiz qala bilməm və sənədə tək buraxa bilməm. Bular ana bala bir çox yol gələndən sonra çatdılar bir biyabanda bir karvansaraya. Gördülər böyük bir qafilə burda istirahət edir. Qurbani soruşdu ki bu karvan kimindi? Dedilər Saleh sevdagərin mal-matahı və karvanıdı.

Qurbaninin anası özün verdi Saleh sevdagərin yanına dedi ay qardaş sənün karvanun hara gedir? Dedi xanım mən tacirəm gedirəm al-verə. Xanım dedi ansı şəhərdə al-ver edərsən? Dedi gəncə şəhərində. Ana dedi ay qardaş sənı and verirəm o bir allaha mənim bir əmanətim var onu sənə versəm onu gənciyə salamat apararsan? Saleh sevdagər dedi xanım ver görüm sənün əmanətin dədi.

Burda Qurbaninin anası dedi tacir mənin əmanətim sözdü qulaq as gör nə deyirəm.

Başuva dolanım Saleh sevdagər
əmanətim can balamın can sənin.

Sənə kömək olsun bir pərvərdiyar
 əmanətim can balamın can sənin.

Qurban olum qaşlaruvun təhrinə
 Qəvvaz olub cumdum eşqin bəhrinə
 Sən balamı apar gəncə şəhrinə
 əmanətim can balamın can sənin.

Mən bəyimi bircə salın bir yada
 Şahlar şahı yetireydi murada
 Mirza əlinin bir oğlu var dünyada
 əmanətim can balamın can sənin.

Ana oğlu Qurbanini tapşırdı Saleh sevdagərə ağlıya ağlıya qayıtdı. Bu evinə gəlməkdə olsun ama bu tərəfdən karvan yola düzüldü. Bir neçə gün Qurbanı bukarvanan gəldi . Qurbani gördü bu karvanın ayağıynan getsə vaxdında çata bilməyəcək. Dedi? Ay tacir başı mən istirəm sizdən ayrılram mənim işim var tələsirəm icazə verin mən sizdən ayrılıım. Saleh dedi oğul axı anan sənı mənə tapşırıb. Səndə bu yolları tanımırsan birdən yolu itirərsən və ya oğru - əyriyə tuş gələrsən yolkəsənlərə rastlaşarsan. Ama tacir nə dedi Qurbaninin başına söz batmadı- ki batmadı.

Qurbani bulardan ayrılıb bir çox yol gəlmişdi bir azda acıxıb baxdı ki bir yaşıllıx görükür özünü verdi o bulağın başında atdan düşüb atı bağladı bir ağaca at otlamaxda olsun Qurbanidə heybəsindən bir az yeməkdən zatdan yedi və əl üzünü yudu əlini qoydu başının altına bir az istirahət eləsin bunu ala yarımçılıx yuxu tutdu.

Qurbani burda istirahət etməkdidi ki bu ətrafda bir dəstə hərəmilər varıdılar ki buların güdükçüləri bir neçə qızidi ki gədiklərin başında dalanırdılar ki gözləri sataşdı bir ata ki gördülər bir bulağın başında bir at. Bu qızlar kişi paltarında gəzərdilər və paltarlarının altında seləh olardı.

Bu lar gəldilər gördülər bu bulağın başında bir cavan oğlandı uzanıb amma diyəsən yanında bir sazda var. Bu qızların biri dedi Sənəm xanım diyəsən bu oğlan elə Aşıqdı nə olar bunu oyadax bizə birneçə bənd çalıb oxusun. Bu sözləri Qurbani eşidir amma yorqunlux icazə vermir Qurbani yuxudan ayılsın.

Bu qızların biri ayağıynan Qurbanini yuxudan oyatdı. Qız dedi oğlan burda niyə yatıbsan? Qurbani dedi: sizə nə! Siz bəyəm bu çölləri alıbsız. Bu qız dedi Aşıq dur bizə bir neçə kəlmə oxu. Qurbani dedi: ay qızlar birdən oxumasan nə iş görərsioz.

Bu qızların biri dedi Aşıq ağıllıbaşlı danış qız nədi? Bizi yaxşı tanı. Qurbani dedi indiki siz mənə qəzəblandiz məndə çalıb oxumuram. əl atdı ki atnin hörüyünü yeğsin atlanıb getsin bu qızların biri qılincını çıxartdı dedi: Aşıq

görürsən bu qılınıcı? Qurbani baxdiki ay baba bular silahlı xanımdılar. Oxumasa bunu doğram-doğram edəcəklər Qurbani məcbur qalıb götürüb görək burda bu qızlara nə deyir.

Nə müddətdi yol cadasın kəsmişəm
Gəlib burdan yolu düşə Sənəmin.
Siyah zülfü qıvrım qıvrım çin-bə çin
Keçir əylənçədən beli Sənəmin.

Qaradı qaşların xaldı arası
Tüsmüşəm bir dərdə yoxdur çarası
Ürəyimin min bir yerdən yarası
Tez sağalar əli dəysə Sənəmin.

Qurbani deyir bahar ola yaz ola
Göllər dolu ördək ola qaz ola
Hər tərəfdə ondörd-onbeş qız ola
əlİ tərİlan quşdu elİ Sənəmin.

Bu sözlər qutaran kimi Sənəm xanım başındakı qızlaradedi: qızlar mən axtardığımı tapdım siz gedin mən bu oğlanan getməliyəm. Qurbani dedi: xanim nə danışırısan mənim anam bacım elim-tayfam mən bi kəs adam deyiləmki elə sən necə könlün istəsə elədə kəsib-biçəsən.

Qız dedı bəs nə iş görməliyik? Qurbani dedı Sənəm xanım gəl gələn pəncişənbəni qərar qoyax bax elə burda görüşək onda hər bir işə baxarız. Sənəminən Qurbani razılaşıdılar ayrıldılar. Qurbani yoluna davam edirdi gördü bir karvay yolunan gedir.gəlha-gəl Qurbani özünü yetirdi bu karvana. Karvan kimindi

Qasim sevdagərindi. Qurbani gəlib çatan kimi ədəb ərkanan salam verib əleyk aldı. Qurbani dedı baba bu kərvan hansı şəhərə gedir?

Qasim sevdagər dedı oğul Gəncə şəhrinə gedirik. Sən kimsə sən hara gedirsən? Qurbani dedı baba məndə Gəncə şəhrinə gedirəm ama yol-yolacağıda tanimiram özümdə təkəm icazə versəz məndə sizinən yol oldaşı olum. Qasim sevdagər gördü çox ədəb ərkanli bir cavandi amma əlində bir sazda var dedı oğlan sən Aşıqsan Qurbani dedı bəli baba. Qasim sevdagərdə şərdə və sözdə çox bilən adamıdı dedı gəl bunu bir yoxla gör ləyaqətli və dolu Aşıq olsa elə bunlə ayrılmaz bir dost və yoldaş ol bilməsə diyərəm get sazını ver sahabına sazi-sözüdə ərzişdən salma və bu tərəfdəndə yolumuzu gedirik başımızda qarışar bilmərik yolun kirişini nə vaxt qırdıx. Burda Qasim sevdagər hersinən pörsunan götürüb görək Qurbanidən nə soruşur və Qurbani Qasim sevdagərə nə cavab verir.

tacir

Səhraləri gəşt eyliyən xan oğlan

Söylə görüm nə mKandan gəlirsən?
Camalında şovkət oğlan şən oğlan
Söylə görüm nə mKandan gəlirsən?

Qurbani

Bir sözümvar sənə bəzirgan xacə
İşin nədir nə məkandan gəlirəm?
Alçaxda dayanıb danışma uca
İşin nədir nə məkandan gəlirəm?

tacir

Şikar quşlar göyde vırar laçını
Alan ölməz ağ üzündən maçını
Se can gözəlisən Gəncə laçını
Söylə görüm nə mKandan gəlirsən?

Qurbani

Atamın anamın daşın atmışam
Şırın canı eşq oduna yaxmışam
Qucaxlıyıb aq damənin tutmuşam
İşin nədir nə məkandan gəlirəm?

tacir

Şikar quştək vətəmindən cudasən

Xəncər alıb bağrın başın didəsən
 Qasım diyər yar yolunda fədasan
 Söylə görüm nə mKandan gəlırsən?

Qurbani

Fəğır qurbaniyəm düşmüşəm təngə
 Hər gələn oğlanla tutmaram pəncə
 Yerim Qaradağdı məqsədim Gəncə
 İşin nədir nə məkandan gəlirəm?

Qasım tacir qollarını doladı Qurbaninin boynuna dedı oğul narahat olma mən sənün biliyini imtahan edirdim həqiqətət sən Aşıqlığa layıqsən. Gəl qoşul bizə. Bizinən ye-iç və bir gedək. Bular bir çox yol gəldilər axşam oldu. Tacir əmr verdi araz çayının bir az کنارında bular yüklərini açdılar və tacir Qurbaniyə bir təkinə çadır qurdurtdurdu ama bir az kanarda. Bular bir yerdə yedilər- içdilər yatmağa hərə getdi öz çadırına. Qurbani yorqunuydu başın yerə qoyan kimi bunu ağır yuxu apardı. Sübə az qalmışdı karvanın nigəhbani göyə baxdı gördü allah görsətməsin asmanı bir Qara bulud alıb bu yağış başlasa yer-göyü su alacax bular daha arazı keçə bilmiyəcəklər. Gəldi tacir başını yuxudan oyatdı buna əhvalatı danışdı. Bular daha heç bir şeyi yoxlamadan yüklərini çatdılar yola düşdülər amma qurbani tamam

yadlarından çıxdı. Karvan yola düşüb getdi amma Qurbani hələ yuxudaydı qurbaninin atıda bu karvana qoşulub getmişdi. Qurbani his elədiki su içindədi ayılıb gördü ey baba həryanı su alıb karvandanda heç bir xəbər yoxdu. Qurbani baxdı gördü nə at var, nə karvan var həryanıda su alıb arazda aşıb daşır. Fələyin əlindən bir ah çəkib götürüb görək nə deyir.

Ellər gedib yaylasını yayladı
 Bayqu tək çöllərdə qalan canım hey.
 Çaylar coşqun oldu işləməz gəmin
 Gəmissi girdabda qalan canım hey.

Səhər-səhər söz ustadı gələndə
 Qaş callad gözü yağ gələndə
 Ala göz pərimin adı gələndə
 Titrəyib qəfəsdən çıxan canım hey.

Atlanıb düşməyir eşqin atından
 Könlümdə dönməyir etiqatından
 Ala göz pərimin məhəbbətindən
 Titrəyib qəfəsdən çıxan canım hey.

Qurbani aslanıb qaldı asmanda

Cananım hayanda canım oyanda
 Yəqub kimi qəm eylərəm kənanda
 Yusif tək zindanda qalan canım hey.

Busözlərdən sonra qurbani özünü vurdu araza su qurbanini
 götürdü Qurbani nə talaş elədi otaya keçə bilmədi. Bir anda
 gördü ayağı dəyir yerə. Bildiki burda su azalıb. Bir adada
 özünü verdi daşın üstünə üzünü tutdu haqqın dərgahına.
 Dedı ey mənı bu yola salan mən giriftaram. Mənə kömək
 elə burda görək mevlasını necə yad edir.

Amanda qalmışam zaman istərəm
 Özünü bərbərə yetirən əli.
 O dəmki zülfüqar çəkdi zəbanə
 Kafəri imana gətirən əli.

Zülfüqar nə müddət dərində qaldı
 Neçə kəs olardan dərş ibrət aldı
 Üzunda bulğari bir ərəb gəldi
 Özü öz meyidin götürən əli.

Bir gilə gətirdin ərşdən zəminə
 Ruye zəmindəki qırxlar cəminə
 Genə hökm eylədi göydəki günə
 Günü günortaya qaytaran əli.

Oların gəzdiyi cənnət bağdı
 Mənim molam kovsər üstə sağidi
 Fağır Qurbaninin müşkül çağıdı
 Cəmi müşkülləri bitirən əli.

Gün yavaş-yavaş başqaldırır. Suda azalmaxdadı su birəz azalıb Qurbani çayı adadı baxdı kı karvan burdan gedib at –qatır ayaxlarının yeri qalır Qurbani bu at ayaxlarının izinə düşüm gəlməkdə olsun sizə danışım Qasim sevdagərdən.

Qasim Sevdagər bir anda özünə gəldiki qurbani yoxdu. Kimnən soruşdu bilən olmadı. əmr verdi karvan dayandı. Tacir özüynən iki adam götürüb qayıtdı bir az gəlmişdi gördü Qurbani gəlir. Qurbani bu taciri görən kimi başladı gileyliyə. Tacir hər bir əhvalatdan bunu agah elədi bular qayıdıb gəldilər çatdılar karvana tacir əmə verdi Qurbaninin atını təzə bir yəhərinən yəhərlədilər Qurbani atlanıb ata karvan yola düşdü. Bir neçə gün yol gələndən sonra yol ikiye ayrılırdı . Qurbani gördü bu yuxuda gördüyü yol getmirlər. Qurbani dedı tacir baba sən hara gedirsən mən gənciyə gedəciyəm axı bu sən gedən yol başqa yeri gedir.

Tacirin fikri buyudu kı Qurbanini aparsın evinə bircədənədə qızı varyıdı qızını versin Qurbaniyə . amma tacir bilmirdiki Qurbani gənciyə elə bir qız eşqində gedir. Qurbani tacirin fikrindən xəbərdar oldu. Burda Qurbani

dedi tacir baba mən sənün fikrünü bildim amma qulaq as
gör mən nə deyirəm. Burda Qurbani nə deyir.

Dəli könlüm gündə min xəyal eylər
Dost mənim könlümü dağda bilməz.
Bir könül kı eş oduna alısa
Keçsə ürəyindən dağda bilməz.

Bağçalar gətirən tamam bar olsa
Dostun bağçasında dolu nar olsa
Bir igidə qadir mevla yar olsa
Aləm yaqi olsa dağda bilməz.

Bülbül olan qonar gülün sərinə
Aşiq olan keçər bağda sərinə
Bir igidin sevda gəlsə sərinə
Tökülsə üstünə dağda bilməz.

Axtarıb taparam sahibi tacı
Təbib odur bilər dərdi əlacı
Qurbani deyər doyurmuyun hər acı
Tikəni bilmiyə dağda bilməz.

Bu sözlərdən tacir çox pəşmançılıx çəkdi. Qurbani dedi
tacir buracan mənim sənə çox əziyyətim oldu onuda halal
elə . bular burdan ayrıldılar Qurbani üz qoydu gənciyə

gəlməyə. Şəhərin girəcəyində bir neçə cavan yaxınlaşdılar Qurbaniyə. Dedilər Aşıq bir hava bizə oxu. Qurbani dedi: mənim sazım düşüb suda islanıb taxtaları birbirindən aralanıb çalınmır əyər bu şəhərdə bir sazbənd varsa mənı aparın onan bir saz alım sonra bir yox lap on hava çalım oxuyum. Bular sazbəndin yanına gəlməkdə olsunlar sizə xəbər verim sazbəndən. Bu sazbənd gəncənin ən məşhur sazbəndidi. Aşıqlara bir qimətdə saz bağlır əyan-əşrəfə bir qimətdə saz bağlıyır uşaxlara bir qimətdə . sazbəndin bir şayirdi var oda ustadan sazbağlamağı çalmağı gözəl öyrənib və ustada bu şayirdin xatırını çox istirdi. Usta şayirdinən Məhəmməd xana bir qızıldan sədəfdən bir gözəl saz bağlamışdılar o saz təzə qutarmışdı simini salıb şayirdi sazi köklüyürdü Qurbaninən cavan oğlanlar daxil oldular saz məğzəsinə. Salam verib əleyk aldılar. Qurbani dedi usta mənim sazıma bir bax gör bu saz əlimdən düşüb suda islanıb bu saz mənə iş verər ya yox? Usta aldı saza baxdı dedi oğul bunda daha sazolmaz. Gəl sənə başqa bir saz verim. Buna bir saz verdilər Qurbani saza bir taziyanə çəkdi gördü saz danışmır. Başqa bir saz gətirdilər oda Qurbaninin könlünə yatmadı. Qurbani dedi usta o şayirduvun əlindəki sazi ver mənə. Usta dedi oğul o sazi sən çəla bilməzsən çalsanda o sazi sənə verə bilmərəm. Qurbani dedi niyə ay usta. Dedi axı o sazın sədəflərinin yerinə qızıl virmişəm o sazi Gəncə şəhrinin xanı məhəmməd xana bağlamışam. Qurbani dedi usta mən

pulunu verrəm pulum var. Belə diyəndə Qurbanini sazbəndin yanına gətirən cavanlar dedilər Qurbani sən əluvu cibuva salma o sazın pulun biz verəciyik. Usta dedı ay uşaxlar o sazi axı mən Məhəmməd xana bağlamışam. Ustanın şayirdi dedı ay usta Məhəmməd xan elə gəlib sabah sazi götürüb toya ha gedəsi deyil ki gözəl Aşıqdı qərib yerdəndə gəlib pulunuda yazıx verir icazə ver bu sazi verək bu oğlana Məmməd xana sabahdan başlayıb başqa bir saz bağlarıx.

Usta dıdı oğul indiki hamı razidi mən bu sazi verəm sənə məndə istəmirəm buların könlün sindiram amma axı san bu sazi çala bilərsən. Qurbani dedı usta icazə ver çalım bax gör çalıb oxu ya bilməsəm heç özümdə razı olmaram bu sazi aparam. Qurbani saza bir mizrablar verdı ki sazın səsinə mağazada olanlar bu səsə lap məst olmuşdular. Qurbani çala çala bu sözləri oxumağa başladı.

Sizin yerdə bir sonanı sevmişəm

Tamam ellərizin səbəb karıdı.

Alma yanaxlıdı qəmər üzlüdü

Tərən qaynaxlının can şıkarıdı.

Usta dedı ay bala oxuma, oxuma. usta bilirdi ki pəri xanımın ata ana qoyduğu əvəlki ad Sona idi. Qurbani heç

saymadı ki sazbənd nə dedi . götürüb ikinci bəndini belə dedi.

Usta sənə kar eylədi bu sözlər?
Bağında açılıb gülü – nərgizlər
Pərim intizardı yolumu gözlər
Gözüm o gözlərin bəndi barıdı.

Bu sözləri eşidən usta iki əlli vırdı başına Qurbani dedi ay usta mənim sözlərimdə nə var ki mən oxuyanda sən rəng verib rəng alırsan? Usta dedi Aşıq bax o divarda gör nə yazılıb. Qurbani baxdı gördü duvarda yazılıb ki heç bir kəsin icazəsi yoxdu pəri adını dilinə gətirsin. Qurbani işi bildi. Dedi usta bir daha pəri adı dilimə gətirməm amma qulaq as gör daha nə deyirəm.

Canan bilsə gəldiyimi can eylər
Dərib güllərini ərməğan eylər
Cadu qəməzləri nahax qan eylər
Gözəllər şahının sitəmkarıdı.

Usta ürəyində allah allah edirdi ki bu Aşıq Qurbani olmuyaydı. Qurbani götürüb o biri bəndini daha necə deyir.

Aşıqlar oxurlar bu nə qaydadı
Quranda yazılan əlif dey dadı

Sorsalar qurbani bu nə sevdadı
Diyərəm pərimin yadıgarıdı.

Qurbani adı gələndə saz bənd qıfılladı. Dedi oğul siz allah bu xatanı mənim tükanımdan çıxardin mən ailəmə bir tikə çörək çıxardıram. Qurbani dedi ay usta mən axı pəri adı dilimə ki gətirmədim indi daha nədən qorxursan. Usta dedi bu duvara bax gör orda nə yazılıb. Qurbani baxdı ki burdada yazılıb Qurbani adın çəkməyin ölümü var. Qurbani işi bildi. Bu sazın səsinə camaat yığılmaxdeydilər ki bir neçə dərvişdə bu yığılan camaata artdılar. Dərvişlər gördülər ilahi bu bir cavan Aşıqdı nə gözəldi saz çalıb oxumağıdakı məhşər yaradır. Bular bu fikirə düşdülər ki əgər bu Aşıqı alladıb özümüzünən dolandırsaq camat kalan pul para verər bir neçə ayda özümüzü tutarız sonrada bunun başına bir bala gətirərik.

Dərvişlər camaatı buyan-oyana itələdilər özlərin çatdırdılar Qurbaniyə. Dedilər oğlan bəs sən bura gəlmişdin bizə niyə deməmişən. Qurbani dedi bağışlayın mən sizi tanımıram siz kim olmalısınız? Bu dərvişlərin biri dedi mən sənün əmuvam, biri dedi mən sənün dayuvam. Biri dedi mən sənün əmoğluyam. Belə olanda Qurbani bildi ki bu dərvişlərdə fitnə - fel var. Dedi dərvişlər icazə verin mən sizim mahiyətinizi sazınan – sözünən deyim. Burda Qurbani dərvişlərə bülə düyir.

Fənd eyləmə felli dərviş
 Belə kar eyləmək olmaz.
 Yexdiniz könlüm evini
 Mürğü – zar eyləmək olmaz.

Dərdini de bilənlərə
 İş başına gələnlərə
 Hər üzüvə gülənlərə
 Ehtibar eyləmək olmaz.

Dərviş ol dərvişlərinən
 əqqə layiq işlərinən
 hər islanmamışlarınan
 bir bazar eyləmək olmaz.

Qurbanini tutub qəza
 Dərd üstündən dərdim təzə
 Dərd əhlini dərd bilməzə
 Gıriftar eyləmək olmaz.

Bu sözləri eşidən dərvişlər gördülər yox bu Aşiq buların
 içindən xəbər verdi şərməndə başlarını salıb aşağı getdilər.
 Butərəfdəndə Qurbani sazı götürüb yola düşdü.bu cavanlar
 dedilər Aşiq bu gün daha vaxt keçdi biz daha bundan artıq

şəhərdə dolana bilmərik. Ya gəl gedək bizinən yada get hara gedirsən sabah cumadı bu şəhərdə bir nəfər eşiyə çıxıb bilməz bürgün filan yerdə biz bir çayxanada olacıyıx gələrsən görüşərik. Bular ayrıldılar .

Qurbanı şəhərdə bu xiyabanda keçdi gördü tamam qapılar bacalar bağlıdı o biri xiyaban həmçinin. Bu şəhərdə bir quşda səkmir. Bir xiyaban addıyanda gördü bəh bəh hurilər-mələklər və gözəllər karvanının qabağı görükdü. Gözəllər dəstə-dəstə gəlməkdədilər amma bir kişi xaylağı gözə dəymir. Qurbani gördü bir kecavə gəlir içində Məmməd xanın bacısı pərixadımdı. Qurbani kecavəni görüb lap mat qaldı! Öz-özünə dedi kecavə görmüşdük at qatır və ya dəvə üstündə ya Çalıskıya. Bu daha necə kecavədi bir neçə gözəl qızın çiyində qərar tutub?

Kecavə Qurbaniyə yaxınlaşanda Pəri xanımın gözü sataşdı Qurbaniyə . gördü bu yuxuda gördüyü oğlandı tez əmir verdi kecavəni qoydular yerə. Pəri xanım qızlardan ikisini göndərdi dedi qızlar gedun o Aşıqı çağırın gəlsin mənim yanıma. Qızlar çirtik vıra-vıra gəlirlər Aşıqı aparalar xanımın yanına. Bu qızlarda dedilər yaxşı oldu çoxdandı Aşıq zat da eşitmirik bizdə bir Aşıqa doyuncan baxacıyıx. Bular gəldilər Qurbanini gətirdilər pəri xanımın yanına.

Pəri xanım dedi oğlan burda nə gəzirsən. Sənə kim icazə verib mənim karvanımın qabağına çıxasan sən kimsən burda nə gəzirsən. Sən bilmirsən bu gün şəhərə çıxmaq qadağadı? Qurbani pərinə tanıdı. Bir neçə dəqiqə dəyqə

qurumuş ağac kimi durub dayandı. Bunu kanardan görən olseydi diyərdilər bu Aşıq deyil bir heykəldi.

Pəri xanımda Qurbanı haladüşmüşdü.

Buzaman kənizlərdən biri dedi pəri xanım sənə nəoldu? Sən Aşıq çağırtırdın bizdə Aşıqı gətirdik. Kənizin bu sözünə həm qurbanı özünə gəldi həm pəri xanım. Bu zaman pəri xanım dedi Aşıq sənənəm dedim burda nə gəzirsən? Qurbani dedi xanım pəri xanıma bir sözüm var. Bir şikayətim var. Qız dedi məktubunu ver görüm. Qurbani dedi xanım məktub mənim sinəmdədi icazə ver onu sazınan deyim.

Salanıban yüz nazınan gələn yar
Asta yeri gözəl göz dəyər sənə.
Nə səndə can qaldı nəməndə qərar
Gözdə səryəğubdan söz dəyər sənə.

Belə sallan dostu- düşman bilməsin
Seryağublar şad oluban gülməsin
Qızıl ətəklərin yerə dəyməsin
Yollar qubarlanar toz dəyər sənə.

Fəğir Qurbaninin pəri yarısı
Bu sınıx könlümün qəm xırdarısı

Uca dağın təzə yağmış qarısan
Sübhün günəşindən tez dəyər sənə.

Bu sözlər qurtaran kimi pəri xanım istəmədi ki qızlar bilsinlər dedı Aşıq mənə şikayətin var? Qurbani dedı bəli xanım. Pəri xanım dedı onda get mənim bağıma mən gedim hamama qayıdıb gələrəm sənün şikayətuva baxaram. Qqurbanı bulardan bir az aralandan sonra öz özünə dedı mən niyə pəri xanımdan bir yazı filan almadım. Indi mən getsəm bağa məni ki yol verməzlər. Yaxşısı budur mən tez qayıdım gedim pəri xanımdan ya bir kağız alım ya bir kənizinə zada desin ki məni bağa yol versinlər. Qayıtdı amma pəri xanım başında bir dəstə qızlar hamısı bir tökülüblər hamamın hovuzuna qızlar gəlib girmişdilər hamama. Qurbani bir yandan yol tapdı gəldi hamamın duvarından boylandı baxdı ki ay hey bax bu hamama. Pərinin başında qızlar elə bil ki bu hovuzda ğrdək qaz çıpçalanırlar. Bu səhnəni görən Qurbani götürüb burda görək daha nə deyir.

Bu gün bir pərinin sehrinə vardım
Sona tək silkinib göl kanarında.
Siyah züflər qıvrım-qıvrım çin-bəçin
Qalxıb qaf dağına nil kanarında.

Qapına gəlmişəm sailəm sail
 Yar verən paylara mən ollam qayı
 Pərimin boynunda heykəl həmayıl
 Qoşa bazubəndlər qol kanarında.

Yarımın boynunda qızıl əmməcə
 Yaxasında vardır şahlıx düyməcə
 Qorxuram pərimin kərvani keçə
 Rəxdal şairiyəm yol kanarında.

Qurbaniyəm misalına varmadım
 əl uzadıb qonça gülün dərmədim
 butay salis otaydada görmədim
 pərim kimi gözəl el kanarında.

Bu sözlər qutardı Qurbani öz-özünə dedı oğlan mən nə
 ayıb iş görmüşəm mən bu qızlara baxdım birdən məni
 burda görsələr mən nədiyərəm. Qayıdıb gəldi. ind

I hara getsin?şəhərdədə bir nəfərdə eşikdə yoxdu. Bir neçə
 xiyaban – küçə keçəndən sonra bir pencərədən bir cavan
 oğlan qurbaninin əlində sazı görüb çağırdı. Qurbani bu
 oğlanın səsinə dönüb baxdı bu oğlan işrəilə Qurbanini başa
 saldı ki ay evin yıxılsın sən bu şəhərdə nə gəzirsən indi
 sərdarın calladları səni görər gələr başuvu bədənunnan üzər
 qapını açıram tez gəl içəri. Qurbani gəldi bu ev sahabı
 Qurbanini tutdu sorqu-suvala. Hardan gəlib hara gedirsən?

Kimsən nəçisən? Qurbani bütüt başına gələn qəza-qədər bulara danışd. Qurbaniyə dedilər sən bu gecəni burda qal sabah bu şəhərdə bir Aşıq var Heydər adında o sabah 7 şayirdiylə meydan açacax sənən barabar gedərik o Aşıq Heydəridə görərsən və orada pəri xanımın sarayına yaxındı ordan durub gedərsən pəri xanımda əlin çatar ya çatmaz o daha bizlik deyil.

Saba açıldı Qurbanı bu ev sahəbiylə görüşüb barışıb düşdü yola indi gəlir Aşıq heydər in məclisinə. Qurbani yaxınlaşanda Aşıq Heydər in şayirdlərindən biri Qurbaninin əlində sədəfli sazı görən kimi ustadına xəbər verdi ki belə bir oğlan var əlindədə mənəbətkarlıq olmuş bir saz. Usta dedı qaçın onu gətirib bura. Qurbanini gətirdilər. Aşıq heydər qurbaninin sazını aldı bu saza bir mizrab çəkdi gördü ay baba bunun sazı hara bu saz hara. Sazdakı qızılınan bəzənib baha durmadı qurbaninin ağzının içindən bir yumuruq verdi sazıda əlindən aldı qurbanini əli boş yola saldı. Dedı get bu şəhərdədə qalma qalsan verrəm şayirdlərim səni tikə-tikə dğrarlar.

Qurbani gördü burda adamlıxdan qanundan mərifətdən kamaldan bir xəbər yoxdy bir azda danışsa bular dediklərin edən adamdılar.

Qurbani məcbur halda məlul müşkül gəlir ki bir nəfər qurbanini bu halda görüb bunan soruşdu. Bu adam bilirdi ki bu saat Sə

Rdarınan vəziri gəlib burdan gedəcəklər şikara. Dedı oğul burdan heç bir yana çəkilmə burda dayan indi sərdar tapılıb gələr burda öz dərd dilini Sərdara diyərsən o sənün dərdüvə çarə edər.

Qurbani belə baxanda gördü üç atlı gəlir. Biri Məməd alı vəzirdi, biri sərdarın qısaxanıdı, biridəki vəsətdəkidəki Gəncə şəhrinin başçısı Sərdardı Qurbani özünü verdi sərdara sarı. Sərdar Qurbanini görən kimi qurbaninin üzünün nuru Sərdara təsir buraxdı və qurbaninin məhəbbəti sərdarın qəlbində yer tutdu. Atını saxladı dedı oğul gəl görüm mənən işin var? Qurbani dedı bəli qurban dedı de görüm mənən nə istəyirsən? Qurbani bütün başına gələni Sərdara danışdı. Sərdar dedı vəzir mənim məmləkətimdə belə bir həxsizlik olmaz. Bu oğlanı apar Aşıq heydərdən sazını al ver götürsün getsin. Vəzir dedı qurban Aşıqlarda belə bir rəsm var bir –birləriylə bağlaşarlar birdən bu oğlan bizə yalan demiş olar bəlkə bular bağlaşıblar və Aşıq Heydəridə mən tanıram onun kimi ustad Aşıq yoxdu bunu bağlamış olsa və sazını alsa onda mən nə etməliyəm? Qurbani dedı Sərdar sağ olsun Aşıq Heydər mənim sazımı zorunan alıb nə inki ona bağlanam belə bir söz olmayıb. Sərdar dedı Aşıq birdən Aşıq Heydər desə mənən bağlaş onun sözlərinə cavab verə bilərsən? Qurbani dedı Sərdar sağ olsun əyər sazınan sözünən olsa mənim cavabımı tapan olmaz. Yox zor olsa görürsən ki mənim əlimdən bir iş gəlməyib sana dada gəlmişəm. Sərdarın qesəxanı

qurbanidən çox xoşu gəldi dedı Sərdar sağ olsun sən get işlərinə çat mən bu aşığıb haqqını almayınca yanuva qayıtmaram. Bunu aparacam Aşiq heydərin meydanına görəm bu Aşıqların hansı hansını bağliyacax.

Sərdar öz işində olsun Qurbaninən Qisəxan gəldilər Aşiq Heydərim meydanına. Gördülər Aşiq Heydər Qurbaninin sazını alıb sinəsinə dəryakimi təlatumdandı. Butərəfdən bular girdilər məclisə Aşiq heydər Qisəxanı görən kimi salam verdi Qsəxan dedı nə salam! De görüm sinəndəki saz kimindi? Dedı o Aşıqın. Dedı bunan bağlaşıbsan və bunu bağliyıbsan sazını alıbsan? Dedı Qsəxan sağ olsun o haranın uşağıdı kı mən onan bağlaşam. Mən hər əlinə saz alanan bağlaşan Aşıqam. Qisəxan dedı bəs zorunan sazın alıbsan onda belə olmaz bəs sən cəzalanmalısan. Amma mən səni cəzalandırmıram və sənə bir firsət verirəm sən bu Aşıqnan bağlaşmalısan sən bunu bağlasan elə o saz sənün və Sərdarda əmr verib sənə 7 qızılda verəciyəm. Yox bu səni bağlasa başuvu tərsə qırxdırıb və səni bu şəhərdə çıxaracıyam. Qurbani dedı Qisəxan sağ olsun icazə ver Aşiq Heydər düşsün qabağa nə soruşur şoruşsun mən cavabını verim. Aşiq Heydər qaqa çəkdi güldü dedı bax bircə parça uşağın danışığına mənə cavab verənə bax. Sənün ağzun tuturku danışasanda mən səndən qılıbənddə soruşam. Ala sazuvu sən məndən soruş görün sən nə deyirsən? Qurbani sazı aldı dedı qurban mən bunu çətinə salmıram mən bundan bir neçə kəlmə sadə sual edirəm elə

olara cavab verə bilsə mən başımı salıb aşağı çıxıb
gedərəm. Burda götürüb görək Qurbani nə deyir.

Başuva dolanım ustad kamil
Ustadım bağışla yar Aşıqıyam.
Avara bülbüləm məddah bir gül
Xiyal bayqusu tək yar Aşıqıyam.

Aşıq Heydər dedı camaat siz bu sözdən nə bildiz mən buna
nə deyim. Bu mənən nə soruşur? Amma məclisin sərrafları
bildilər ki Qurbani təcnis oxudu Qurbani dedı ustad qulaq
as bilmədin mən nə dedim qoy birində deyim.

Yaxcı siyahilər gözəl dəm eylər
əridər cismini gözəl dəm eylər
xublar məclisində gözəl dəm eylər
xublar məclisinin yaraşığıyam.

Fəğir Qurbani də can qurban eylər
Canına qıyana can qurban eylər
Adam cananına can qurban eylər
O canan deyirəm yar aşığıyam.

Aşıq Heydər dedı ağalar gördez bu nə qıfılbənddi nə bağlamadı elə burdan-ordan bir sözudu dedı. Indi qulaq as gör mən sənə nə deyirəm. Burda Aşıq Heydər belə deyir.

Aşıq Heydər
əvvəl bu dünyaya gələn
olardan xəbər ver indi
həmi yerdən həmi göydan
al ondan xəbər ver indi

Aşıq Qurbani
əvvəl bu dünyaya gələn
olardan xəbər al indi
həmi yerdən həmi göydan
verim xəbər al indi

Aşıq Heydər
nəyidi balığın ad
kim oldu onun səyadı

neçə di pəri qanadı
al ondan xəbər ver indi

Aşıq Qurbani
səmədi balığın adı
həzrət yunis səyyadı

doxsan min pərdı qanadı
verim xəbər al indi

Aşiq heydər gördü saz gedəcək bu alım- satım deyil bu öz
xərmənində götürür.

Aşiq Heydər
ərş nədəndi kürs nədəndi?
Şeix məşair nədəndi?
Göydəki işıq nədəndi?
al ondan xəbər ver indi

Aşiq Qurbani
ərş nurdandı kürs nurdandı?
Şeix məşair nurdandı?
Göydəki işıq nurdandı?
olardan xəbər al indi

Aşiq Heydər
Aşiq Heydər diyər yeddi
Yeddilər dünyadan getdi
Quranın kilidi yeddi
al ondan xəbər ver indi

Aşıq Qurbani
Qurbani çağır allahı
əliyən vəli ullahı
quranınkı bismillahdı
olardan xəbər al indi

Aşıq heydər dedi Aşıq cavab verdin Qurbani dedi bəli gördün ki cavabın verdim. Aşıq heydər dedi indi dayan gör daha nə soruşuram. Bu zaman Qurbani dedi ustad adun nədi Rəşid, onda birin de birin eşit. Aşıq heydər dedi onda qoy mənim şayirdərim cavab versin. Dedi şəmsulla keç qabağa. Şəmsulla dedi mənim nə işimə mən onun sazın almamışam ki. Dedi əmr ulla sən keç qabağa, oda çəkildi ustanın şayirdlərinin altısında dalı çəkildilər. Burda Qurbani götürüb nə soruşur.

Səndən xəbər allam ustad kamil
O nədir ki göydə haça gəlibdi.
Xudam xəlvəyləyim neçə ənbisayə
Neçəsi günüz gecə gəlibdi.

Aşıq heydər dedi oğul mən sicilli verən idim görəm yüz yirmidördmin peyğəmmər neçəsi günüz və ya gecə

gəlibdi? Qurbani dedi bəs mən səyadıdım görəm dəryada
balığın neçə pəri varıdı?

Kim çəkdi qatarı yatırtı löku
Kim göydən qaytardı səcdə mələki
Tuba ağacının behiştə köku
Onun şaxələri neçə gəlibdi.

Kimidi harada qoyubdu tacı
Kimidi harada qızdırar sacı
Həzirət rəsulun ayə meracı
Səndən soruşuram neçə gəlibdi.

O nədiki heç tapılmaz çarası
O nədi ki yusan getməz Qarası
İsmayilin qurbanının anası
Qurbani diyər nə gün qoça gəlibdi.

Bu sözlərdən sonra Aşıq heydər durub dayandı heç bir söz
tapmadı Qissəxan dedi Sərdarın əmriddi dəlak gəldi Aşıq
heydərini başını bir belə birdə belə qırxdırdı dedi yalla bu
şəhərdən getməlisə Aşıq heydər getməkdə olsun amma
Qissəxan qurbanini götürüb gəlirdi dedi qurbani sərdarın
evinə iki yol var biri uzaxdı biri yaxın. Qurbani dedi niyə
yaxını yolu qoyub uzağnan gedək? Dedi axı yaxın yol
pərixanımın bağınlandı bilmirəm o bağdan bizi yol

vrərlər? Qurbani dedı mən ki Aşıqam elə məhrəməm.
Səndəki xanın adamısan elə bağdan gedək. Birdə
gözümüzü yumarıx bu qapıdan girib obiri qapıdan çıxan
kimi qapəni bağlarıq. Bular bağa girən kimi Qissəxan
gözünü yumdu düz obiriqapıdan çıxan kimi qurbani qapını
bağladı və dalınıda saldı. İndi Qissəxan hərnə gözlədi
Qurbanidən xəbər olmadı qorxusundanda səsin çıxartmadı.
Bu getməkdə olsun amma qurbani saz əlində gəldi oturdu
çal hovuzun yanında baxır pərixanımın sarayına.

Pərixanımda oturub pencərənin qabağında baxır yola kı bəs
bu qurbani harda qaldı niyə gəlmədi. İndi qurbani
pərixanımı görür amma pərixanım qurbanidən xəbəri
yoxdu bu zaman qurbanu götürüb görək burda nə deyir.

Pencərədən mayılmayıl baxan yar
Baxan dilbər məni candan eylədin
Ağ əllərə əlvan həna yaxan yar
Yaxan dilbər məni candan eylədin.

Dəm əhlisən gəl bir qulaq verdəmə
Canımqurban sənin kimi həmdəmə
Açıldı çarpazdan göründü məmə
Dilbər məməni məni candan eylədi.

Qəvvaz olan dür gətirər dərindən

Mən xəstəyə bulsan şafa dərindən
 Fəğir qurbaninin ağlın əlindən
 Alan dilbər məni abdal eylədin.

Bu sazı –sözü pərixanım eşitdi sevincindən bilmədi canını
 hara qoysun oturduğu yeri dəyişdi gedib biryanda oturdu ki
 qurbanini daha yaxşı seyr etsin ki görüm bu nə iş
 görəcək.burda qurbani götürüb belə deyir.

Ay camalın Aşıqların sərində
 Sənin hüsnün kimi mah tab olmaz.
 Gözəl pərim səni sevən Aşıqın
 Biydar olu gözlərində xab olmaz.

Qızıl gülü dəstə tutub dərəndə
 Dərib onu pinhan yerdə sərəndə
 Gözəl pərim hərdən səni görəndə
 Qanım qaçar bədənimdə tab olmaz.

Üzün çövür qurbaniyə say pəri
 əlif qəddim eyliyibsən yay pəri
 şəms-qəmər mah camallım ay pəri
 göydə mələkələr sənə bab olmaz.

Bu sözlərdən sonra qızlardan bir qaçıb gəldi pəri xanımın
 yanına dedı ay xanım bağa bir Aşıq girib pəri – pəri salıb ki

gəl görəsən . pərixanı dedı o Aşıq bugün şəhərdə mənı
 gördü onun şikayəti var gedun onu gətirun görüm o nə
 mətləbə gəlib. Qurbanini gətirdilər pərixanı istədi ki
 qızlar buların bir –birilərinə buta verilməsindən xəbərdar
 olmasınlar ona görə qaşınan- gözünən istir qurbaniyə
 qandırısın ki başqa bir söhbət salsın arıya amma qurbaninin
 səbri qutarmışdı qurbani heç nəyi nəzərə almadan götürüb
 görək burda nə deyir.

Bahar fəsli yaz ayları gələndə
 Dağlarızdan qar almağa gəlmişəm.
 Gözüm sevdi gözəllərin bağçasın
 Yar bağından bar almağa gəlmişəm.

Mən olmuşam ala gözlər möhtacı
 Başuva qoyubsan müsəlləh tacı
 Bir dərdə düşmüşəm yoxdu əlacı
 Xəstə uçun nar almağa gəlmişəm.

Sidqilə çağrram ağm heydəri
 ərənlər cəmində saqı kovsəri
 deyirəm sözümü bil muxtəsəri
 qurbaniyəm yar almağa gəlmişəm.

Bu sözlərdən sonra pərixanımın kənizləri hamısı bildilər ki bular bir-birinə buta veriliblər. Pərixanımın baş kənizi dedi pəri xanım icazə ver biz bir xına gətirək bular xına gətirdilər pərixanımın qurbaninin əllərinə xına qoydular bir çox çalıb oynuyandan sonra qızlar gətirdilər öz otaxlarına bu iki sevgidə bir otaxda deyib gülün danışmaqda olsunlar amma sizə xəbər verim Qissəxandan.

Qissəxan nə dərbara gedəbilirdi nə bağa qayıdabilirdi. Dedi mən qurbanini sardarın yanına aparmasam sərdar mənim dərimə saman təcək. Bəs yaxşısı elə budur mən qayıdım bağa qurbani bağdan eşiyə çıxmayıb. Qayıtdı bütün yıryırtığı axtardı qurbanidən bir xəbər olmadı . asta asta gəldi düz pərixanın göz otağına içəri girəndə gördü ay baba bular ikisinə bir yataxdadılar. Qılıncını çəkdi istədi qurbanini versin qız dedi Qissəxan nə iş görəsən bu mənim nişanlımdı. Sən qoyburdagət. Dedi ayxanım qardaşın sərdar bilsəki mən Qurbanisiz qayıtmışam məni öldürtdürər. Sən icazə ver mən bunu aparım verim qardaşuva onan sonra sən bilərsən qardaşın bilər. Qurbani dedi pərixanım mən gedim bəlkə buyazıx dardan qurtarsın nigaran olma biz bir-birimizə çataciyız. Bular gəlməkdə olsunlar. Amma bular bir gecə sərdarın yanına bir gecə gec gəliblər. Qissəxan dedi qurbani mən sərdara bir yalan diyəciyəm. Mən nə desəm səndə onu təsdiqlə yoxsa ikimizdə asdıracax. Dedi baş üstə. Bular gəldilər çatdılar

sərdarın dərbarına. Bütün əyan əşrəf, vəzir vəkil, hamı buların yolunu gözlürdülər. Şəhərdə bir səs düşmüşdü ki bir Aşıq gəlib şəhərin ustad aşığı Aşıq heydəri bağliyıb və o aşığıda sərdar evinə dəvət edib bu məclisdə camat qurbaninin yolunu gözləyirdilər. Amma sərdarın vəziri Aşıq heydərin bağlanmağından çox narahat olmuşdu ona görə ki Aşıq heydər vəzirin yaxınlarındanıydı. Bu tərəfdəndə vəzirin bir mismırx oğlu var ki vəzirin fikri buyudu ki pərihanımı alsın oğluna və sərdar buna alı bir vəziyə versin.

Buzaman bular içəri girən kimi sərdar qəzəbli qalxdı ayağa dedi Qissəxan siz harda qalıbsız. Qissəxan dedi sərdar sağ olsun bu nə məmləkət saxlamağıdı. Biri aşığın sazını alır bir tərəfdə bir neçə adam küçədən keçənin başına palaz atıb aparırlar sübə kimi doyurlər. Sərdar dedi kimi tutub aparıblar Qissəxan dedi bizi mənim başıma palaz atdılar heç yanı görmədim hara apardılar bu yazığıda sübhəcən oxudublar. Gənə nə yaxşıkı elə öldürmədilər. Sərdar dedi Aşıq sənunku gözün açığıdı de görüm sizin başınıza nə gəldi və mənə məlumat ver. Burda qurbani götürüb görək nə deyir.

Bu gün bir pərinin seyrinə vardım
Məni camalına heyran eylədi.
Yapəşdı dəstimmən gəzdirdi bağı
Güldürüb-güldürüb xəndan eylədi.

Dədə vay vəzirin bir az halı dəyişildi. Bir şeylər başa düşdü. Sərdar dedi Aşıq o necə yeridi oranın nəm – nişanından və ya orda ki adamlardan yadunda nə qalıb diyə bilərsən? Qurbani dedi bəli qurban bir qulaq as.

Hatəm bağçasında oynar gülünən
Qaleydim yanında ayı-ilinən
Şirin söhbətinən şirin dilinən
Saxlıyb bir gecə mehman eylədi.

Vəzir dedi sərdar cibüvə daş yığ belə sərdarın elə belədə bacısı olar. Sərdar dedi vəzir Aşıq elin məhrəmidə Aşıqı apararlar çaldırıb oxudarlar niyə narahat olursan. Vəzir dedi aşığı aparıb oxudarlar bir pul verib yola salarlar daha belə bir iş görməzlərki. Sərdar dedi Aşıq daha nə gördün . dedi qulaq as.

Geyinmişdi yaşılınan alından
əmən ölməz zinaxdandan xalından
ay utanır onun gül camalından
onu görən ellər bayram eylədi.

Ağlıya-ağlıya çıxdım yanından
Sevgi sevən keçər şirin canından

Fəğir qurbaninin şadlıq xonundan
Pərim əllərini əlvən eylədi.

Sərdar dedi Aşıq səndən bir sualım var Qurbani dedi sərdar
sağ olsun buyurun. Dedi Aşıq məcazisən ya həqiqət? Dedi
həqiqət. Sərdar dedi: həqiqət nə bilər? Qurbani dedi
qəlbilərdən xəbər verər. Dedi onda bir neçə kəlmə bizə
həqiqətdən oxu ki indiyənə kimi bir Aşıqdan eşitməmiş
olax. Burda Qurbani götürüb görək nə deyir.

Laməka şəhrindən gəldim cahana
Can əhliydim məndə cana yetişdim.
əldən - ələ qabdan – qaba süzüldüm
qətrəyiydim bir ummana yetişdim.

İxlas kəmərinə bağladılar belimə
Həqiqətdən bir yoldüşdü əlimə
Mərifətdən su bağlandı gölümə
Gohər axtarırdım kana yetişdim.

ələk oldum əlyindən ələndim
bələk oldum bələyinə bələndim
ərşin- kürsün sahibindən diləndim
ədəb axtarırdım sana yetişdim.

Sidqilə çağırdım şah heydəri

Şəhənşəh əlindən aldım kovsəri
 Ay Aşıq Qurbani bil muxtəsəri
 Şahlar şahı o mərdana yetişdim.

Vəzir sərdarın qulağına dedi nə deyirsən? Sərdar dedi biz ki belə bir söz heç bir Aşıqdan eşitməmişik. Vəzir dedi sərdar sağ olsun mən bunda bir kəlmə soruşum. Vəzir sərdarın qulağına dedi mən nəzərimdə merac evin tutmuşam bir imtahan edək görək mənim ürəyimdən keçəni bu biləcək. Vəzir dedi Aşıq de görüm mənim ürəyimdə nə vardı? Qurbani belə dedi.

Cəbirin təcəllah camalın günəş
 Küllü şeyun ona billa deyibdi.
 İki qaş arası qudrət eynin
 Bilmərəm canıma nə susayıbdı.

Peyğəmbə gedəndə ərş əlayə
 Mələklər durmuşdu ol təməşayə
 Ayın günün bəsi gəldi arayə
 Ay şəbxun eylədi gün əlqayıbdı.

Kərəmin kanısan elmin bəyanı
 Cəmi mominlərin keçər əmani
 Qurbani bəşərsən həddini tanı
 Xələyiq üzünə gəlmək ayıbdı.

Bu sözlərdən sonra camaat dedilər vəzir daha nə deyirsən. Yenədə sözün qalıb? Vəzir dedi hələ nə olub indi çağıracam pərixanım və qızlarda gələ onların huzurunda bunu imtahan edəcəyik. Xəbər verdilər pərixanım kənizləriylə gəldilər və obiri otaqda çalıb oynuyurlar. Vəzir dedi Aşıq de görək o məclisdə nə oldu? Dedi qulaq asın deyim.

Yoxdu sənün kimi bir qanı dönmüş
Qanlar qaynar ocağında saqinin.
Çal ilğımı bir-birinə çalıcı
Canlar oynar otağında saqinin.

Vəzir dedi gedin görün o məclisdə nə olur? Gedib baxıb gəldilər dedilər Aşıq diyəndi.
Vəzir dedi bir heyva gətirdilər pıçağı sancdılar ona atdılar hovuzə çıxartdılar gətirdilər onan məzə doğrular pıçağ pərixanımın barmağın kəsdi pərixanımın əlin qan bürüdü.vəzir bunu bilirdi dedi qurbani de görək orda nə oldu? Qurbani götürüb belə dedi.

İki heyva bir-birinə çatıldı
Çatılıban çal hovuzə atıldı
Doğram-doğram oldu məzə tutuldu
Qanlar damır barmağından saqinin.

Dedilər nə oldu gəldilər dedilər ağa Aşıq diyəndiday. Pəri xanım cəmalına zinət vermişdi ondörd gecəlik ay kimi ətrafa işıq saçırdı . dedilər Aşıq bu dəfə nə oldu? Dedi qulaq asın.

Ayınan gün gərmiş eylər fələkdə
Gözüm qalıb onun kimi mələkdə
Bir əli əldədi qəlbi diləkdə
Qara bağrım pıçağında saqinin.

Bu zaman qızların biri bir şəmi yandırdı basdı cibinə
qurbani dedi allahuəkbər vəzir dedi Aşıq bu dəfə nə
gördün? Dedi.

Qurbanisan işdı dövrən dönüncə
Canım çıxdı yar konlunu görüncən
Gecələrdə yanar ta sübh oluncə
Çəşmim yağı çıraqında saqinin.

Dedilər vəzir bu dəfə nə deyirsən dedi hələ çox imtahanlar
qalır. Vəzir əmir verdi üç dənə qızlardan seçdilər ağ paltar
geydirdilər əllərin ağ gül verdilər dedilər qurbani bu dəfə
nə oldu? Dedi qulaq asun deyim.

Çıxmışdım seyranə gördüm üç gözəl
 Birinin dəstində ağ lalə pəri.
 Bu gözəllik hardan sənə yetişib
 Ver əmim ləbindən ağ lalə pəri.

Gəldilər dedilər ağa düz deyirday. Gülləri qızlardan alıblar
 əllərinə külüng verdilər.

Məhəmməd dinində qəza sənindi
 Eylə vacıbatı qəza sənindi
 Vəzir dəstür verib qazasan indi
 Tökən qəbrim üstə ağla la pəri.

Budəfədə bir od gətirdilər pərinin başının üstündə
 dolandırıb apardılar. Dedilər budəfə nə oldu.dedi qulaq
 asın deyim.

Fəğir Qurbani oda dəryayə
 Haqdan əmr olundu oda dəryayə
 Cəbrail əmintək düşdü dəryayə
 Şövlə çəkib yandı ağlalə pəri.

Qurbaninin busözlərindən sonra vəzirin daha bir bahanası
 qalmadı.hamı durub getdilər qurbaniyədə icazə verdilər
 getsin pərinin bağçasına ki saba buların toyları başlansın.
 Amma vəzir gedəbilmirdi vəzir gəldi həyətinə çatanda

qızıda butərəfdən gəldi. Qız atasına salam verdi ata saymadı qız dedi ata niyə narahatsan? Dedi qardaşun ölsün yüz dəfə dedim qardaşuva ki götür pərinə qaçırt sözümə baxmadı pəri əlimizdən çıxdı sabah qurbaninidə mənim yerimdə vəzir qoyarlar onda hamuvuz acından ölərsiz. Qız dedi ata narahat olma indiki elə oldu mən bu işi qoymaram baş tuta narahat olma sən get yat mən qayıdım bu işə bir çarə tapım. Qız qayıtdı gəldi salqeynən lap gəldi pərixanımın pəncərəsinin yanında durdu baxdı gördü qurbanınan pərixanım deyib gülməkdə
Dilər. Qurbani belə çönəndə gözləri sataşdı pəncəriyə vəzirin qızın gördü orda götürüb belə dedi.

Gecə-gündüz bulud oynar havada
Bulud oynar haçan gələ birdə yaz.
Cəh-cəh vırar bülbul oxur murğular
Olar oxur haçan gələr birdə yaz.

Tulək tərən özün ova yetiri
Mərd oğlanlar özün ova götürü
Seryağub sir sözü yara yetiri
Al qələmin götür davad birdə yaz.

Qurbanidim gəldim yarın oxuna
Sinəm nişan oldu yarın oxuna
Bir qələm çal hər divanda oxuna

Görəndesin var əllərin birdə yaz.

Bu sözləri eşidən vəzirin qızı dedi valla bular elə ikisidə bir-birərinə kəsilib biçiliblə mən xiyanət eliyəbilmərəm. Qız qayıtdı gördü atası hələ yatmayıb azqlır səktə eliyə. Vəzir qızı görənkimi dedi hə bala nə oldu. Dedi ata vallah mən getdim oları bir yerdə gördüm insaf deyil vallah olar elə bir-birlərinə hazdan kəsilib biçiliblər. Bunu diyən kimi qız gördü az qalır atasının qəlbi yatsın.tez dedi ata narahat olma mən saba oları bir birində ayrı salaram sən get yat. Sabah oldu vəzirin qızı bir qonaxlıx hazırladı pərixanımada dedi ki sabah qurbaninidə götür gəl sizə bir ayağ aşma verəciyəm. Pəri xanım bildi burda bir hilə var dedi qurbani mən gedirəm amma sənə kim nə desə o məclisə gəlmə. Dedi baş üstə. Qonaxlıq başlandı qurbanıdin xəbər yoxdu vəzirin qızı dedi pərixanı bəs qurbani hani? Dedi bir az xəstəliyivarıdı gələbilmədi. Qız bildi pəri xanm qoymuyub qurbani gələ. Bunuda deyim pərixanımınan vəzirin qızı bir-birərinə ,oh məhəbbətləri varıdı. Hərvaxt pərixanımın bir qonaxlığı olsaydı, Vəzirin qızı əldədolanardı və qonaxlara .ərbət verərdi, Vəzirin qızının qonaxlığı olanda pərixanım qonaxlara qulluq edib yer göstərib və ay şərbət verrdi indi vəzirin qızının qonaxlığıdı pərixanım şərbət paylıyacaq. Vəzirin qızı tez bir məktub yazdı ki qurbani tez durgəl altdayazdı pərixanım imzaladı bu məktubu bir qasid çatdırdı qurbaniyə qurbani gördü pərixanımdan gəlib durdu

gəldi məclisə. Pərixanım qurbanini görəndə işarəilə dedi
sən niyə gəldin. Pərişərbət paylıyrdı acığından hamıya
şərbət verdi qurbaniyə vermədi. Pərinin bu hərəkəti
qurbaniyə bir bütöv deydi birdə yarım. Daha dözə bilməyib
bir kasdan izn – icazə almadan qurbani sazını çıxardıb
götürüb görək nə deyir.

Başına döndüyüm ala gözlü yar
Yar sənün yolunda canım üzüldü.
Cəfa çəkdim tər şamama bitirdim
Xoryad əli deydi tağım üzüldü.

Pəri xanım çayxanadan qurbaniyə göz bozartı oğlan sən nə
üzlü adamsan.

əyninə geyibdi ahu qızdəri
vırdı ürəyimə dağı qözdəri
neynəmişdim oldu yaqi gözdəri
kəsdi damarımın qanı süzüldü.

Quşunda güşvarə dəyir tər tənə
Çəkirəm həsrətin mən yana yana
Fəğir qurbanini gətirdin cana
Axır məclisimə yağı düzüldü.

Pəri xanım hamıya şərbət payladı qurbaniyə çatanda
sovuşub qurbani qald qızara qızara. Bunu vəzirin qızı
gördü dedi hə mən işimi gördüm allahın ümüdünə.

Amma pərixanıma pıçax verasan qanı şıxmaz. Pərixanım
hirsindən qurbanini saymadan gedib qurbaninin gözündən
kanarda oturdu. Bunu qurnani sığışdırabilmir amma
özünüdə sındırmır. Öz özünə dedi əcəm xəft iş görmüşəm
bu yaramazı deyib gəlmişəm hayıf mənim zəhmətimə. Bu
zaman vəzirin qızı gəldi qurbaninin yanına dedi qurbani
əhsən sənə mənim başımı ucaltdun çox gözəl çalıb oxudun.
İndi səndən bir xahişim var dur bu almalarıda sən
payla.almaları verdilər qurbaniyə. Qurbani gördü bu bir
sandıx almaların içində bir alma var bir tərəfi qıp-qırmızı,
bir tərəfi sap- sarı. Vəzirin qızı Şahxuban Qurbaniyə işarə
elədi bu almanı ver Pərixanıma . Qurbani almaları payladı
bu almanıda verdi Pərixanıma. Pərixanım almanı vırdı yana
üzünü Qurbanidən çövärdü.

Qurbani öz-özünə dedi əcəb yerdə qoz bazarı açmışıx. Bu
niyə belə edir? Qurbaninin ürəyi dərdə gəlib burda götürüb
görək daha nə deyir.

Bir alma göndərdim helli mixəkli
Almadı almamı bağı daş pəri.
İndi bildim səndən mənə yar olmaz
Saldın ürəyimə əl ətəş pəri.

Pərixanım bu zözü eşidən kimi dik qalxdı.

Şeyda bülbul meylin salar o gülə
Mən istərəm yar danışa yar gülə
Altdan kalağayı üstən silsilə
Nə əcəb çatıbsan başa- baş pəri.

Burda pəri xanım əl-ayağın silkələdi dik qalxdı. Bunan qırx kəniz beş dayə qalxdılar. Şahxuban dedi nə gözəl işimi qurub- qoşdum əhsən mənə. Pərixanım getdi Qurbani gördü bu gedib Sərdara desə mənim dədəmi yandırar. Burda qurbani belə dedi.

Bivəfanın əlində işim tamamdı
Göstər gül üzünü öldüm amandı
Dolanıbdı dövran axır zamandı
Getmə qurbaniylə halallaş pəri.

Pərixanim başında kənizləriylə çıxıb getdilər. Şahxuban özünü verdi qurbaninin yanına. Dedi qurbani niyə pozuldun? Dedi ay xanın bu özü mənə məktub yazıb məni bura dəvət edib məndə gəlmişəm bəs bu niyə belə elədi? Vəzirin qızı Şahxuban dedi ay qurbani səbunda başuva qız qəhətidi bunu diyib gəlibsən. Burax onu bax mənim qırx kənizim var beşdə dayəm. Gör hansını sevirsən seç sənə

özüm bir toy tutum ki tarixdə ad salsın. Amma mən
özümdə varam ha mən olsam dahada yaxşı olar.

Qurbani dedi: bəh – bəh gör mən nə yerdə bazar açmışam.
Burda qurbani belədedi.

İndi gələr şahdan bir doğru xəbər
Çatılar barxanam ellərə doğru.
Paşam kimi kəsım ov bərəsini
Marallar çəkilsin sallara doğru.

Dost camalın bənzədirəm bayrama
Təbib odu məlhəm qoya yarama
Dedim pəri sirr sözləri arama
Arıyarsan düşər dillərə doğru.

Yensin ucaları görünsün köçü
O Yarın qoynudu cənnətin içi
əbrişəm telləri müsəlləs saçı
səcdə qılıb düşər bellərə doğru.

Qurbaniyəm ahım yandırdı daşı
Üstümə gətirdi təbibi naşı
Yaxamı çürütdü gözümün yaşı
Qoymayın qarışa sellərə doğru.

Bu zaman qurbani sazını qoydu köynəyinə çıxanda şahxuban kəsdi qurbaninin qabağını. Dedi qurbani hara gedirsən o pərixanımkı səndən ayrıldı sən hara gedirsən? Dedi özüm bilərəm bu iş düzəlməsə məndə baş götürüb gedərəm öz vilayətimə. Qurbani gəlməkdə olsun sizə xəbər verim vəzirdən gözlürdükü qızından bir xoş xəbər eşitsin bu zaman qızı gəldi dedi qızım nə xəbər dedi ata bir od yandırmışam ki ibrahim xəlilulah yandıran oddanda baş ikisinin arasını qarışdırdım hər ikisidə küsüb getdilər. Vəzir dedi bax indi mənim qızımsan halal olsun.

Bular burda qalsın sizə danışım pəri zanımdan.

Pərixanım bilirdi qurbani gələcək. əmir verdi qızlardan ikisi kişi paltarı geydilər qapənin dərvazasında neyzə əllərində dayandılar ki qurbani gələndə içəri buraxmasınlar. Bu zaman qurbani gəlib çatdı.

İstədi içəri girsin neyzələr qabağını kəsdi. Dedilər qurbani xanım deyib içəri girmək haqqın yoxdu. Qurbani diqqət edəndə gördü bular ikisidə qızdılar kişi paltarı geyiniblər. Qapının yanından baxanda gördü pəri xanım oturub gül çiçəyin içində. Burda da da qurbani belə dedi.

Durum dolanım başuva

Cananınnan küsən pəri.

Ağ üzündən bir cüt busa

nə sən dillən nə mən pəri.

Soruşmursan əhvalımı
Sındırdın balo pərimi
Günüzlər bu qərarımı
Gecə səbrim kəsən pəri.

Qurbani gül üzün gördü
əl atıb zülfünü hördü
nə dedim xatırına dəydi
bu sən axı o mən pəri.

Bu sözləri eşidən qızlar dedilər xanım sən allah qurbaninin xatırına dəymə icazə ver gəlsin. Pərixanım qəh-qəh çəkib güldü dedi qızlar gedin gətirin. Qurbani gəldi xanım dedi qurbani bəs mən sənə dedməmişdim vəzirin qızı bizim aramızı qatmağa çalışır sən o məclisə gəlmə? Bəs sən niyəmənim sözümə baxmadın gəldin o məclisə? Qurbani dedi xanım bəs bu məktubu sən göndərmədin mənə sən özün o məclisə dəvət etmədin? Məndə bu məktubun və sənün əmruva durub gəldim . pərixanım məktuba baxanda gördü vəzirin qızının dəst xətdidi. Pəri xanım qurbanini başa saldı bular hilədən xəbərdar oldular genə iki sevgi qayıtdılar öz otaxlarına. Dedilər güldülər pəri dedi qurbani dərvazanin kənarında iki adam qoymuşdum olara diqqət yetirdin? Dedi bəli xanım. Olar kimidi? Dedi qulaq as deyim.

Pərinin bağçasın seyran eylədim
 Almalı alçalı yaza rast gəldim.
 Yüz min eşvə ilə yüz min nazilə
 Ördək axtarırdım qaza rast gəldim.

Sitqilə çağırıdım xasların xası
 Silindi könlümün qalmadı pası
 Vırın ürəyimə güllə yarası
 Oğlan paltarında qıza rast gəldim.

Aşıq qurbanidə nəzər eylədi
 Ala gözlərindən həzar eylədi
 Yusifi misirdə bazar eylədi
 Yetirdim dərdimi yüzə rast gəldim.

Pərixanım dedi bəs sən bildin o dərvazada duranlar kişi
 deyildilər ? dedi bəli xanım dedi bəs nə əcəb olara bir söz
 oxumadun? Dedi xanım mən kimə nə oxumuşam səndən
 başqa? Xanım dedi bəs o məclisdə niyə dörd dənə gız
 görüb özundan çıxmışdin. Qurbani dedi xanım mən? Dedi
 bəli! Qurbani dedi xanım onda qulaq as gör nə deyirəm.

Ordan bura səni deyib gəlmişəm
 Gəlmişəm canana qurbana pəri.
 Satıcılar gül gətirər bazara
 Alıcıyam gəlmişəm mərdana pəri.

Huriyə söylüyüm hurizadəsən
 Pəriyə söylüyüm pərizadəsən
 əlində tutmuşdun gözəl badə sən
 ərəstu vermədi Loğmanə pəri.

Qurbaniyəm xub tanıram mən sizi
 Eşqin atəşinə yandırma bizi
 Sənnən qeyri sevməm bir başqa qızı
 Deyirsən əl çalım quranə pəri.

Bu iki sevgi burda qalsın sizə deyim sərdarınan vəzirdən. Sərdarın rəsmi iclası qurulub. Hərə bir söz deyir amma vəzir heç dinmir! Sərdar dedi vəzir sən bu gün heç danışmırsan? Dedi valla mən bilmirəm məmləkətin işinə çatım ya sənün ailova çatım sərdar dedi vəzir ağıllı danış mənim ailəmdə nə baş verib mən bilmirəm. Dedi nə olacaq bir qəribə oğlan gəlib girib pərixanımın yatağına sən məndə burda təsubusuz dayanmışıx belə ki iş olmaz bacuvu bir qəribiyə verirsən ver amma belə siyqəsiz ki iş olmaz sərdar dedi vəzir mən o oğlana inanmışam o siqə oxunmuyuncan pəriyə əl dəyməz vəzir dedi elə o xayalda ol. Sərdar dedi vəzir dur gedək gizlindən oları imtahan edək sən diyən olsa mən o oğlana bir qılinc vırıb iki böləciyəm , sən diyən olmasa daha bu fitnədən əl

götürməlisən. Bular gəldilər pinhani pencərədən bu iki sevgiliyə nəzər edirlər. Bu zaman pərixanım dedi qurbani olan oldu keçən keçdi gəl yaxından danışax qurbani burda nə deyir bunun sözlərinə həm pəri qulaq asır həmdə sərdarınan vəzir.

Mən canana can demərəm
Canan mənim olmuyuncax.
Mən ki sənə yalvarmaram
Sən mənə yalvarmıyıncax.

əgər yalvarsam öyərlər
mənsurtək dərim soyarlar
çıxardıb burdan qvarlar
yarın könlü olmayıncax.

Gülü gonça dərmək olmaz
əcəlsiz peymana dolmaz
heç vaxt iman kamil olmaz
yarın könlün almayıncanx

qurbaninin sözü haxdı
fələk bizə belə baxdı
məndə ki ayrılıq yoxdu
ya sən ya mən ölmüyüncax.

Söz qutardı sərdar dedi vəzir daha nə deyirsən? Get daha bundan sonra öz işində ol. Bular gəldilər amma vəzir əlcəkəsi deyil. Vəzir bir qonaxlıx tədərək gördü tamam vəzir –vüzəranı çağırıb hamı gəlib yemək içmək xirtəkdəndi quş iliyi can dərmanı nə desən bu süfrədə var. Amma vəzir öz adamlarının bir neçəsinə tapşırıb ki mən soruşacam daha nə lazımdı onda siz deyin ancaq bir Aşıq kəmdi.

Camaat eiş-nuşdaydı vəzir dedi ağala daha nə lazımdı gətirim? Vəzir öyrədən adam qalxdı dedi vəzir sağ olsun bir Aşıqdan sonra hər nə var bizə bir Aşıq gətiddir.

Vəzir deı bu birdənədən şərməndiyəm vallah şəhərdə bir Aşıq heydər varıdı sərdar onu yeddi şəyirdinən sürgün etdirdi qalıb bir qurbani onuda ki sərdar bağlayıb qıçına onunda icazəsin verməz gələ siz cənablar bir gündə siz xoş olasız. Sərdarın adamlarında yirmisi birdən qalxdı dedilər vəzir sərdar elə adam deyil sən adam göndər qurbanini göndərər. Vəzir dörddənə öz adamlarından çağırıb dedi görün sizə nə deyirəm. Bax sənən sən gedin deyin sərdara ki vəzirin qonaxlığı var dedi qurbaniyə bu gecəni icazə ver o məclisdə oğusun qurbanini ordan gətirin verin bulara. Bu iki sinədə tapşırdı ki sizdə qurbanini aparun bir yerdə başına bir iş gətirin gəlin məclisə nədə istəsəz verəciyəm. Bu iki adam əllərində kağız gəldilər sərdarın qulluğuna. Mətbu sərdara verdilər sərdar dedi qurbani get vəzirin

qonaxlığın yola sal gəl. Qurbani dedi sərdar sağ olsun məni
 ora göndərmə mənim başıma bir iş gətirər. Sərdar dedi
 qurbani sən nə deyirsən mənim orda adamlarım var ki
 buğlarının hər tərəfindən yeddi nəfər aslanar vəzir oların
 yanında sənə bir söz diyə bilər. Qurbani dedi onda sərdar
 qulaq as gör nə deyirəm.

Ay ağalar müsəlmanlar
 yar yaman allatdı məni.
 əl atdım yar daməninə
 yar kanara atdı məni.

Dostun bağçasına düşdü
 Yaxşıyla yamanı seçdi
 Var günümdə yedi işdi
 Yox günümdə atdı məni.

Tor qurdum yarın gölünə
 İlişdim yarın telinə
 Düşdüm bir nadan əlinə
 Ucuz aldı sattdı məni.

Qurbanidi mənim adım
 Adəm atadı ustadım
 Çahar atdım duvu gətdim
 Axır vəzir utdu məni.

Qurbani dedi sərdar mən sənün dediyuvunan getdim amma məni daha görə bilməz sən. Sərdar dedi sən get əyər vəzir sənə çəkil oyana desə sabah açılan kimi onu vəzirlikdən götürləm.

Qurbanini bu ikiqasıd apırdılar bir az gedəndən sonra gördü bular şəhərdən çıxdılar buzaman iki cəllad bulara yaxınlaşan kimi bu iki əvvəlkilər qaçıb aradan çıxdılar . bucalladlar qılıncı çıxartdılar qurbanini kəssinlər qurbani dedi nə iş görüsüz? Dedilər bizi vəzir göndərim səni öldürək . qurbani dedi niyə mənim künahım nədi. Dedilər bizim heç nədə işimiz yoxdu sənə bir imkan verərik ki bir əşədənini diyəsən. Qurbani dedi onda qulaq asın görün mən nə deyirəm.

Dedim könül sevmə xublar xubunu
Xubların sərində qama-qal olar.
Xubu sevən gərək keçsin sərindən
Çün ki xubun qəməzində qan olar.

Eşqin varağından pozuldu adım
Yarəb yar eşidər nalə- fəryadım
Su yerinə qan axıdan cəlladin
əlif qəddi axır bir gün dal olar.

Qurban ollam gözlərinin məstinə

Nə düşübsüz şirin canın qəsdinə
 Üryan qılınc vəzir verib dəstinə
 Üryan qılınc dəstəsində qan olar.

Güney nə yandırar quzey nə yaxar
 Moc verər dəryalar xədəng gül axar
 Ay Qurbani kim əbdinə kəc baxar
 Şah onun ömrünə tez zaval olar.

Bu sözlər qutardı şaladların biri birinə dedi mən əllərini tutum sən bir qılınc vır cəllad qılıncı çəkdi qurbanini iki bölsün ürəyindən gəlmədi. Obiri cəllad qılıncı çəkdi bununda ürəyindən gəlmədi. Bular dedilər bizim ki ürəyimizdən gəlmədi bunu öldürək gəl bunu aparax arazdan ötürək qayıdax. Elə pərixanımın ərazisindən çıxıb-çıxmamış qurbaninin ayağı getdi bir quyuya şabıltıynan quyunun dibinə. Bular səsləndilər qurbani səsinə öğurladı. Bu cəlladlar belə bildilər qurbani öldü. Qayıdıb gəldilər. Məclisə girəndə camaat gördülər qurbanini gətirmiyiblər . vəzir dedi hanı qurbani dedilər vəzir sağ olsun sərdar icazə vermədi qurbani gəlsin.

Vəzir dedi ağalar gördüz dedim sərdar qoymaz gələ. Camaat bir birinə dəydi. Vəzir dedi şahıdsızday qurbanini vermədi götürün bir şahad kağızı imzalayın . bu məclis adamları yazdılar- pozdular.hamı getdi. Sabah açıldı sərdarın məclisi qururdu.

Salam əleyk vəzir danışmır sərdardedi vəzir gənə nə olub?
 Dedi nə olacax gecə məni beş yüz qonağın yanında xacalat
 elədin . niyə icazə vermədin qurbani gələ o məclisdə
 oxuya? Sərdar dedı vəzir sən iki adam göndərmişdin
 məndə qurbanini onların göndərdim. Vəzir dedı camat
 gördüz! Nə yaxşıki siz varıduz və hamuvuz şahad keçibsiniz.
 Indi bular adam salıblar qurbanini axtartdırırlar. Amma
 pərixanımda can qalmıyib. Bular axtarmaxda olsunlar
 qurbani bir az özünə gəlib götürüb quyuda öz əhvalatına
 belə deyir.

Qərrib vilayətdə qurbət ellərdə
 bir kimsəm yoxduku oyada məni.
 Bir siyahi tellim bir şirin dillim
 Bəs nədən səlmırı o yada məni.

Dağların başında çeşmədə su var
 Gəzüm gördü könlüm eylədi qubar
 Mənnən başa görən qeyri yarı var?
 On üçün səlmırı o yada məni.

Fəğir qurbaninin gül üzlü yarı
 Qalıb çal içində artır azarı
 Qədəmin qoymadı bir bizə sarı
 Yatmışda olseydi oyada məni.

Sözlər qutardı amma hələ qurbaniyə heç bir yandan nicat yox. Pərixanım çağırdı şah xubanı dedi mən ki axtarmaxdan yoruldu sən qızlardan götür get həryanı qarş-qarş axdar bularda axtarmaxda olsunlar amma qurbani götürün daha nə deyir.

Bad səba yar yanına gedərsən
Mənən salam nazlı yara diyərsən.
Yar soruşsa əhvalımı günümü
Günümü –günümdən Qara diyərsən.

Gedirsən yarımın çölündə yuban
Qabaöina çıxar bir şah xuban
Bəndənin dilindən bir çox salam
Necə gördün elə yara diyərsən.

Hax götürsün aralıxdan xaini
Xain kimsə heç almasın payını
Fəğir qurbaninin həqqi sayını
Necə gördün elə yara diyərsən.

Bu sözlərin səsinə şah xuban yaxınlaşdı baxdılar gördülər otların içində bir quyunun içindən qurbaninin səsi gəlir. Pərixanıma müjdə apardılar pərixanım adam göndərdi gəldilər qurbanini çıxardıb apardılar. Vəzirin casusu varıdı vəzirə xəbər apardılar ki vəzir qurbani ölmüyüb qurbani

pərixanımınan deyib gülür. Vəzir bir qonaxlıq təşkil elədi hamı gəlib cəm olanda dedi ağalar gördüz bu sərdar nə iş mənim başıma gətirir indiyənə kimi məni mütəhim edirdi ki mən qurbaninin başına bir iş gətirmişəm indi eşitmişəm ki qurbani sərdarın bacısının yanında kefdə damağdadı. Siz deyın görək bu sərdar məndən nə istəyir. Məni niyə bir belə bədnam edir. Sərdar dedi belə olmaz əyər qurbani pərixanımın yanında olsa onu doğram- doğram edəcəyəm.

Sərdar iki cəllad çağırdı dedi gedərsiz bağa qurbani bağda olsa əli-qolu bağlı gətirərsiz mənim yanıma. Cəlladlar gəldilər gördülər bəli qurbani bağdadı yapşdılar qurbaninin əlindən aparsınlar qurbani dedi cəlladlar icazə verin bir kəlmə sözüm var onu deyim aparın burda qurbani görək nə deyir.

Başıza dolanım ay uca dağlar
Mənim kimim vardı bir səndən ayrı.
Bənövşə gətirib o güllü bağlar
Mənim kimim vardı bir səndən ayrı.

Yolunan getməyə yoldaşların var
Sir sözü deməyə sirdaşların var
Sənin qohum tayfan qardaşların var
Mənim kimim vardı bir səndən ayrı.

Gecələr uymaram getməmə xaba
 Rəhmün gəlsin mən fağır muşdağa
 Bir qətrə yaş tökdün ləl kərhaba
 Incikdən yaqutdan yaməndən ayrı.

Qurbaninin bağı bir parça qandı
 Düz danışan mərifətli insandı
 Yar dediyin vətən vətən imandı
 Hayıf ayrı düşdük vətəndən ayrı.

Söz tamam oldu qurbaninin əllərinə dəsbənd gətirdilər
 məclisə.vəzir dedi camat gördüz. Indi sərdar nə sözün var?
 Sərdar dedi qurbani mən sənə demədim get vəzirin
 məclisində oxu bəs sən məni nə hesab elədin. Sərdar dedi
 callad. Qurbani dedi ağa məni niyə kəsdirisən iş belə oldu.
 Sərdar dedi vəzir ölmürsən bu nə işlərdi səndən baş verir.
 Vəzir dedi baba mən qurbanini imtahan edirdim.
 Qurbani dedi qurban qulaq as gör mən nə deyirəm.

Dörd bir yanın yaqi cəllad bürüdü
 Sir sözümü diyəmədim yarə mən
 Mənim için gülbəslədi gül əkdi
 Nə insafdı gülü verəm xara mən.

Dərin dərin dəryalara dalmışam
 Saralıban gül rəngidən solmuşam

Musa kimi bayrağımı almışam
Daha grtməm o minayə tura mən.

Eç kimsədən əsirgəməm özümü
Vaxt olmadı yara diyəm sözümü
Zalım vəzir bağldgınan gözümü
İsa kimi çəkilmərəm dara mən.

Qurbaniyəm yar eşqinə talandım
Biy vəfanın fel-fəndinə Yandım
Leyl-nəhar yar dalıycax dolandım
Bir tərlandı salanmadım tora mən.

Bular burda qalsın sizə xəbər verim hindistanda
mirzəlixandan. Mirzəlixan bir məktub yazdı şahabbasa ki
şah sağ olsun sən mənə cang dəsturu vermiyibsən və
adamımda az olduğuna görə burda heç bir kasdan bac-
xarac lala bilmirəm.

Şah abbas gördü mirzəlixana qoşun göndərməsə
olmuyacax bir məktub yazdı hansı şəhərdə sərdar var
başında bir dəstə silahlı qoşunan 3 günəcən isfəhanda
olsunlar bu məktub gəncədə Məhəmməd Sərdarada çatdı.
Sərdar dedi qurbani mən getməli oldum. Qurbaninin rəngi-
roxı qızardı bilirdi ki sərdarsız bunu bir günün içində vəzir
yox edər . qurbani dedi sərdar qulaq as gör nədeyirəm.

Özüm öz əlimnən yıxdım evimi
Muddəilər evin abad eylədim.
Bir gözəlin eşqi vırdı başıma
Budur Aşıqlığı bunyad eylədim.

Canan dedim mənim için baş gəldi
Ağlamağdan gözlərimdən yaş gəldi
Yonmağıma bisutundan daş gəldi
Munasib adımı fərhad eylədim.

Bir ah çəkdim köysüm üstən ötürdüm
Göz yaşımnan səcadələr bitirdim
Zəhmət çəkdim qəm xəlvəri götürdüm
Veranələr küncün abad eylədim.

Qoşa bəyaz bəy oğlunun qolunda
Kərkəs qullar durub sağ-solunda
Qurbanıyəm vəfalı yar yolunda
Bu cavan ömrümü bərbad eylədim.

Sərdar qurbanini tapşırırdı öz adamlarına yola düşüb
getməkdə olsun. Vəzir ki arxayın oldu daha sərdar bu
tezlikdə gələ bilməyəcək bir bahana düzəldib qurbanini
gətirdi dar ağacının ayağına. Dedı qurbani indi kimin var
bax dar ağacına. Qurbani burda götürüb görək də deyir.

Nəmrud oxun yerdən göyə atanda
Barilahim yazdı ona cəzanı.
Qırxlar məclisinə dörd kitan əndi
Oxudular hax bildilər yazanı.

Kim kimin yolunda verdi necə baş
Yazıldı üstündə bir qəmli fərmaş
Həqqin evində pişirilər aş
Ocaxsız odunsuz qaynar qazanı.

Könlüb bir şişədi sındırıb sixma
əmanət ərkanə xəyanət baxma
qurbanidə diyər yolundan çıxma
öldürərlər hər yolundan azanı.

Qurbanini yaxınlaşdırdırdılar dar ağacına . qurbani dedi
vəzir günahsızam bir imkanda ver bir sözdə gəldi ürəyimə
onuda deyı.

Qəzəbnak olanda heydəri karrar
Düldülüylə qəm samarı keçibdi.
Cəbrail vəh gətədi o peyğəmbərə
Günahkarlar peşkaş narı keçibdi.

Canım qurban olsun şah heydəre

Düldülünə zülfüQara qənbərə
Şah sənən gələndə o şəhr zərə
Ağam orda qeydi varı keçibdi.

Sidqilə çağırram şahların xası
Silindi könlümün qalmadı pası
Xorasanda qızıl günməz ağası
Könlüm onun intizarın keçibdi.

Qurbanini çıxartdılar kürsünün üstünə ipi ahzırladılar
istirlər salalar qurbaninin boynuna burda qurbani imkan
tapıb daha nə dedi.

İki sərdar əyləşiblər təxtində
Bir birinə ox atırlar qıjha qj.
Dərya üstə nəhəng ağzın açıbdı
Yağır yağmır ab leysan qıjha qj.

Mələklər dolanar o məhəllada
Mominlər gəzərlər cənnət sərada
İldırımlar şəlpəl verir havada
Bir birinə ox atırlar qıjha qj.

Qurbani diyərlər mənim adıma
İnşallah yetərəm mən muradıma
İmam riza hərvaxt düşsə yadıma

Gözlərimdən yaş tökelər qıjha qj.

Bu sözlər qutaran kimi haq tərəfindən bir toz-duman , yel-yağış qalxdı ki gəl görəsən. Camaat yeridi vəzirin üstünə dedilər ey allahını tanımıyan qurbaninin ahıdı bu allahın qəzəbi bizi tutdu. Vəzir gördü bunu dara çəksə millət qalxacax. Dedi qurbanini aparın sabah xiyabanda qurbanidən imtahan alacıyıx. Sabah oldu qurbanini gətirdilər camaatada xəbər çatıb ki vəzir ıstır qurbanidən camaatın qarşısında imtahan alsı ona görə gəncə şəhrinin camaatı yeğilib gəliblər xiyabandadılar bu tərəfdən qurbanini gözü bağlı gətirdilər.

Vəzir dedi ay camaat bukı deyir mən haqq aşığıyam və pərinidə mənə yuxuda buta veriblər onda bu qızların içində pərini tanısin bizdə inanax tanımasa yalan deyir və məndə yalan danışan adamı dardan asmağa haxlıyam.

Qurbani dayanıb xiyabanın bir tərəfində vəzir ikidənə qızlardan yolasaldı dedi gedin qurbaninin qarşısından keçin görək sizə nə diyəcək. Bular gəlməkdə olsun bir qızgəldi qurbaninin qulağına dedi qurbani pəri xanım gəlir ona sözün dədir. Qurbani burda belə deyir.

Ay ağalar müsəlmanlar
Gəlsin burdan pərim keçsin.
Yolunda qoymuşam canı

Gəlsin burdan pərim keçsin.

Burda bir pəri adında qızda varıdı onuda gətirdilər ki
qurbani deseydi bu pəri deyil vəzir diyəcəyidi camaat
gördüz bu yalan deyir bəs bunun adı pəri deyil nədi. Odur ki
qurbani burda belə deyir.

əyninə geyibdi dəri
gəzir çölləri sərsəri
bu gələndi tüklü pəri
Gəlsin burdan pərim keçsin.

Bir qız göndərdilər qurbani bu qız necə geyinib.

əyninə geyibdi ağı
verib ürəyimə dağı
gəncənin ağsağ- uğsağı
Gəlsin burdan pərim keçsin.

Bu dəfə vəzir cəhənnəm kimi alışıb yanır vəzir dedi
şahxubanı gətirdilər . qurbani burda belə dedi.

Dağların başı dumandı
Könlümə düşən talandı
Bu gələn şah xubandı

Gəlsin burdan pərim keçsin.

Bir qız daha göndərdilər dedilər qurbani bu pəridi. Qurbani dedi qulaq asun görün nə deyirəm.

əlində var qızıl camı
gəlib gəzir xiyabanı
qurbaninin din-imanı
biyol gəldi pərim keçdi.

Bu imtahandanda qurbani düz çıxdı. Camat dedi vəzir daha nə deyirsən? vəzir dedi yox bunun gənə imtahanı qalıb. Dedilər daha nə imtahan var? Dedi qurbaninan taxda nə oynuyacayıx. Camat qəhqəh çəkib güldülər dedilər ay evib yıxılsın vəzir bu yazxdan nə istirsən axı bir qız bir oğlanındı bulara bir-birlərini sevirilər dahabuqədər xusumət nədi. Vəzir dedi yox pərixanımın qardaşına mən xəyanət edə bilmərəm pərimi mənə tapşırıb gedib. Pərixanım dedi vəzir mən özüm billəm bu Aşıq bilər sənün ürəyun mənə yanmasın. Vəzir dedi yox bala sən nadansan sən bilmirsən birdən bu Aşıq səni alladar aparar onda mənim qeyrətimə nə gəlib. Mən gərək bunu hər bir imtahandan çıxardam. Dedilər axı Aşıq nərtəxtə başarmaz. Qurbani dedi pərixanım onuda başarıram. Amma vəzir dedi pərixanım sən burdan dur get otu o kanarda birdən qurbaniyə örgədərsən. Pərixanimi apardılar qurbaninin gözünün

qarşısında bir tərəfdə oturtdular bular başladılar oynamağa
amma qurbaninin gözü pərixanımdan əl çəkə bilmir
qurbaninin daşlarını vəzir bir bir götürdü qoydu kanara bir
əl çaldı dedı camat baxın mən qurbanini utdum. Qurbani
dedı vəzir sən allah sən istirsən məni ax-nahax öldürəsən
gəl bir qılinc ver qoy canun rahat olsun.bu bahanalardaha
nədi.

Mənki sənün əlunda zara gəlmişəm icazə ver qoy sənə bir
ürək sözümü deyim sonra mənə bir qılinc vır. Vəzir dedi
olmaz əvvəl bir qılinc vıram ölməson diyəsən. Qurbani
dedı vəzir daha cızığundan çox çıxdun qulaq as.

Vəzir budur sənə duvam
Heç əkdiiyin bitirməsin.
Göydən minbir bəla gəlsə
Birin səndən ötürməsin.

Oturasan ağ otaxda
Qan qusasan lağta-laxt
Səni görüm olən vaxta
Dilin kəlmə gətirməsin.

Sənə deyim pəri ayın
Yalan vəzir oldu xayın
Qurbaninin haqqı sayın
Bəy ilahim itirməsin.

Bu sözlər qutaran kimi pərixanımı ağılıya ağılıya
göndərdilər bağa bu tərəfdən vəzir çağırıdı cəllad iki cəllad
hazır oldu. Dedi bunu aparın belə yerdə nəslini kəsinki iyi
sorağı gəlməsin. Qurbani dedi cəlladlar siz allah məni hara
aparısız aparın fəqət gedəndə pəri xanımın bağının
yanından gedin mın pərixanıma bir kəlmə söz deyim. Bu
cəlladlar dedilər qurbani buda pərixanımın bağıdı tez ol
bizi geckdirmə burda qurbani nə deyir.

Bahar fəsli yaz ayları gələndə
Dağlar damarından qar istər könlüm.
Könlüm istir gözəllərin bağçasın
Yarın bağçasından bar istər könlüm.

Namərd adam əzəlindən yox olu
Mərd oğlanın könlü-gözü tox olu
Qonşun yox istiyən özü yox olu
On üçün aləmi var istər könlüm.

Könlüm quşu pərvaz edir havada
Təbib yoxdu sinəm qaldı yarada
Qurbanıyam gözəl çoxdu dünyada
Bir ilqarı bitöv yar istər könlüm.

Söz tamam cəlladlar dedilər yeri bir çox yol gəliblər bular
danışa danışa gedirlər . sizə deyim bu cəlladlardan bular
isfanda şah abbasınsarayında olardılar buların əllarindən
bir xata çərtmişdi şah buları dara çəkmək istəmişdi o
zaman qurbaninin atası Mirzəlixan Sərdar buları dardan
qutarmışdı bularda ordan gəlib gəncədə Mahmudxan
Sərdara cəllad olmuşdular.

Calladlar dedilər oğlan sən kimsən kimin oğlusan? Burda
qurbani belə deyir.

Yeri dağlar sənnlən həmdəm olmaram.
Dağlar əsirgədin qarıda məndən.
Seryağubun təhnə təhər sözləri
Axır ayrı saldı yarıda məndən.

Bu köynəyin o iməyin o bağın
Bu sinəmdi o nişanan o dağın
əvəlindən bolqaniydin bu bağın
bolqan əsirgədi barıda mənən.

Bu dünya dediyin bir boş ələkdi
Haqqın min bir adı dildə gərəkdi
Neyniyəsiz çarxı dönmüş fələkdi
Axır ayrı saldı yarıda məndən.

Sözlər qutardı calladlar dedilər oğlan sən de görək sən kimsən haralısan? Qurbani dedi mən Qara dağlıyam Mirzəlixan Sərdarın oğluyam bunu diyəndə calladlar dedilər qurbani sənün aton bizi isfahanda dardan qutarıb bizdə o kişinin yaxşılığının əvəzinə səni öldürmürük amma köynəyuvu çıxart ver bizə biz onu bir şıkar qanına bəliyib aparax verək vəzirə diyək öldürdük amma sən daha gənciyə qayıtma get isfahana şah abbasa çikayətə o adil şahdı o sənün dərdüvə çarə edər. Calladlar qayıtdılar . amma qurbani gəldi isfahana. Soruşdu dedilər şahabbas özüdə gedib hindistana gələndə dünyay alam biləcək həryanda təbl-döhül çalınacax get bir yerdə qal şah gələndə gələrsən şikayətini şaha verərsən.

Qurbani isfahanda bir büddət qalmışdı bir gün gördu hərya çılçırağ ver-sindir , çal-çağır dedilər şahabbas hindistanda fət eliyib gəlir. Şah yerbə-yer olub çağırdı vəzirini de görüm mən gedəndən nəxəbər dedi qurban gəncədən bir Aşıq şikayətə gəlib. Məhmud Sərdar özün batırdı dedi vay evim yıxıldı bu Aşıq qurbani olacax. Şah dedi gətirin görüm o Aşıqa kim nə deyib. Qurbani gəldi.

İndi qurbaninin atası Mirzəlixanda burdadı amma qurbanini tanımır uşaxlıxdə qoyub getmişdi və qayni Məhmudun sərdarda burdadı.

Qurbanini Məhmud sərdar görən kimi tanıdı işarəilə dedi qurbani ağzundan bir söz çıxmasın ha amandi mən sənün işuvua özüm yetişərəm inşallah.

Şah dedi oğlum dedgörün nə mətləbə gəlibsən? Qurbani
burda götürüb şah abbasa nə deyir.

Uzax yerdən səni deyib gəlmişəm
Gəl oxu naməmi şahənşah mənim.
Mən səni özümə ümüd bilmişəm
Gəl oxu naməmi şahənşah mənim.

Oğul sənə harda zülm olub de mən sənün dərdüvə çarə
qılacam.

O gəncədən çıxartdılar qovdular
Dörd bir yana yaqi callad qoydular
Araz üstə libasımı soydular
Gəl oxu naməmi şahənşah mənim.

Qəvvaz olan dürr gətirər dərindən
Mən xəstəyə bir şəfa bul dərindən
Gözü bağlı keçdim xudafərindən
Gəl oxu naməmi şahənşah mənim.

Şah altdan bir gəncənin sərdarının üzünə baxdı bu işlər
sənün ərazunda baş verib. Oğul sən kimsən karalısən?

Fələyin əlindən sinə dağlıyam

Nə vaxta can yar yar deyib ağlıyam
 Qaradağda mirzəlixan oğluyam
 Gəl oxu naməmi şahənşah mənim.

Bu sözü eşidən Mirzəlixan dedi oğlan mən nə qədər hindistanda qalmışam mənim oğlum bu boya buxuna çatım bu zaman Mirzəlixan huşdan getdi. Bu tərəfdəndə məhmud sərdar qorxusundan tir getdi. Buları huşa gətirdilər.

Bular huşa gələndən sonra bu atabala birbirinin köysünə sığındılar. Məhmud sərdar dedi bax şah sağ olsun bu qurbani buda mən desin əyər mənim əlimdən bir xata çatıbsa məni burda ver dara çəksinlər. Qurbani dedi şah sağ olsun bu işlərin baisi gəncənin vəziridi.

Mirzəlixan sərdardedi şah sağ olsun sən icazə ver mən özüm gedim gənciyə görüm o vəzir kimdi. Şah dedi mirzəlixan mən sənə nə diyə billəm sən irani nicat veribsən sən hər bir iş görson azadsan. Şah bir ağ kağız çıxartdı ətəyin imzaladı dedi mirzəlixan get bu kağıza nə yazırsan yaz get uzun bilərsən oğlunun işinə necə bax.

Mirzəlixan bir böyük qoşun götürüb gəlir gənciyə amma bu xəbəri çatdırdılar evi yıxılmış gəncənin vəzirindən buna xəbər veriblər ki ay evin yıxılsın qurbani olmuşub gedib isfahana şaha şikayətə şahda bir böyük qoşunan qurbanini gətirirlər bax budu çatddılar. Vəzir tez bir keçini kəstirib qoydurdu tabuta bir iddə camaatı çağırıb guyaki pərixanim

öldü buda meyididi aparırıx quyluyaq. Camaat hamı narahatdı kı aəni allah yandırsın ayvəzir bais oldun bu iki sevgi birbirinə çatmadı.

Amma butərəfdə bu xəbəri çatdırdılar qurbaniyə . qurbaninin atası dedı oğul narahat olma buda allahn məsləhətimiş mən gəlmişdim pərixanımı alam sənə. Mirzəlixan gördü qurbani gülür. Dedi oğul sən gərək bu işə narahat olasan sən tərsinə şadlıq edirsən? Qurbani dedi ata olar hamısı yalandı mən hərnədən agaham qulaq as gör mən nə deyirəm.

Ey fələk səninlə əlləşməyə bir belə meydan ola
Açıla haqqın qapısı ədalət divan ola
Mən getmişdim mürşüdümdən dərş alam
Nə bileydim mən gəlincən xakilə yeksan ola.

Pəi zülfün daldasında bir gecə yatmaq gərək
Tabutum sərv ağacından kəfənim yarpağ gərək
Tez yuvun tez götürün mənzilə çatmaq gərək
Barilahim yarın yeri cənnəti rizvan ola.

Bir gülü dərənməsən dərib xəndan eyləmə
Bir könülü tikəmisən yırıb viran eyləmə
Qurbani bir səda saldı ay baba qəm eyləmə
Yazı yazan belə yazıb çoxlara nişan ola.

Bu zaman qurbani dedi ata pərixanım ölmüyüb inanmırsız qəbiri sökdür. Qəbiri sökdülər bir keçi çıxdı. Vəzir istədi qaça qoymadılar. Çağrdılar pərixanım gəldi bu işin şahıdlarının huzurunda vəzir cəzasına yetişdi . butərəfdəndə bu iki sevgilinin əllərin birbirinin əlinə gəncədən neçəgün toydan sonra bular xudafərinə gəlib çatdılar bir yaşayıb ucaldılar qocaldılar və axırda bu fanı dünyadan köçüb getdilər. Göydan üç alma gəldi . biri qulaq asanlara biri çalıb oxuyanlara və biridə bu dastanı yeğib topluyan və çapa verən Aşiq Şəhbazi, mətanət xanım və muxtarmüəllimə çatar nuş olsun.

BEHRƏVAN İNANLI

Çox hörmətli şair Dərvişxan Behrəvan İnanlı Feyzullaxan oğlu 1934 – də Buyunzəhra şəhrinin Xürrəməbad kəndində dünyaya göz açıb. Behrəvanın atası “Yavərhan” Savə, Qəzvin və Buyunzəhranın ən məşur və varlı- dövlətli xanlarından olub. Bu ailədə göz açıb boya-başə çatan B. İnanlı həmişə yoxsullara kimsəsizlərə himayədar olub və heç vaxt dünya malına fikir verməyib.

əksinə oloarax bir yaxşı

yeməyə, yaxşı geyinməyə və ya mən xan oğluyam bizim neçə kəndimiz sürü- sürü dəvələr , qoyunlarımı , at- qatır və sayirə dünya malı və şan- şöhrət sevən olmayıb və elə uşaxlıxdan şərə musiqiyə ədbiyatın bütün sahəsinə vurğun olub və gənc yaşlarından qələminən , kağızınan ömür sürüb və indi B. İnanlının dünyamalıdan heç bir nəyi yoxde hal hazırda Tehranın Kərəc şəhrində bir icarə evdə amma

isti bir ailədə və savadlı uşaqlaryetirib və yaşayır ki şairin bir oğlu İranın ən tanınmış həkimlərindən biridir. B. İnanlının bir neçə şer kitabı çap olunub. 3 kilasık Aşiq dastanı yaradıb ki bu dastanlar şairin göz açdığı yurd-yuvada baş vermiş həqiqətlərdir ki B. İnanlı o lar itib batmasın diyə qələmə alıb ki mən o dastanlardan ikisini sizin qulluğunuza çatdırıram. Bu dastanların birinin adı” Şair və Aşiq” və biri də “Pənah əli və asiye” dastanlarıdır.

AŞIQ, ÇOBAN VƏ ŞAİR DASTANI YAZANI DƏRVIŞ BEHRƏVAN İNALLI

Bir nəfər atasını –anasını, el obasını, sərvətini əldən verir. öz doğma kəndindən Tehrana köç edib, yaşayışa başlayır . Ana doğma vətənindən istər – istəməz ayrılrsa da elə urəyi,

fikri -zikri elinin yanında idi, eşitdikcə kəndi gün bə gün dağılır el oba köçür, ürəyi kədərlə dolub oturub el şeiri yazır, öz ürəyinin dərini, qəmini boşaldırdı .

Günlərin bir günündə bu şair təsmim tutur gedə ata baba yurduna ...

Düşür yola, yolun bir azını gələndən sora, bir aşığa tuş gəlir. Görür aşığın sazı çiyindən asılıdır; onla salamlaşandan sonra deyir Aşıq qardaş hara gedir sən?

Aşıq deyir: mənə dərd bürüyüb, gedirəm dərdimi bu dağlara deyəm.

Şair deyir: sən gərək dərdini toylarda, məclislərdə deyəsən .

Aşıq deyir: Belə ölüb də gedirəm toylarda gördüyümü dağlara – daşlara deyəm. Bu dağlarla bir az danışam.

Şair yenə soruşur:

Toylarda nə görübsən ki səni dağlara salıbdır ?

Aşıq deyir :

Çoxları toylarda məndən Cəngi Koroğlu, Yanıq Kərəm, Yurd yeri, ha belə Tufarqanlı Aşıq Abbas, Şah Sənəm, belə- belə dastanların yerinə məndən yüngül – yüngül təranələr nə bilim içi boş sözlər istəyirlərş Bunagörə gedirəm urəyimdə qalan sözləri dağlara oxuyam.

Şair deyir:

- Hə mənim də urəyimdə el dərdi var. gedirəm ata ana yurduna, gəl elə bahəm gedək, dərdimizi də bahəm deyək .

Aşıq deyir:

- Sizin kəndin adı nədir ?

Şair deyir:

- Bizim kəndimiz Buin Zəhrada olardı kəndin adına,
Xorrəm abad-i Qacar deyrdilər. o kənd mənim atamınıdı.

Aşıq deyir :

- şair indi bahardı, el yaylaqda olar, yaxşıdır elə əvvəldə
yaylağa gedək.

Şair deyir: - eybi yoxdur, olsun. üz qoyurlar İnallı elinin
yaylağına .

Aşıq ilə şair gəliblər İnallıların yaylağına, görüblər çiçəklər
açılıb, bulaqlar şarıldır, bülbüllər oxuyur, çox səfalı
mənzərədir, amma ellərdən xəbər yox, yaylaq xəlvətdir.

Şair deyir:

- Aşıq sazını sal çiyinə, mənim dərdlərim daşdı. bu
yaylağa sözüm var . Götürüb deyir:

Ellərin yurdu yuvası

Var ol yaylaq, var ol yaylaq .

Dağların gözəl havası

Var ol yaylaq, var ol yaylaq .

Ceyran gəzir düzlərində

Bulaq qaynır gözlərində

Ləl- gövhər var sözlərində

Var ol yaylaq, var ol yaylaq

El gələrdi dəstə – dəstə,

Düşərdilər sənən üstə
 Qəm qaladin qəmlər üstə
 Var ol yaylaq, var ol yaylaq .

Açılibdır çiçəklərin
 Hanı oyma birçəklərin
 Yalan olub gerçəklərin
 Var ol yaylaq, var ol yaylaq

Sona gəlir göllərinə
 Bülbül oxur güllərinə
 Dərviş deyir ellərinə
 Var ol yaylaq, var ol yaylaq

Amma şairin sözü burda qurtarmır. Yaylağa baxır.gördüyü o ellər, o obalar,o iyidlər, o çadırlar, o gözəllər, o gəlinlərin tuluq qoşması, o qızların dolanmağı, düşür xatırınə. Könlündə qəm qəmin üstünə qalanır. Təbi coşur. Götürüb görək nələri dilə gətirir :

Allah edib sənə nəzər
 Hər bir qar qırova dozər
 Əzəl bahar özün bəzər
 Var ol yaylaq,var ol yaylaq

Çənli günlər geçirdibsən

Buz suları içirdibsən
Obaları köçürdübsən
Var ol yaylaq, var ol yaylaq

Xəbər verən yox yaşından
Buz sular axır daşından
Ellər dağılıb başından
Var ol yaylaq, var ol yaylaq

Hanı Çoban, hanı sarvan
Düşərdi bu yurdda karvan
Gəl dərdimə eylə dərman
Var ol yaylaq, var ol yaylaq

Gəl ləzzət apar sözumdən
Qanlı yaş axır gözümdən
Eşit Dərvişin özündən
Var ol yaylaq, var ol yaylaq

Amma fələkin zulmunun yaraları şairin qəlbindən çıxmır.
fələkdən də gileylik eləməyə başlayır .

Hər bir gələni dağladın
Elləri dağıdan fələk
Bir bir yüklərin bağladın
Ağladıb avıdan fələk

Əcəl şərbətini içdirdin
Kəfənlərini biçdirdin
Obalarımı köçdürdün
Bətərərsən yağıdan fələk !.

Heç kəs almadı kamını
Zəhr etdin ağız tamını .
Doldurdun əcəl camını
İçirtdin ağıdan fələk

Kimi qəmgindi, kimi şad
Evləri eylədin bərbad
Ürəkdən çəkərəm fəryad
Sən təkin saqıdan fələk .

Gəzdirdin dağı düzləri
Sinəmə çəkdi közləri
Dərviş dedi bu sözləri
Bətərərsən yağıdan fələk

Şair ilə Aşıq eldən bir iz- toz görməyib oyan buyana bir
say salırlar. görürlər bir uca sərənin başında bir çadır
qurulub.

Şair deyir:

- Aşıq gedək o çadıra görək olar İnallı elindən bizə bir
sorağ verərlər ya yox ?.

Gəlirlər görurlər bir Çobandı, iki oğlu, iki qızı dövrə
sındə sürüsüdə tökülüb yaylaqda yayılıb .

Səlam-Əleyk eyirlər Çoban deyir: hayandan gəlib
hayana gedirsiz, İşiz nədi ?

Aşıq deyir: mən aşığam buda şairdi. Çoban deyir: bu
əlindəki nədir? Aşıq deyir bu sazdı, məgər saz gör
müyübsən ?

Çoban bir ah çəkib deyir: niyə, uşaqılıqda görmüşəm. o
zamanlar obalarımızın aşığı varıdı. nağıl deyib oxuyanı
varidi. amma çoxdandı fələk məni yalnız qöyub, daha nə
saz görmüşəm nə aşıq .

Çoban görür şairin gözü elə bu yaylağın oyan -buyanını
axtarır. Dilə gəlib götürüb həsrətlə deyir:

Nə gəzirsən yana yana
Şair qardaş bu yaylaqda
Ürək sözün de insana
Şair qardaş bu yaylaqda

Şair Çobanın cavabını bu cür deyir :

Baxıram gülə- gülşənə
Çoban qardaş bu yaylaqda
İnallıdan ver nişana

Çoban qardaş bu yaylaqda

Çoban :

İnallının gətdin adın

Çıxartdin göylərə dadın

Qalmayıb tanışın- yadin

Şair qardaş bu yaylaqda.

Şair :

Axtarıram karvanını

Şal dolayan sarvanını

Tapam dərdim dərmanını

Çoban qardaş bu yaylaqda

Çoban :

Tərsə gəldi bizə dövrən

Dağa- daşa döndü həryan

Tapılmaz dərdinə dərman

Şair qardaş bu yaylaqda .

Şair :

Bürüyüb dağları cəmlər

Hər bir yandan yağır qəmlər

Hanı oba, hanı cəmlər

Çoban qardaş bu yaylaqda .

Çoban :

Fələk verdiklərin aldı

Ellərə ayrılıq saldı

Bir yaxşı,bir yaman qaldı
Şair qardaş bu yaylaqda .

Şair :

Xatirələr vardı məndə
Qəmlər qalanıb sənəmdə
İnallılar at kəməndə -
Çəkərdilər bu yaylaqda .

Çoban :

Gəl söyləyim fərdən-fərddən,
Ürəklərə dolan dərddən
Açıldı atlar kəməddən
Şair qardaş bu yaylaqda.

Şair:

Ellər bu yurdda düşərdi
Südlər qazanda pişərdi
Qoyun- quzu amışərdi
Çoban qardaş bu yaylaqda.

Çoban :

Budur fələkin oyunu
əyər hər kəsin boyunu
Yığdılar quzu qoyunu
Şair qardaş bu yaylaqda .

Şair :

Ömr olsa şairə baqı

Çəkər nəzmə daşı dağı

Hanı, mey paylyan saqı?

Çoban qardaş bu yaylaqda .

Çoban :

Şirin şərbət oldu ağı

Sındı elin qol- budağı

Nə mey qaldı, nə də saqı

Şair qardaş bu yaylaqda.

Şair :

Hanı ata, hanı ana

Amdım südün qana qana

Nə şam qalıb, nə pərvana

Çoban qardaş bu yaylaqda.

Çoban :

Od vurdular bu gülşana

Alovu düşdü hər yana

Həm şam yandı həm pərvana

Şair qardaş bu yaylaqda .

Çoban :

Gedərəm Yəzdə, Kirmana
Dağı dırmana dırmana
Çobanı etdin divana
Şair qardaş bu yaylaqda.

Şair :
Gəl qulaq as bu fərmana
Nifrin elə bu dövrana
Nə Yəzdə get, nə Kirmana
Ömür sərf et bu yaylaqda.

Çoban :
Çıxarlı olsa bir kişi
Aşırar hər çətin işi
Oxudun şer-i Dərvişi
Aşıq qardaş bu yaylaqda .

Şair :
Açılıb lalalar, güllər
Deyir lay lay şirin dillər
Hanı oba, hanı ellər
Çoban qardaş bu yaylaqda.

Çoban :
Saralıbdı gül- çiçəklər
Gəzib dolanmir göyçəklər

Yalan oldu o gerçəklər

Şair qardaş bu yaylaqda.

Çoban şair ilə aşiği bağrına basıb çadıra aparır onları
əzizləyir qızlarına dəstür verir qonaqlara yemək- içmək
gətirsinlər . Oğlanlarına dəstür verir bir şişək öldürüb
qonaqlarına qulluq etsinlər.

Aşıq durub sazını salıb çiyinə görək Çobana nə deyir:

Süfrəsini bağlayıbdır belinə

Qoyun yayır obasına, elinə

Xına quyub tuxlusunun telinə

Seyran eyilir bu yaylaqda xan Çoban

Zəng asıbdır təkəsinin boynuna

Həsətilə girməyib yar qoynuna

Biyabanda dünya gəlmir eyninə

Seyran eyilir bu yaylaqda xan Çoban

Burum- burum dübürünün buynuzu

Nişan tutub sanki ayı, ulduzu

Dövrəsini alıb oğulu- qızı

Seyran eyilir bu yaylaqda xan Çoban .

Xəbər alır, Çoban, qızların adı nədir? Çoban deyir: biri
Sərvnazdı, biri Sara:

Toxluları hamı ağdı, Qaradı
 Biyabanda ürək bəndi yaradı
 Bir qızı Sərvnaz, biri Saradı
 Seyran eyilir bu yaylaqda xan Çoban.

Bu sözlərdən sonra şair deyir: Çoban, bu yaylağa el
 gələrdi, oba düşərdi.

Görək Çoban şairə nə cavab deyir :
 Atalar sözü fərmandı
 Çökübdür ellər, obalar
 Analar dərdə dərmandı
 Boş qalıb yurdlar, yuvalar

Sarvanlar çaldı oxudu
 Çobanlar supand toxudu
 Obanın dərdi yoxudu
 Köçübdür ellər obalar

Bəyləri verdi fərmanı
 Nərləri gətirdi sarvanı
 Yükləndi elin kərvanı
 Köçubdu ellər obalar

Çox verməyim dərd-i səri
 Sındı elin balı-i pəri
 Obalar bağladı dəri
 Köçubdür ellər obalar .

Çoban deyir bu sözləri
Sinəyə çəkir közləri
Ağladı elin gözləri
Köçübdür ellər, obalar
Boş qalıb yurdlar, yuvalar.

Şair aşığa deyir: mən Çobanan xəbər alım: bu ellər köçub
getdilər haraya?

Göy atları sağa - sola çapanlar
Çoban söylə bizim ellər necoldu?
Ürəkləri bir- birinə yapanlar
Çoban söylə bizim ellər necoldu?

Sinə keşdə ala çadır qoranlar
Namərdlərin ağzın burnun qıranlar
Bir birinə laf-i dostluq vuranlar
Çoban söylə bizim ellər necoldu?

Qoç iyitlər bu məkanda yaşardı
Süd qaynardı qazanlardan daşardı
Gözəlləri tuluqları qoşardı
Çoban söylə bizim ellər necoldu?

Çoban deyir: Bala el çoxdu sən hansı eli istirsən, o elin
adını de, görüm onları tanıram ya tanımıram .

Şair götürüb öz elindən belə nişanə verir:

Haçan ölləm can qussədən qurtarram

İnallılar sorağını tutaram

Bu dünyanın məhəbbətin ataram

Çoban söylə bizim ellər necoldu?

Mən şairəm dağı- daşı bəzərəm

Gecə günüz dərdə- qəmə dözərəm

Mən İnallı ellərini gəzərəm

Çoban söylə bizim ellər necoldu?

Çoban deyir: Qədim zamanlar İnallılar yirmi dörd min
evli idilər, indi beş yüz min evlidən də çox olublar siz bu
elin hansı qolunu axtarırsız? Sən elinizin böyüklərinin
adını gətir, görüm mən tanıyaram ya tanımıram .

Şair Çobana belə deyir:

Qara sərdar qorardı dadları

Cəm eylərdi tanışları- yadları

Kişnəyərdi yavər xanın atları

Çoban söylə bizim ellər necoldu?

Çoban qardaş mərhəm qoydun yaraya

Qonaq etdin biz gələndə buraya
İnallılar köçübdülər haraya
Söylə görüm bizim ellər necoldu?

Ağ bir günün dolanmasın Qaraya
Yaxşı pisi gəl biz qoyaq araya
Çoban qardaş yetiş dada- haraya
Söylə görüm İnallılar necoldu?

Gah yaylaqda, gah gedirsən arana
Dağda - daşda çox düşübsən borana
Oba yurdu haçan oldu virana
Çoban qardaş bizim ellər necoldu?

Yay- baharı yaylaqlarda qalardı
Obaları bu yaylaqı alardı
Iyidləri qarğıların çalardı
Çoban qardaş bizim ellər necoldu?

Çoban deyir: Mən Qara sərdarı görmədim, adını eşitmişəm. Bəs sən o eli istirsən, həm Qara sərdarın adını eşitmişəm həm Yavər xanın. Eşitdiyimə görə Yavər xan çox böyük, adlı- sanlı xan olub. Deyirlər

onun iki oğlu varmış, böyük oğlunun adı Ziyad xan, balaca oğlunun da adı Dərvişmiş. Deyirlər ki o şairdi, İnallı ellərini nəzmə çəkib. Ondan sizin xəbəriz var?

Aşiq deyir: elə sənin qanşarında oturan dərvişdi, Çoban durub qollarını salır şairin boynuna. gözləri dolur, ağlaya-ağlaya belə deyir:

Sən bir ağacın barısan
Şair xoş gəldin- xoş gəldin
Yavərin yadigarısan
Şair xoş gəldin- xoş gəldin

Başım üstə durub tarı
Çiynindən götürsün barı
Yad edibsən bu diyarı
Şair xoş gəldin- xoş gəldin

Bir qulağ as sözlərimə
Sinə yanar közlərimə
Qoy qədəmin gözlərimə
Şair xoş gəldin xoş gəldin

Çoban bu sözləri söyləyəndən sonra deyir: əgər icazə verəsiniz mən də dərdlərimdən bir az söylərəm,- deyə sözünü belə davam etdirir:

Bəla yağıbdı başıma
Baxan yoxdur göz yaşıma
Düşdüm dağların daşına
Gəzdim çöllərdə, çöllərdə

Yanib ürəyimin başı
Atmışam qohum- qardaşı
Dolanıram bu dağ – daşı
Mən bu çöllərdə, çöllərdə.

Başım qatmışam sevdaya
Qalmışam şur-o qovqaya
Təlaq vermişəm dünyaya
Mən bu çöllərdə, çöllərdə.

Sufra bağladım belimə
Qoyun otardım elimə
Daraq dəymədi telimə
Mən bu çöllərdə, çöllərdə.

Əcəldən bircə daş düşə
Dəysə qırılacaq şişə
Deyirəm şaha- dərvişə
Mən bu çöllərdə, çöllərdə.

Şairin Çobana ürəyi yanır. bir yadan el ayrılığı, bir yandan öz dərdi, bir yandan da Çobanın dərdi.

Şair dönüb Çobana sarı belə deyir:

Gecə- günüz biyabanda yaşayır
Görüm səni ölməyəsən ay Çoban
Ağır elin dərdi, qəmin daşıyır
Görüm səni ölməyəsən ay Çoban

Çoban qardaş sözüm oldu ziyada,
At minəni allah qoyma piyada
Hər yerdə sözlərin salaram yada
Görüm səni ölməyəsən ay Çoban

Çoban qardaş mən də eldən olmuşam,
Güllər təkin saralmışam- solmuşam
Sənin təkin dərdə- qəmə dolmuşam
Görüm səni ölməyəsən ay Çoban

Çoban qardaş yedik duzdan, çorəkdən,
Allah səni eyləməsın koməkdən
Hərgiz səni ellər atmaz ürəkdən
Görüm səni ölməyəsən ay Çoban

Çoban yenə deyir :

Mənə bir söz dedi falçı
 Aşıqım durmadı alçı
 Nə saz gördüm nə qavalçı
 Çöllərdə məskən eylədim .

Sitəm etdi mənə dövrən
 Çöldə içdim isti ayran
 Nə toy gördüm, nə bir bayram
 Çöllərdə məskən eylədim .

At olanda yoxdur meydan
 Mənə dağ daş ölub hərya
 Cavan öldü gözəl ceyran¹
 Çöllərdə məskən eylədim .

Çoban pozulmuş əhval ilə dedi: Aşıq bu uşaqların anası bunlar körpə ikən ölub. Bunlar mən özüm böyütmüşəm saranın atası kimin bunlara həm ata olmuşam, həm ana. Ancaq mən özüm də uşaqlıqda ata – ana məhəbbəti görməmişəm ata – anamı süd əmər ikən əldən vermişəm. Ürəyim yaradı.

Süd ammədim qana – qana

¹ - Ceyran çobanın həyat yoldaşymış ki cavan çaği dünyasını dəyişmişdir

Nə ata gördüm, nə ana
Düşdüm mən bu biyabana,
Çöllərdə məskən eylədim .

Gecə günüz biyabanda,
Ciyər yandı Qara qanda,
Mən xoş olmadım dövranda,
Çöllərdə məskən eylədim .

Aşıq ilə şair görür Çobanın dərdi bunlardan çoxdur.
Çobanın dərmini qoysan Qara dağın belinə Qara dağ əyilər .
Çoban şairə deyir: Tək sən elini əldən verməyibsən,
mənim də əlim el- obamdan üzülübdür.

Dağılıb yurdum- məkanım
Heç ölubdur adım- sanım
Biyabanda çıxıb canım
Çöllərdə məskən etmişəm .

Yay yaylağa, qış arana
Düşdüm dağlarda borana
Yurdum ölubdu virana
Çöllərdə məskən etmişəm.

Aşıq gəl eşit sözümü
Ağladıb fələk gözümü

Çoxdur Əli-nin dözü mü
Çöllərdə məskən etmişəm.

Qış qışlağa, yay yaylağa,
Hər bir nökər oldu ağa
Mən düşdüm daşınan dağa
Çöllərdə məskən etmişəm.

Gözüm arınmadı yaşdan,
İncidim qohum qardaşdan,
Vəfa gördüm bu dağ- daşdan
Çöllərdə məskən eylədim .

Bükülüb Əlinin beli
Dağılıb başından eli
Tutmayır danışa dili
Çöllərdə məskən etmişəm.

Şair yenə xəbər alır:

Qoç iyidlər göy atları çapardı
Gözəlləri apbəkləri yapardı
Hansı yellər əsdi, sellər apardı
Çoban soylə İnallılar necoldu?,

Qara bulud yağışları ələrdi
 Güllələri düşman bağrın dələrdi
 Dəstə- dəstə qonaqları gələrdi
 Çoban qardaş bizim ellər necoldu?

Düzülərdi qatar – qatar dəvəsi
 Qulaq kər eylərdi zənglərin səsi
 Şir kişilər oğlu – qızı nəvəsi
 Çoban qardaş bizim ellər nec oldu

Qonça olsa bülbül qonar gülşana
 Niyə gərək dərddli dərdə qurşana
 Ellərindən bir vermədin nişana
 Çoban qardaş bizim ellər necoldu?

Niyə gərək qəm eldarı bürüyə
 El dalıca şirin canı sürüyə
 Qəriblikdə qalıb yana, çürüyə
 Çoban qardaş bizim ellər necoldu?

Aşıq Çobanın dünyasına baxır, yaşayışına baxır,
 Çobanın dünyada mal- dövləti hesablanan, sürüyə göz
 dolandırır, sürünün içini dolanır. sürünü belə oxşayır:

Qanşar gəldim bir Çobana
 Sözləri baldı yoldaşlar

Şişək ləri gəlməz sana
Beş qoçu çaldı yoldaşlar

Gözəldi onun işləri
İnci- sədəf tək dişləri
Toxluları- çəpişləri
Dörd qoçu ağdı yoldaşlar.

İçir bulaqlar suyunu
Yüzdən keçibdi qoyunu
Tutsun oğlunun toyunu
Ta özü sağdı yoldaşlar.

Sözün deyir yana – yana
Geyinməyibdi əlvana
Süd – qatıq daşıb hər yana
Ev dolu yağdı yoldaşlar

Qonaqlar görürlər o yanda bir alaçıq var o alaçıqdan
yavaş – yavaş səs gəlir. Gedib görürlər iki dənə boynu
yoğun cavanı Çoban tutub qıç- qollarını bağlayıb salıb o
alaçığa. Xəbər alırlar: Çoban bunlar kimdir, bunları niyə
bağlayıbsan?

Çoban deyir: bunlar gəlmişdi mənim davarlarımı
oğurlayıb aparalar. Biz də tutub qol- qıçlarını bağlamışdıq

ki, bilələr, qəhrəman Çobanın dövrəsinə heç oğru dolana bilməz.

Aşıq sözünün davamında belə söyləyir:

Deyir sözünün doğrusun

Tutub sürünün oğrusun

Yüzə yetirib toxlusun

Qaradı – ağdı yoldaşlar .

Çobanla şair aşığa bəh- bəh, sağ il deyir, Çoban da sözüvü belə irəli sürür:

Qardaş hünərlər var məndə

Oğrular çəkmişəm bəndə

Yayın sözüm kətdən – kəndə,

Çobanız sağdı yoldaşlar

Viqarlı dağdı yoldaşlar.

Aşıq ilə şair Çobannan xahiş elirlər ki oğruları bağışlayıb buraxsın. Çoban deyir: mən bunları bu tezlikdə buraxmazdım, amma sizin ehtiramıza buraxıram.

Şair görür Çobanın qızları sakit oturub bunların sözlərinə diqqətlə qulaq asırlar. Saz çalınanda yana- yana bu saza baxırlar. Şair Çobandan soruşur: elə bil bu qızların da sözləri vardır? Çoban deyir: Qızım sözünüz var?

Qızların biri deyir: ata əgər icazə versən biz də sözümüzü
saz ilə deyək!

Çoban deyir: olsun deyin bala!

Aşıq sazı götürüb dilləndirir, görək qızların sözü nədir:

Sara:

Qurbanam obaya, qurbanam elə
Sazların başında qotaza, telə
Bəlkə bu saz mənim dərdimi bilə
Çal Aşıq, çal Aşıq, el yada düşdü .
Saranı aparən sel yada düşdü .

Sərvnaz :

Qurbanam bağçaya, qurbanam bağa
Buludlar kişnəyə, yağışlar yağa
Anasız böyüdüm düşdüm bu dağa
Çal Aşıq, çal Aşıq, el yada düşsün .
Ürəkdən ürəyə qoy cada düşsün .

Sara:

Bax Aşıq, bax Aşıq, üzümdə xala
Dilim dodağımı bürüyüb bala
Kaş mehr-i məhəbbət həmişə qala
Çal Aşıq, çal Aşıq, el yada düşdü .
Saranı aparən sel yada düşdü.

Sərvnaz:

Qurbanam payıza, qurbanam yazan

Aşıqlar əlində sədəfli saza

Bu saz mənim dərdim ellərə yazan

Çal Aşıq, çal Aşıq, el yada düşsün .

Ürəkdən ürəyə qoy cada düşsün .

Sara :

Düşmüşük dağlara düşmüşük daşa

Biz iki bülbülük gəzirik qoşa

Sərvnaz söyləyir Aşıq xoş yaşar

Çal sazı, çal sazı, eldən yad eylə

Bu Çoban atamı eldə ad eylə .

Sərvnaz :

Qurbanam yağışa, qurbanam Qara

Bağçalar baharda qurşanar bara

Sarada sözlərin süylədi tara

Çal Aşıq, çal Aşıq, eldən yad eylə

Mənim qardaşlarım oxşa ad eylə.

Qızların sözü tamam oldandan sonra Aşıq sazı yerə qoymayıb, onlarda olan iste'dad ono zövqə gətirib onları belə oxşayır:

Aşıq Götürüb deyir :

Bellərində vardı kəmər
Gəlir bylana buylana
Hər biri xurşid-i xavər
Gəlir bylana, boylana

B0yları sərvın ağacı
Ellərin iftixar tacı
İki Qara gözlu bacı
Gəlir boylana – b0ylana .

Yaradanın evi abad
Biri noğul, biri nabat
Qələm barmaq, ağız davat
Yazır boylana – boylana .

Göyün ayı, ulduzları
Sorfalar dadı – düzləri
Çoban Əlinin qızları
Gəlir boylana – boylana

Geyinib qırmızı dona
Gəlir bizim dama qona
İki yaşıl başlı sona
Gəlir boylana boylana

Başlarında gümüş qarmaq
 Bülür əllər – qələm barmaq
 Ağız süddür – dodaq qaymaq
 Gəlir boylana – boylana .

Görməyib ağır elini
 Çin çin eyləyib telini
 Kəmər büzübdür belini
 Gəlir boylana, boylana

Bir baxışda canım aldı
 Məni yaxşı hala saldı
 Qardaş- bacı sözü qaldı
 Gəlir boylana, boylama

Gəzir bu dağ ilə düzü
 Sinəni yandırır közü
 Aşıq da söyləyir sözü
 Gəlir boylana, boylama

Aşıq ilə şair istəyirlər Çobanın xidmətindən mürəxxəs
 olalar. getmək icazəsi istirlər.

Uca dağlar başı çəndi
 Getməyə rüxsət istirik
 Yol uzaqdı fürsət kəmdi

Getməyə rüxsət istirik

Qız- oğul sağda – soldadı
Peymana dol ha doldadı
Ellərin gözü yoldadı
Getməyə rüxsət istirik

Dərviş, sözü belə söylə
Xəncər al bağrımı teylə
Duz- çorəyi halal eylə
Getməyə rüxsət istirik

Aşıq da şairin sözünün dalın tutub deyir:

Çoban bu çadırın dönsün saraya
Biz gedirik sağlığınan qalasan
Mərhəm qoydun sızıldayan yaraya
Biz gedirik sağlığınan qalasan .

Çoban qardaş sənin adın var olsun
Çaylaqların yağış olsun qar olsun
Biyabanda allah sənən yar olsun
Biz gedirik sağlığınan qalasan

Çoban qardaş günün -gündən ağ olsun
Dərd düşmənin sinəsində, dağ olsun

Ağır elin gözəl oban sağ olsun
Biz gedirik sağlığınan qalasan

Yaylaqların çiçəkləri açılsın
Toxlun yesin çəpişlərin atılsın
Şişəklərin pərvar olsun satılsın
Biz gedirik sağlığınan qalasan

Çoban qardaş gül dövrəvi bürüsün
Düşmənlərin ömürləri çürüsün
Oğlanların dolandırsın sürüsün
Biz gedirik sağlığınan qalasan

Obaların yaylaqlara düşsünlər
Bulaqların sərin suyun işsinlər
Qazan qazan süd ocaqda pişsinlər
Biz gedirik sağlığınan qalasan

Çoban qardaş qışın dönsün yaz olsun
Dörd bir yanın ördək olsun, qaz olsun
Günü gündən sənin kefin saz olsun
Biz gedirik sağlığınan qalasan

Çoban qardaş vəfalısan ellərə
Sonaların şeyda olsun göllərə
Aşıq sənin adın salar dillərə

Biz gedirik sağlığınan qalasan

Çoban, Aşıqla şairi yola salır, burda belə söyləyir:

Heç ağac olmasın qolsuz- budaqsız

Gedin balam bir allaha tapşırdım

Heç evi etməsin allah qonaqsız

Gedin balam bir allaha tapşırdım

Yoxumudu ağ və əlvən otaqdan

Köhnə çadır sizi saldı damaqdan

Heç kəs doymaz sizin təkin qonaqdan

Gedin balam bir allaha tapşırdım

Gecə-günüz biyabanda qalmışam

Mətləbimi mən allahdan almışam

ömür boyu qonaq yola salmışam

Gedin balam bir allaha tapşırdım

Mərd olanlar pislik salmaz araya

Namərd insan mərhəm qoymaz yaraya

Qayıdanda yenə gəlin buraya

Gedin balam bir allaha tapşırdım

Allah verib bizə belə fərmanı

İnsan qoya yaralara dərmanı

Çoban Əli gəlsəz kəsər qurbanı
Gedin balam bir allaha tapşırdım

Çoban oğlanlarına deyir siz sürüyə yiyə durun, mən qonaqlarımızı aparım xərərud çayından geçirdim qayıdım .

Gəlib çatıblar xərərud çayına. Bahar fəslidi. allahın qudrətindən çay dolusu su gəlir. Şair ilə Aşıq xərərud çayından yol istəyirlər, əvvəlcə Aşıq başlayır:

Xərərud qoy əzəl içim suyundan
Xəbər verim təbiətin, xuyundan
Çox move vurub aşma insan boyundan
Bir yol görsət keçim gedim elə mən

Xərərud çay tarix boyu yaşırısan
Gah durursan gah move vurub daşırsan
Gah qalxırısan dəvə boynu aşırısan
Bir yol görsət keçim gedim elə mən

Sözlərimi söyləyəyəm mərdana
Xərərud çay xarıldama hər yana
And verrəm Tövrət, İncil, Qurana
Bir yol görsət keçim gedim elə mən

İndi şair yol istəyir .

Xərərud çay batma qana
Qəsd eyləmə şirin cana
Bax Tövrata, bax qorana
Bir yol görsət keçim səndən .

Gül - çiçəklər biçim səndən

Düşmə belə şitablara
Çəkmə məni girdablara
Bax müqəddəs kitablara
Bir yol görsət keçim sənən
Gül - çiçəklər biçim sənən

Xərərud çay aşma – daşma
Məvc vurub daşdan aşma
Eldaram baş – başa qoşma
Bir yol görsət keçim sənən
Gül - çiçəklər biçim səndən

Çoban deyir: beləsi olmaz, gəlin mən sizi bu yaxında olan bir keçiddən keçirdim. Çoban onları keçirdib, özü də İnalılar yaylaqınacaq onlarla gəlib, onları oraya yetirir. onlar çatıblar yaylağa, görüblər yaylaq xəlvətdir. Şair bir ah çəkir. sonra aşığa deyir: aşiq sazını sal çiyinəçal, sözüm var! Görək şair nələr deyir:

Qar- soyuqlar sənə düşdü
Yanan çıraqların keçdi
Ellərin sinəndən köçdü
Baş- ayağın xalı yaylaq

Açılıb çəmənlər, güllər
Oxuyur şeyda bülüllər
Gedib sənəndəki ellər
Hanı gilim- qalı,yaylaq?

Qar alıb baş- ayağını
Coşdurubdur bulağını
Köçurdubdu qonağını
Dörd bir yanın xalı yaylaq .

Qar- soyuq dövrəni aldı
Səni yaman günə saldı
El köçdü obası qaldı
Yığışdırdın balı yaylaq.

Köçübdü tanışlar- yadlar
Kişnəməyir kəhər atlar
Dərviş deyir bağrım çatlar
Yaman etdin halı yaylaq!

Hanı elin, obaların?
Baş- ayağı güllü yaylaq
Boşdu yurdun- yuvaların
Sonaları göllü yaylaq.

Hanı qoyun- dävələr
Gəlin salan gəbələr
Köçub oğlun nəvələr
Uşaqları dilli yaylaq.

Gül- çiçəkli kövsənlər
Hanı tuluq qoşanların
Oynur ceyran dovşanların
Ceyranlı- marallı yaylaq.

Köçdürübsən qonağını
Coşdurubsan bulağını
Qar alıb baş- ayağını
Çay- çeşməli, selli yaylaq

Gözəllər vardı nazlı
Aşıqları əli sazlı
Behrəvan dərdləri yazdı
Süsənli- sünbüllü yaylaq

İndi İnallıların yaylağında Çobandı, şairdi, Aşıqdı.

Şair deyir Çoban, bu yaylağa da gəlibsən?

Çoban deyir: A- şair yer var ki Çobanın ayağı dəyməsin?

O sözünün davamında belə deyir :

Yemişəm fələkdən daşı
Mən bu çöllərdə, çöllərdə
Axıb gözlərimin yaşı
Mən bu çöllərdə- çöllərdə

Gəzirəm dağınan daşı
Bəlaya qatmışam başı
Atmışam qohum-qardaşı
Mən bu çöllərdə, çöllərdə

Ürəyimdə çoxdu sözüm
Sinələr yandırır közüm
Günəş vurub Yanıb üzüm
Mən bu çöllərdə çöllərdə

Görək şair Çobanın cavabında nə deyir :

Fələk əyibdi belimi
Qərib ellərdə – ellərdə
Yadlar bilmədi dilimi
Qərib ellərdə – ellərdə

Çoban sözlərini qandım
Mən də sənin təkin yandım
Yamanlıqlardan usandım
Qərib ellərdə – ellərdə

Məndə obamızı atdım
Bir zaman qəflətdə yatdım
Cavan ömrü ucuz satdım
Qərib ellərdə – ellərdə

İndi Aşıq şairə belə cavab verir:

Fələk mənə tərsə baxdı
Sözüm dillərdə – dillərdə
Gözlərimin yaşı axdı
Çay tək sellərdə – sellərdə

Aşıq keçən günün sanar
Kimlər sözlərini qanar
Yaşıl başlar düşər yanar
Quru göllərdə – göllərdə

Aşıq atıbdı obasın
Tərk edib yurdun yuvasın
Tapmır dərdinin davasın
Gəzir çöllərdə – çöllərdə .

Şair ilə Aşıq Çobandan xudahafizlik eləyirlərş Çoban öz çadırına qayıdır, şairilə Aşıq üz qoyurlar şailin ata- babası kəndinə. Gəlib Həştabadı keçirlər çatırlar Rəhimabada. (Buin Zəhra məhalında) Şair deyir: Aşıq, bura imam zada Əhməddir. deyirlər bu, imam Rzanın qardaşıdı. Mənim də atam- anam elim- tayfam burada torpağa tapşırılıblar. Gedək imam zada Əhmədə bir səlam ərz eləyək, əhl-i qubura da bir dua verək.

Gəlirlər şairin atasının – anasının qəbirinin üstünə. Şair görür neçə- neçə böyük kişilər, xanlar burada yatıblar, bir iki üç ayrı adamı də gətirib bunların başı üstündə dəfn eləyiblər. Xanlar, bəylər mehtərlərin ayağının altında qalıblar. Şair yana – yana baxır ellərin məzarlarına, ata anasının məzarına, ürəyi coşa gəlir, götürüb məzaristana belə deyir:

Bir gün gəzdim mən bir qəmli məkanı
Hər tərəfdə gördüm insan yatıbdır
Dünya saldı bədənimə təkanı
Gördüm xan və geda yaən- yaən yatıbdır

Sağda ağa yatıb, solunda mehtər
Gözəllər yatıblar mələkdən behtər
Nə almas taxıblar, nə gövhər, nə zər
Min-min Qara gözlü ceyran yatıbdır

Ürəkləri bir- birindən yaralı
Fələk salıb ellərindən aralı
Anaların Qara gözlü maralı
Baxır-bir-birinə,heyran,yatıbdır

Oxudum bir- bə bir yazılan daşı
Od aldı,alışdı ürəyim başı
Çağırdım orada hər qələm qaşı
Gördüm ki gözləri giryan yatıbdır

Gözlərim sataşdı orda hər daşa
Gördüm ağa- nökər yatıblar qoşa
Heç kim günahından çəkənmir haşa
Ağa hökm eyləmir,fərman yatıbdır!

Biz karvanıq gəldik karvansaraya
Sarvanımız geyinibdir Qaraya
Bu bir dərddir çəkmək olmaz çaraya
Loqmanlar mat qalıb, dərman yatıbdır

Şah- dərviş tanımır dünya-yi fani
Qəbirlərin yoxdur hesabı- sanı
Varlının- yoxsulun qalmır nişanı
Kəfənlər çürüyüb,ürya yatıbdır

Gün vurar əridər dağların qarın
 Günah ağır eylər insanın barın
 Soruşdum halını çoxlu sərdarın
 Dedi ürəkləri al qan yatıbdı

Orda gördüm təbiətin qəhrini
 Əcəl töküb minlər cama zəhrini
 Kim çəkibdir bu məkanın təhrini
 Çoban ayağında bir xan yatıbdır

Güc eyləyib yeyən özgə malını
 Çiçəkli bir yola əkib çalını
 Orda tutdum bir zalımın halını
 Dedi zalım zar-i girya yatıbdır

Eşitdim orada zəif bir səsi
 Söyləyirdi incitməyin heç kəsi
 Gəlir qulaqlara cərəsin səsi
 Qafilə eşidir, sarvan yatıbdır

Sakit idi ölülərin məkanı
 Hər görən insana verir təkanı
 Ağa-nökər bağlayıblar tükəni
 Cövlan verən yoxdur, meydan yatıbdır.

Gəlin baxın bu qazılmış qəbirə

Uşağa,böyüyə,cəvana pırə
 Şah ilə dərvişi salıblar girə
 Biri giryan,biri xəndan yatıbdır

Əcəl yolub qanatını- qolunu
 Ömrünün bağına töküb dolunu
 Kim tutmayıb bir allahın yolunu
 Sanmasın ki ədl-i divan yatıbdır.

Əziz dostlar əcəl daşdı,can şişə
 Dağ boyda olasan, eyləyər pəşə
 Qəbr içində gəl bax şaha-dərvişə
 Nə kəşkül var,nə tac,çoxdan yatıbdır.

Burda həsrət gördüm qızı-oğlanı
 Bir zəif səs dadə səslir mövlanı
 Nə cavan, nə qoca verir cövlanı
 Çoxdandır boş qalıb meydan,yatıbdır

Hər saəti səlah bilsə yaradan
 Köç elirik biz bu karvansaradan
 Ədaləti aparmayın aradan
 Torpaq altda çox Süleyman yatıbdır

Dərviş deyir:qulaq verin bu sözə
 Köhnələn yaranı etməyin təzə

Geda ilə şah çulanıb bir bezə
Sultan fərman verib, gurhan yatıbdır.

Məzarıstandan üz quyurlar şairin kəndi Xorrəm abad-i
Qacara. Gəlirlər görürlər kənd yıxılıb ağa otaqlar viran
olub. Bağ bağçalar quruyub. kənddə bir kəs qalmayıbdır.
Şairin orada keçirtiyi günləri yadına düşüb, kəndinə baxıb
deyir:

Yad sözü sinəmi dələr
Gör nə gəlib başa kəndim!
Dərviş oğlun qonaq gəlir
Sənə nəğmə qoşa kəndim!

Hanı o güllü yazların
Aşıqlar çala sazların
Hayanda quba- qazların
Göylərdə boylaşa kəndim!

Hanı kəhər, kürən daylar
Kəsildi haylar- haraylar
Quruyubdur axar çaylar
Od düşübdür daşa kəndim!

Hardadır tanışlar yadlar
Köçüb ellər, gedib tatlar

Qoç iyitlər, səmənd atlar
Dağlara dırmaşa kəndim!

Gəldim səndə qonaq qalam
Tir- kəmanım ələ alam
Düşməni qaç – qaça salam
Deyəm azad yaşa kəndim!

Hanı nökər, hanı ağa
Düzülərdi soldan- sağa
Bulutların birdə yağa
Çaylarımız coşa kəndim

Od yandirdim ocağında
Çaydan qurdum sacağında
Məni yuxlat qucağında
Qoyma dərd qatlaşa kəndim!

Yıxılıbdır talarların
Qalmayıbdır divarların
Hayanda mal-davarların
Gözüm doldu yaşa kəndim!

Kəhlikərin, tərənların
Sürərdilər dövrənların
Qara gözlü ceyranların

Qol- qola sarmaşa kəndim.

Hanı bıǵı burmaların
Tavus,qumru sonaların
Boynu uzun durnaların?
Birdə qaqqıldaşa, kəndim!

Hanı buyu minaların
Torpaq tutub sinələrin
Qalmayıbdı çinələrin
Nələr gəlib başa kəndim?

Qonaq gəlib yavər oǵlu
Sözlərini deyir doǵru
İnsan gövhər, yer bir oǵru
Gör nə çəkir haşa kəndim.

Şair yenə də kəndin hal havasından çıxmayıb sözünə belə davam edir:

Anam məni əzdirərdi
Gözəl kəndim, gözəl kəndim .
Bağ bağçada gəzdirərdi
Gözəl kəndim, gözəl kəndim.
Sən sən mənim ürək bəndim.

Anam telim darayardı
Şal boynuma sarıyardı
Qız gəlinin, yarıyardı
Gözəl kəndim, gözəl kəndim

Anam səndə nənni saldı
Şirin laylayların çaldı
Kimin getdi, kimin qaldı
Gözəl kəndim gözəl kəndim .

Özümü yerə salardım
Anamdan qaymaq alardım
Yaşıl səntürü çalardım
Gözəl kəndim, gözəl kəndim.

Sənin sənəndə yatardım
Toza torpağa batardım
kəmanımdan tir atardım
Gözəl kəndim, gözəl kəndim .

Qoşa tığə savlayardım,
Sapandımı tovlayardım
Serçələri avlayardım
Gözəl kəndim gözəl kəndim .

Sənin sənəndə yaşardım

Dərdi- qəmlərdən daşardım
Uşaqlara dolaşardım
Gözəl kəndim, gözəl kəndim .

Ağac atımı çapardım
Yoldaşlarımı tapardım
Səndən çox ləzzət apardım
Gözəl kəndim, gözəl kəndim .

Gör nə qəmlərə dolmuşam
Gül tək saralıb solmuşam
Səndə anadan olmuşam
Gözəl kəndim, gözəl kəndim .

Gör nə çırpınır ürəyim
Bir allah olsun köməyim
Səndə kəsilib göbəyim
Gözəl kəndim, gözəl kəndim .

Canım qurbandı adına
Çatan yox bircə dadına
Düşüb dərvişin yadına
Gözəl kəndim, gözəl kəndim .
Sən sən mənim ürək bəndim

keçmişlərdən çoxlu şeylər şairin yadına düşür. Uşaqlıq xatirələri sənəmə pərdəsi kimi gözünün qanşarından gəlib keçdikdə deyir :

Yanan ürək genə gəldi qəvama
Yavərin karvanı yadıma düşdü
Heç işləri çəkilmədi davama
Gül məmməd sarvanı yadıma düşdü

Zaman gəldi, obalarım çökdölər
Dərə- təpə gədiklərdən keçdilər
Bulaqların sərin suyun içdilər
Tavusun dərmanı yadıma düşdü

Füzul eli bir birinə vurardı
Mənim atam dost məclisi qurardı
Qulamrza qulluğunda dorardı
Yavərin fərmanı yadıma düşdü

Gönlərimiz onda nə xoş keçərdi
Ceyran gəlib bulaqdan su içərdi
Çöbanlar da qoç quzunu seçərdi
Anamın qurbanı yadıma düşdü

Bahar çağı nəm nəm yağış yağardı
Gözəllər də qoyunları sağardı

Dedim ana, nə tez saçın ağardı ?
Yavərin dövrənı yadıma düşdü

Səhər günəş nurun yerə saçardı
Oğul- qızlar dörd bir yana qaçardı
Hər kəs gəlib matahını açardı
Çərçilər meydanı yadıma düşdü

Mən də düşdüm ellərimdən aralı
Bilmədilər gedib oldum haralı !
Ağlayardım,çağırardım maralı
Uşaqılıq zamanı yadıma düşdü

Aşiq gəlib çalardı öz sazını
Uçurardıq qurugölün qazını
Sultan Əli küşgürəndə tazını
Çöllərin ceyranı yadıma düşdü

Şair yana- yana ha oyana baxır, ha buyana baxır, amma bir nəfəri də tapa bilmir. o təmtəraqlı Yavər zan, onun eli həşəmi daha yoxudu. bir ah çəkib həsrətlə öz özündən soruşur:

Yavər baba aranların, düzlərin
Kişilərin fərmanları necəldü?
Uca boylu Qara gözlü qızların

Xoş günləri– bayramları necoldu?

Yavər baba el yaylaqda yaşardı
Süd- qaynardı qazanlardan daşardı
Gözəlləri tuluqların qoşardı
O kərələr, o ayranlar necoldu?

Yavər baba bu tarixdi yazılar
Ürəklərin dərdi- qəmi qazılar
Kəhər atlar, sarı – Qara tayzılar
Bu çöllərin ceyranları necoldu?

Yavər baba elin qalı – gəbəsi
Kişilərin oğlu – qızı nəvəsi
Sürü qoyun, gəllə – gəllə dəvəsi
Obaların heyvanları necoldu?

Yavər baba uca – uca dağların
Bəzənərdi bağçaların, bağların
Boz dərilər, dolu – dolu yağların
O otaqlar, o eyvanlar necoldu?

Yavər baba elin Qara qaşları
Nazik belldən tökərdilər saçları
Elimizin cəng eyləyən qoçları
O cəngahlar, o meydanlar necoldu?

Yavər baba günəş nurun saçardı
Kənd uşağı dörd bir yandan qaçardı
Hərə gəlib öz matahın açardı
Burda düşən o karvanlar necoldu?

Yavər baba dost məclisin qorardı
Füzul eli bir- birinə vurardı
Qulam Rza qolluğunda dorardı
Elə verən o fərmanlar necoldu?

Yavər baba o gün hardan tapılar
Sınan ürək bir birinə yapılar ?
Bal- kərələr, eldə açıq qapılar
O qonaqlar, o dövranlar necoldu?

Yavər baba o mehrəban dayalar
Üzlərində necə abır – həyalar
Boz bulaqlar, o kölgəli qayalar
O Çobanlar, o sarvanlar necoldu?

Yavər baba obamızın karvanı
Durna kəklik, göyərçini tərlanı
Tavuz xala, Türkəsaya dərmanı
Heç bilmədim o dərmanlar necoldu?

Yavər baba hardan tapım elləri
Çay tək axır gözlərimin selləri
Əkinçinin oraqları, belləri
Gözəl – gözəl o xərmənlər necoldu?

Yavər baba dünya belə keçərmiş
Namərd fələk əkdiklərin biçərmiş
Heç bilmirdim hər düşünlər köçərmiş
Bəylər quran o divanlar necoldu?

Yavər baba kim dünyada qalarmış
Zaman bizə ayrılıqlar salarmış
Əcəl vurub hər bir camı calarmış
O vicdanlar, o imanlar necoldu?

Yavər baba oğlun dedi sözləri
Ürəklərə çəkdi yanan közləri
Dərviş deyir itirmişik sizləri
İsa- Musa, o Umranlar necoldu?

Amma yenə də şairin ürəyi aram tutmayıb söyləyir:

Qoç iyidlər bir – bir gedib əlimdən
Çəkibdi sinəmə yağ qırmızı
Buin Zəhra adın düşməz dilimdən
Daşları, torpağı dağı qırmızı

Buin Zəhra allah sənin yarındı
 Hər bir yanda rəşid oğlan varındı
 Sərdarın qəl'əsi iftixarındı
 Otağı, eyvanı – tağı, qırmızı

Mən qurbanam səndə gəzən sənəmə
 Yanaqları tay əqiq-i yəmənə
 Yavərin çadırın qorun çəmənə
 Yələni, qotazı – bağı qırmızı

Min üç yüz qırx idi saldı təkani
 Topraqlarda qaldı insanlar canı
 Viran oldu xanlar bəylər məkanı
 İçirdi zəlzələ ağı qırmızı

Gedin deyın adam didən qurdlara
 Gəlsin baxsın veran olan yurdlara
 Gör nə payan verdi o umudlara
 Qaldı sinələrdə dağı qırmızı

Eşidənlər bu dərvişin sözüdü
 İnallılar obaların gözüdü
 Demə Buin, bəlkə behişt özüdü
 Süsəni, sünbülü tağı qırmızı .

Şairin sözü belə davam edir:

Səlam obaya-ellərə

Ana yurdum Buin Zəhra

Tikanın bənzər güllərə

Ana yurdum Buin Zəhra

Düşmanı sallam bəlaya

Dost ürəkdən qəm calaya

Torpağın bənzər təlaya

Ana yurdum Buin Zəhra

Fələk səni məndən aldı

Şirin xatirələr qaldı

Daşın mərcan, suyun baldı

Ana yurdum Buin Zəhra

Bulaqların suyu qətdi

Ürəyimiz sənə bətdi

Dörd bir yanın gözəl kətdi

Ana yurdum Buin Zəhra

Ellərin qeyrət qanı

Sənə qurban dedim canı

«salar əmcədin» məkanı

Ana yurdum Buin Zəhra

Atalar yadigarısan
Ellərimin vüqarısan
Inallılar diyarısan
Ana yurdum Buin Zəhra

Tariximizədə baqısan
Hər bir susuza saqısan
Yavər xanın oylağısan
Ana yurdum Buin Zəhra

Tarixlərdə yaşa-yaşa
Qoy düşmanın dərdi daşa
Bac vermə heç bir obaşa
Ana yurdum Buin Zəhra

Səni məndən aldı fələk
Gözəllərin sanki mələk
Qismət ola bəlkə gələk
Ana yurdum Buin Zəhra

İnallılar səndə yaşar
Süd- qatıq baydadən daşar
Dərviş oğlun nəğmə qoşar
Ana yurdum Buin Zəhra

Necə gedərdik yaylağa
 Atı salardıq oynamağa
 Hanı nökar, hanı ağa
 Ana yurdum Buin Zəhra

Bülbülün uçmaz çəməndən
 Ürəklər ayrılmaz səndən
 Bac alıbsan Əhriməndən
 Ana yurdum Buin Zəhra

Baxıram laləli dəştə
 Gözəllərin çıxıb gəştə
 Bağların bənzər behiştə
 Ana yurdum Buin Zəhra

Dörd bir yanın uca dağlar
 Ağ almalar, gözəl bağlar
 Yad ölkədə gözüm ağlar
 Ana yurdum Buin Zəhra

Şairinən Aşıq yorulub bir qayanın yanında oturub
 həsrətilə kəndə baxırdılar bir- birini də dindirmirdilər.
 Belə bir vaxtda gördülər bir qoca kişi o yandan gəlir. Şair
 deyir: Qoy görək biz bu qoca kişidən bir xəbər, söz- sav ala
 bilərik ya yox?

Hər ikisi durub qocaya sarı gedib onunla səlam eleyk
eləyib, ondan istəyirlər ki, bunların yanında oturub
sorgularına cavab versin.o qoca kişi qəbul eləyib, bunların
yanında oturur. Şair Qocadan soruşur:

Yirmi ayaq atıllayan Əli xan
Qoca söylə bizim ellər necoldu?
Sarı telli yaşıl gözlu vəli xan
Qoca söylə bizim ellər necoldu?

Namərdlərin gözlərini oyanlar
Köçub oyan, köçübdülər bu yanlar
Börklərini yanqılıcı qoyanlar
Qoca soylə bizim ellər necoldu ?

Göy atları sağı – sola qovanlar
Namərdlərin ağzın – burnun ovanlar
Sarı börklü oyma birçək cavanlar
Qoca söylə bizim ellər necoldu?

Gümüşüdü İsa xanın çömağı
Quruyardı düşmən dili – dodağı
Yavər xanın əlvən – əlvən otağı
Qoca soylə bizim ellər necoldu?

Qoca deyir :

Bu sözdən ucaldı qocanın dadı :

-Veribdi əlindən tanışı – yadı

Eli bürümüşdü yavərin adı

Çərx-i fələk sizin elə güc oldu .

Mən yemişəm oğul fələk daşını

Zaman töküb gözlərimin yaşını

Alışdırdın ürəyimin başını

Nəcür deyim sizin ellər nec oldu ?

Eşitdi şairdən qoca bu sözü

Sinəsın yandirdi ayrılıq közu

Ağladı o yurdda qocanın gözü

Dedi: oğul demə başım gic oldu .

Şair neçə gün el obasının izini yaylaqda axtarandan sonra dağılmış kəndin içini də axtardı. ancaq dəyərli bir nəticə ala bilmədi.

O halda bir ayrı qocanı yavaş – yavaş onlara sarı gəlməkdə görür, ondan soruşur: Ağ saqqal hardan gəlirdin?

Qoca deyir: Yavər xanın çöl bağından gəlirdim o bağa bir tamaşa elədim.

Şair deyir: Aşiq, bix də gedib Yavər xanın çöl bağına, görək orda nə var nə yox ?

Bağa gəlirlər. Görurlər ağaclar bütün quruyub bağ viran olub, iki uç dənə gül solmuş güllərdən açılib. Bir dənə

bülbül də gəlir qonur gülün budağına. Şair deyir: aşiq bu o bülbüllərin nəslindəndi ki gələrdilər bu bağa.

O halda bir sığırçın vurur gülləri tökür. Bülbül narahat olub vurub zağçanı öldürür, amma urəyi soyumur, özünü də vurub tikana öldürür. Şair

Bülbülün ölüsünü gətirib çəmənin üstünə quyur, dərddli ürəyi ilə bülbülə baxıb deyir :

Niyə gəldin Yavər xanın bağına
Ağ günü eylədin Qara bülbülüm
Bir od vurdun bostanına- tağına
Güllərin döndərdin xara bülbülüm

Səni məst eylədi bağın havası
Qulağıma daha gəlmir nəvası
Dərd vardı ki dünyada yox davası
Ölümə tapılmaz çara bülbülüm

Bülbül məskən edib bağın güşəsin
Vurur çəhçəhini oxur duasın
Bir əslandan artıq gördüm qovasin
Zağçanı çəkdirdin zara bülbülüm

Dərdlərdən daşlandım qəmlərdən daşdım
Vətəni boşladım qurbətə qaşdım
Mən də sənin təkin yandım, alışdım

Güllərim dolaşdı xara bülbülüm

Gəzirdim güllərin solu- sağında
Sınəm yandı ayrılığın dağında
Olmayaydin Yavərxanın bağında
Oğlunu sən çəkdi darə bülbülüm .

Şairin sözu belə davam edir:

Köç-köç oldu bizdə köçdük sinəndən
Ana yurdum Buin Zəhra qal indi
Bülüllərin uçdu getdi çəməndən
Ana yurdum buin Zəhra qal indi

Oba getdi, pəs ayrıldım ellərdən
Gözlər doldu, çay dolan tək sellərdən
Qoymam sənə adın düşə dillərdən
Ana yurdum Buin Zəhra qal indi

Suyun baldan, daşın ləl-i Yəməndən
Bir qoludum, ayırdılar bədəndən
İstəmədən uzaq düşdüm vətəndən
Ana yurdum Buin Zəhra qal indi

Yorulmuşam fələk vuran kələkdən
Qəlbirinə saldı, keçdim ələkdən

Dərviş oğlun səni atmaz ürəkdən
Ana yurdum Buin Zəhra qal indi

Mərd iyitlər harda yolu azarlar?
Yad ölkədə mənə qəbir qazarlar
Behrəvanın sözlərini yazarlar
Ana yurdum Buin Zəhra qal indi

Sənin adın günü- gündən ucalar
Heyif fələk mərd iyitdən bac alar
Bir-bir səndən gedər qarı-qocalar
Ana yurdum Buin Zəhra qal indi

Dağlarında qoyun- quzu mələyir
Qara bulud yağışını ələyir
Gözəllərin qoç iyitlər bəlləyir
Ana yurdum Buin Zəhra qal indi

Dörd bir yanda uca-uca dağların
Yaşıllanar bağçaların, bağladın
Qoy xoş olsun naxoşların,sağların
Ana yurdum Buin Zəhra qal indi

Buin Zəhra allah sənin yarındı
Hər bir yanda rəşid oğlan varındı

Yavərin qəl'əsi iftixarindi
Ana yurdum Buin Zəhra qal indi.

BEHRƏVAN İNANLI

Çox hörmətli şair Dərvişxan Behrəvan İnanlı Feyzullaxan oğlu 1934 – də Buyunzəhra şəhrinin Xürrəməbad kəndində dünyaya göz açıb. Behrəvanın atası “Yavərxan” Savə, Qəzvin və Buyunzəhranın ən məşur və varlı- dövlətli xanlarından olub. Bu ailədə göz açıb boya-başa çatan B. İnanlı həmişə yoxsullara kimsəsizlərə himayədar olub və heç vaxt

dünya malına fikir verməyib.

əksinə olaraq bir yaxşı yeməyə, yaxşı geyinməyə və ya mən xan oğluyam bizim neçə kəndimiz sürü- sürü dəvələr , qoyunlarımı , at-qatır və sayırə dünya malı və şan- şöhrət sevən olmayıb və elə

uşaxlıxdan şerə musiqiyə ədbiyatın bütün sahəsinə vurğun olub və gənc yaşlarından qələminən , kağızınan ömür sürüb və indi B. İnanlının dünyamalından heç bir nəyi yoxde hal hazırda Tehranın Kərəc şəhrində bir icarə evdə amma isti bir ailədə və savadlı uşaqlaryetirib və yaşayır ki şairin bir oğlu İranın ən tanınmış həkimlərindən biridir. B. İnanlının bir neçə şer kitabı çap olunub. 3 kilasık Aşıq dastanı yaradıb ki bu dastanlar şairin göz açdığı yurd-yuvada baş vermiş həqiqətlərdir ki B. İnanlı o dastanlar itib-batmasın diyə oları qələmə alıb ki mən o dastanlardan ikisini sizin qulluğunuza çatdırıram. Bu dastanın adı “Pənah və asiye” dastanlarıdır.

PƏNAH ƏLİ VƏ ASİYE DASTANI

YAZANI

DƏRVIŞ BEHRƏVAN İNALLI

böyük allə adı ilə: iran türkmizdə folklorik həması əsərlərimiz saysız və taysız olaraq , bütün bölgələrdə yayılmışdır. bu əsərlərin arasında , koroğlu mənzüməhsinin qolları , hamısından daha geniş yayılmış haması - qəni əsər sayılır. orta iran türkləri arasında « koroğlu» mənzüməhsinin məhtuasından iləm alaraq , aşığılar bir neçə mənzümhələrdə yaratmışlar. əlinizdə olan pənahlı - asiye Aşıq mənzüməsi bunların birisi hesaba gəlir. pənahlı asiye mənzüməhsidə hər bir Aşıq dəstanı kimi insanların adı həyatı və olmuş vəqeyələrdən qaynaqlanan bir əsərdir. bu əsərin ona görə « koroğlu mənzüməhsindən» qaynaqlanmasına takid edirm ki , bu mənzümə « xəzr dənizi» - nin şərq , qərb və cənub hissələrində yaşayan bütün türk ellərinin şifahi yaradıcılığında təsir buraxmışdır. çağdaş orta iran el şairi « dərviş bəhrəvan ınallı» qacar dövründə « büeyn zəhra» türk ictimaytı arasında baş verən bir siyasi hadisə əsasında yaranan həması - qənayı Aşıq mənzüməhsini öz istidadı və şairlik qabiliyyətilə işləmiş , seyyəlləmiş və əlinizdə olan mənzümə və mənsür bir hala gətirmişdir. bu o deməkdir ki ,

şair berəvanin əsəri başdan - başa özü yaratmışdır və yalnız mütif və mövzünü folklordan almışdır. əsərin nəsr parçaları yetgin və bədiy furmalarda tədvin edilmiş , nəzm parçaları isə təbiyə hecayı qaliblərdə və oınaq vəznlərdə axıcı bir diliylə yazılmışdır. şer parçaları o qədr gözlədir ki , onu folklorik nümunələrdən seçmək olmur:

arzum büdür quşa qaçaq nazlı yar ,
 əqab kimi qanad açaq nazlı yar ,
 qolu, yolu açıb , oçaq nazlı yar ,
 dağı - daşı açıb keçmə asiə ,
 arzum büdür , sənə qaçam asiə !

şair hətta bir çox yerdə şerdə işləmiş bədiy sənətlərdən də faydalanır. gözl qafihə-lər , orie yatan təlmihlər , ıhamlar , cınaslar və bu kimi sənətlər , şeri başdan - başa çulğamışdır. mənzümhə-nin ara - sıra verilən şer parçaları hamısı Aşiq şeri və furmasında yazılmışdır. bu da şairin gerçəkdən el ədəbiyatı və şifahi şerimizə olan bağlılığını göstərməkdədir.

dərdindən düşdüm çöllərə ,
 düşəmüşam qərbə ellərə ,
 sözüm düşübdür dillərə ,
 ə necə deyim məlk mənzər ?

yuxarıdan verilən məsraların hər oçündə düşmək məsdəri sərf olunmuşdur , lakin o qədr gözl yerinə düşmüşdür ki , ləfzşnaslıq baxımından şerə daha bədiy gözəllik gətirmişdir pənahlı - asiə hekayəsi « büeyn zəhra» şəhrinin həndhürində köçri olaraq , heyvan saxlamaq və əkinçiliklə həyat sürən « ınallı» eli , düqqüz qəvlə bölünür. o qolların biri « putalı» tayfası - dir. putalı tayfasının qışlağı « qəzüyn» şəhrinin « şaə abbası körpüsü»nün yanındadır. « qacarlar» hakimiyyəti dövründə , nədənsə putalı tayfasıyla o məntqihə yaxın bölgələrdə yaşayan türkman tayfalarının birinin arasında acılıq və döşmənlilik qabağa gəlir.

tasüflə həтта ıř oraya çatırkı , iki tayfanın kiřiləri at və sılah götürüb döyüş meydanına yəvllanırlar. iki tayfa bir - biri ilə qarşılaşır. ağır savař baş verir. hər iki tərəfdən neçə - neçə oğullar öldürülür , neçhələri yaralanır , neçhələri isə yaxalanıb əsır gedir. putalı tayfasında çox gözl - göyçk , qollu - bilki büylü - bükünlü və qurxmaz bir ıgıd varıdı. bu ıgıdın atasının adı « gülmhmd» anasının adı « anabıgm» öz adı isə « pənahlı»aydı. pənahlı putalı eliyaylə savařan turkman tayfasının əsırı olur. onlar pənahlını dustaq edib onu dilə tutaraq , putalı tayfhsının gizli sırlarını deditmhiə çalışırlar , amma neçə yerdən yaralanmış pənahlı bu tezlikdə yumuşanıb hər sözü deyn diyldi. belə görün düşmən başçıları , əvlcə əvnun yaralarını sağaltmaq və onun qəlbini ələ gətirmklə aldatmaq məqsədiaylə « asıh» adlı çox gözl , dilli ağızlı hüřlü - başlı və cərrahlıq bilən bir qızı dustaqxanaya göndrirlər. qız ilk növbə dustaqxanaya gələndə , pənahlı yatıb yuxlamışdı. qız onun başı üstündə oturub , yaralarına sıǵal çəkrhk , řirin diliaylə onu çağırmaǵa və oıatmaǵa çalışır.

yandırdin gül və gülřni
bu zındanda yatan oǵlan
səndə var mərdlik niřanı
el dadına çatan oǵlan

aç gözün yüsfi – sanı
gör baş üstə zuleyxanı
axır yaraların qanı
qızıl qana batan oǵlan

ayrılıbsan vətəninədən
bülbul oçub çəmnindən
řıkarın qaçmaz kəminindən
oxlarını atan oǵlan

« asıh»ım qan ağılaram
 dərdli sinhə-lər dağılaram
 əhd edib, pıman bağlaram
 dəvşmn qana qatan oğlan.

oğlan onun sözüne gözlərini açıb , yerindən qalxıb oturur. ilk görüşdə oğlan qızın , qız da oğlanın gözəlliyinə heyran qalır. bir az oz - ozə , göz - gözə baxandan sonra , qız oğlana deyir: ay oğlan , mənim adım asıhdır , di , görüş , sənin adın nədir ? oğlan cavab verir: mənim-də adım pənəhəlidir , mənim adımlı bildin , bilməhdin , sənə nə fərqi vardır ? qız deyir: - zıanı əda yoxdur. mən sənın yaralarına həkimlik etmə - yə gəlmişəm , həkim xəstəsinin , xəsth-əysə həkiminin adını öyrənməhəlidir. nəhayt yaraları bağlayaraq danışığa girişdilər. danışdıqca da qızın oğlana , oğlanın isə qıza məhəbbəti artırdı. oğlan ürək duyğularını dilə gətirə - bilməsidi də , oriyəndə belə tərənüm edirdi:

xəstə yatmışdım dustaqxanada
 bir can alan gəldi yanıma mənim
 hüridən , məlkədən , pəridən əgözl
 qəməzhəsi susayıb qanıma mənim.

bülüd arxasında məə - mənür ,
 ə sərandazı düşdü , göründü qəmr ,
 ayağı altında zər ilə zivər ,
 titrətmə salıbdır canıma mənim ,

gözləri şəhlədir , Qaradır qaşı ,
 ə od alıb eşqindən orıym başı ,
 didi bədənime sevdası daşı ,
 düşdü qol - qanadım yanıma mənim.

asiə onun yaralarını bağladı , yemhiyni yedirdi , içmhiyni içirtdi , əlini -
ozunu yüyüb , sağlıqla qal ! deyib getdi. pənahəlinin yaraları-nın ağrısı
quysa da , asihnin eşqi onu yatmağa quymadı. gechni səhərə kimi ayıq
qalıb orıynın sözünü asihlə necə deyhchiy barhədə düşünürdü və bu
sözləri oriyəndə təkrar edirdi:

üriyəmdə dərqli - dərqli sözüm var ,
səndən ed-nmrəm punhan asiə !
bu genlikdə dünya mənə dar olub ,
gəl bağlayaq əhd və pıman asiə !
bir silkin tağ üstə , gəl-çix qabağa ,
ikimiz dayayaq dudaq - dudağa ,
bəlkə şəkst verh-k dərdə ,
fəraqa , ə o Qara gözlərə qurban asiə !

elimdən ayrıldım , dəvşdüm dər - bədr ,
səninşqin məniaeylhdiməztər
qəməzhn oxlayandan yaradır cigr ,
səndə var bu dərdə dərman asiə !

şirindir ləblərin ney şəkrindən ,
niyə gizlhdirsn əşhdini məndən ?
öldü var , bünü bil ! döndü yəvʃ səndən ,
bir əömr olsa yerim zından asih:

mən səni sevmişəm sanki əzəldən ,
ağacdır ki vəfa görməz xəzəldən ,
dönməz pənahlı sən tək gözəldən ,
hər nə ağır keçə dövran asiə !

nəhayt gecə suna çatdı , səhər açıldı , asiə genə , pənəə - əliə dava -
dərman etmhiə dustaqxanaya gəldi. yuxüsüz qalmış pənahəlinin özünə

baxdıqda , onun gözlərini qızarmış gördü. gözlərin niyə qızarmış ? - deyər , sual verdikdə , əvğlan genə ədə ona eşq və məhəbbətini gizlədər deyir: dünn axşamdan bəri gözlərim ağrır. bu sözə inanan qız deyir: darıxma , sabah gələndə , sənə gözlərinə də dərman gətirə - cəhim. o gün ədə artıq sevgi və şirin dil ilə onun yaralarına və yemək - içməyə baş qatır , onu danışdıraraq putalı qüştünün gizli sırlarını öyrətmək yerinə , onun kim olduğunu , evli və ya subay olduğunu və hər zəddən artıq nəhiyə düşündüyünü öyrətməyə çalışır. pənahəli bu sorğulara dildə başqa cavablar söylə - yirdisə , ürəkdə belə söyləyirdi:

qüç qüzüydüm , gətirdilər meydana ,
yandı Qara bağrım , döndü bırıana ,
ışım çəkdi bu Qaranlıq zındana ,
arzum bu dür sənə qaçam asiyə ,
bu bağlı yolları açam asiyə.

yarım yuxdürki gözəlsin yolumu
sən yarım ol , aç bu bağlı qolumu ,
bürüsə ədə düşməni sağım ,
sülümü cəhd ilələrəm qüştək oçam asiyə ,
arzum bu dür sənə qaçam asiyə !

arzum büdür quşa qaçaq nazlı yar ,
əqab kimi qanad açaq nazlıyar ,
qolu , yolu açıb , oçaq nazlı yar ,
dağı - daşı aşib keçməsi asiyə ,
arzum büdür sənə qaçam asiyə !

asiyə rəhmət gəl , səvab eylə əsn ,
ə sən tərən ol , məni əqab eylə sən ,
məni qurtarmağa şətab eylə əsn !
ə qəvrtülüş bədhəsin içməsi asiyə ,

arzum büdür sənə qaçam asiə !

demhə zıندانbanlar asının pənahəliylə bir belə yumşaq və məhəbbətli davranışını gördükdə , acıqları tütür və hər ikisini incitmək qərarına gəlirlər ; bünagörhdə o gecə zıندانbanlar pənahəli saxlanılan yerin şəmələrini söndürürlər. sabah yenih də asiə dustaqxanaya gəlir və qapıdan ıçı geçəndə pənahəli olan damı Qaranlıq görür , hardan tapmalıdı , bir şəm tapıb yandırır , bir əlində şəm , bir əlində gətirdigi göz dərmanı ıçı keçir. onun gəlmhiyni görn pənahəli yavaş - yavaş bu sözləri tərnum etmhiə başlayır:

gözüm ağrır ıçı dülü qanilə ,
asiə gəliri yüz dərmanilə
burdan qurtulam bu xəsth canilh
götürüb səni ədə qaçam asiə !

asiə gəliri əldə şəmilh
orım dülüdür dərd və qəmilə ,
öz elimdə tüyün ətutam əcmilh
əgr bağlı yolum açam asiə !

qəmli ürək yaman dülüb qubara ,
ə fəlk salıb el - obamdan avara
yaman göndə asiə , çat havara
bəlkə bu cəlhə-dən oçam asiə !

asiə gəlib , onun yanında oturdu. onun gözlərinə dərman qüydü. o , bu gəvni hər nə qədr oğlana olan eşq və məhəbbətini gizltmhiə çalışdısa , başarabilmhdı ; olan - buyandan danışaraq söylhdi: oğlan , mənim sənə yazığım gəlir , gəl səni el böyüyümüzün yanına aparım , sən ona yaluar - yaxar elə , mən ədə sənin gunahsız olduğunu inandırmağa çalışım ,

bəlkə o səni bağışlaya , yuxsa bu yaş dustaqxanada qalıb çürüyrsn ! bu sözləri eşidən pənahəli belə cavab verdi:

dörd bir yanımlı buran ola, qar ola
qəm karuani sinhm əvştə bar ola
böyük dəvniyə zəndan təkin dar ola
sızlamaram zil və bəmələr içində

mən demirm qədim səni bürüməz ,
ə hansı qardır , gün dində əəriməz
mövlasına bel bağlayan çürüməz ,
ə min il qalsa şeə və nəmlər içində

qəm çanağın sındıraram , calaram
namrdlərin var - yuxünü talaram
düşməni nəşin, nəş avstunh qalaram
yata biləmm dərd - qəmlər içində

gövlüm istir namə yazam mərdlərə ,
ə səlamlar göndrəm fərda - fərdlərə ,
pənahlı qərq olubdur dərdlərə ,
dərmanını tap ver əmlər içində !

rua biləmə pənahlı xuar olsun
qərət yerdə dərdə gərftar olsun
dəə eylə allə məne yar olsun
sızılmayım el və cəmlər içində

bu sözləri eşidən qız dedi: oğlan , sən həm inamlı , həm ədə dözümlü oğlansan , mən sənin öldürülməyinə və ya dustaqxanada qalmasına qıymayıram , səni buradan qurtarmağa bir yol tapmalıyam. bu sözləri eşidən oğlanın əvrəyinə omud və sevinc calandı və ona xətaba söylədi:

sənsən edən hər dərdimə dərmanı
qoyma verim dustaqxanada canı
hər qədmən kəsdirhrəm qurbanı
arzum бүdür burdan qaçam asiə !

görüm əsni həq əsalmasın ənzərdən ,
sevindirdin sən məni bu xəbərdən ,
əslan qızı , qürxün ivxdür xətdən ,
arzum бүdür burdan qaçam asiə

zındanda min bəla gələr canıma !
sınar qol - qanadım , düşür yanıma ,
zındanbanlar susuzdular qanıma
arzum бүdür burdan qaçam asiə !

bu sözləri eşidən asiə oriyəndə gizlətdiyi duyğularını dilə gətirərək deyir:
pənahəli , allah quysa , buradan qurtulabilən , məni ədə özünə aparmağa
söz verirsənmi ? pənahlı deyir: sən gəlsən , gözümlə apararam , bu
mənim arzumdur. qız deyir: sən bu sözünə nə qədər inanabilərsən , lap
arxayın olum - mü ? oğlan belə cavab verir:

oldu məhəbbətin dərdimin əəmi ,
dağıldı qəlbimin qəhəsi , qəmi ,
pəruana kəvlərlər , buşlamaz şəmi
sənsiz bu zındandan qaçmam asiə !

eşqinin oxları diyədir cana ,
mən vəfa eyləyəm əhdə , pımana ,
and olsun turata , incil , qurana ,
sənsiz bu zındandan qaçmam asiə !

əgr bu zındanda buyanam qana ,
əəyilmm heç zəman səvltana , xana ,
and olsun etdigim əhdə , peyman ,
ə sənsiz bu zındandan qaçmam asiə !

gözlərin eyhləmə yaşaylə dülü ,
kəhr at minrəm açaram yolu ,
qıraram qıçları , tökrəm qolu ,
sənsiz bu zındandan qaçmam asiə !

mən səni sevmişəm etmrəm haşa ,
əgr dar tənabın salsalar başa ,
şəhla gözlərini duldurma yaşa ,
sənsiz bu zından qaçmam asiə !

asiə zənciri açsan qolumdan
düşməni quvaram sağ və sulumdan ,
quymagınan məni qalım yolumdan
sənsiz bu zından qaçmam asiə !

bu sözlər asıhını inandırır. asihaysə ona deyir: - mən əlimdən gələni
elhihchim , bəlkə səni qurtaram. pənahəli yenə sözə başlayır:

asiə qurbanam ozündə telə ,
xurmayisaçları tökinchbelə ,
məni tez qurtarkı , ruhum dinəclə ,
əlın qadasını alım asiə !

asiə qurbanam şirin sözlərə ,
o qələm qaşlara , şəhla gözlərə ,
sinhm düşüb ocaqlara ,
közlər yamandır zındanda halım asiə !

asiə cəmalın bənzhiyr günə ,
ə gözlərin kafırı gətirr dinə ,
dərdlərim qalanıb , çəkmhiyr sinə ,
quyma yaman gündə qalım asiə !

asiə qurbanam özündə xala ,
dudağın bənzhiyr pətkdə bala ,
gəl , şadlıq camını gövlümə cala ,
quyma qəm gölünə dalım asiə !

boynuna düzübsn yaqut və almas ,
eşqinin dərdinə düşn sağalmaz ,
xan - bəgə yox , sənə edim əltmas ,
aç qolum bəvinuna salım asiə !

asiə gəlibdir başıma bəla ,
düşməni salandan mən qıl və qala ,
gəl aç qollarımı məni sal yola
qüş tək azad qanad çalım asiə !

geyinibsn zər və zıba qumaşa
qurban Qara gözə , hılalı qaşa ,
dür ayağa , yeri ! edim təmaşa ,
dəvzəlsin bu püzgün halım

asiə !
asiə düşəmüşəm aluva , oda
yanıram ocaqda məsəl bir buta ,
kimdir oddan məni al atıb tuta ?
yaxılmamış pərim , balım asiə !

asiə bu sözləri eşidib deyir: mən sənin qürtülüşün oğrunda var
gücüməylə çalışacağam , amma sən də zındanbanların vasithsiaylə
elimizin böyüyünə yaluarķı , səni bağışlaya , yola sala gedəsən !

pənahəli cavab verir:
asiə yüsfi tək düşsm də çaha ,
anamın sinh^۷si çəkilsə aha ,
yaluaran deyilm sultana ,
şaha gəl aç qollarımı qaçım asiə !

dağda - daşda maral kimi mələrəm ,
bir aə çəksm dağı - daşı dələrəm ,
gözüm yaşın bülüd kimi ələrəm ,
gəl aç qollarımı qaçım asiə !

vırək dağ tək düşüb çənə , qubara ,
elim , vətənimdən oldum avara ,
od tüttdüm , alıxdım , yandım dubara
gəl aç qollarımı qaçım asiə !

qurban olum ozə düşn tellərə ,
məni bülbül edib , qündür güllərə ,
qurtar daha çıxıb gedim ellərə ,
gəl aç qollarımı qaçım asiə !

gəlib burda kəsmə mənim yanıma ,
rəhm^۷ et qurtar bu zındandan canımı ,
quyma dəvəşmənlərim tökə qanımı ,
gəl aç qollarımı qaçım asiə !

mənim bəxtim yaman yerdə yatıbdır ,
gündüzüm gech^۷dir , ayım batıbdır ,

peymanam dülübdür , əcl çatıbdır ,
gəl aç qollarımı qaçım asiə !

kimə deyim bu gün əə və zarımı ,
yaman yerdə fəlk açıb barımı ,
əlimdən vermişəm yox və varımı ,
gəl aç qollarımı qaçım asiə !

asiə o gün zındandan evinə gedir , amma hər gün dustaqxana qapısından çıxanda , onu oraya göndrnlər ondan xəbr alırlar: - nə xəbr vardır , dilə tutaraq bir sözlər dedidə bilirsnmı ! onların cavabında asiə deyirdi: həlhəlik yaralarına baxıram , yaraları sağalmamış bizə aldanmaz və doğru söz deməz , bünü bilinki , mən sizdən çox təlhsirəm ; yeri gələndə , hər sözü deyhckdir. sabah genə asiə dustaqxanaya gəlir , pənahəli ona oz tütüb xəbr alır: - bura kimi bir ıış görhbilmışsn , ya yox ? asiə başını aşağı salıb deyir: hələ yox. pənahlı başlayır:

qəmli ürək genə gəldi fəğana
od vürüb yandırdı məni zamana
and verrəm o dəvz əhdə , peymanə
aç qollarım namə yazım asiə !

asiə qurbanam o Qara telh
əlım çatmır gedm obaya , elə ,
gözlərimin yaşı dönübdür selə ,
aç qollarım namə yazım asiə !

asiə qurbanam qələm qaşlara
inchbelə , hörük - əhörüksaşlara ,
zındanbanlar qəlbi bənzir daşlara ,
aç qollarım namə yazım asiə !

and olsun yedigim çörirə , duza ,
 cəmalın bənzhiyr aya olduza ,
 mən səni verəmrəm min gözl qıza ,
 aç qollarım namə yazım asiə !

hər gələn buludda yağış - qar olmaz ,
 bağban əbağa çatsa , qızılgvı əsulmaz ,
 hər gələn cəmallı , vəfalı olmaz ,
 aç qollarım namə yazım asiə !

asiə qurbanam sən gələn yola ,
 ə mamurlar düzülüb sağılə sula ,
 zəncirlər dulaşıb qiç - ilə qola
 aç qollarım namə yazım asiə !

qəribm , kim məni salacaq yada ?
 ə adamsızam yetiş sən özün dad !
 göz yaşım salıbdır özümdə cada
 aç qollarım namə yazım asiə !

zındanbanları uzaqda görm asiə onun qollarını açır , ona qələm - kağız verir , pənahlı də həlhəlik sağ , amma dustaqxanada olduğunu , alləə quysa yaxın gəlhckdə ınallı elinə dönhchiyni yazıb , ata anasına göndrmək üçün asiə yə verir. asiə namhnı alıb zındandan eşigə çıxır. oğlan da gecə səhərə kimi ilan çalmış adam kimi yerinin içində bürülüb , açılır və öz özünə belə deyir: olmuya bu qız belə düşünürki , mən ədə bünü aparsam orada ata anam evə quymayacaqlar , yuxsa niyə bu qədər yubadır ? ! sabah genə ədə asiə zındana gəlir , pənahəli onu görm kimi bu sözləri söyləməyə başlayır:

atam - anam sənə qüç qurban eylər
 sən gələn yolları gulustan eylər

pay əndazın şallar , tirmə , məxməllər ,
el - oba hərianı çırağan eylər.

asiə dərrsn qızıl gülləri ,
ə düşmənlər gözüne vurram milləri ,
aç qolumu gedib görk elləri
zından mənim orıymı qan eylər.

bu sözləri eşidən qız , oğlanın fikrini başa düşüb , söylhiyr: oğlan , mən
sənaylə cəhənmə getsm , oranı bəhşt sanaram , bu sözün cavabında
pənahəli deyir:

görürsnki ışım yetişib zara
qolumdan , qıçımndan çəkiblər dara
öz əlinlə eylə dərdimə çara ,
gəl aç qollarımı qaçım asiə ,

mən qurbanam ağ özündə xalına ,
bir yangınan pənahlı halına ,
qollarını bağlayıblar dalına ,
gəl aç qollarımı qaçım asiə !

asiə zəncirlər kəsir bazumu ,
oçurdublar ördiyimi , qazımı ,
anam yüxdü gəlib çəkə nazımı ,
gəl aç qollarımı qaçım asiə !

asiə anamın gözü yoldadır ,
əcl peymanası dulha - duldadır ,
yaman göndür , zəncir qıçda - qoldadır ,
gəl aç qollarımı qaçım asiə !

genhədə sözünün davamında belə söyləyir:

hər bir elin obasıuar , cəmi var ,
ə orıyımın dağlar buyda qəmi var ,
mənzilimin asiə tək şəmi var
ellər quyan çıraqlarım keçibdir.

qəmxuarım yox çata dərd - dilimə ,
ə bu zındanda yana mənim halıma ,
qollarımı bərk çatıblar dalıma ,
ə həlqhsindən barmaqlarım keçibdir

yada saldım bu gün anam qüynünü ,
ə ağır zəncir əyib yarın boynunu ,
altmış batman kündhələrin hər biri
arasından ayaqlarım keçibdir.

pənahəlinin bu sözləri asıhnı daha kövrəltdi. asiə hönkür - hönkür ağlamağa başladı və pənahəliiə söylədi: sevgilim , darıxma ! mən öz ışımdım , gecə - günüz səni qurtarmağa və birlikdə qaçmağa çalışıram , bir fikirlər də edib , bir işlər də görmüşəm , bünü da onutmaq , sən ədə mənə söz vermişsən - hər yerə getmək istəsən , mənsiz getməhihsən ! bu söz pənahəlini bir az sevindirdi. pənahəli qıza öz tutaraq başladı:

kəhər at istirm qunam yəhrə ,
onu səvər-m mən geç-ni səhərə ,
çox quçağam , çətin düşəm xəterə ,
büdür arzum sənə qaçım asiə !
bu bağlı yolları açım asiə !

başına döndüyüm gözləri qəşng ,
kəhr at istirm atılıb , dəvşk ,

ağ dəstə vərndil , bir qətar fişng
 bu dür arzum sənə qaçım asiə !
 bu bağlı yolları açım asiə !

başına döndüyüm ay elat qızı ,
 əlindən almışam çörəyi - düzü ,
 at istirm alnında bir olduzu ,
 büdür arzum sənə qaçım asiə !
 bu bağlı yolları açım asiə !

ımallı elində tutaram tütün ,
 dəvşəmnin başına gətirəm oıvn ,
 naştaya bir qüzü , şama bir qüyün
 bu dür arzum sənə qaçım asiə
 bu bağlı yolları açım asiə !

gözlərin şəhlədir , dudağın qaymaq ,
 əllərin bülürdür , qələmdir barmaq ,
 yügrək at istirm , ellərə varmaq ,
 bu dür arzum sənə qaçım asiə !
 bu bağlı yolları açım asiə !

xəncər alıb dəvşəmnin bağrın dələrəm ,
 cuanmırdm yaxşı - pisi bilərəm ,
 sənsiz gözdən qan yaşımı silərəm ,
 bu dür arzum sənə qaçım asiə !
 bu bağlı yolları açım asiə !

asiə bu sözlərdən arxayın oldu ki , pənəhəli qurtulsa , onu da özü ilə
 aparacaqdır ; buna görə qaçmaq vəsayiti hazırlamaq üçün zından çıxdı ,
 amma sabah dustaqxanaya gəlmədi. onun yubanması pənəhəliyə gözlə -
 nilməzidi və belə düşünürdüki , qız peşman olubdur. halbu ki

pənahəlinin fikrinin əksinə olaraq , asiə səfrə hazırlanmaq və pənahlını qaçıрмаq üçün özünü oda - közə vürürdü. İndi asiə öz işində olsun , görək , onun yolunu gözlənin pənahəli öz arasında ondan necə gileylihnir:

asiə bir boyu bəstə
aşığını edib xəstə
dağ çəkibdir sinhm əvstə
çəkinə , çəkmhsə yeydir.

gəlib sürmür , halın necə ?
ə gündüzümü edib gecə
cuanlığım keçir becə ,
ə keçinə , keçmhsə yeydir.

gedib , qayıtmaz zındana ,
ə məni qüyüb yana -yana
orıym dülübdür qana
dulunca , dulmasa yeydir.

bir gözl gəldi çəmnə ,
ə bənzhiyrdi yasmnə
bir ılqar vermişdi mənə ,
ə ılqardan dönmhsə yeydir.

habelə söylhiyr:

köçn yükünü bağladı ,
ə fəlk sinhmi dağladı ,
zındanda gözüml ağladı ,
ə yollarda , qalacaq oldu

fəlk ellərimdən aldı ,

Qaranlıq zındana saldı ,
sevdigim yar harda qaldı ?
mənə nə olacaq oldu ,

bülbül lal oldu bağında ,
yandım duslar fəraqında
sinh-rın nazlı yar dağında
qəmlərlə dulacaq oldu

məhəbbət yağmır dilindən ,
əgül alındı bülbülündən ,
pənah-lı-rını elindən ,
yar ayrı salacaq oldu

əmmədım ləbin baharda ,
ə həm səhər , həm ədə naharda ,
pənahlı qalıb harda
ə yar harda qalacaq oldu ?

asıhnın yolunu gözlhin pənahəli sözlərinə belə davam edir:

bülbül oçdu güllərimdən ,
ə suna getdi göllərimdən
xəbr yoxdur ellərimdən ,
ə salan yüxdü yada neylim ?

haçan zından gəlir başa ,
ə sözümdən etmhrəm haşa ,
namrd ilə getmhm quşa ,
ə gər bir ola cada, neylim ?

gər bəlhşəm qızıl qana ,

baş ımhm sultana - xana ?
 dayannam şaə - mərdana ,
 bəlkə çata dada neylim ?

düşmən alıb sül - sağımı ,
 tutan yüxdü surağımı ,
 qəm aldı baş ayağımı ,
 ömrüm getdi bada neliyəm ?

iki gündən sonra pənah-lının yol gözləməliy tükhnir , asiə pənahəlinin yanına gəlir və deyir ki: sevdiyim bu iki gündə qaçmağımıza hazırlıq görürdüm , iki yaxşı at , iki tüfəng hazırlamışam , bu barədə ata - anamayla danışacağam , inanıram ki onlar da mənə qaçmaq icazəsi verəcəklər. söz buraya çatanda , pənahəli deyir: - ata - anan razi olmasalar , mənə onların yanına apar ! bəlkə bir az danışiqayla onları razi edək yuxsa bizi tutdurlarlar.

gəlib el obazda qallam inşa*allə ,
 məhəbbət orie sallam inşa*allə ,
 gəzdigin yerlərə quyaram gözüm ,
 səni ellərindən allam inşa*allə

bu sözləri eşidən asiə deyir: ata - anamın raziliğini ələ gətirmək o qədər də çətin deyil , buradan əşiyə çıxmağa fikirləşməliyik. elə bil ki , pənahəli bu sözləri gözləyirdi. bu sözlər aslının ağzından çıxar - çıxmaz pənahlı başladı:

gunahsız hardasa , aradan çıxar ,
 məzlumların ahı zalimi yıxar
 ağam əli namrd buğazın sıxar ,
 zındanı bir - birə vurram inşa*allə

gün məşrqdən çıxar , məğrbdə batar ,
gunahkar dünyada kifrə çatar ,
sevgilin ədə qəmi , qəshni atar ,
bağlı zəncirləri qırram inşaillə

sü yollarında çəvʁ sinibdir küzə ,
ancaq şaə - mərdan kömkdir bizə ,
hardasa pis - yaxşı - çıxacaq avzə ,
ədalət dıvanın qəvʁram inşaallə

söz buraya çatanda , asiə söylhiyr:

arzum бүдүр bir o günü görəm mən ,
ə saçları mihörük - hörük hörm mən
kəhr nədir ? can istəsn verm mən ,
sənlə bu məkandan qaçam sevgilim ,
bağlanmış yolları açam sevgilim ,

asiə bu sözləri deyib , pənahəliylə qaçmağa , ata - anasının raziliğini əldə etmək məqsədilə eşiyyə çıxır, evlərinə getmək istəndi, zindanbanlar onun qabağını kəsib , xəbr alırlar: - olmuya oğlanı bir sözlər demhiə razi edə bilmişsn , belhdirsə , görk , nəhələr deyir ? onların cavabında asiə deyir: hələ bir söz dedidhbilmhmişəm , ancaq tez - gec deyə - cəkdir. bu sözü eşidən zindanbanbaşı deyir: ona deyrsn ki , tək cə bir gün vaxtın vardır , demhəli sözləri demhsn , sabah səni dara çəkhchiyk ! qız , - görüm sabaha kimi neylhihbilərm , - deyə , qapıdan eşiyyə çıxıb , evə sarı getdi. olub - olacağı bir döndə ata - anasına deyib , əlavə elhdi ki , oğlan sabah öldürülhckdir , onun ölümünə razi olmasanız , mənim qaçmağıma razi olmalısınız. ata - ana bacı - qardaş bir qədər fikirlşəndən sonra , asihnin pənahəliylə qaçmağına razi oldular. asiə xərclik alıb , hazırladığı iki at və iki tufngi qardaşına tapşırıb dedi: sabah mən

zındana gedəndən sonra , mənim səfrə hazırladığım xürcünaylə bunları
gətirib zıندان yaxınlığında olan filan gəl - getsiz kəvçhədə
saxlayarsan ! qardaşı qəbül elhdi. o gecə asihaylə ata - anası və onunla
ekiz olan bacısı « məlk mənzər» səhərə kimi kirpik yummadılar. gechni
səhərə kimi vıdalaşib , həlallaşdılar. asiə hərdən anasını bağrına basır ,
belə deyirdi:

allaə quysa bildiyimi edrəm ,
kim qanşarım alsa , bağrın didrəm ,
qaçıb ınallı elinə gedrəm ,
ağla , ana , ayrılığın günüdür.

anası deyir:
get bala mən sənin halın bilərm
dəsmal alıb gözün yaşın silərəm
görüm allaə əsni xüşbxt eylhsin !
ə mən dalınca sü səprəm gəvələrəm.

asıyə:
sənlə deyib gülən günlər süvüşdü ,
ə insan söylhdiyin , qanadlı qüşdü
məni həlal edin iş belə düşdü ,
ə ağla , ana , ayrılığın günüdür.

ana:
get qızım hər dərdi - qəmi atasan ,
ə ta ınallı ellərinə çatasan ,
hər ikinzi bir allaha tapşırdım ,
ə məbadakı bizi yada satasan !

asıyə bacısı məlk mənzər ilə ədə qucaqlaşib söylhiyr:

mən sənə söylhiym ı mələkbacı ,
 ə başına alasan əftxar tacı ,
 zəmanə etmhsin ağzını acı ,
 ə həlal eylə , ayrılığın günüdür

məlk mənzər deyir:
 get-ay bacı- görün olsun ozun -ağ ,
 ə ınallı elinə çatasınız sağ ,
 qərrib eldə olsun sənini- ömrün- dağ ,
 ə bacı,- sizi -əbir allaha -ətapşırdım.

asiyə ata - anası və bacısıyla öpüşüb , ağlaşdıqdan sonra ayrılıb , bir başa dustaqxanaya gəlir və pənəhəliyə deyir: ındı qaçmalı vaxtdır , qardaşım iki atayla başqa gər - k olan şeyləri indicə zindanın qabağına gətirmkdhdır , mən sənini qollarını açıram , ışın qalanı sənə qalır , bu sözü eşidən pənəhli deyir: qollarım açılsa , ışın qalanı çətin deyil. asiə zindanbanları uzaqda gördükdə , pənəhinin əlin - ayağın açır. pənəhliyerindən qalxıb , qaçıb , qapıda duran zindanbanı tütüb gətirib öz yerində bağlayır. onun harayına başqa zindanbanlar gəlincə , pənəhəliylə asiə kəvçhədə saxlanılan atları minib , öyldürüm sərt ilə aradan çəyxişdilər. daha tez ozaxlaşmağa təlhn pənəhəli , mindiyi kəhr atı öyür , belə söylhiydi:

gəl peyman bağlayaq başdan ,
 ə mənə artıqsan qardaşdan ,
 aşır məni bu dağ - daşdan ,
 ə atma bu çöllərə məni !

yoxdur kəhrimin tayı ,
 allə verib mənə payı ,
 vür , keç bu çaylağı , çayı ,
 tez yetir ellərə məni !

dərıaların nəhngisn ,
sıavşun şəbrngisn ,
sən teymürün gülərngisn ,
salma bu yollara məni !

çülün məxml , al eylərm
əlın gümüş nal eylərəm ,
boyun tirmə , şal eylərm
yıxma mənzəllərə məni !

kəhrim cuvlana yatar ,
günş kimi çıxar - batar ,
hansı kəvrn sənə çatar ?
tez yetir ellərə məni !

pənahəli bu sözləri deyib qurtarınca , neçə ağac yol getmişdilər. dönüb dalıya baxdılar. onların ardınca gələn görünmhiydi ; bünagörə bir az yavaşayıb , danışa - danışa yola davam etdilər. atlar bir az dinclikdən sonra , genə ədə yeyinləşib , tüz içində çapmağa başladılar. pənahəli bir daha kuravğlu və şaə ısmail kimi atını öymhiə başladı:

kəhr ıldırım tək şaxar ,
ə yanar olduz kimi axar ,
dağlardan , daşlardan çıxar ,
ə kür oğlu atı kəhrim !

kəhrim , edirik səfr ,
yaxındır açıla səhər ,
quyma qana bata yəhr ,
göydə yel atı kəhrim !

sözümdən etmərəm haşa
yazılanlar gələr başa
tərlanaylə gedir quşa
yolunda qatı kəhrim

pənah-ı sənə nökr ,
qirib düşmənləri tökr ,
dırnağın dağ - daşı sökr ,
həqin bəratı kəhrim !

bir qədər getdikdən sonra yenə ədə pənahəli sözə başlayır:

gün dağ dalında batıbdır ,
düşmən kəmində yatıbdır ,
ış yaman yerə çatıbdır ,
yegin çap yolları kəhr !

kəhrim kəsirsən yolu ,
əvrəyim dərd ilə dülü ,
boynuna dularam qolu ,
öprəm yalları kəhr !

sənə qurban mülküm , malım ,
ə qərət yaman edib halım ,
ölsən dağılar cəlalım ,
ə çapıb keç çölləri kəhr !

söylhiyrm yana - yana ,
ə yanar od dəvşübdür cana ,
məni yetir xan və mana ,

ə bir görürəm elləri kəhr !

bir allə bilir , bir özüm
oriyəmdə çüxdür sözüm ,
sənə qurban iki gözüm ,
qaçıb tök nalları kəhr !

pənahlı bu sözləri dedicə , kəhr atın sürəti artırdı. elhbil ki ,
pənahəlinin sözlərini başa düşür və çapar getməhiyələ pənahəliyə belə
deyirdi:

tumar çəkirsən kəhrə ,
çaparam gecə səhərə ,
rakıbım salmam xəterə ,
yetirmə ellərə səni !

yabının qıçı laxlayar ,
kəhr qolağın şaxlayar ,
uzaq yollar yavıqlayar ,
salmam mənzillərə səni !

rakıbım , inan kəhrə ,
tüt yalımdan , yat yəhrə ,
batma qəsh-iə , qəhrh-ı ,
salmaram çöllərə səni !

baxaram sağ-aylə sula ,
tərənək düşrəm yola ,
qolların boynuma dula ,
quymam müşgüllərə səni.

kəhr bir az da yeyinləşir ,

belhki asiə , mindigi kürn atı hər nə qədər qamçılırırsa , kəhr ataylə
 ayaqlaşabılmıyır , belə görn pənahlı öz - özünə deyir: kəhr at belə gedir
 , danışabılshıdı , şübhsiz bu sözləri deyirdi:

yüz min kürn tuza yata ,
 məhaldır kəhrə çata ,
 əl -ayağım qana bata ,
 verəmrəm ölümə səni !

yandırma orıym başın ,
 əzrəm dağların daşın
 bərk saxla yəhrin qaşın
 verəmrəm ölümə səni !

mərkb nökr , rakb ağa ,
 baxmaram daşılə dağa ,
 dörd bir yandan gülə-lə yağa ,
 verəmrəm ölümə səni !

yada salaram qir atı ,
 itirəmrəm əsli , zətı ,
 mənəm sənə həq bəratı ,
 verəmrəm ölümə səni !

olmaya yol heç bir yana ,
 min yağı qəsd edə cana ,
 yetirhrəm xan və mana ,
 verəmrəm ölümə səni !

iki ataylə çapıb , çoxlu dağları - daşları , dərə - ləri təphələri arxada
 quydular. nəhayt bir gəvllü - çıçkli , bağı - bağçalı , çaylı - çəşməli
 yerə çatdılar. atları saxlayıb , bir az orada dinclmək istədilər. bulaqların

şəyritisi , quşların qanadlarının piriltisi , bülüllərin çəhçi və süsrlərin
süsültüsü ilə , əsin dədikcə ağacların yarpaqlarının xişiltisi iki yürğün
sevgilinin orıynı oxşayırdı. pənahəliylə asiə bir az dinəcləndən sonra ,
əl ozlərini yüyüb , yeyib -ıçıb , deyib , danışa - danışa , asiə pənahəli - ni
sınamaq məqsədiylə dedi: - ay oğlan , sən məni inallı elinə aparsan ,
hər biri bir yandan sənə deyhckdir: - inallı elində qız tapılmayırdı ;
gedib bu qızı getirdin ? ! əcazə ver , mən buradan qayıdıb gedim ! bu
sözü eşidən pənahlı dedi:

ay ağalar sizə tərif eylihyım ,
çox ıgıdin gözü gözə-lə düşr.
payız fəsli xəzan yeli əəsəndə ,
titrtmə ağacda xəzələ düşr

yara bağlayasan gül dəstə -dəstə ,
ə ardinca qaçasan , olasan xəstə
Qara xalı olsa zənxdan üstə ,
o gözl dünyada az ələ düşr ,

gərk namrd döşündə at çapasan ,
harda siniq-gövl-gördün yapasan
səraf olub , ləl və gövhr tapas an
bədl şey bazarda tez ələ düşr

pənaə əli deyir: qəflətdə yatmam ,
yar eşqini oriyəmdən çıxartmam ,
baha aldığımı , ocuza satmam ,
tirmhənin yerinə bez ələ düşr.

pənahlı sözünə son quyduqda , asiə dedi: - pənahəli , mən səni sınamaq
əvçun o sözü dedim , sən məni aparmağa məcbür olsan əda , mən öz
istəyməylə sənə quşulmuşam , omudum allaha varkı , səndə heç vaxt

məni quvmayasan , sənin ədə həyatın həmişə bu olduğumuz yer kimi
səfəli olsun ! bu sözləri eşidən pənahəli deyir:

asıyə bu yerin səfəsi sənsən ,
gövlümü oxşayan nuası sənsən
bütün dərdlərimin davası sənsən
arzum бүdür sənle gedim asiə !

bülbüllər oxuyur gözl güllərə ,
bulaq mahnı çalır qərnfillərə ,
gözl yarım bir daraq vür tellərə ,
arzum бүdür sənle gedim asiə !

dərbəndi eylhiyb allə gulustan ,
bahar fəsli gəlib , bəsləhnir bustan ,
mən necə alçəkimi əsn əkimi ədusdan ?
arzum бүdür sənle gedim asiə !

sənin sözün hər dərdimə dərmandır ,
sənsiz dünya bir Qaranlıq zındandır ,
varım - yüzüm qədminə qurbandır
arzum бүdür sənle gedim asiə !

pənahəli sözünü başa çatırdı. həm özələri həmdə atları bir az
dinclmişdilər. bünagörə pənahəli getməliyə hazırlanır , asihə xətaba belə
söylhiydi:

sevgilim дүр gedk bizim yaylağa,
kərə məndən , qeymaq məndən yağ səndən ,
bağ - bağçada bahm gəlk oınağa
sığal məndən , şamamayla tağ səndən

sallan pəri , gedk bizim obaya ,
qalmaq səndən , çalmaqəməndən , saz səndən ,
bir cüt tərən tək , girk bir yuvaya ,
əşüə səndən , öpmək məndən , naz səndən ,

sallan pərim , gedk bizim oımağa ,
çay çəməndə çəhçə məndən , gül səndən ,
qədm quysan al bəzhnmış otağa ,
ətir məndən , daraq məndən , tel səndən.

pənahəlinin sözü qurtaran kimi , hər biri öz atını minib , yola dəvşdülər. ınallı elinə yaxınlaşdıqca , pənahlı - nin sevinci artırdı. ındı bunlar yolu gəlməkdə əvlsunlar , görk asıhının elində nə xəbr vardır ? necə ki öncə deyilmişdi , pənahlı dustaqxanadan qaçanda , o , özü saxlanıldığı damın qapısı qabağında duran mamuru tütüb öz yerinə bağlamışdı. mamurun hay - küyünü eşidən başqa zıندانbanlar gəlib , onu açırlar. hər nə hamıya bəlli olur. onlar çəy'xib , pənaə - əliaylə asıhının qaçdığını el böyüklərinə xəbr verirlər. el içində yayılan bu xəbr hamını acıqlandırır ; bünagörhdə neçə nəfr döyüşcü və yaxşı at çapabilən cavan seçib , onlara at , silah və sayirə verib , pənahəliaylə asıhının ardınca göndrirlər. bunlar getdikcə , pənahəliaylə asihədə gedirdi. çox gedəndən sonra , qabaqda gedən iki atlını gördülər. atları qəv'araq daha da yaxınlaşdılar. qabaqda at çapan iki adamın pənahəliaylə asiə əvlduğuna arxayın olanda , dalıdan onları atşə tutdular. dalıda at çapan asiə gül-lh'nib , atından yerə düşdü. yarası çox da dərin deyildi. belə görmə pənahəli qayıdıb onu öz atının tərkinə çəkdi və ıldırım sürətilə aradan çıxartdı ; amma bilirdi ki, düşməni onu buraxan deyil , bünagörə atını yoldan çıxarıb , dalıdan gəlib , yaxınlaşmaqda olan atlıların gözündən ıtdı. asiə yarasından qan axdıqca , özünü ölümə yaxın görürdü. bünagörh də atası evindən gətirdiği xurcuna işarə edir , həzin səsiylə pənahəliə belə deyirdi:

gözl yarım , mindin atın belinə ,

sağlıqaylə səvṛ ınallı elinə !
 bir sərçtil uar bñxñrcñn içində
 mən ölsm vür, aldığın yar telinə !

bu sözləri eşidən pənahlı ağlar gözü ilə deyir: - asıh, buna arxayın olkı,
 mən səndən başqa bir qız ilə evlhnn deyilm. sonra əlavə elədi:

asıh sən açdin qolumu mənim,
 gözlhdin sağım, sülümü mənim,
 açdin vətənimə yolumu mənim,
 mən sənsiz vətənə gedn deyilm.

bu sözlərin ardınca asiə deyir: - mənim sağ gəlib çatacağım çətin oldu.
 sərçtil olan bağlıda bir qızıl özükaylə bir « mür yaylıq» da quymuşam,
 hər oçunu sunrakı adaxlına verrsn ! həman buqçada bir məktüb də
 qəvımuşam, ölmh-sm, onda nə yazdığımı heç kimə bildirmhñhchim ;
 amma ölsm, sən onu açıb oxuyarsan və mümkün olsa, mənim
 vəsiyyətlərimi yerinə yetir-rsn ! bu sözləri eşidən pənahəli deyir:

gözəl yarım səni vermm ölümə,
 allə qəvısa yetirhrəm elimə,
 əllərini bərk daraqla belimə,
 dəvləndir bəvinuma saçın asiə !

asıyə deyir:
 əəşrfi, mıruarı düzdüm telimh,
 Aşıq oldum, dal çevirdim elimh,
 ölüm sözü qüyülübdür dilimh
 mən ölsm,sən sağlığınan gedhsn .

pənahəli asıhnı gətirib, bir bulağın başına çıxarır. atdan yerə yenib, bir ağacın kölgəsində oturlar. pənaə - əli asıhnın yarasını bağlayır. asiə əl - ozunu yumaq əvçün bulağın başına keçir. demhbə onların ardıca gələn atlılardan biri bir kəsə yoldan gəlib, o həndhürdə pusquda dürmüşdü. asiə bulağın başında oturduqda, o namrd asiə - ni gəvl-lhlhdi. gəvl-lhənin səsinə pənahlı yerindən ayağa qalxdı. əlində tüfng olan bir adamı görndh, fürsəti əldən verməhdən ona bir güll-ə atdı. tüfngin səsiylə o adamın yerə sərilmişsi bir oldu. onun öldüyünə arxayın olan pənahlı özünü asıhnın başı üstünə yetirdi. asıhnın yarası çox dərinaydı ; amma hələ ölməmişdi. genhdə atına minib, asıyənədə öz tərkinə çəkdi. bu dönə asiə at əvştündə oturabilməyirdi. onun qoltuqlarından bir ip salıb, gətirib öz döşündə bağladı. bir az getdilər. asiə yağı tükənməkdə əvələn çıraq kimi suzalmağa başladı, daha danışa bilmirdi, onu qan aparmaqdaydı ; bünagörhdə pənahlı atını bir qayanın daldasında saxlayıb, asiə ədə qoltuğunda yerə endi. asıhnın başını dizi üstünə aldı. yarası sağalan deyildi ; pənahəli son nəfəsləri çəkn asihlə bu sözləri demhə başladı:

od düşhidi o zalimin canına,
asıyəmin bəşdirdi qanına,
qol - qanadı sindi, düşdü yanına,
sənsiz necə gedim vətənə ındı ?

əgr alləə ömür verhr , sağ qallam,
asıhmın qanın onlardan allam,
zalimlər yəvrduna zələzlə sallam,
sənsiz necə gedim vətənə ındı ?

asıyə
pənahlı, özün xətərə salma !
ə asıhnın qanın heç kimdən alma !
get vətənə qərbət ellərdə qalma,
çox yubanma, elin gözlür yolunu.

pənahəli, bil bu dünya fanıdır,
 yedigi, içdiyi məzlum qanıdır.
 turpaq altı asihələr kanıdır,
 çox yubanma, elin gözlür yolunu.

pənahəli min kəhrin belinh,
 özün yetir inallılar elinh,
 o buqçada sərçtili aparıb –
 alacağın gözə–lin vür telinə !

pənahəli bax insanlar köçünə !
 fəlk orağ alıb, düşüb biçinə.
 çox insanlar yuxlayıblar qəfltdh,
 əcəl qürdü düşüb qüyün içinə.

bu şərbəti şaə və dərüys içibdir,
 namrd fəlk özü ölçüb - biçibdir,
 sənin burda qalmağından nə fayda ?
 ə asih–nın ömür şəmi keçibdir.

Gözəl yarım, fəlk çox iş qayırar,
 ac gözləri türpaqaylə duyurar,
 yaxşı - yaman, nəhaydımsh,
 bağışla ! ə asihnı fəlk səndən ayırar.

pənahəli, məni kurla bu dağa !
 şeyda bülbul daha qunmaz budağa.
 sənə qurban elim, tayfam, qardaşım,
 hərdən gəl bir məzarıma surağa !

pənahəli gözünün yaşını tökə - tökə cavab verir:

zındanda sən açdin mənim qolumu,
gözləhmisn minm sağım, solumu,
yüz sırlıqlı çıxıb kəsə yolumu,
qayıdıb qanını allam inşaallə.

Sinəmi dağlırsan öz fəraqında,
süzhrdi dindikcə bal dudağında,
güllərin dərməhdim, yar ! budagında,
qayıdıb qanını allam ənsəallə.

asiə deyir:

pənahəli, şirin - şirin sözlərin,
dərd əhlını kəbab eylər közlərin,
özün bağla asıhının gözlərin !
saçım-aylə bağlagınan yaramı !

pənahəli deyir:

asiə gəl, məni gözündən salma,
qərət eldə dağ - daş içində qalma,
taqətim, tuanım əlimdən alma !
ə səbrim şişh-sini daşlara çalma !

asıyə

pənahli, tökmə gözün yaşını,
məni quyla, qüy qəbrimin daşını,
salmagınan bələlərə başını !
ə get, nıgran quyma el -qardaşını !

pənahəli deyir:

zalim oğlu qış eylhdi yayımı,

aldı mənim allə vern payımı,
xamuş etdi olduzumu, ayımı,
yalqız qaldım, eşidən yox hayımı !

asıyə deyir:
yaz daşıma: öldü ayın oçundh,
əkınçılər biçinləri biçndh,
bir qəribm, məni yada salmazlar,
sən onutma gəlib buradan keçəndə

çox çətinliklə danışa bilən asıhnın son sözləri bunlarıdı:

birdə qol-boyun olaydıq,
məhəbbətli, sağ qalaydıq,
qələm kimi dulanaydıq !
ə əlaylə barmaq içində.

qəmi - qəshni atmadım,
arzu - həsrətə çatmadım,
qol - boyun olub yatmadım,
hüri kimi bağ içində

asiyəni tüt kəfnə,
qəmində dağlama sinə,
yubanma qayıt vətənə
qüy məni turpaq içində !

pənahəli:
bir bədənə can olaydıq
qəm - qəshədən yan olaydıq,
bir damarda qan olaydıq,
ətaylə dırnaq içində.

dərdi - qəmi itirhidik,
dövrhədə gül bitirhidik,
iki ayaq götürhidik,
təkcə bir sırnaq içində

nazlı yar, dağ - daşda qalma,
orıymı dərdə salma
ölüm sözün dilə alma,
mən yandım, dağ yağ içində.

pənahəli bir daha söyləyir:

sən qolumdan açdin ağır zəncirim,
zəncir,kündə məni yarıcan etdi
rəngimi saraltdı, bağrımı yaxdı,
sixdı orıymı Qara qan etdi.

bülüd tökr dağ başına çəmləri,
çəm dağıdar dəsthələri ,
cəmləri, orıymə calayıblar qəmləri,
qəmlər məni püzdü, natuan etdi.

pənahəli bu qanlara edr qan,
sən gələn yolları eylər gulustan,
sənsiz mənə zıندان olar hər məkan,
ayrılığın əbağrımı əşan - şan etdi.

əgr məcnün qüşdü özün heyuana
mən düşdüm bir dünya bəvıda zındana,
qəlbim evin ahın qüydü vırana,
yaxdı, yaxdı əbağrımı əbırıan etdi.

vurdusa fərhad külüngü başına,
 sənin qanın axdı dağın daşına,
 pənahlı qurban olsun qaşına !
 hansı qız yarına can əqurban aetdi ?

pənahəlinin sözü bəvrəyə çatanda, asiə şəhadət deyib, həyata göz
 yümdü. pənahəli gözlərindən yaş tökə - tökh, onu Qara turpağa tapşırdı.
 neçə gecə - günüz məzarının ostündə göz yaşı töküüb sızladı. nəhayt orıy
 asihənin yanında qalsa da, özü atına minib yola düşdü. olcə düşməne
 sarı dönmhiə və asiyənin qanını almağa düşünürdü ; amma sonra onun
 vəsiyyəti yadına düşdü. asiə tapşırmışdı: mən ölsəm, sən mənim qanıma
 almaq əvçün geri dönmh, bir başa ınallı elinə get ! atan - anan sən
 yolünü gözlə - yirlər. pənahəli qəmli orgilə ınallı elinə sarı yola düşdü.
 gəl - ha gəl yolun bir yerindh, neçə nəfr atlı onun qabağını kəsdi. onlar
 asiyəni güllələyib. öldürn atlarının yoldaşlarıydılar. pənahəli onları tanıdı.
 kəhr atının boyunu oxşaya - oxşaya onların ostünə at saldı. gör - kə,
 atına nələr deyirdi:

yabılar rakıbın yıxar
 kəhr şəhab kimi axar,
 bərk yerdə aradan çıxar,
 yetir elimə məni.

qışda töylhn gün eylərm,
 tellərin çin - çin eylərm,
 səni qızıl zin eylərm,
 vermhsn ölümə məni.

kəhərim qanlı tər tökər,
 bu qanlı yolları sökər,
 pənahlı olar nökər,

salmasan çöllərə məni.

pənahəli, dövrhsini alan atlılarıda hədələyib belə söyləyir:

baş ilə candan keçərəm
sizi sünbül tək biçərəm,
namrdlər qanın içərəm
yol verin gedim ellərə

koroğlu tək meydan qurram
əslan tək meydanda durram
hamızı baş - başa vurram
yol verin gedim ellərə

elləriz dursalar sana əslan
tək girrəm meydana
hamızı bələrəm qana
yol verin gedim ellərə

qilicim batırsam qana
baxmaram sultana - xana
sizi tökrəm yan - yana
yol verin gedim ellərə

onlar pənahəlidə bu quçaqlığı, qəhrmanlığı görüb hər biri bir yana qaçdı. pənahlı ədə atının başını qaytarıb öz elinə sarı yola düşdü. nəhayətdə gəlib öz elinə çatdı. onun sağ - səlamət gəlməhsinin xəbri putalı elində yayıldı. pənahlının ata - anası onu görüb, bağrına basdı. elin bütün böyük - kiçigi onun görüşünə gəlirdi. onlar gözləhdikləri qədər onu şad görməhibb, ona deyirdilər: pənahlı, sən gərək sevinəsən, deyəsən, güləsən, nə üçün belə bahar bülüdi kimi dulubsan ? bu sözlərin cavabında pənahəli belə deyirdi:

bir yanım Qaradı , bir yanım sazaq
 bir yandan bağılydı yolum ay ellər
 bir yandan düşmüşdüm əvbamdan uzaq
 bağılydı dustaqda qolum ay ellər

bir yanım daşıldı, bir yanım qaya
 bir yandan olduzum düşmüşdü çaya
 çəkdiyim zəhmətlər gedibdir zaya
 qirilibdir sağım - sülüm ay ellər

çəkildim şöhrth, çəkildim ada
 bir nəfr olmadı yetişə dada
 heç biriz salmadı pənahı yada
 ındı necə mən şad olum ay ellər

pənahəli asiyənin ölümünə işarə edir və belə deyir:

hər kim qündü, köçdü ellər
 yanan çırağ keçdi ellər
 niyə fəlk ağ dününü,
 asihəmə biçdi ellər ? !

həma qüşüm oşdu ellər
 harda günüm xüşdü ellər ?
 asıhm əlimdən getdi,
 daha əlim büşdü ellər.

pənahəli bu sözləri deyib, quhumlarını başa saldı ki nə üçün belə qəmli, qussəyə batıbdır. onun bu sözləri onlarıda qəmə batırdı. neçə gün belə keçdi. bir gün pənahəli asiyənin ona verdiyi xürcünü açdı. asiyənin

vəsiyyətnamhsını tapdı. asıh, pənahəliə yazmışdı: - sevdigim, mənə gəlib öz elimə qaytarsalar da, səni qaçırdığıma görə orada mənə öldürürlər. bünagörh də mənim nə ölüm, nə də dirim öz elimə dönməhihckdir. gəlib mənə yollarda öldürshələrsh, məndən sonra allə sənə səbr versin, gözlh, özünü itirmh, dünyanın eniş - yüqqüşü çüxdür. mənim bir bacım vardır ki, mənimlə ekizdi, yaşı mənim yaşımdır, yaraşığı mənim yaraşığımdır, əədb - əərəkanda da tayı yoxdur. səndən xahişim бүдүр ki, ınallı elində ata - ananı görndən sonra kimsə tanımasın, - deyh, Aşıq paltarı geyib, əldə qüpüz ilə bizim elə qayıdıb, mənim yerimə bacım « mələk mənzər»i alarsan ! mən sənin nəqədər liyaqətli olduğun barədə ata - anama və bacı - qardaşıma çox danışmışam bilirm ki, onlar qəbül edhcklər. pənahlı asıhnın vəsiyyətnamhsını oxuyur. həman elə dönmək və asıhnın yeri бүş qalmasın ! - deyh, bacısı mələkmnzri almaq fikirinə düşür. Bünagörədə qəzvin şəhrinə gedib, asıyənın yadıgarı olan pullar ilə bir qədr suvğat alıb, potalı elinə qaydır. aldığı suvğatların bir qədərini yaxın quhumlarına paylayır, bir qədrini isə mələk mənzər və ata - anasına aparmağa saxlayır. o, bir neçə gün asıyəs ilə yaşadıqdan sonra, asıyənın elinə getməyə hazır oldu. belə görün quhumları onun dövrəsinə toplayıb, - bu yol qürxülüdür, tanısalar səni sağ buraxmazlar, gəl bu daşı ətəiyəndən tök yerə ! – deyə, öyüd verməyə başladılar. bu sözləri eşidən pənahəli səfərə hazırladığı sazı dilləndirir, onlara belə cavab verirdi:

dərd - qəm mənə yixibdir
namrd zəmanə sixibdir,
ay yatıb, günş çıxıbdır
qəlbim alıb mələk mənzər.

qaşları bənzir hılala,
məni salıb özgə hala,
az qalır canımı ala,
dərdə salıb mələk mənzər.

deyim sözüüm yana - yana,
 qaşları bənzir kəmana,
 rəxnə salıbdır ımana,
 necə qalım məlk mənzər ? !

saçları yerdə sürünr,
 gözləri hürri görünr,
 canım eşqinə bürünr,
 ruhum alıb məlk mənzər.

pənahəli bu sözləri deyəndən sonra, genədə quhumları - nin, - yux,
 getməyn yaxşı deyil ; öz elimizdə qız az deyil, gəl, hansını sevirsn
 ındıdən səhərə alağ sənə ! - kimi sözlərinin ardınca sözüünə belə davam
 etdirir:

sunanı endirrəm çaya,
 zülfü salar özə saya
 cəmalı bənzhiyr aya,
 o sevdiyim məlk mənzər.

mına gərdən, mərmır sinə,
 bənzhiyr göylərdə günə
 kafırı gətir dinə,
 osevdiyim məlk mənzər.

hörmət qüydüm çörk - duza,
 dir yüz min ayrı qıza
 cəmalı bənzər olduza
 o sevdiyim məlk mənzər.

o edər dərdimə çara,

gülləri dönmhsin xara,
bənzhıyr dağlarda Qara,
sevdiyim yar məlk mənzer

qaşı Qara, gözü ala,
baxışı bənzir marala,
məni salır özgə hala,
sevdigim yar məlk mənzer.

eşqi məni çəkib dara,
edib məcnün tək avara,
bənzhıyr bağçada nara,
sevdiyim yar məlk mənzer.

pənahəli yükün bağlar,
keçr düzlər, aşar dağlar,
mələk mənzer - deyib, ağlar,
sevdiyim yar məlk mənzer

pənahəlinin sözü buraya çatanda, onun getməhiynə razi olmayan dayısı «
pirmhmd» öz yaşadı olan bacısı oğlu pənahəliə deyir:

əynivə geyibsn xırxa,
çuxların yıxıbsan arxa,
elimizdə var zuleyxa,
yüsfim hara gedirsən ?

ana - bacın edr fəriad
əvrəklərini eylə şad !
eldə şirin çüxdür, fərhad,
fərhadım, hara gedirsən ?

bad səba gör nə əsdi,
 əsdi, qərarımı kəsdi,
 elimizdə çüxdür əsli,
 kərmim, hara gedirsən ?

qərib elə getmə yalqız,
 orda yox sənə yarar qız,
 elimizdə çox var əfrüz
 məsumum, hara gedirsən ?

pənahəli dayısına belə cavab verir:

çayları saxlayan səddir,
 sözlərin şəkərdi, qətdir,
 orıym mənzərə bənddir,
 gedirm, gəllm inşaallə.

pənahəlinin əmisi ondan istəyir ki, bu səfrə getməhsin. pənahəli belə cavab verir:

gecə - günüz mən aə və zar eylərəm
 büyür görüm nə gunahım var əmi
 yad elinə karuanım bar eylərəm
 güllərimi sən eyləmə xar əmi

fəlk mənim pərgarımı dağıdıb
 bu gen dünya olub mənə dar əmi
 çox insanı ha ağladıb, ovudub
 , mən ağlasam edər sənə kar əmi

allaə deyib yazıqlara ağlayın
 insan olar yazıqlara yar əmi

yıxılmışam mən bu fanı dünyada
gəl çignimə qoymagınan bar əmi

poşt etmişəm el tayfaya həm yada
ınsan çəkməz yalqızlara car əmi
öldü vardır, döndü yoxdur bünü bil !
yükləmişəm ləl - gövhərdən bar əmi

pənahəlinin dayısı deyir:

gözlərimə dolubdu qum
orgımı eyləmə xun
leyli çoxdur getmə məcnun
məcnunum, hara gedirsən ?

pənahəli:

fanı dünya kimə qaldı
bir - bir verdiklərin aldı
leyli yarın çölə saldı,
gedirəm gəllim inşaallə

dayı:

Aşıqlar gülləri dərib
zənxdən ostünə sərib
eldə şaə sənəm var qərib !
ə qəribim, hara gedirsən ?

pənahəli:

fələk ellərdən bac aldı
ginə alçaqlar ucaldı
qərib qərbətdə qucaldı
gedirəm gəllim inşaallə

*dayı:

məni edin dilim - dilim
də qoy dərdləruvu bilim
məhri çoxdur getmə tilim !
tilimim ! hara gedirsən ?

pənahəli:

dayı, varım bir təqaza
heç ördək bənzəməz qaza
tilimi çəkdi şıraza
gedirəm , gəllim inşaallə

dayı:

bir el qızın eylə nişan,
halımı etmə pərişan,
obamızda vardır gülşən
vərqi-can hara gedirsən ?

pənahəli:

bülbülə-lər qunar çəmənə
ürək sözüm deyim sənə
vərqi öz qüydü yəmnə
gedirəm gəllim inşaallə

dayı:

gedir qış, yetişir bahar,
gülə verhr yerini xar,
eldə zöhrə çüxdür tahar !
ə taharım, hara gedirsən ?

pənahəli:

hər eşəqdə olmaz paya,
 çox zəhmətələr gedir zaya,
 taharı saldılar çaya,
 gedirəm gəllm inşaallə

dayı:
 ana - bacın edir fəriad,
 ürəklərin gəl eylə şad,
 eldə şirin çoxdur fərhad !
 fərhadım hara gedirsən ?

pənahəli:
 uca dağlar başı qardı,
 bu gün dünya mənə dardı,
 şirin fərhad başın yardı,
 gedirm, gəllm inşa-əllə

dayı:
 anan başa salar Qara,
 qərbətdə düşsən dara,
 obamızda çüxdür sara,
 xan Çoban, hara gedirsən ?

pənahəli:
 dərdlərim dikləndi daşdı,
 saranın gözündə yaşdı,
 xan-çuban ellərdən qaşdı,
 gedirm, gəllm inşaallə

pənahəlinin quhumları görürlər ki, verdikləri öyüdlər pənahəliyə qarşı qılan deyil. bünagörhdəh, - daha bundan buyanasını özün bilərsən , -

deyh, onun yaxasından əl çəkirlər. pənahəli vıdalaşmaq məqsədiylə atasının yanına gəlir və atasının əlindən, ozundən öpə - öpə söyləyir:

pənahəli gedir ağır ellərə,
gözün yaşın dulandırma sellərə
adım düşər qərrib eldə dillərə,
quca atam, səni allə saxlasın !

fəlk mənim yolum salır ozağa,
şeyda bülbül daha gəlməz bu bağa
qüy düşüm ayağın altda turpağa,
quca atam, səni allə saxlasın !

quca ata oğlunun ozundən - alnından öpüb deyir:

çox nadanlar yollarını azarlar,
el onları dastanlarda yazarlar,
ölsm kimlər məzarımı qazarlar ?
getki oğul, sağlığınan gələsən !

sən ki, qərbt elə salırsan kəruan,
çarasız dərdinə tapasan dərman,
çaruadarın kimdir ? olur saruan,
getki oğul, sağlığınan gələsən !

görüm allə sənə eyh-sin kərm,
buşalsın qəlbində olan dərd - vərm,
yükhl-nsin kecava-n, içində hərəm
getki oğul, sağlığınan gələsən !

sən qərbt ellərə salırsan yolu,

gəl salım həsrətlə boynuna qolu,
get ki, qayıdasan sən əli dülü,
getki oğul, sağlığınan gələsən !

görüm heç vaxt düşməihsn xəyata,
oğul həlal eylə qoca ataya:
qucalmışam, əcl köçüb qapıya,
getki oğul, sağlığınan gələsən !

ata sözünə belə davam etdirir:

ata qərar tapmaz gecələr yata
harda dərd - qəmin ürəkdən ata
allə ! pənəhəlim mətləbə çata,
getki oğul, sağlığınan gələsən !

get ki balam allə sənə yar olsun
qəzıldan, gümüşdən yükün bar olsun
dünya varkən sənənin adın var olsun
getki oğul, sağlığınan gələsən !

get əki oğul xoş günlərin batmasın
ayıq bxtin yuxlamasın – yatmasın
allə səni nəzirindən atmasın
getki oğul, sağlığınan gələsən !

allah, saxla min bir iki bələdan,
atın çapsın srt dağlardan qayadan,
yük tutasan ləl gövhərdən təladan,
getki oğul, sağlığınan gələsən !

ata sözünün davamında deyir:

allə saxla sən, balamı xətdən
keçsin dağdan, daşdan, kəndən şəhərdən
pənahəli sağ qayıtsın səfərdən,
get ki balam, bir allaha tapşırdım.

allə sındırmasın qolun, budağın
gəl ki, birdə öpüm dilin – dudağın
inşallah bəzəyim gəlin otağın
get ki balam bir allaha tapşırdım

o , yenə də deyir:
heç ata görməsin balası dağın
bülüllər dolansın bağçasın - bağın
məclislər qürülsün , toylar tütülsün
atalar xərcləsin kərəsin yağın

boş qalmasın anaların qucağı
oriyəndən gülsün dostlar dudağı
pənahəli sağ qayıtsın ellərə
mən qurban eyləyim sulunan sağ

pənahəli atasilə öpüşüb, vıdalaşandan sonra, anası - nin yanına gəlir və
asiyənin mətəmində Qara geymiş anasına xətaba deyir:

gözl ana, gəl aç Qara yaylığı !
ə oğlun səfr edir, qərbi ellər,
allə versin, obamıza sağlığı,
sözüm düşdü daha dişə - dillərə.

ana deyir:
sağ gedəsn, sağ qayıdıb gələsən,
görüm allə işin avand eyləsin !

bir deyəsən, min bir - iki güləsən,
həq xeyr işə əluvu bənd eyləsin !

pənahəli bacısına xətaba deyir:
əziz bacım, gəl, dolanım başına,
qurban olum gözlərinin yaşına
qələm çəkib, hılal düşüb qaşına
mən gedirm, səni allə saxlasın !

bacı deyir:
eşit bacın sənə görə diləgin
şad eyləsin allə sənün ürəgin
bu səfərdə tutsün qolun, biləgin !
ə get qardaşım, sağlığınan gələsən !

bacısıla vıdalaşan və sağ ollaşan pənahəli böyük nənəsi ilə vıdalaşmağa
gəlir. o böyük nənəsinə belə söyləyir:

ana, düşməyəsən gücdən, quvadan,
olmayasan eldən, yurddan, yuvadan,
pənahəli məsafırdır qərbətə,
salma bu qəribi xeyir duadan !

böyük nənəsi cavab verir:
gözəl balam, yüz gediri yaşımdan,
əqlim, hüşüm açılmayıbdır başımdan
qurbanınam, gəl öpüm göz - qaşından
getki oğul, sağlığınan gələsən !

oğrun açıq olsun getsin hayana,
düşməyəsən dağa, daşa, dumana !
səni tapşırıram sahib zamana !

getki oğul, sağlığınan gələsən !

dəvrna quşlar kimi sən get havadan,
allə etsin xan və manın avadan,
səni salmam heç vaxt xeyir duadan,
get ki oğul, sağlığınan gələsən !

quca aruadin sözü buraya çatanda, pənahəli qollarını onun boynuna
salıb deyir:

qarı anam, nür yağırı ozundən,
pənahəli duymayırı sözündən,
qüy ıylıb öpüm sənin ozundən
mən gedirəm , sağlığınan qalasan !

ana fəlk məni istədi belə
göz yaşın döndərmə yağışa , selə
istərəm mən varam bir qərib elə
mən gedirəm sağlığınan qalasan !

qoca ana cavab deyir:
get ki bala sağ gələsən vətənə
şeyda bülbül birdə qünsün çəmənə
ağ saçımı allam hər gün elimə
gecə günüz dua eylərəm sənə

pənahəli:
getdiyim el ana, mənle yağdır
sinəmdəki asiyənin dağıdır,
asiyəsiz balda yesəm ağdır,
mən gedirm , sağlığınan qalasan !

qoca ana deyir:

get ki balam allah yolun düz eylər
bəxtin qalxar , əqbal sənə üz eylər
dövrən keçr eldə biri tapılar
dastanını şirin - şirin söz eylər.

pənahəli:

dünyada tapılsa bir belə kişi
pənahəli dahı etməz təşvişi
allaə tufiq versin, o görsün ışı
mən gedirəm , sağlığınan qalasan !

nəhayt pənahəli böyük nənəsiaylə sağıllaşandan sunra, buya - başa
çatdığı el - obaya xətaba deyir:

yağış çiləin buludlar,
gül - çiçkli dağlar, yurdlar,
quyunlar, quzular, qurdlar ;
ə gedirm, allam saxlasın !

Qara çadır, ala eyuan,
baxdıqca əvluram heyran,
dağı - daşı gəzn ceyran !
gedirm, allaə saxlasın !

oxuyan şeyda bülüllər,
dağ - daşı bəzəyən güllər,
tayfalar, obalar, ellər,
gedirm, allaə saxlasın !

cəmalı aylar, olduzlar,
quca - cavan, oğul - qızlar,

çox yedik çörəklər, duzlar,
getki oğul, sağlığınan gələsən !

elimin qucası, dolu,
ürək olub qəmlə dolu,
boynuza salıram qolu,
getki oğul, sağlığınan gələsən !

pənahəli hamiylə vıdalaşıb, yola düşndə, bir daha atası ırəli gəlib,
qollarını onun boynuna salaraq söylə di:

arzum бүдүр, dərdi - qəmi atasan
qərbt eldə xüş və xərəm yatasan
allaə quysa, mətləbitə çatasan,
get, səni mən bir allaha tapşırdım

ımanın kamıl et, allahı tanı,
qazan bu dünyada xoş adı – sanı
gələndə kəsrəm yeddi qurbanı,
get, səni mən bir allaha tapşırdım.

pənahəli deyir:
pənahəli oldu yurddan, vətəndən,
alaram surağız gedib - gələndən,
öldü var - döndü yux, atacan səndən,
mən gedirm, səni allaə saxlasın !

pənahəli vıdalaşıb ayrıldı və atını yeyinlədib, az zəmanda ardinca baxa qalan gözlərdən itdi. gəlha - gəl asiyənin məzarının yanına çatdı. atından yerə enib, özünü qəbirin üstünə saldı, ağladı - avındı, üç gün orada qaldı. o , burada ağlayarkən bu sözləri deyə - deyə fəlkdən gileylənirdi:

xan və manları dağıtdın
od vürdün, ondan süyütdün
gör nə ağlatdın, avıtdın
elləri dağıdan fəlk !

evləri eylədin bərbad,
hansı orıy etdin şad ?
ürəkdən çəkirm fəriad,
bətrsn yağıdan fələk !

boynuma qoyma minti,
cəhnm etdin cənti,
o gözl xatir - hörməti
təlx etdin ağıdan fəlk !

əllərə verirsən əsa
ürəklərə dülür gösə
tuyları döndərdin yasa,
çıxmadıq Qaradan, fəlk !

pənahəli bir ayağı gələr,
bir ayağı gəlməz, oradan ayrıldı. bir gün asiyənin güllələndiyi yerə
çatdı, ürəyi qəmlə döldü, yenə ədə fələkdən gileylənməyə başladı:

eylədin məni avara,
yamanlıq gətirdin bara,
dərdimə etməhdin çara,
gələn yox havara fəlk !

eli, tayfanı dağıtdın,
çox ağlatdın, az avıtdın,
büz süyü səpdin savıtdın,

od vürdün dubara fəlk !

oçurtdun ördiym, qazım,
sindirdin söhbətim, sazım,
qüy ellərə namə yazım,
yetişincə yara fəlk !

pənahəli çox yol gedəndən sonra gedəcəyi məqsədə yaxınlaşdı. asiynin vəsiyyətinə görə əyninə aşıq geyimi geymişdisə , özələrini turkman adlandıran elin içində məlk mənzəri tapmaq üçün bəhanəsi olsun , - deyə , neçə yaxşı düə aldı, onlara təcirt malı alıb yüklədi, düə qatarı - nin ovsarı oradan tütdüğü saruanın əlində, özü at əvəstündə, saziaylə tərhizi yəvklərin arasında, asihnin ata - anası olan qışlağa gəldi. bəzirgan aşığı görn, onunla al - verə gəlirdi. pənahli al - verə gələn xanımlara, qızlara baxır, asihnin bacısı və ona bənzərin qızı axtarırdı ; nəhayt bir yaşlı qadının yanınca bir qızda oraya gələndə, pənahəli ona say salıb, məlk mənzər olduğuna arxayın oldu. onun əli müştirlərə satdığı təcirt mallarıyla oınayırdısa, gözü məlk mənzərədəydi və oriyəndə belə deyirdi:

gözlərin canımı aldı,
məni yaman hala saldı,
gözüm cəmalında qaldı,
necə deyim məlk mənzər ?

dərdindən düşdüm çöllərh
düşəməşəm qərbt ellərə
sözüm düşübdür dillərh,
necə deyim məlk mənzər ?

mənim dərdim dağdan çüxdür
əhvalıma yanan yüxdür

qaşın yay, kirpigin oxdur
necə deyim məlk mənzər ?

qismt ola, səni alam,
qolumu boynuna salam,
qol olam, qapında qalam,
necə deyim məlk mənzər ?

cəmalın bənzh–tdim aya,
zülfün salır özə saya,
zəhmətlərim gedir zaya,
necə deyim məlk mənzər ?

bu ana - qız hər nə alacağıdılar alıb, evə qayıdırlar. pənahəliaysh, qalan malları satarkən, onun yükündə qüpüzü görmə cavanlar ondan xəbər alırlar. - ay qardaş, sən tacırsan, Aşıqsan, nədən ? pənahəli deyir: - Aşıqlıq adamı hər işə quyar. bünü eşidən oğlanlar, - de görək, adın nədir, - sualı verəndə, pənahəli deyir: - adım aşiq « əziz»dir. cavanlar Aşıq əzizdən xahiş edirlərki, onların birinin evinə gedib bir az onlar üçün çalib, oxusun, həm də onunla artıq tanış olsunlar ! Aşıq qəbul edib, evlərin birinə gedirlər. deməli o ev, asiə və məlk mənzərin atasının qünşüsünün evidir. pənahlı yerə oturan kimi sazı köynhiyəndən çıxarıb çala - çala asiə yadına düşür. buna əsasa qəm - kədərlə dülü oriyə bu sözləri tərnəvə etməyə başlayır:

ovçu qırıları yayın,
quruyaydı axar çayın,
allah versin kifrini,
heç vaxt at olmasın dayın !

qirilsin atdığı oxun,
acından ölsün ac - tuxün !

başın bəlalarda qalsın,
talan olsun varın - yuxün !

ouçu allə belin əəysin,
dərd - qəm oxu sənə dəysin,
oxun - yayın tüzlü qalsın,
anan sinəsinə döysün !

Aşıq əzizin bu sözləri hamını təəccübləndirir heç biri onun bu qəmli sözləri oxuduğunun səbbini bilmir, hər biri bir yandan, - Aşıq bizi kədərləndirdin, qarğış oxuyunca alqış oxu, şad hava çal, alqış de, bizi maraqlandır, - dedilər: başını aşağı salmış Aşıq bir daha sazı bağrına basıb, ayağa qalxdı, ətrafa göz gəzdirdikdh, qünşü evin eyuanında alay bağlayıb, Aşıq olan məclisə baxan qızların içində məlk mənzəri görüb, sözü belə başladı:

talardan boylayan gözəl
qoymayasan qana məni !
çəkirdin qəl və zəncirh
saldın bir zındana məni.

cəm içindən baxan gözəl
eşqin gətди cana məni,
getmə gözüm qabağından
quyma yana - yana məni !

sənin o qaymaq dodağın
saldı aə və zara məni
gül yanaq, alma buxağın
çəkdi hardan - hara məni

sənin o ceyran baxışın,
həsrət etdi elə məni
bal kimi şirin sözlərin,
saldı çöldən - çölə məni.

sənin o maral baxışın,
gör nə gətirdi sözə məni
od vürdü baş – ayağıma
dulandırdı közə məni.

bu sözləri eşidən cavanlar aşığa dedilər: - aşiq, deyhsn ki, sən bu sözləri nəzərində olan bir gözələ oxuyursan, belə olarsa, de görk o kimdir ? Aşiq göz altı qızların cəminə baxıb, qirmizi dəvə geymiş məlk mənzəri nəzərə alaraq başladı:

əyninə geymiş qirmizi,
sinhədə abı olduzu,
ağır elin gözl qızı,
nazlı dilbr, məlk mənzər

sinhsində quşa narı,
mən olmuşam gərftarı,
aşığının nazlı yarı ?
nazlı gözl, məlk mənzər !

qızın başında ağ yaylığı olduğu üçün pənahlı sözü belə davam etdirir:

başına bağlayıb ağı,
payız alması yanağı,
Qaranlıq evlər çırağı,
əvzu qəmr, məlk mənzər

sürməni çəkib gözünə,
 dir qəy'zların yüzünh,
 yaylığı çəkir ozunh
 məlk mənzər, məlk mənzər !

dir səmanın gününə
 hürri - məlkin mininh,
 gəlib əzizin önünh,
 teli ənbər, məlk mənzər !

bu sözləri eşidən cavanlar başa düşürlər ki, bu Aşıq təcartı bəhanə edib qaçırılmış asıhnın bacısı məlk mənzəri almağa gəlibdir. bünagörhədə ona deyirlər: - Aşıq, dilinin əzbri məlk mənzərdir, yuxsa o qunşuluqda olan evdən baxan qızların içindəki məlk mənzər xanıma vurulmuşsan ? belhdirsh, bünü bilmhəlisn ki, onun kəbin - başlığı çox ağırdır, hər gələn oğlan ona yaxın gedəbilməz, bir dəki, onun istə ini bir - iki deyildir, versəidilər, o indiə qalmamışdı. bu sözlərin cavabında, Aşıq bir daha sazını kökləyib sözə başlayır:

əllərin al buyayıbdır,
 qirmiz şədə dulayıbdır,
 orıymı talayıbdır,
 sevgisilə məlk mənzər.

ağ əlləri əluan - əluan,
 ona sallam qəsr və eyuan,
 düə , sarüanilə qurban,
 mənə gəlsə məlk mənzər.

sinhsi təxt səlıman,
 dəhanı dəcl heyuan,
 varım, yuxüm ona qurban,

mənə gəlsə məlk mənzer.

Qara gözdə gümüş milçh,
boyu oca, beli inch,
boynuna qızıl ənbərçh,
sallam gəlsə məlk mənzer.

mənədə sizin eldə qallam,
oriə məhəbbət sallam,
nə istərsh, onu allam,
mənə gəlsə məlk mənzer.

pənahəlinin bu sözlərini eşidən məlk mənzer, qızların arasından çıxıb
gedib, bir mavı rəng dün geyib, qızların içinə qayıdır. pənahəlidə onun
abı rənəqli dününü görndh, genə sazı dilləndirir və bu sözləri söyləyir:

ininə geyibdir abı,
qalmayıb orıym tabı
mənə versə hən cavabı,
xumar gözlü məlk mənzer.

bu sözləri eşidən məlk mənzer öz - özünə deyir: - eləbil bu aşığın mənə
gözü düşübdür, gedib ayrı rənəgdə paltar geyib gəlim, görüm bu dönə
nə oxuyacaqdır ? qız gedib abı dünü çıxarıb, yaşıl dün mındh, qızların
içinə qayıdır. onu görn oğlan da, sözünü belə söyləyir:

ininə geyibdir yaşıl,
dərdlərim dikhəlib daşır,
baxıram gözüüm qamaşır,
günş əvzlu mələk mənzer.

onun sazından, sözündən duymaq bilməyin məlik mənzər, gedib sarı dün
geyib, qızların içinə gəldi. sarı köynəyi onun əynində görəndə Aşıq isə,
ona olan sevgi və məhəbbətini bu sözlər ilə bildirməyə çalışdı:

ininə geyibdir sarı,
arınısın gövlüm qubarı,
« əziz»in vəfalı yarı,
şirin sözlü məlik mənzər !

özünü Aşıq əziz tanıtdıran pənəhəlinin bu sözlərindən həm o məclisdə
olanlar, həm də məlik mənzər arxayın olurlar ki, bu al - verə gələn aşığın
məqsədi məlik mənzəri görüb - almaqdan başqa bir şey deyilmiş.
Bünagörədə bu xəbr məlik mənzərin ata - anasına çatırılır. qızın atası
deyir: - oğlan özü gəlsin danışaq, görüm kimdir, haradan gəlibdir,
mənim qızımı hardan tanıyır ? sabah pənəhli asıhnın mür yaylığını, öz
qilincini, bir kisə pülü bir quran ilə bir təbəqə qüyüb, üstündə qirmizi
örtük məlik mənzərin atasının yanına gəldi. qız atası təbəğin örtüyünü
qaldırdıqda, gözü asıhnın mür yaylığına düşdü. təəccübdən heç söz
deyhbilmədi, bir az ona baxa qalandan sonra pənəhli, asıhnın
vəsiyyətnaməsini də ona verib, əvlub - olacağı açıb dedi və əlavə etdi
ki, bu qəran, bu qilic, bu sən, bu da mən və... pənəhəlidə bu quçaqlıq və
mərdanlılığı görn quca kişi ona dedi: - oğlan, ındı ki sən belə qabağa
çıxdın, mən də sən - ilə mədara etməliyəm, qüy neçə gün asiə üçün yas
məclisi qürüm, onun xatirhsini əzizliyəm, ondan sonra gələrsən
danışarıq. pənəhli: - baş üstə, deyib onlar ilə əl - ələ verib asiə üçün yas
tutdular, onun xatirhsini əzizlədilər. pənəhli neçə nəfər ağsaqqallar ilə bir
daha məlik mənzərin elçiliyinə getdi. bu dönə qızın atası onun adını bilə
- bilə hamıdan gizlədə - gizlədə dedi: aşiq əziz, mən bu şərtaylə
məlikmənzəri sənə vermişəm ki, nə qədər mən və anası sağıq, sən bünü heç
yerə aparmayasan, özün ədə burada qalasan ! oğlan bir az düşünəndən
sonra qəbul etdi. al - ver əncam tapdı. kəbin kəsildi, tüy tütüldü.
pənəhəliylə məlik mənzərin quşa yaşayışı başlandı. gün - gündən, ay -

aydan keçdi. alləə onlara bir gözl - göyçk oğul verdi. oğlanın adını « tellıxan» quydular. oğlanın beş - altı yaşı olana kimi, məlk mənzərin ata - anası, hərdən biri dünyanı tərk edib, əbditə qüvüşdü və məlk mənzər ilə pənahlı onların yerini tütüdü. asihnin, pənahəliiə yazdığı vəsiyyətnamədə qid etdiyi kimi, məlk mənzər çox gözl və ədb - ərkanlı qız olduğu oçun, istə-ini az deyildi. onu pənahəliiə verəndən sonra, istənlərinin hamısı, nə pənahlını görə bilirdilər, nə də onun ata - anasını. onların hamısının orıy bunlardan dülüyüdü. onlar məlk mənzəri istəmkdə bir - birinin rəqibi olsaydılar da, məlk mənzər əəldən çıxdıqdan səvınra, əl bir olub, məlk mənzərin atasıaylə kürhknini incitmək və onları bu ışdən peşman elhmhiə hər fürsətdən faydalanırdılar. məlk mənzərin ata - anası öləndən sonra, pənəə - əlini incitmək meydanı onlar üçün daha artıq genişlənmışdi. bir gün ınallı elinin neçə nəfri imam rıza ziyarətinə gedəndh, yolları pənahlı olan yerdən düşür. pənahlı onları tanıyır, aparıb evində qonaq elhiyr. neçə gündən sonra onlar məşəhdə sarı yollandıqda, pənahəlidə onları yola salmaq üçün atlanıb, onlar ilə yola düşür. onu uzaqda görmə və qonaqları ilə birgə məşəhdə getmiş bilən rəqiblər tökülüb, evini odlayır, var - yuxünü talayırlar. belə görmə məlk mənzər, oğlunu atın tərkinə alıb , özünü zuar ilə gedən pənahəliiə yetirir və evinin yandırılmasını və talanmasını bildirir. bünü eşidən pənahlı bilirki, daha orada aeylə saxlayabilməhıhckdır ; bünagörə məlk mənzərə deyir: sən tellıxanıda götürüb, bu zuar ilə məşəhdə get, mən də qayıdib evimə dulaşanların qolaqlarını burandan sonra məşəhdə gəlib, sizə quşularam və oradan başqa bir yerə gedrik.

kəhır atı birdə sallam cövlana,
kuravğlu tək birdən gırrəm meydana,
rəqiblərim batar qırmızı qana,
göz yaşını tökmə məlk mənzərim !

əgr minmə kəhr atın belinə,

çayları duldurram qanlar selinh,
 züarilə get ınallı elinə ,
 mənim bağrım sökmə məlk mənzərim !

ata minnm, qilincimi suvlaram,
 namrdləri sağa - sula tuvlaram,
 rəqibləri duvşan kimi ovlaram,
 əth-ıyəmdən çəkmə məlk mənzərim !

əgr pənahəli meydanın qura,
 kuravğlu gərəkdir qanşarda dura,
 düşməni gündrrəm Qaranlıq gura,
 əl - qolumu bükmə məlk mənzərim !

oxlarım kəflhsm meydanda yaya,
 düşməni tökrəm dəriaya, çaya,
 qurxma mən əbaş əqatsam belə sevdaya,
 belə sınma, çökmə məlk mənzərim !

bu sözləri eşidən məlk mənzər pənahəliyə oz tutaraq, deyir: - pənahəli !
 olmuya bu tezlikdə bizdən düydün və bu bəhanəylə bizi atıb qaçmaq
 fikirindəsn ? pənahəli onu o qədr ocuz almamışdı ki, belə ocuz satsın,
 bünagörə ona belə cavab verməyə başlayır:

çoxlu qəmlərə dulmuşam,
 gül tək saralıb sulmuşam,
 həsrətində yurulmuşam,
 səni alam məlk mənzər !

allahı salmışam yada,
 demişəm yetişə dada,
 qismət ola bu dünyada,

səni alam məlk mənzər !

karvanım salmışam yola,
demişəm nülür, qüy ola,
bu dünya qan ilə dula
səni alam məlk mənzər !

habelə sözünün davamında belə söylhiyr:

səni sevdim yengi başdan,
ayrıldım qəvhüm - qardaşdan,
gözlərin duldurma yaşdan,
yaxma canım məlk mənzər !

atmaram səvüdünü sərdən,
ayağım çəkmişəm bu dərdən,
dəvldür ver ab küsərdən ıçım,
qanım məlk mənzər !

ağır ellərin qızısan,
süframın dadı, duzusan,
ömrümün dan ulduzusan,
niyə danım, məlk mənzər ?

pənahəli məlk mənzərin razı olmadığını görndh, ona belə söylhiyr:

sənsiz bu dünyanı neyliyəciyəm ?
ə sənin həsrətini göydə məə çəkr,
yar sözüm inanmır, bilmirm niyh,
gözləri yaşarar, tez - tez əə çəkr !

eşqin rəxnə salıb dinə - imana

hüsnünü dananmaz yad və bıqana,
 ıř çəkilsə ədalətli dıvana,
 sənin məntivi vəzir, şaə çəkr !

habelə diyr:
 güllü bəhar gedib, payız gələndə
 qış havası hər kövşnə ağ çəkr
 leyliylə şirin özün öyməsin,
 sənin həvşnün hər insana dağ çəkr.

qurban ollam gözdən axan yaşına,
 şəhla gözlərinə, qələm qaşına,
 pəruanh-ım sənin şəmin başına,
 yanan çıraqlardan piltə yağ çəkr.

gözün yaşı yüyür gözün sürməsin,
 sal nıqabı rəqib əvzun görməsin,
 gözlə, açma sinən gümüş ədüyməsin,
 bostañçı şəmamə üstə tağ çəkr.

nəhayətdə pənahəli məlk mənzəri razi edəbilmir. züaraylə birgə məşəhdə gedirlər. bir sürə orada qalırlar və pənahəli imamın astanına qolluqcu olur ; amma sonra başa düşürlərki, ev odlayanlar orada da dinc quymuyacaqlar. oradan da « rey» şəhrinə köçməyə məcbür olurlar. gəlha - gəl şaə əbdəlzimə çatır, bir müdətdə bu şəhərdə şaə əbdəlzimin hərəmində qolluqcu olur. ancaq məşəhddə düydüğü xəteri buradada həs edir və buradan da köçür, amma elinin və oğlu ilə məlkəmnzrin canının qurxusundan ınallı elinhədə gəlməhiyr, bəlkə « savh» şəhrinə sarı və oradan yenhədə təvrikmanlar bölgəsinə gedir. orada məlkəmnzrin ata - baba kəndindən bir qədər uzaq olan « meymh» və ya « kərdə» kəndində köç salır. orada yaşayır, orada işləyir, orada ömrünü başa verir.

pənahəli o kənəddə ömrü başa çatınca, bir daha ata - baba yurduna gedəbilmədi ; çəvni , məşəhdə gedən ınallılardan eşitmişdiki, onun kimliyi və ınallı elindən olduğunu sunralar rəqiblər və düşmənləri bilib, hər aradan bir ınallı elinə baş çəkir, onu ələ keçirməinə görə bəlkə bəzi onu istəmənlər ilə də danışib, hər kim onu satarsa, ona çoxlu pül vədəsidə veribdilər. belə bir vəziddə o öz el - obasına getsh, onu istəmiyənlər və ya arayıb satmaq istəmənlər, onu görməklə harda yaşadığını öyrəni, düşmənlərinə xəbr verəbilərlər. nəticədə ınallı elinin eşqi və həsrətilə yaşamağı olur ; hərdən vətən ata - ana və el obasını xatırlayır , sazını bağrına basır, həzin səsilə bu sözləri oxuyurdu:

ınallı elləri çüxdür,
halım xəbr alan yüxdür
tənhəli söz mənə oxdur
sinəm dəlib keçr neylim ?

ınallı obası mərdidir,
sinhələri dələn dərdidir,
orıym ellərə bənddir,
yaxşı - pisi seçr neylim ?

bir ovçu vursa maralı,
kəsilər səbri, qərarı,
bir ceyran getsə yaralı,
ovçu görsə qaçar neylim ?

quçaqlar meydanı qürsün !
mərdlər meydanlarda dürsün !
bir sunanı laçın vürsün
sülü göldən uçar neylim ?

qış öz qışlığını etdi,

bəhar gəldi güllər bitdi,
yaxşı - yaman ömür getdi,
quca - cavan köçr neylim ?

elinə vəfalı olan pənahəli bəzən də yana - yana bu sözləri oxuyardı:

qərrib ölkələrdə gəzdim dulandım
dedim gedim sərəğına elimin
şeyda bülbul çəhçə vura oxuya
bağda qunam budağına elimin

obamızın qışlağından köçürdüm
yaylaqların sərin süyün ıçırdım
tərən kimi elim ostn uçurdum
gecə - günüz sül - sağına elimin

allah lütf et həq yolunda düz olum
düşməni dağlayan yanar köz olum
obamızda şirin - şirin söz olum
düşüm dil və dudağına elimin

arzum büdür qızıl daraq olaydım
yar telində məskn edib qalaydım
ömür boyu qol boynuna salaydım
yanmayaydım fəraqına elimin

bülüd yağışıla gölə dulaydım
yar bağında bir qızıl gül olaydım
bəhar açılaydım payız sulaydım
səpilh-ıdim mən bağına elimin

dost əlindən pımananı içeydım

həq yolunda baş və candankeçeydim
yar bağının qunçaların biçeydim
döşəydim otağına elimin

dünya bənzr bir Qaranlıq zındana
dərd əlindən oldum dəli - dıvana
cigr yandı, ürək döndü bir yana
piltə oldum çırağına elimin

arzum бүдүр qəm kədərlər az ola
obamızın qışı dönə yaz ola
pənah-ı, turpaq ola, tüz ola
gedib quna ayağına elimin
qərib yerdə sıxılan və bir adamı məhərrəm bilib sözünü deyə bilməyən
pənahəli hərdən bu sözlərlə orıynı buşaltmağa çalışırdı:

cüş etdi qeyrtim - qanım
dağıldı gövhrim – kanım
qəriblikdə çıxdı canım
məni yada salan yüxdü

bülbül həsrətdi güllərə
göz yaşım döndü sellərə
əlım yetişməz ellərə
bora gedib gələn yüxdü.

sürü tüş gəldi qurdlara
payan verir omudlara
düşdüm aluva, odlara
gözüm yaşın silən yüxdü

qalxım kəhərim gətirim

özüm ellərə yetirim
dövşmə aradan götürüm
bir halımı bilən yoxdü

kəhər atımı nallayın
zin küyün , məxml çullayın
pənahəlini yollayın
ürəkdə dərdlərim çüxdü

bir də qılıcım alaram
qartal tək qanad çalaram
düşməni qaç - qaça salaram
sinhələri dələn oxdu

bu sözlər də onun dil əzbriydi:

ay aqalar dörd bir yanıma qar oldu
bülbul açdı, mənə həmdim sarı oldu
bu gün dünya bu gün mənə dar oldu
bilmədiklər yar - yoldaşlar neyləyim ?

yadıma düşəndə ellərin bağı
sinəmi yandırır həsrətin dağı
gözlərim olubdur yaylaq bulağı
gecə - günüz yağır yaşlar neyləyim ?

pərişanlıqda qəm qalana dərd olar
yel əsəndə dörd bir yana gərd olar
ınlılda çox hal bilən mərd olar
gəlmirlər qühüm qardaşlar neyləyim ?

həbəllə:

bir tərlandı , əylməyəm sara mən
dünya bilsin baş ımın vara mən
mənsur təkin qüy çəkili dara mən
ölkəmizin ıdıtları sağ olsun

allah quyma olam bəxti Qara mən
qızıl gəvl tək hədm olam xara mən
ürək sözün belə deyəm yara mən
el, obamın bəxt - əqbalı ağ olsun

yaman yerdə qanşar gəldim Qara mən
həsət qaldım alma, heyua, nara mən
qüy qarışım daş - turpağa, xara mən
ınallının eli böyük dağ olsun

savənin « meymə kərd» adlı kənədlərində yaşamaqdan olan pənhəli bir
gün həm özünün necə və harada olduğunu ınallı elinə bildirmək üçün,
həm də eldən, xususi də ata - anasından xəbr tapmaq məqsədiylə bir
məktüb yazıb oğlu tellixana verib. onu ınallı elinə sarı yola salır. oğlan
məktüb əlində gəlib ınallı elinə çatır. arayır, axtarır, quhumlarını tapır və
bu dillərlə özünü tanıtdırmaq istəyir:

meymə , kərdərdən gəlirm
düşmənlər bağrın dəlirəm
gözümün yaşın əlirm
telliim, pənahın oğlu

allah veribdi bu payı
yolumda « xərrütü» çayı
burda varımdı bir dayı
telliim, pənahın oğlu

dərd -qəmələrə dulmuşam
gül tək saralıb sulmuşam
iki obadan olmuşam
tellim, pənəhin oğlu

dörd dövrəm eldn xalıdır
güllər yerində çalır
qışlağımız putalıdır
telliim, pənəhin oğlu

bu zaman pənəhəlinin ata - anası dünyadan getmişdi. qalan quhumlar onu tanıdılar öpüşüb, görüşdülər. oğlanı neçə gün qonaq elədilər. nəhayt pənəhəlinin dayısı - ilə bacısı, haraya getdiklərini heç kimə bildirmədən, oğlanayla birgə pənəhəli olan kəndə gəldilər. neçə gəvən xüş - beşdən və qonaqlıqdan sonra, dayıyla bacı ınallı elinə dönmək istədikdh, pənəhəliaylə onlar bu sözlər ilə vıdalaşırlar: bacı deyir:

sənə deyim pənəə xanım,
sənsən mənim şirin canım,
sümüyüm, ılıyım, qanım,
qardaşım alləə saxlasın.

sənə deyim əziz qardaş
dövrəyü tütübdür dağ – daş
gözlərimdən axır qan yaş
qardaşcan alləə saxlasın

pənəhəli:

sənə deyim əziz bacı
şirin ağzın etmə acı
alarsan əftxar tacı
bacıcan alləə saxlasın.

pənahəli dayısına da deyir:

sənə deyim gözəl dayı,
allahdan alasan payı,
obaya salma hay – hayı
dayıcan allə saxlasın

BƏXTİYAR ƏLİ MURADI MUĞAN OĞLU

Bəxtiyar Əli Muradi 1960 – cı il güney Azərbaycanın Parabad şəhərində dünyaya göz açıb. 23 yaşından Aşıqlığa başlamışdı 10 Aşıqlıq edəndən sora yazıb yaratmağa başlayıb və bir neçə şer kitablarının müəllifidir . amma mən burda bu ustadın **“Muğan oğlu və Zöhrə Xanım”** dastanından bir balaca məlumat vermək niyyətindəyəm.

çox qədim zamanlardan bəri dünya millətləri arasında çoxlu dastanların yaranması , gəlişməsi və eləliklə də son nəsillərə gəlib çatması danılmaz bir həqiqətdir. biz azərbaycanlılar dünya xalqları içində daha çox folklorik dastanlara və bu kimi mili sərvətlərə malik olan millətlərdən sayılmaqdayıq. daha açıq söz bu ki , ulusumuzun içində çeşidli variantlar ilə söylənilən əfsanələr , nağıllar , hikayələr , ruayətlər və şifahi ədəbiyyatımızın başqa yönlərinin nəqdr deyəsən bül , eyni halda yaygın olduğu dünya folklorşunaslığının gözü önündədir. aşiq dəstanlarımıza gəldikdə , yüzlərcə çox həcəmli və daha çox iki sevgilinin , və bəzən də iki sevgiliylə yanaşı neçə insanın yaşayışının aynası kimi meydana çıxan bu dastanlar , lirik və eşq - məhəbbət dastanı olsalar da , bir sırasında sevgiylə yanaşı dini , ictimai , həması məzmunlar , vətən sevgisi və başqa sevgilər də duyulmaqdadır. özəlliklə bu Aşiq yaradıcılığı sünücü olan lirik dastanlar kimi dastanları , türk olmayan oluslarda tapmaq olmaz , - deyəbilməsk də , çox az tapa bilərik. gözünüz qarşısında olan bu kitab , mualifin özəl yaşayışından qaynaqlansa da , insanların susial həyatında baş vern çoxlu olaylar , gör - götürlər və başa kəlmhə-ləri andıran və açıb göstrn , habelə oxucu və dinləyicilərə öyrədici olaraq , təcrübə qazandıran bir əsərdir. demək

şairlik və Aşıqlıq sənətində düşüb - çıxmış , görüb - götürmüş muğan oğlu , yaşayış boyu gördüyü , duyduğu , sınaqdan keçirdiyi çoxlu olaylar və biliklərlə bu əsərini zənginləşdirmişdir. şifahi xalq ədəbiyatı və el bilimlərimiz eylə alışıbmış , onsiyt qürmüş müəlif " bəxtiyar əli - mərədi " « muğan oğlu» bu əsərini folklorik dəstanlar kimi yaratmağa çalışmışdır. bünagərə də onun özünü tanımayan hər bir oxucu və dinləyici bu günə kimi folklorik dəstanlar ilə alışdığı və ya onlara öyrəndiyinin ocundan , bu kitabı ilk dönə oxuduqda və ya eşitdikdə , bir folklorik aşiq dastaniylə öz bə öz olduğunu duyacaqdır. məsələ bu kimi şer parçalarını oxuyanda:

hazarat qilicsiz qırğına verirə
sevdigim gözlin ədası məni
mən görndən huşum çıxıb başımdan
yandırır bir qAşiq badası məni

muğan oğlu , bu kitabında realizm və idealizmi çox bacarıqla yığürmüş , özünün və özü taledə olan insanların yaşayışından çeşidli yönlər göstrmklə yanaşı , çoxlu öyüdlə dolu şerlərini də oxucularına çatdırmağa can atmış , bu məqsədə isə oğurla çatabilmişdir. örnək olaraq:

birinin qəsdinə açma əllərin
xeyrin görn olmaz bəd əməllərin
gözü tərəzidir , bizim ellərin
arxanı büş quyar yada güvənmə

habelh:

oian qəflit yuxusundan ömür - gün hər an gedir

əhqıqtın yollarını çoxu görmür yan gedir ey imkanı olan
kəslər məzlumlara yar olun
acl gəlir aman vermir , sultan gedir xan gedir

bir sıra yaramazlar və onların ürək bulandırıcı işlərini qınasın , onların iç əvəzlərini özələrinə göstərməklə tutduqları yoldan qayıtsın deyər , bu ictimay və mədəni xadim atalar sözlərimiz və məsəllərimizdən də yerli yerində faydalanmış , onları el içində yaşayan ağsaqqalların dilindən söyləməklə , atalar sözlərinə olan münasibət və ağsaqqallara bəslədiyi sayğı - hörməti də belə hay - küysvz dilə gətirmişdir. sözüümüzə şahid kitabın mətnində neçə yerdə işlənn atalar sözləri və məsəllərdən götürülən aşağıdakı cümlələrdir. qızım , atalar deyiblər: yaman gəvənün ömrü az olar. - ot gəə yolun yuxarısında bitir , gəə aşağısında. - namrdin atı dəvniada üç gün qaçar. bu kitab , neçə illik tanışlığımda fəkirləri və yaşayışıaylə tanış olduğum şair və aşığın dünyagörüşü , arzı - istəkləri , aeylə , eləcə də yaxın qühümlariaylə davranışı və otur - durları - nin görünüşüdür. demək onun həyatı və düşüncələ yaxından tanış olan adam , əsəri oxumaqla nə qədər real yazıldığını başa düşəcəkdir.

MUĞAN OĞLU VƏ ZƏHRA XANIMIN DASTANI

SÖYLÜYƏNİ.

BƏXTİYAR ƏLİ MURAD

Ustad namə

sinhsi dağlanan lalhələr kimi –
 bübüll-r oxuyub suraqlar məni
 vətən turpağında cücərmiş idim
 dünyada biçdi çox oraqlar məni

günlərim çox ağı - Qaralı oldu
 sevdiklərim məndən aral-ı oldu
 vətəndə orıym yəaralı oldu
 görn bu əsərdə varaqlar məni

bu dünyada qaldı məndən ız belə
 günlər ötdü ömür keçdi tez belə
 muğan oğlun ıtırendən siz belə
 götürüb gəzrsiz çıraqlar məni

ustad namə:

qadır allə yetiş dada , məzlumun
 axmasın gözünün yaşı amandır
 namrd ayaq tutsa haqqı ayaqlar
 el saxlaya bilməz naşı amandır

düyanın hökmünü üz elə mərdə
 haqqın sözün desin xeyirdə şərdə
 həqiqət aşığı düşməhsin dərdə
 hər yerdə oicalsın başı amandır

eldə at gəzdirsə haqqqın sultanı
 düzlər ceyran bəslər , meşə aslanı
 bir daha sındırmaz insan , insanı
 çatılmaz qussıdən qaşı amandır.

Muğan oğluna çox dağ çəkilmsin
 bu dövniada nahaq qan tökülməsin
 haqq yerin alınca qüy sökülmsin
 ömür sarayının daşı amandır

ustadlar ustadnamnı bir yox , iki deyiblər ; biz də
 deyik iki olsun:

adin kişi qüyüb şər yaradanın
 çalasan başına paya yaxşıdır
 elsini el içindən atasan
 salmaya turpağa saya , yaxşı dir

zıyan gəlməz düz ayaqdan , düzəldən

dostun ola eldə könül düzəldən
 ehtramın saxalamayan gözəldən
 ommayasan abır haya yaxşıdır
 el yığıla batman olmaz çərkdən
 düz oğul - qız (böyür) halal çörkdən
 vətən dərdin düşünməhin ürəkdən
 bir ələlmə kəssk , qaya yaxşıdır

muğan oğlu , elə fikirlş dərin
 haqqı danışmağa olsun hünərin
 hər yerdə xaeyni olsa ellərin
 tütüb axıdalar çaya yaxşıdır

ustadlar ustadənəmhnı iki yox , üç deyiblər ; biz də
 deyək üç olsun. namrd ömrü püç olsun:

beş günlük ömründə yaxşılıq eylə
 qalmayan şöhrətə , ada güvənmə
 şaə da olsan fəlk bir gəvni ıhck
 qundarm–a ləzzətə , dada güvənmə

ağlın olsun tanı quca dünyanı
 nə gedanı tanır , nə ədə sultanı

bir qarışqa yixdi o suleymanı
var - dövltin gedr bada , güvənmə

birinin qəsdinə açma əllərin
xeyrin görün olmaz bəd əməllərin
gözü tərhzidir , bizim ellərin
arxanı büş quyar yada güvənmə

çox qəlbi sindirdin tənə daşında
çox saçı ağartdin cavan yaşında
mənə düşman olub ocaq başında
muğan oğlun salıb oda , güvənmə !

keçk dəstana :

muğan mahalının bigdili elinin sarı gəbə tirə sində
hacı " seyd verdi " ənin malı - dövlti ayaq tütüb
yeriyirdi. o kişi , el içində götürümlü , ara
qarışdırmayan , sülhkar , həllim bir ağsaqqalaydı.
onun həyat yoldaşı " ay suda " xanım da el
ağbırçkələrindənsayılırdı. hacı seyd verdinin qapısı
səltənət qapısı kimi gə limli - gedimli , qonaqlı -
Qaraliaeydi. bunların ilk evladı " muğan oğlu " ,
ağıllı , kamallı , savadlı , el içində ağır oturub

batman gələn , kiçigə məhəbbət , böyüğe hörmət elə - yən , zalimə amansız , məzluma arxa duran bir oğulkimi yaşamaqda . günlərin bir günü xəstəhlir. get - gedə rəngi payız yarpağı kimi saralır. ata ana , qühüm qünşü , elin ağbırçkları , dünya görmüş qucaları , qarıları ona pərpi elə yirlər , orzlık yandırırılar , yarpız , reyhan , lalə , bənüşə , süsn , kəhlik otu , , çuban yastığı , və belə bitgi lərdən " türkə dava " düzldib ona içirdirlərsə , onun halına yaxşı təsir qüymür. onun xəstəlik məsəlhi eldə car olur. muğan oğlunun atası , el ağsaqqallarını , ağ bırçqlarını dəvət edir , qurbanlar kəsdirir , ellərdən oğluna dua etməyi istəyir. el oba da olanlar dua edib , muğan oğlunun sağalmağını olu tanrıdan dilhiyərlər. bir gecə muğan oğlu yatır yuxusunda görür muğan düzünün araz qırağında buğda arpa tarlaları sünbülə dülüb yaşıl ağaclar çiçklənib , bülüllər gəvəllərdə ötürlər , əmisi qızı « zəhra» xanım araz qırağının çiçklərindən hürdüğü nələlə ona yaxınlaşır. çiçk çələngini onun boynuna salıb , araz çayından döldürdüğü səhngin süyünü onun başına töküüb deyir: muğan oğlu , sən sağaldın. zəhra xanım kəndə doğru yola düşür. muğan oğlu

yuxudan ayılır. gözlərini açır görür dan sökülüb ,
 səhər ışıqlanır. xürüzün son banıdır. öz otağında
 təkdir. yerindən qalxır. olu tanrıa şükürlər elhiyb ,
 ondan kömək dilhiyr , səhər onun sağalmaq xəbri
 elə - obaya yayılır. hamı bir ağızla muğan oğlunun
 ata - anasına göz aydınlığı verirlər. elin
 cavanlarından onu görmhiə gəlib , görürlər o , dünn
 ki xəstə deyil. rəngi gül quncası kimi açıb , sinhsi
 dəmirçi kürə - si kimi yanır. muğan oğlu , sazın
 zilini zil , bəmini - bəm , köklhiyb , sinhsinin
 əvştünə alıb. görk başında olan sevdanı anasına
 necə deyir ? eşidənlərə can sağlığı

bir gözl dilbrin se-udasında mən
 vermişəm könlümü oıana , yaxşı
 Aşıq dey-r: oyana
 yatan baxtı-m oy ana
 yaradan rəhm eylhsin
 düş-düm yardan o yə-ana
 eşq odunda yanan bir orıym var
 qüydüm yar yolunda o , yana yaxşı.

hamı bir - birinin özünə baxır. Aşıq bu sözlərdən
yenə var ? deyə suruşduqda , muğan oğlu cavab
verir: qolaq asın:

" əlif - b " oxurdum , çatdım bir " sin "ə
əəşqə dəvşüb , Aşıq oldum birsinə
Aşıq deyir: birsinə
ağ qar kimi bir sinə
yar bağından bir cüt nar
diyib düş-üb , bir sinə
pay verə yar yara , cana bir sinə
can deyə yar - yara , oı ana , yaxşı

eşidənlər süküt ıçrısındıdı. onlar görürdülər ki ,
bünün dedikləri bir ustad aşığın dedikləri kimi
hamısı qaydasındadır. burada onlardan biri dedi:
Aşıq yenə var ? o , dedi: qolaq asın !

« məuğan oğlu» vədə qaldı bir ayə
oxudun yar xəttin , qaldı bir ayə
Aşıq deyir bir ayə
gözüm düşdü bir ayə
gündən zı-alı dilbr

çixma ! deyr bir ayə
vədə verib özü gələr bir ayə
can qurban eyləyim o ana yaxşı

ay suda xanım , uşaqılıqda bir az quran dərsi
oxumuşdu. gördü « muğan oğlu» əlf. b. dən , yasın.
dən deyir ; bünagörə əvzunu oğluna tütüb dedi: ay
bala , sözünü bir az açıq di görk sənin dərdin nədir
? aldı , görk nə dedi:

səhər - səhər çıxdı yarım
əqarşım–a bir məlk kimi
kipriginin oxu etdi
əsinhm ostun əlk kimi

bu sözü eşidənlər gördülər , Aşıq , pəridən ,
məlkədən , kiprikədən , qaşdan , gözdən danışır.
xanım–ların biri dedi: qızlar dinmhiyn görk Aşıq
daha nə deyir ? muğan oğlu aldı görk nə dedi ,
eşidənlər sağ olsun.

ovçu kimi Qaraladı
orıymı paraladı

məni mənədən araladı
əqfil çıxan külk kimi

hamı qolaq asır. muğan oğlu aldı , görk daha nə
dedi , eşidənlər sağ olsun.

muğan oğlu , deyir belə
vürüldü bir qəara telə
cavan ömür gedir yelə
qüpüb düşün ləlk kimi .

muğan oğlunun anası dedi:

ay bala başına dönüm , bu sözləri haradan
öyrənibsən ? bir qəyza vurulubsansa de ! allaha
şükür anan ölməyib , kimin qızını desə , sənə
verməz ? muğan oğlunun dostu « fərhad » dedi: ay
suda xala , o Aşıqlara ki vergi verilir , özələrindən
şər deyirlər. sənin oğlun da ki bu sözləri oxuyur ,
elə özünün sözləridir. icazə verin xəbr alağ görk ,
bu kimə Aşıq olub , özü desin ? ! sonra fərhad
deyir: -Aşıq , de görk sənın yarın kim - dir , kimin
qızıdır , de görək hansı eldən, hansı tayfadandır ?
muğan oğlu görk yarının kim olduğunu necə deyir ?
- eşidənlərə can sağlığı.

həzrat qilicsiz qırğına verir
 sevdigim gözlin ədası məni
 mən görndən hüşüm çıxıb başımdan
 ıandırıb bir qAşıq badası məni

muğan oğlunun dostlarından. tanrı verdi
 deyir:
 de görk hansı gözli deyrsn , bu eldə o qədər gözl
 qızlar vardırkı . aldı görk nə dedi , eşidənlər sağ
 olsun.

verdigim ılıqardan qaça bilmə rəm
 salıb bir qəfsə , oça bilmə rəm
 dərdimi tezliklə aç bilmə rəm
 qüy öldürsün onun qadası məni .

dostları dedilər: aşiq , biz sənin yaxın dostlarıyıq ;
 əvrəyində olan sözünü bizə demhmiş kimə deyə
 cəksn ? görk muğan oğlu sözünün qalanını necə
 deyir. eşidənlərə can sağlığı.

öz əmim qızıdır gözləri Qara

eşqinin yolunda yandım odlara
 « muğan oğlu» deyir: gül ozlu yara
 yetirr mövlamın butası məni

eşidənlər onun haqq aşığı olduğunu , piri , əmisi
 qızını ona buta verdiyini dəvşünürlər . muğan oğlu ,
 bu ısdən xəbrdar elhmək üçün əmisi qızına bir
 məktüb yazır. məktübü qunşuları olan pəri xanıma
 verir. pəri xanım muğan oğlunun məktübünü onun
 sevgili - sinə yetirir. görk məktubda nə yazıbdır ;
 eşidənlər sağ olsun:

əfsun eylhiybdır ala gözlərin
 aşığın heyrandı a muğan qızı
 tər çiçkdən təzə , şirin ləblərin
 drdinə dərmandı a – muğan qızı

gözəl məkləri azərbaycanın
 ağlını başından alır ınsanın
 eşqindən öləni elə qurbanın
 quyma pərişandı , a muğan qızı

muğan ceyranısan ellər gözli

ayna qabaqlısan süzü məzli
 sən oldun eşqmin ilki əzli
 muğan oğlu yandı a muğan qızı

əmisı qızı bir dəstə qızla gəlir muğan oğlunu
 görsün. gəlir görür əm oğlusu tam sağlamdır. rəngi
 gəvl quncası kimi açıb. qzıl gül kimi lalab - lalab
 yanır. muğan oğlu da əmisı qızını görck sazı sinsinə
 basıb görck sevgilisinə nədeyir ? eşidənlər sağ olsun:

eşq odunda Qara bağrım
 əpişir qadasın aldığım
 sən mөлksn belə olmaz
 əbşr qadasın aldığım

oca büylü , mına gərdən
 mujgan oxun atma birdən
 orıymı əllı yerdən
 ədeşr , qadasın aldığım

qurban olum şirin dilə
 həsrətaeydi bülbul gülə
 muğan oğlu sənsiz çölə

ədüşr , qadasın aldığım .

söz təməm olur. əmisi qızı him lə (işarə) eylə
təşkkürünü bildirir muğan oğlunun anası (ay suda)
xanım oğlunun əmisi qızı zəhra xanıma Aşıq
olduğunu həyat yoldaşına çatdırır. muğan oğlunun
atası bu xəbri eşidib olu tanrıa şükürlər eliyir ,
dostlara , quhumlara muğan oğlunun yaxın gələcəkdə
tüyü olacağını bildirir. həm də bu sözü , zəhra
xanımın ata - anasına çatdırır , onların da bu işə
razılıqlarını alırlar. bu razılıqdan sonra olub -
olacağı görk muğan oğlu necə deyir ? eşidənlər sağ
olsun.

bu elin bir göyçk ala göz qızı
əşqinin odunda yanası oldu
bir gəvən gəlin olub bəzndi köçdü
sabahın qayğıkş anası oldu .

ona , zəhra adı vermişdi ana
saçlarını hörüb , nazın çəkirdi
o qız bənziyrdi bir şüx tərlana
gözl kəhlilik kimi süzüb səkirdi

aylar - ellər ötüb olmuşdu məlk
 elçiləri gündə yol ağartdılar
 elin adət ilə quhumlar gəlib
 əmisi oğluna adaqlatdılar .

zəhra nişanlandı muğan oğluna
 müqəddəs tutdular elin dəbini
 əm qızının , əm oğluya məsəldir
 deyirlər: kəsilib göydə kəbini .

əmoğlu əmqızı oldu nişanlı
 eşitdi el bünü ayaqdan – başa
 siz də arzulayın bünü a dostlar
 heç ıgıdın oxu dimsın daşa

günələr həftə olub , ötürdü aylar
 ürklər visala döyünürdülər
 quhumda , qunşuda olan subaylar
 təbrik eylik sevinirdilər

beləcə yazmışdı yazını , yazan
 məclisi qurdular bir payız günü

düzüldü ocaqlar ostünə qazan
ağ birçk xanım-lar süzdü düyünü

(əlsgr də dəş pür) çaldı sazını
bir həftə tük oldu , bir böyük eldə
bir - birə Aşıqlər eyldi nazı
uysala yetişdi bülbül də , gül də

ataların bir sözü var , demişlər: - sən saydığını say ,
gör fəlk nə sayır ? muğan oğlu əmisi qızı zəhra
xanımla evlənir. bunların neçə uşaqları dəvniyə
gəlir. deyə - gəvələ yaşayırlar. muğan oğlunun da –
özünə görə varı - dövlti yaxşı olur. el içində adı
bəlli bir yaradıcı Aşıq sayılər. hər yerdə , hər işdə
məzlumlara yar , zalima qarşı amansız olur ; axı o
bir haqq aşığıdır. o , el - obada həsrət sevgililərin
tuylarını tütüb bir - birinə çatdırırdı. el aşığı
olduğuna görə , tuylarda , şənlikələrdə , el
yığıncaqlarında el ağsaqqaları böyükklü - kiçkli
muğan oğluna - haqq Aşıq kimi hörmət bəslə
yərdilər. eldə gözl bir məsəl var deyərlər: ağacı öz
içindən qürd yeyr. elhələri tapılırkı , muğan oğluna
el tərəfindən olunan hörmət ehtramı gürüb gözləri

götürmür. atalar yaxşı deyib: – " düşməni ocaq başında ara " ! öz çöriyni yeyənlərdən muğan oğluna düşmənlilik qürğüsü qürür , öz ocağının başında ona düşmən kəsirlər. bunları görn muğan oğlu görk nə deyir ? - eşidənələrin sağlığına.

aman bu fəlgin əlindən , aman
illər gəldi keçdi , diyşdi zaman
hayıf ki tərsinə dulandı dövrən
bir haqq aşığının cavan yaşında
çuxü yağdı oldu ocaq başında

dedigimiz kimi , belləri varıdı ki , muğan oğlunun
caə - cəlalını gözləri götürmürdü. daha doğrusu el
tərəfindən bu qədər hörmətlə qarşılandığı öz
yaxınlarının bəzilərinə ağır gəlirdi.

haq yolu gedənə qürğü qurdular
ona düşmən olub qarşı durdular
gözliyb vaxtında odar vurdular
elin aşığını saldılar dara
vətəndə quydular , onu avara .

belhəliklə muğan oğlunu gözü götürməhlərin əhdi yerini aldı. atalar sözünə qüvt , qılıclarının dalısı da kəsirdi - qabağı da. muğan oğlu görk sözünün qalanını necə deyir:

bu muğan oğlunun puzdular halın
qarət eylhdilər dövltin - malın
ona vurdurdular dustaq qandalın
saldırıb zındana əhdi aldılar
belə el obadan uzaq saldılar .

belhəliklə muğan oğlu ocağının başında çöriyni yeyn düşmənlərin ocubatından qazamata aparılır. aşığın orıy dərdə gəlir. görk el - obasiaylə necə vıdalaşır ; onlara nəhələr söylhiyr ?

ellər sizdən ayrılıram
əsizə eyşühm nazım qaldı
muğanımın göllərində
durna telli qazım qaldı .

doğrusu muğan oğlu , ellərə hörmət - ehtram bəslhiyrdi. eldə çuxlarının əlindən tutmuş , madı -

mənəvi yardım elhmişdi. ataların bir gözl sözü var.
 demişlər: - özüm düzltidim ımaməzadə , özümə
 qənim oldu. görk muğan oğlu özü nə deyir ,
 eşidənlər nə eşidirlər ? !

yaxşılığım saldı çölə
 bülbul həsrət qaldı gülə
 qayıtmağım qə-aldı ilə
 neçə yayım yazım qaldı .

kuroğlu çətin məqamda oğulluğu və yardımçısı
 eyuazı xatirləyən kimi , muğan oğlu da burada öz
 eyuazını xatirləyir.

bulanmışam – durulmuşam
 haqq yolunda qurulmuşam
 vətənimdə vurulmuşam
 hayanda eyuazım qaldı ?

muğan oğlunun dilinin əzbri haq olub , heç
 məqamda omudunu haqqdan ozmıyb , haqqa inanan
 , haqqqa omud bəslin Aşıq , götürüb sözləriniyn
 davamında belə söyliyr.

muğan oğlu gedr ağlar
əm-udun-u hə-aqa bağlar
yenə gələr yaxşı çağlar
eldə sazım sözüm qaldı .

nəhayt el obalarla vıdalaşıb gəlir evlərinə ,
uşaqlarınə həyat yoldaşıaylə sağavllaşsın. görək
həyat yoldaşına nə deyir eşidənlər sağ olsun.

ay gül ozlu vəfalı yar
qüy başına dönüm gedim
şam kimi eşqin yolunda
ianım , axım , sönüm gedim .

ozu məkülər oldu yağı
yaşayışım zəhr - ağı
istəmirlər bıravlmağı
hara düşdü yönüm gedim

aldı sözünün axırını belə dedi: .

təsübüm məni yixdi

arzularım buşa çıxdı
 muğan oğlun yaman sixdi
 bü qüslər , çönüm gedim .

zəhra xanımın gözü muğan oğluna vşəşn , onu ,
 gəmissi dərialarda qərq olanlar kimi görüb orıy
 düldü. dildə bir söz demhdisə , özünə baxanlar
 görürdülər ki , ala gözlərindən məruarid dənsi kimi
 yaş səvzülür. həyat yoldaşını belə görn muğan oğlu
 daha sakıt qalabilməzdı. ındı görk nəhələr deyir ,
 ona necə ürək təskinligi verir. vəfalı , məhəbbətli
 aeyəllər sağlığına.

min kərə sən məni əvzdun öluncə
 ağladım , ağladın dəvz , ay məlgim
 bax ala gözündən alım təsəlli
 sn də ayrılığa döz ay məlgim .

ayrılıq suvuşar , ölüm çətindir
 dərdinin özünə gülən mətindir
 sənin sədaqətin , məhəbbətindir
 aeylhiyb yaramı oz ay məlgim .

muğan oğlu belə düşür qürbtə
 dözk bu taleə , dözk qismtə
 az yanaq dünyada dərdə , həsrətə
 olmasın dərdimiz yəvz ay məlgim .

bu sözlərdən sonra muğan oğlu dustaqxanaya
 getməliyədi. payızın axr günləriyədi. o gün hava
 bülütlüydü. Qara bulutlar göy ozündə sirişirdilər.
 onun eldən ayrı düşməsi , arandan , yaylaqdan
 ayrılması orıynı dərdə gətirir , öz - özüylə danışır ,
 görk nəhələr deyirdi ; biz də deyik el , vətən
 eşqiylə yaşayanlar sağlığına.

dağıldı başımdan cahım , cəlalım
 bü ağır günlərə dözə bilmirəm
 qalım necə qalım , gedim neyləyim ?
 alımı vətəndən özə bilmirəm .

dağdan ağır dərdi mən çəkə çəkə
 mənə qəfs oldu bu böyük ölkə
 orıym bülündü oldu on tikə
 drdim nədən çatdı yüzə bilmirəm .

ömrümü belhcə verirlər yelə
 dönübdür gözümün qan yaşı selə
 daşdan - qayadan bərk canım var hələ
 dözür hər tən həli sözə , bilirəm .

gələne elhdim yaxşılıq , hörmət
 indı o günlərə çəkirəm həsrət
 hörmətdən olfətdən böyümüş qismt
 blkə də gəlmişəm gözə , bilmirəm .

muğan oğlun görn deyir qucalmış
 həqiqti , haqqı deyn ocalmış
 dost əlilə düşmən ondan bac almış
 el nə deyir belə sözə ? - bilmirəm .

muğan oğlu bu sözləri deyə , deyə yola düşür. onun
 ərdeşir xan adlı xala oğlusu varıdı. ərdeşirxan ərdbıl
 şəhrində yaşayır , muğan oğlunun başına gələn
 əhvalatı bilir , onu zındana aparanda ərdbıldən
 keçirilə - cəhiyni başa düşür , o gəvni gözlürdü.
 gün ıylıb , savalan dağın zirüə sində batmaq
 çağıydı. ərdeşirxan muğan oğlunun ərdbilə gətirilmə
 - sindən xəbr tapıb. onu və gətirnlərini qarşılayb ,

mamurlaraxuahış edirgechni buna qonaq olsunlar.
onlar raziliq verir , gecə yemkdən. içmkdən sonra
muğan oğlusazı götürüb görək ərdsırxan la necə
dərdləşir ; söylhik gəvnahsızcasına dustaqxanalarda
qalanlar sağlığına. muğan oğlu:

zalim fəlk sinhm üstə
üvrüb yara ay xal oğlu
bu zamanda dərd əlindən
qaçım hara , ay xal oğlu ?

ərdsırxan , muğan oğlunun bu sözlərini cavabsız
quyabılməzdı , o deyir: .

ömür çatmır , arzu , dilk
qalır para , ay xal oğlu
tərlan yurdu qismt olur
hərdən sara , ay xal oğlu .

muğan oğlu:
nə çox vardır haqqı danan
dəvəzlər oldu oda yanan
bu dəvniada bir az qanan !

ıandı nara ay xal oğlu .

ərdşır xan:

gililisn nadanlardan
düz - çöriyn dadanlardan
oıvn oınub odanlardan
çatar yara , ay xal oğlu .

muğan oğlu:

əyrıxar eylhiyr dəvzü
həqiqti görmür gözü
bu dəvniada onun üzu
avlsun Qara , ay xal oğlu .

ərdşır xan:

vardır yuxdan var eylhin
yarar haqqqı car eylhin
insanları xar eyləyin
tapmaz çara ay xal oğlu .

muğan oğlu:

yaman qürgü qürüb fəlk
hələ qalır arzu – dilk

muğan oğlun hilə - kəlk
çkir dara , ay xal oğlu .

ərdşır xan:

bülbül meyli xarda qalmaz
tərlan yurdu sarda qalmaz
« xan» deyir haqq darda qalmaz
haqqı ara , ay xal oğlu .

söz təmam olur. səhər açılər. səhərlər hamınızın
özünə xeyirliklə açılısın ! muğan oğlu ərdşırxanla -
halal himmt edib , yola dəvşdülər. bir az yol
gedəndən sonra onu qazamata aparanlar dedilər:
muğan oğlu , ellərinə sevgilinə , xal oğlun xana
dedigin sözlərdən bir şeyələr anladıq , amma hələ
də bilmirik bu odar sənə necə dəyib ? ! gəlin görk
belə bir sorğunu arzulayan muğan oğlu bunlara
necə cavab verir , dərdli orə yini necə buşaldır , biz
də deyik eşidənələr sağ olsun.

ıntzar çəkmişəm həqiqt üçün
ıvlunda orıym tilit qan olub
çatılıb arxama dərdin şəlhsi

məni görn deyir: yarım can olub .

yaralı orıym qana dönübdür
dostum dönük çıxıb , yana dönübdür
gedalar ocalıb xana dönübdür
nökrim özümə dürüb xan olub .

mən muğan oğluyam orıy dağlı
görmüşəm dünyanı Qaralı - ağılı
nə şurbaçı oldum , nə dili yağılı
niyə baxtın ozu məndən yan olub ? .

onlar bu sözləri eşidib dedilər: Aşıq niyə zındana
məhəkülüm olduğunu başa düşdük. ərdbıldən
çıxandan sonra təxminə qırx ağac yol gələndən
sonra təbriz şəhrinə yetişdilər. təbriz
dustaqxanasının qabağında olan adamlar yeni bir
dostağın gətirilmə sini gördükdə , ona yaxınlaşdılar.
əhvalatı bilmək istəin adamlar cavabsız qalmasını
deyə , muğan oğlu onlara öz tutaraq belə başladı:

görn deyir niyə ağarıb saçın ?
deyirəm burana , Qara dəvşəmişəm

ömrümün daşını ırağa atan
bir dostun əlilə dara düşmüşəm .

dəvriyanın oivnu töknmir necə
ömrümün çuxünü səvirmüşəm becə
nə gəvndüzüm gəvndüz , nə gecm gecə
gör hardan gəlmişəm hara düşmüşəm .

zamana məni çox sınağa çəkib
bəlalı başımda mənim türp əkib
çəkdiyim ləzzəti gözümdən töküb
tapılmaz dərdimə çara , dəvşmüşəm .

. muğan oğlu hərzə - həziyan söz demir
əzl gündən fəlk onla düz demir
dərd verndə əlli demir , yüz demir
qınamayın vallə tura düşmüşəm.

muğan oğlu qazamata keçəndə qazamatda olanlar
onu dövrhlhiyb sorğu - suala tutdular. görk ındı
onlara necə cavab verir ? .

əzlı də bəlli , sünü da bəlli
 drdi təkənməzdir ırı dünyanın
 luqmanlar da aciz qaldı əlində
 sirini bilmədi biri dünyanın .

alimi elmində xıala daldı
 zalimi zülm edib , göyə ocaldı
 qabilı habılın canına saldı
 qürğüsü qürüldü diri dünyanın .

biri bir özündə ayrıldı yardan
 biri bir əvzündə barındı vardan
 biri bir özündə asıldı dardan
 xeyrindən çox oldu şəri dünyanın .

çox yerdə məzluma zalim baş oldu
 haqq sözü deynin ışı yaş oldu
 muğan oğlu , çox ürəklər daş oldu
 zülmə meydan oldu yeri dünyanın.

muğan oğlu dustaqxanada qalır. gəvənlər həftə olur.
 aylar ıl olur. hər gün el - obası , gəzdigi - dulaşdığı
 yaylaqlar , başı ərşə ocalan savalan dağının

yaylaqları gözüünün önündə canlanır. orıy dərdə
gəlir görk nə deyir ; eşidənlər sağ olsun.

yaşıllanıb bəzhnibsiz ? !
bizim dağlar , bizim dağlar
halallaşıb ayrılmışdım
sizdə qalıb ızım dağlar ? .

seyr eliyb bu vətəni
çox keçmişəm duman - çəni
atmayıbsız billm məni
dönməz sizdən əvzum dağlar .

muğan oğlu ömrü heçdi
günü zındanlarda keçdi
ayrılığı ona seçdi
flk , necə dözümlü dağlar ? .

söz təmam olur. muğan oğlu aeylhsindən bir xəbr
tutmaq əvçün bir qatar söz atasına , bir qatar söz
həyat yoldaşına yazıb , qasidə verir. o , dustaq
olandan bəri zəhra xanımın gəvni bir ıl keçir ,

gəvni - gəvəndən sinhsi dağlı lalhələr kimi saralır -
 sülürdü. bir gəvni o xanım körplərinə bayatı deyər -
 deyər ala gözlərindən yaş mıruarıd dənhsi kimi
 səvzülürdüsə , ıtığı itən adamlar kimi də fikiri dağla
 aranda , qolağı səsdə eydi ki , kənd içində oynayan
 dəcl uşaqların qaça - qaça gəlib çağırması , onu
 özünə gətirdi. uşaqlar səs - səsə verib deyirdilər:
 zahra xala , zahra xala , muğan oğlundan məktüb.
 muğan oğlundan məktüb. zəhra xanım dəcl
 uşaqların belə çığır - bağırına ayağa qalxdı. Eləbil
 neçə il xəsthəlik yatağında yatmış bir xəsthənin
 şəfası dəcl uşaqların dedigi o məktubdaydı.
 əvrəyinə qüvət , dizlərinə qeyrt gəldi. Hövləsk qapya
 çıxdı. uşaqlar ardıcıl olaraq: çığıra - çığıra , - zahra
 xala , zahra xala , muğan oğlundan məktüb gəlib ,
 muğan oğlundan məktüb gəlib , - deyirdilər. zəhra
 xanım məktübü alıb , evə qayıdır. muğan oğlunun
 atası oğlunun dərindən xəstələnmişdi. həmişəki
 kimi o gəvni də evdə nüə - lərilə oturub , onlara
 öyüd verir , başlarını qatırdı. o , muğan oğlundan
 məktüb , - deyn uşaqların səslərini eşitmişdi ; buna
 görə də gəlini qapıdan ıçrı qayıdanda ondan belə s

oruşdu: qızəm uşaqqlar nə deyirdilər ? zəhra xanım
 gülər ozlə dedi: əmi , muğan oğlundan məktüb
 gəlib. hacı seyd verdi iki ıl mula məktbində dərs
 oxumuşdu. elə dərin savadı yuxüydü. o dərindən bir
 aə çəkəndən sonra ozunu tütüb zəhra xanıma dedi:
 qəyʒim atalar deyiblər: yaman günün ömrü az olar.
 ot gaə yolun yuxarısında bitr , gaə aşağısında.
 namrdin atı dünyada əvç gün qaçar. hər Qaranlıq
 gecənin bir günəşli səhəri var. səbr elin fərc tapar.
 aç məktübü oxu görk muğan oğlu bizə nə yazıb ! ?
 gəlin məktübü açdı. muğan oğlu yazmışdı: .

demə ətbarı yuxdü oğlunun
 hələlik yolları bağlı - dir ata
 dünyada balavın ömrünün yolu
 belə Qaralıdır , ağlıdır ata .

fərqi yoxdur burda , haqqqlı ya haqqsız
 eləsi var gəlib bura günahsız
 zındanını çəkir amansız - ahsız
 burda çox sinhələr dağlıdır ata .

ömrümün bir daşı dəvşdü dostağa

burada seçilmə yər nə qol , nə ağa
mən də doğulmuşdum məhəkülüm olmağa
bü bir sözdə oğlun haqqıdır ata .

muğan oğlu , dərdin dağın aşardı
qəmin yəvkün daşımağı başardı
onlar olmasaydı necə yaşardı
ömrünün bu da bir nağldır ata .

hacı seyid verdi kişi deyir:
qızım görünür muğan oğluna tay çox oğullar
dustaqdır. sonra bir aə çəkib bu atalar sözünü
söyləyir:

ıpk necə xar oldu , eşşgə ovsar oldu.

o , sözünün davamında söylür:

qızım muğan oğlu sənə nə yazıb ? oxu , qolağım
səndədir. görk muğan oğlu , zəhra xanıma nə yazıb
söylə - yək , eşidənlər sağ olsun.

zalim fəlk yaman qatıb başımı
aeyəllərin payızı a - yazı keçdi
ömrümün bağına yağdı dülü , qar
göyündən olduzlu ayazı keçdi .

yarım , xəcaltm , məni ay qına
 qilic kimi qüy girmiyəm ay qına
 çoxlarının qurban kəsdim ayaqına
 ıvlumda varından ay azı keçdi .

muğan oğlun tale atdı bir başa
 dövr neçə bəla gəlsə , bir başa
 orıyəndən çox söz ötdü bir başa
 quymadılar onu , a - yazı keçdi .

kəndin qızları , gəlinləri , habelə zəhra xanmın
 anası muğan oğlundan məktüb gəlməyi eşidib ,
 zəhra xanımı görməyə gəlirlər. zəhra xanım da
 muğan oğluna cavab yazıb təbrizə göndərməlidir.
 indi görək zəhra xanım , məktübün cavabını necə
 yazıb , anasıyla görüşünə gələnlərə necə oxuyur ?

eldə pərişandı Qara tellərim
 hayıf aramıza a - yağ düşdü
 sevgililər ara paylanar şərblər
 bizim baxtıməza ay ağı dövdü .

bu sözləri eşidənlər doğrusu zəhra xanımın halına yandılar. görk zəhra xanım sözünün ikincisini necə deyir , el qəminə qalanların sağlığına.

aramızda bir ayrılıq yarandı
hər məqamda yar dərdini yar andı
oriyəmdən odur çıxmır yar andı
yandı damcı - damcı a - yağı düşdü .

doğrusuda eləidi. zəhra xanım bənövşə çiçgi kimi el içində boynu bükük olmuşdu. o , ozunu yenə anasına tütüb sözünü belə tamamlayır: .

zəhra deyir: ürək verdim canana
nə dərd çəksə onu gərək can ana
yar dərdindən daha verrəm can ana
av yar gəlsin , bəlkə ayağı dəvşdü .

söz təmam olur. zəhra xanımın anası , qühüm - qunşudan gələn qızlar , gəlinlər zəhra xanıma ürək verir , bu atalar sözünü zəhra xanıma deyirlər: barlı ağaca daş dir , allə kərimdir. sən də allahın var. zəhra xanım onlara çox sağ olun , - deyir , məktübü

qasıdə çatdırmaq üçün uşaqlara verir. uşaqlar gedirlər. qasıd də məktübü tezliklə muğan oğluna çatdıracağına uşaqlara söz verir. onlarla halal - himmt eləiyb yola dəvşür. Aşıq dili yüyir-k olar , at ayağı yeyin.

qasıd məktübü muğan oğluna çatdırdı. muğan oğlu məktübü oxudu. eldən ona məktüb gəlmiy dustaq yoldaşları bilib , ətrafına tuplaşdılar eystə dilər ki , onlara bırıqatar söz oxusun. muğan oğlu sözə başladı. gəlin görə k fanı dünyanın zalimlərə meydan olduğundan , dustaq yoldaşlarına necə şıkayt edir ? .

baxıram dünyanın pəncrəsindən
aözümün özümdən acığım gəlir
tərsinə döndüyün çərx - y fəlgin
görndə , gözümdən acığım gəlir .

vəfası yox bu beş gəvnlük qunağa
hər yerdə zalimi atır qabağa
düşür mərd olanın ışı ayağa
avz görmüş əvzumdən acığım gəlir .

əzəldən yarandım dərdə , azara
 ölməmiş aparın məni məzara
 tülkülər aslanı çəkdi bazara
 dözdüyüm dözümdən acığım gəlir .

olu tanrı muğan oğluna həzrət - əyub (ə) səbrindən
 bir az vermişdi. belə çətinliklərə dözməyi bacarırdı
 ; ancaq çox sözü açıb deyə bilmədiyinə görə ,
 oriyəndə qalıb dağa dönməsini də belə dilə gətirir:

ömür keçdi sünsüz arzu - dildə
 dərdi verdi , sevinc aldı fəlk də
 muğan oğlu , dağa dönüb əvrəkdə
 qalanan sözümdən acığım gəlir .

söz təمام oldu. dustaq yoldaşları muğan oğluna , -
 çox sağ ol , çox var ol ! - dedilər. gəvənlər həftə
 oldu. həftələr ay oldu. aylar ilə döndü. günlərin bir
 gəvni muğan oğluna qazamat tərəfindən bir məktub
 verdilər. məktubda yazılmışdı: muğan oğlu , siz
 burada dustaq olan gündən qazamat qanunlarına
 yaxşı riayət elədiyinizə görə , sizdən təşkür olunur.
 bu gəvəndən siz azadsınız. hazırlaşib yola düşə -

bilərsn ! qazamat tərəfindən verilən məktübün
məzmununu başqa dustaqlar bilib , muğan oğluna
oğurlar arzuladılar. muğan oğlu dustaqlarla halal -
himmt edib , onlara bu qəzli oxumaqla ayrılmaq
istə yər. biz də oxuyaq , eşidənlər sağ olsun.

haqqın yolunun aynə tək bir əvzu vardır.
getmiş bu yolu kimdə bəsirt gözü vardır .

insan olan eylə bir allahə tüggül
düz yolda yeri , görki necə dad - düzü vardır .

get haqq yolunu , müşgülə düşsn yemə qüssə
nahq yolunun yandırıcı od - közü vardır .

haqqın yolu incləsə də axirdə üzülməz
düz , əəyrini kəsmişdi. qədimdən sözü vardır .

namrdin atı dünyada üç gün qaçacaqdır
əbüdr , yıxılar. baxmakı bir az püzü vardır .

bil ki quruyan sü yenə bir gün gələr arxa
çün alçaq - oca , dağ - dərhnin də düzü vardır

hər dərdə muğan oğlunu salmış quca dünya
amma dözəck çəvñ geçənin gəvñdüzü vardır

söz təmam oldu. muğan oğlu dustaqlarla halal -
himmt edib , qazamatdan şəhrə çıxdı. bir cəvñə saz
alıb , muğan mahalına doğru yola düşdü. yazın
aynın axırlarydı. dağlar , dərhlər al - yaşıl
bəzənmişdi. ilin bu vaxtında ellər axışib yaylalarda
yaylayırdılar. Aşıq yol ozunu görk aldığı sazla necə
danışır , söyləik alını açıq , başı oca ıgıdlərsağılığına.

susma qəm əlindən yaxamı qurtar
bir az mənle danış saz qadan alım
bağla tellərinə yarın tellərin
ıar yara eləsin naz qadan alım .

alır sözünün ikinci bəndini belə deyir .

dillən qüy yetişsin visalın dəmi
ürəkdən təmizlə dərdi - vərmi
əslisiz dağlarda yanıq kərmi
ıazıqdır sızıldat az , qadan alım .

alır sözünün axrını belə deyir .

qəribin canından qada getməmiş
 yetir şaə sənəmə , yada getməmiş
 bu muğan oğlu da bada getməmiş
 ıara çatmağın yaz qadan alım.

muğan oğlu gün , gün ortadan iyləndə əhr şəhrinə
 yetişir. əhr şəhrində Aşıqların yığıncağı olan yasmn
 çayxanasına gəlir. görür bir aşiq sazını sinəsinə
 basıb oxuyur. orada olanlardan onun adını xəbr alır.
 deyirlər Aşiq " vəliulla " əbdi dir. Aşiq vəliulla
 sözlərini oxuyub qurtarır. muğan oğlu Aşiq vəliulla
 ilə yasəmn çayxanasında tanış olur. aşiq vəliulla
 haqqında bir muxmməs yazır. eşidənlər sağ
 olsunlar.

yazda bir gün yolum düşdü getdim əhr şəhərinə
 bir an qəmi başdan atam daxil oldum yasmə nə
 sazın sözün ocağının tanış oldum mən sirinə

oturmuşdu quca - cavan çox məhrban bir - birinə
ədbli insan harda var sərim qurbandı sərinə .

ilahım sən abad eylə illər boyu o məkanı
yasməndə Aşıq qardaş açmışdı saz - söz meydanı
ağzından dəvər tökülürdü alqışlırdı hər məhmanı
sazdan çıxan sızıltı-lar heyran quyardı insanı
eşq dərsin almaq üçün sığınıb haqqqın dərinə

" Aşıq vəli " deyirdilər gördüm onu çox kamallı
dən düşmüşdü saçlarına oxuyurdu hallı - hallı
danışrdı leyli-sindən məcnün-əydi o zavallı
doğrudan da ustad eydi sözləri qənd , ağzı ballı
vürğünüdü tamaşaçı saz götürn əllərinə .

bir insan kimi , o məclis dalmışdı dərin sukuta
elh-bil ki öz oğluna öyüd verir müdrük ata
eşq dərsin öyrh-dirdi qəmi - dərdi ata - ata
məhəbbətli danışrdı ləl - gövhr sata – sata
saf ürəklə yaluarırdı xeybr yıxan sərürinə .

muğan oğlu neçə ıldır sinəsinə saz götürüb
bu sənətin dəriyasından damcıdanda az götürüb

Aşıq səndə dıvanında bir az ondan yaz , götürüb
saza sözə vərgün olub az götürüb , naz götürüb
harda görüb həqiqti yazıbdır öz dəftrinə .

muğan oğlu , Aşıq vəliulla ilə yasmn çayxanasında
olanlarla halal - himmt eləyib , ordan da yola düşür
neçə neçə. yaşıl yaylaqlaraşib axşamadk gəlir sərab
şəhrinin " mir " kəndinə çatır. atalar deyiblər: "
qəribin yeri məsciddir " . gəlir məscidin
yaxınlığında sazın bir baqal dəvkanına qüyüb gedir
məscidə. məscidə gələnələr onu , sazını baqqal
dəvkanına qüyüb məscidə gələndə görmüşdülər.
muğan oğlu məsciddən çıxıb sazı baqqaldan alaraq
yola vşəşn , bir kişi , bəş - altı adamla muğan
oğluna yaxınlaşıb deyir: Aşıq bu sazla o məscid
tutmaz. sazı burax , həq - həqiqt yolu get ! bəllıaydı
ki , o kişi bilmirdi , muğan oğlunun oxuduqları ,
dedikləri elə haqqdan - həqiqətdəndir. muğan oğlu
sazın zilini zil , bəmini bəmd kökləyib , sinəsinin
üstündə möhkəm eləyib , görk bunlara nə deyir ?

haqq deyib , haq eşidənlər sağ olsun.

fanı dünya məni saldı azara
 gəl dərdimi deyim ay ağa bir - bir
 Aşıq deyir: - ay ağa
 qovrulmuşam a yağa
 can ki çıxdı cismimi
 bürüyərlər ay ağa
 harayım-a yetiş məhşər günündə
 əməllrim gələr ayağa bir - bir .

yar dedi: vədəmiz ged , ayə qaldı
 eşqin məktbinə ged , ayə qaldı
 Aşıq deyir: ged ayə
 acıqlanma gedayə
 şəə mərdan veribdir
 öz üzügün gedayə
 dünya nə şaha , nə gedayə qaldı
 hammi büküləck ay ağa bir - bir .

muğan oğlu deyir: a - vara – vara
 gözlə yetişəndə a - vara vara
 aşiq deyir: a - vara
 çox güvənmə a – vara
 bir gün çıxar əlindən

qalarsan ha avara
 heç ətbar olmaz a - vara – vara
 şədadlar da köçdü ay ağa , bir - bir .

muğan oğlu sözünə son qüydü. eşidənlər əhsən -
 afrın , - dedilər və ondan suruşdular: aşiq bu
 sözlərdən yenə var ? Aşiq cavab verdi: mənim
 sözlərimin çüxü belə - dir , ancaq bu sözlərdən ındı
 mən xəbr alıram , ona gərək mənə öyüd vern kişi
 cavab versin ! Aşiq bu sözü deyə - deyə sazı
 bağrına basıb , gərək sual vern kişidən nəhələr
 sürüşür , ona cavab vern olur , yuxsa yox , arif
 insanlar sağ olsun.

de necə yarandı cəvəmlə yaranmış
 ıradana hansı məxlüq yaradı ?
 sən bir alim , mən bir sərgrdan Aşiq
 avrıymız nəhədən belə yaradı ? .

heç kimdən cavab olmadı. görək Aşiq sözün ikinci
 bəndini necə deyir , qolaq asın ? !

o bir nədir salıb bizi bu dağa

iki nədir gəlib qonub budağa
 üç nədirki səbb olar bu dağa
 dörd nədir ki dörddən birin yaradı .

sual vern kişi deyir:

ay cəmat aşiq burada birlikdən , sevgilinin cüt -
 quşa yarandığından sevib - sevilməkdən deyir.
 Deyəsn bu aşiq bəzi Aşıqların tayı deyil ; qolaq
 verk görk daha nə deyir ? Aşiq bu sözləri söyləyir:

muğan oğlu dedi: bir gül dər mənə
 vermə gülüm mənə kül - küs , dərmnə
 hansı yerdə olar bağlı dər mənə ?
 dilimdə əzbrdir axı yar adı .

bu sözlərə qolaq asıb eşidəndən sonra o kişi dedi:
 aşığın adətidir , yardan danışar. ay cəmat hay - küy
 saldınız , bilmədim Aşiq axır sözünü necə dedi.
 sözsüz ki , muğan oğlunun sözünə orada cavab
 verəbilən çətitn olardı ; bünagörə də cəmat dedi:
 Aşiq bu sözlərə bu kişinin tərəfindən özün cavab
 ver , biz də qolaq asaq ! muğan oğlu aldı görk necə
 dedi , biz də deyik haqq söz eşidənlər sağlığına.

eşqilə yarandı cümlə yaranmış
 yaradana adm artıq yaradı
 sən bir alim mən bir sərgrdan Aşıq
 avrıymız yardan ötrü yaradı .

cəmat gördü Aşıq çox dərin yerdən danışır. bir
 neçəsi pıçıldaşaraq bir - birinə deyirlər: dinməiyn
 görk nədeyir ; bu aşiq deyəsən çox bılırha ? ! onlar
 dönüb muğan oğluna dedilər: Aşıq sözün o birisinin
 cavabını de görk nəolur ! ? Aşıq aldı görk nə dedi ,
 eşidənlər sağ olsun .

o birlikdir bizi salıb bu dağa
 iki Aşıq gəlib qonub budağa
 üç nəhsidir səbb olar budağa
 dörd əvənsürdən tanrı insan yaradı .

cəmat aşığa əhsən - afırın dedilər və sözün axıncı
 bəndinin cavabını istədilər. aşiq görk sözün oçuncu
 bəndinin cavabını necə deyir , eşidənlər sağ olsun.

muğan oğlu gəl sən bir gəl dərmənə

kül - küsü at , yar da yetsin dərmnə
 sən baxdığın dərə , baxdım , dər mənə
 gəlib əldən tuta , omud yaradı .

eşidənlər muğan oğluna sağ ol - var ol dedilər.
 muğan oğlunun birdən yadına düşdü , ellərinin ağ -
 saqqılarından olan hacı xan əhmədin " mir "
 kəndində bir məşhd əli adlı dostu var ; bünagörə
 başına yığılan adamlar ona: - Aşıq bu gecə bizə
 qonaq ol səhər inşallaə yola salar q gedrsn , -
 deyəndə , o cavab verdi: qardaşlar sağ olun , mənə
 deyin görüm mir kəndində məşhd əli adlı bir kişi
 tanırsız ya yox ? onlar cavab verdilər: vardır. məşhd
 əlinin qardaşı məşhd nəcf kişi də təhrandan təzə
 gəlib. bu sözü eşidən muğan oğlu daha da sevindi.
 axı nəcf kişi muğan oğluna çox hörmət elə - mişdi.
 beş - altı adamla məşhd əli - nin evinə gəldilər.
 səlamlaşıb , öpüşüb - görüşdülər. başında gələn
 adamlar da evə dəvət oldular. yemkdən - ıçmkdən
 sonra muğan oğlu burada iki qatar söz oxudu.
 eşidənlər sağ olsun.

dost olun dəvniada mərd oğullara

ıaman gündə qiyb sizi atmaya
xird etmgə çekib pül bazarında
namrd meydanında sizi satmaya .

həmdm ola sizlə mərd və mərdana
can qurban edə sən elə , insana
siz ilə alışa , siz ilə yana ə ıaman
gündə sizi atıb yatmaya .

muğan oğlu xəlqi eylə nəsihət
çekin məxnəsdən eylhəmə söhbət
mərd oğul dünyada sevr həqiqt
dftrə yaz mərdin adı batmaya .

eşidənlər əhsən - afrın dedilər. muğan oğlu məşhd
nəcf kişinin haqqında götürüb belə deyir , əldən
tutan insanların , saza - sözə qiymt vern qeyrtli
kişilərin sağlığına.

dostlara can dedin , hörmət eylədin
yaşa səni , yaşa ay nəcf kişi
bizə yadıgarsan mərd kişi - lərdən
olmaz sənə olmaz , tay nəcf kişi .

adamı sınaqdan keçirir zaman
 darda ımthandan çıxmır çox insan
 yaxşılıq - yamanlıq qalacaq hər an
 çox səsə hay verdin hay nəcf kişi .

insan öz - özünə versə qiymti
 yaxşılıq dünyada olar qismti
 özünə qazansa özü hürmti
 o pay olar ona pay nəcf kişi .

muğan oğlu uzun tütüb dağlara
 tamarzı qalıbdır ötn çağlara
 fəlk həsrət qüyüb ağ otaqlara
 bir olub ona qış - yay nəcf kişi .

eşidənlər: - yaşa - sağ ol ! - dedilər. səhər açıldı.
 səhərlər hamınızın əvzünə xeyirliklə açılınsın. muğan
 oğlunu hörmət ehtramla yola saldılar . muğan oğlu
 onlarla halal - himt eləib ayrıldı. o , savalan
 yaylaqlarına doğru yola düşdü. gəldi yaylaqların
 birini , ikisini ötdü. gördü yaylaqlardan tüy - şənlik
 səsi gəlmir. yaylaqların qədim gördüyü nuvraqları ,

tüy - şənlikləri yadına dəvşdü. doğrusu ellərindən
ayrı dəvşn Aşıq bu dağların zirühələrinin qarını
görürsə , hələ də qüyün səvṛüsü , qüzü sürüsü ,
çuban - çülüq görəbilmir. orıy dərde gəlir ; görk nə
deyir , eşidənlər sağ olsun.

Qara bürünərk başız ağardı
dəvşdüz bir - birizdən aralı dağlar
hansı dərbdizdə qalıb çubanız
ovçu tura salıb maralı dağlar .

bu yaşıl çəmənli yaylaqların çox yerlərini çən -
duman almışdı. onları belə görn muğan oğlu görk
nə deyir ?

çən alıb başızı şaxtalı - qarlı
əzəldən görmüşəm sizi vıqarlı
kuravğlu da sizdə gəzdi nigarlı
xan çuban sarasız saralı dağlar .

gözəllər seyrangahı olan bu dağlardan fərhadin -
şirinin , vərqa gulşanın - , əslinin - kərmin səsləri
gəlirdi. bir zaman Aşıqlar istə - diklərini bu

dağlarda tapardı. görk muğan oğlu nə deyir ?
eşidənlər sağ olsun.

fərhad sinəz üstə qaya çapardı
aşıq istədigin sizdə tapardı
dünya yar yoldaşı aldı apardı
muğan oğlu qaldı yaralı dağlar .

muğan oğlu dağlara bu sözləri dedikdən sonra ,
savalanın zirvəsinə deməyə də sözü vardır. oradan
buyulanıb ayrı düşün ellərə baxmaq istirdi. bir az yol
gəldi. Zirvəyə yaxın bir çəmənlikdə oturub , sazının
simlərinin qırılanını qüşürdü. uzaqda qüyün qüzü
səvrüsü görüb , sazın zilini zil , bəmini bəm
kökləyib , onu sinəsinin üstünə çəkib , görk başı
dumanlı savalananəhələr deyir , biz də deyək orada
yaşayanların və orada olmayanların sağlığına.

başına döndüyüm savalan dağı
sənlə danışmağa saz gətirmişəm
qartal qayaların sinsi üstə
orıymın sözün yaz , gətirmişəm .

qüzeyələrdə - güneylərdə qüyün - qüzü otaran
çubanlar aşığı görüb , aşığın oxuduğu çəmənligə
axşıldılar. Aşıqla görüşüb onu dövrəldilər. muğan
oğlu aldı görək nə dedi ? .

atmışam kədri , tutmuşam dəmi
səndə aramağa könül həmdmi
arazdan sahilə çıxan bir gəmi
sevinc götürmüşəm naz gətirmişəm .

çubanlar dedilər:

Aşıq sənə avazın bizə elə xüş gəlirki , elə bil səni
biz muğan tuylarında görmüşük ; de görk haralısan
? muğan oğlu aldı görk nə söylədi ; eşidənlər sağ
olsun.

ziründə buylanıb yarı görmiş
çiçkindən ona çələng hörmə
hayıf yaylağında ömür sürmüş
itən gənəcliyimdən az gətirmişəm .

çubanın biri yavaş yavaş aşığı tanıdı. o biri
yoldaşının qolağına astaca dedi:

aya bu aşiq , bizim elin aşığı deyil ?

o çuban qayıdıb dedi:

ay bülüt , sən nə danışırısan ? onu neçə ıl ol

qazamata saldırıblar. çuxdandır ki ondan heç bir
xəbr - ətər yoxdur ; bəlli deyil harda ıtıb - batdı.

yenə də bülüt çuban ağzın açıb bir söz demək istirdi
ki , yanındakı yoldaşı dedi: ay bülüt süs görk Aşiq
daha nə oxuyur ? muğan oğlu görk çubanların
yanında sözünü necə tamamlayır , biz də söyləik
eşidənlər sağ olsun !

muğan oğlu necə dərdə gülməsin

niyə sevincini sənə bölməsin

istəyir qürbətdə gedib ölməsin

ayrılığın kökün qaz , gətirmişəm .

söz tamam olur. çubanlar deyirlər: Aşiq sən

haralısan , hansı eldənsən , hansı tayfadansan , söylə
biz də bilik ? ! muğan oğlu görk nə deyir , onlar nə
eşidirlər ! ?

el içində yaraşığam

odur atmaz elim məni

hörmətim var mən aşığam
yada qatmaz elim məni .

oğuz süylü , bəgdiliim
vətənimə sevgiliim
mən elimin öz diliim
ocuz satmaz elim məni .

muğan oğlu " bəxtiyar " dir
ılqarına vəfadardır
el içində adı vardır
heç onutmaz elim məni .

muğan oğlu bu sözləri oxuyub qurtarır. bülüt çuban
aşığın boynunu qucaqlayb əvzundən öpərk deyir:
Aşiq sən hacı seyd verdi kişinin oğlu deyilsən ? !
muğan oğlu deyir: elədi , yaxşı tanımısan bülüt.
çubanlar deyərlər: aşiq neçə eldir sənün üzünə
həsrətik. tanrıya şükürlər olsun ; elimizin aşığı sağ
salamat gəlib çıxdı. çubanlar deyirlər: aşiq bu gecə
bizə qonaq olursan ? muğan oğlu deyir: qardaşlar
sağ olun , mən özümü muğana çatdırmalıyam ; ancaq
bilirsinizki , bəgdili elləri " çəki " əçayının

həndəvərində " hacı - əbı yaylağında " çal dağ " da ,
 " hamar yurdda " , " ovlaq əsr " də , " şıxlar " da , " qanqallı " əda , " qasımlı " də , bu vəbaşqa yaylaqlarda yaylamağa gəlirlər. doğrusu o yaylaqları çuxdan görmmişəm. onların hansının yolu bura yaxın - dırsa , mənə göstərin , mən oraya gedə - cəəim. orda da gecələyib , səhər inşallaə muğana yola dəvşməhəliim. çubanlar dedilər: hacıabı yaylağı buraya yaxındır. bülüt çuban: - dedi aşiq mən hacı əbı yaylağının yolunu sənə göstərəm , - deyə , muğan oğlu ilə birlikdə yola düşdülər. hacıabı yaylağının yaxınlığında bülüt çuban Aşıqla halal - himmət eləyib qayıtdı. muğan oğlu gedib , hacıabı yaylağına yaxınlaşanda , gürdü bir dəstə qız - gəlin çəki çayından səhngələrini sü ilə düldürüb , obaya qaydırlar. onların içində " gəvl nışan " xanım görür bir Aşıq , saz əlində gəlir. bünagörə qızlara dedi: qəyʒlar , bir Aşıq gəlir , dayanın , onu bir az oxudaq ; neçə ildir ki , elimizin aşığı dustaqdır. bəlkə muğan oğlunun sözlərindən bir neçə qatar bu Aşıq bizə oxudu ! Aşıq gəlib çatdı. gulnşan xanım dedi: aşiq xüş gəldin ! " muğan oğlu dedi " sağ olun qızlar ! gül nəşan xanım: dedi aşiq , bizim elin aşığı

olan muğan oğlu neçə ıldır dustaqdır. onun
sözlərindən bizə oxumasan , səni obaya quymarıq.
muğan oğlu gürdü qızlar bünü tanımadılar ama
elərində xalq arasında adı hörmət əhtramla yaşanır
buna sevinrk sazı basıb sinəsinə , görk nə deyir ;
eşidənlər sağ olsun.

həsrətindən oda düşdüm , alıxdım
ahım , zarım nəhədən yara çatmadı ?
xəstəsiydim , luqman bildim onu mən
dərdimə əlindən çara çatmadı .

qızlar gördülər aşiq həsrətli sözlərlə başladı. axı bu
qızların da çuxları nişanlıya idi. bünagörə hər bir
söz deyəndə , gül nəşan xanım cavab verdi: qızlar
susun , görk aşiq daha nə oxuyur ? muğan oğlu aldı
görk nə dedi ?

yarın fərağında sinə dağladım
gecə - gündüz yolun güdüb ağladım
bir gözl dilbrə könül bağladım
əlüm baxçasında nara çatmadı .

qızların biri dedi: Aşıq sənın avazın bizim eliməzin
 aşığının səsiylə , avaziylə lap üsd - üstə düşür.
 xüşümüz gəldi , süzünün axırını da bizə süylə , sənə
 yaxşı yol ! muğan oğlu görk nə deyir , eşidənlər sağ
 olsun.

muğan oğlu oldu yardan yaralı
 itiribdir bir gulavzlu maralı
 ömür keçdydüydü yardan aralı
 necə xan çubana sara çatmadı .

qızlar: - gurduləravz ellərinin aşqı muğan oğlu elə
 ozudur bu Aşıq , neçə eyl dustaq olmaq onu elə
 deyşib ki onu tanımayblar , qızlarsevinrə k sağ ol
 var ol ay şan li elimizin yaradıcı ozanı , - deyə onu
 yola saldılar. Aşıq obaya gəldi. obanın ağ -
 saqqalları , cavanları gördülər əlində saz bir Aşıq
 gəlir. obada olanların elh-bil çırağına yağ tökdün.
 yaxınlaşıb aşıqla görüşəndə gördülər Aşıq öz
 ellərinin aşığıdır. aşığı gülər ozlə qarşılayb , olu
 tanrı-ıa şükürlər eləiyb , qurbanlar kəsdilər. obanın
 ağsaqqalları hacısalh , hacımurşud , hacı xanış ,
 hacılıaqa , hacımhmd , hacı - rəhim , hacıabı ,

hacısgr obaya xəbr verdilər. obanın cavanları ,
 qızları , gəlinələri , qucaları , qarıları alaçıqların
 birinə yığıldılar. muğan oğlu atasından ,
 aeyləsindən bunlardan xəbr tütdü. ağ saqqallar
 dedilər: muğan oğlu , atan yolunu gözləiy.
 uşaqların birinin tüyünü eləmək üçün eşitmişik
 təbrizə Aşığ - həmdulla adam göndribdir. hamı sağ
 - salamatdır. səhər sən də gedib tuya çartarsan
 inşaallah ; amma neçə ildir sənə həsrətik , səndən
 estə yəmiz бүdürki bir neçə qatar sözlərindən bizə
 oxuyasan ! muğan oğlu sazını kökləiyb , sinəsinin
 əvştünə aldı. görk nə dedi ? eşidənlər , ağsaqqallar ,
 ağ - birçklər , el qayğısını çəkənlər sağ olsun.

yazıq canım Qara saçın ağardı
 yara könül verdin , o yana ındı
 çox dedilər Aşığ olma yazıqsan
 eşqə düşdüm yandım oı ana ındı .

Aşıqsansa sinən ostu yara sən
 elə vürül , öz yarına yara sən
 yaramasan. yetişməzsən yara sən
 yaluar bəlkə baxtın oıana ındı .

nə zamandır ağzım gəlmir a dada
 qəm bəhrindən çıxdım , qaldım adada
 muğan oğlu deyir: yetiş a dada
 çıxım bu əvməndən o yana ındı .

aşığa sağ ol var ol dedilər. muğan oğlu götürüb bir
 dıvanı - ilə görk yenə nəədeyir ? eşidənlər sağ
 olsun.

oian qəflət yuxusundan ömür - gün həran gedir
 əhqiqtin yollarını çüxü görmür yan gedir
 ımkanı olan kəslər məzlumlara yar olun acl gəlir
 aman vermir , sultan gedir , xan gedir .

dünya naşı bağban kimi ağacları yaş kəsir
 haqq qilicin çəksə əgr , dağ oçurdur , daş kəsir
 elh-si var fürsət salır hər vəqt ələ , baş kəsir
 əsü yerinə el - obada vərıan vürür , qan gedir

ınsan olan cəhd elh-sin haqqqın üzü çönməsin
 mərd olanın bu dünyada çil - çırağı sönməsin
 havalanıb meydan ara tülkü , şirə dönməsin

əmuğan oğlu haqq yolunda elə verib can gedir

məclis əhlı muğan oğlunu alqışladılar. doğrusu ,
düzü yeyib düz qabını sındıranlar , muğan oğlunun
bir anda yadından çıxmırdı. buna görə hacı
məhəmməd oğlu (allə şükür) qalxıb ayaq üstə
dedi: həzrat atalar deyiblər: dərin qaz , dayaz qaz ,
axır özün dəvşərsən. namrd olan adamlara bu sözlər
gərək göz olsun. allə muğan oğlunu bizə vəşanlı
elimizə çox gürmə sin. muğan oğlu bizə bir orta
gəraylı oxusun , eşidənlərə can sağlığı.

sevindir sən bir ürəyi
haq özünə gülər sən
ayaqlasan yazıqları
bir gün anan mələr sən .

məclis əhlı aşığı alqışlayb dedilər: aşıq əhsən sənə ,
doğrusu da elədi. görk sözünün o biri bəndini necə
deyir ; eşidənlər sağ olsun.

tələ qurma yoldaşına

ağı qatma dost aşına
zaman dönr , öz başına
əməllrin gələr sənin .

muğan oğlu məclis əhlinə həq - həqiqət yolunu
getməyi xatırladı , - fanı dünya suleymanlara vəfa
qalmayıb , bizlərə də vəfa qalmayacaq , - deyər , aldı
görk daha nə dedi , eşidənlər sağ olsun.

düz yolu get , haqqı tanı
zülm eləyib qalan hanı ?
vəfasız bil bu dünyanı
gözünə kül ələr sənin .

muğan oğlu , haqq danışanı el onutmaz , - deyib ,
sözünü belə tamamladı:

muğan oğlu bu dünyada
haqqı de yansan da oda
aylar , ıllər salar yada
el qədrini bilər sənin .

məclis əhlı aşığı alqışladılar. muğan oğlu sazı basıb
sinəsinə görk dərini ellərinə necə deyir ?

bu dünyaya gözlərimi açandan
dərd olub , qəm olub yoldaşım ellər
zəmanə çaşalıb yuxa çıxıbdir
əsirimi demiə sırdaşım ellər .

məndən gendə gəzib atdılar məni
əzib turpaqlara qatdılar məni
dəvriyanın malına satdılar məni
yaman gündə dostum , qardaşım ellər .

muğan oğlu deyir fəlk dərd əkib
onu nə bir aslan , nə bir fil çəkib
fanı dünya buyda bir mazar tikib
dağları olubdur baş daşım ellər .

məclis əhlı aşığa əhsən - afırın dedilər. muğan oğlu
məclis də olanlardan təşkür eləyib dedi: həzrat
atalar demişlər: " anlamazla bal yemə , anlayanla

daş daşı " , bir qolaq asın ! aldı görk nə dedi ,
eşidənlər sağ olsun.

fəlk qüyüb dərd əlində yaxamı
dinmrəm oldürsə anlayan məni
keçn gün baş - boyun öyrtdiklərim
avlub öyüd ver n , danlayan məni .

bir zaman gedirdi ışım ış kimi
ındı yazım - yayım olub qış kimi
qonub dıvarımda bir bayquş kimi
salıb bu çöllərə banlayan məni.

muğan oğlu ındı bülüt tək dülüb
əkdiği gülləri saralıb , solub
bu ona dünyada yaman dərd olub
ıalandan dost deyib yanlayan məni .

əzizlərim , muğan oğlu o günü hacı əbı yaylağında
bir tüy məclisi kimi məclis qürdü. oba əhlını
sevindirdi. bir məxməslə sözünü belə tamamladı:

getdim bir gün savalana ələsgr sanı kimi
 yaylaqlarda meydan açam əkuravğlu meydanı kimi
 alqış de yəm ellərimə əbir el qəzləxanı kimi
 ellər məni qarşıladı ədağların sultanı kimi
 bir neçə qurban kəsildi asmaıl qurbanı kimi .

yaxşı sırdaş oldu mənə əfrhad , yüns bəy nəvsi
 məzhəli söz saldı əsgər av dağlarda qaldı səsi
 səslənirdi nəğməmizlə ıaylaqların dağ - dərəsi
 sərkərdəhələr oılağı - imiş əhac əbının bənd - bərəsi
 səlman bizə hörmət etdi ıaylaq qəhrmanı kimi

hac məhəmməd , hacı salh av yaylağın ağ saqqalı
 görüş etmək üçün gəzdik av obanı , o mahalı
 hac əsgər əbrahim lə ədöşəmişdi beçə balı
 xədayar da muğandaydı av eşitsə necə qalı
 gəlmişən xüş gəldin dedi əmuğanın ceyranı kimi

hacı mürşüd , məşd xanış haqq verib onların payın
 hac əsmaıl tək canına əmskn edib çəki çayın
 abbaslı , hac əliaqa av yaylaqda süvür yayın
 əzim kirüə dağçı - lıqda əquymayb bir haqq - sayın
 ay məşallaə zulıxaya ədağların tərənə kimi

göy dərhlər bəzhnmışdir əgörünürdü büz da ,qar
da

oğuz soylu , bigdili lər əmnə hörmət etdi orda
el sevənlər bir - birini heç bir zaman quymaz darda
kömək olsun tanrı özü ael oğluna olsa harda
muğan oğlu dövrən qürdü əAşıqlar dövrənı kimi

muğan oğlu hacı əbı yaylağında qürdüğü məclisi
başə çatırdı. səhər oldu. hamınızın əvzünüzə
səhərlər xeyirliklə açılısın ! muğan oğlu hacı əbı
yaylağında sağ - ollaşdıqda , oba əhlı aşığa yaxşı
ənam , xəlt verib bir köhlən atla hörmət - ehtramla
xıav şəhrinə yola saldılar. Aşıq dili yəvıvrk , at
ayağı yeyin olar. əzizlərim muğan oğlu , gün batar
batmazda muğanda yetişdi. doğma firüz abad
kəndinə , gördü kənd içindən tüy - şənlık səsi gəlir.
Aşıqlar qaçaq nəbi havasını Qara zurnada ifa
edirdilər: - « qüy sənə desinlər: ay qaçaq nəbi !
həcri özündən çox quçaq nəbi» ! muğan oğlu əlində
saz tüy olan evə yaxınlaşır. tuyda olanlar görürlər
əlində sazı olan bir aşiq da buyana gəlir. tüy biy
olan hacı ıxtıar əvzunu cəmatə tütüb deyir: ay

cəmat , deyəsn baxtımız gətirib , baxın aşığın biri də gəlir. yaxşı oldu. bu aşığı tuyda olan aşıqlarla deyişdirib , qolaq asarıq. qaş Qaralmışdır. göz gələn - gedəni çətinliklə seçirdi. həm də heç kimin ağlına gəlmirdi belə bir vaxtda muğan oğlu da gəlib çatabılsın. buna görə tüy biy onu çağırub dedi: aşiq , ırəli yeri görk haradansan ! ? Aşıqlar arasında bir qayda var , aşiq olan tuya başqa bir Aşiq sazla getməiə ıxtıarı yoxdur , yuxsa deyişməhəlidir. muğan oğlu da , aşiq əkbrı , Aşiq ağamlı ni , və bibisi nüəsi aşiq həmdüallahın bu tuya gələcəini eşitmişdi. çalib - çağırmaqda olan Aşıqlar özgə olmadıqlarına görə , muğan oğlu qayda - qanuna baxmayacağıdı ; buna əsasa: - səlamlik , - eləiyb saz əlində məclisə daxil oldu. hamıdan ol Aşıqlar Aşiq əkbr , Aşiq ağamlı , Aşiq həmdüalləə onu qarşılayıb , - ay ustad xüş gördük səni deyib , qucaqlayıb , öpüşüb görüşdülər. məclis əhlı gördülər , gələn aşiq , muğan oğludur. muğan oğlu atasınla , tuyda olan ağsaqqallarla görüşüb öpüşdü. tüy biy məclisi sakıt elh—di. aşiq həmdüalləə ehtramla sazi muğan oğluna verdi. muğan oğlu saz sinəsində məclisi ayaq - baş gözdən keçirtti. gördü zəhra

xanım qapının astanasında dürüb baxır. muğan
oğlunun gəldigini hamı zəhra xanıma göz aydınlığı
verirdi. muğan oğlu saz sinəsində aldı görək nə dedi
, eşidənlər sağ olsun: .

həsrətindən yazıq canım üzüldü
yetmədi əllərim sənə yar , a yar
mən aşığam yar , a yar
rəhm eləir yara , yar
arzum бүdür dünyada
qəsmət ola yara , yar
alasan canımı al əsirgəmm
quymuşam yolunda sənə yar , a yar .

gül tək rəngim oldu sənsiz sarı gəl
tərən yurdun quyma ala sarı , gəl
mən aşığam sarı gəl
rəngim oldu sarı gəl
yaralandım dərindən
gəl yaramı sarı , gəl
dərman götür bir gün bizə sarı gəl
mərhəm eylə ya da yara , yar , a yar .

muğan oğlu , yarın dərdi yar salar
 sinəmdədir yarın dərdi , yarsalar
 mən aşığam , yar salar
 yarın dərdi yar salar
 orımı vermişəm
 yardan ötrü yar salar
 ölsm qəbrim üstə yolun yar salar
 bu canım dinəclər onda yar , a yar .

söz tamam oldu. doğrusu muğan oğlu gördü , bu
 gedəndən həyat yoldaşı gül yarpağı kimi sülüb.
 onun qəlbini ələ gətirsin deyər , - götürüb görk nə
 deyir , eşidənlər sağ olsun.

ay həzrat elə dərdin çəkdiyim
 bü tüy da gül ozulu cananı gördüm
 ala gözü tütmüş sorğu - suala
 ayşarhədən sözü qananı gördüm .

necə bəzənibdir ala , qumaşa
 çuxdan həsrətidim bu qələm qaşa
 ay özünə qüyün edim təmaşa
 əgö lündə , yaşıl baş sunanı gördüm .

muğan oğlu deyir açılıb dilim
 qurxuram əlindən özülə əlim
 durum ayağına qurbana gəlim
 canından yarına yananı gördüm .

söz tamam oldu. məclisdə dedi - qüdü düşdü.
 dedilər: muğan oğlu gələnn oz yarını əzizlə yir bir
 oıvdlu nəsihətli söz oxumur dinlə yək. tüy biy
 məclisi sakt elədi. görk muğan oğlu nə deyir ,
 eşidənlər sağlığına.

ağıllı kişilər , deyin bu əsrin
 adamı dost olur vara , nədəndir ?
 bir insanın ışın qəza aində
 hamı kəsir ondan ara , nədəndir ?

süfrhənin başında yeyib - ıçənlər
 dillənəndə tükü - tükdən seçənlər
 xüş gündə yolunda candan keçənlər
 glmirlər düşəndə dara nədəndir ? .

çuxları yaşayır ağılı gözündə

eləsi var günaə görmür özündə
 azalıb yol gedən yolun düzündə
 alçağı ocaldır para , nədəndir ? .

muğan oğlu qaldı sədaqətində
 şübhə yoxdur haqqın ədalətində
 bizim dünyamızda cəhəltin də
 drdinə tapılmır çara , nədəndir ? .

söz tamam oldu. məclis əhlı aşığı alqışladı. doğrusu , muğan oğlunun elə gəlib el içində olmağı çuxlarını sevindirirdi. tüy biy məclisi sukuta dəvət elə - di. tuyda olan ağ saqqallardan hacı firüz ayağa qalxıb , muğan oğlunun atasına , aeyləsinə göz aydınlığı verib dedi: həzrat , ataların belə - belə qızıldan qimətli sözləri var: « bazar baqqalsız olmaz , meşə çaqqalsız olmaz. » sü « bulanmasa durulmaz». şənlikdə olanlara birneçə öyüdlü süz süylə yərk oturdu yerində məclis süküt ıçrısındı. hamı diqqətlə qolaq asırdı. muğan oğlunun atası hacı seydüerdi qalxıb ayağa ozunu tütüb məclisə dedi: həzrat bu ağ saqqal düz deyir. ataların sözləri deməkaylə qurtaran deyil. mən

sizdən təşkür edirəm. atalar deyiblər: « küpk
 qürxdüğü yerə hürr» , « əyri yük mənzilə çatmaz»
 , « sirkə nəqdr təvnd olsa , öz qabını çatladar».
 həzrat mən olu tanrıdan muğan oğlunun sağlığını
 istirdim. dünya varı az da olar , çox da , allə
 kərimdir. mən sizlərə mındaram. hacı seydüerdi
 sözünə son qüyüb yerə oturdu. muğan oğlunu oz
 aylə sinə elinə qüvşdüğü eçin çuxlarının ürəklərində
 süylə mə yə süzü vaydırkı o məclisdə süylə nildi
 tüy biy məclisi sakt elədi. ancaq muğan oğlu gördü
 şagırdları bahar bülüdü kimi dülüb dayanıblar. buna
 görə sazı basıb sinəsinə görk Aşiq həmdüallə a nə
 deyir , aşiq həmdüallə ona cavab verir , yuxsa yox
 , eşidənlər sağ olsunlar.

muğan oğlu:
 fəlk mənle bəd elədi
 əAşiq qardaş sən necəsn ?
 deyirdin ki düşməyəcək
 əsaçlarına dən , necəsn ?

Aşiq həmdüallah:
 dünya mənə zıندان olub

Muğanoğlu sən gedəndən
 görürsənmi düşüb necə ? !
 əsaclarıma dən , gedənn .

muğan oğlu:
 yaman yerdə düşdüm oda
 ömrüm belə gedir bada
 bilirsənmi bu dünyada
 olmamışam şən , necəsn ?

Aşıq həmdüallah:
 bu elləri başdan başa
 gəzmişidim sənle quşa
 yaxşı bax elə tamaşa
 olmamışam şən , gedəndən .

muğan oğlu:
 məni belə qəmlər əzır
 orıymın sapın üzür
 dar günümdə yenə gəzir
 dostlar məndən gen , necə - sən ?

Aşıq həmdüallah:

xəzan vürüb çox bağları
 sülüb yaşıl yarpaqları
 görürsnki bu dağları
 tütüb duman , çən , gedəndən .

muğan oğlu:
 muğan oğlu , dar amanda
 qalmayacaq bu zamanda
 bu inamda , bu gumanda
 ıaşayıram mən , necəsn ?

Aşıq həmdüallah:
 həmdallahı qəmələr yorub
 çüxü mənə tənə vırıb
 hər məclisdə səndən dürüb
 avxuyurdum mən , gedəndən .

Aşıqlar məclis tərəfindən alqışlandılar. Aşıq
 həmdüallə təbriz şəhərində yaşayırdı. muğan oğlu
 neçə ılaydı onu görməmişdi. eldə Aşıq həmdüallə
 da yaxşı hörmət qazanmışdı. ellərin Aşıq
 həmdüallə a eldigı hörmət - ehtramı muğan oğlu

görüb əvrəkdən sevinir , görk Aşıq həmdüallaə a nə
deyir , eşidənlər sağ olsun.

hayıf ki cavanlıq arxada qaldı
ayndıki hal başqa haldı ay Aşıq
mən də məcnün oldum , düşdüm çöllərə
əsaclarım ağarıb çaldı , ay Aşıq .

qüpüz götür quşa minək səməndə
qəm bizi çəkməsin bəndə ,
kəməndə ayrılığın dağı vardır sinəəmdə
quyma dərd canımı aldı , ay Aşıq .

el aşığı gərək elə baz olsun
sinəmizdə yenə telli saz olsun
bir hava çal bu qış bizə yaz olsun
dər dər mənə ayaqdan saldı , ay aşiq .

muğan oğlu gəzir dağda , aranda
el - obalar tüy məclisi quranda
çox sevirilər ellər səni muğanda

böyüdügün bir mahaldı , ay Aşıq .

məclis əhlı muğan oğluna sağ ol var ol dedilər. Aşıq
həmdüalləə ustadından təşkür elədi ; sazı basıb sinə
sinə muğan oğlunun ağır günlərinə eyşarə edərək
ustadının bu şerini el havasınla necə süylə di
eşidənlər sağ olsun.

gözüdən dürüdür şair ürəym
onu haqq yolunda düz eylə mişəm
dağ da dözəbilməz mən çəkn dərdə
mn dözüb dərdimi yüz eylmişəm .

nə şöhrətə , nə də ada oımadı
qadır alləə onu xəcil qoymadı
çuxları haqqını yedi duymadı
mn də həqiqətə əvz eylmişəm .

eşqin dəriəsindən dülüb səhngim
nə qalam var nə də tüpüm , təvfngim
qələm dəriəsində vardı nəhngim
muğan oğlu , yazıb söz eylə - mişəm .

Aşıq həmdüallə sözünü bitirndə muğan oğluna öz tütüb dedi: ustad atalar deyiblər: « zülmülə abad olan axırı bər bad olar». « bu dəvniə heç kimə vəfa qəylməyib». « zülmün payası olmaz». muğan oğlu deyir: Aşıq düz dediniz. ancaq indiə dək mən eldə heç kimin künlünə demə - mişəm , eldə mənə tanıyanlar bünü yaxşı bilirlər. muğan oğlu , süzü verdi aşiq əkbrə , Aşıq əkbr sazı bağrına basaraq bir incə gülü havasınla ustadının bu şerini süylə di:

dindirmə ürəyim dərd ocağıdır
canımı yandırır , yaxdı görmədin ?
hər kimə yaxşılıq elədim necə
qılincin sinəmə taxdı görmədin ?

hörmət eyldigim üzümə durdu
tənə oxlarını sinmə vürdü
çörəyimi yeyən , yedi qudurdu
hər yetn başıma qaxdı görmdin ?

qədir bilməzlərə hörmət əbədi
əlindən tütüdügüm əlimi kəsdi
dağ kimi canıma dünya qəfsdi

şam kimi ərıyıb axdı görmədin ?

yamanlıq üzləri Qarada qaldı

kişilik dövranı harada qaldı ?

muğan oğlu . belə arada qaldı

çuxü gendə dürüb baxdı görmə - din ?

əzizlərim , tüy qurtardı. qonaqların hamısı: -
mubark olsun deyib getdilər. bütün subaylara tüy
qismət olsun ? gecəni səhər eləiyərlər. səhər çağı
Aşiq həmdüallə getməyə hazırlanarkən muğan
oğluna deyir: ustad , xıav (məşgin) mahalında
məni bir tuya çağırıblar gəl gedk o tuya ! muğan
oğlu Aşiq həmdüallə - dan təşükür eləiyir. onu
hörmət - ehtramla yola salırlar. muğan oğlunun elə
gəlib - çıxmağını bilən istəinlərsevinir , istəməinlər
döyünürdülər. çuxları muğan oğlunun görüşünə
gəlirlər. gəvñ - gündən , ay - aydan keçdi. bir
zaman muğan oğlu ev dostağı oldu ; yəni bir
məsləhətə görə evdə qalmağa məcbür oldu. olu
tanrı heç kəsi öz tay - tuşundan dalı quymasın.
muğan oğluna müəyyən yerlərdən yardım vədəsi
verildirsə , bu vədələrin çuxü düz olmadı. orıy

dərdə gəlib , yalan vədə vernlərə görə belə bir şer
söylədi:

yiğilib başıma Qara turpaqdan
drdlərin cücrib çıxanı qardaş
hörmət eyləməsz geridə dürün
uvrmayın bu fəlk yıxanı qardaş .

dərdlərim önümdə bir yol aşdılar
şənligim , sevincim qüyüb qaşdılar
gedib duşmanımla qucaqlaşdılar
atdılar bu , dünya sıxanı qardaş .

neyləyim amalım ömür sürmə di
öz evim özümə ındı türmədi
muğan oğlu deyir: çüxü görmə
di ə bir nər kimi çöküb xıxanı qardaş .

söz tamam olur. muğan oğlunun atası , həyat
yoldaşı , muğan oğluna ürək verirlər. ancaq atalar
deyiblər: « dərdli deyingn olar , qəmli yatağan». «
quvurğanın yananı çırtlar». görk muğan oğlu daha
nə deyir:

zəmanə çaşdırıb , ındı bəyınmır
 bir zaman dövrəmi alanlar mənı
 fəlgin turuna ılışəcklər
 aylan kimi dönüb çalanlar mənı .

ataların belə bir sözü də var demişlər:

« milçk şirəyə yığılar. » muğan oğlununda o qədər
 şirəsi qalmamışdır. milçklər daha onun şirə sinə
 yəğilmir dılar. aldı görk sözünün davamında nə
 dedi , eşidənlər sağ olsun.

ürək verdiklərim mənı atdılar
 namrd meydanında pula satdılar
 oriyəmdə dərdlər at oınatdılar
 sevindi bu dərdə salanlar mənı .

doğrusu muğan oğlu daha yaltaqlardan bezmişdi.
 elhələrini görmək istəmirdi. alır görk sözünü necə
 tamamlayır. eşidənlər var olsun.

qoy ellərim qımt versin sözümə
 yaltaq olan görünməsin gözümə

muğan oğlu deyir: yenə dözümə
çağırır qeydimə qalanlar mənə .

muğan oğlu , öz ostünə cuman dərdlərə sinə
gərdiyini , çətinlikələr qarşısında dayandığını necə
deyir , biz də deyik eşidənlər sağlığına.

bu çəkilən dağlar mənim
əsinəm üstə yarıdılar
saçlarımda ağaranlar
əbax onların qarıdılar .

dərdi - qəmi mən ovladım
cİLÜ vürüb cİluvladım
oriyəmdə buxuvladım
ayndı aydan arıdılar .

muğan oğlu düz ılqarın –
oldu sənəin ətbarın
cavan ömür yarpaqların
əxzən vürüb , sarıdılar .

muğan oğlunun atası deyir:

oğul atalardan qalma sözdür:
 « quruyan arxa bir də sü gələr».
 sən allahilə ol , allah da sənlə olar. oğul dağlar
 ocalıb ya eyuaz qucalıb ? tanrının çöriy çüxdür.
 allə , məhəmməd , ya əli de ! allə deyib « səndən
 hərəkət məndən bərkt». muğan oğlu deyir: ata , sən
 düz deyirsn ; amma bu zamanda ıgıdin varı olmasa ,
 onu saymırlar. muğan oğlu , sözünün davamında
 aldı görk nə deyir ? biz də deyik , eşidənlər sağ
 olsun !

ındı qədir - qimt insanlıqdayux
 alində mal - dövlət , var olandadır
 yuxsülün axşamdan evi yixilib
 güc ındı bağında bar olandadır .

aqlın dinməyə qalmayb dili
 varlının hər nəəiə yetişir əli
 baxmakı şən keçir hər ayı , ılı
 tamaşa bir gəvni dar olandadır .

yaman - yaxşı ömür yetək başa
 namərdə əəyilmə bir qAşıq aş

yüz gün maya gəzmə , bir gün nər yaşa
qımt namus , qeyrt , ar olandadır .

istədim hökmünü sürə ədalət
hamıya paylana düzlük , sədaqət
muğan oğlu yenə haqqdan enayt
aelə , məzlumlara yar olandadır .

muğan oğlu bir daha sazını sinə - sinə basır ,
haqqdan öz mətləbin dilə - yir , baxtının olınmasını
istir ; görk nəhələr söyləyir.

səni and verirəm bir həqiqtə
avıan bu qəflətdən , yatma a – baxtım
bəsdır gül özünə həsrət qaldığım
mnə eyşüə , qəməzə satma a - baxtım .

gileyliyəm çarxı dönmüş fəlkdən
yaralayıb çuxdan məni ürəkdən
sən də gedib məni salma çörkdən
mnə insaf elə , batma a - baxtım .

bu muğan oğluna deyirlər dəli

axı ozulubdur əlindən əli
 işləri çuxuna gəlir güləmli
 ğeyrtə gəl , onu atma a - baxtım .

muğan oğlu çətinliklərə sinə gərrib , dözmklə
 hamısına ostun gəldi. Ailəsilə birgə şirin yaşayışa
 qayıtdı. bəxti ona yar oldu. get - gedə işləri yerinə -
 yoluna dəvşdü. daha doğrusu allə tökənməz
 xəzansindən yenə muğan oğluna var - dövlət qismət
 eldi. muğan oğluna düşmən kəsilənlərin cəzasını
 zamanə özü verib və yenə verə cəkdir.

olu tanrıdan bu dastanı oxuyanlara , eşidənlərə
 aeylə səadət , xüsbxətlik , bulluca dəvniyə nemt - ləri
 , can sağlamlığı və bərkətli ömür istəiyərəm.
 hamısına ömürləri boyu həq - həqiqət yolu getməkdə
 oğurlar və mənalı yaşayış arzu edərək bir məxmsələ
 bu dəstana son quyuram.

bu dəvniyədə gözlərimlə açux ıgıd insan görmüşəm
 məzlumlara , yuxsullara - ietiribdir nən , görmüşəm
 xəstələrə dərman edən - əhkim - y luqman
 görmüşəm

haqq deynin düğünləri - açılıb asan görmüşəm
həqiqtin yollarında əgedib nəçə can görmüşəm

bir gün çıxar can cƏsəddən ayıl buna inan barı
əl çirkidi bu var - dövlət ivxdür onun ətıbarı
dostda , yara vəfalı ol avnutma əhdi – ılqarı
qədm basma əəyri yola əçalış yeri haqqqa sarı
zülm elhəmə yerdə qalmaz - aəşit bünü , qan
görmüşəm .

nə əsraf et , nə əkraə et əbir az ye yiğdiğin malı
vərsnin haqqın tanıt əqurtar sünkü qalmaqalı
öləndə yasın oxumaz ədalınca hey təbil çalı
dirilikdə cənti al əquyma ışı qala dalı
cəhangirlərə qalmadı əmülkü suleyman , görmüşəm

muğan oğlu deyir bir gəvən əmlkalmut səni yıxar
qeyrtin var malı - mülkü əşlhələ arxanda apar
oğlun - qızın əhl olmasa ənşin əvştə atın çapar
səndən qalan mal - dövlətin avstündə bir tufan qupar
əməli düz olmayanı aeyləib zıyan görmüşəm .

« son »